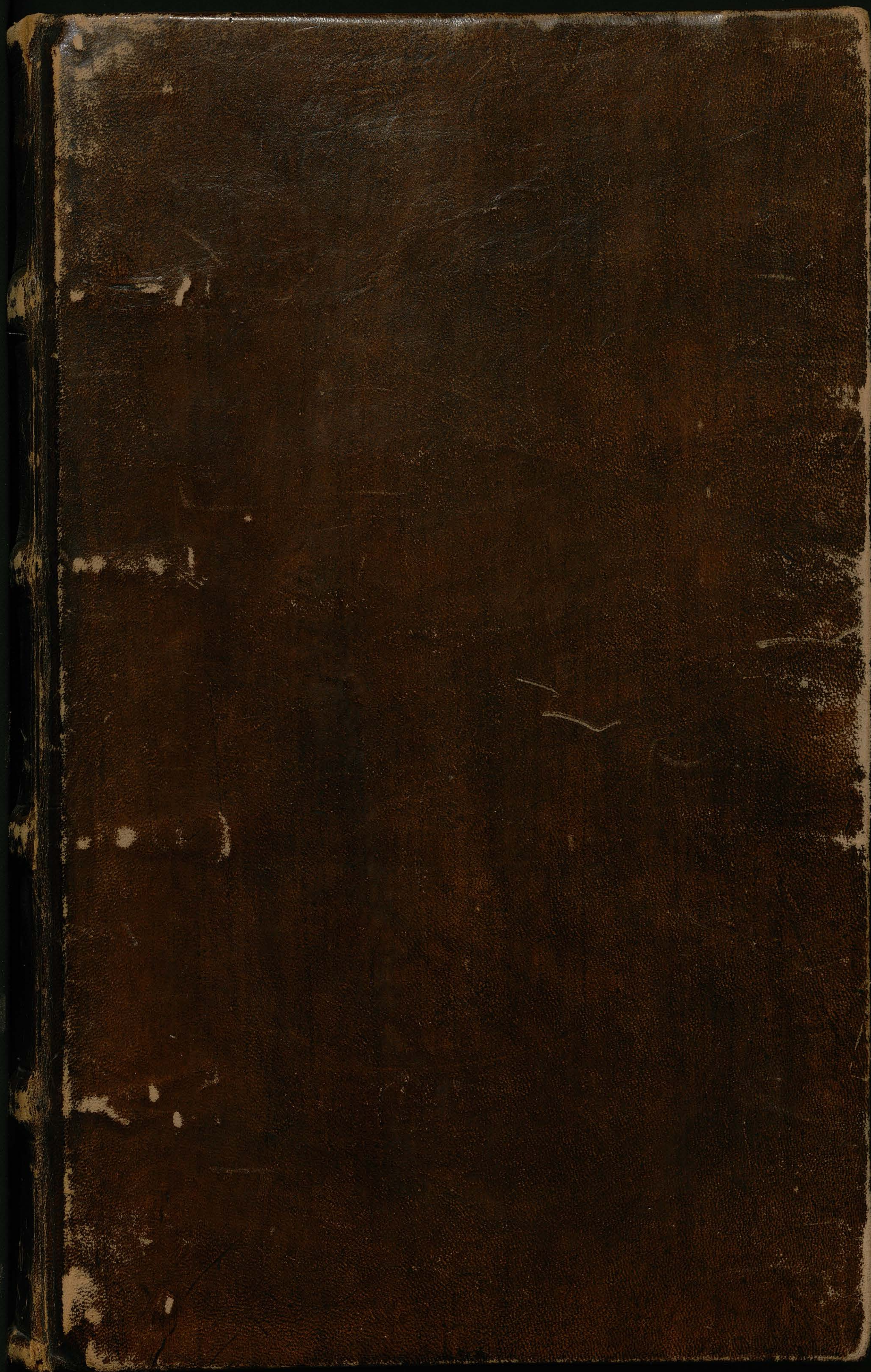

Hic liber De casibus virorum illustrium editus a Johanne Boccacio de Certaldo continet ix libros.
Item abbreviata ex libris Titi Liuij. Et tabula sup. valerij libros;
datus per Mgrm Andream Grzymala p libraria
universitatis study Cracoviensis.

416

N. Inw. 416.

Ta zapiska zrekonstruowana na podstawie katalogu Wisłockiego, str. 137.
Restaurował ten ms. zakład introligatorski Jahody w r. 1927 za 50 zł.
Resztki dawnej oprawy naklejone na lekturę w załączonej teczce.

III

Liber de Casibus virorum illustrium
Joannis de Certaldo
Abbreviata ex Libris Titi Livij
Et Tabula sup[er] Valer[ii] Libros.

...dignitates personatus et officia quecumque obtinentibus ecclesie Cracovien. Ceterisque aliis quorum interest vel
...erit seu quocumque nomine censeantur universis constitutis ad quorum noticiam presentes pervenerint processus seu
...ratus Salutem in domino et mandatis nostris ymo verius apostolicis firmiter obedire. Litteras sanctissimi in Christo
...as non cancellatas non abolitas nec in aliqua sui parte suspectas sed prorsus omni vicio et suspicione caren-
...publico et testibus infrascriptis presentatas nos cum ea qua decuit reverencia noveritis recepisse. Quarum
...gorem ut illis se reddit sedes apostolica graciosam quibus ad id propria virtutum merita laudabiliter suffragantur
...um obtinebat prout adhuc obtinet per huiusmodi provisionem et nunc constitucionis [illegible] ab eadem
...s de vite ac morum honestate aliisque probitatis et virtutum meritis multipliciter commendatum horum intuitu
...per apostolica scripta mandamus quatenus si per diligentem examinacionem dictum Symkonem bene legere bene construere
...consistit esse repereris vel eciam si dictus Symko non bene canere dummodo in tuis manibus iuret ad sancta
...ipsum non assecutus cuiuscumque fructus redditus et proventus centum et quinquaginta florenorum auri [illegible]
...ibus Iuribus et pertinenciis suis donacioni tue auctoritate nostra reservatus distribucionibus exhibens [illegible] qui est pro tempore
...chidiaconatus [illegible] resignacionem [illegible] huiusmodi disposicione quacumque presumant ac nichilominus Archidiaconatum
...konem vel procuratorem suum eius nomine in corporalem possessionem Archidiaconatus Iuriumque et pertinenciarum predictorum
...rchidiaconatus fructibus redditibus proventibus iuribus et obvencionibus universis integre [illegible] Contradictores
...similitate alia roborantis seu si aliqui super provisionibus sibi faciendis de dignitatibus personatibus seu officiis
...processus quibus omnibus in assecucione dicti Archidiaconatus predictum Symkonem volumus anteferri sed nullum
...indultum quod ad recepcionem vel provisionem aliorum nunc teneat et ad id compelli aut quod interdici suspendi vel
...pertinentibus nulli valeat provideri per litteras apostolicas non facientes plenam et expressam ac de verbo
...effectus eius impediri valeat quomodolibet vel differri et de qua cuiusque toto tenore habenda sit in nostris litteris mencio
...ncium et [illegible] ipsam accesserit contulit illud prestet. Seu quod idem Symko [illegible] et predictum
...Nos enim [illegible] Symko [illegible] receptus fuit [illegible] extunc [illegible] irritum decernimus et inane
...um Symkonem [illegible] recepto [illegible] donacioni apostolice cum interposicione decreti [illegible] specialiter reservandum
...cum instancia [illegible] recepimus ut ad execucionem earumdem et contentorum in eisdem procedere curaremus [illegible]
...predicte concesse predictum dominum Symkonem rite et racionabiliter ac diligenter suscepimus ad examen que in eadem
...dignitas curata non tamen maior post pontificalem in predicta ecclesia Cracovien. consistit et [illegible]
...nabiliter [illegible] predictum Archidiaconatum per [illegible] domini Johannis [illegible] predictum susceptum ac in [illegible]
...vigore predicte reservacionis per predictas litteras apostolicas nobis concesse Archidiaconatum predictum cum omnibus
...Cracovien. predicte ac omnes alios et singulos quibus presens noster processus dirigitur auctoritate apostolica nobis in hac parte
...quarum duos pro primo duos pro secundo et reliquos duos dies pro tercio et peremptorie ac monicione canonica
...collatum recipiatis in [illegible] et predicte ecclesie Cracovien. Archidiaconum et in fratrem Stallo in choro et loco in capitulo
...difficultate et opposicione qualibet recipiatis et eciam admittatis sibique vel [illegible] eius procuratori pro eo de ipsius Archi-
...quemlibet alium detentorem quem nos eciam [illegible] tenore presencium amovemus et [illegible]
...aut ad ipsum quemcumque alium recipere seu admittere aut de ipso quolibet disponere presumant ac [illegible]
...singulos cuiuscumque dignitatis status gradus vel condicionis existant [illegible] forma premissa ne predicto domino
...proventibus obvencionibus et iuribus quecumque libere cum integritate percipere impedimentum aliquod prestet seu prestent per
...alteri [illegible] recipientes predictum Archidiaconatum aliquis [illegible] aut de ipso impedimentum
...auxilium consilium vel favorem publice vel occulte cuiuscumque dignitatis status gradus ordinis condicionis
...ymo verius apostolicis paruerint cum effectu [illegible] prout extunc singulariter in singulos predicta canonica monicione
...pontificalis dignitatis [illegible] sic ligari si contra premissa vel aliquod premissorum
...inmediate [illegible] in hiis scriptis eadem canonica monicione premissa suspendimus [illegible]
...premissa excommunicacionis sentencia innodamus. Ceterum cum ad execucionem huiusmodi negocii ulterius
...ecclesie et canonicis ac ecclesiarum parrochialium Rectoribus seu plebanis necnon capellanis curatis et non curatis
...auctoritate apostolica atque nostra tenore presencium committimus vices nostras donec eas ad nos duxerimus revocandas quos
...et ipsorum quemlibet [illegible] in hiis scriptis nisi infra sex dies postquam pro parte ipsius domini Symkonis Archidiaconi
...alter qui super hoc fuerint requisiti vel fuerit requisitus [illegible] et predictum [illegible]
...intimant et publicent [illegible] pervenerint et eundem dominum Symkonem
...Stallo sibi in choro et loco in capitulo ipsius ecclesie cum plenitudine iuris canonici assignent ac in corporalem
...sibi de ipsius Archidiaconatus fructibus redditibus [illegible]
...dicti domini Symkonis Archidiaconi [illegible]
[illegible]

Johannis Baccacij de Certaldo in librum de casibus virorum illustrium prefacio feliciter incipit

Exquirenti michi quid ex labore studiorum meorum possem reipublice utilitatis afferre. mores hominum illustrium maxime obtulere sese obviam. quos cum illecebris. turpique libidine fedos intuerer effrenesque non aliter quam si fortunam in sempiternum perpetuum spopondissent herbis aut cantato carmine suosque principatus fortes. unius scopulo adamantino firmassent adverterem / nec obiis solum celicos pro viribus provocare quinymmo et in ipsum rerum omnium opificem stulta quadam temeritate consurgere raro(?) obstupui. Et cum Dei clementia longanimitatemque pii patris pacientiam admirarer, et tunc in mentem incidit quod querebam. Quid enim hac tardate(?) civilitati utilius quam obstinatem si possim in rectum tramitem revocare. In quod et si hactenus eloquentissimi et sacra preditum conspicui viri persepe conati maximo elaboravere. non tamen inofficiosum existimo si et ipse quo par viribus non sim lymgradi(?) homines a sopore letifero in vitalem vigiliam excitasse temptaverim. Nam cum tales obscenis voluptatibus assueti difficiles animos demonstracionibus prestare consueverint et lepiditate hystoriarum capi / non inutiliter exemplis agendum censui, et quid deus seu conatus ut et eorum loquar verius fortuna possit describere in elatos. et hic in tempus aut seorsum cadat ab ipso mundi primordio in nostrum usque evum consternatos duces illustresque alios tam viros quam mulieres passim dissitos / in medium succincte deducere meus est. absit tamen ut omnes dixerim / quis enim mortalium tanti foret ut infinito possit labori sufficere / sed ex claris quosdam clariores excerpsisse sat erit / ut cum segnes fluxosque principes et dei iudicio quassatos in solum viros viderint / et potencie fragilitatem suam / et fortune lubricum noscant et letis modum ponere discant / et sic aliorum periculo sue possent utilitati consulere / Novo ne continua hystoriarum series legenti posset esse fastidio / morsus in vicia / et ad virtutem suasiones inseruisse quisque tam delectabile quam utile arbitror advertam / Cui tam sublimi cepto ac successui is quem penes potius est omnis supplex / precor favens assit ut in sui nominis gloriam quod scripsisse debere ipse conficiet.

Maiorum meorum cum flebiles casus : De Adam et Eua. capitulum 1

Mente disserrem / ut satis dignum principem infortuniis ex similitudine dictorum assumerem / Et ecce senex assitit

Duo tam grandi annositate confecti ut vix artus tremulos
posse trahere videntur, quorum sic alter vir primus viri et uxor
auctore deo celum auxerunt, sic suadente diabolo fortune ludibrium
experti sunt. Et ideo preter nos nemo decetque operi tuo prestabit
initium. Ego interim decrepitos mirari homines extra nature
officinam productos inmortalium parentis omnium et paradisi ante
obitum incolas stirpis nostre et liberos profundos assumpsi.
Fuit igitur ex limo terre dei digito primus compactus adam
et divino afflatu vivus et etatis integre homo factus. Et ex
agro cui postea damascenus datum nomen, omnibus animalibus terrarum
creatoris ductu in paradisum deliciarum translatus est. Ex eius
primam quietem sumentis latere artificio summi patris eva matura
viro producta, et non ad sollicitudinem ut hodie pene sunt coniuges
verum ad solatium iuncta est. Cum tam celebris tamque sublimis
loci possessores effecti, unica tantum coherciti lege, sibi invicem complacen-
tes circumagerent, intueri cuncta, secum loci delicias meditari, cepis-
sent cepere letantes. Erat ibi videre solum distinctum mille
florum coloribus, viriditate perpetua gaudentes, proceres in celum
arbores, placidas umbras eterna fronde prestantes, inter quas
illa vite stabat egregia et spectabilis sapientie boni malique. Flumina
insuper ex fonte purissimo ac vivo miro statu irrigue, undis ar-
genteis, pleno alveo effluentes, et tinnitu quodam suavi
facilique flexu cuncta rigantes, invisa mortalibus nemora, levi
aura percita et inaudita avium garrulitate sonora. Quid
multa? Sol ibi maior, luna candidior, sydera clariora, et inviolata
serenitas. Ibi res noxia nulla, sanitas integra et tranquillitas
sempiterna. Quinque tam exoptande regionis habitantibus primis, loco
circumstrepentium turbe regentium collocutor et socius deus erat. Cuiusque
prefecto presentia letanter omnia officia longissimi ordinis ministrorum
quibus utimur ut plurimum corporeis, supplebat ultro angelorum
cohors inclita et natura rerum obsequiosior omni complacentia. Vestes
oris conspicuas, gemmis insignes et auro, splendor varius et indefi-
nitis candorum ambiens corpora faciebat. Ergo ne longius per
infinita comoda vager, grandis primo incomparabilis parentum
nostrorum fuit felicitas. Sed experta paululum cum permaxima erat,
se repente in extremam fere miseriam versa est. Nam dum
novi tam mundi primi loco incole tanta soliti leta fruerentur
amenitate, invidia motus affuit hostis, fallacique suggestione [illegible]

supradicte legis inposite mentem mulieris illexit et illa viri / O ceca
rerum cupiditas / hii quibus rerum omnium dante deo erat imperium
omni / dum se et per inobedienciam deo similes effici arbitrantur misere
reperiunt esse mortales / Hec tamen detestandum facinus malorum
omnium radix et humani generis exicium fuit / Per hoc quasi reseratis posti-
bus victricia vicia orbem intrare / terrarum nuda egestas et
sollicitudines anxie / pallentes morbi / et suo gravis pondere misera-
da senectus / sinistris exilium / labor indefessus / et ut multa in unum
colligam fortune ludibrium / et cum hiis mors hominum certa / ad nichilum
fere redigens cuncta / Hii deo qui peccantes secum posteritatem
omnem suam / dampnaverant patria sede / ab omni luce qua
erant amicti / suam advertentes ignominiam / cum peccassent / lati-
bula primo obiurgati / Demum splendida pulsi patria / inter
incertas glebas et consitas devere vepres / et fame coacti / sudore
victum querere ceperunt in inculte tellurem / nunc algore nunc estu / nunc peste /
pati corruscaciones celebres / tonitrua ignitas fulguraciones ventorum
impetus ferarum superioris omnemque aculeos ac rabiem / mille rerum
pericula et ipsam sibi inquesitam mortem pavescere ceperunt / Hinc
suspiria lacrimeque voces querule et prima seva et cupidis patrio
manus loca leticie quietisque perdite comparare / Quas insuper eas
mentes suspicere concuciebus ex duobus filiis alterum alterius mactatum
nequicia / cadaver exanime inmobile corpus / tabido cruore respersum
et insensibile / quas lacrimas quos dolores quos horores et pavores // horrores
illos vosque meruisse arbitrer / In aliud fugitivum exulem vagabundum
et postremo inter vepreta lustraque ferarum delitescentem / nepotis
sagitta confossum / Quanto res notior tanto illa durior et amarior
tollerancia credenda est / Ultimo cum tantos occupasse tempora
egritudines / annositateque occupasse corporeas vires sensissent / qui
inmortales arbitrati predicti in morte suo crimine devore / Nam
multis iam exanclatis laboribus vixissetque nongentis et triginta
duobus vitibus orbem revisisse totidemque senecte magnam
filiorum ac nepotum cohortem / relinquens in terram / destrorsum
ad inferos subtractus est adam ibique sepultus eademque lege
Eva senio fessa defecit.

Adversus inobedienciam. Capitulum ii.

adversus inobedienciam c ii

Si cetera desint exempla / unum istud ad evacuandam mentis
protervitatem sufficisse debuerit / hiis qui elata in celum
fronte pedibus calcare sidera arbitrantur / Quid enim

insatiabilem cupiditatem voraginem complere contendimus, dum illud
subigere stulta cordis opinione temptamus, dum in ipsum deum deum
nostre infelicitatis obliti consurgimus, exitiale principium ante
pedes nostros vestigium non videmus. Proh dolor si Adam
dumtaxat manu compotus ob inobedientiam unam tam gravi
pena multatus est, quid de te homo natus ex muliere faciendum
sit extimas, qui vilipensis iussionibus sacris, superstitionibus, ambi-
tionibus, rapinis, fraudibus et mille perversitatum generibus, die omni
dum opere nequimus cogitatione saltem in redemptorem tuum nephanda
committis. Miramur miseri rerum preteritarum revolutiones assiduas

correptoris

et levibus pro correptionis torqueri flagellis conterimur, audiverimusque
nunc ubi divinam preceptorum optimorum mandatorum molem nimia teneritate
onerasse debilitatem. Stolidi an ut chimeram aliam subiugaremus, ut colchis
aureum vellus caperemus, ut minotaurum agonibus superaremus, aut
quos euristeus labores iniungebat alcidi, pateremur impar dux

Euristeus

Christus? levia quippe iubent si inertia et amor improbus deprimant.
Quid enim difficile qui deum verum et unicum credere eundemque
patrem vocitare et tota mentis affectione diligere, quod penitus colere
et amicos equa secum caritate servare. Quid sanctius aut facilius
quam ab alienis substantiis, ab ineptis amoribus, ab humano sanguine et
mendaciis et ab [illegible] abstinere, crucem insuper suam sumere
et eius imitari vestigia, qui pro salute nostra cruci se permisit
affigere. Hec dei iussa sunt, que si non precipiantur, tota
ad ea capessenda studio debemus vacasse ut qui rationem alia
preponimus cetera, moribus et quadam vite sanctitate ceteris superiores
essemus. Superbiam igitur gravatos in mitiores oculos volentesque
turgida colla flectamus, et tumore pacato, sanctum patiamur obedientie
iugum, ut dum illi volentes pauculos hos nunc mortalitatis dies
ducamus alacres, in sempiterna gloria quam qua parentem in obedientem abs-
tulit, eius initia suscipere mereamur et cetera. De Nemroth c. iii. de Nembrot iii c

Aperuit unda vindex humanorum scelerum veterum inficiti-
tatis memoriam, et obiit ut a primo parente in longum
evagari saltem opportunitas tangit, nec ubi pedes primus
invenio quam in eum, qui rudibus populis primus imperare ausus est.
Nos enim uti commemorent latinum primum tenuit primus homo
sedem rexerit, et nullo, qui primus regnavit in terris. Cum igitur
resedisset in ararath alta iustorum servatrix, cepissetque paulatim
restaurari genus humanum, ex chus nepote nomine nemroth natus
est gigas, qui ob immanem tam corporis formam quam membrorum

fortitudinem venatorum principatu sortitus / sua sponte ab omnibus
coniuratum cui hominibus in celum coniuratum quorum ut quod in illud con
cepissent consilium frustraret / Quem sunt scituri in Senaar region
ab Eufrate flumine fundata / stulto labori dari operam ceptum e
Babel ut turris B. nubes altitudine excussura ne amplius undis dele excessura
rentur / edificaretur / ea in amplitudine quam celsitudo videbatur
appetere. Quis non credat facile Nemroth non tam feliciorem hominem
sed se deum in terris altero arbitratum / Dum cerneret obsequiosam
sibi hominum multitudinem tam ingentem / ymo fere genus omne
mortalium in fundamento excogitati operis / confodere terram
et pene quesitis inferis multitudo fuorem ingenti / turrim surgere
solum hucusque in ethera / quis etiam eius non illum
potentissimum atque gloriosissimum Cui tot sunt vires ut edificium
simile posset extollere / arbitraretur. Stat equidem huius ex
hijs dicitur ut hij referunt qui vidimus spectaculum ingens et
admirabile Remanent in longo terrarum tractu inparato tum spatio
timore noxiorum quorum ferax locus est nemo ausus sit accede
Cui propius Non turris ad instar sed singultis explanatie mon
molem quam fere usque ad nubes ascendentem vidisse / quam cocto
late intextam bitumine constructam testantur et hitantur
antiqui / Quod tam ingens nec ante nec post visum simile
edificium / maxima superbia imparavit singens / Dum iam fere
nubes attingeret / factum est ut eius repente seu ventorum impetu /
seu divine manus impulsu / non absque maxima obsequentium clade
pars ex sublimi corruerit. Quid referam / Quid sapienti sententiam P
magnitudo dispossuisset / stolide sunt intuitum Redintegratis
ergo Nembroth adiunctis eiusdem viribus / non solum quam excusse
ut ceciderunt / resarcitum est. verum ad excelsiora protensum quasi
non adventandas undas in posterum sed ad subripiendum opifi
celum structum iret / Tunc ut satis divinum apparet opus
mirabile dictu factum est / ut fabricantes qui uno loquebantur
ydiomate / quasi ex templo inter se omnes varia locuti sunt /
Credibile satis est eos eventus novitate tum rege suo quasi
mente alienatos fuisse diu / Tandem cum ideoate mente multa
aut motu aut instinctu divino factum est nescio / Sed attonitis
omisso turris protensu in tot multitudo peregrinandis et vivta
partes / divisa est / quot linguarum in se varietates cernebat
Divisa quot

nec aliter quam si fuerit natali soli protrusum/ Demetrio rege suo
relicto et ex se natis duobus sedetis quiescens prese novas petiturus
separatim in partes orbis varias abiere/ Hic qui paulo ante rex innumeroso
populo imperaverat/ vacante fortuna vices privatus factus se solus consedit/
spectator non minus impositi operis quam possessor/ quo dum nec dum
orbi sed sibi putat parandum inite abrupta loci solitudine ut arbi-
tror pauperis/ evanuit se ut placet aliquibus superstitiosi dogmatis
magister effectus/ impetuosis partitole secessit in persas Contra superbia c. iii

Contra superbiam iii capitulo

Ite nunc insolentes animi/ et in superbos in celum scopulos celsas
arces erigite/ fortis muris vallo et fossa/ cingite/ adamantinis
obserate foribus/ et vigiles armatos quam impositis instituti-
bus/ ut adversus rerum motus tutum refugium fabricetis/ sed ante in
conspectu molem mandatam turris Babel nutu dei parvo culmine
quassatam deiicite ut dum videritis/ cognoscatis/ si avis si falarica
mortalium si balista nimis nequeat ad movere/ exiguitatibus/ mittes
ex abditis terre/ terre motus concutiet/ ex nubibus fulmen eiciet/ aut
introrsum dolosos satellites consurget qui cum principe suo hostibus
arcem tradet/ mille sunt deo manus mille tela/ et arces totidem ad
nostros pernicies/ et si prorsus illi sint culmen tanti edificii cite et
demum minutae fimos/ quod illud adversus vim tanquam graciola posse
putatis/ Ergo si sapitis timorem ponite/ et in humilitate firmate
consilium Hanc enim nulla per procella revellet/ hanc nulla sevientis
spiritus prosternet impetus/ quinymmo adeo dominatui nata est ut inter tempesta-
tum motus assiduos et confragosas et rapaces inter se dissidentium
fluctuum illusiones placidior et victrix consueverit semper emergere et
quassantesque turbines superare De multis que perierunt temporis oblivione c. v

De multis que perierunt temporis oblivione c. v

Non incongrue saturnum esse genitos/ vorantem/ celebres olim
finxere poete/ volentes sub hoc tam rudi cortice saturnus
signatum tempore in quo quecumque gignuntur ab eo procul dubio
consummantur/ Nam si cunctis rei perdite consumptor repperit/ ignis
si ferrum gladiis/ si decursus aqua/ si terra novans temporis per labentis
non relinquit in esse/ quinymmo quadam occulta taciturnitate et insensibili-
tate/ Dum fluit minuit et extenuat/ adeo ut quod cum fuerat ipsum
non fuit in nichilum redeat/ Quot iam ducum imperatorum inclitos
quot illustres patres quot insignes poete quos certe plurimi summa
cum difficultate suis studiis meruere laudes/ quorum nec vestigia dicta
nomen certe in tempore consumptum est adeo ut nulla penitus ex eis
sit memoria/ apud nos in innumerabiles arbitror Inter quos non erat

absurdum tercie fere orbis evanuisse porcio / Et ideo lector discretus
mirabitur minime / si hic in principio a fortuna deiectos varios inveniet
Longum quippe fuit inter adam et Nemroth seculorum spacium / eo quod
ex mediis nil memorabile fere vetustas reddat / quod ad presens opus potuisse
pertineat / longum est inter Nemroth et tidinum ex quo sumus eius vestigio
victum simonem / eo quod ipsis mixtis vetustissimi egiptiorum regibus
et tanaysathars / qui bella movere priores nomina sint reliqua labentes
anni adeo sint abrasere / ut latinis et michi potissime nil altius
notum sit Numi et Zoroastres Bactrianorum regis / quem magice
artes asserunt repperisse / misisse nomine potius quam esset regno perdito
tersis et postrema gloria nimi / Sic et de regibus Sodomorum quos
liberi tendam et florentes potencia tum esset Assiriorum tributarios
factos tantummodo legisse meminimus / et pestilencias terre agente moyse
nominis pharaonis eiusque submissum exitum / sed que eius regalis fastigii
gloria fuit quod ad fortune mutacionem monstrandam opportunum est
vidisse non recolo / Sunt preterea et ogigii ac deucalionis diluvia
phetontis incendia . ycaris fuga / typis lacturatis et Erisithonis fames
exulumque gelanoris ab argis et danai ab egipto post nepotum
exitum transmutacio / necnon pandionis / philomena predita / mira fauda
scelerus / et thesey nephandi libido scelestum stuprum / et nati ytirie
occisi lacrimabile malum / et alia multa tam greca quam barbara
minime longevitate semesa / ut exilem nisi avolare velim / de residuo
nil fere amplius quod dictum sit dixisse potero / Coactus non
dicam in saltus sed in volatus longissimos usque ad cadmum thebanorum
regem . tertio omittendo deveniam

De Cadmo rege thebanorum c. vi. c vj

Sextis vulgatum apud veteres est Agenoris regis Thiri Europam
filiam furtim a Jove Crethensi fuisse subreptam / et ob hoc dolore
tethatum Agenorem eundem / Cadmo filio imperasse / illam per-
quireret / mandato super addita lege / ne absque ea repeteret patriam / Qui cum
naves construxisset / una cum se latis sociis / tamquam sue dotem dissonum
opus / mulieris vestigia perscrutari / arbitraturus / in dictum a patre exilium
libens assumpsit / et sedes sibi sociis querens incertam naufragio appulsus
suscepto ab apollinis delphico de futuris misso / bovem aqua lavancia Boecia
provinciam postea nominavit / secutus eo deductus est ubi sedatis accolarum
repressisse insultibus repressisse spartanorum obstaculis civitate condidit Thebas quas
nominavit / Cuius illico a suis rex dictus est / Et cum iam non solo
regno . sed fulgore quodam sue / qua litterarum caracteres et doctrinam
rudibus incolis quam plus dedat / felix videtur exilio / ad procreandam
sibi prolem / hermoniam egregiam forma ac nobilitate mulierem

Semelem

sumpsit uxorem. Ex qua cum quattuor filias suscepisset Semelem scilicet Auto-
noem Ynoem et Agavem, que dotate ceterum vetustate spectabiles
inclitis iuvenibus tradite in coniugium sibi prope nepotes. Vidit ergo regem
iuvenis ut splendorem patrium omitteret se ex exule regem et quam
ipse condiderat civitatem auctam et letam prospere florentem coniugio insuper
ac prole conspicuum, quidem bona omnia nisi peritura fortune munera
computanda, sed non diu firmis. Semeles enim ut aiunt dilecta
Iovi pregnans et icta fulmine abhominabili morte et adulterio
infectam regiam (regina) lugubrem peperit. Hinc etiam Autonoes ex Aristeo
filius spectabilis iuvenis in silvis a propriis canibus fere in oculis patris
laceratum absumptus est. Sic inde celebrantibus matronis thebanis
ritu regia Bachi, Agaves agitata furiis in Pentheum filium quem
ex Echione marito conceperat sacra ridentem, cum sese intulerant rabido
incitatoque seu telo seu clava insane interemit, audivit. Dura quidem talia
cum in miseris natis. Hanc tum tandem expiatusque fletus miseriori vitam
non opinione sua sed forsan divina dispositione ad miseriora reservat.
Et cum Athamas cui iam apud Thebanos regis erat cognomen et
honor in furiam lapsus Ynoem coniugem Leenam putans parvulosque
filios arbitrans leunculos clamore ingenti edito Learcum in exalme
matris eruptum totis viribus illisit saxo. Agave autem mesta dum
sibi timet et reliquo sequente virum fugeret, una cum Melicerte ex
abrupto montis vertice in mare se precipitem dedit, et cum filio absorpta
disparuit. Et sic iam ex filiabus quod ex nepotibus quorum auxiliis
senectutem suam substentari et nomen inclitum in clariorem famam deduci
apud posteros extimabat in calamitatem fere deductum extremam. Iam
senex longe magis quietis egens quam habilis ad tollerandum exilium
seu civium furorem seu amplioris operam qui ipsa enim in Thebarum
regnum obtinuit. Ultimo iam senio gravis, cum Harmonia pulsus
regno apud Illirios gemebundus, latebras petiit, quos apud ignota
fere morte decessit, et quam clarus prosperitatibus reliquerat et patrios
Boetios solio in regio fulgens vixerat, obscurus et bis exul apud
Illirios expiravit. **Concursus infelicium plurimorum. c. vii**

Ut iam per varias successiones dilatatum est genus humanum
omne tunc fere complexum spatium, sic et fortuna revolucionibus
orbium multorum miseria sese peritura rerum humanam de-
monstravat. Nam preter hactenus in serie infortuniorum varietate
scelera multi inter decreto uno et altero vere preclabi diminuiore
sicut iam agmine flentium circumdari me video. Nam dum unum querens
respicere aspicere quam plures. Stabat enim ante alios Oechalie (?)
obmspiciente omnis magnificencia seu divinarum rerum, insuper

splendorem a barbaris solis nepotis filiam et querula voce exclamabat
in celos thessali iasonis adductam cuius eius perfidia aureum sit
raptum vellus egialeus filius nece flebili oppressus et in insanam
libidinem atque fugam in creta deducta et sinu solum ex fulgore
principis in detestabiles tenebras devolutum Hunc proximus erat minos
multitudine titulorum spectabilis atque decorus Nam ante aliam natalium
splendore erat quia et si ex astero Cretensium rege et europa agge-
noris natus sit ob insignem iusticiam et legum primam tradicionem
cretensibus iovis est semper habitus filius Erat et insuper tam solis
quam dyademate regis fulgore et clarissimis curis coniugio pasiphes
solis filie ex qua si infausta fuisset satis conspicua proles suscepta
Androgeus adriana phedraque Sed uti androgei a megarensibus
et atheniensibus indigne intercepti mors doloris in exercitu causa fuit
sic dolor incitati animi illi incentivum memorande victorie Nam
in dicto bello non solum megarenses et athenienses vicit verum
niso megarensium rege fraude filie occiso illos sibi cum atheniensibus
vectigales fecit iussitque sibi quot annis pueros ingenuos mitti
quos loco premii statuebat agonis super androgei morte ad sui
solamen inventi Instabilis mortalium gloria ex medio quippe cum
lacrimis oppletus querebatur minos nubem surrexisse caliginem sua
cuncta fedantem videlicet conspicuum predilecte coniugis adulterium
iudice pavum solutas athenas Ariadne virtute victoris thesei filiarum
cum pudore fugam et eiusdem Demum dedalum sequentem mortem
apud siculos a cocali filiabus illatam Erat et zizara capus miga- ingenustens
strumque se cananeorum regis prefectum illustrem cum ingenti exitu
adelbora adelbora et barach suum seque imperator israhelitis formidabilem parum
et cuncta timentem Iahel mulieris tenuissimam apud quam fugiendo
diverterat lacte potato et in sompnum solutum (clutum) altissimum apposito tempori-
peremptu bus clavo ictu unico ignominiose parentum Quid reges principes media-
nitarum sequentes cum gentibus a parva gedeonis manu deletos Quid Iabin
qui primo israhelitas subegerat ab eis infugatum tesimque recessum in
longum comis evadam et cum insuper mestior yocasta thebarum regina
summa cum maiestate malorum obvia facta ut de se scriberem maximis
viribus impetrasse vix potuit

De Jocasta regina thebarum c. viii

~~yocasta c viii~~

Erat equidem satis semel intrasse thebas sed ut lacrimarum venirem
yocasta grandis infortuniorum potuit (hec) Rex enim ex claro progenita
nupta layo thebanorum regi primo sue etatis flore coniugio
iuncta summa cum alacritate ex viro filium concepisse percepit Cumque
diu timescerent utrumque consuluit de nascitura prole responsis appolinis
periturum Audiensque se nascituri prole manu periturum confestim quem nasceretur
feris obici iussit quod quam egre yocasta tulerit et potissime dum

infantulum masculum peperisse cognosceret premissam consideracione nat-
ure / cum eo Phorbanti pastori regio datus ut portaretur ad
quia feras / Qui a patre non potuit mitius pietatem in pastore reperit / qui
dum etati innocenti pateretur / suo arbitrio regium est moderatus
imperium / et pedibus perforatum gladio puerulum vimine / suspendit
in arborem vagientem reliquit / quem moriturum inedia aut mora
exterus et cum pastor advenit externus qui tumentis vinculis iam tumidis
pedibus / et ex quo illi postea inditum nomen Edippus est / suscepit
in ulnis / miratus / execratusque severitatem suspendentis. Et paulo
post Corinthiorum regi largitus est / a quo celeri passu ad Meropem
Polibi in Corinthiorum regis uxorem / carentem liberis clam delatus
est / que una cum viro tanquam a superis missum / loco filii suscepere
et habuere dum passus est / O inexcogitati rerum eventus / qui
a matre summa cum tristicia ut abiceretur datus est / ab incognita
femina summa cum leticia est susceptus / qui a patre abdicatus
mortique damptus est / ab alienigena in hereditate regni ad-
optatus / qui in silvis relictus ut moreretur / in regiam est depor-
tatus ut viveret / qui nuper pendebat ex arbore puerulus / regali
circumvolutus pallio regiis baiulatur ab ulnis / qui nuper silvas
plangoribus replebat amaris / cunabulis regias dulcesque consolationes
assumit / et qui a pastore pedibus perforatus fuerat / summa cum
cura nutritur a rege / Sed quid multa / cum in robustam atque
formosam iuventutem evasisset / moribus et animo imbutus
audissetque se non Polibi filium / sed ex silvis sublatum / in desiderium
cognoscendi patrem incidit / Poliboque egrum patiente relicto in
Cirram veniens ab oraculo accepit se patrem reperturum in Phocide
matremque denuo in coniugem assumpturum / Qui stupefactus
responso tandem devenit in Phocidem / ibique orta inter cetros ceteros
civesque seditione et Laium (layo) simul incognitos manu conaretur
componere / ex casu adhesit in inscitu (nuncupatu) certis Laium / et a se omnino
ferus incognitum ferus interemit / Thebas deinde veniens ut cognitus
interemptor Laii obmittitur ut placet aliquibus occisi coniuges vel
ut alii dicunt quia Polibi regis credebatur filius / Iocaste adul-
terum virum flentis coniugio (iuncta) inventus est / quam ipse ventus veritus
ne Meropem simul cum iam matrem arbitrabatur libenter accepit
et se quod cavere vitare extimat / ignotus ingreditur / letus
deinde regnans filios quatuor suscepit ex matre / Iocaste ante

cum filium virum que delesset ex animo regnans luxuque regio sibi indul-
gens se tam viro quam suscepta prole felicem arbitrabatur / Sed adve-
niente etate pestis exorta est cum idem suo viro tandem et expia-
tionis modum inquirentibus a Tiresia vate / negatum est eam posse
desistere nisi patris occisor matrisque incestator deponeretur / a regno
et monitis superum Laium esse ostendebat Edippum quod non ante
creditum est quam a Iocasta paululum et a sene quodam Corinthio
qui cum mortuo Polibo vocabat ad regnum Edippum redderetur / Hinc scelus
omnibus non solum turbata leticia sed tantus exortus est dolor ut
lugente ignominiosas nuptias suas Iocasta Edippus mori cupiens
in signibus insignis regni depositis / oculos sibi manibus eruit et se perpetue
nocti dampnat / quam iniusticiam / risus filiorum abiectos a se
oculos adeo exacerbavit ut mortuum extremum ferendum nixi sepe
supplices precibus fatigavit qui dum notis eius se se faciles exhiberet
factum est ut regnandi cupido eque filios ambos intraret / et non
convenientibus eis in seditionem acerrimam devenirent / que tandem
hac lege pacata ut vicissim annis singulis regnaret unus altero
exulante quod in iuvenem longe dampnosiorem non convenientie
Ethiocle Pollinici potuit anno exacto regnum / surrexit nec desiderio
frustraretur Edippus nam Adrastio rege Argivo socero Polinicis
duce cum parte Grecie adversus Thebas itum et maxima utriusque
partis clade (pre) prosepe pugnatum Essent forte qui crederent Edippum
audientem desperati bellorum varios apparatus clangores tubarum
hinnitus equorum populorum et pugnantium strepitum ululatus mulierum
et omnia multiplici turbine ac tumulti miscentia / in tenebris quas noti
temporem gaudere · ipse autem difficile credam quod velle in vic
amorem patris in filios infringere et alias filios mutuis vulneribus
occisos audisse non absque maxima cordis amaritudine putandum est /
precessorque parentes et indulgentes deos querere habundantique fletu
dampnasse / Heu dementes per filios gignimus / ut si iuste dampnemur
instantibus miseriis obesse non possimus / Iocasta autem in preteritum
mentem reflectens et prospectans abiecisse filium occisum flevisse
Laium / in virum genitum suscepisse illum regnum recepisse et oculos
evulsisse reliquos qualitercumque genitos suos filios dilectos / alterum
regem obsessum / alterum obsidentem et exulem / et demum vastatis
longe lateque agris desolato imperio in se infestis gladiis iruisse
simulque cecidisse vulneribus / tot dolorum tot lacrimarum tot miseriarum
impatiens ense sumpto quo manibus infelicis Edipi laius occurrebat
cuius in aciem sese dedit precipitem / tristemque animam per vulnus emittens

cum sanguine calamitatibus finem dedit suam. Sunt tamen qui
placeat eam has miserias laqueo (laqueo) finiuisse. Sic igitur flos (regie) spectabilis
iuuentutis yocaste in finem commissus exaruit. Sic glorie regine splendor
in summum uersus in auras euanuit. Sic nulla stabilitate firmata letitia
in eternas commissa lacrimas anxiam deduxit in fabulam. Edippus non pre
regno luminibus filiisque et ultimo uite eadem que coniuge patrimonius
ad solatium structutis insanitis tradentis imperio cathonis omni sine
in exilium est pulsus quo uel quo quassatum laboribus animam
expirauit legisse non memini. Thiestis et Atrei iurgium. c. ix. c. x

Summ seruam thalamum et petenti thezeo obsequium datura eram
et ecce festinans pelopis infausta proles thiestes venit clamans
siste queso ne surripias edice seu yocasta memorari non in-
digor sum. Si tibi tantus ardor est animo aut scelestos aut infelices homines
primo plus testioris futurus linque ceteros. Ego quidem pro (ne) tanta relinquere
steti et ipse secutus est. Orbi toto sine scelestibus impie factionis
homo atreus notissimus est. Hunc ego frater cum hostis esset arbi-
tratus sum. Heu michi eo agente quam dignas querelas habeo
Illam ut auorum et uirtutis mee fulgores omittam. Ad maiestatem
tunc illo usque missiam veniam. Hic enim miserum me fraude ab
exilio quod ipse violentus indixerat cum preteritorum malorum penitens
se velle fratrem regni participem fingeret in patriam suasionibus
l. sz quam plurimis reuocauit. postque summa cum inexplicabili letitia in casses
ignarus ueneris incidi. qui optata preda potitus placare ut simiam
fictos amplexus nephaaria oscula lacrimas pro letitia quibus alieno suster-
pitus sum et amicabilia uerba ob redditum meum. Diis inquit se
velle litare patriis. Nesciebam quas hostias ille iam atrox
mente dictasset. Primis liberis utinam ipse pro primis esto mei
mearumque in mea simplicitate primus gaudio oblitus essem
vana tandem eius tectus que ficto monstrabat ore. Sed dum michi
conscius quietem suadet ut ipse inimmanis conscius sceleris ad scelestos aras
ibique non satellitis manui diffidebat nimium. et quis enim preter fuisset
nimium tam impius cultor in tecto volue valo in spectu domus abditissimo tenerum
innocentum filiorum meorum sanguinem fudit in aras (auras). Ostendam apud
tracheas inferis nec dum apud spartanos diis domesticis sacrum. Nec
hoc illi sat fuit quinimo quod cuiuis fratri celebre patria vindis
~~primum~~ prodinisse mollitos filiorum artus epulanti pro in mensa
comedendos apposuit. Quod utrum fuit infandum nolo uerbis meis fidem
ad hibeas. testis est solus tectum cetaceus omnium spectator. qui stigia nebula
obvoluto capite imposito fatum abhorrens concitus equis ~~mortuus~~ in ortus
redijt suos. noctem que tenebra expulerat festinam deauratis reuocauit. Nec
in hoc sceleris finis. amicas pateras gemmasque in poculum aptas immati-
tum natorum dissoluto sanguine spumantes scienti genitori iussit apponi
Ignarus igitur membra filiorum comedi et sanguinem bibi

ne ante cognovi / quam nephandus homo occisorum ora ostentavit michi
filios putarem / Sinam exilium meum / sinam penas ex filiis / que fere
intollerabilis infelicitatis genera sunt / sinam que post hec venere lacrimas
calamitates et erumpnas quoque / et hec omnia nedum misero ut considerate
videas / Nunquam alius me misero infelicior dici possit aut truculentior
hoste fuit / Iam finem verbis faciebat Thiestes cum ex turbis suo aspectu ferox
oculis atque atrox veniens astitit clamans quoque inquit / Quid hic accusator
egregius / quid impudicus senex sua scelera refundit in alios / Ego infelix
sum / hic scelestus homo et p[illegible] distrahit / si nescis / sumpsi uxorem
Europem etate et forma valentem prevalentem / cuius pudicitiam lucentem quoque integram
suasionibus et blandiciis exornator iste facinorum corrupit violavitque
mei genialem thorum / filios quoque ex mea suscepit / quos ego simplex et
de fratre nil sperans meos existimabam / Sed quid hoc forte miraris
hic voluptuosus fuit / et luxuriosus semper continuans igne sciens voluisse
pudicicie peloppe filie non pepercit / ex qua satis constant egistum suscepisse
generis filium in totius tantalei generis cladem / horreas nunc si potes iniquius
corpori infelicis Atreos sed plura supersunt / Micenas regnum duorum
rapax et iam duobus divisum dum sibi soli insidiis occupare conatur
omnem istum sibi auxilio causam advenit / Que inaudita facinora et
intollerabilia ut purgarem / cum forte vires non sufficerent ad artes quas
ipse doli fabricator eximius docuerat / quas agendo commonstraverat / ipse tanti
infortunii mei dictatorem censui ea feci / quibus ipse causam dedit / filios
credidi dedi / fuerunt / quos ipse dum michi ante dedisset nisi suos suspi-
catus fuissem / Ergo infelix ego ante uxoris adulterio infelix fornica-
tus fratris / infelix expiacionis dependis quod mortalium meum genus commorbat
infelix quia in progignos suos nepotes sevire oportuit / Volui ultorem
copia laute cum offensiorum pensare / meum violaverat thorum / suam
violavi mensam / in meo utero suos concepit filios / in suo alvo condendos
ne existimavi / ut postea alter nephastos omnis in pristinum cumque non
fuissent revocare locum / fraude regnum occupare disposuit / ac ego fraude
illum cum non sufficiebat cum libertate exilium in carcerem catthenas quoque coniici
feci quidem lucende sunt artes / Ex hiis igitur omnibus infeliciorem me
illum omni fera inmaniorem existimo / Insurgebat Atreo adversus
hunc irritatus senex / ast ego tum inhumana tum bestialia audivisse
fastidiens dicta repulsa / Theseo talamum prestaturus assumpsi / De theseo rege athenarum c. x.

Athene civitas philozophorum poetarum et oratorum olim
egregia altrix / alter grecie oculus / in sanctis atque conspicuis
insignita titulis / clarissimos habuit reges / inter quos veterum exple
succedens fuit omnium splendidior Theseus Egei filius regium sortitus est / hic
cum ex puericia evasisset in adolescentiam validam tantam sue indolis
bello civibus spem prebuit ut futurum crederent / qualem postea visus est

Nam fere adhuc illi aurea lanugo genas circumpacta texerat / cum aput
Marathonem / thaurum cuncta vastantem superantemque dimicatione vinctum
Athenas vivos / mira virtute superavit / ionique mactavit in hostiam / Hinc ex
Argo navis factus cum Iasone predam redijs omissis et gloria inde
cum Hercule petijt amazonas Quarum postquam impetum repressere / bello
que illas acriter gravi / triumphans Ypolitem reginam traxit in predam
Nec illi minus splendoris attulit quam pertulit in nuptijs Perithoi superasse
Centauros cum propter insolentiam [illegible] vino et epulis Perithoi
sponsam sibi conantium capere / Et quod perpetua laude dignum fuit
Athenienses Cretensium vectigales superato Minotauro atque occiso [illegible]
immunes instituit / easque varijs actos casibus / dispersosque in priorem colligi
civitatem / At illis morem formamque vivendi alias exhibuit / Atque principes
sub Thebas fortitudine mira compescuit / Creontemque ob nomen superbientem
imperium / et officia funeralia denegabat Argivis ob filium in Thebano bello
consumptum prohibentem / feda strage suorum sternit prostravit / Quis putat
satis plene magna eius enumerare facinora / quibus plurimum nomini
Attico atque sue splendidi lucis addidit / Nam et si nil aliud egerit
quam in unum dispersas Atheniensium colligere reliquias / nil collegisse
ex quibus orturum erat non solum tanquam grecie eximium decus / sed
orbis universi inextinguibile perpetue lumen / Inter quos omnique maiores
clarissimos plurimum incliti glorie que sumpsisse videtur / Dum igitur post
tot insignia resideret avito in solio 26 / sensim in eius ruinam artes
fortuna submisit / Nam cum tempus in processu vita pretitus / Ypasiten
reginam ex qua Ypolitum susceperat ante interemisset / et sublata rebus
mortalibus esset quam diceret Pitheus / cum artissima esset amicitia iuncti
successu vero elati / in hoc convenerant / nullas ut se sumpturas uxores
nisi Iovis filiabus assumerent / quo instante proposito inutile fervens
Theseus nimis tante in palestra ludentem Helenam virgunculam Iovis
et Lede filiam / aput Laconas rapuerat Et ut placet aliquibus Athenas
deduxerat / quam eo eunte in Creticam Electra mater eius Polluci Castorique
fratribus repostentibus intactam restituit / Placet tamen alijs eandem in
Egyptum cum Helena delatam / Protheoque ibidem regi commendasse servandam
et a Protheo fratribus restitutam / Sed nil minus ad factum / eo enim reddito
victore cum Adriam Nam aput Naxas insulam inviolentam et insam inviolata
somno liquisset / Phedram quam Ypoliti nomine abstulerat sibi sumpsit
uxorem / Sed Perithous in proposito manens ad rapiendam Proserpinam Iunonis
et Ceris filiam aput infernum mare / orco Mollosorum regi nuptam
illum attraxit in facinus / quod in sinistrum temptatus omen / attractos Orchi
in manibus tunc Plutonis actis / et ipse per protulisset numinum amici
perithous sinistro casu et detentus est / quod non parvam ignavie notam perpetue
applicuit claritati / et quod turpius non erat / patens suis viribus
remeare ad superos infortunii Herculis / Gerionis victor remeans

precipiti tergore suppedito cum libertati restituisset. Qui cum athenas
remeasset forte a laboribus quieturus regiam omnem urbemque turbatam
novo tristique eventu repperit. Effecerat namque phedra theseo absente
ob ypoliti pulcritudinem ac venustatem iuvenilitatem tanto succensa fervore
ut illum impudicis precibus in suam sollicitasset libidinem. Qui cum
ab insita mente perpetuam castitatem vovisset, irata non aliter quam — obinsitam
si sibi vim inferre voluisset, ypolitum exclamavit. Si abierat ypolitus
cum rediens theseus uxorique accusanti quam opportune, tunc credens
furore repentino succensus iuvenem ad supplicium perquiri rapique iussit. Ypo-
litus autem veteris ire in iuvenem memor pavescens curru citato fugam
arripuit et dum concitatos equos flagello in cursum urget, ecce forte
ex pelago exiverant pascentes in littore phoce, quibus equorum — eximerat
strepitu commotis et impetuose in undas redeuntibus, equi territi omisso
littore et obsistente ypolito se per asperiora et abrupta locorum distractis
habenis tulere precipites iuvenemque reluctantem e curru soluto revinctum
et suo infortunio nexu quibus intellectis implicitum per scabrosos dumos
raptantes rapidi cursu sequentes non solum morti dedere, verum illius corpus
omne membratim a scopulis obviis [illegible] huc et illuc in
frustra discerptum reliquere. Erat quippe durum et luctuosum et
hostibus nedum patri funereque credulitati primo (perimenda) tota cadaveris spectaculum
[illegible] ut qui tristis amici sui casu [illegible] dolens et turpi nece filii
miser erat, alio insuper [illegible] semisopitos in pectore phedre
ignes. Dilectissimi iuvenis infortunium et pietas non solum suscitavere
sed in longe maiores extulere flammas. Nam cum audisset ypoliti misera-
bilem eventum seva penitus perpetrati [illegible] acta agitata furia
mori desiderans [illegible] ultro eius manibus dedit inferias, tunc for-
mositatem patrum [illegible] simul [illegible] consilioque precipiti infestata
theseo miseram insaniam suam [illegible] quos egerat ipsa [illegible] patefecit
cum gemitu, nec adhuc desiderat a verbis [illegible] ypoliti [illegible] fugiendo — desierat
reliquerat se confodit, et solum in amantem contextum seva morte
periit. Exhorruit theseus adulterio, et qui patria tractus affectu filii
extimator sua nocentis casum mortemque deflebat, amarioribus lacrimis
innocentiam ingemiscens impulsu suam inexcogitatam credulitatem
dampnabat. Parte ex alia cum in gremio dilecte coniugis esto
vite [illegible] ad alias invitabat, nec alacer visus est inter [illegible]
victoriam et [illegible] libertatas athenas, [illegible] miser inter [illegible] filii et
male vite coniugis [illegible] sed [illegible] [illegible] et tot [illegible]
dolentibus surrexere athenienses ingrati, eumque qui illos in pristina revocavit — in patriam
qui liberos fecerat, qui formam [illegible] civilitatis tradiderat, ignominiose sublato
regimine et patria in perpetuum exilium expulere. Quis ergo [illegible]
signata quid virtute fulgoris quesiti, quid potentia, quid regium [illegible] — novercantem
non tantum fortunam potuere? Urgenti quidem omnia cedunt et si [illegible]
comitet[2]

in miseriam pulsus quod raro contingit cum omnia mobilia fortuna
subvertit potius revocatorum talibus miseria augetur quod emolimentum aliquod
afferatur. Theseus ut quoque suis exemplis finem ponam lugubris
ac senex apud Scyros Mesonem insulam privatus infelicis vite diem clausit.

Et si nunc dictat quosdam nove studium extremum **Adversus nimiam credulitatem**
quibuscumque flatibus flexibiles esse, hiis potissime mitorum immo
crudelissimum est, quos penes est tanta potestas ut quos velint
facile extinguant. Nam et si quandoque lescerunt obstinata non credendi duricies
levitati credidisse per se patet multa sunt exitio, quod obstaculo simul tamen quam
quibuscumque fabellis aures credulas habere patulas, et tamquam certissimis ad
habere fidem, cum quot homines videamus tot inter se variantia circum
studia, omnes quos putabis uno eodemque ore verba proferre. Nihil perfecto
fiat existimatorum stolidius. Circumspecti quidem viri ac constitutis
est neglige nomen et undique promittis pendere. Et ne possit
de incognitis properanti sententia falli, se in seipsum colligere et cum speculam
mentis libratus iudicio intueri, quis verba faciens quod ob initium
quis in quem factum quo in loco quo in tempore natus an amicus an
hostis, an amicus infamis aut honestus homo sit. Debuerat itaque
vir ille preclarus exquisisse serenum morum nati et ingenium sit et
muliebre genus longa experientia cognovisse, et exinde si animi de
non erat, perfectam potissime vidisse, facile filium silvas nemora
montesque sublimes colere, sagitta aut pede volucres feras sequi
avibus insidiari laqueis et celibe vita contentum, muliebres amores de-
spicere atque abhorrere, cuncta coniugia fugare et celo vivere teste, accu-
sator de se facte adversa omnia parte altera, adulterisque muliebre genus efficere
insidum mobile mendax et insatiabili libidine semper urens. Et si aliquas
castissimas extimasset, Tetheuses extimasse non poterat, Phasiphes memor
et Adriane, et concupiscentiam in vitam quod notum absque pravitatorum concept.
Nemo enim de mentiaque deceptum de simplicitate, prudentie de innocentia,
assentatoris, de vitate mecho, de pudicicia, fidem exhibuisse. Durum est
quemque adversus professionem cum sui aliquid vite agere, aut absque latenti
fraude cogitare, et ideo quia tractat fabrilia fabri, proclivitate credendum
est hominum vidisse sepissime, memini dum viderem in publico participes
caterva satellitum stipatus incedere domini claudi ianuis vigilanter epistolas
hic nemine prestare ... et examinatum introducere, in mensa poculorum
et ciborum pregustatores, ut forsan aliquid nocivum saluti
corporee immittatur, aures vero ac animum quibuscumque loquentibus habere
prepatulum cum non aculeos non insidias non venena ingerant verba.
Cui potentius maris solatia nullos usque et primi oppidi cives simul veneno
sublatos audivimus, nullos populos quitulationis prope cautela procerum pari-
tete delatores tempinus mellita verba et blandiloquorum suasiones in recte
credulis ruinas urbium et incendia, regionum populationes et regnorum
subversiones, sine exitia stulte credentium eduxisse fere per omne

tirium insignite clamitans tragedie. Que quidem et si nil aliud afferat
credulo quam in momento impellunt, retrahunt, oblectant, turbant, leniunt,
irritant, nunc in spem indesperatam illico ducunt, et uti mare nunc austro
nunc borea pulsum, repulsumque miserum agitant animum. Nec est qui
custodes apponat auribus aut verborum pregustatores instituat. Ut qui
animalium investigavere naturas genus esse serpentum qui nature instinctu
in sompnis suum esse quoque cognoscentes exitium, ne venefici modulationibus
capiantur, alteram aurium solo infigunt, alteram cauda vigilantes
obturant. Homines miseri, quibus pre ceteris animalibus intellectus datus est,
sibi providere non curant. Hoc quod dixi non curant, ymo in totum agitatos
adulatores appetunt et scrutantur et obviam eunt cum militibus in ...
sue rationis blanditiis. Nos autem tam repentina credulitas sit mater
errorum provocata conciliis simulatis ea suscipiendo obsequentes et semper prime ex ira
quam viri cuiusque sui arculati si tanti verecundiarum legum auctoritatem imita-
bimur, que nimiam festinatiam credulitatis abhorret ut ex consulto suis
iubeant ne temere credant, nil ex abrupto agant, et ante iudicium semper
possint, partem aliam audiat. Nec dum Thiestem vedarginis eius infor-

Conventus dolentium. c. xij.

Thyestem precipitem credulitatem iam dixeram, finem inter amos
et ad querendos scriptos cum ulteram tum non vocata turba ploran-
tium ingens affuit, et ante alios fatie virginibus rigata, scissis — virginibus
distractis crine et lugubri veste, lacrimas habunde fundentem Alteam
Thestea Plexippumque fratres a filio Meleagro occisos omneque in ignem stipite
fatali irato consumptio seque ob id interimisse querentem. Erat et insuper
Herculem vultu intentus horridis, alta et in porrecta barba irsuto crine et
nemei leonis amictus spolio, clavam dextera gerens, et omnia clamore
dissono complens, aiebat se preter ceteros invictum, qui orbis pestes, et inmensa — in immensa
virtute, inclite subegisset omnia, Euristi regis iussa, opibus superasset, unita
cum superata a peste, cupidinis sed cuius impulsu captive Yoles, reiectis
in sinum ea imbecille circus composuisset, in mixisset quam purpuras induisset, digitos
gemmis ornasset, et quod turpissimum et effeminato homini est, sed placeret,
nunc muliercule vertisset, quibus tam abiectis operibus cuncta prudentia
suo infortunio maculasset. Hic equidem traxisset talamum in cogitassem magnum
ut cuius ego gloriam meis fecissem litteris, cuius gloriosorum poetarum
omnium clamor astra et super tonantur extollere. Hinc sequebatur Narcisus Biblis
et Mirra eiusdem implentes ignes ignominiosos quam sue turpitudinis exitus
deplorantes. Xederat et Cephelus tam proditam auditam suam coniugem quam
duram in fine legem, et iactantiam muliercularum curiositatem, prodite — infezum
deflaciens. Sic Marpesia et Orithia, clarissime olim victores, nunc prospere
tantatam absque quietos militiam incessimantes, se infelicissimas clamitabant.
Omnis omnium gat veneraturi nomina explicare longius erat eos et confuse
plurium querele tollentes nec satis possem que dicebant assumere. Atqua — cura
tota pauca vox una tum equula miseror omnium veniens me absolutum in eo — Ecuba
equidem oculos inceton quam omnem reflexi et quia insigne toto orbi
revolucionem fortune spectaculum sunt

De Priamo troianorum rege et Hecuba. c. xiij.

Quomodo omittendus esse videtur cum ipso perclarissima sint ante alia
Priamus. Nam ab illo Dardano Corito quem Iovis ex Electra filium antiquitas
finxit, initium habuisse, clarum est. Cui tantum fortuna favit ut
puerulus adhuc fugato patre et urbe diruta captus ab Hercule ab eodem in avi
regnum quod redemptus restitueretur cunctis, et reedificata civitate imperioque
solidato in eadem fere Asie totius dominio teneretur. Huicque splendoribus
Hecuba Cissei Tracie regis filia formositate atque pudicicia, tocuas antellos — *in margin:* tocuas antelles
[opulentissimo] tectas, ante coniugio eius super addita est, et ne quid ad voluptatem splendidissimo
regi deesset ex coniuge utriusque sexus XIX filios suscepisse testantur inter quos
fulgor ille probitatis inextinguibilis Hector fuit ut omissis Troylum Deiphobum
Polidorum que expellitis XXXVI regit. Fuit quoque insigne atque mirande virtutis
iuvenes fuit non nulli. Florus illi mollice plures ex quibus et potuit vidisse — *in margin:* Nereus
nepotes regnum eius habundatissimum atque populosum et et leta pace
tranquillum, nec esset quod illi succedat preter votum. Verum quanto celsius
quis extollitur, tanto magis letali periculo ruina efficitur. Quod quidem
in Priamo atque suis fortuna miserabili declaravit exitu. Splendens igitur
Priamus, dum Asiam omnem sub pedibus arbitratur suis et se felicitatem
que suam metitur, successibus clam elatam iniectam adversa cogitans subministrat.
Nam Hesionam quam ex memoria delesse videbatur, fortuna termino ampla
totam deduxit. Visumque illi est, nil libitum sue deesse si sed a fronte ruborem
sublatem sororis posset. Absterge... in qua maxime flamma ignis scintillula — *in margin:* In qua
modico spiritu impellentem deducitur, non advertebat studio obumbrata
Priamus, dum cogitabat priorem abolere maculam, posse per maxima incendia
suscitari. Stat pertractandi sententia, legatis ad Thelamonem, cui forte contigerat
repetitur Hesiona, que cum tamque nec belli quesita minime negaretur, Priami
indignationi incendium augetur, et cum classe mitti Paris, que ne facinoso
igneum, quem in somnis dum congestaret vidit Hecuba, pareret visum
facial, dum apud Lacenas patrem fingeret, et legationis initio agere, declinat
Helenam absente Menelao lasciviente venustate sua gestibusque succendit
raptam que in Troyam detulit, non aliter susceptus a Priamo quam victoris
egregie exactor. Sicut ut eius fere extrema leticia prima labes malorum
fuit et inreparabilis exitii causa. Nam dum illam reddere Priamus negligit
omnem se Greciam coniuratam vetusto in littore et circum menia urbes regie
longe lateque populantem, igne ferroque cuncta vastantem audivit, nec
brevi spatio quinquennio et decennio usque perseveranter usque ad ultimum sui exitium
regni que totius desolationem vidisse potuit ambientem [que] antequam cerneret — *in margin:* Cum
ab amarissimis incussionibus agitari se sensit. Et ut auxiliariorum
regum mortes et populorum tantam strages, potuit senex infelix
ex arce superbi Ylionis spectare, Hectorem in quo virtute spes omnis salutis
publice ac bellice victoria residebat ~~ac ill~~ confodi manu, et quod miserabilius
oculi spectare nequeunt in exitum, eiusdem victoris cadaver alligatum
curro per mortuorum tabem surgentemque pulverem circa menia cuncta fedans — *in margin:* Achilles / tabem
trahi, distrahi et in diem duodecimam in sepulturam fere canibus derelinqui.
Quis ob hec claritatem perdictam vel per tartarum non dicat inexpiabili

ruine confusam / sed non hoc solo ad miserie [illegible] est telo, qui munerib*us*
olim regibus vectigalia imperare solitus est. senex in castra hostium ire
orare supplex filii cadaverem, ut pensatum preciosissimis donis cadaver
redimeret, coactus est / Ecubam si non satis possumus apparere lacrime preme
cladi / secunda subsequitur ab eadem manu / Troylus / alteram miserrime patris
spes peremptus est / quem et si non multis patribus amarum tamen lacrimis deflevit occisos
hos post et paridem simili fine tamen fato dato non ea dextera / tenuit
funeribusque multis tamen lacrimis cumulavit / Et ne per cuncta passim per
vadam / cum iam subtilem palladium / et spectare patrie aut salutis desperatam f desperatam
vidisset omnem nocte fraude grecos intrasse ylion / crepitantibus igne tectis
auctisque tumultu repletis hostili audiret / in qua quantum meroris quantum
sexus clamoris quantum occisorum civium, cum nec sexus, nec etas, acerba[clema] perirent, nec etati
ex turri regia prospexisse potuit / videbat enim noctem tibimum ardentium
flamme. nec enim latuisse verisimile est / Andromacham atque Cassandram Andromacham
civibus turpiter tractas in victorum finitim / Ultimo cum iam cuncta replesset
hostis / revolsis postibus / fractisque repagulis regie domus ad se qui ad
domesticas fugerat aras / Politem filium fugientem aspexit / cuiusque sanctis
suffragium implorantem. auxitque Priamum abinsequente Pirro infesto gladio
trucidatum vidit / se frustra senilis partus conatum eade nati respersum
eodem percussum ferro / sanguine proprio aras quas ipse sacraverat se fedantem
aditus / quarum in conspectu cadens fessam animam spirat et miseriis superbam
aram / primatie invenis emisit / Hecuba autem vti honores splendorem et
gloriam tam generis quam regalis fastigii dum etate floreret tulit sicut sit et
dolores tenebras et ignominias omnes / et fortune senectutis iniurias una
cum Priamo iam annis pressa est / cum si mori. cum quo vixerat esset post
tot miserias datum fuisset / et si miseram nullum tamen infortunium contulisset
hec quidem non tantum animo pietate longeva / quantum lacrimarum assiduitate
ob cedem natorum et in matura funera. et novissime viri orbatam desolatam
que regni totius consistia vidit / prostratis rebus omnibus / Polisenam dilectissimam
sibi forma spectabilem et etate tenellam virginem / inferias Achillis ante oppo-
lonie ingulari / inde Astianatem hectoris filium saxo illidi / et si que forsan
ylionis reliquie moriente Priamo subsistebant omnes equari solo ut non
iam ilioni / sed ubi fuit virum cumulus inde erectum / huic eciam tenens a
perdita / cum astramo sumptis penatibus / ad sedes alias occupandas in
parte populorum fugam arripere / sicut et Antenorem, sese que cursat filii
tot miris mestam et gementibus atque solam. et obscenum desperatam
et hostibus in solitudine relictam / absque spe subsidii / aliqua aut
refugio vel unica simili aut consolatorio obsequio. et impediente nemine
fumantes ruinas posse prospicere / nec illi extremum miseriarum terminum
fuit / Nam eidem inter tot angustias ut asserunt aliqui Polidorum filium
venit in mentem, ad quem visendum aperte tractus cum perrexit eum
avaritie cum impulsum avaritie impulsu a Polinestore trucidatum
et arvis infossum cognovit in littore / Cui dolor ultimus

tanta tum ineffabilium pectus invasit ut in rabiem illam rapet latrantemque
canum more parva consumeret / Esto sint qui illorum in civitatem cum cassandra
et andromaca aliisque agrestem illam asserunt et inter eas insana clausisse
dicunt Hinc igitur tam generosorum tamque sublimium regum finis / et que
multa congesserat secula dies una dedit in cinerem et favillam c. xiiii

Contra superbos et elatos c. xiiii

Quid inquient queso non formidabimus hii quorum spes omnis
caducis caducis in rebus affixa est quod signatius robore et for-
mositate superbus si tribus hectorem et iam paridem videt Nonne
et hii iuvenes et nobiles et integra valitudine fortes formosi quam omnibus
quod elatus filiorum statum consanguineorum et affinium atque uxorum
stipatus caterva / Dum paruus fuit in regia ipso in sanguine palpitantem
palpitantem legit Cum eis illo conspicua nature mositate formosior quis affinitatum
amplior quis amicorum aut famulorum copiosior sunt in terris / nemo quidem
et hii victi est / quis divitiis negotii pondere auri supellectili splendida atque
latio arvis habundans / si paruus ipsa in arce confossum inter ruinas cumulatum
patrie sentiat Nonne et huic fuere thezauri / cui iam decennali bello fatigato
honestissimum visum est hosti auro trutinati nati cadaver pensare, ac illud
per omnem funebrem pompam sepultum loco auro circumdare, equidem
nescio quid actus sane hii nisi si saxeus non sit, ponere superbiam inanem
gloriam abicere stultam fiduciam laboris et cogitationes dampnare suas
et angularem lapidem inherere in quo solo fortitudo certa et stabilitas
in concussa est et vita perpetua

De Agamenone rege c. xv.

c xv

Grande quippe argumentum instabilitatis fortune si inspicere velimus
prima magis causa elatis paruus est / et vix si historias revolvas omnis
temporis sinte / Hanc ut omissem latius circumvolutiones monstremus
Agamenonem inclitum grecorum imperatorem / qui sibi ex exitu parum sublimem
speraverat et prefulgidum triumphum speravit cetris regibus delectis / Atqualiter in
medium / Is quidem a tantalo per ionis filio tradidit deceptis veritatibus per
pelopem et philistenem duxit originem et atreo thiesteque patrie mortuus
micenarum rex factus / clitemne se tunc ionis ut placet aliquibus ex latena
filie seu ut verius puto tindari regis oebalie coniugio et prole auxit regiam
claritatem / Ceterum cum apud tertiam altera thezauros tum sic simul
tertior fratris helenam helenam fratris coniugem a paride raptam grecos omnes
laboribus et impendio commune conatus est / Cumque frustra repetita
foret helena / et in troianos greci omnes unanimes convenissent / ipsum hii
militaris discipline principem et iubar totius grecie / singulari nimium felicitatis
Sue preferre preferre quidem si considerentur reges / si populi si classis magnitudo
et temporis longitudo ducatus / forsan sit difficile reperire quemquam magis in quo
unquam prefatum adeo illustrem gessisse / Hec tamen clara et si paululum
depositio eius et palamedis suffectio turbavit / palamede sublato in amplio-
orem fulgorem fortuna restituit cassissimum cum nec in superatus arte
seu viribus hostis et asiatica preda ditatus exercitus cum foret ad extinguendam
gloriam deduxere / Sed rerum exitus expectandus est / Ylion quippe deleto
et victoria [illegible] iniuria expiata et ulixis ac aiacis questione sopita
cum regis et populos aput tenedum coegisset in naves [illegible]

spectabilem deduxerunt / Datis vento velis / classem deduxit in altum
et ecce repente turbatum nubibus et murmure celum / impetuosorum
ventorum rabies excivit mare / insufflatum horrido turbine contumelioso ceptum
est hinc / disiuncta classis turbati remiges / ablata cum malis vela et
semoti ab officiis naute / nec mora illidi naves invicem undis conciti
vel assumi scopulis et frangi / atque quo magis poterat ventorum impetus
vesti tepere / quamobrem in interitum cursum plurime tenuere / Quid multa
inter nauticum clamorem precationes que deorum in cassum turbatis
omnibus luce perdita disgregate non qua cepterant abiere plures
naupli dolo mortis indigne filii dolentis tracti in capharei scopulos
perire / non nullas absorbere subito fluctus · quedam inter sparsas egeo
mari ciclades tenuere / alie sinum ad curum sumpsere equor et quo
tendebat omnis pavide deperiere / sed ex superstitibus tempestatis menelaus
una cum helena in egiptum / apud polibum regem tunc delatus est
nausta — quiescens / athamas rex magnesia fatigatus cum ulcos appulisset / clausit
diem / diomedes in horas illirici egressus sub gargano monte depulsus
ulixes per altiora delatus / quorsum applicuerit non satis certum est
/ agamenon ut deceptus siccam fere solus ad exitium suum miceniam pervenit — pervenit
amicus credens pertinax et deductus exultanter / ubi festos quos superavit
egerat dies vertit in miseriam et lacrimas / nam cum regnum regiam preter omnem abegisto
thiestis olim filio occupatam comperisset et genialem thalamum adulterio
turpi pollutum satis advertit dum alienas rapinas ruinas expetit et ruborem
expiare suorum in suos miserie induisse / longe quam si in perpetua plus semper esse
belli quam ad frigios detulisset / Deinde natorum suorum troie ruinas summos que
felix priamus fessa laboribus vita / ac adhuc usque pertulisset timuit ut vidisse
potuisset quod beatius utius quod regnum asie utriusque viros / in vindictam
tue desolationis procellosum mare rabidos ventos impulisse et proximorum
manus arma sumpsisse / Quid tandem demum in tuo sui agamenon fletu
velut iubet pavet conviva / clitemnestra seu instigante dolore eo quod cassandram
sibi superinduxisset agamenon / seu timore pene ad ulterius perpetrati / seu
amore suadentis adulteri / in eius mortem conspirans / dolos excogitat illi
que in cena ut placet aliquibus · et ut aliis electo singulari modo que vesti-
mentum exhibuit / in quo capitis nullus erat introitus / quo dum quereret
reliqua induta parte impeditus nec nudis in manibus expectantis egisti
confossus — confossus · et ovante clitemnestra occisus / et ab occisore regia omnis regnum
occupatum / Sic qui in tantis maritum in undis neptunum dimicans sua superaverat
ab infausta coniuge / et egisto sacerdote superatus est / et qui in vos
alios vicerat / in propria victus est domo / qui regibus imperaverat coniugis
libidinem frenare non potuit / et cum cessaret troia egistus non cessit adulter
Quid igitur aliud summa / Tantum frango dictum perpendebant — Paupertati applaudit autor · c · xiiii ·
fecerunt — Quorum finis imperia / preter mordaces curas pavores noxios
inmultos invidiam / casus altissimos · et persepe flebiles exitus

atque ignominiosos / auro / purpura gemmis et inani quadam gloria tectus
hoc inter suscipientium plausus maximo blandiens insistitur cupido et laxa-
tas epulis ac leticia mentes veneno suo inficit facile / que quot iam
flammas / quot excidia quot occisiones intulerint / si troya audisse non
potuit / agamenon insuper truncatus ostendit ¶ O male cognita pluribus
humilis et appetenda paupertas. tu sola dum nature leges observas / nocivas
solercias subigis caducos vilipendis thesauros obsistensque hominum valores tris-
ficatores vanitates et sudores vites armorum. et dum propria cum superpositis
estivos soles unda facile pateris / iemales brumas / summa pacior superas
umbris contenta nemorum / et raro pluvias evitasse sub tecto / si famem
insistit adversa longe fortior pectore proferis / quam habundanciam qui
putant gemmis et auro / te lubricus amor te deliciosa lascivia / te venus
sordida fugit / tu per cameras et lupanaria curam lenonibus / per silvas et
nemora curam latronibus / per villas et compita curam invidis insidiarum
sancta astutis / tibi stabilitas tibi immunitas tibi si qua est quies in
mundanis concessa est / tu artificiosa / tu ingeniosa / tu studiorum omnium
laudabilium mater egregia es / te fortuna despicit quam tu versa vice
~~despicis~~ contempnis Omnibus dotes tuas enarrare fatigor infinite sunt
ut omnes virtute complectare ¶ Si tenuem venationis cenasset agamenon
vix tedium in eum quod ausus desidiosus fuisset egisthus / si tenuem
domum provectus vigiles clitemestra curasset nulli conubium / qui casta
partus viri reddituum exoptasset quam timuisset adulterum / ¶ Quam pulcrum
sanctimoniumque plurimum tenuem prius insistere laribus curam diligere soli-
tudines colere superflua vilipendere / sub arborum umbra sanus argen-
teos rivulos meditari celestia / et ideo magna portat nolentes nec
tum Diogene tuo cum Curiis et Fabricijs Serranum pericula fecerit domi
Sane dum in votum verba mea proferendo persistiam delectare innixerim
Sanxon exclamitans adest / et ut ad preces meis desisteram et in se
talamum verbum expascit De Sansone que fecit cum hostibus quos interemit · c. xvij

Pronunciante igitur per angelum deo ex manue israelita quidam
et pulcerrima eius uxore Sanxon progenitus / qui tunc nazareus
cesariem tonsuram iussu dei abstinens et ab sicera cunctis et vino inebriantibus
atque prevalidam et admirabilem ceteris excrevit / cuius fortitudinis se
apparere insignia prima dum ad virginem a se dilectam desponsaturus iudeam
in philistinos arces tunc properaret alibi ut contingerit / leonem ex adverso in se
elevata fronte venientem in parvida occidit et tacuit / Ingentis animi
nobile argumentum magnalia a se facta imputare deo / et in oppor-
tunitatis insistit unicum in propatulo reservare / Tandem illud idem iter dum
faceret et in ore obpresso a se belue / mellis favum repperisset et comedisset
et cognatis exiguo appositis florenti muneribus complementa proposuisset enig-
matis penitus in blandicijs reseraret / turbatus aduxit ¶ Quamobrem cum
eius amor versus in odium / altera illius populi factus est hostis / et
cum iam terre messes premaximam maturitatem ostenderent / novum
et in consuetum ulcionis genus concitatis facibus / caudis volpium

alligatis / et hostium agros immissis sata et arbusta exussisset omnia / vicisset
quod furiose philisteos / israhelitis in satisfactionem tanti sceleris victum postulatum
est / cum dum ligatus funibus traderetur eis / brachiorum tractu confectis confractis
maxillam asini in conspectu forte iacentem arripuit / qua loco nomen inditum
lame(?) / usus / philisteos mille trahentes occidit atque fugavit / et ob tanta victoria
sitiens / stabilientem deinde operante fontem / ex maxilla dentis victus potavit quo
refocillatus est / hec illi apud suos in tantum virtutis extollit / iudexque
suum vigesimus / nomen apud israhelitas illo tunc / ab illo datum est / et nec
defuerunt qui leonem asserunt occisum venientem dicerent / et herculem arbitrantur
Sampsone samsone / in quod et si non affirmem / concordasse nescio quid resultet
Hic ergo dum funestus tulite philisteos fatigaret / in gazam eorum
oppidum tendens apud meretricem cuius forte pellicatu lascivientis utebatur
audit / noctu quod surgens simultas obsidere capiendum appetentibus civitatis / fores
et ferreis vectibus atque clavibus portarum fores cum cardinibus demens demens
in verticem montis ebron / humeris suis portavit et abiit. Sed quid tanta
magna hic erant ymo permaxima / ad glorie apicem obtinendam
cum hac in vita felicitatem arbitrantur insipidi / sed rerum finis expectandus
in omnibus / qui leones inermis exenterare / cum maxilla hostes conterere
cum revulsas ex cardinibus valvas in verticem montis portare potuerat ~~lubricum~~
lubricum fortune ludum sistere non potuit. Nam dum se mulierum conficit
et meretriculam nomine dalidam / apud hostes degentem / perdite adamavit
ad ea exempta precia / post lusiones aliquas paucis lucri mulis extortum
est in quibus tanti roboris tantum permaneret / O bone deus a commige
paulo deceptus / a fictis ubi lacrimis ubi quam meretricie fictus iterum
decipiendum se tradidit homo ferox / cum ornata maliciosis mulier post
ab hostibus instructa crines quos ipse a nativitate sua intactos servaverat
abstulit / et illum et fit effeminatum in manibus hostium illudendum conte-
ssit. Cum in vestigio debilitato / oculos effodere. et intrusum carceribus
fatigari inimicorum more mancipii rotas vertere. Sic ad ipsa crudelitas
sicut amatis pietas / sic mulieris egit inclita fides. ut quem non potuerunt
homines non vincula non ferrum vincere / amicabiles lacrime vincerent
et agente fortuna ubi hostibus suis terror erat vertitur in ludum
equidem ni fallor deceptus iste quem vir vel magnitudinis animi dum tollera-
re non potuit. Nam cum illi iam lapsu temporis coma iterum excrevisset
restitute quod vires deperdite viderentur congregati philistei / celebrem quod diem
et publicum sacrum dagon deo suo agentes / iam epulis mensisque
remotis iusserunt ut eis coram duceretur / infelix ludo diem sollempnem
redderetur / Qui a puero ductus postquam paululum se ludens exercuerat
ridentibus cunctis circa hominem israhelitarum principem se inducem se
curam ludere quam fessus / duce puero columpnis duabus quibus omne
fere fani fastigium insidebat quieturum / adhesit / indignans quod secum

arabas tempore [illegible] amplexibus [illegible] / Cum sampson
omnes sensus perdit hostis, nimio tamen robore in se traxit. quos in ruinam
ruinam — omne continuo edificium secutum cum sampsone. conticuit philistorum
principes omnes / quo in casu tria milia virorum oppressa occubuere / et
qui principatum israhelitarum per xx tenuerat annos / despectus apud
hostes orbus quoque vitam non suis moribus consimilem indignam — c xviii

In mulieres et letales earum blandicias c. 18.

Blandum et exitiale malum mulier / paucis ad salutem ante
cognitum quam expertum / Hec quidem quod ad mores [illegible] multiplicata
iudicio / non ad sanctitatis gradum transmittendum aequo suo dicto
sunt imperio / quinimo dum ad imperium conatur industria quadam innata
et si faciem roseo colore ac niveo fulgidam. oculos longos graves atque
tranquillos. auream cesariem ac crinium extensum. nasum eminentem
collum item ex rotundis surgens humeris / pectus duplici quadam eminentia
ac rotunda tumorositate levatum. extensa brachia manus tenues pro-
tensos quoque digitos et gracile corpus pruinumque pedem plurimum esse satagant
tota solercia in his vigilant ut his agentibus habeant quod intendunt
se denique mortem consulunt / et quod videtur superfluum fluxu resecant
dare / et defectus mira sagacitate resarciunt / nam nimia macilentia
tenuem mellitis cibis et offis in grossitiem trahere / pinguem ieiuniis
aut acutis inmetam reddere / curvam adversa conductione dirigere / humerosque
super hos reprimere demissos extollere colla distrahere breves longare et claudas
esse rectas reddere satagunt / Quid mammarum tumorositatis. quid faciem
lentiginosam. quid oculorum lentigines. quid oculorum maculas / quid aliarum
partium diversarum defectus. quibus omnibus ypocratice non vocato medele
doctissime / hinc fuscos crines reddere crines aureos. porrectos calamistro
crispos et anulatos facere. frontem nimis latam subtractione pilorum
ampliare supercilia extensa. vincta quoque forpice distingere / et inde tenuem
deducere gyrum. dentes cariatos sublatos colore reformare. exili instro quibus
al corpore novacula neguinie pilos e facie tollere / cutisque grossitiem
cadentes inunire. sic quoque suis artibus tales facere conantur / ut quas nos
partus ante putavisses deformes / cultas ipsam venerem arbitreris Quid
si addidero quibus in modis crines flavos componunt. quibus ornent fila
cum quibus auro gemmisque insignis / aut coronis seu tenuissimis velis
insigniant. Quid si vestes sepissime ad regium purpuras et variare
auro preciosis quoque lapidibus refulgentes / hec allobrogas / hedinos illa / isti
aprios. alia egyptios aut grecos / fugit vitium ut arabas cum ytalo
non sufficiat habitu incessisse / Demum astutiam muliebrem victos homines
terebrantes. scisare acutis. quis incedendi modus / quibus pectoris delicie
quid tempus paululum ordinandum sit. qua oculi pro perspicitudine sint
homines. qua lubrica gesticulatione trahendi. quis faciem decet visus
et quod optime noverit dum tempus est id nolle quod velint ordine
Sed quid eorum artes nostris explicare / cum maris arenas dinumerare
Hec tamen palam omnia que sunt in conclavi mellita verba. que blanditie

que lascivie que si opp[illegible] in plurimum obsequiose sup-
honestius tacuisse arbitror quam narrasse. Hiis ergo tot et talibus seu ab eorum
aliquo sepissime rapiuntur spectatores egregii quibus plus arte oblectatio
voluptas est quam virtutis labor. Qui dum adulterinas quas ipse sibi conficere
cathenas et confringere nequiunt in exitium sepissime ruunt. Hec michi satis
ad pernitiem erat humani generis vndis forme nisi tot super addidit mistica
ea forsan captus est primus homo. hiis captus est paris. captus egistus
et sampson. hiis et decepte gaudiis pectoris herculeos in excusatum
grandem mortalium terrorem occupatus est. ita ut solum deianiram predilectissimam
iussis obsequentem redderet ut fortitudinis omnia argumenta deponens deianiram deponens
Ce.. muliebre officium exerceret. Cecatum igitur in tanto homine mortificantes
oculi venustas forme et artificiosa vultus lepiditas potuere. et quod
turpius est non eam etate in qua plurimum solent cupidinis excandescere
flamme sed iam senescente corruptus est. O mortalium perdulce
malum mulier. quid concupiscere potes quod nolis. quid vis quod non audeas
quod non perficias. ergo in tam validos humane fragilitatis hostes vel enim inermes
vestris oculis dum formarum mulierum arbitri ad spectacula presidetis
troianum intuentur incendium. agamenonis necem. herculis deianiram et
Sapsonis sansonis et orbitatem. earum meditentur ingenium artes et laqueos
et mentis intueantur acie. quot et que nephanda esse mulieribus
abhominanda sibilla cutis colorata pigmentis pellicula sub vestibus
auratis ac purpureis absconduntur. Insuper qui sint. et ad quid
nati prospicient liberique animali tam indomito colla subire recusarent
et si hec non moveat saltem efficiunt mores earum timorem initiant animal
et cautiores in earum amplexibus faciat. Animal quippe est alterum fera Cehud
iracundum instabile infidele libidinosum truculentum. vanis potius
quam veris avidum. Si mentior acta patent. Dalida samsonem
tradidit hostibus. excecata cupiditate monilis. amphiaraum latitantem
detexit. Danes Jovem in aureum versum per tegulas defluentem suscepit
gremio. Aragnes se a pallade victam suspendio confessa est amara
olente victoriam laqueum induit. phillis morte demophontis impaciens se
suspendit. Cui se nisus megarensium rex tutius credidisse debuerat quam filie filie
hec fraudes libidine. hosti patrem cum patria tradidit. quam in parte sentiret
quam in coniugis suum esse debuerat. agamemnon hec vxorius semiviro
adulterio perimendum (perimendum) concessit. Simo semiramidis inclitam ob pruriginem
regem herculea polos blanda seduxit. egiptia salomonem. anthonium
cleopatra. medea patrem spoliavit. fratrem distraxit. Xpus filius non pepercit
pragnes non ytin filium tantum occidit sed coctum patri comedendum
apposuit. Hec ergo ne plura referam innuentes ceterique vos laqueis mulierum
innectite. tam pio animo tam fido. tam benigno animas vestras committite
consilia vestra date. et fraudes credite. si sunt qui dicant sed nec samsonis

esse viros et herculem captivum prole (?) per postulationem grandis esse suade-
ret omnes esse tam execrandas ac execrabiles mulieres / non inficiar
meminisse tamen hoc volo / si anthenum (?) strenuum diomedem / prometheum simpliciter
superare gerionem / aut tiberium (?) trahere nequiverunt / iniuriam (?) cum constat
cum viriliter ipsum herculem in lascivientem superare et laboratorem agere
possimus / non potuere ulixem circes pocula decepisse / sirenarum cantus
tenuisse / nec maris extremisse pericula / nemo alios vite vincet qui se
tenuisse ante vicisse non potuit / si ergo cum mente gravis effeminatum conculcabis
balis libidinem frustra explicabunt vetera frustra apponent laqueos
mulieres / Que quidem et si prout gratia appetende sint / quod ego
absit ut negem / non tamen eis subiciendum est / si homines sumus
tur nobis sint tam monstruose nec quoque minus diminuendum / nedum
illi concedendum in nos imperium est ut effeminati quidam in maximam
suam perniciem fecere / quoque mulieres lactivis / nulli eorum querele credendum
ab astutiis eorum tamquam a capitali hoste cavendum est / nec ideo tamen
preter omnes esse pravas quis dubitet / quin in tam maxima multitudine
reperiantur aliquae / pie modeste ac sanctissime et dignissime venera-
tione summa mulieres / sunt Xantippe ex quibus plurime grandi mentis
integritate virginitate simplicitate castitate constantia aliisque quam multis
floruere / preter et gentiles aliquae summis preconiis laudes meruere
que si quando reperiantur amande colende et pronimbus (?) extollende
sunt ultra quam homines / Nam sicuti magis cum in lizardo (?) in pig- 1
mea miranda est virtus herculea / preter in muliere cum in homine commendanda
si quidam rarissime sunt / ne dum lucretiam quemque in Zaphiriam (?)
aut Semproniam incidas tudas omnes fugiendas censeo debito postulati congesse

c xix

Nondum satis in muliebrem libidinem et stultitiam amantium
per prodiit prometheus scripseram / et ecce fletum auditus est clamor
Quos inter pirrus achillenides fere primus / post eos orestis
quorum troya capta / et actum piraticum confessam / helenam
andromacham et deductam hermionam sed fraude mactari sacerdotis
in templo appollinis delphici abhorrere queritabatur occisum / Post
hunc et evander sparsa canicie scripta barba scissa veste tremula
voce se gemens senectutem suam circa pallantis / unici filii destitutum
execrabatur execrabatur / post et plurimi succedebant / Sane cum et si ad laborem
non tamen servi nati simus / sentiens me defatigatum scribendo questuros
paululum victus sum / et quia reptum opus divisurus sum per libros
primum hic volui finem sumpsisse / finem non quidem quam aliqualem

consideratio totius libri processum inter precedentia et subsequentia quasi ad intentionem similia distinctione indigeat que oportune per libros distinguenda sint. Sed ut morem viatorum sequamur qui etsi per planitiem patentia plana loca faciant nunc insigni lapide nunc veteri quercu quoque sacello aliquo vel nunc limpido fonte rivulo aut flumine quod contiguum est distinctis signant spatiis ut et tam peractum quam futurum facilius noscant laborem et exactis suis elatius, quibus velint quiescant animi. Sic et nos quod equo possumus absque distinctione passim procedere, quocumque fessi ad insignem aliquem qualiscumque causa venimus, quod ibidem novellam contineri signum incipientes illius libri finem esse dicemus ut talibus metis impositis possint lectores et spe oblectari propinquiori et facilius meminisse quod velint. c xx

Forsan erunt qui dicant iam dictis exemplis satis ostensum esse que sint fortune vires, que mortalium rerum instabilitas, quam fallax felicitas orbis, huius spes et mundi gloria, et abunde si quid ultra monstretur supervacuum. Ego quidem fateor ultro unico nedum tot exemplis quosque posse moveri animos et in rectum deduci, sed non talibus tantum hic assumptus est labor. Sunt plurimi adeo veteris pituitis immixti ut vix et strepentem assiduis tonitruis celum sentiant, nedum fatali sono labentia verba percipiant, quos continua semper et intundentia casuum verberatione feriendos arbitror, ut uti assiduo aque casu durissimus perforatur lapis, sic et adamantinum cor talium longa narratione molliatur. Et gratias his quibus satis est, nunc huc usque laborasse, bona eorum pace ad obsequendum illis veniam, ad quod iam revocari sentio. Nam Saul primus israhelitarum rex omnia clamore perturbans et atro vultu ac fracta voce singultabat adesse, et in mixta hoste suos queritur exemplis casus, tedio illum vetusto more nephario spiritu agitari, quod eo quod e manibus ante alios omnes totius reipublice hebreorum gubernatio data sit, ex huius libri David initium labens assumpsit.

Incipit liber secundus: De Saule rege Israel. c. j.

Erat igitur inter israhelitas ex tribu beniamin vir quidam agris ac gregibus vacans, cuique Saul filius, quem deus clamore israhelitarum regem petentium motus eo quod proceritate statue et robusti corporis esset et pulcre faciei israhelitis elegit in regem. Iverat quippe hic patris asinas per bis quesitura, quas non inveniens, sciscitaturus quonam

invenit venit suasione pueri comitis ~~comittetur~~ ad Samuelem domino ore loquentem
accessit cui facto sacrificio et arctis dapibus appositis / dei monitu fusa
super caput eius lenticula olei / illum hebreorum unxit in regem. O felix
si vulgi sequimur opiniones eventus · Sequenti vero die non omnium suorum absque
admiratione inter vates numeros susceptus vidensque effectus est / ve felicissimus
iste successus. Quid enim potest optabilius contigisse mortali / quam uti nunc
dum ex eius archanum absque nube videre futurum. Is autem postquam
in Masfa et Samuele qui iudex prefuerat hebreis sorte perpetua
universo israheli ex asinarum quesitore rex elevatus apparuit / cum iam
ex suscepta dignitate iam annus esset / a primo / et longe solito maior
factus in Naas Ammanitarum regem Iabitas hebreos infestantem evectus
que in deditionem dextris oculis armatus exercitum perficiens / tunc fugatisque
ammanitis trucem regem perimit / et preda onustus victor in patriam
reddit maxima cum leticia amicorum / inde robusto animo moabitas subegit
palestinos sepius fregit, idumeas contrivit ac reges eorum a facie
sua pavefactos abiecit. Post hec amalechitas uno certamine superavit
eosque usque ad minimum etati nec sexui parcens iubente pre deo delevit
regemque eorum Agag (Agag) / adversus preceptum servatum redargutus ipsi-
in Galgal trucidari. Quid eius omnes victorias · quid parta bello
predas · ac cumulatos ex cedibus hostium honores singulos describam
ab exclusis egipti usque ad littora rubri maris quidque incoleretur excepto
sicimetis / armorum vi ac virtute sua favente ceptis / deo felicissime superavit
Vult tam ex gestarum rerum quam filiorum pulcherrima prole et regio
cultu amplissime famosus · crevitque rex inter ceteros orientis effulsi-
Parmicilque ex opimis predis a se quesitis cunctis bellicis / ceptis
pualidos · insignes armigeros suos induit diademata / arma et
auro super intexta et cetera quibus reges uti solent insignia. Cum
dum gladiosus ~~regio in solio~~ regio in solio resideret male eius memor
qui illum agrestibus vel campestribus in tam grande solium et fastigium
sublimaverat domino inedicto inimica fortuna gloriam sue magnificentie de-
tur pavit / Nam obstinatus adversus mandatum / sacri spiritus illi sublatus
est / et possessus vicio furiorum / hinc secuta frequens suorum cedes
exercitus fusus / oppressi populi / qui semper erant ante victores / eius
super addita est sordida egritudo / in qua et si non assidue / per intervalla
tamen abiciendo spiritu vexabatur / et cum cuncta medicorum frustrarentur
remedia · tantum solo et sono cithare mulcebatur / ad quod cum
David Yesse filius quem sibi iam deus elegerat / adhuc puer in utroque
dictus gregibus sublatus paternis et pascuis in aula regia
deductus esset / tangebat citharam ac ymnos opportune psallebat

Nam cum ictu funde inuitatam ac proclamatem in hebreos et regis
philistinum prostrasset goliam / et ob id chorus letantium in amplioris
eius laudes quam saul decantasset · illi regis graciam intuerat illi odiosus meruerat
effectus est / Nam cum paulo ante in scissura pallij renitentis Samuel
regni sibi auferendi suspicatus omnemque in laudibus dauid futurum aspiciatur
e Nec obstitit quod sibi dauid centum preputijs philistinorum asc quesitis
seu ut placet alijs · et sexcentis virorum / mitol regis filiam acquisiit
uxorem / nec ionathe filij precibus · nec quod eum in precelitam primo veniret
exoncantem / secundo demictem in tirsam / a morte suasisset · quem cum tangeretur
liram bis lancea petere / in eum sepius insidias insaniret / et paulatim
ter arma sua quereret / regem quippe · et in manus turpissimum ac detesta-
bile in bene meritos · tam impie tam ingrate seuire Dauid demum
dum hunc ira et odio illic furore · et bellum undique iam depressus
hostibus peractum infelix / venientibus philistinis apud gelboe montes
infelicem eduxit exitum // et quantumcumque samuel pronunciauit ante q̄ [illegible]
diu / phitonisse ope mirabile dictu reuocatus ad superos / aduersus
vaticinatis impium illi sinistrum futurum exitium predixisset statim enim
cum sua fata trahebant inijt pugnam / in qua dum instantibus
hostibus suos undique cedi ac fodi videret / et turpi tincta fedari clade
ac ceca se ionatham aminadab et melchis spectate indolis iuuenes
filios suos confossos cerneret / ac se saucium nosset de hoc pauens quam mortem
a superstite armigero suo deprecatus est / qui cum timeret in dominum manum
ponere et vereretur ipse ne viuus ad ludibrium in manus aduersariorum veniret
gladio superincubuit suo · et cum sanguine spiritum fudit / Hec mors et si
et si infelicis / magnam tamen regis fuit Dauid regi turpius aut detestabilis
esse per quam hostium cathenas induere / Quis inde cadauera et cadauera
aliorum a philistinis armis nudata regis et astaroth deo suo dicata
turcibus penata sunt / que per inites earum et opida delate signum superbe
victorie prebuere / Nec illis sat hoc fuisse visum est quin imo cruenta
capud in muro bethsan suspensa / ab eo funestum aliquam dein tractis comendatio obediencie

Obediencie comendatio · c · ij ·

Talis igitur ex equis ad thronum // fuere spectaculum
sublimati regis exitus fuit / sic primis aduersa sunt vltima · sic
erit fortuna vites / sic deus iustas vias sic vlciscitur · cum perfecto
nos gerendus est / et cum humilitate omnis obediencia exhibenda est /
ipse quid velit · quid iubeat · quid agat optime nouit / et iuste temperat
in cunctis / quod si vere considerasset Saul in suam perniciem furiosi agens
nunc perpressisset Dauid stulta queso / quam similium audire pro arbitrio
sapientis domini nec parui mandatorum / et suo quam imperantis malle iudicio
obedire / hec hac annexum obediencie · ut nulla ex parte mandatorum
quos excluderet executor · quia non inmerito conversam amplectendam
quia

et maioribus totis viribus exhibendam et quippe donatur frontitas aliorum
obeditur inermis humilitas / comprimunt vitia / exhilarantur virtutes. sedes firmatur
in throno. et redditur iusticie gladius ociosus / hac regna florent ampli-
antur urbes / et inertia turpitudinis consignatur. Omni quo solercie inniter
et innova desidie / ad eam ultro fortuna parata veniamus ut deum
deo obedientes efficimur / efficiamur aliquando cum nunc impavidos
c xxiii Globus dolentium regum cum cito Saul verba finita sunt.
Affuit quos inter Adriazarus rex Sophon. et Adadus Sirie et
Damasci quibus cum se secus Eufratem a David prostratis ex titulis
atque regni appositos fugatosque / et cum lamentis sue maiestatis fuisse deiectos Jude
veniebat Syrus Mesopotamie. Sarus Amalitarum Michas Sthobus. alii quoque
reges cuius plerumque dolentesque quod a principis David Ioab principe milicie
sue armis superati sunt atque gloria sua privati. Sequebatur et Ro-
boam mestus et plurimo quoque tardus ubere suffusus quoniam cum cito vert
ad oculos. et quod sua stulticia ymmo superbia egerit / ut ex xii regni sui
partibus illi due reliquerunt ut de eo scribitur non absurde cum
rex inutilis (mobilis) videretur obtinuit c xxiiii
Roboam rex illius ignotus et admirabilis sapientie viri Salomonis
hebreorum omnium regis filius sint ex noema Amanitide genitus
in tantum fulgorem patris sapientia et avi bonitatem acquisiverat. si quod
illi virtutis fuisset / quod fere labore nimio fama sui temporis reges ceteros
antecessisset / sed pa quod patrum consuetudinem solum tanta superbia elatus e
ut in tribubus ipsis dominantem sed te tenere sub pedibus suis quidam
extimasset hic patre mortuo funeralibus persolutis venit regio comitatu
in sichem fastu quoque tumidus in Sichem quo se universus congregaverat Israel. Cui ut
moris est populorum turba (cetera) initiam impii / regnum placide exorare
ut benigne regat / onera sublevet. commoda amplectetur / et patrio ritu
iuncta gubernet. oravit ut uti tamquam sua ab impressa a patre cunctis
suis pondere / eos levare paululum dignaretur. spreta seniorum
sua iuvenum secuta consilium rudit. Si a patre flagellis caesi estis
ego vos scorpionibus lacerabo / O male dignum regis responsum
a facie tua vix dixit quiescis abire. dolentem. Populus autem
tam acri preter spem verbo commotus / illico in sedicionem versus ex xii
tribubus decem regi adversari sumpserunt sanctum / rebellantes quoque regem
sibi Jeroboam Nabath filium prefecere. et Adoram tributorum exactorem
a Roboam missum ut invitatos leniret verbis mellioribus / lapidaverunt.
Quod audiens Roboam paulo ante turgidus atque insolens tardifactus
currum conscendit. et in festinatione auriga equos non prius a fuga restitit
quam ubi regni sui arcem intrasset / adversus quoque et vestigio Sisach
Egiptiorum rex audita sedicione surrexit / et cum iam longe lateque

tum amplissima armatorum manu vagasset, et obsistente nemine
igne ferro que cuncta vicinissent urbium, admonuit exercitum regem que imp
tandem turpissime latitantem vasta circumdedit obsidione. Qua coartatus coartatus
roboam facile cognovisse potuit, quid flagello cedere, et quid scorpionibus
sit lacerare populos. Sed posterior in talibus cognitio pertinacium
potius doloribus augmentum quam salutis solacium est, ut cassum n-
firmamque presepia cum iam latro boves eduxit. Obsessus ergo roboam obsessus
et fatigatus laboribus deficiente in edia populo velut scorpionum
ictus spe subsidii auferret aliquem ad salutem, turpi tum pacto inito
federe illum suscepit in patriam, cui tum federis agenti exinanitus
et debilis. qui nuper pro digito unius lumborum patris ante erat
urbem preclaram, et templum a salomone editum preciosis memorabile
spoliare permisit. Sesach autem ingenti preda ditatus repetens regem
superbum et exhaustum, ignominia eterna fedatum ac sub tributarium
dereliquit. Roboam autem infelicem autem trahens eo postremo devenit
ut tabescens delabetur in mortem. in qua nichil illi splendidius
quam in vita successit, quo obitum suum nil aliud fere regium deportaverunt
ad inferos quam quod more maiorum et ipse conditus sit sepulcro c xv

Quid inquiet se munitanis urbibus totus non aliter quam i
firmissime armitutos, vix diuum constructis circum regiam
roboam, longo maiorum suorum labore stulto iudicio firmatam et
tunc prima illi porcio relicta, reliquum omne regnum subtraxit
et hac paucis agentibus verbis. tam ex scandalo multa et maxima
bella incendia et desolationes urbium sedes regum et civitatum
regum labefactationes urbium secute sunt. non ergo vilipendendi sunt
populi non calcandi non exterminandi. Chemisse quippe presidentes
non esse populos suos sed consuos. Nam ut ex subditis populorum
regibus fulget honos, sic et vigilantia regia populorum salus et res
procuranda est. Qualiter hec faciant principes hodiernam viderit deus
In tyrannidem mores regii versi sunt et despecta in potentum subditorum
auro gemmisque splendere volunt. longo fulgentium ordine circumdari, palla-
cia in excelsum erigere. grege pellicum et histrionum deformi
sodalicio oblectari, obscenitatibus aures suas complere, convivia
in longissimam noctem deducere, ebrietatibus ac ignominiosis libidinibus
vacare, dies in somnos profundissimos perdere, populos in suam salutem
vigiles permanere, bella non iure sed iniuria suscipere, magnificum
arbitrantes consilia prologorum respuere, se tamen audire, bonos depri-
mere, improbos extollere, civitates vectigalibus onerare, cives-
que in exilium agere trucidare, et luti more calce calcare

O scelestum malum o pudorem latronumque ne regum dicam inhonesta et
horrenda facinora. O longa primo veteris patria populorum et stolida
consuetudine demens, si putat dum talia agunt populus obsequi debere
tum fit. Queso tum iudicium cum tibi honorem meum libertatem maiestatem
officio preeminentiam omnem concessi, tibi obsequium iussis impendo
tibi defundo tibi fortunas meas impartior, tuique in salutem sanguinem effundo
meum, in exterminationem desolationem vituperium et perniciem invigilare
(sitire) meum sanguinem sitire animi contingat, pellicibus histrionibus et
perditissimis quibuscumque facultates prodigere, quibus sustentare egenos
et miserabiles debueras effundere, atque dispergere et in conspectum tuum
pessimum et pessimis operibus delectari ac contra salutem publicam
sequum torpentem despicientem video regem dicam, principem talem
tamquam dominus fidem servabo, absit hostis est, in hunc convertere arma
capessere insidias tendere vires opponere magnanimi est sanctissimum
est et omnino utile, cum nulla tam superest adeo acceptior hostia
(C. i.) tyranni sanguine. durum quippe et impotabile premitto nimiam impor
tare, recalcitrent quamlibet reges scelestos negent, regnat in suffragio
populorum. eorumque vires illos formidabiles faciunt, quos si quis
minime iuste regibus aut inimicis extremet, suum scisset conspectum
dei iuste imperium. Quod assyrii et roboam facile demonstratu est. sed
quid populum dixi nec explere minus vilipendendum est. sed
quisque impulsus magnos subpeditare fecit alios. et regum vita
quantumcumque satellitum presidio vallata sit longior estimari non potest
quam is velit qui pro morte eius suam vitam effundere dispositus
est. Solus in etruscorum castra penetravit mutius (mucius) et si notitiam
regis prout animus affuisset media in multitudine suorum certasset
prospera maxime singulares homines ausi sunt, et ausa perfecere
Junius brutus omnem romanum populum in tarquinium superbum
devolvit, virginius in appium claudium decemvirum, Pausanias
philippum macedonie regem nec filium et socerum trucidavit,
Scipio unus hasdrubalem eorum classium carthaginensium ducem
occidit. quod multos cuncta cum et nullo nunc veniente exemplo
notissimum sit. Distant ergo qui aliis presidere volunt si regna
cupiunt esse longeva, et populorum stabilem fidem cupiditates
suas reprimere et frenare libidines, et quam sanctissimum est magis
diligi quam timeri ut pios non minus quam imperatores plebi
subditi videant

Penituit me oculos prestitisse querelis aliquorum regum tot
exitus eorum calamitatum adveniunt fecit tedium magis sua
instancia infelices quam magna fortune cura. Quid refert si regum
deceat instant et more hostiatim supplicum querentium tanta quadam
importunitate utuntur ut quod petunt vix negare queam quod ergo satis
sufficiat si velint summotenus eorum retigisse fortunas. Comitantur
ergo habitu in vario plurimi quos inter Jeroboam primo decem tribuum
ipse rex habita voce se miseriam deflens quod ab Abia iudeorum
rege prelio fusus sit. rex sinis multi militancium milia cesa et quod
amplius postea filium non solum non eius in regno prolem sensisset
sed omnem sua ex stirpe in campestribus a canibus avibus devoratam
ac consumptam sit. Hunc postea sequebatur Zaras olim ethiopum
rex furie fusus et omnibus ... qui suam simul deflens
incusabat fortunam eo quod ab Asapho iudeorum rege cum milicia
sua fatigatus et ultimo cesus et regnum omne in predam versum
urbes et opida hostibus igne ac ferro deleta sint. Nec abierat
longe Adab rex israel se deiectum a regno privatum et occisum
atque Baasam dolens illacrimans. Cui adherebat mestissimus Zambas
non minus breve sue felicitatis spacium quam infortunium ingeminans
aiebat enim se felici cum exitu Helam ipse regem occidisse regnumque
quod et regiam occupasse. Demum vero regni sui tum ab Amari
aggressus et diffidente a se populum cum assereret sese
in regiam recepisse ibique cum nullum salutis sue remedium
prosperitas adiuta igne in lecto quam ingo composito se in regia
combussisse. Erat ibi Adad Syriorum rex Adad rex Damasci
filius Benadad fusum ab Acab israhelitarum rege lugubri se
conferens voce. Sic et singulari cetero genitaque frangens suos
Acab rex Adad excecaverat ingenium et se ictu sagitte confossum
sanguine dum fugeret arma fedasse. Cui gemitu iuncta erat Athalia
Cuius lacrimas explicare miserias eo quod lacrimis maduis passim ...
lacrimas effunderet querentes visum est
. c. xxvii
Hec ut iam satis apparet Acab regis israhelitarum filia fuit
quam ut amiciciam inter se et Iozaphat regem iudeorum affinitate
confirmaret Ioram filio dedit uxorem. Cui cum tum
pater Iosaphat quam sub Iosie quinum minor evi-

morte regum devenisse illum et athalia que regis Ioram desponsata nobis est / Erat
et eius frater quem Ioram etiam vocitabant qui fere eodem tempore moriente
Achab patre rex factus est / et tam viri quam fratris regibus splendida / et
cui summi felicitatis gradus semper immobiliter visus est / regii filios peperit
successores. Magna quidem ista sunt ut honoris summa egregios pompas
celebres laudes ingentes quibus regine extolluntur a populis. Sed premissa
cetera vix fieri quod habuisse reges et in spe regni filios procreasse verum
fortuna ludum illecebra turpi foedata sunt. Prima quidem eius gloria per
turbataque est et eius maioris luxus sanguinem / inde cum audisset virum
damnabili sententia fratres natos et amicos impie laceratos in ultorem
scelerum vidisse potuisset prominentiam omnem a giuge destruxisse / et in
rebellionem erexisse qui habebant provinciam habitassent. et arabes sane
ethiopiam residentes armata manu nemine obsistente regnum intrasse
sinum et campestria in predam egisse omnia superasse / regimos stupisse
ingenuos duxisse suos / captivos homines urbes et castra funditus
evertisse. postremo ad id venisse ut etiam Joram regis filios omnes
inter quos forsan rex sinis fuere aliqui preter Ocoziam occiderent et
uxores adulteriis et abusionibus labe fecarent / et ipsum Joram virum
suum apostatico morbo correptum et longa egritudine maximo cum
tedio tabescentem adeo ut ad ultimum etiam viscera per posteriora emitteret
apparet tandem et foedissimo mortis genere exalantem / et quod non absque
maxima mestitia cernere vidisse credendum est cadaver regis post obitum
ab omni populo vilipensum et abiectos prosecutum urbis / nec honorem
ullum funeralem impensum, eodem exprimo tanquam regia sepultura
indignum privatorum vitam detrudi sepulcro. Cum misella pessos reprime
mulierculam non sua sorte feliciorem cum regno et splendoribus
athaliam hanc eandem ut ad tollerandas que superarunt miserias
vetustiorem fecit fortuna pausillum placido. post tot erumnas pro
spexit / promittens ut duce leticia summa tam principum quam plebeiorum
in regem ierosolimarum Ocoziam filium sublimatum. Quo etiam
et si plurimum letata vidua sit / brevis tamen leticia fuit. Nam cum Joram
regem israel avunculum suum visitasset ictus sagitta fugiens expiravit
Cuius ob mortem omissis lacrimis muliebribus in regni cupidinem versa
dirum exagitata facinus in omnem David posteritatem suo opere
gladio sevitum est. Ioas solus Ocozie regis filius in cunabulis una
cum nutrice / nisi Iosabe soror Ocozie in domum Ioiade pontificis sui
viri clam deportatus neci sublatus est. Hoc patrato scelere

tyrnoe insignita suorum / filii regnum invasit tenuitque pro Circa
cuius regni initium ne fortunis tali mulieri deessent lacrime, archu arcu
quodam Joram rex iste eiusdem athalie frater in agro nabaoth
occisus est. Et quod magnum fecit in dolorem mortales, tetrius plus
canibus avibusque precios et iezabel mater insignibus ornata regiis
eiusdem iehu iussu / ex turri celsa deiecta / rotis curruum et distrarium
equorum pedibus oppressa / corpore omne effuso sanguine quassatio ossibus
cerebroque resperso attritum et in tabem lutumque redactum est / campo eo ipso
in agro quem fraude sua abstulerat Naboath / et si que ex cadavere
fuere reliquie a feris alitibusque destructe sunt / et vestita et laniata
fuit imperante iehu, nec minus in filios regie agebatur quam ipsa in alios
egisset filios lxx achab filii qui in samaria alebantur / cesi sunt
nec sub dissimulatione fame oppressum / omnium quippe capita iezrahelam iherusalem
portata palis circa civitatis vestibulum mandato in spectaculum
desolate domus et progenii achab infixa sunt / Post hec cunctos
cognatos eius ut nemo unus remaneret pari iussu trucidari
fuit baal sacerdotes atque prophete in templo eiusdem baal occidi fecit
atque comburi / que si cum gemitu tanta tamque enormia suorum
mala audivit / et quesisse et scripsisse super cadavera virorum tamdiu
tum vero septem regnasset annis / tam sera quam infortunata vindicta
factione ioiadam pontificis. Qui clam Joas e manibus suis raptum
educaverat a regno arepto deiecta est / et Joas rege facto / dum multa
diceret clamitaretque atque resisteret civibus / suorum manu egregia
detractorie at et violenter usque ad portam civitatis cui mulorum
cognomen erat tracta / ibi turpissime obtruncata est / et sic sicut
regimen et infortunium cum vita infelix athaliam finivit

Sit quam excepte vita coronas regias emmeret fulgoris et
gloriam et letitiam superaddit / et exaltatam non dicam
ignominiosas suorum cedes tum suo iussu tum hostium potentia
factas. Sed solum exitum exitum eius appareat / et iusto libratas
iudicio virium, caliginem claritas / aut claritati caligo cedat / mea
in fallor sua longe plus claritatis minus caliginis obfuscasset. Quid
igitur miseri quid tam ad celsa tanto cupidius impetu aspiramus
Quid adeptis superbimus / quid casibus confidimus postque et facili
nebula fulgoris eximios obfuscari celerique discrimine reprimendus Reprimendus
ergo est maior maioris exempli admoniti insaciabilis appetitus et

adiunt acervum collegarum ut deum nimis contenti simus humilitate
vanam gloriam mendicemus. c. xxix

[margin: Acerbum] Vix exturbulas hebreorum sacra homicidia crebra ac atroces in
reges suos proditiones et acta iudicia, illius pusilla, facto et
flevamen plura promittens, quam simulacrum sum. quod ab infans
[margin: Iniecerat] fugiens me nichil restitutum sum. In Latiale quippe tedium tot simulacris
sum, nunc deo, nunc diabolo, nunc in templo, nunc in ... praestantes
ut aiebant obsequium, et eo quod iudicio meo fortunam esse accusaret
indigne, cum sicut vates egregios et divino spiritu plenos, quorum
suffragio deos volentes conciliabant, et futura ... cognoscebant et
ab eisdem quid illis agendum esset ad victorias ex adversariis optinendas
et sua perservanda regna ... monstrare, et ipsi tamen diabolo obnegatos
quod et sibi nescius monstrata ... simul quod duplati obsequentes
deo adversante e manibus fortune infortunia extorquebant per infortunia
dici possunt ... unde que curat, vadant ergo et apud alium
pro tempore lamententur, michi quippe meus est cum aliis quibus deus
non erat tam apte consultor. Moras paruipendi et veniet Didonem Tyriam
liberius admirer, cui forsan fortuna fecit iniuriam. Video enim eam
eo in habitu quo ultima sua dia [dies] conclusit in regnum accedere et
propallore ... lacrimis ... ora rigentibus sua fata deflentem

c. xxx Si veterum litteris nulla [ulla] fides praestanda est vix
nationis alicuius ab antiquitate tam celebre nomen comperies
et finitum. hoc enim post Syriorum occupatum regnum
[margin: miris] ac litteris mirabilibus [miris] artibus atque laudibus decoratum est, et usque in
extremum accidentis claritate operum divulgatum. quorum ex ceteris
[margin: Belum] regum prosapia reddita est Bellum quendam regem eorum exortum
cuius post mortem Pigmalion filius fonitus regnum obtinuit, Elissa
vero filia, cui postea Dido fuit, forma eximia a patre Sicheo ut
aliis placet avunculo et Herculis sacerdoti, qui post regem apud Tyrios
primum optinebat honorem, coniugio iuncta est. Erat enim is appetitu decorus
^ iuvenis, et magni venerandique modis [nominis] inter suos, simul dilectus
a coniuge quem ipsa praecipue diligebat. Verum eadem iudicio sue felicitatis ^
nimilicet in infortunium eo exorta est. unde prodire arbitrantur mor-
tales fere omnem letitiam ex avaritia ademisse, in quibus plurimum
habundabat acerbis cupiditate quarum incensus Pigmalion omnium
[margin: avarissimus] avarissimus ratus est, cum se facile omnia possessurum eum
nil talem timentem occidit. Cuius mortem tam anxie Dido tulit

ut diu lacrimis et querelis diu noctuque in superum exacerbationibus saciari
non posset. Tractu quidem temporis cum lenita paululum
diuturnitate dolor cederet, dum egra super morte et inexplebilem
avaritiam considerarent in sompnis premonita, sibi discrete timore repulso
atque consuleret, et existimans nil sibi preter salutem per fugam sumendam
consiliatis hiis ex principibus loci consilio quibus regem varias ob causas
exosum cognoverat, eisque in suam sententiam tractis ad exhibendas
naves feminea astucia fratri obiecit, illi significans se non posse ulterius
domum inhabitare eo quod nimium vexaretur recordatione nimia ac
continua ad coniugem cogebatur in vita, dum assidue locum cerneret
in quibus dilectissimum sibi Acerbam iam viderat, et ob id cum
hiis omnibus que Acerbe fuissent si naves nautasque mitteret
libentissime rediret in patriam Pigmalioni, qui id forsan quod
offerebatur petiturus erat letus quod iam voti compos thesauros
classem ad sororem revehendam transmisit. Dido vero dolos dolo
vincere arbitrata sumptis per maximis viri thesauris in navibus navibus
occulte posuit, et harum loco plures sacculos arena plenos palam
in eisdem locari precepit, et repperire primo cum omnibus suis
complicibus sociis atque regiis naves conscendit, cumque iam altum
teneret iussit sacculos illos in pelagum deici. Eo facto lacrimabili
inquit: Optimi navigatores mei socii quid fecerimus ignorantes
arbitror, opes Acerbe ac Pigmalionis perierunt in undas. Quo factum
ergo aut mortis aut fuge socios ad invicem. Avariciam quidem
Pigmalionis novistis, has ob opes Acerba vir meus occisus est,
nec dubium ad eum perditis devenientes quin spe frustratus et
ex successus ira nos omnes exquisitis mortem atque compellat. Quod
quidem pro eo quem summe diligebam subtractus est libens
assumam sed vobis compatior, et ideo si me una vobiscum nephando
a conspectu suo fuga auferre velitis mite parcam mee, et ad
sedes letiores petendas fungitis animus me ducem effero. Amore
tenuelenti regis, et ob ave Didonis premoti, et si diu iam indiget
natale solum relinquere proras in tyrum versas, in ciprum extemplo
flexere. que postquam secundo vento pervenere fuge comitem regis
sacerdotem, coniuge et liberis magna ex ea pergnacione futura vati-
cinatem suscepit, et ignara quibus in locis applicare deberet
in salarium innectuit, et ne in senectutem absque prole labetur

naviba [margin]
cederet [interlinear]
per [interlinear]
accerba [interlinear]
Acerbe [interlinear]
per [interlinear]
per venere [interlinear]

lxx virgines ex litore rapuit que more cyprio ibidem advenarum
concubitu dotem quam ob futurum coniugium acquirendam et pro futura
veneri | pudicicia · veneri libamenta solvturum quererent / Sane postquam emensum
mare · cum classe ad litus affricum appulisset empto ibidem ab incolis
tantum soli · quantum bovis corio occupari posset / illud in tantam redac-
redactum | tum · et minutim in frusta concisum longe amplius quam arbitrati
littoris occupatum est / Quo dum lassitudinem sociorum quiete reficeret
naves renovat · et opportuna quaque resarcit / pavitque affatim comeatus
incole circum adiacentes tempore · a non nullis visere advenas venire ultro
citro colloquia matrimonia inire et amicitias capere ceptum est / quibus
didonis suasu | una cum loci commoditate agentibus didonis suasu quod visum est fuge
finem imponere / et fraude detecta / omnes thezauros summa pre sociis
aperuit · iactisque urbi fundamenta ubi consederunt equi capite
comperto et loco laudabilibus ostentis sumpto / emptum solum muri
ambitu circumcinxit / vocavitque civitatem ut placet aliquibus a
a | carta / cartaginem / arcem vero eius birsam / corio quod tyrium tiry
birsam vocant / Civitas autem brevi temporis spacio ob multas siti
commoditates in ingentem populum ampliata est / cui regina
dido legem imponens ac tribuens · vivendique mores integra cum
iusticia imperabat / et vidua ac honestissima sacrum castitatis propositum
servabat Sic igitur optatum optimis dido · et cuncta regia
presidiis · ubi merore in littore tyrio afflictabatur / virtutibus
splendens in affrico · mirabili fama florida facta est · adeo ut satis
appareret non omnibus claros apud patrias fulgores esse servatos
Quos preces dum plurimi sua ignavia detinentur sordida causa
moliti inibi tamquam non vixerint sibi ceteris quam ingrati perierunt et
tamquam fumus in auras evanuerunt / at cum fortuna status et
patissime felicis imperaciones / pedibus castissime regine suppositum
lubricum / et unde debuit clarior gloria · et amplior provenisse
successus · inde exitium lacrimabile exortum est Nam cum indies in dies
augeretur · etiam apud remotissimas naciones formositatis pudicicie et
prudencie didonis / regineque surgentis inclitum nomen / urbi vicinus
musitanorum rex quidam in amorem vidue ferventer exarsit / et convo-
catis aliquibus ex urbis principibus coniugium illius regine peciit
minitans | ruinam urbi micans et exitium populo ni daretur / Qui inflexibilem
ita pudiciciam servandam regine propositum noscentes / regis petita
ex abrupto referre ausi non sunt / sed astu quodam primitus eam
inducere rati retulerunt / regem / pro efferatam vita / cupere / qui illum
tyrios instruerat moribus / ad quos agendum se ignorare quibus sat
reduci committi passit / eo quod nemo cum in inanem regem tam

barbaro vinctam relicta patria et ceteris velit adherere. et si non
fecerit instare bellum et urbi. nomine (nove) periculum immineret. Has regina
acriter increpuit dicens. Ergo si inhumanam vitam inter feras et barbaros
agere. sed si mori pro salute patrie opportunum sit. parcite cives optimi
patri estis. Qualis equidem civis est. qui pro salute publica privata
cessat incomoda. Tunc principes mandata regis apperuere. sibimet
ipsis arbitrantes coniugium esse suasum. que cognoscens quod
in suum preiudicium dixissent. sumpta dein flebili cum lamentatione acerbe
nomen vocavit ultimo quo fata vocabant se ad virum ituram
promisit. Cum trium mensium ad peragendum regis et civium desiderium
spatii sumpsit in quibus ut arbitror si quid in defensionem urbi deerat
celerius acta suppleri fecit. ut quam distantia in inimicitiam non longe-
vat. et si contra futuri. dein pulchritudinem suam execrata est. dein
fortunam invidam. dein letos successus. et ex placida mentis quiete
quam ex lesa fratris avaritia. ex felici fuga. ex nobili condita civitate
ex animoso populo sumebat in anxietatem lacrimas. et miseriam
collapsa est. sed instante iam termino in lacrimas olim iam in morte
Nota de acerba lietas revoluta. constructa ingenti pira in parte civitatis que
celsa est preeunti viri placatura manes. cum hostiis et cultro sumpto
piram conscendit. prospectanti quoque populo. quid nam esset actura
inquit. Cives optimi ut iussistis ad virum vado. et illico gladio
super incubuit et sic honestate ac pudicitia servata. omnia expirans
circumadiacentia innocuo sanguine maculavit. Carthaginenses autem
tam dirum cernentes facinus in lacrimas merorem que lapsi optimam
reginam ac pudicam flevere diu. et cunctas exequias multo cum
gemitu celebrantes illam patrie matrem vocantes divinos quoque
illi honores impendere omnes. ut si quid vite abstulisset boni for-
tune crudelitas in morte civium pietas repensaret. qui post quam
summopere illam commendandam superis instituerunt agere ut dum
invicta Carthago mansit tempore aris quoque nomine suo dicatis coleret xxxi
-ur Dea

O mulieris virile robur. o feminei pudoris decorus (decus) laude perpetua
celebrandum. paucos quippe qui future vite super esse poterant
annos. ut tua servaretur pudicitia largiri maluisti. facto
quam illo cum debitore partitum aliquid redde ampliorem et
... ac in debili vota libidinis. sacrum castimonie federare servatum
uno quippe ictu veneranda plurima regia mortales extimasti

laboris / firmam occupasti [illegible] libidinem repressisti
et imminentem bello ob extinctam tuam formositatem propriam reliquisti
hiis quidem titulis castissimo pectore tuo sanguis splendidus
emanavit / et ad comparatam tuis meritis vitam ornatus spiritus evolat
Te ego imperator agit asscito si apud manes ~~nos~~ in superos equa vel
est / lascivientibus matronis operis tuo ruboris opere inite / te qui
nomen tuum honorabile semper per tot secula nostrumque / honestatem cxxxii
et matronalis pudicitie auctam vidit passimus
Adhuc circa pietatem Didonis extincte versabar · cum
lamentis fletuum rumor impulit / inque visus · et si maximam
venientium aciem cernerem / omnium primus ex notis obiectus est
Sardanapallus assiriorum rex / non quidem unguentis madens
et fulgens purpura / verum fumosa facie ex[illegible] adhuc regii insignia
deferens querebatur / cuius effeminatam vitam ac revolutam fortune
scribere nolens assumo ut victam qui ab dominum aliquam lon
1 ginnaron continuatam illud stabilem atque perpetuam arbitrantur / quin veteres ex profundo
tare visceribus extussit · Dum voluit fortuna radices / motuo orca
zopesa / assiriorum regi sardanapallus / quem assirii tonoston
toleros vocavere / obtinuit regnum / longissimis maiorum suorum
difficultatibus acquisitum / hic circa initium imperii sui conditis curso
et civile civitatibus / sese contraxit in regiam miris confectam deli
ciis / in quam dum marte ocio · credidimus / multa voluptatum
genera compisse · huius quippe repertum dici thorus molli stratus Thorus
pluma / sucis ornatus vestibus / cortinis et cenam thesis / Picta
aurea atque gemmea repleta patula / dapes artificiose confectas / vina
et non pede pressa · et odores ac unguenta advenire provectando
et calamistratorum similium ordines / ante alias introduxit / arbit
bantur pharaonem · conditis asse legibus laudem perpetuam
ques sinisse / Sic saturnus qui agriculturam ignarus vitalis ondisset / Sic
erictonius ad inventa quadriga / non dum Sardanapalo ociosorum
atque lascivorum mirum et comptor advenerit / illorum famam sinit
meritis superatum / cuius moribus non fuit dissona vita / Omnibus
quidem regni sollicitudinibus / regni prefectis impositis quod per plurimum
maiestatis auctumque sese in totum conspectibus hominum abstulit / Ceterum
ne quid illum sibi arbitretur sollitudinem dampnatum et omnino
contubernales excepisse compimus papie madere redolentes · totos

sanguine bestiarum lividos lanistas sepianis pistoribus tractis tros
terraios, ueruon et cantantes quinne extra una trapula, epulones
et pinguissimum genus hominum assentatores histrionesque, et quos dili-
gebat precipue ceterorum ganeas sterquilinium, lenones lupanaria adulteros
prostitutos omnes et ~~septe~~ secte gnatonice voluptatum et scelerum professores
his autem omnibus patebat aula et regia tota erat. Quibus ut con-
vitiatum cetus per se fieret, gregem amplissimum super addiderat mulierum
et egregie quidem nulli edepol armento alteri pastor sanctius
fuisset idoneus. Cum aliis quo in insitus rex inclitus super nocte etiam
ac longissima celebrabat convivia adeo ut sepe a maxima diei
parte in multam noctem protraheret, inde cum vino ingurgitatusque
madidus remotis arbitris pudore excluso per camerulas
et latibula in profundissimas cum pellicibus ingerebatur lascivias.
Qui ibi ludi, que gesticulationes, que verba effunderentur et si
1 non audierim, auriculas et oculorum, honestate prohibitos, credam
ut omnino non dixerim in lupanaribus mediis inter lenones fedas
que meretriculas expressisse fuisset in cunctum. Hec cum past que cum
his per omnem turpitudinem debacharetur, maceratus fessusque solveretur
in sompnum, illum et nocte in diem altissima produceret
a quo tandem surgens cum inter regios veniret, et per vestes regios
indutum vestibus aureis que astricte cinguli et armillis ornatus
mulieribus discriminatur more et barba crinibus indicis que guttis
prosusa non aliter quam si ius dictum populi esset, inter ne... muliercularum
mulieres auro in solio medius residebat, ibi lanam trahere pensa
parrigere digitisque valarum lapidum plaudere nitentibus nere
~~vere~~ et in verecundie similia ~~similia~~ cuncta pageret. O laudabile regis
officium. O subactorum hostium triumphum spectabilem cum hanc
tam inter muliercula cernere regem. Quid tandem quis dubitet
cunctis tono posito, regem istum arduas regni opportunitates effudisse
et consilia omnia tam venerande emendasse senatu, et deliberanda
insuper dedidisse, cum pro ~~compato~~ compto habetur omni inter pellices
uno eorum iudicio regionum ac provinciarum prefectos exercitus
duces militum tribunos centurionesque et vectigalium collectores
constituisse persepe, cetesque sanguinem hominum acus que subditorum
conculcare, precio male nitens tenere et supplicis liberare

et alia quecumque pro libito imperare. Ceterum assirii quibus pro
rege vivo tam conspicuo regnarum collegium invigilabat assidue
et ne quid regi optimo temporis periret, ex quibus lasciviis summo
consultationibus quicquam aliquando poterat auferre ad gnatonum
gnatonum suum sodalicium divertebat / ibi absque ut egregiorum regum
facinora / aut sanctorum virorum virtutes seu philosophorum sacra dogmata
monstrarent in elationem turpium morum in suasionem libidinum in
cumulationem scelerum / in dedecus omnium recte vivencium / tantis iratum
suis. Cuius tam illecebris vite per dies suos eius dominio / omne
Sardanapali tempus consumptum est / suavium et plurium rerum
habitus vestes / ac vulgo felicissime. Sane cum regnis hiis ignavissimus
ad annum iam devenisset vigesimum / fortune quale visum est tam
inertem perditumque in lasciviis existimavit felicem / et in statu
tempestatis / Arbatoque cui eius nomine medis preerat / mentem animo
secum omnino quibusdam avenis velle deliberare / et cum die
quadam instantibus ad eum difficile optimum ingressum / vidisset
eum inter greges sedentem in medio ac purpuras colo nentem et
pectore femineo muliebrem se habentem, flexo genu indignus ad
suos reversus est / quibus postquam Sardanapali sordes exposuit
inquit se ultraque effeminato regi non pariturum. Tractis ergo
in suam sententiam suis coniuratoribus / in eum facta / illico despicit
bellum intulit / Sardanapalus autem sentiens que forsan ante non
viderat / colo posito paululum experrectus arma vidit (movit) / nec insistat
pale actis ex lenonibus ac mandiorum et assentatoribus suis facta /
torum fabule timidus non Sardanapalus in medos / sed in patrem
in gigantes regina exiit obviis hostibus / a quibus non patient
aut sabiis muliebribus seu blanditiis exceptus est / vim gladiis et
infestis cornibus armisque nec mora fusus sese fugiens recepit in
regiam regem et tamque in tutissima arcem metellarum suarum in summum
periit. Tremebundus refugium instar sui vestigii tueos victorem
acta tum propius admovisse / ex tuo longi ignavie quoque sopore per te
pulsa torpedine oculos mentis aperuit / et videns quod elapsum
tempus ullo studio recuperat nequibat / et futuro nil superesse preter mortem
aut servitutem / exuta muliebri animam virilem induit Cumque quas
patrum ad usum auferre fortune / mortem servituti preponens / et media
in aula ingenti constructo rogo postquam eidem sua prosa tecta
super imposuit / et ipse conscendit / assistentibus suprema mandata

dedit / non n(am) avita p(ar)ita dispensata iussit n(am) in busto suo tale
in sculperent verba / habeo que edi queque ex saturata libido hausit
alia iacent multa et p(re)clara relicta / Demum igne supposito sorti
alis consitis et igne consumpta vita p(ar)iter et lascivia finivit
[...]xcat mille / [...]utez
et sic qui / Dxcal mili a fortuna adversa visitatus eos succubuit &
regnum quod a sic mille ducentis imperavit annis · medorum sub
c xxx iij
imperio dereliquit

O rex prudens & rei publice solercia vigili sup(er) incumbens
qui egregie tempora · qui consulte opera parabatis / inter mulieres
et crapulas sompnum atque gnatonicos ructissim mo meta
combibens · satis te nomine monstrabas fortune reliquia / nostre
tantum tempora existere / cum tam celebri illud extitio ne actiosum
p(re)ter fluxit dispensabas / Quid ignavum est oro in rex · quid vos
alii Sardanapalo simillimi qui quod sine deperditum amittitis temp(or)a
aut ocio perdite aut turpibus operibus terite Nos notos esse
gaudemus / et tota mente in longam senectute(m) p(ro)trahi · conam(ur)
et cupimus non ob aliud si recte sentiamus nisi ut diuciori tempore
tanquam delectabili bono fruamur / quo quidem non aliter fruimur nisi
dum virtuose quod agimus ut famam in vetustissimas secula
p(ro)trahamus · Vos aut(em) ut p(er)petua vivatis infamia / ignave lasci-
niendo labatis / multum quippe temporis dedit / qui homeri
yliadem tam tenui in membrana & exigua littera scripsit /
ut in nucis p(ro)mile nucleo totam includeret / Multum callicrates
dum p(ro)pria in magnitudine formicas condit ex ebore / nec minus
mirmecchides qui quadrigam ex eadem materia adeo p(ro)vissimam
fabricavit ut alis tegeretur amusca / et manum quam apicula
pennis absconderet / nec frustra aut turpis / Nam esto inutilia
esse ingenii tamen ingenii dedere p(er)petue argumenta · longe
melius pitagoras / qui dum vagus orbis plagas lustrasset
varias & distinctis fictus vita atque doctrina p(ro)fuit plurimis / sic
plato sic appollonius / nec non dum maximo bellico in sudavit
melciades leonidas epaminundas Scipiones quoque et huiusmodi illu-
rei
stres viri sue regni publice decus et sui nominis p(er)petuitatem dede-
runt / regum dederis / muliercularum in gremio gemens atque
ludens luxuriam maneas / quod nunc temporibus ex honores tuis ...

Quid est hominem in delitiis esse quis sic sui oblivisci ut se cum
vino et cibo permittat, nec hominem compta ingenio pocula et pulmenta-
quorum tu sibi ingens curas / ut a glandibus et simul quibus libera-
in capulas sed ut molliore sumpta arbutorum cibis et viridi herba
separatum genus appareat humanum / quin dum et honestas ut prisci temporis
effugeres. coram assatis iubebas afferri. et dum plurima liguriens
tamque insatiabundus edulia / ut plures ingurgitares calices assistentium
exhortationes expectabas / preterea sompnus plurimus quod dampnabilius
multum illi tempori dare nullum perdere est / eo quippe ebetatur
ingenium / dissolvitur memoria / humectata nimium membra torpescunt
et in eis totus redditur sompnolentus. qui si in tenebris inimicus ad usque
sit hominibus. seu publicam seu etiam domesticam rem curare letifera est
et sepissime late spatiosa regna innumerasque divitias in difficilem
collectam deduxit inopiam. Quantum insuper a se rex blandicie
nature passus sit, et quam in morte ille parvulos amicos placatis excelsi
iam satis exclamatum est/

Nondum satis in Sardanapalum verba profusum, et ecce reddi-
cante hebrea luctuosa quam clamoribus [illegible] omnem meam
complenerunt / ubi anxias velut rex aiebat, quem de viciis
ab ancalaciis et comunis et agabilicis turpitudinis quam proprietatis
expetita / glorie ac voluptatis assumpserat / tum de dolore et ignominie
subsecutum quam a [illegible] israhelitarum rege in illum vidisset ob
suum et quod egerimie tulerat in turpitudinem et in eius vituperium
muris urbis ante diruptis / illum hostis intrasset, atque expoliatum
thesauris omnibus / et vix libertati redditus miseriam deflens asserebat. teptus
in se amicorum nisi diis in latus aufugisse / et occisum ibidem in ab-
scisdem / hunc sequebatur Ozias filius. qui in se genitoris insaniam
mortemque commissa sit / regni principatu sumpto / se ad mirande indolis
regis exhibuit / verum nunc mestissimus apparebat, et eo quod cum
palestinos fudisset vel in una civitates eorum muris nudasset
ac arabes bello fugasset / urbemque edificasset in littore rubri maris
suorum successionum testem futuram / et amanitas insuper sub egisset
nec non in illum menia reparasset existimans iniecisse eternum sue glorie
fundamentum per multa ut aiebat in sanctam, querebatur se vidisse
repente prostratum / fatebatur quod quodam die sollemni sacerdotalibus
indutus deo sacrificium in templo prohibentibus sacerdotibus volens
afferre primo terre motu premonitus. confestim lepra percussus sic

Quamobrem Amosi rege incedente non solum ex urbe se deiectum
lamentabatur, sed hominum etiam privato consortio, et quod ipse ampli-
averat regnum se vivente altari vidisset concessum, qua indignatione
et urgente infirmitatis turpitudine in renunciationem coegisse morte
firmabat, post in ... etiam sepultus est occulto non regio monumento.
Cum isto pari fere incendio passus, Ozias Israhelitarum rex post trium
annorum obsidionem captus est, et regio splendore in captivitatem
converso, omne regnum insuper occupatum, et postremo cum Israhelitico
toto in Babiloniam deportatus, dum eius miserie mentes prohibita-
rum concessi sunt, ipse inter Ezechiam et Pekahiam cunctos expirasset.
Cum his et Senacherib rex etiam incedebat, suam tam longissimam
felicitatem titulis illustribus cum variis ornatam victoriis lacrimis
uberibus commemorans flebat, quod turbata et sublata sint eo de-
lusa tam ex obsidione frivola urbis quam ex bello frustra egiptiis
inito, et ipse dum nil tale timeret in templo Nasarach dei sui per
proditionem ab Adramalach et Selezaro filiis trucidatus. Omnes calami-
tosus tamen quam Sedechias insequebatur, hunc amplioribus uberibus suos
deflentem casus igitur mistus relictis aliis volo memorie assumpsi. CXXXV

Sedechias ut ipse deflens pandite testabatur,
non solum regio fuit ex genere, sed Ioachim regis urbis frater,
ex quo et si appositis plurimum videatur insignis tamen in eorum
constantia est ut oportere aliquem se patiens fuisse plebeium. Nam
iuvenis Ioatham fratrem suum dolo ab Assirie rege captum deflevit.
Sic a Nabuchodonosor Babiloniorum rege patriam longa obsidione
vexatam, postremo occupatam viribus, et Ioachim alterum fratrem
cum filiis et coniugibus victoris omnisque teutsemo ingemuit, miserie
quibus afflictus et pene consumptus anxietatibus dum de se obsessus
cum captivis rege strictissimum vinculum pavidus dubitaret, mediis
in lacrimis preter spem illi arrisit fortuna, et ut satis per modum
visum est non ut illum ex miseriarum compedibus liberaret, sed ut
ex altiori culmine miserabilius confringeret, ergo tam abreptis filiorum
quam captivitatem, quam occupatam a victore iterato patriam
cum regni per totum desolatio tinctum repente ... a Babilonio
in regem Sedechias sublimatus est, atque regnum concessum omne

Sedechias

et regia iura largita sunt, aut in impacato vectigali, quod tuto sim-
licius vix (gratuito ab) exitii spes longius abesset. Sane brevius credito, tanti
muneris gaudium protractum est. Nam dum quasi emersus ab infer-
nitatis colla excussisset regio quasi elevatus fastigio summa mente alac-
ritate respexit sursum dilatatum est, animo insolentia submittit,
et veterum oblitus calamitatum dum se super vires potentissimum arbi-
tratur, primo in suos in propriis libens pessimus inspiciens sicut in
exteros et posse arbitratus est, et indignum existimans regem tam
sublimem tamque clarum, Salomonis et successorem, cuius maioribus
preterea adiacentium cuncta regna, obedientiam exhibuerant, tributa
regi barbaro solvere, cum in superbiam incidit ut omnia colla iugo
subiecti conaretur, fretus quasi etiam regem Egyptiorum adversus babi-
lonis bellum parare, vilipenso iurisiurandi sacro, quo ante regnum
thronum conscendens prestiterat, regi caldeorum rebellans totis viribus
se iunxit adversus illum egyptio. Quibus nabuchodonosor auditis
ira percitus copias ingentes parat, et vix expectando egyptio
regi affuit, cuius vires postquam ingenti virtute confregit atque fere
delevit, omnes confestim in rebellem sedatiam (sedechiam) convertit exercitum
illumque in regiam urbem amplissima obsidione conclusit. Cuius
absque obsidione intermissione, tanta fuit longitudo ut ad necessarios
cibos et [illegible] cogeret urbis. Ceterum fame civium fracta con-
stancia, caldeorum militum viribus expugnatur et capitur civitas
et tumultuantibus victoribus victisque hinc inde inconsulte discurrentibus
nocte intempesta turbatis rebus omnibus sedicias (sedechias), turbatus animo quamprimum
ab timuerat caldeos et carcerem, sceleris commissi conscius abiectis regiis
insignibus, parvitatis cum coniugibus filiisque clam missam civitatem
ego ipse [illegible] exivit. scilicet cum amicis quibusdam dedit in fugam.
Sed tamen mane facto et fuga cognita a militibus caldeis repente om-
nimodo [illegible] cursu campania in belli sociatum [illegible], ac ab amicis
derelictum, ut plurimum fit cum fortunam non homines diligant, coniugibus
filiisque tempore hostes, et sic quasi prenatus [illegible] rex caldeorum
[illegible] est, et inde in conspectu [illegible] caldei regis ignominio-
sissimis verbis ab eadem ob suam perfidiam obiurgatus est, atque
ut factis testaretur acrioribus eo peius atque videntem cum amicos amicis
suis qui captivi pariter erant, filios omnes a minore usque ad minimum
trucidari iussum est, quod quanta cum eius afflictione factum sit, lugubris

existimandum lugium quibus nocet filiorum amor est / et uxores
inspectu regi dilectissimas / extraneo et ignoto homini forsan in
libidinem suam eo audiente commendas / exhiberi mandatum /
et ne quid illi placide spectaculi superesset / viri superbiam tectus Sede- Sedechias
chias vitulos eruerat [exexerat] oculos / Sic hostis iussu concremari conti-
nuit Salomonis vetustissimum atque insigne templum / et igne
omnem demoliri urbem combusit totam / et menia dirui
imperatum est / Populum omnem preter hec una cum suo rege
captivo otiulo ex principato / in servitutem trahi preceptum / missumque
insuper ut ex arbitrio rex certo in carcere concluderetur / Non ut illic
vite preteritur / sed ut in longum magis eius protraheretur miseria
in quo cum nunquam exisse legimus / non incongrue presumere
possumus eum / inter amaritudines et querelas / regni tempora
volente et pavida mente reuentem / diuturnio vite residuum
in erumpnosam conclusisse mortem / et miserrimum ad inferos c xxxvi
Mortalium profecto descendisse:
calamitosa conditio est / nunc regnas / nunc servis
nunc summo splendore perfulges / nunc tetro squalore
tabescis / nunc superba iubes / nunc humiliata obsequeris et precaris
Quid thesaurorum largitur avida es / cum tam crebras assidue
ruinas prospectas / quid humilia despicis · in celsis solis stabilitas
quid tibi miseranda non prospicis / quid oculos in tuam salutem
non aperis / si labilium rerum certa desunt vitare exempla /
hii tamen reges hebrei suffecisse debuerant / vix facile tot in
plebe cathedras / tot exilia · tot inhonestas mortes / tot dedecora
tot anxietates / quantas infelicissimam pertes · invenias / in qua
si stetisset amasias ut absque victoriis sic intrepidus vixisset in illatis
laetis / Sic et osias plebeia humilitate detentus non ausus
divina tentare · lepram non incurrisset mereri / et osias si privatus
fuisset in angulo sub tecto patrio morieris patribus in laribus potuisset
Nec a filiis regni cupidine Senacherib actis cecidisset in templo
sicut ioatam sic ioachim / sic et miserrimus sedechias vivere
potuisset / cum uxoribus oblectari / dulces alere ac superstites

derelinque natos etcum tamen et liberi mei suorum oscula
et amplexus in pace mori. in regni fastigium sublimatus stare
non potuit. Quid refert eo excelli ut videar et cognoscar
et beatus maximus, quo gradum figere non valens ibidem con-
spiciar esse in pendulo aut specie dei tantum casus. hec si sapis
nil stabile nil fixum nil firmum. preterea humilitatem aspicias
quam tantis viribus in illam tendis. te quoque omnis locatos in summo
Quod enim insipida refugis id agis ut non fortune crimine prout
de ceteris queror, sed dolens tua ignavia affligaris

Quidem michi permaximum et exoptatum remedium
aliquantisper ab his resipiscere potuisse, fuit ne me
ex illis [gloss: Sedechiam] Sedechiam sequuto. Cum abiecti omissis Job Thobia
et Nabuchodonosor, quibus ex miseria felicitas pristina duplicata
est, in Astiagem quendam medorum regem misere flentem
ultro deveniam. Dicunt enim Astiagem Ciaxaris medorum
regis fuisse filium, eo quod octavus illi ab Arbato successerat
Qui tum Asie imperaret cum splendore divitiis et potentia
sui evi mortales ceteros antecibat. Itaque ut ad plenam obti-
nendam felicitatem nil illi deesse arbitraretur vulgus, cum
ut [gloss: prolem] proles sexus melioris susciperet. Sed quid refert si mannus
[margin: quod] quis introrsum meus regentium sentiat. ex apparentibus nemo
mortalium putat omnia possedisse. Erat igitur Astiagi unica
filia Mandanes nomine, qua fortuna usa est in principium grandis
Sane de eo tum ingentem molem movitur non ad obsistendum
sed ad disponendum forsan in robur cum susceptis his que grandi
quietem, sub tegimento Astiagi, quod futurum erat disponentem
aperuit. Primo quidem ei dormienti visum est Mandanem vrina [margin: vrina]
sua omnem Asiam inundare. Secundo vero temporis elapso
spatio vidit in sompnis genitali parte filie vitem exorgere
tanta palmitum et pampinorum ubertate luxuriantem ut Asia-
ticis omnibus contigeret umbra. Ex quibus inhabundans cum ariolos
consuluit, accepisset quod filius ex filia nasciturum qui illum regno
pelleret et omnem Asiam occuparet, trepidus et in solitudinem
versus, si preveniret posset fatum consilio, Mandanem non illustri

medo / si cambisi mediocri [pare] ... uxorem / existimas quid
quid matrimonii sanguis magnitudinis cum nascituro passus misture
humilitas patrem generis aufferet / quam alios agnoscentibus hystoriam
ostenderat male sortitatem. Dumi huius quoddam clarissimum
iubar / mortalibus secretum nature reserare misteria / et omnibus temporibus
viros / nec amarmoricus prec / nec ab obstetrice matre fuisse. Sic
nec euripedes nec demostenes quorum obscuris vilitatem alterius
mater / alterius vero pater fuit incognitus / tragediarum clamores
ingentes et eloquencia mellifluas suavitates ex mulierculorum
utero eduxere. Pro er raro [varo] quod contigit nasci filium patre [paterne]
mentis in filio / astiages autem cum nec humilitate coniugii esset coniugis se securum
securus viderit / ad se iussit pregnantem filiam accersiri / ex qua
natus puer confestim eo mandante arpago regi sui tamquam
ut exponeretur exhibitus est. Quid servandi imperii sollicitudo
non suadet. Is cui nulla erat pastilitas / quam ut plurimum cunctis
exoptant et importabilibus fere laboribus serviat que dabatur astiagi
ut fursan senectus eius fineretur in regno / ne pelleretur iussit occidi
Cui certum est quem si pie aluisset / non sic successorem gratum
habere potuit ut exponendo hostem acerrimum expulsorem / humilitate non
resistente divina flectuntur consilia. Arpagus vero suscepto parvulo
indignatorem nimis / si quando eum post astiagem regnare contingeret
... volente deo de puero longe egit a sua regio. Nam illud
pastori regio tradidit ut esset in culpa alimis exponendum. Cum
investigabiles sunt dei vie / Pastor in insula fluminis quadam a
bestiis devorandum exposuit vagientem / quod cum retulisset uxori
peperat que filium paulo ante peperat / ea rogante iniit ut reportaret abiectum ferma
a quo res monstro mira compta est. Canis namque fera cum illi ubera
ad movisset ab infestis avibus deinde lactatum servabat / quem et
obsistente cane pastor abstulit / coniugique deduxit / Cumque non ante
susceptum in ulnis ... quam illam cognosceret / visus adulari cepit
ex quo delectata mulier in eum confestim deflexit amorem. Sicque
loco sui quem peperat iussit exponi. Quis consciat facile nisi divino
opere tenerum catulorum oblitam in speciem alienam / maternam dili-
genciam prestitisse. Quis mulierum credat nullis precedentibus
initiis nec spe premiorum in pastorum suadente ... imo ...

prohibente sevicia, si resisteret adeo letus potuit pertulisse natiue-
ne arge dampnacionis a se omnis exuerat non solum diligeret,
sed pro proprio nutriret filio. Sic ergo preter spem crudelis regis alitur
nepos. Cum regia sua finaliter pectora, Cirus nomen ab aliis impositum
est, cum et ipse iam pergens iuvenis evasisset. Quod quidem non ante
astiagi patefactum est quam iam grandis animi signis inter coetaneos
regem se suis moribus patefecit. Porro cum astiages ipsum
relegasset in persas, impaciens arpagi inmanis factus, clam ulcionis
avidissimus, eiusdem filium occidit et illum cibum decoctum in mensam
apposuit inaduertenti. Arpagus autem passum regis ingeniosam
fraudulentam seviciam, occulta indignacione commissum pertulit
ac adulto iam Ciro et de se egregia indole magna splendente
nequicia in se, ac timorem omnem astiagis et sompniorum
eiusdem promissa occulte patefecit, et eidem si facinus auderet
auxilium consiliumque suum spopondit omne. Qui una cum
sibari servo suo quem in sompnis viderat opportunum, sumpto tempore
persarum congregat exercitum in astiagen, adversus quem bellum tunc omne
et exercitus ab astiage inmemore arpago commissus est. Sed vero
cum omni multitudine copiarum, ut tenerum omnem secum quam filium
ulcisceretur, Ciro in medio permissum sese dedit in fidem. Sic contigitque Sed
ab astiage corporis tunc in aciem descendisset, per longum tamen
certaminis medos esse pulsosque, astiages ipse a Ciro captus omnique
privatus imperio. Cuius miserior facta est caro, tanto clarius dei vo-
luntatem licuit consilio evitari non posse cognovit. Cirus autem
clemencior avo sua nemini alterum quam astiages nato non solum illi
vitam donavit, sed ut non omnino privatus maneret eidem declamatum
hircanie ultro concessit, et medorum regnum sub persarum imperio devo-
c. xxx viii Quod peror havrum // lutum est
O maiori cum admiracione spectabilemque, an maximam esse
inevitabilem fati inoppinitatem, an certissimam sompniorum
illam demirarisse. Solertes ac sagacis regis nulla potuere consilia
non connubium humile, non mandata nepotis expositi, non adole-
scentis relegacio, non oculorum regis imperium, non exercitus pergrande
robur hanc demum in illo defecisse, adeo etiam rerum substantiam
discernimus ut sive tunc apertius et vigilanti, unica voce ab
ipso deo emicata, tamen preciata eveniente demum patent. Eisdem

maximum quoddam divinitatis ostendit in sensum mortalium aut
est (eo quod agente aut soluti seu nimis corporea depressi mole plurimo
sopito corpore / aut visionum clarissima / aut tenui subtilitate audimus
videmusque futura / Quod non tantum somniis Astiagis aut tyri
quibuscumque clarissimis credere / si me revocetur in hoc et admonere
theorieque iam diu dictum a plurimis viris illustribus visa / Satis
ab auctoribus Symonidis poete somnium celebratum est. Cui abhu-
mato pridie cadavere dormienti futura navigatio prohibita est
et cum paruisset navim cum ceteris vicinis erat tempestate demersam
audivit / Gaius Cesar si somnio Calphurnie coniugis credidisset
non eo modo dissi. Dion Terminatorum in manus et Augustus alterius causa
periculum minime credens / ne in castris Pompeyus a Cassio interemptus interfectus
evasit. et alterius vixisset longius si sibi obvisum somnium
Syragusi nolens ex teatro discedere / magis cum detinentibus fera
saevibus credidisset / Quid multa dicam si forte nimis credimus
gentilium libris / divinis saltem credendum est / quibus Pharaonem
Pharaonem egyptium septem vidisse boves macilentos / septem
pinguissimos devorantes / per quos exponente Ioseph vidisse ubertatem
futuram / et penuriam subsequentem cognoscimus / sic et Babilonium
regem dum securis ad radices celsissime arboris in somniis aduxerit
et Daniele sibi futurum exidium fore premonitum / Infinita / ne per cuncta
discurram / sunt / tanta claritate monstrata in somnio clarior non
fuit cuncta Nolim tamen ob hoc arbitrer quisquam / et si sepe corpore
sompno detineatur in mobilem animam semper sua divinitate sensum cum
dominum remittere illud sit / cum varie quippe et plurimis agentibus
causis per ambages sensus seducitur / et ideo si quando visis fides integra
ad hibenda sit / non tamen eisdem semper credendum est / sed ut recte
inter spernendum credendum quam discretam propria discernendum est / ut
non negligamus quod ad salutem auditum / et eius abominatione
non turbemur

R Xidalus antiquissimorum Lydorum rex / laetitia vanus, hac illac
incerto ambiens gradu in se sine sensibus et somniis
revocabat / cum postquam oculos aureos quam concessi / Gigis Gigis
impediti amici sui nequitiam maledictis lacessentem prepri
dicebat / ut cum se eidem Gigi qua secum fiducia amoris

lascivijs / clara in luce pro delectatione sua et eximie formositatis coniugem
dormientem ostendisse / ut quod satis verbis non poterat declarare ostendo
redderet sue coniugis felicitatis amico / cuius quidem ea visa illecebris succensum
cupidine id egisse / ut sic gladio vetante regnum coniuge in primum
sanguinis effusi / susciperet Erat et midas rex olim frigie stulti
numerorum postulator adeo ingenti ploratu et singultibus verba
frangens ut complodisse nequiret / quod illum ex ditissimo in tantam
deduxisset inopiam ut thauri potato sanguine sibi mortem consciuit
Cum his autem et baltasar olim babilonie rex querula voce
se miserum ingeminans quomodo tam spolijs iudeorum quam regno
in celebri splendidus se iactabat convivio residente vidit in pariete suum
exitum celesti descriptum manu. Medorum confestim subsecuta violentia
Cyri qua regno privatus sit et vita. Et obscuro tristis in caterva lidorum
rex Cresus qui et si voltu mesto modestiori tamen querela in fulgoris
suorum fatorum insidias detinebat Cum ego et virtutem con-
spiciam et casum flebilem audiens / et quod alibi tristis antiquis-
simam originem habuisset illustribus inscribere nunc dignissimum ratus sum
c xl Fuit equidem Cresus non minus tamen inter mortales fulgore
insignis tam natum nomine alias regis lidorum
filius natus est pulcherrimus et egregium nobilitate splendore
Sic et illi successor in regno regibus deinceps nobilis rex orbi effulsit
conspicuus Gaudia hec dato nil aliud filiationum tanto lumen
accrevissem Cui suo opere super additum est singularis rei militaris
disciplina qua suum omnibus ceteris principes antecinit et pugnantes
obedientes quam populi eidem sue regi nec bellorum strenuitatem
tanto deesset artificio / hinc quem summum bonum multi mortalium
arbitrati sunt auro fuit habundantissimus et quod plurimum illi
decoris attulit a grecis philosophis adeo dilectus fuit ut pii vacarentur
a pluribus Ptera pulcerrime prolis in prospicit eximia successionum
pignus extitit Sed hec tam grata dulcedinis sinus veneris
fere usque in extremum fortuna repressit Et quippe letis confuso
ut assumpimus. Desiderium paulo ante pauca dicta sunt exordiat dormienti
atim optime medulis filium et in spem successionis exortum sibi
fore subripi iussum est Quod dum querit cautare consilio in id
consilio incidit Nam dum tempus tunc mecioribus exhibendum ut

p[ro] monstratum effugiat / tecum [illegible] cuncta sub olimpo gerenus ad-
venit. ad eum p[ro]minentem cum iret delecta innectus ire cum
sagittis. et quod ibidem nullibus sese ferri videtur visus apte inveniens
imperavit. Quidam satelitum suus. dum in spem votum veniens
a lancea eiusdem in Crepenum [illegible] brachio cui Athys fuerat
commissa custodia transverberatus occubuit. Ex superum creso et lacrimabile
nimium tolleratu. Hinc cum iam Cyri flamma omnis flagraret
Asia oblatum adversus eum a creso babilonis regi in se subsidium
in se caldeis sub acto rege dedit causam incendii diuturni. quod
in opem substitutus est. Cui dum totis cresus obsistit viribus /
captis sardis. fusis quidem lidis. et ipse cepit multitudini mistus a persis
et una cum altero suo filio. elingui tamen ex salio de cetero regno tecto
claudicium tacitum. Quare per uno impetuose caliginis globo tot cresi
placida ornamenta labefactata sunt. Nam ex rege maximo ac
claro privatus nec aliud quam obscuram plebeius medie vulgi in-
mixtus turbe infortunium passus sum laudat incertus / tamen ne igno-
miniosa morte succumberet quam gloriosa vita refulserat / eius vt credo
agentibus meritis gloria dei subsidio servatus est. Nam cum in multitudine
captivorum per sa nubes immissus ferireret gladio / et iam illum
in iugulum cresi elevato vibrassetque brachio. elinguis filius
quondam sue sortis oblitus emissa voce iussit ne cresum regem
occideret. qua tamen mixta mota quem iam gutturi regio pressum
cultrum erat retraxit. sed cum audivimus sanguinis iuris filii vocalem
effecti miraculum non traxisset. quo pacto nescio licet satis aspicit digno
teste libro cresum nunc in maximo igne esse de cetero / aqua
autemque labitur tanto repente imber cecidit. vt in instanti nec
scintilla super esset vnica. et cresus evanuit illesus. Cyrus
autem seu hac dei beneficii motus. seu quod ob cresi gratiam. gratiam
eius in se armam sentiret mollita sententia non solum ad
vitam donavit sed prius armis quidem bonorum restitutum. vt privatus
in presenti viveret sponte promisit et regnum quod sub ardisio
filio alcatis lucar iniciu sequitur in nonum quandoque regibus
deperdito creso finitum est
c. xli
Ab asia cum paululum in ytaliam revocaturus reddidit
in meteram incidit cyrus tanti asie formidabilis

quem cum multis victoriis actis [illegible] in amplissimum imperium
elatum intuerer quod divino nutu vestigio [illegible] actos motum Scitarum
saucios omnes eius exitum cepisse et quod confuso iussu Tamiris regine
caput eius in utrem sanguine plenum ignominiose deiectum adverti
quod ego perspectans ex horum et cum omnem eius maiestatem
prostratam repente ad devolvissem metu dei medium expavescens
numquam. O inextricabilis mortalium fortune mobilitas, quid hoc
spectare, quid dicere caput Cyri tot regnorum totiusque orientis insigne
diadema impie mulieris utre et fetido volutari cruore. Heu me in
morte tam clari regis exequie et nature obstula hec prima
amicorum officia, hec illi rogus ingens et magnifica, hec aurea
arca cinerum tam clari principis servatrix. Hec titulus ingentis tanto
tumulo tumulus imperatori uter sanguinis et turpia mulieris
imperantis verba cadere cadaver laniandum avibus feris atque putrescendum
lixarum [illegible] et manantia membra subdivo
relictum. O extremum cupiditatis morbus atque superbie si patiam
exemplum si singulatim meam et dei potentiam velimus
cognoscere. Si quid dum Cyri infortunium toto spectarem
quorumdam clamor quo iterum cepam violente affixit et amiliis ac
multorum male mixtum quotidie querelarum rumores audivi.
Quorum alter in debite se iacto regno et aliquo lacrimis et
clamore simulabat. Alter se aucupatis undique asserebat acerrimum
et memorem quod illos olim iussisset ex parte. Nec minus et hii esse
clamitabant sua Remulum assertorem se in pietate fraterna
quem privatum impio. Et pro muro urbis acerrimum, et impiose
urbis prem conditorem quod ex marte genitore et Ilia vestali
virgine genitum ac ex pastore latrunculo regis nutritorem
regni quod restitutorem, regem quod sceptri ampliatorem quod omnibus civitatibus
tunc orbis universaque superabatur. Demum se a patribus apud Capree
paludem gladiis lacerato [illegible] et ad terram miserum quod
Metium Fufetium Albanorum regem devenianus qui et si tardiuscule
cum exigeret ordo narrationis accessit nec pretereat pastergandus
est cognoscendum. Quippe ille cum iustam tarditatis causam
habuerit non adeo aciter membra a quadrigis in diversum tracta
ad veniam compassi potuit et invoisse
c. xlii
Orto inter Romanos et Albanos bello Tullius Hostilius
Romanorum et Gneus Cluilius Albanorum reges adversas
inter se copias eduxere verum cum nondum manus

conflixissent. Cum huius mo[illegible] confestim Mettius Fuffetius
Fufetius exspirato rege suo loco regiis exutis fascibus et ornatu
spectabilis coram cepit. Ac tamen se illum indignum extimaret
elatus se sic expostulat cepisse regnum. Sed brevis illi tam grandis feli-
citatis ymo dolorose perniciei causa fuit. Nam stante bello cum
pro hostes dei mensur spacio ut per duellum quo se ductum tullio
pactum habuit evenitque infeliciter illi prospectante deo benignius
in romane urbis fulcrum imperium non tergeminis ab curatiis superatis
albanum romanorum dominio subacta est et in primo metius fulgens
culmen fastigiis in ictu fortuna nebulosis perturbatus arbitror fuisse
extimimus tam regum cum principis iam principum. Nam metius
vectigali romanorum facto pro ea imperata more romanorum
rex adversus veios arma arripiens Mettius cum albanis auxilia-
toribus traxit in hostes dispositis que agendis ac pugnam cum
metius tullus iussit admovere aciem infide vadens que verum
proces fovebant declinat sensim montis subsidia petiit expe-
ctatura quibus prestaret victrici victoria ut ille tamque aucta
applauderet. Que vidente tulio et aliditum quosdam
tendere proditorum secessio ficto in ter verbis quam animum tulit in-
tegrum. Suis iam trepidantibus clamitans sic albanos ex consilio
facere et cum iam in eventu alteri pugne cum suis romanis
vincentibus in extremis manus. Et arte non minus quam viribus victoriam
obtinuisset ex hostibus omnibus tam albanis auxiliatoribus traxit
cum romanis in aciem vacuit applaudentem illi ob victoriam
metium palam detecta fraude capi iussit. Nec longa captivo
in fortunam suam ingemiscendi mora concessa est. Cum quam pluribus
verbis lacessitus mediatis regis ornamentis misserimus alligari
quadrigis et illas equis contra in diversum tendentibus precepit
urgeri quas agentibus lictoribus in equorum celeritatem cum
maxima pacientis anxietate ut ignominiarum omittam
utroque spectante exercitu in partes plures metii miserum
corpus discerptum est. Et eius sanguine ac vestibus
castra fedata sunt omnia. Et metius qui sublimis claritatis
attigerat apicem suos infelici crimine proditorum et libertate
in servitutem lapsa est quam cum fraude in fulgens prestitium

recte tenaciter triste dedisse spectaculum vrbi et sibi supplicium illud in
auditum scelere admixtum, ac regnum ab ascanio enee filio vsque ad
tempus illud protensum in desolationem deduxit perpetuam tum alba templis
exceptis iubente tullio diruta sunt omnia et ciues romani migrare coacti

Est enim fraus species pessima mali Nam facie placida
incedit verbis ac humili incedens gradu peruigil semper
sine insidiatur fidei et ut plurimum ad oculos veniens
ferens insidias prosternit stricto sceleris viri deo / hec est enim tanti doloris
est sic astuta sit artifex ut venerandam legum peritorum perscrutat
mortalium sapientiam fallat, armorum vim atque potencias frangat
artem decipiat et omnem vigilantiam persepe confundat / hanc
sunt ignauam pusillanimes atque recordes homines colunt, cum
nulla virtutis fiducia nec mentis vigor illis sit, que et si
honesto sub pallio loquentes versucias decipulas que spargat, et
nec timens credulam simplicitatem fidei sub pedibus conterat frequenter
sui artificis ruinam struit, et in eundem que in altum mittat
venena torquet teste meo, qui dum per promissum et summa
cum religione firmatum fedus cetulit albanos a romanis dimicare
satagit publice super ipso corpore laceratam confinit, fleat ergo mitius
in fletum in mecia nos tenuit libello finem dantes paululum quiescamus

Quod sum nec longum ac labo
rosum nec lectores non solum atque consistere sudores ab
stergere corporis leniare animam captare leuem et statim
parare pelle, sed et integrum facie versa iam attamen tunc spacia
oppida vrbes flumina montes valles que et equora circuire et
dum toto vix est perutile est eximie ne madiad super aut labori requiem
virum superaddere, que dum paululum mecum ipse reuoluens in profundi
ssimam lapsus ad miracionem sigillatim cepi cuncta colligere
et potissime quibus modis quibus viris quibus causis hii quos
dicitos apparui dedidere nisi nunc ut decipiar eos insuper ut
plurimum facere omnes aduersa prouocasse fortune rerum que plurimum
fabelle similia que olim ab adolescentia mea audisse memini
Et quam intentioni perutile satis accommode facere videatur illam
dum quieti indulgemus recitasse non erit in vanum

Incipit liber tercius

Dum ego iuvenis neapoli olim
apud insignem atque venerabilem virum andalo
de nigro ianuensem, celorum motus et siderum
eo docente perciperem inter legendum de vana dubium oriret quod
non inconsulta sidera sint. cum sibi infortunium conficiunt
oppositis. Quod audiens festinus homo esto. longiores hijs lac
vobis inquit. hoc profecto lepida fabella et antiquissima
probatum est. quam a quibusdam egregiis nobilitate viris
auditoribus suis et ante porrecta ut dicere cum placi-
di et flexibilis esset ingenii confestim desistens sermonem
se inquit. Sedebat forsan in trivio paupertas amicta
centunculo, et abducto supercilio secum ut mos est plurima
revolvebat. confestim tamen fortuna turbidos oculos iniecit in
eam adversam que videntem ac prestantem paupertas surrexit
et acri facie inquit. Quid stolida vides. Cui fortuna
inertiam tetram macie obsitam scabiosam scabiosam palle-
tem palliastro tenui senescentem que lascivijs senectam amicitias
fugantem ac canos que mentis excitantem, et ante vigorem
extenuitate me verecundia in solitudine residentem. hijs
irritata paupertas vix manum continuit dixitque. Ecce si
insipida arbitraris te agente se sum non equidem quinymo
me nolente, sed simanico hec cum tibi sit plena mollitiis que ventris
roseus color et purpurea vestis et ancillarum longior ordo. in-
me mecum in palestra certare in ibus indecuit ait fortuna. sedato
visu cum obstinati animi hec miscella est in ultimam gentem fortem
illam deduximus nec vincere tamen superbiam satis adhuc exprimere
potuimus. cerastor sepulcrale simulacrum tacuereis cum et stat stolida
ellaqui tua ad inferos usque te mergam. Tum paupertas
exhilarata paululum iam victorie partem tenens ait. Bene
se habet. ignota est ioculatrix ipsa ei que subiunxit. me forsan
in blanditias ut te mitigem iturum putas. nil minus
quinymo more tuo mentiris. nunquam me ipsam perfecisti. ego dum sponte
mea tua omnia abdicavi omnem orbem te invita incessi con-
cessi et condita libera loquor femina. quam dum inde

extra laqueares ad inferos deiecisse putasti ad superos prudentes
elevasti nescia virium mirabilia tua regibus mitte / michi
quidem et si vana cutis sit / tantus animi vigor est ut nec
deum illos timeam, imo arbitror si luctam meam te
temptare, ac fortuna iam uberrimum imparicis / ego tecum
spretissima rerum vires experiar / neces et gigantes eximios
imperatores et duces equidem minimo isto digitulo. si amplius
locuta fores ultra riphaeos montes te rotundatam proiciam. Tum
paupertas bona verba quesso credo magna facias / michi frequenter
lacrimabunda que valeas pandere inquit / si omissis minis iactationibus
ostendi nisi me expiri quod dixeris / nec dignitas si
tu reges conteris / qui domi imperii nutrix sim / nec melioribus
qui sunt contecta palliolis fortuna fere dispares inquit
ad insaniam / profecto me redigeret presumptione sua mulier(cu)la
hec / tu illi credo quanti sit ut me contra hec iam parata
nemo nutrix egregia quo belli que alterius militia imposita
ipsam tuam credis elegisti / cui vestigio paupertas / non nimbo
nec spiculum nec galea aut torrita vel tunica est michi
in pedestrem luctam expedita veniam hac apparatus condi-
tione ut perfidias sit victi nocte que violanti pone legem
Tum paululum in risum fortuna soluta et inquit
scio venias expedita iam diu facinus has composuisti
tuas minas / tu sed ut ut adultero reliquisti hospiti / sed
quos pugne spectatores quos victorie iudices habemus
et per quam lege agendum est qui tibi si vinco multam
imponam legem in fines cum nullam habeas auferam
si velim divicias aut alexandri macedonum regum seu
te dicto dampno missam cum absque missa sis / quos esse
tu michi vades dabis / cum nec amicos habeas nec assumere
iam credisse vapor vidit paupertas / ego quidem que victoriam
habitura sum nil preter fidem tuam postulo esto pre credissima
sine / si cum incipiam dare cautiones possim si deficiam
cetera sat tibi est. Risit magis fortuna dicens observum
illum mulierum tot regnorum regem triumphaturus ante currum

ductam. Sed te duxero neque [illegible]tum habeo ut haut exuere
tuam et effetam pelliculam meae expleam simplicitate
Sed quid tot verbis opus est oro te et tam misterandam committam
et in eam iuveniles et vetiti manum apposita illa in tectum
usque primo ulnas ab expedita paupertate suscepta est. Dimque
pacem natam volutata et tandem conservata solo succubuit
Cuius pectora acuto genu calcans paupertas et calce guttur
premens non ante illam multa in vanum conatam et respirare
permisit quam se dictam victam esse fateretur et nunc iurando
firmaret datam sibi legem servaturam integre. Tunc assur-
gens victrix paupertas pausillum fessa est. Dixitque iam video
experta quid meruerim te nunc possint vires. Animus gaudii
me invidia iudicas admodum sinant vapulaveris et primo ut vires
nunc expiares nolo longitatem tuam nunc iuste victum erat
nimis ludum istum tuum volubilem frangere teque in vitam
privatam redigere si misericordia haut tibi legem sinerem nolo tuo
quippe in arbitrio. Postquam sic exitum meum visum est posuit
super fortunium infortunium quem ego medium nolo tanto imperio
subtrahere et iubeo ut in publico infortunium palo alliges
firmisque cathenis ut non solum nequeat umquam in terre limen C.i.d
sed nec inde discedere nisi cum ea qui iuxta saltem fortunium
quoniam mitte tu quoque amice meo dum id facis liberum esto
Cum talia dicta que numquam ante fecerat nec erat factura in
posterum animi paupertati. Hac vice fortuna in gratias sedem
et infortunium palo alligatum solis solicitatibus delinquit
ex quo satis optime invenies potestis advertere veterem fabellam
probatum quos ante insipide non dicebatis letitia ab assiste-
tibus celebrata fabella est quam ego forsan acceptabilem
arbitror si veteris meae aciem mores hominum et dei iudicia
intuemini. Sed ecce qui saltem et palo infortunijs suis me voca-
tant clamoribus in laborem. c xl vi

Erat animus in Asiam vertisse vere, sed quorundam
Ytalorum clamor quo nollem me in Latium

revocavit. Convenerat quidem fere in hanc usque tempestatem
iudicis adhuc laceris populus eo quod levi regum pre cupidine
ageretur; tum postquam in libidinem ampliandi imperii ventum
est Romanis et reges imitari, et in nodum expertos dolores
delabi ceptum, et uti piscatori quem falsus callidior reddit
ignis, sic Iunior quam expertus anxietas in experto visa est.
Hinc dato plura minor maior tamen timor emissus adeo quidem
dum afabella devaluit; extemplo Tullus Hostilius rex visus est
qui cum indignum putans quod hostibus quos pro Roma arte adversus
Sabinos egregiam pugnam habuerat nepos extiterat se mediis
imperii sui fulgore actione optimis fulminatis et totum cum
regia concrematum execratos nephandas tum in eorum
qui in ceteros superbos emittebat. quem ego vidensque auscultasse
dimicans in me priscus Tarquinius eundem fere urbis regem
autemque cunis ad se paululum deflexisse, qui oblatus se de-
morati Corinthii filium ex mercatore, deceptis Anci Martii
filiis regnum sumpsisse, seorsum se eorum opera secundum prius sui
mortuum quod deflebat, cum emisso predictorum et Tulli et similium
et aliorum quorundam ibi extremo gemitu Tarquinii superbi
advenientis querelas amplioris plene suscipiens destitutas
assumpsi, eo quod exilium tam Tullie coniugis fatum qui infandum
coniunx crimenque vite finitum et liberas Roma monstrarunt.

Tarquinio quidem prisco duo fuere filii Arruns et Tarquinius
qui moleati in pueris fuere superstites Servius non
Tullius, cum puero in cunabulis dormienti apex igneus celo
lapsus capiti insidens suo letum futuri regni fuerat presagium
consilio Tanaquilis regie contra regi successit; adultis quod innatis
duas filias suas coniugio iunxit. Sane sicut adverse innatum
ingenia fuere sic et uxor longe separati mores Arruns natura
mitis Tulliam nactus maiorem pessimis moribus feminam coniugem
habuit. Econtra ferocis animi Lucius mitem Tulliam sortitus est.
Et cum egre viri mansuetudinem insolens Tullia ferret
et sororis ignaviam forte contigit ut Arruns et minor Tullia
morerentur; ex quo concordes Lucius Tarquinius et superstes
Tullia coniugio iuncti sunt, magis quia secunde sumo ... bare

Hec autem uti impaciens erat ingenium assiduis infestationibus
ferocem iuvenem exasperavit ad id illum egit ut captatis oppor-
tunitatibus curiam intraret regis loco sederet patres vocaret et in cu-
riam veniret. venientem quoque senilem cum senioribus curiam adiret. abeuntem
a suis trucidari faceret et iussit ipse patrem quoque regnet quod egisse
non trux mulier occultasse potuit. nam prima carpento in curiam
vecta virum regem alacris salutavit. Domum vero repetens
cum patrem indigna cede peremptum medio iacentem vidisset
tunc obstupescentem aurigam in immanitate facinoris ultra quam ulterius
ne rotis vehiculi iumentum exanime corpus intercepit. iussit-
que suo tam equorum pedibus quam carpenti rotis patris depresso
cadavere. detestatoque quo ferebat itinere abiit. regno igitur
Tarquinio sic per scelus adepto tantum alia ut satis pateat
sibi unumquemque a proprio malo infortunium salire. et ne successus
esset a principio defectus adeo se in patres plebem que
nominis rex gessit ut facile superbi nomen acquireret. Cum
et si nimium appareret clarus. Domi tamen forisque in splendorem
suum et Romani nominis augendum magnifice plurimum
egit. Domi tamen quippe deorum templa a patribus devota regibus
plura sumptuose construxit. Simili et capitolium ingens et
publicas cloacas. et alia quedam satis pro urbis magnificencia
solerter fecit edificari. actis quanto quis celsior tanto fit ruine
vicinior. egit temeritate atque fortuna fortis in tanto laqueo
periit. Totis nempe viribus cupiens ardeam veterem rutu-
lorum urbem subigere ad eam obsidione cogendam concesserat
Sed dum longius negocium traheretur in castris regis iuvenes
in cenam convenirent et amotis domus epulis cum vino ma-
dere plurimo de pudicicia uxorum sermo incidit. in quo cum quisque
suam preceteris extulisset opera experimentum concessis equis clam
atque ex improviso domum quisque suam una cum sociis visuro
contendit. eam ceteris preponentes ducentes quam laudabiliorem
comperissent vacantem. Cum eas regias ludis operam dare
vidissent apud collaciam lucreciam cum feminis suis modeste
sedentem atque lanificio vigilantem compere. quo illam iuris to
commendabiliorem arbitrati sunt. Ex quo actum est ut

cuius ex virtute perdita mihi inventum consequentem minimus
Potuit quippe domestica mulieris formositas nullo preterquam
honestate adiuta cultu illecebrem Tarquinii Sexti occupare
mentem / et in tantum fluxum animi iniecit regem ut in sui
cupidinem Sexti desiderium verteret eius / qui simul et in furore
libidinis agitatus post dies paucos consilio iniecto tamquam
viri affinis a pudicissima muliere apud Collatiam susceptus
ut quiete ab hospite omni suspicione semota ab eadem
honorata est Cum iam nocte tenebrosa cum domus dissipatione omnem
fugari collegisset evolans nocte intempesta agilium cubiculum
devinctis Lucretie intrans non mortem quam exorte gladio
minabatur adultera / sed infamie timore renitentem in suos
coegit amplexus. optato quippe potitus letus abiit que cum
ruborem accepte pudicitie constantia mentis non ferret. mane facto
suis accersitis viris quod actum erat aperuit et cultro
quod celatum vestibus habuerat videntibus omnibus se transverberans
violatum corpus morte piavit / cum ex profundissimo
vulnere clarus innocentie sanguis emanans mulieri mortem
reipublice libertatem attulit / iam Iunius Brutus sumpto exemplo
ferro non solum Collatinum omne verum urbem Romanam
una cum Lucretio et Collatino infandum facinus detestando et
libertatem populus suadendo in suam sententiam traxit / et cum iam
in castris superbus esset / et scelere cognito libertas acuit et clamata
fecerunt utrique minati Tarquinio redeunti clausa civitas est
et sicut dum Ardeam armis appetit natam civitatem Romanam
perdidit. verissimum in genus superbum verbis / Nam filius comitatus
vias acerbas. et parentum dolores obstupuit Tarquinius
autem post se rebus humanis regno privatus ab exercitu destitutus
in exilium pergere cum omni familia sua coactus est. quo
autem nephanda mulier Tullia abierit legisse non memini / Sextum
vero audivisse Gabios quos ante deceperat / et ibidem abs civibus
trucidatum certissimum est Tarquinius autem cum se ob fraudem regnum
recuperare conatum male succedentibus bellis in vicos et bellum
proripit ab amicis excusatus adiutus in Apporsenna Clusinorum

regione demum Latinis populis et in adversum succedentibus cunctis
Arunte filio ac Sexto et Octavio Mamilio Latinorum duce genero
suo perditis senex miserque Tusculanas abiit ibique cum Aristodeme
civitatis tiranno infelicem anxietatem suam privatam tabescens
tamen assumpsit

Nequeo sed vesanum mentis fervidae impetum in pessimis
senibus exercitum tonantibus quibus ut plurimum adeo ca-
ritas exosa est ut si ad carmen explodant pruriginem
omnes matronarum inlecebras conveniat luxuria cessari non
possit. Hii quidem passionum turpium sectatores frequentibus omnia
templa plateas angulos et loca quecumque mulieribus forte orare
querunt inlecebras abiectos. Cum illecebri appetitu vetulas sue
libidini aptas fatiunt omne turpitudinis licet pacientes esse potentia
seductionibus aucupant et has blanditiis illas minis
alias muneribus nonnullas pensionibus. Et si circa non suffi-
ciant in quasdam incestos voluptates sue contendunt et
tamen et charo incestos suas celebrantes existiment pro maxima
dotem quoscumque thalamos posuisse. Et si contingat in eorum
celeste studium aliquid loqui confestim impudica fronte surge-
res frivolas et sanctissimas quasdam suas voces obiciunt
ut puta David adulterium in Bersabee Sanxonis meretricula
Salomonis ab mulieribus ydolatriam. Et huiusmodi plura addentes
semper invictum ludum fore luxurie nature non malitie
tamen et etatem si frenare non posse. Ipsi tamen eos in
senectutem suam agere et ut eciam iniuriam facere se qui in maturam
senectutis etatem continentiam reservare. O stolidissimi homi-
nes ostendicibus fatuitatis fastidium abiecta quidem in sacros
homines negari non possunt sed scelere commisso flevit David
nec ante a lacrimis destitit quam Dei iram mitigaverit
nomine Sampson peccavit in Dalidam cecitate et longa
captivitate mulctatus debere illi tamen eum invite. Sic et
Salomon divino privatus spiritu peccavit sine cognomine et destitit

hi quidem nec flent, nec despiciunt nec dei iudicium timent. Con-
sistat sane talium hominum imitari scelera, quid non inde claritate
facinorum imitantur sue illi lasciuiam et male fecundi, si fuere
et strenuitate bellorum cultu iusticie et modestia et memoria
obsequiorum atque summo obsequio conspicui, quid illos in lasciuia
tum tam certa honestat consecutum: nihil enim facit qui dicen-
tis rotatum rota, et si eligibilia multa viderit, tamen ad pudenda
labitur, nec inficiar ad hec inclinare naturam omnem luxurie deditam
nec immictit lucidum si ludibrium, inquod quanto preclarior etas
est, tanto illi sicuti acris exponendum, cumque qui viros extollunt
ad suam ignauiam excusandam dirigant impudicos oculos
in Scipione cum magnanimo pro ea affluens litteram speciosissimam
sponsam et virginem ex captiuitate reddente conspiciunt aut ducis
cuiusdam vel Sophonisba si fatis precharis ad Massinissam
Catonem reseruimus insuper censorem ipsius consensum delicias
diligentem inimice corpus ab eo illecebri contagione servatum
et intueatur Brutum filium nec matrimoniales thori omnem castitatem
concupiam concludentem. Quid inquiunt, non hi immunes erant nec
patrant non viriles vigor erat in illis. Sed quid ego constantissimos
viros in medium traho, cum tenellas virgines prope legitime
perpendisse diua supplicia tirannorum, et in maculato dei corpore
et anime conseruare vxores ad prolem et ad instructionem
date sunt. Hec quidem possunt ad quemque sexum illius imperio
conspiciendum. Inducunt preterea non minus quam stulte nequitia in
rem suam agere quam in rem suam liceat unicuique qualiter
vero quid diuum abeuntis hominem segregant iudices sine legem
imposuit quia transgressa in beluarum statim vertitur homo et
corpore se irrationale dein ut porcum sua a violenti fructu illeso
Quod enim stulta vidi puto quam ut quis quemque in sue salutis
custodem assumat se totum et suo hoc lito conspectu committat
ut sui decoris honoris quam deturpatorem sustineat. Non autem
saluus sum si adulterio labefactata sit domus si fraudi uxori
incestus est satis clarum est obstaculum domesticos processe
non obstaculum a preclaris sublimatis nemo quemquam liberos
probas est sese aduersa honestatem publicam obligare si sunt
frustra si vetustet veheretur et abesset. Quod queso ego indignius

rege si eius defloratus est pudicitie quam ego forsan absque illo
servassem intactam. Spectet ergo quid agant principes qui se pro-
mittant lascivia inclinari passim auferri posse et aliquid obsitum
occupari agri et in unico comitti domus dici et rescissam demum in exilium
per quibus et etiam rerum honores auferri publice atque reddi pudicitia
sublata semel nunquam restaurabilium integritatis nec oblitteratione
in recta macula in perpetuum extorquetur. Potuit preterea Romana
plebs armis omissa regum castra sequi eis ut in cunctis jungerentur
mire sanguinem effundere atque omittere in cloacas publicas in
fundamentis in edificiis extollendis labores et sudores impendere
vectigalia persolvere, pomerium denique imperium tollerare sine viola-
tam Lucretiam non potuit. Quinymo attensa et in regem consurgens
illum et regno in exilium deiecit. Cenum virginis obtinent eadem
culpam potuit a dece invitari in tantum Claudium eicisse et per
violatam Dina Sicionitas excidium subsecutum est. Sic propter
Helenam Troianum et Beniamin tribus ob abusum levite coniugem
fere desolata est. Olophernes Assirius dum ex bello victoriam
expectaret cum conmissum in eam inito penas dedit cinsque [?] cecidit
gladio cui amplexa impudice cupierat. Quod exemplis iusto rei
publica intendendum est suadendique ut agi inaciam (?) frepti. Ast si
periculum preter nolit sue saluti consule per latam valitudinem prosternit
luxuria mulier ingenium ebetat memoriam minuit vires enervat
et sanitati hostis infesta est. Atqua si in servituti quibus devocione
permittitur consuetudinibus variis agitur ut non solum abstinuerunt
castitatis si misfaude inuctus lascivia deploretur

Nondum satis in libidinem elocutus sum et recte a principibus
obsessus sum adulteriis. Liquido et iam voluisse ut cum
eadem lenia (?) operis intitum premiam historiarum passim, nunc superluda (?)
et fatigare, invisus equidem adhuc tam michi decorum visa
tellus est. Ubi quid Cambises tyri regis filia, unius francorum (?)
regis fuerat occisus adhuc eadem incitatum fuisse qua scipium
primo decorum exercebatur sevitiam et quod subactis egiptiis
et inclitos eorum et sacra atque superstitiones debacchatum ac accensa
cupidine abolendi templi amoris liberi sibi per furorem immisso
fude tenetis omnibus oio passerem magna sum infortunium

deplorabat quod regnum tam grande tam splendidum tam pulchre
sub fraude quesitum scelo indicantibus annis perdidisset et vitam
Sic et Darius hystaspis filius pluralitatem suam in magos asinina
villici ad querendum sibi regnum splendores lectos, et regale ingenium
lacrimis repetebat fortune dampnans quod in senectute anni sibi adversa
et longe magis apud marathonem in athenienses bellum gesturi-
parati quod redditum in rebellionem egissent egiptios, et obiectos omissis
sibi nec dum aliis tediosis devenit in mortem. Erat et marcus
coriolanus ut videbat indigne factis et romanorum ingratitudinem
qua in exilium pulsus, et quam eo mirus fratribus obtemperasset volscos
occisus fuit. Sic et melciades atheniensis hoste dario persarum
rege deflebat perditam quam a civibus suis quos ab infestissimo ac
potentissimo hoste dario persarum rege feliciter apud marathonem
pugna liberaverat perculata illorum loco muneris accusassent coegissent
quod carcere clausum inter cathenas expirare, qui illos atheniensis servitute
liberasset. Deflebat et themistocles eiectus fere cunctis atheniensibus
ingratitudinem deflens. Nam post receptam singulari virtute sue
gloriam quam sub melciade apud marathonem militans perceperat
reportaverat. Ostendebat quibus astutiis dux factus ad classem xerxis
opprimendam socios quos retinuisset belli regemque pellaverit grecia
usus fuerat, et qua arte sua actum sit ut contra placatum lace-
demonum muros roboraverit athenienses ex quibus tot tantisque magistratibus
aiebat se exilium reportasse. coactum ubi persas pervenerit quam
bello inceperat ante et ultimo vite satietate taurino potato
sanguine alieno sub celum exitum clausisse diem. Quid omnes
[illegible] assistentes frustra perfacto tonet ? ruentem ? vexem ? supplicia
suam flentem ceteris omissis placeri assumpsisse

Persas dari regis persarum ex cyri regis filia genitus
Xerxes ex eo arthabazane fratre natu maiore desuetassem
regum omnibus patri successit in regno. Cui fuit tanta divitiarum
habundantia, tanta regia splendor. tam grandis populorum obsequentium
copia ut vix alteri mortalium quovis seculo par legatur.
Quibus stolida mentis inflata ausus est de se credere nec dum terras
posse subigere, verum si vellet celum sagittis auferre. Cuius temeri-
tatem haud longe passa est deus. Nam cum circa sui regni
initium ignominiose aristide pulso egiptum que a patre destinata
susceperit ut belli apparatu dudum a dario adversus grecos

inuictam persice consumpsit quinquennium. et congregatis septingentis
milibus armatorum ex persis et trecentis milibus ex auxiliaribus ac nume-
rosissima classe instructus quasi bellicis studiis terra marique greciam
occupaturus exiit persiam fere equidem monstrum equidem tot
in armis conuexisse mortales ut non solum cunctas terras tegerent
sed montes rescinderent. valles replerent et exhaurirent fontes et flumina
nec non superato solo pontum despiceret. nam quem manibus tectum
et cum difficultate superabat. hinc facto abida in sextum ponte
inaudite magnitudinis cum omni suo exercitu pedibus et asiam
transgressus in europam est. inauditum quidem prioribus seculis nec
imitator tanti ausus secutus est. Sed quod opportuit fortuna peregit
non ex pol cum clara aut elata transgressio qui fuit tantundem conatio
turpis atque demissa. lacedemones autem per tabellas demarati regis
sui apud xarxem exulantis donatis persarum certiores facti ad
absistendum supplex discessum leonida celebri omnis seculi bellorum duce
supra cum manu armatorum misere. non enim amplius quatuor milium
fuere milites. Cum quibus egregius vir milla experte difficiles
termopilarum angustias occupauit ibidem maxima atque inaudita
persarum clade per triduum certamen hinc collectum quasi attritum vincentes
tandem ad ultimum superiuncti montis cacumen ab octoginta milibus
hostium occupato dimissis auxiliaribus retro cum sexcentis tantum spartanis
suis pro salute publica se morti suosque deuotos iussit ut prodirent
cunctique apud inferos cenaturi. Nocte autem facta pari commilitonum
omnium sermone castra quinquaginta milium persarum clam intrans somno
prius que sepulta aggressus cum omnia tumultu complesset. atrociter
suis non destitit usque in maximam sequentis diei lucem. Postremo
ruit strages occisorum. et acervos cadaverum [illegible] vigilia laboreque
longe tedius fessi cum duce suo lacedemones multo quam hostes grauius
in medii etiam vincentes fama cecidere. non eo tumultu atque perturbatione
incognitus saucius aufugit. et ob anxietatem fuge sitis coactus
est aquam effusi suorum sanguinis iam rubentem effectis prius mad-
bus hauire ausus postmodum affirmare se numque potum dulcius
aut suauius degustasse. hec illi prima semel fortune visitacio
fuit. Cui et altera e vestigio superuenit. que et si procedunt asper-
rissima uideatur. non tamen superbo numquam [illegible] [illegible] n. p.
bellum non cum hominibus solum sed cum diis et assumpsisset
quatuor milia armatorum ad templum Appollinis delphici diruendum
quos omnes ab impetu ventorum et imbrium et tonitruum fulminum
flammis ac ictibus absorptos misere. Dum diruti templi

et ruinam expectare audivit. Sed cum certus ad hunc turgidus male
cessisse eciam omnibus navale voluit experiri certamen classem.
Cumque pelagium fere omnem regenti Themistocle duce Atheniensium
classis obvia apud Salaminam affuit. Cum non minus arte quam
armis ibidem superatus est Xerxes. Nam Themistoclis ingenio Ione
propter quos adversus Persas bellum Athenienses assumpserant cum auxi-
liantes Xerxi cum navibus accessissent, circa clamans inicio sese
navium suarum retro in adversum vertere protinus, quod plurimum ad
ac vigoris Atheniensibus pariter non pavoris incutit, nec continuo
spectante Xerxe. Cui tantum timoris in regia tantum timoris in
agendis semper fuit, et Artemidora Halicarnasium regina, quae
cuius in auxilium venerat inter primos duces cum commixtos imitato
sexu pugnaret acrime agi potuit quam prospere pateret in fugam
in qua sequentibus Atheniensibus ex regiis navibus plurime capte et
submerse, quam plures et ceteros pacta majoris est, et sic rex tempori
perculsus infortunio, et super illa intentum frustra, cum iam fere
pax Mardonium qui venturus in regnum tricenti milibus armatorum
perficeret ut omnem vexaret Greciam, alia Themistoclis arte
lusus est. Nam eius nuncio territus relictis comminacionibus
fugienti similis ad occupandum pontis asse fatis tristium
cum paucis abiit. Quem cum hyema tempestate obrutum atque
dissipatum comperisset non alii quam si hostis eget attergo tremebundus
piscatoriam lembulo sola conscendit cum supplex nautas ut quam
ocius illum ad oppositum littus transferret. Quo cum appulisset per
longum spacium solus stetit in littore non simulo vinco sociatus
Sed quem maris cetera ac tam difficultate superabant. Hic
facto ab Abido in sextum parte inaudite magnitudinis cum
omni suo exercitui pedibus et Asia transgressus in Europam est
Sed nec miliciam fortune ultimum fuit istud. Nam consumptis fere
omnibus alicos relictis dum fugam maturassit descendens variarum
laboribus famis sitisque et pestibus adeo ut neque via nec ager
fuit qui passim Persarum mortuorum cadavera non sinarent. Cum
paucis ad nidum domum reversus est. Nec post multum tristi
inicio certior facta apud Leontes exitum omnem Mardonii vince
exercitum deletum. Et castra capta, divinasque regias inter
Grecos discerptas. Ob Mardio cum paucis fuga servato. Cum
excidio fere sub sextum monstrum non eadem die qua

tempore eiusdem Mardonii navali prelio in Asia adversus Persas
pugnatum est sub monte Mycale, quo eciam medio die, antequam
inite pugne stantibus classibus se coram ad utrumque pervenit
fama Mardonii in fugam versum exercitum deletum, quod tanto
Grecis vires auxit Persis quam abstulit ut dato belli signo confesti-
m maxima suorum strage terga verterit Perse, et sic cladibus se-
rris undique conclamata est. Cum tamen hec non sufficerent, Dana
atque Atticorum irritato disposuit temptare fortunam, et venit tercio
copiis tam mari quam terre pari omne pugnatum est et duce
Cimone Miltiadis filio Persas cum Medis totum. Omnis e Persarum alti-
exitus. que infelicia gesta adeo Xerxem Persis exosum atque
despectum reddidere ut deficiente regis gloria antequam sit Artabanus
eiusdem prefectus cum septem robustissimis filiis regiam ingredi-
ens vespere et spe regni capta regem in lectulo obtruncare et sic
effuso sanguine insolentie tumor evanuit

Quid dolor hic quo ceteras quod eciam si generatim
paululum tolleres velatis urbibus conspicio in tempesta-
te fugimus et claustra fregit belua feros aspectus obstinamus
si excuditur alius flamma in corpore constendimus egrotantes
medicos exoptamus ut calamitosam corpusculi vitam
in tempora longiuscula consuetudine pristino fulgore quo
frequenter corpus et anima possideat optamus, heu michi quam
stulte oramus, dixerim quisquis non vere me desiderio omnibus fla-
grantes pestibus et frigora per alpes et aspera per maria et
mille vite discrimen per fraudes et violencias sudore anxio
et labore insuperabili querimus. alii autem ante missos nos
ardentes desplendere celum limpida serenitate conspicimus solem
fulgidum argenteam lunam et rutilancia sidera alios quam
celi perennes ornata dicentes sese eciam nos morti contumio non
curamus. Dum nos pia patris assertam vocatam veram gloriam
regnum perpetuum indeficiens gaudium se sequentibus infallibili veritate
promittentem quam mediatorem despicimus, et nescio qua letali
cunctati dementia oculos in terram defigimus, aures obturamus
corda firmamus, et dum quos tegit cuncos quo iugetur vera
quibus subiaceat temporibus claritas illa mundana non cernimus
in caducis oblectationem omnem nobis magis quam deo credentes

estimas · et quod longe deterius cum maiestate desierit et in nichilum
redigi videamus et probamus fixam stabilem atque perpetuam in
nullum exitum fugiendam et probas · heu miseri seponamus paululum
cupiditatem hanc instabilem qua mentis oculi fascinantur · et oportet
omni veritate sinas · et si celum spectare tedet · si dum audire
saltem que rerum vertitur cotidie prosperitas · et ne quemquam thezauri
cumulus elevatio inopitas aut dignitatis splendor decipiat inter
multos qui ex manibus nuper exiunt Xerxem sinamus · nec dubi-
tem qui si thezauros omnes ex eius ditionem compiamus aut
serenitate regia elationem sic cuiusque · cui tam grandes superbus pere
hec turgida obsinguinem permentiam dum elatis in celum
oculis · ne dum homines · si ipsum deum calcare pedibus arbitrum
tam maximis terrestribus copiis alcomda prius cum militum
manum · et asume post ea mediatum Atthemistocle et Timone
navalibus quibus omne mare contexerat · nec satis fuit istud
qui totum orientem in greciam traxerat semissis et perfugere ad elle
spontum passim celeri sese rapit · qui gemmis et auro arte summa
consertta patula et perumstata multis simul consociatis ex latebri
fagenti siti · et simienem copia non absente ceno et suorum
sanguine nimo tabe infectam aquam manu propria partaturus
exarunt · qui regibus temperare solitus erat piscatores nautas supplex
orat · qui paulo ante tam ingenti classi prefectus piscatoria
in navicula tussecus · qui multitudine circumdatus principum venit
in greciam solus asiaticus sedet in littore · qui summo cum splendore
de se cunctis spem fecerat persiam armatam excitam in cunctis obscuris
pestemplo luctum publicum reportat in patriam · qui diis esto
similis asse cum maximis creditis exitum miserum credidat · alexa-
ndro babilone regia myrra conciedatum · Que dicemus que plura
expastoris · ut quid passim divicie · quid potencia · quid
regnum temporale videamus ut quid affectamus · quid querimus · in quibus
speramus esse angustias sive latentes tutas quibus ex toto
fulgur instituit omnes · et patentes successu in porto · nonne satius
fuisse vertitalibus caruisse equidem fuerat · si summum infortunium
C: genus est fuisse felicem · Quid ergo ab oculis hanc ignorantie
nebulam non levamus · Quid cordis obstinatam duritiem non
mollimus · Quid inanis glorie cupiditatem non pellimus

et in celum mentis oculos elevatos ac in viam dei animos
procedentes solidis viris cernimus quam bonis incedimus ad que con-
tacta concutit humilitas vilipensa precipitur fulgoribus, iter sternit/
a quo si miseri demum tum multas tempestates et lacrimas deo
placeat. et si amplioris Xerxis proles classe [illegible] spoliati
fugati et exinaniti frustra in exorabilem nautam deprecantes
non in elleppon nato, sed in acharontis littore mundi soli [illegible]
[illegible]. et in inite spe perdita meliorum flebimus residentes

Commota in Verginiam respiratione aliquantisper consedeam
nec mora dum sedeo anxietatis ac fletibus sortem/ sertorum
suam confessa sum, quod dum intueor satis ad id/ adiecto
non solum asiam unicam ex partem esse, nec in reges tantum/ fortune
iacula fuisse coniecta verum quibuscumque stantibus/ semper fuisse casus/
et claris hominibus et magne imperii advenisse contrarios/ quod et
si iam dudum in aliquibus italicis/ ostensum sit/ nunc etiam ad eosdem
revocor si invitum domesticas scriptura clades videam/ et si licuisset
tum artabaro artabaus/ Xerxis occisore/ multis lacrimis ingentibus sum recepti/ in
in felicem exitum flente mansisse/ Sic et tum medio iam oblivio
fracto palato antiquissimo spectante/ duce se abiurantibus patribus/ in
exilium apud brundusium relegatum/ quidem/ deflevisse. Sed tota
te dum advertor devenisse tesonem quintum/ vidi se in triste
damnatum consilio adhortam/ Quem per cum parentem omisi
vestigio excitatum tectum/ equorum principum/ dos excorientem atque
fortunam/ cum a senatu victo triumphus eius etiam captiva processet/ audivi/
inde apud claudium decemvirum/ venientem adiutum qui esto obvoluto
pallio capite/ et squalida veste tacitus nec illum forte cognoscerem
persisteret eius in missa delatam per exlatore legum/ superbie
et libidinis obscuratur evasit in primis dolens et plus libere
scripturam advenam/

Claudiorum familiam ex regillo sabinorum oppido [illegible]
urbe regibus/ obsidionem timentem suorum/ duce attio claudio
cum parte appius claudius nomen fuit primus romam venisse/ satis
clarum est/ et illico inter patricios susceptam/ ex qua plures
insignissimi homines successive nati sunt/ claudi [illegible]

ab atheniensibus legatis cum legibus actis / actum est ut sublatis consulibus
decem rome crearentur viri / qui has leges pro oportunitate
romanorum exigente describerent et consensu omnium roborarent / eis
quidem maxima potestas concessa est / et provocatio sublata omnis / ex-
quibus unus ex familia claudia cui et appius claudius nomen
erat decemvir creatus est / Qui et eius socii adeo modeste
imperium tenuere / leges quidem pro exiguitate rerum scripsisse ut
videtur tunc temporis iam anno / exacto anno in sequentem similem crearent
officium / ad quod cum appius clari sanguinis homo iam tunc pro
eminentie captus dulcedine summo studio aspiraret / adeo quod se
gereret ut facile consilio illi minus esset prior adulator / ne
hic contingeret ut pro continuatione tam ingentis imperii / in quo quidem
perpetuandi videbatur ab eis invitosum / sagacitate quadam tum
damnande ambitioni obvia itum temptatum est / Appio quidem
primum consensu commissum (promissum) ut decemviros futuros crearet comitiis
et iudicio suo diceret quos reipublice crederet opportunos / Existi-
mabant quidem viri celebres hac de libertate concessa non posse
contingere vulsos a tam inepto desiderio suspendi / et in id delabi
ut ipse se ipsum diceret decemvirum / Sed quid non audet
dum effrenata libido Appius omni honestate abiecta
post spem omnium se ipsum ex futuris decemvirum ante illos
designavit / Enorme quippe / ne dum apud cives adhuc nudi
severitate atque modestia metis vinctos / sed apud quos maior
scelesta se se ducentes insania / verum nec istud fecisse
homini ambitioso satis visum est / Erant qui precessere consueverant
vicissim preferre fasces imperii gerere / hic non ut vicissim / sed quod
uniusquisque preferre et assidue ferret statuit / et sic xii lictorum
loco centum viginti / cum securibus atque fascibus precedentes in curia
et foro visi sunt non absque pavore plebis atque patrum terrore
his ergo tam sua militia cum eximia patria sublimata appius
initium ut non deinceps aut publica negotia / sed rex pacem
apparet cum sociis hos militare / alios in principes permittere

Margin: decemvir (beside line 6); Enorme (beside line 22)

hos elevare, illos deprimere, et omnia pro libito cepit agere.
Cumque sic se haberent, adversus Volscos Equosque bellum gerentes
apud Algidum tumultus contigit; ad quod cum decem viri aliqui
primis pro viribus legiones in armis duxissent, aliis cum Claudio
urbe consessum descenderet homo iniquus, actum est, seu remanente
fortuna seu volente, sed [seu] eorum iniustitie parante, ut nephandus
homo nephastos oculos in speciosam virginem, cui Verginea nomen
erat, iniceret; cuiusque pulchritudinis pre ceteris captus, libidine estuante,
dum tepidam frustra blanditiis atque muneribus temptasset, a virgine
cum iam satis manifestam vim totum arbitraretur; erat enim Lucii
Verginii filia, viri plebei hominis, sed clari atque veteri et honesti ordinis
ductoris; et cum pro consultare ingentes [ingenite] et lucis, et Icilio cuidam
tribuno plebis acerrimo quondam desponsata, ingenium vertit ad
fraudem ut ea pro libito potiretur; egitque ut a Claudio
cliente suo, alter subornato, sibi virginem suam diceret,
insequentem quasi servum accipiens, et abstinentem in ius se
traheret; quod paucis interpositis diebus actum est.
Capta igitur virgo stupens plorans atque hominum fidem
invocans ad tribunal trahitur Appii. Quo cum concurrissent publice
in victoriis amici puelle, et Icilius et alii sponsi, et
per multa egre obtinuissent in crastinum donec ex castris
vocatus Verginius pater afforet iudicium differri, factum est ut
Verginius mane, preter spem Claudii, e castris veniens sordidatam
cum filia veniret in curiam, astantes alloqui precatum quod
et pro miseris ipse ac filia longe magis pro libertate publica
pro se deprecaret; et illud idem Icilius et numerosis catervis
amicorum et necessariorum stipati faciebant. Ceterum facto undique tumultu
concussus Appius conscendit tribunal, paucisque a petitore dictis
spurcide atque decretum protulit, inaudito ingenio, Virginem Claudii
servam indicavit. O iudex inclite et legum legumlator [lator] egregie,
equidem nescio utrum dicam aut hec in tam claro iudicio
ceteri iniectam ab infimo pectore ausio animalis veris insolentiam
iam libidinem medullitus arcere, obstupuere. Hoc audito omnes

qui aderat virginis auctorum commotus. cum in eum frustra multa
dixisset volente claudio ad vindicandum sibi mancipium turba
iussa appii prestante viam iam summe ad modica colloquenda
iuncti atque puelle virginis veniam impetrant. et cum prope
cloacinas tabinas illas que quasi collacutina dixisset / e taberna lanii
assistentis cultro sumpto illacrimans hac una inquit filia qua
possum via libertatem tuam fino. et in pectus ferro condito
virginis interfecto qui indulgentes impudicie pater. et in appium
spectantes facinus vultu turbido ait / te caput quod tuum invoco
hic sanguine sacro. inde cultro e pectore sanguine manente
virgineo educto eo sed faciente viam in exercitum tandem comi-
tantibus multis urbem exivit. fit interim circa mortuam virginem
strepitus hinc femine ululatus / inualii ac virorum
clamor / simulque exacte corpore pallentem faciem infelicem
pulchritudinem membra quoque in mortem soluta considerantibus
videntur / cum predicantur et vulneribus facinus augetur. venerat in algido
virginius. et in sabinis plebis oper amarum litterorum sinatas / icilius
evolans inde et pari qua in algido virginius querela libidinem
appii violentiam ignominiosum decretum / et quod in sectatio sit cedit
esset repente sedicio militis relinquunt castra et victis exercitibus
in aventinum armati veniunt inde in sacrum montem quem plebi
libertatis facilem crediderunt / ad quos plebs omnis que in urbe
erat convenit. Et cum destituta videretur civitas non ante se
patribus conciliari voluit quam se decem viri officio abdicassent
quoque tribunos plebis creassent / et itaque omnia que per decem viros
sublata fuerant recuperassent / et sicut cum reliquis et culmen
sceleris est appius / actum quoque ut quos ipse insolens provocaverat
tribunal provocaret. pena quoque timet. Nam per eciam decem imperatus
abdicacionem firmata tribunorum plebis potestatem confestim augeret
tribuno illi dicta est dies. Cumque ad tribunal sacrorum quo
veniret. appius tam dictura dum illum summo loco se in
summo sedentem aspiceret in metum revocasse potuit si se iudice
illum premiatum in se audiatur / lascinam tyrannidem reflecteret
et oblita pietate perla servi cultro iudicatur male indicans

incipiunt vindictam quam qui teneri in se privatim prodicere atque
filie iudicem futurum esse / nec illum fefellit opinio / nam tribunicia
seditione / nec patriciorum iuvenum circulos apud tabernas / nec
eiusdem ad plebem provocatio crebra / nec patrum favoris flatu
patiente pretore qui virginii iussu lictor qui imperatum quod instan-
tissime recusaverat audire / amicto lictoribus virtute intercessit maxi-
mum senatore suo exhibitum in carcerem consciis mansura donec dies
defensionis concessa luxisset / antequam ipse legista spurcissimus
ut gloriam sue celsitudinis meritis nunc amorum sanguinis
claudetur se quam viribus destitutum et feda oppressum ignavia
/ ne plebei hominis damnatione summa tum plebis alacritate se macta-
ret / velatus sua superbia atque ira in rabiem versa mortem sibi conscivit /
conscivit ut pedoreum carceris et catheras, et ut manes inpotentis
virginis victima integra piarent / eo ipso supplicio affectus spurius
socius consensus eius et affectus mortuus / reliquique ex decem viri
marco claudio mancipio petitore exilium in exilium acti sunt
et bona tam appii quam spurii a tribunis plebis in publicum
redacta / felix nimium roma libertas et in perpetuum duratura si
quotiens in effusos in libidinem principes / memor / quod his prodito
sanguine vindicta sit / iudex tam apperte surrexisset / Sed quid
tenituri dei iudicio / non possimus opitulari mortales

Erant que in vituperium appii plurima veniebant sed
cumulata vitiis quorundam legistarum tangentes / ipse insti-
tissimi sui proposito impetum revocavit / veteres quidem gravissimos homines
etatis prisce doctrinis imbutos / ad capessendos iuris apices
destinabat / ut non solum valerent memoria sanctionum / sed maturitate
morum / scientie virtute et etatis veneratione legum iussioni bus
conniverent / tales quippe ut fuerunt / minonem / ligurgum / solonem /
aliosque vetustissimos et aliegratas sua / scevolam / capitum / catonem
scevolam / lucium crassum / servium sulpitium / et plures similes per succe-
ssiones apud habuit romani / preter autem omnium spreta solertia vetu-
stum non dicam agminaticulis regulis / sed annutu uberibus evulsi-
us in famulos ut eos non in scolis / sed in fornicibus tradat / nisi his
sacrosancte leges turpi quodam adulterio violant / nec agitur
hoc preter aliquem conatum proterendere / ut tenella etas non dimissa

quod
quoque cepit forum legibus imbutum / quippe nunc ut antea avaricie famulatur
nec sic veritur professi / clamore sonoro / quo strepunt cathedre con-
strident et pulpita / dum omissis preceptis decisionibus tantumque super-
fluis / et quibus ex partibus iusticia constat et mores hominum reformantur
in melius / aut spernitur et absconditur notabile aliquid / semper hec hec
superflua sunt / nec de pace quicquid nos instruunt / et sicut dum
scolasticis onagris non sufficit neglexisse quod nescitur conatum
vel turpi nota vota fedasse / se possunt et totis viribus incumbentes
unde ex simplicitate ac sanctitate legum enisi stare possunt violen-
in republica devenerunt litigia et litigancium lites cavillatoribus
facere immortales / et tamen illum beatum summo celebrent qui subterfu-
giis astutiis que nephandis adversus veritatem diu mendacium tutatus est /
cum tamen ex quibusque fraudibus ample decenter pro se legum legum
precium iuris actiones iuris / veritatemque sacratissimam colunt predicant
et extollunt / O dea inflexa iusticia quam diu pateris hec C ÷
ex affectionibus quo talibus in quibus nescio utrum dixerim veritas est de
pace quicquid primo affectum castissima legis disciplina / ut plurimum
assertores induces ac pronos quibus unde sunt manus / impudici-
cicie invicta luxuria / tot saxorum ficta gravitas lingue melli-
flue dentes ferrei et vicinos / animus insaciabiles appetitus Et
tantis ytalorum respublica que fere sola legibus et obsequiosa
temporibus nunc felix tam sanctis protecta patribus / tam iustis senatum
presidibus / tam claris instructa doctoribus / age et ab adulteriis
semper / nec te contagia stupris / educta virgines ab incestu moniales
dicta autem congregata collegas decimus similibus erige tabulas
vel signa pertinentes / et quod volunt in melius agam / tamen talia
quippe libido et avaricia occupat / dictat mendacium fraus que
mendacia consilia et vetustas ubi apud perdidit verum / infinites
tua patria ac negligentia sustitavit

Non insiciar erat mecum iratum animus in facinorosissimum
fructorum hominem / ac tempestate incaute legistarum
titulum usurpatum in pastorum vencionia obstitisse / Quibus perfecto
veritatis pectoribus parare leges / et qui clarissimum preter ceteros
spectem preter ferunt / quam abiectam facnoc inponentes clamantes que
lugubres animum faciem que commiti / inverebant ut ante alios
rubiginosos vultu / alios que repressa pulvere / domesticos aliquos micas

condam atheniensium/ rebus in bellicis ducis/ quorum altera
non minus male rem gestam apud siracusas deflebat/ cum
ob illatam manu propria mortem. Alter vero illud idem
infortunium querebatur. ac insuper se nimia vite cupiditate
victorum suorum ope/ cathaniensibus fuisse servatum. Post quos ab
ytalia clamitabat equidem cum lingua inconsolabili lamentacione
defessus/ non solum se victum et amissum regnum/ cartheniensibus omissum
perpessum triumphum illacrimans/ sed quod armis redditis vna
cum exercitu suo victorum sub misisse iugum. Quem penes et
spurius mellius ceteris singulariter/ non minus prodigam largicionem
suam in plebem/ cum exoptati regni audacem presumpcionem
dampnabat/ Subsequebatur et lartes tolumnius rex vejentanus
se armis liis pulcre fusum/ et in sternido a Cornelio
Cosso cesum/ et opimiis nudatum spoliis/ ac exceptum capite
ceteris busta pilo quam imposito ignominiose per castra delatum
Quem et plures alii flentes exponentes quam varia sequebantur
inter quos/ grecus in miseriis veniebat alcibiades/ non minus
reliquis non tamen fortune corrupti impetum/ quam ut aliquas pacis
que cum in domesticas clades opus impendem institum precedentibus
in miseriis

Alcibiades ut paucis dotes eius contemplari complectar
Adulcio fuit atheniensis prima/ sanguinis inter suos precipua
claritate conspicuus/ forma/ decorus/ peritus bello egregius/ et
facundia ad miranda/ tanto quoque pollens ingenio ut ad quas
vellet actus sese verteret facile/ hic agnicia sua qualitatis
tatis sue principes evasisse ostendit/ pericli patruo suo inter
curas suas anxie cogitanti/ qualiter rationem pararet eius publice
ere in pulcri nunc edificando expensi/ nec quo pacto pararet
advertenti dixit/ exquirere qua via rationem ponere non cogaris/ quo
ille consilium admiratus prium/ facile adinvenit/ deinde florida
pubertate adultus moribus/ et aspectu/ dese et maurum primitus
atheniensium omnium effusi cum victa/ et laniato classi itum in
subsidium cathaniensium adversus siracusanos principes eius sua
cu augenti gloria designatus est/ Sane seu urgente fortuna
seu ducum crimine/ dum minus feliciter bellice rei successus
haberet/ nauticus accusatus ab hiis quos penes tunc erant
reipublice gubernacula/ non aliter maximo dedecore revocatus e

et sic de imperatore privatus civium gratiam in invidiam versam cognoscens
indignitate rei permotus, volens tutius quam elidi in exilium cessit.
Ibidem non tamen (vero et tum) ipse adeo exasperatum atheniensium furorem audi-
visset, ut etiam acerrimum sacerdotum collegio, diris caput suum devotum
esset, iratus in odium patriae lacedemoniam sese contulit. Quo
facto dicio ob navalem rem male et in insula in Sicilia amicta
et eurimedonte ac demostene ducibus gestam, athenienses confisus
a pene fractis, agidem regem lacedemoniorum in civium suorum excidium
compulit, et ne omnino deleti essent manibus alienis sumptis lace-
demoniorum manibus non internam militiae sed ducis more, cesso privatus
est in Asiam translatus, tam celebris eius nominis fuit auctoritas
ut facile plures atheniensium urbium fecerat quam civitates
ab illis separatas in societatem lacedemoniorum reduceret. Maximum
quippe principium nec solum atheniensium exuli. Laude multum
egregie actis circa belli instantis opportunitates non solum sed plurimum
gloriae acquisivit, quoniam ipsi unum quod nunc oppositum erat multorum
lacedemoniorum principum invidie lucrum est. Infelix hominum vita
mater terre quam die nocte quam nulla ultro sub intret mortales
dissimulat metum assiduis animus agitationibus et consiliis
corporis vires vigiliis labor quam continuis atterunt ut intus
corrupti subsequitur honor, cui semper invidia comitatur tamen latera
arduitat quanto latius hinc multis exhibetur. Potuerat obire egregie
gesta iam Alcibiades non minus decora exul videri quam civis, tantum
fuisset exilii sui nebulam cuius lux plutarchus extersisset, in una per-
sistam exilii sui nebulam cuius lux plutarchus expressat, in una per-
tum dulcedine honoris impensi, invidie tacite subtexisset amaritudi-
arbitrantibus in lacedemoniis principibus cumulatam alcibiadi gloriam
nomini suo tenebras illaturam, in vitam eius tum inter palam
notum suo tenebras illaturam, in vitam eius cum inter palam
audet insidias tetendit, nec evasisset infelix in id quod noluisse debu-
erat in ... subsidium prestitisset, effecerat in formoso homini, cum agidis
regis coniuge, ob adulterium conspectus illecebris, hic cum persensisset (persensisset)
insidias amati (amati) comparatas, quae adversus eum struerent, apparuit
cagnitus tuta alcibiades confestim evasit et mutato animo in
male initos hostes, iam prae primis factis suorum contra odium
et ad thisipherne, cui belli summam, Darius persarum rex, societate
lacedemoniorum iniecta adversus athenienses, commiserat, se contulit. Cuius

facile eloquencia sua barbari velamentum amiciciamque captavit. et cum satis probandus
~~probandus~~ consiliis videt. non adeo defecisse lacedemonios muniendos ex
suasitque ex parte maxima retraxit acceptis. Inventa quoque agitur
cum civibus suis significans se communis exulem. officiosum tamen
tuciorem te mirabar. Cui parte adoptatur civium suorum misse federe
magnos alio rempta agitans eis amiciciam dari pollicita est si
a populo in senatum tulisset civitatis imperium. Quod ei cum factum
est e vestigio sequitur quod extimuerat vafer homo ab superbum
dominium nobilitatis ~~dominum~~. plebis exorta sedicio. ad quam sedandam non solum
ab exilio revocatus est. sed belli tocius quoque rei publice principiis summo
summo consensu populorum constitutus est. ob plebis continuo seditionem.
nobilitati minatus creditus est. Ceterum senatus callidi et armorum
ducis timens imperium. cum frustra lacedemoniis vellent tradere
temptassent. in exilium abiit alcibiades non tam vari tempore
mutatus sedat timoribus classem parat ingentem. et adversus zestro-
mindarum et pharnabasum lacedemoniorum duces infesto robore na-
vale certamen misit. Victus nec solum adeptus victoriam con-
vincit ipse classem omnem eorum ducibus aut deletam vit aut captiam
sunt. Demum captata a lacedemoniis tristis belli fortuna. cupio cucurri
alcibiades victore sub tribune. Cum sanctem non permittes fortuna
nulla interpacta mora classem victricem in asiam transfert. lace-
demoniorum omnia vastat. civitates que defecerant a societate
atheniensium in veterem amiciciam plures alias occupat. et athenien-
sium vires homines apparat reparate tot victoriis. tot secundis certaminibus
pectura forsan restaurata res publica est. alcibiades in civibus suis
summe depredata plurium victoriarum insignis athenias reddit. Cui
multitudo omnis civium etatis et sexus utriusque. summa cum alacritate
effusa. obviam processit gratulantesque presentule deus. cum exercitibus
paulo ante caput eius devoverunt. illum mirantur omnes. illum
salutant alacres. in illum felicia vota omnes conclamant. de male
quondam gestis excusant. preterea laudibus in celum extollunt et
secum vere fortunam flecti confitentur. ultro. timentque duce assecure
felices athenas. illi insuper divinos necdum humanos honores imper-
tiunt. Et si quam merelum offerunt. Sic qui tacite dampnatus
abierat ~~abierit~~ magnifice reddit reassumptus. Cui glorioso pervenienti

culmine / sic vertens nunc letus nunc adversus in iactatum incedat /
/ dum putat / iam optate victorie / cum parte minimum gratiam / stabilem
sibi fundasse fortunam / et nota ingratis primo principio consuit
Nam audito Cyrum / a Dario patre Thesiferni substitutum / a populo
infortuniis solutumque parata classe pro veteri minimum fortune confidens
tra transiecit in Asiam / agros quoque hostium diutina pace pace opu-
lentos dum securus aggreditur insidiarum vespertino insultu
palantes milites comminus cedunt / quorum nullis secutis subsidiis
tanta fuit strages ut fere atheniensium vires exhaurirentur
omnes / ex qua clade confestim mittitur atheniensium animus
ab alcibiades suspectus atque exosus factus est et loco eius sub-
stitutus Cimon / et sic quod multis fuerat consiliis multisque laboribus
quesitum culmen / unico sinistro eventu collapsum / alcibiades in
iterum exulem fecit ex principe / Parvo adversis pluribus exhaustis
civis atheniensium viribus eo ventum est / ut lisandri lacedemonum
ducis opera / et dignitatibus cum superavit atheniensibus / sumerent xxx
/ arbitros quorum rebus omnis publica regeretur / hii demum in tyrannidem
lapsi alcibiadis exulis astucias timentes cum composuissent omnem
ad artaxersen persarum regem factum citato itinere / cum eum
intercipere et occidere transmiserunt. Sed cum incitatum agere mini-
mas fortune sentiret consensu effectum est ut qui tanto extiterat
fastigio vivus et dormiens ab insequentibus in cubili cremaretur
Cuius tamen ex incendio tractum cadaver licet in sepelitum
passum est / cum morti propinquitatem / ipse non dum cum providerat amice
sue pallio tectum iacuit insepultum / hac ergo forma nunc
letam nunc tristem fortunam alcibiades expertus est / et more
ludibrii nunc impulsus nunc revocatus / demum tamen circumspectus contortus
ab eadem actus est / Cum et si clarum vite ac mirabilis initium
lucem habuit / multisque fulgoribus refulgentem obscuro exitus
et exilii nota confusa eius anxie secuti recessa est

Erunt forte qui dicant / quod et hactenus per se dixisse
patiuntur / circumvolventes has de alcibiadem perorasse
/ futiles / Sed nil mihi curandum / propter quid / demum quies
valoris effectum infelix / Hec enim professa sum / cum liberet
clarissimum virum / et huiusmodi reliquos paucos excussasse

ras sua sorte contentus tempio aliquo / nec divinum dimino eius
nature nobis animus insitus est / cui ignea vis / origo celestis / gloriae
inexplebilis est cupidus / hec generosa ubi sit non ignavia aliqua
corporea / pro ne pectoris tante claudi / nec detineri potest / exilit
et magnitudine sua orbem terrarum complexa / et sublimitate
transcendit sidera / atque ita incendio / sublimi cupidine inflamatur
spei atque eternum gaudium / atque suasionibus credula / honoribus omnium
in naturalem in regionem celestis ymbus potest vires / cui alligata
est corpoream molem conatur attollere / Deceptis non immeritis dei
iter tenet adversum / levis apenditorio revertitur in delirium / Quod
illustres hic in opusculo solum deflavit vicium / quo ingenuus spiritus
est altera via tum permittat vel velle celsiora contendere / delabi
conspectum est / At quod tardos eius deterruit / et si non valere vero
et saltem tractatos posse maiora virtute arbitraris sic et altitu-
dinis cupidi repleta spiritus / maiorum insuper egregiis sermonibus / existimas
in id in quod maximos frequenter deciderunt / se se contulit / cuncta
spei contraria fuit / Cum prius in laribus in delicijs domesticis
in civilibus honoribus magistratibus atque ad maiora suspirans quievisse
non potuit / nec mille exsilij incommoda quievisse non
potuit / nec mille anxius perurgendi infamiam conducere
cupida / recuperande patrie flagrans / et honores patrie ut assiduae
contemplatus Quae et si non stimulis assiduis honoris in prolixa
sub fortune pedibus otio marcendum non erat / Nemo enim inter
turpentes ... / perlegit desidia in tempestatibus salvum / cum
assidua ... ex timnat pelagi fluctibus inconstantibus agitatur / et
si non aliter decuit / tot continue scopulis allidi / cum Sardanapali
plurimis sompnio foveat pectus / otio una cum corpore vires
tum perimit contusionibus non urgente ... / velut emparium
ex tantum / otio quadam turpi rubigine res ... claro fulgore
exercitatum / otio tenebrose claruerunt / longe notior primaria agitatum
exercitio tenebrose claruerunt / longe notior pro mari agitatum
ulixes / otioso egisto / sub celo patrio residente / cuius libidinosa
damprius desidiam / ubi illiq landamo et admirantur aracos
et hic altibiades varijs consternatum urbibus / usque in invim eam
eximio fulgore nomen deduxit suum / ubi non nulli nomine ...
non inferior suo seculo fuerat orgo / nec agendi spacium

inferior seculo

animus in torpedinem marcescet cum corpore pariter. Agnoscimus
ego / Sed quid facio? comparationum nobis / quod Alcibiadi non sint clarorum
est tunc stratum ad superos / ingenuos totos et conatibus in suum gaudium
ne si desidia quiescunt cadentes eterno supplicio teneremur

Videor quidem nedum meo alium certaco rancor in meam
dissensionem inducturum / Primo dubitet quis adnectat dicens / Credo
ego tu alibi tu comedias omnia / si in otium adeo inectimus (inducetur) eius
licium quod absque difficultate rideam / Hominum uti genus est
varium / sic studiorum species plurime / quarum quilibet haud recte
aut existimat in felicitate vitam vivere / Hinc miles castra / hinc
pontus praetoria / agrestes arva / et ut infinitos reliquos sinam
poeta solitudines querit / et incolit / agmina et tumultum gaudet
miles / iurisperitus litigiis / legista rusticus pulchritudine atque
fertilitate felicitate temporis et carminum resonantia vates / Discessionibus
ille / visitationibus iste processionibus templorum / alius otium contemplationem
solatur ille victoriam / iste pecunias fecunditate alius / ultimam
famam arbitratur. Questum bonum posse credere / Sic ego
tanta studiorum contrarietate / cum unus finis optetur unica quod uni placet
alteri est multo odiosum sit / et appetitur utilitate pensata
unum quidem fortasse laudabile / seu non miserabile saltem / et ideo
si in Alcibiade vivo armis et strenuitate / fulgorem contra
natura / otium dampnum atque torporem / non propterea meum dampnum
despiciendum sed otia quietam / cum illi militia in torporem studium
sit / et ab id / quod illi querendum michi fugiendum est / ut sim
estimatorum in beatum statum passim contra finem / Decerum
nolo / arbitrari quis poetas antra nemorum / nec corporum virentia
nitidos fontes / rivulos quoque fontes / et amena atque sonora pro-
silentia / que uti ego hic et pristi otia tantum exigerat
tantopere / ut ventri sanguine atque libidinose sanctitati desumat
absque / nequiissem dum vatos Homerum / et unum ingenio celeste virgilium
inter turbulantes hominum conciones / et civitatum strepitus motus-
que varios / sublime intellectu celicas auxisse compositiones / illas quas
quas egregius Homerus raptus / artificio mirabili et carmine exquisito
maxima sua gloria apparuisse principibus et reliquisse futuris.
Ad ecro secreta illa loca / et omni tumultu remoto / vacantia otia
vacantium quos respectu urbium in quibus assiduo fluctu circumagitur

omnia / Sic ego comedam sepius mecum sic ego cupio si dari
tur ad hanc obiurgacionem soluta sum / morsum iam carpo anti-
cionis / Quoniam paucis litteris dicit alta quem nasire / si iste poeta
aut sunt aut credi vult / eo quod se poetarum ocia affectare
monstravimus / hijs ultro fateor me non esse poetam aliquem ut
tamen & inercia teneor / ut quod non sum me esse fatear /
ausim aut credi velim / esse quod opto et pro viribus ut sim
studio certum aut ad metricam pervenitur sim / si deus novit / cogi-
tacionis tam longinquos cursum non suffecturas arbitror cum per
rupta salta plurimum et plures inaccessibiles fere mensit / esto
plures ignari existiment perfacile poesis culmen posse attingi ore
maciidos assertores / cum ipsi quid sit poesis ignorent / poetas
mendaces et fabulosos homines esse / ad aliarum facultatum
quod admodum histriones veniunt / perfecto sic intelligentes exprimunt /
Est est equidem deo mellita plurimum artificiosa subtilis et ornata
facultas sola mentis humane in beatitudinem pacem est sancte pagine
vestigia sequi conata / nam sicut illa divine mentis archana archana :
prophetis futuris quoque sub figurarum tegimine reseravit / sic et hec celestes
suorum conceptus sub fictionum velamine tradere orsa est
Et si optima homo sit / poesis optima apparebit / ut sunt adeo
devictos antiqui / qui suo more concessimus solos triumphantibus
et poetis laurum / in labiis sinimus et testimonium dictum cum
in victores et mendaces morem decorassent / sed ut eo quo tendis
venias / Si ocia cupio non ut poeta extimari velim cupio / si
existimas id in plurimum posse conferre / quod dudum summa
cura a poetis quesitum est / latent igitur cancos et luna
fulmida celi / more suo penetrat limpidos regiones

Audivi Asiam Greciam et Ytaliam clarorum virorum
felices exitus recitando peragrari sumus / ut licuit videri
possit in ergiuno si paululum vocari in affricam stamus Exi-
pa lugubre summa diebus mellite exanimes / inter ite reflexiq
in eadem / Exciuit quippe dilectus mortua / carthago ingens
que olim victoriarum erat iam celebris / sic
et miseriarum suarum cumulum addiderit hanibalis / Quorum

et si magna sit minor / paciores tamen invectus intanti (intranti) timores occurrunt
Et imprimis infelix cartalo / se aflictus iuvenis / quam iuvenis et apud
suos magne extimacionis patri reddito adito / quo pontifex decimas
delaturus Herculi et quia religionem publicam exul prius preposuisset
templo eiusdem crudelissimo iussu / cum insulis / et omni sacerdotali
ornatu in conspectu patris et excitus / in crucem sublimatus ac ignominiose
sit mortuus / Cum et malleus ipse cartalo sit non minus tristi
vultu dolens insuper sequebatur, tamquam meroris obscuritatem infeli-
citatem infelicis, et in conspectu carthaginensis ignem afferrent / obiquam a
civibus suis trucidatus mereri nunc posse videbatur / aut victoria
ex hiis perdita a exactoribus sui exilii sumptum pro votis supplicium / Quos
eo tamen quo ex classe miserabile in litus afferrent descendentes sacerdo-
Hamulco — Hamilco Cum hic rem publicam in Sicilia gereret / pestis adversi
sideris exercitum cepit omnem, quod tali cineri deplorans exul exit
sub sententiam in se crudeli mortem lamentabatur / Sunt hoc duos
ex nescias tamen quod magis clamitans aut mortem pro voluntate mille
susceptam / cum dederit a perditas ad mortem divicias Hanno
vultu turbido / hunc ergo lugubri invocitabat Cuius non primo notiora
hunc quam desideriis sui infortunii describendi

Hic Hanno ut arbitror Hamilcaris carthaginensium ducis
in Silicia (Sicilia) perempti filius fuit / et Hamilconis iam dicti frater
Cum preclarum apud suos cognomen / et sic urbis et principatum
fruente in suo exitio fortuna / ultra quam credi possit / diviciarum
habundantissimus factus est / per quas dum gloriam suam dum
magnificentiam dum potentiam metitur / in insulsissimam cupidinem
capessendi regnum carthaginensium exarsit / ad quod occupandum cum
alias cerneret deesse vires scelestum facinus cogitavit / Desponderat
quidem filiam suam egregio iuveni / Cumque diem se insignes
nuptias celebraturum dixisset cum vellet plebi (vero) opipare sub porti-
cibus communibus parari iussit / senatum vero omnem in domo propria collo-
care et infecta veneno pocula ministris / ut porrigerent senatori-
bus tradidit / arbitratus amoto senatu rem publicam consilio
destitutam occupare posse facillime / Sane cum esset

prouisiores directa sorte tum / ceptum eius in inane frustratum
cum totum reipublice visitum / in tantum viro aliquid accepta
nil aliud preter legem vinctam que scripta nuptiales arcet
actum est. Attamen hanno Summum nil in se admittit auditos
preces / quia publice sacrorum vietat actos frigore impulsus
quas veneno explesse nequiat / servo agendum rati mar
temperatam suorum in armis ducit / et castellum occupat
et in partem prece auxiliatores quoque mauros regem advocat
sed cum non satis tenendo ausu exitum cuncta / catenis capt[us]
ante conatum regis adductum Summa quorum in conspectu
populi verberatus virgisque saevissime cesus est / et cum natura
truculentoribus scilicet sic carthaginenses sint / ut precumbria omnia
ex impio homine sumere supplicium visum est / et ante oculis
hominis effossis hamonem exuti sunt inde manibus abscisse / demum effracta
crura / postremo in manssiones infelix hamos vita excisset /
fossi carnificis obstinato spiritu servo abire coegit / hic latera
cadaver et mille deformes volucribus in spectaculum civitatis
cruce affixum altissima sublimatum est / nec hinc quoque ponem
calamitatem sensisse carthaginensium sufficit ita vox / qui primo filios
cognatosque alios quousque et innoxios supplicio tradidere
ne admirandum scelus aut adversitatem hamonis nocem
aliquis superesset / et ut cunti liberatem penderet apparet /

Tam secretissimis penetralibus terre / occultaverit tunc quoque generi
humano noxias natura districta divitias / ast avaritia
latentium indagatrix lucrorum / ea sponte latebat cupiditate quadam
ardens eduxit in publicum / hec quid perfodere montes
terebrare tellurem / instanti prescinder mare vivis piscatoribus
exarata dedit / pinna et alpium scopulos stravit silvas
que aperuit imbres vias et navibus in alienum litus evade / fallere geniphes
sopire sponsos fraudes nocte nectere / falsas signare tabellas
ostendit in violencias mortales armavit / atomita ponsus
et imperditam ... acuit / quibus tot artibus / aliis et impigue
cumulo non numquam apud quosdam pecunia prosa congessit
ex quibus sic ample collectis quot et que oriantur incomoda

possessori / non vident peruigiles custodes / mordaci quidem cura
torquentur / ne rodant a tinea / devorentur ab igne subripiantur
a fure / et fidere publico seu a predonibus rapiantur / et dum noctes
ducat insompnes in fructus / et dispendia morum expavescat / in se
invidiam multiplicem excitat / insidias patitur ablanditiis et
odiis filiorum / cuius mortem eo vidente cum desiderio expectatur / et
non minus in tantam eum cupiditatem excedit / ut sui ipsius sui
corporis publice privateque honestatis oblitus / ea cupiet et attentet
que cum eum non deceant / illum in miserabile precipicium trahant
vel saltem spurcia inclita / et in dampno demurant / longe tollerabilior
est divitie paupertas / illas vero fortis animus atque pati potuerit. Hanc
fert facile muliercula quevis / Hanc vulgus in eis opinionem
semper magis quam veritati adherens / non arbitratur hic esse alta spectacula
pallatia fulgentes auro vestes / mensas poculis onustas et tibi
fimentum catinas / et alia que causa non faciat insignes / tamen
eius iudicio fatuus. Divites apparere non videt / tanto ostile
bellorum strenuum vesonte / amiclante iudicio solutum curis / suo
in angustiolo dormientem / et pompeium celsa in arce dyrrachii
paventem / Diogenem in dolio tugurio cuncta celestia contemplantem
et sardanapalum aurea in regia latebras latebras exquirentem
aglaum sophidium in agello securitatem / et sambiam in pallacio igne
in lecto cremantem / Quod multa clarum est primo cui doctissimi
celsa petuntur fulmine fulmine aut ventorum rabie et motu terre
concutiuntur assidue / ubi consistit humilia in quiete Ex quo modo
non perficit / quot suspiria quot labores ac quot metus anxietates
vestis contegat inclita / que non minus non vestes sed sepulcra sunt fetidis
cadaveribus plena / ornata gemmis et auro / Quam mallas sarranam
in purpuram sentinam pinentem manum / ac curiatum pro / magis
glebas voluentem rusticanis amictu pallijs quam lucis curvarum
et ut plurimum viciorum arti nos precium in obstructionem quam indignitis
patriis exornatos. Multi quidem proficere possunt vestes / ubi
non considerant animi vires / quas sub luteis ornatus intuentur
principes multi dubito / cum excurrere in eciam vacuentur agrestes
et trudentur in sepulcrum proprium / inhiat potius cibis splendoremque

Assyriorum oculos innuit, qui dulcissimum arbitretur pinguibus uti
ferculis et crebris comessationibus inesse / Stultissimum decepti indicium
/ paucis contenta natura est / sicut primos homines quos rudi seculo glandes glans
glandes pavit et aqua, et ad reges etiam delitiosos devenimus.
Nonne Darium si fatetur tunc / in antris silvestrium montium latitaret
Masinissa / a paucis ex militibus suis radicibus herbarum alitum
est / Xerxes divitiaque copiosior alteri / non dicam aqua simplici
sed tabe suorum et luto mixta (mixta) sitim fugiens non sedavit / Si
igitur hec ad vitam sufficiunt, quid tu ad saturitatem splendidas
mensas exoptas et dicit pulti vorax illud cogit necessitas. at
ego et si hec mecum possit / numquam tamen dum equalibus / manu ex latina
sumpsit aquam Xerxes / et picto poculo saciabat simplici Diogenes /
Quid ergo ad superflua hanelas / venenum porrigitur gemmis
et auro / nimii aut immodice expectatis labe decurrit / Sed ut
hec omittas, quid forsan aliquibus videtur extremum / agrestes tantis
parcia cum elaboratis cibariis parte etiam vivunt ut plurimum /
et hos duratta (duritata) cute soles et imbres pati, et nervoso atque robusto
corpore modico vestitu contentos, quorum studium / glebas et terre
laboribus assiduis insudare / nulla fere infirmitate gravari et
in senium usque cum reassumptis denuo viribus / E converso videmus
illos quos tu comis turbis / et amplis potationibus putas esse
felices / longe alios esse / in aliis quid mollos cum animo quotiens minimo
labore solvuntur / et morbis variis et semper continuis lacessiti / claudata
iuventutem suam in immaturam mortem sepeliunt nec multitudinem
ferculorum appetunt nisi quam sibi ipsis non ipsi sufficiunt / Sed
quid tam longo sermone fatigor / Splendide sunt divitie et
in oculis stultorum pulcherrime / et quod non tamen noluit instabiles
et inflammantes nectens ut hamo teste est / possessores misere inescant
atque possidentes. Sed nos vide divitiarum revertamur
Circumspice orbem terrarum ut ipsum scilicet serie et lege Asiam
et Europam aliquam / et quamquam aspicitam Evagoras (evagoras est) rex Cypri
ad furorem in quem ex regno solio infeliciter elapsus est / demirandi
lacrimis alliciebat in Cyprum / nec minima tuos / generis / ad fugam
suam ex regno pulsus / in Arabas describendum in Egiptum
a longe proclamabat / et amicitias summa pietate conabatur

in macedoniam traductam / prospectiuus cupiditatis uxoris sue adultera
luxurias / insidias sibi positas / ab eadem / et crudelitatem in Alexandrum
et perditam / filios quos occidit / Parte ex altera sanias Ex cipro
rex pulsus / a philippo macedone rege ut triste suum consilium / ad
notitiam ducebat / Sic et aman amaditi filius ex assiria / ut grauio-
re ictu a fortuna percussum inspicerem / in mardoceum hostis exaltatum
/ sicam que non solum depressionem sed in crucis patibulum de curiosa
exaltatione vocabat / Verum plus ceteris ex persia vocans potum
artaxerxes / ubi dum illum intuerer (intuerer) non minimo me regum fulgore
et insignia tristem sed in sedentem atque gemebundum conspexi / vix
equidem turba ignara / satis fidei parum adhibere dans sic quod
sedenti aureo in throno / aureis amicto vestibus / cui tot regna
tot reges parerent esse passum lacrimabile quid de eo / heu miserabilis
et decepta iudicio / dum ex fulgore ex auro radijs nimis capitur
non aduertit / quot ex eo infortunatis curas / tunc sub illo fulgore tegitur

Artaxerxes persarum rex darij nothi filius

Rex parisatide fuit / hic defuncto patre / ante alia de successione
cum ciro fratre litigium habuit / in cum eum clam res nouas
mollientem cepisset / et intus opere suasisset in vita / atque aureis compe-
dibus absoluisset / aduersus eum magno conatu in aciem descende-
re coacta est / Verum cum ipse manu ciri sauciatus exisset pugna
ciri in eadem acie a crucem tollere confessa occubuit / ex quo
artaxersi que constituta est / Sunt hec regna simul cum
pace plurima / tunc composita firmauit que regni rebus / esto multis
secundis ac affluencia diuiciarum ac deliciarum gloriose polleret
venit ad exitum infelicem / Erat ei ad extollendum glorie
decus / ex pellicibus grex conspicuus / filiorum numero centum xv / ex
coniuge vero tres erant / quorum maior natu darius / quem
cum diligeret summe in senium vergens / preter persarum morem
una secum assumpsit in regimen / existimans ex hac magnificum
obsequiosiorem filium / et auctum glorie decus se habiturum / sed longe
aliter paucis temporibus apparuit / Erat illa inter alias concubina uxor
que ciri fuit pellex ante fuerat / forma prestantissima / quamuis
etate prouecta / cuius forsan amore captus darius / hanc cum
reliquis regni honoribus donari dixit ei et patri / accenso quoque

occidam. Quam pater indulgentia nimia primo se daturum
viderat. Demum penitus solus illam sacerdotem dicavit. Quibus
per annum observatissima religione omni hominum prohibebatur notitia et
castitas indicebatur perpetua. Quod Darius egit satis in pectus
leve nimis cepit iniuriam, et ex maxima fratrum congerie
quinquaginta sibi iunctis in Artaxersis mortem cum conscientibus
conspiravit. O detestabile malum et miserabile. Omittam iniquos
amicos et vicinos, et taceo si nos sepissime patres domus
insidias revelasse comperimus. Hic cum multitudo filiorum conspi-
rasset in patrem, nec unus fuit, tamen tanta vigentium affectum ut
patri insidias revelaret. Miserum quippe infortunium genus est
ubi tu filios putes hostes genuisse comperies. Has nec minus
ac masse quos tutissimum tue salutis remedium existimabas. Desi-
tandem vindictamque sumpsit rex infelix in ultionem infaustam filiorum
proditio, et mestus diis prius plurimum questus, in ultionem tante
enormitatis natum unum vivus quinque deposuit, et filios ceteros
in tenebris interceptos, omnes hec penas morte coegit. Nec
tuentur patri satis hec cesorum natorum coniugem filiosque innatos
accidendo funesto facinus superinunxit. Heu miser et iam perdita
nimia nec vidit dum severam iniuriam suam ulcisceretur, celerrimis
scelestorum filiorum pater suo scelere monstretur. Sed quid sanguine
genitorum atque nepotum respersa eorum agitatus manibus, dolens
et miserabilis et sero penitens in morbum incidit, et senio affectus
studio tedio nil proficientibus fulgoribus aut regiis voluptatibus
infelix et anxius expiravit. Non enim ad miseriam ingerendam nec
regna auferantur semper opportunum est exquiri ut aculeos acri
sentiunt famosis, sic et potentiores iniuriis, nec satis omnis in
ultionem sedatum cum semper esse qui filia audiant suppetentum
paternum. Nos dum obstupeamus natorum in patrem excogitatio furori
et seviciam turbulento impetu genitorum in filios intrare mens
obstupescens, pro lapsum temporis se in scripturam tollexit finem laborum
timo imponentes ad vires resumendas paululum
quiescamus

Minisse itur aliquisper obstinata olim divicie possidendo animos / et exempla tam ingentibus elatorum spiritum insolentiam taruisse / Quis enim tam saxeus legisse poterit ut de reliquis taceam paucum / tot suffultum auxiliis cecidisse / astiagem potentissimum medorum regem regno cessisse cresum lidorum apud suos / et extra dilectissimum regno perdito privatum vixisse / tarquinium romanorum pulsum in senectutem miseram devenisse / xerxem persarum tam magnis copiis greciam intendentem / solum fugientem cum asiatico in litore conspexisse / artaxerxen eiusdem successorem affectum tedio expirasse · quod honore quodam preteritus esset in principio positus sed perspexisse non debeat / neminem sensibilem credam Quin obirem cum iam talium salutem sperare possimus non frustra laborasse gaudemus / Sane cum deduxisse soporatos in vigiliam / satis non sit / nisi in lucem deducantur integram in solidatam credulitatem iam simpte procedendum est / ut dum premissa sequimur / fides rerum maiori de rectorum copia amplietur / ad quod grandes et infesta / lugencium rerum preclarorum turba me vocat / cuius multitudo nimia id egit ut eo selecto quem malle in nonnullos ceteros abire permittam id est fuit marcus manlius capitolinus · qui dum agente invidia regium credit conscendisse fastigium / ex claro satis fortune situ sita in turbidas tiberis undas / cum dedecore preceps mer de iectus est

Incipit liber Quartus

Antiquis fulgoribus manliorum familia fuit / apud romanos / et decora maiestate ingentium titulorum. Ex qua marcus manlius originem duxit robustissimus iuventutem suam tam indabilibus quam cunctis terroribus et inimicorum spoliis plurimis insignem fecit / et sinis egit militis / ut tres consul dictus regiis vetitum fascibus · actis al' hys spectande virtutis fulgoribus / ingens opus illud addiderat
vnde hinc sed tugurionem tam sublime capitolium (Capitolini) contingeat quod ut nostrum plaudat addiderat / dedit ambicio infimisse cum

minus moderate senatum. Nam veniente ocultissimo clivo galli romam
et fractis apud Alliam romanis viribus, et urbe capta arx quoque patribus
et arx capitolina, romani senatus nomen, abditis cum indagine
adivissent, per cacumen saxi iter in arcem, cumque illa excepta quoad
loci natura minorem segniorem senatus custodiam, nocte intempesta
tacite ascensum cum difficultate temptarunt, et cum silentio sopitos
custodes canesque ascendentes fallerent, anseres qui in arce ad sacra
iunonis in tanta penuria rerum servabantur falli nequiverunt, clangore
quippe eorum expergefactus manlius, armis sumptis, aliisque excitis
primus in ascendentes exiliit. ac umbone adversum iam stantem
gallum per summa saxi devolvit, qui preceps in alios decurrens
plures una secum precipites dedit in undas, in plures alii passim
stupentes inherentes resi ac impulsi in flumen corruerunt et sic arx
per strenuitatem atque robore, frustrata gallorum spe defensata est. Hinc cum
alia ab omnibus laudata sunt, et amicis et donata militibus
est per qualitate templi atque loci magnifice. ille quoque capitolinum capite cognomen
in victu ut si quando libertate functus, rempublicam senatui ab eo capi-
tolii testimonium esset clarius. Magni quidem et egregii animique
et potentissime ytalo. tunc etenim manlii, quin procul dubio, si
alterius claritas livore infestata non fuisset, et obid non declinasset
ad culmen maiorum quam tamen decedat cum, satis credi potest, et dictaturas
splendidas et triumphos decoros, ut cepit vincti agens in
processu suo inxisset nomini, attamen dum egre camilli gloriam
pateretur. cumque se nimium propositi existimaret, variis artibus plebis
amore captato, ad eam rempublicam occupandam quam paulo ante
ne occuparetur a gallis egerat indignatus, pessimo quoque senatum livore
animum erexit, et dum plures valoresque animos excitet, ad intestinas
sedandas motus cornelius cossus dictator, in periculum revocatur, a quo
qui propter altercationes quasdam cum manlio, palam seditiones illum
plebe concitante, misso littore carceri tradi iussit. Quod
et si atram claritati sue maculam obiecisse visum fuit, sanior
iudicio in maiorem lumen eduxit, nam que videbatur caligo
lux fuit, detegens eque quales erga eum plebs gereret animos

non nisi plebis ante ... protulit. In eum victum detineri adeo indignum ut pars obiurgatores in preces plurimas ferent expleberet nonnulli qui lugubrem vestem sumerent / mesto vultu intonsa barba et in comparate tunc ~~terram~~ curiam incederent / atque in vestibulo carceris vigilantes agerent et sic ... sue fidei argumenta preberent / Quod mediis in tenebris manlio plurimum claritatis induxit / et longe plus eo adiecisset / si tantum insite tabi possisset / quantum dum multum fiducie augeret / temeraria presumptio adiecit / Nam vigente in omnibus eximia fortuna viros / tunc ex volscis triumphasset / dictator / sed quam officio abdicasset / et obid liberior plebis velatus videtur tunc / ambire tractum multa dicere innitiari se facturum in manlium libertum intercepit / Tunc ut componentur senatu iubente exutus vinculis postea manlius libertati redditus est / Qui superba fastidio quodam tumens animi ardentique ... presequens et omnia ad regni tendentia aciter operari ... nitebatur viribus / Quod preces et tribuni plebis sentientes / nec satis eque ferentes ac pari omnium consensu / ad summam ex presumptione supplicium a tribunis marco dies indicta est / qui sordidatus ... pactio nec ab aulo quidem ac tito fratribus in iudicium venit / plebem tum crudelitatem ... Et cum ... ambitus ... videretur / ante eo dicente multa pectus cicatricibus insigne nudans arcem capitolinam aspiciens tutelam ostentans / plebis suffragium atque deorum implorans plebis sua dampnari non potuit / atque extra portam flumentanam unde capitolium videri non poterat / ducitur / ubi quidem nemine plebis adversa surgente dampnatus est / ut ex tarpeio saxo ex quo tunc optimos gallum precipitaverat / mala et ambitiosa offerens precipitaretur in tiberim nec mora / Nam pars multum funesta ... ~~divinos~~ deos ... quam plebem / quod intulerat ... supplicium et ipse in precipitium pulsus cum ignominia expertus est /

at coraz

Qeso qui suis fortunis confidunt

plurimum et in aliis intollerabiles superbiam gerunt ex iussa ab aetate nocte / manlium gallum parma percutientem militum laudibus in celum delatum / laurea torquem ... insignem in capitolium ascendisse / triumphos ... conspiciat et versa vice in memoria fore squalidum supplic

trahentis omissum dampnum turpeo in margine littoris
impulsum expectantem intuearis / et si quid in se acta
tum dissoni movet . consultius parta tordis elatum videnti for-
generi tune amplo genere claro affinitatibus / et super omnia plebi inge
se tradat. Si cui quibus glorie satis accessum est oculos
ab aliis fulgere luctus avertant / Dubium quippe quid stultius
sit an invidia bonum alterius afflictari an plebis favori se credere
illa punit ac insulsa decipitur / illa in altius vigentem
punitem / ac in suam perniciem deducit illa nevis ex ventum
ac spes luditur / sed tamen effectu magis sepius consilium perspectus
et si omnis abicienda invidia sit tamquam vinculum satietatis huius
nepharia hostis / nemini unquam se autem plebeie tradidisse commen-
dabile fuit / natura ut ita loquar plebis omnis mobilis et
fama vitat (veri) semper opinio pronus usque ad exitum suadens
et periculo delinquens / hec autem tum fortunas sepius humillis se
fuit damnatum sive traditum quam per monerat quos sua fiducia
miseros deduxit in mortem / et si ceteri desint hic vidisse
satis est Marcum Manlium precipitem suum et inclitum ducem
quem ut deum paulo ante colebat in eius spe omnem firmaverat
cui custodito excubias impendebat / et cuius afflicta incommodo
squalida incedebat domos patribus tenebat / minabat et partibus
sublata tandem arcis vision fortissimum pectoris tractis impa-
torum faciem et patrie oblita sua suffragia implorantem dampnat

Poteram si libuisset manlio subnixisse fugam
pectabi egyptiorum regis ad austrum et pausanie
lacedemonum ducis exilium. Alarium quamquam plurimum ea
tempestate infelicissimos exitus vari. n. viri in dedecus et infamiam
humanam sitientis sanguinem et insatiabili hiatu mortalium
tugluciencium facultates et alias libertatem quamquam violentia vor-
pantium tyrannorum illius omissis ut assumentum clearchum
heracliensem in manu sub tyrannidis titulo hostem fore deducta
• sum. Dane dionisius siragusanus longe amplius crassatum
in suos et ante dum ante conspectum egit ut per parentis

abhominationibus et dictu turpissimis scelerati actionem et laudes

inexempti dese suisque [illegible] ac imitationibus et si non plene

saltem pro modulo laboris assumpti deserebam

[U]nde que fuit origo legisse non memini, sed quod veteres

stigmata quorumdam hominum scelestorum turpidinum omni fedati

sui tirannide ciuitate syracusarum imperium ergo dionisio patre [illegible] suorum

quem fratrem nati maior esset cum dato nomine idem esset cum

patre longe illum scelestibus antecessit. Hic ergo tam regni sui

initia non solum firmare susceptum sed ampliare constituit, ad

quod ut aliquid deveniret fraude primo [illegible] pluribus conciliatis

[illegible] fratres suos quoque [illegible] suo iussu trucidari fecit

inque adamantes [illegible] fortunamque suam firmasset otio et

potationibus ac luxurie sese precipitem dedit, existimans in istis

talibus [illegible] summa felicitate fulgere. Infelix igitur suo iudicio

cum in [illegible] pinguedinem [illegible] venisset in pessimam

oculorum valitudinem incidit adeo ut lucis [illegible] plurimum

et abhaurie se ciuibus putans esse [illegible] valde inconsequ[illegible]

nunc hos nunc illos truculenter omni [illegible] pro libito atroci

morte seu cruciatibus tollebat de medio. Quibus ciuitati

misere congregatis copiis in [illegible] bellum indixit [illegible]

Qui seva militibus preda [illegible] impulsi seu [illegible] agentibus

suis eductis ordinibus descendit in aciem, et metu paruo tempore

intermisso iterum fusus fugatus est, et cum iam in declinium

fortunam labentem sentiret, quod bello nequibat ad ingenium

versus mitis illam in [illegible] suum trahere conatus egit, ut qui

de pace tractarent ad se mitterentur ex ciuibus, quos cum detinuisset

incautos quoque ad spem pacis hostes adduxisset in solutos irruentes

armatorum turmas emisit. Verum cum longe aliter quod

sperauerat succeisset victus fugatusque suis qui regnum apparatum

clam nauem conscendens secessit in locum a quibus [illegible] suscepturus

esset [illegible] ciuitatem fraude occupat [illegible] in hostes

ceditibus rapinis exiliis stupris matronarum et virginum

tam patricium quam plebeiorum [illegible] lasciviens seuire [illegible]

cepit · Et cum ulterius rapiendi cessaret apparatus nova locrenses
miseros excogitata astucia carpserunt / nam cum siracusiis satis
composita in domibus omnes coniuges ornatissimas in templum
veneris cum ad eum noto publico obsequio deberet electurus
collectas iussit militibus spoliari / et cum viduas emisisset orna-
menta subtracta in predam · Quibus exasperati locrenses
irruentes ignominiose illum ex patria expulere · Sic iam bis
exul dionisius cum fortunam lubricam ingenio usus vetere adiectis
siracusanis recepta est · in quos cum prisco more seviret fortuna
sepius artibus suis lusa est · sed tot tenelacionibus fessa passa
est · ut conspiratione civium facta bellum obsideretur in maiori · arce
deficientibus viribus anxia mentis compulsus · cum hostibus itum
est pactum quod ut deposito imperio arcem cum exercitu libere sira-
cusanis traderet · et corinthum privatus in exilium tenderet · Qui
stragis in libertate dimissus exinanitus fere quo mittebat excessit
ubi postquam ventum est summo ducto consilio ubi quod humillimum
esse existimaret ex statuum Omni tutus iudicio se in sordidissimum
mite genus abiecit · Nam inter lixas et lenones in pompis et
fornicibus veste obsoleta contectus perseverabat · vilissima denique
et inhonesta omnibus sepissime agitans questione visu dare porta
cum ex teatrice contendens astantibus · Ultimo docere pueros in vicis
et ludos agere et alia quecumque ad se despiciendum inducerent actitare
cepit / nec tamen facile his dissimulacionibus malam de se suspicionem
corinthiis abstulit / tamen possunt prisarum hominum plurima gesta
O varia rerum mutacio quam hic exul vita distinctus erat / ab ea
quam princeps observare solebat / actus qualescumque fuerint quamvis in
honesta atque fetida in eadem sordescendo oboluit / nec sua tamen dedecora
flevisse potuit quin ymo iovis olimpi amiculum coronas victorias
quod deorum porrecta brachiis epidaurii · esculapii barbam et proxime
spoliatum locris templum ac alia plurima sacrilegia commissimo
concertacione pensasse creditum est · Postremo miseria suprema devictus
inregit abstinere ut incertum sit an apud corinthum moreretur
an in siciliam rediens fuerit occisus

Que preter multorum hominum obstinacio est qui lapidem ut
amicis bis e culmine Dionisium suis operibus preuaricatis
fortuna deiecerat / et ut restitucionibus apparebat magis castigaret
in modum quam derisionis in penam / nec tamen largissimi exilijs
in aliquo sed cum miseria et humilitate patuit. quam aliquando tercio restitutum
casum tunc eisdem cum vicijs peraccerit. Iniuste quidem accusat
et in delictis vbis et ex accionibus laccatum fortuna. Cum dubium
si fronte in scripta multa mea gestorum / que eam recte agentem
quam legerit arbitretur / lasciui quidem scelera non videmus desol-
aduersa non flumina etc. Dum nos mos non cognoscimus ocula-
tam fortunam indebite accusamus.
Et si per infelicem Dionisij siragusani finem lamentacionibus
hunc oneraret ut tribus beatum dudum predicaverunt
Dux quam per fidem exitus sine aplausio venerat consule vbilibet
effectum et inde meritum sit / non tamen viso Pollicrate Samiorum tyranno
in se culminis vertisse patuit / qui ymo infelicem casum exclamat ad
fortuna septimam in illum sese sponte sua contraxit. Samos
egei maris insula est diues opum et ob id in nomine fortune
ferebat antiquitas. Cum quid era sed dimiciarum opera vel alie
fortune munere Pollicrate quidem assumpsit tyrannidem temporis
Et si vti tyrannorum mos est in suos minime terrae viuere adeo
fortunam obsequentem habuit pectora et amplissimos illic sine metu
et quosque suos seruitiores adeo aptissimos habuerit / nec solum
prosperitatis vulgi iudicio quod ut plurimum mendax est, sed ipsius quoque
Pollicratis enim visum est adeo sibi cuncta prosperis successisse decorum
que sit tam mediam et cubicam tam fortune quam super-
aufferendum / quod sibi inter mortales pro desiderio cuncta succederent
sed infortunium aliquod per quem aliunde non dabatur afferre
instituit. Sumpto quam e manu annulo quem habebat carissimum. in mare
deiecit ac vna tristicie saltem modicam exinde autem leticiam
Oruidebat sed temporis ad miseriam deesse timebat / quam incipiebat
semper ciuilam animi non prospexisse et aliquantulumque aliquam fortunam
firmam et nobilem estimabat / Aut quid maiora vesperans
inuicto prauitis voluntatis non contentus id egit ut quod
eiecerat sponte Pollicratus ipse aspernaretur resumeret

cum post dies paucos ab anuli iactu a piscatoribus piscis capta
qui anulum deiectum escam putans sorbuerat dono tyranno
oblatus, et eius involucre seu a coco seu ab dapifero compertus
anulus est, qui amplissima restitutus Policrati portatus est. O latentes
insidie numquam nimis fidentie assuescendum cum cum blanditur
fortuna sit ergo undique fulgoribus rutilans, ut inde amarissimas
calamitates incideret actum est. Nam quorum ea revisasset iram
fortuna seu precedit cupiditate seu quod adversus Darium Persarum
regem hostibus prestasset auxilia Policrates in eum totis viribus
oratus Darius per fratrem suum illum effudit, cepitque ac post carceres
et cathenas eum qui tot prosperos viderat, qui tot successibus
letatus fuerat, qui volens a fortuna turbari nequiverat in summo
Micalensis montis vertice tractum celsa iussit in cruce suspendi
qui et si tormentis anxius et ruboris dolorisque angeretur, non
illi modicum potuit attulisse dolorem sub se spectasse omnem
Samiorum multitudinem paulo ante nil imperio adversum se audentem
nunc tam libertatem suam recuperatam illius exitio cum eius
ignominia contemplantem et omnium mortem letam gratulantem
spectantem et tormentorum atrocitate et preteritorum voluptatum
memoria ac contumeliarum invidia et verecundia illati dedecoris pati
quod domum dolore me medetur et lacrimas velut infestis avibus
lacerandum, qui infra felicissimus vixerat in aere miserrimus
expiravit

Idem acquire Policratis manum extraxeram cum alibam
olim Cyri regem Plenton querulum que conspexi accusatque
Hermolaum(?) Philippi Macedonum regis perfidiam eo quod abusus
uxore eius Alexandrum Olympiadis sue fratrem se pulso ac
in exilium secedere coacto regem Epirus suo substituisset
in loco. Nec infitior squalore senectutis inopiam que dolentis me
facile in suas traxissent querelas nisi alias maior pietas antisset.
Nam haud procul in adito deformis et rabidus turpis tenore
Callisthenes tacitus sequebatur, ut pavens tamen sanguine pulvereque
ipsum se se monstrante quem inutilem hominem existimasses.
Cuius ego cum nomen audiens memoras quod subito eum
quem satis philozophantem in scolis celebrem audisse ne dum

calamum in ignominia senectutis in cunis d' vltro spoponderit / sed
nec lacrimis negare potui Quis adeo lapideus est qui videns honestum
hominem satis imbutum doctrinis initiis et conspicuum intantum insigniter
cognitione viri quesita laudandis vigiliis philosophia inutilium deformato
vultu ... et tam pri obsitum / non suis demeritis sed sua prosperitate
intercedentem se cernens qui possit fletum premere Quod vero apud
alios notitia clare originis regia predecessorum insignia admiran-
da eorumdem facinora splendoris plurimum videntur afferre in philosophis pro
nihilo est Quid enim maiora diademata quid aurum sceptra quid
portas ymagines superatorum regum orbis et subacti possunt philosopho inclite
claritatis augere cum non solum quos manus fulgores mortalium
valere tantum philosophia conformio ipsum celum ... incomprehensibili
quadam luce decoret / non vero ut sublimiorem celestem ...
faciat cuius est contemnenda propago Quis quid a sua mente adole-
scentia in vacuandis philosophie laribus exhaustis forsan audivit socratem
et platonem apud mortales diuina gesta superne mentis arcana
sub aristotele tum clarissimo omnium philosophorum principe inclabili preditus ingenio
floruit auditor / et tante iam cognitionis clarus auditores habuit
quibus et ipse ingerit vel reserasset archana Ceterum cum illam
ingentem expectationem supremi ... Alexander macedo Aristoteli
preceptori suo maioribus procul dubio operam dante proposuit ut
consiliis illi comite aliquando daret / cum admiraretur doctrinam ...
et honorem ac magistrorum rerum passus instituit ... per quem
si quid forte mediocritatem dignum ageret liberius traderet Unica vero
ut se talem exhiberet propter egregia inter cetos suos tam
ingenio quam viribus valida tanto regi calistenem insignem virum
et eloquentia facundum itineris socium doctrinarumque ingenii consortem
... eundem si preparat possit philosophie insigne fastidium grande
et illustre illi concessum sunt offendit regem contra doctrina mores
cuius qui tot tamque grandes imperio regebat exercitus / et cum
... varibus arguebat fortuna / in rebus invidens cels
... quia impleturi non decebat tela nequiebat insigere ut
solum vere appareat prosperitatibus sui vnius omnia esse ...
in concessionem philosophi sublimitatem iacula dirigit ... est ut
succedentibus alexandri votis et pluribus ... iam
regnis Dario quoque cum ... superato ...

accederet preda ut oblitus sit moralitatis Alexandri. Ausus sit velle
asinus in deum more persico adorari. Quod quidem et si egre macedones
audierunt fuerunt pertinaciis calistenes tulit egre non solum auctor sed apprimis
redargucionibus eum saldam tamquam detestabilem regis satum damnavit
insaniam exemerat profecto honestissimus hic vir. Alexandri preceptor nati-
tam et pericia sinantis illum impune cum fugiat generis ne unus
inferre latissime incidisse languorem. et deo immune ac medica
opere non sua conditur sanatur nouat. vino et ira oppressus superatus
alter processum dolore et gravissimis agitatum curis. accedens omnino a
dimitate sua exuta sese quam uisa vite lacte plene mellifluo educatum
sanctissimo nutrito ingremio et honestissimis eiusdem laribus assuetum
neque dedecore hominem ne deum domina imbutus sua vim nec interdum
dicta se stolidus figmentis credidit permitti stultis quam credere fabula atque hora
sex tenuia alicui divinis hominibus veneraturis sibi quam tanto tum primus
quo non vero tum doctrina virtutis extollere oportet et deprimere vicia
sed laudabili vita et exemplis quam docere spectantibus. cuius ipse professor
actus existeret. Atque quo venerabilem eum constantissimis his vicellum non
passus in iram sibi familiarissima Allexander facile concitavit atque
quam sua persuasione neglecta in se religiose gravissimas dare penas
et racionem virium coegit. nam iussu suo cum ante senatus occupatum
contemplacionibus hominem una cum pluribus conivasse finxisset calistenem
effossi sunt oculi truncate aures et nares et labia pedes atque manus
pedes quam dein excantibus ira excandescente in lenitis tam ornatum
regis preceptor in spectaculum atque ludibrium deductus est. Quecum
non dum satis rabiem imperantis explessent postremo cavea in-
clusus est. et cum eo canis unus quietis lacessiti infestator assi-
duus. Cuius per multa miseratus lisimachus nobilis ex macedonia
iuuenis afficiens non nunquam ab eadem domitu preceptor et verum audire
audire causas ut morte finiret angustias illi quam cibum porrigit non
impune venenum exhibuit. et per tot dolorem una ab iracundi
hominis iuuenis insania plene aliquis assumpta e. Queso dicatis
sequens aut. quod in subsidio stolide opinionis vestre apponitis quibus
postquam in castra patris ... favorasse fortuna in longos. terras opiparas
titulos auro lectos obscenas libidines et fluxos in omne delectari
moris arma frivola hec sunt. Quid ergo exercitibus emercis divi-
ciarum. aperite oculos mentis et videte quia humilitas sola deo gratissima
virtus huius monstri viris coniurere potuit. et in ea confidere
cuiusque solius est patriam deponere et pauperem desiderare dei velut arguere

i.e.s

Cinis

Spectabilem Alexandri et macedonis imperium opus fecit Lucanas
spiras plus expolibias nisi duas ex aduersis tyrannis in mestis
minimi clamitantes quod expugnaturus rex affuit Alexander cogit quod querelis
suis ut calisteue relicto in se oculos trufferent. et de se scriberem
ut igitur volue prorsus Epiri regnum apud antiquos et potissime
post exactum troyanorum bellum satis celebre fuit. Nam recepta
victoria hylione quod combusta ac diruta fere omnis grecia nobilitas
aut naufragiis aut excidio aut exiliis multata est. Quos inter
et pirrus Achillis filius perdito per absentiam patrio regno vagus
Epiro consedit in sedibus. et ab eo nomen qui molosi dicebantur pirrhide
dicti sunt. Inde vero facile epirote et alio capta lassana
inepte gentis omne tradiaegium nutriatur pius fama inter grecos se
summa claritate conspicuum. Cuius ex successoribus neoptolemus tribarum
filius genuit Alexandrum et olimpiadem Alexandri macedonis
genitricem. Cui quidem amoris fulgore illustris. et philippi regis
affinitate spectabilis insigni formositate decorus iuuenis fuit. obtempto
infausto philippi crimine polluto meruit eiusdem viribus pulso
arisba regnum auunculi suscepit. Cuius splendori generis ac formositati
superaddito illum gloria indabile fecit egregium. Nam cum iam philippo
mortuo Cum Alexander macedo in persas et orientem expeditionem
arripuisset quam sibi tamen orbis parare imperio et hic attinentis vocatus
grandi spe occidentis imperii potiundi in ytaliam accessit. nec leta defuit
fortuna primo bruciorum quidem ac lucanorum ea tempestate populorum
ingentium virorum semel et iterum fudit exercitus et armorum vi oppida quedam
et nonnulla ex eisdem deditione suscepit. Tandem coniugantes plurimum
mia romanis magis dum vires augeret cum in quietos vellet pace
firmare. Verum dum altiori ex culmine eo quasi me quo taperet altitudinem
tractum in presestinatu illi atque addodone Jove predictum misabile fatum
incidit mutata fortuna vires Pandosiam urbem et fluvium
acheruntem letalem illi sortes dederunt quos ille greciam solam
esse ratus quam sese fuis subriperet altam ytaliam periculi haud
tamen haud longe pandosiam urbem a lucanis inmatibus
compulsus tripertitus eius exercitus fusus cesus quod fuisset. et ipse occiso
lucanorum duce fugiens ad acherontem fluminis imbre perditum tunc
eruptisse pontem impetu fluctus audiuisset quod fessum fluminis
nominantem eius quod rapiditatem exeuntem deduci reperisset
nouit attonitus ac fere exanimis in ripa substitit dubius inquit

Iter flecteret aut se se undis mederi seu hostes potius expectaret actum
a summo viro ex sinu montis antequam deliberasset Lucanos instare
ad transitum paucos impulsus est. Nam in alteram devenit ripam
cum fatali assisteret hora a lucano exule ex hiis quos in suam
custodiam preelegerat ex eminenciori loco veruto transfossus est, et mori-
bundus in vorticosas Acherontis undas collapsus cum sanguine reluctantem
spiritum effudit. Et undarum impulsu in presidia hostium cadaver eius
adhuc decorum armis delatum et laceratum variis in frustra
tractum est quo contigit et vincti fortuna quod perpetrarat mortuo
illatum est. Nam preter quam illud Lucani milites dum pro castris
fugarunt odio suadente veteri ignominiose discerpserunt medium
partem quam conservarunt tamquam victorie decus sue insigne miserunt
Consentinis. Nam dum satis desevissent non ante a turpi laceracione
cessaverunt quam lacrimis precibusque mulierculae petentis concederent.
Tercia in unum redacte reliquie ad lacrimas vicorum funerandas
et in regnum suum in Epyro sepeliende remisse sunt. Et sic qui fedum ob
absentem insperatum obtinuerat regnum dum aliud aggreditur
et quod male quesierat immatura morte subreptus est.

Nondum satis mulierculam Alexandri Epyrote inebria
componentem conspexeram et ecce flentem me traxit
in auditum rumor in partem. Quos dum inspicerem Persarum
Darium regem tanta cum maiestate maiorum antecedentem vidi
ut facile ceteros preter miseros calamitate patuit impetrasse. Hic ergo
Arsio patre mortuo Persarum imperium solus obtinuit, quem preter ceteros
cum omnis mundanarum rerum splendor esse videretur nec fortuna
superiorem arbitrentur mortales abeunte in eum adeo violentum
immissa est impetum ut ex maximo deveniret in nichilum. Nam
Alexander macedo ardentis animi iuvenis tanta rerum tractum
seque velocem cepit apposito accersiens plurimum lacessite professus
comparatis macedonie rebus parva militum manu orientem
omnem sue voluntati imposuit, et cum iam Lidiam Ioniam Cariam
et Pamphiliam occupasset, nexumque Gordii dissolvisset
et Tauri montis celsos vertices superasset, ad famam tam animosi
hostis excitatus Darius collectis copiis non ante obvius factus est
quam in campos devenisset Tharsis ibi Persarum ad multitudinem
conflictum extitit primus. Maxima Persarum cede data quo fugato

Una clade et si pressus Darius esset adeo tamen robore opibusque restau-
ratis ingentibus fortunam pugne iterum expertus accessit, que nec
letior illi fuit. Nam paucitas macedonum armorum et auri plurima
innabatur. Ingenti quidem conflictu ultra amplissimam persarum
tandem darique regis fugam castra capta sunt, cum nec et quinque
aut filiabus. Et tam grandi thezauro et multum primo victoris
appetitus inexplebilis vincebatur. Hac strage fractusque Darius cum
sese in babiloniam recepisset diffidens armis precibus et repromissionibus
animum victoris flectere varaque est. Postea cum omnia agi frustra
perspiceret et suo potius quam alio salutem fore tuendam. Dum Syriam
Ciliciam et Egiptum que subigit Alexander et ad Amonem
libicum tendit, quod concessum sibi spacium fore contemptum exercitum
conatusque est. Quas cum iterum primus impares duxisset, haud longe
a Tigro flumine tercio congressa est. Nec more solito impetu prima
primo ... diu dimicatum est. Et aliquamdiu in paraticulo belli
fortuna fuit. Persis superantibus macedonibus mori voluit Darius
qui assius in spe meliorem fractusque cum paucis aufugit. Nullo
in prelio precedencium tantus sanguis effusus est, eo quod Persae tamen
pro salute patriae acrius obstitissent. Macedones vero indignabantur
quod iam his devicti in arma tercio surrexissent. Victa precatione nemo
indulgebat. Darius autem victoria Alexandro relicta iam se
ipsum destitutus quod assistentes amicos fuge socios sequebantur usque
in parthiam captivus pocius quam rex ductus. Alexandro secutus est
…gisque gentium perniciendam apud Tharam parthie vicum amici
Darium in compedibus aureis posuere. Victum quoque in vacuum transtulere.
Demum spe regni occupandi ab ipsis et amicis primo confossus est
et persequente Alexandro ac clam habitis occisus fonti cuidam propinquus
et morti vicinus ipsa milite compertus est in tam grandi afflictione
salutisque paululum ut ab intelligente moriens compertus sit. Hinc ex
extrema mandata dedit et sanguine deficiente aureis in compedibus
expiravit. Hic igitur tam celsi regis tam potentis tam divitis
exitus fuit. Cuius gratiam lapsi ita tapeficta fortune permissum est
ut qui rex et splendidus vixerat, fuerit quoque Persico nomini moriens
dedecus ne liqueretur ambigua insepulta aut plebeio ritu telluri
traderetur ingloriusque. Nam ipsa consumpta ad mandata dedit referens
Alexandro tam dedit. Ut et victor defuncti regis corpus
vellet inspicere, eo quoque conspecto et sua compassa infortunio lacrimas

gaudet iubet quod illi more persico celebrare simul atque regnum exhiberet
Quas magistra factum est non intendant quam suscepit gloria
[?] crima miseriarum scola persica
Ut pepere quedam bella per troyanum excidium similes an-
non cognitos gaudes attulit casusque, inopias per plurimorum strages et cine-
res regnum victorias. Quas dum mox intestino bello mox extra-
neo miserabilis expertum urbis opulentia facta virorum paup-
errima facta est. Sic et postmodum carthaginensis perfidia et romanorum
audacia dum intenditur deinceps orbis gloria delectavit. Affricam
ytaliamque in numerosam traxere doloremus, expte quidem sunt et usque
in multos annos quamvis paululum leniores, asperius tamen dilapsus nimium
miseriarum experimentum. Verum simul aliquid voluptatis quod forsitan
sumere nequeunt parvos. Nam cum iam longissimo certamine defessis
agitem ab undis horum tam malorum quam grandium causas
dedisse tempestum est abrumpere primo pulsique ingentia naufragia
passos, et per omne litus eorundem calamitatis cassata ac alta
salo siruncta conspicimus. Hanc floruisse persas insolentius suas
in grecos parte iam demonstratum est. Macedones temeritatum
suarum autropas quod salnisse penas et si non plene ad sufficientiam
et tum cito perpetum simul cum iam videtur maximi allexandri
heredes amplissimos et eorum filios nepotes quod virisque serie bellorum
terrisque subactis cadavera crimpnos inexpiabiles deplorantes lugubres
squalidosque penos ex salute, ex quibus amexi non minus quam miseros
primos accedem appirio leonatus mortis fugere persicum sint accusatum
infortunium. et quod dum antipatrio ab atheniensibus obsesso auxilium
ferret ab eisdem te tam veneratus occisum quod deflentem fuisse
neoptolemus ac polipercota gravitercius quod dum eumeni pararet
insidias ab eodem in eisdem congressus infeliciter occupatos ac cesos
fuisse. Sic et perditam afflictum nimium quod dum ptolomeo egi-
pcio bellum intulisset ab exercitu suo ipse dux est trucidatus
est. Quos omnes una cum anaxarte capadocie rege predicto
iam dicto vita regno quod privato et amulcium vidano obmigatis
civibus suis. Carthaginensibus per mortem Allexandri in perpetuam
remeante vocato volens pretio et in id nemo ut comemus capa-
docie ac inflagome ducis miserabiles miserabile quorum superius
addam

Allexandro magno qui subornatis sacerdotibus amonis liberi
se iouis filium dici cum stolide fecerat suorum apud babiloniam
veneno consumpto cum tam ingentis imperii vnus satis dignus
heres ex primis non posset eo iacente adhuc in lectulo examine quia videbantur
maiestatis aliquid aut dignitatis aut roboris prestantia videntur agnoscere
per prefecturas in xxxvi heredes eum comparantur diuisum est Ex quibus
vnus eumenes fuit ex macedonia tam genere quam probitate conspicuus
Cuius ut acta sub Allexandro liquerunt susceptis capadocia et
paphlagonia cum consortum longe milicie munus est ut nil illi preter
regium nomen ad regalem gloriam deesse videretur Ceterum dum consortum
optatam amplitudinem diutine milicie quietem aduenisse credidit
illi hostis affuit illico vtiam vt mos est in se magnus ruerent
moles quas regum dictatur vires nec dum frangere sed nec tollerare
patiuntur intestina alunt discordia et dum sua in se diffidentes
arma conuertunt actum est fraude antigoni et neoptolomei qui cum
exercitu ad contingentes casus adiutor eumeni datus fuerat ne dum
eumenem linquere cogitaret verum et exercitum tradere omnem quibus aduersa
batur eumenes temptaret Quod aduertens eumenes in eum arma
conuertit et prelio fudit atque fugauit atque suadente polipercontem itaque
neoptolomeus dum ambo eumenem letum ex victoria incautumque
per insidias circumuenire putarent abeunte iterum concio pugnantes ceciderunt
ambo quamquam ex re primo eumenes suo infortunio a macedonibus hostis
publicus iudicatus est et bellum aduersus eum commissum antigono
Is vero inito certamine eumenis copias fudit qui sinistro rex successu
preteritaque in munitissimum castellum confugit in quo dum illum obsideret
antigonus audito quod interemptus antipater eumeni auxilia prestaturus
accederet soluta obsidione discessit Eumenes igitur qui fugiens
exercitum liquerat se destitutum aduertens cum primo petiit ad argiras
pedas quorum allexander prelia multa confecerat qui apud eos
qui seruitorum videre passi accessit Argiraspides autem Allexandro
defuncto omnium aliorum ducatum spreuerant Quos tamen eumenes blande
sensim sub suo traxit imperio contra aduersus antigonum venientem conduxit
in pugnam in qua vtrimque duce variata fortuna vna cum eumene
fusi sunt castrisque priuati in quibus vxores liberos quoque et longe milicie
premia perdiderunt Quo euentu turbati eumenem tamquam malorum
causam turpiter obiurgare dampnare vilipendere cepere et hunc clam
cum antigono pactum de re habendis omnibus si captiuum redderent
eumenem illum tacite abeuntem cepere et vehementius omissum perduxere
in medium Quo cum petenti facta potestate dicendi supplici oratione

a tam inani facinore retracte aut in libertatem aut in mortem sua
sinistra conata omnes expectavissent visus in viam [illegible] vestis
ac dimissis ex centurionibus illis detractis ultro ante custodes vinctus
ut erat ad hostium castra viam indignans arripuit. Quem cum
Antigonus vidisset recusavissetque carceri tradidit haud longe post metum
quo mortis genere inter cathenas et tenebras mori coactus est. Sic
qui multas expeditiones clarus peregerat una victus fastidio finis
effectus est. qui suo regi iusiurandum inviolatum servaverat sibi
non servatum in perniciem suam expertus est. qui hostium duces
victos plures adduxerat vinctus a suis militibus hosti concessus
est. Qui regis magni aulam conspicuus incolebat captivus
squalidusque solutusque fedo ac turpi carcere trusus est. Et qui multis
vita donaverat inhoneste datus est morti. Sic primis ultima
adversante vices mutare fortuna

Iam iam quo flectatur non habeo calamum squalore
et gemitu audiam successores Alexandri gregatim
quasi ad quoddam eorum solatium venientes. Ceterum ex his
ne passim euntes percipiam singulos recitem quosdam interim
digestos uno tantummodo globo provolam. Cum Olimpiade Alexandri
matre tristi vultu et obsoleta veste inter alios venire sunt.
Hec Olimpias genere preclaro Grecorum illustri Eacidarum
nempe sanguine traxit originem. fuit et forma decoris
singularis nature donum et desideratum precipue mulieribus et insuper
regis filia ex Neoptolemo Epirotarum rege producta. Sic et regis
et soror Alexandri scilicet qui apud Acherontem fontem vanus
periit. Preterea et regis affinis. Sartos nam Molosorum rex
neptide sororis sue vir erat. Regum etiam coniux fuit. Nam Philippo
insigni Macedonie regi coniugio iuncta est. Ultra hec omnia regum
nec egregium mater quia Alexandro illum ingentem de quo
fama viget inclita peperit. Potuissem addere et regis pellex
sed honestius tacuisse visum est. Preter hec omnia et ipsa regina
fuit nec tot sceptra nec tot regum solia ut alia plura
omiserim. Olimpias tamenque eximii decoris sidus emicuit a
quo quoddam vincentibus specimen felicitatis cernere esset. licite in
sepe acerrimis fortune quassata ictibus et postremo de cetera

fuisse tamen per letam iuventutem inter tot splendores alacris dies tetri
et si plurimum meroris attulerit Philippum virum suum fortis animi
amputatum fortune regimine quam ab aliis in Scythia Scytharum regem superato
vulneratum et fere mortuum, et inde apud Methonem urbem sagitta
oculo privatum, longe magis nubiliorem animum agitavit adversa
opinio crimenque adulterii, et inde non solum viri conservatam
minime fuisse vel labefactatam eius pudicitiam, et quod longe peius
ipsum Alexandrum contubernii ex alieno susceptum, quem turpe
macule notam illaturus licet suspitio splendori inmineat sue
facile videtur quod nostre matronis nil est pudicitia pulchrius. Et
et si multum etiam in plebeis mulieribus damnanda sit in reginis
summe damnanda est, cum credatur ea deperdita nil apud eas
decoris regii restitisse. Hec igitur illi inter tot illustrium avorum
cognatorumque regum nomina perpetua labes incerta mali est
fomenta quod si nil aliud attulerit pluribus subiectum. Nam
si sacro federato coniugio non solo obscene libidinis prurigine
intulisset forsan fingendo tollere potuisset infamie. Sed eorum
apponere consueta iterum fere contigit. Nam ipsius tempore Philippus impa-
tienti ad ulterius vocem ea quod ad modo repudiata Alexandri
cepit Cleopatram filiam suam copulat in coniugem quod
Olimpias seu quia ob infamie nota seu ob pellicatum in iniuriam
tam difficile tulit ut viduitatem maluerit quam pellicatum
incepto perpeti ut satis post paucos dies ea volente perceptum est. Pausa-
nias, vir regius filius ab honeste generis ducens originem,
ab ea ut creditur plurimum impulsus eo quod Philippus inultum
sue stupratorem Attalum exirotam sublimasset in regem
in egeis in celebri nuptiarum Cleopatre festo inter Alexandros
filium sacro quam sponsum sub trucidavit regem. Quo peracto
facinore quam funebre officium prestitura viro confestim devenit
Quod adeo exhilibuit ut nocte sequenti in capite Pausanie
iussu Alexandri filii pendentis in cruce auream imposuerit
coronam. Quod etsi sceleris eius originem satis ostendisse
pateat ut clarius appareat, paucos post dies Pausanie
corpus deponi iussit illud quod super Philippi reliquias non
absque decore cremat gladiumque quo regem Pausanias peri-
merat Apolloni sub nomine Mirtalis que quondam primula
vocata est consecravit. Sed hec ad mores satiandos sufficiant

Cleopatram namque super inductam postquam eius gremium sanguine
singularis filie maculavit tot verbis dolorosis affixit ut ad vitam
laqueo expellendam impelleret pendentem quoque neptem letabunda
conspexit. Quid dicam nil equidem irata mulieris furens et quid
dirius est ut irata cum furore gerit. Sic in vindictam proclivius
mulierum genus cui non sufficiat vidisse quod optat. Sciatur insuper
cupit quod egerit se tunc existimans rite vite in ultionem misse
dum sui sceleris omne complementum sentit. Vidua igitur ut
viri pelicis quam cede labefactam pudiciciam expiasset pristina quam
fortune manibus felicitatem eripuisset et maiore potita imperio
alacris. Sed nec istud apotentori diu permissum est. Filium quippe
unicum et iuvenem cum ob maiestatem subpositam sublimitatem suam
potentie arbitrium nondum ragnatam affinium quamvis tunc madatenem
longam atque periculosam inire expedicionem gemebunda conspexit. Et
quam exactis casibus vita sua pendet anxia sollicitudinibus variis fama
omnem paventa inere partem militie sue tempus sustinuit. Quas
inter Alexandri fratris morte dolore intollerabili percussa est
non solum quia spes ingentis audacis repente in fabulam versa est
sed mortis genus et cadaveris ludibrium audisse in eciam in lacrimis
sepissime solvit. Et si paululum crebris atque magnificis filii victoriis
inter tot infortunia et facilia victoriam non infeliciatur restauratam
gessimus est. Verum ut assuetis moris largissimus diu pectus
fortius movemini. Ad venere qua debuerat exanimando filii morte
veneno ab orbis impio rapti. Qua dum gessimus reddiderim ut
se tunc viduam primo cognovit. Dein paucis et inclitis expeditio
urbis cum impias quas ploratus non explevit longissimi luctus igitur
miseriis obsita in expugnabilis vita eius finaciter. Non longum
post tempus adivit infelix videre filii auspicio et laboriosa militia
quesitum dudum ambi imperium inter macedones omnes discerptum
cosque cernentis seditionibus in se victrica arma vertere. Et ardenter
ex lacissa prosaltria genitum postergata filii prole vetustissimorum
macedonum regum consideret solio. Sane aut taliud impacios aut vi
pulsa regno sit non habeo in certum in epirum secessisse satis clarum
est. Ceterum propinquante crudeli fati die perspexit ea cadda
molosorum rege nepote suo in macedoniam pergere una cepit

Cum inter suos ardens cum crederet quinque infestis annis prohibuisse Quod adeo egre tulit ut in dimissas filii vincisque lacrimas revocatum optaret quam mori Sed nec blandientis fortune paululum subsidium defuit veteris quippe macedones tam philippi quam Alexandri meditatione illi adhesere animo nec visorum affinibus obstacula removent quippe in rebelli captum arideum cum coniuge ira fervente iussu suo occisi sunt Inde potita regno prude nobilium cru lactactum cunctis amica unde felicitatem pariter et stabilitatem regni sperare arbitretur in ruinam atque exitium conversa est Nam cum illud cassander antipatri filius et Alexandro olim veneni porrector eius in excidium totius regie prolis fortuna maius sinabat beneficiis eorumdem plurimum obligatus audisset se ad interfecti regis vindictam venire simulans cum exercitu regnum occupaturus advenit Quod olimpias audiens macedonum obprestitam in eos sententia diffidens cum barsame et roxane nuribus filiisque in pidnam urbem trepidabunda confugit. cum qua profecte sunt eacide regis filia deidamia et thessalonica privigna alie quam plures matrone spectabiles magis quam armis arbitrate servare salutem Quas pariter cassander longa obsidione coluit Olimpias pacta libertate victoris cum reliquo muliebri cetu in dictionem se tradidit

Cassander autem aliis dimissis fide fraudata olimpiadem subornari interfectorum ab ea affinibus in ad supplicium postulandum induxit hinc ad eam occidendam quos destinebat cum venisset armati carnifices regalibus induta ac duabus ancillis innixa nulla in parte pavida ultro illis processit obvia quam cum venientem percussores vidissent sed dignitate pristine eius maiestatis perterriti. sed nominibus regum affinitate prefecto non audentes impacto ferrum substitere donec a cassandro alii mittuntur quorum irruentium gladios ipsa non refugit. nec ante vulnera nec post manente ex muliebribus sanguine muliebriter exclamat aut pro salute sua sed mortua astitis satellitibus preces effudit, Sed gloriosum in se veteris prosapie animum colligens virorum fortium more tacens crinibus vestimentisque composita ne quid iacens indecorum videretur. ferventem pertulit ictus in hac se tam serenam tamque magnificam imperatoris matrem confessa et effuso sanguine placabilis non aliter quam si vixisset expiat infelix

Nil in eo iudicio prolonges quam eo velim ac alio quo labentem
vitam in pavidi ducimus fatum inevitabile si sumamus. Nam et si
multum laudis absolute cum honestate finitam lucrentur, longe
plus glorie si via sublata sit morti preempti alio occurrentes
in verecundiam. Nec indigne. Nam viri acribus mortis casibus appetimus
se ad eam honeste succedam alacres ire virissimos, quos si sic
perlectos pavidos forsan enasceret non morti nisi subrepuisse, sed famam
quam fortiter moriendo quesisset nisi vere perdidisse se credat. Sacius uti
infelicitatem moriendo iucunda mors est, sic et eorum semper vita que
cum ignominia finatur ingemiscenda

Non solum circa celsos exercet fortuna vires quin ymo persepe iocatur
avida vento ex humili sinio tritas in altum paleas tollat
in amplissimas nubes, et sic monstruosas reddit eas non nunquam
rutilum solem attingens et crebris tonitruis immittens. Saciata quam
ludo quod extulerat solvens diffindit in pluviam, qua nostro utero
dicam an tenebros lanas vias aut scindas repleri eluatas. Quod
si pausillum nisi vos macedonicis indulgeas, et in agathoclem
siculum intuebimur loquendo apparebit

Is siculi cuiusdam lutifiguli filius non clariorem adolescentiam
egit quam eius fuit origo. Nam cum formosissimus esset
et inops indignans paternam offitinam ut opportuna vite pro-
curaret. turpissimo questu inhonestissimorum hominum stupra paciendo
pueritiam suam ditat. puber factus ad explendam muliercularum
libidinem se commisit, et sic in omne lascivie genus famosissimus
non tamen apud siculos verum et apud exteras naciones evasit.
Quibus nisi pro se votis iam robustior siragusas veniens quandam
agressus, et quietiorum emendatissima fuerat adeo ad facinora sua
promptum se exhibuit, ut cum ore facundia erat, centuriam assecutus
facile ad militarem etiam tribunatum conscendere. hinc Damascone
duce mortuo instante siragusanis ethnico bello. loco eius suffectus
est. Et ob industria etiam ad bellorum gesta actum ut Damasconis
quondam ditissimam coniugem quam adulterio ante cognoverat in matrimonium
duceret, et sic ex lutifigulo dux et ex inope dives effectus est. Verum
quod illi proximum paulo ante fuisset pravum vaticinium dum in ampliora ardesceret
in patriam ingrata exarsit. Ideo quod tantis viribus eiusdem occupare

dominium conatus totidem in exilium actus expulsus. Ultimo tandem
dum apud Murgantinos bellis adversus Syracusanos laborantem exilium
ageret, in Syracusanorum odium primo pretor, deinde Murgantinis dux belli
factus est, in quo capta Leontinorum civitate Syracusas obsedit. Hamilcarem
Penorum ducem a Syracusanis subsidio accitum promissionibus maximis
illum non solum sibi conciliat, sed in societatem facinorum contraxit. Cuius
ope fretus est, ut tum Agathocli pax Syracusanorum diceretur atque revocatus
ab exilio sit eorum pretor et dictator. Deinde Hamilcaris auxilio subsidio
obsesso presidentem in gymnasio omnem Syracusanorum senatum primo, deinde plebis
summam sententia trucidari iussit. Post hec passim divites quosque
civitatis occupat et bona cuncta vertit in predam. Nec mora grandi conscripto
exercitu civitates sociorum incautas subicit. Que res deplorata in Cartha-
giniensium senatu allegatio eorum ut occulte damnaretur Hamilcar
parata est. Cuius mortem preceptum ante prefatam damnationem Agathocli
adversus Carthaginienses arma movendi causam liquit. Hanc ingressus
cum viri amplissimus civitates spoliis atque imperio nomen suum extolleret,
ex imperio invenit decoratus nec post regem dixit iussit quod ut se
a ceteris diceretur, nec desinit ipse formidabilem reddere et magistra-
tum regiam et augeat. Verum dum celsiorem ascendisset solium
sublimis victorem apicem fortuna retro favore solita paululum vertere
visa est. Nam cum adversus eum ad Hamilcarem Gisgonis filius
ex Affrica duxisset exercitum, bis obviam cupidus factus
bis ab hoste fusus est. Coactus quoque secundo turpi fuga Syracu-
sas repetere, in quibus quod ignominiosum visum est iam alacrius b[ellum]
[illegible] fortuna sequitur deletus a Penis obsessus est, adeo quod coactus
ut de salute quam iam de regno cogitaret, actum quoque de eo erat in
se de viribus impar [illegible] sed opportunum visum est
consilium. Deinde comparat Syracusis [illegible] rebus
comparatis exercitum traiciat secum in Affricam Archagatum
et Heraclidam adultos iam filios trahens in itinere quoque repente
in primis Penis metu Hannonem Carthaginiensem traxit in
prelium, quo superato ad quintum a Carthagine lapidem deduxit
exercitum. Ibi dum statuit civitates a Penis deficere faciens
[illegible] et vires augente plurimum. Preterea
[illegible] concursus [illegible] et in Sicilia ab Antandro suo tum imperatore Penorum omnis
deletus exercitus, et sic se rebus agentibus Cirenarum fulgente
regio Affellas Cirenarum rex per legatos Agathocli se iungit

et cum ingenti militum copia e vestigio sequatur. Omnis plebis
regni cupido nulla est lex nulla fides nulla pietas est. Fas
putes omne quodlibet nec indulgens cuiuis dum potestatem peccandi
facultas. Hinc cum imperio assumptum in belli statum Agathocles
cum adoptasset statim in virtutibus societatis ac civitatis ut omnes
occuparet exercitum per fraudem invenit in tantum. Et cum tercio
carthaginenses truculenta superasset pugna adeo totum perculerat
animos ut in sedicio in eius castris fuisset exorta. Apparet facile
bonni leta cum omni penorum robore transituram. Hinc Agathi-
des copiis Carthaginem traditis in Siliciam profectus et novas
penorum legiones per mortem Amilcaris Gisgonis transmissas
ab obsidione Siragusanorum removet. Ex quo omne Sicilie nactus
imperium vi ab civitatem vexisse fortunam ostendit. Sed quid
refert tam lubricam invidiam velle tunc monstrum quod quanto
magis fugitur tanto facilius stringere vincula vacuantur.
Agathocles autem maiora sperans quo omne bellum contra in affrica
videntes sedato ubique militari tumultu in aciem copias educit
castra hostium oppressurus apud que dum minus caute pugnasset
maxima parte suorum cesa erumpentibus hostibus in sua victus fugere
coactus est. In quibus dum supperatos in se milites audiret
nocte gubia cum Archagathario filio tacite exiens fugam cepit.
Verum Archagathone ab insequentibus capto et in castra reducto ipse
fugitivus et fere solus abiit Siragusas nec mora facta cum car-
thaginensibus pacem accepit Agathoclis filiis exercitu omnis in eorum
dicionem transiit. Agathocles vero ac clade perculsus cum penis cuius
pactionibus pacta iniit videns quod nisi [illegible] potentem in Ytalos
opum nimio disposuit copias quas transierat in Bruttios. Ubi autem cum
vix optinuisset advenere itero timo repentino ac pestilenti
morbo correptus est aque et per plurimum vexatus novis supervenientibus
et nunc opprimatis rebus longe acrius anxiatus est. Nam inter
filium et nepotem exsilio non aliud quam si mortuus esset de successione
bellum audivit exortum. Ex quo satis advertisse potuit etiam
sepultis videntur se absque bello frustra Siragusas ulturus pati-
turum. Et pacissime cum acriso filio nepotem regnum omne occu-
passe sensisset. Grandis erat perfacto consultatio tal' et fortune
odia satiasse debuerat videre se adultis orbatum filiis exulan

alisque regiis rebus faciem et apud hostes iniurie egrotantem
Egritudinem que per multos gradus ab officina fictilium in regium thronum
devexerat passa non est propitio vultu. Dum insisteret in suis asilio egritans
Siciliam et si per presumpta in dominium saltus cogitasset plures agere alios
nondum satiata finabat. Languenti igitur ei super additis curis
exaggerata egritudo est, ex quo adeo ut per longum infinitum tedium
mortem ineuitabilem illi tamen fore cognosceret. Ex quo cura atrior
ceteris super addita est. Erat illi Texena dilectissima coniux, et
paruuli duo quos ex illa susceperat, quibus orbatum homo dum
post excessum suum mortem aut carceres aut seruitutem instare
cerneret intimis compati cepit, ut ultra morbi accidentia torqueretur
adeo ut illi visitatio videretur excerpi. Tandem in valescente vali-
tudine mala ne quod anolabatur contingeret in durum et portabile
sano consilium versus est. lacrimas coniugi iussit ut sumpto cum
regio apparatu quo nemo ea tempestate fuit splendidior con-
scensa naue cum filiis ne impotentis nepotis essent ludibrium
se relicto in egiptum unde illi venerat remaneret. Apparuit
mulier et adhuc eo viuente se viduam audire, et quos regnaturos
pepererat filios exules apportari, nec ille ex regno aliud quam
ornamenta regia restituat. Sufficit tamen animo mulieris et dum
hinc afflicto recedit unde suadet eo instante opportunitate coacta
infirmatis imperio vix ab amplexibus eius descerpta miserabili
deflens cum prole recessit. Quas hic lacrimas quas querelas
quas amaritudines tam regio dilecti quam uxoris non sponte
relinquentis, et filiorum minorisse credendum est. Apparuit
ergo regum felicitates imperii gloria victoriarum decus diuiciarum volu-
ptas, et quod maius concupiscibile regibus esse dubium quam omnis
fulgor non dicam ab omnibus sed a miseratione etiam
minima obsisteretur. Rex autem undique miser et anxius in vale-
scente morbi peste consumptus occubuit. Quis non dicat ab-
gine dne. Quis fuit an humilior introitus vite an eiusdem
tristior exitus agathoclis

A flebili egritudinis fine in reliquias magni Alexandri
affectare velim nobilis tractatus actibus cumulus erat ingens tam
virorum clamantium quam vlulantium mulierum, et ante alios occur-
rerunt Harsamenes et Rosamenes, qui abiecto omni cultu regio sessili
senectute paliastro quam ex Alexandri incliti orbis victoris

se velut desertus in obsidionem primo demum in carcere a
Cassandro Antipatri ploratu mestus aiebant. filios quoque ex rege Ro-
xane conceptos una secum abeundo totius regie prolis in extirpatione
miserrime testes. Erat et Thessalonice Alexandri regis filia monsati-
Cassandri quondam coniux famam deflens virum se primo tempore viduatam
Cassandro viro et Philippo filio orbatam, et post hec ab Antipatro
altero eiusdem nato nil valentibus precibus aut lacrimis scelestissime
interemptam. Nec aberat Alexander alius ex eadem et Cassandro
genitus se deceptum queritans et per insidias a Demetrio rege
Asie trucidatum. Sic et Antigonus eiusdem frater a Lisimaco socero
se necatum clamabat et Euridicem coniugem carcere maceratam.
Et hunc Demetrius proximus afflictus se dicebat Antigonum patrem
non solum a Seleuco prelio fusum sed occisum. se quoque qui pace nimis leta
insignia facinora cum honeste mori passus, fallaci spe tractus
turpissime eiusdem captivum subiisse cathenas. Erant preterea
persecutus Babilonia privatus a Seleuco et Amintas qui Bactrianus
tenerat ab eodem victus fugatusque dolentes. Nec minus fere omnis
India perfidus Macedonicos vanos ostendens ictus se ab Androcotto
honeste humiliatum ex progenie sato tam leto tam honeste quam venire
mutabili rege facto testes querebantur. Post quos et Seleucus ploratus
querebat non illi de amicis non exercitu minus insignem auctori-
tatem, non insignem militiam post Alexandrum actam, non
susceptum regnum decretum, non peragratam secundo Indiam, non victoriis
multiplicatis quin Ptolomei cum Ceraunos insidiis
captum perfuisse potuerit aut assistere qui senex et ultimus
ex Alexandri principibus necatus. Quorum admonitionem omnem
querelam gemitus et miserias explicare. Tunc et si ratio mea instantem
pietatem moneret Arsinoe Lisimachi quondam uxor non solum
lamentationibus illam movisse potuit verum fere lacrimas excerpsit.
Hec auream cesariem distractam manibus et decoram faciem unguibus
infectis inquinatam, contusa atque impexissima veste fletu habunda-
tissimo humectatis ora pectus quoque pugnis tundens anxium tristi
cum voce viduitatem suam suis matrimoniis natorum necem et simul
lamentabar exidium. que ut sic aliis pre ceteris pietatem
incitant explicare mens est

Ptolomeus Lagi gregarii militis filius sua virtute non

non solum patris similitudinem expressit, sed ex principibus Alexandri
magni factus est. et post mortem eius egipti rex ptolomeus
in tam amplissimum crescentibus splendorem dedit initium. Et si plures
inter alios tres tamen habuit filios ptolomeum scilicet ceraunum natu
maiorem et ptolomeum philadelphum et arsinoem filiam quam
iuvenculam lisimaco macedonie regi dedit uxorem. et adhuc
iuvenes cum eius genitor philadelphum Alexandrinorum regem
constituit. Qua indignatione ceraunus in macedoniam veniens quasi exul
cum lisimaco rege cum venisset moratus est. Arsinoe igitur tam
patre quam viro et fratre regibus ab regali fulgore suo conspicua quanto
a fortuna sublimata est tantum et amaritudine rerum etiam con-
solata. Nam quamquam summi militis et potentissime felicius depend
est ex lisimaco viro lisimacum et philippum filios celebranda suscepit
tanta pulchritudine atque sublimitate conspicuos ut preter originis
insigne in se macedonum omnium alios oculos quasi converterent. tanta cum
matris voluptate et gloria ut si nil aliud preter eos si fortuna
liquisset iudicio suo felicissima videretur. Et quod plurimum letitie
superaddebat variis casibus demptis reliquis lisimaci filiis in spe
regni successores illos arbitrabatur. Sed longe aliud inevitabile fatum
fatum parabat. Nam uti iam diximus Cum agente seditione
cephala assiduis contentionibus macedones proceres in se arma vertissent
orto inter seleucum regem asie et lisimacum bello cupiditate dominii
ampliorum et senio pares atque animositate supreme quasi tot illustrium
alexandri commilitonum reliquie collatis signis in aciem descensum
est. In qua non solum admissiorum cumulus cunctorum maiorum variis
preteritorum casibus strages extitit lisimaci superaddita est et ipse
trucidatus. et quod superstitibus filiis debebat esse subsidium
regnum ab antigone invasore eisdem sublatum est. Qua de
clade arsinoe nuper regina vidua spoliata quasi et exul in cassandream
munitissimam urbem et antigoni impetus apparatum cum prole
gemina pro salute secessit. Ex hac malorum suorum radice
superiori exitii palmes exortus est. Ceraunus quidem post commodum
adversus antigonum sumptis armis illum macedonia expulit. seque
non iam regem dixisset exule cassandree urbis cupidus nec
regni cum eos haberet lisimaci filios nepotum sanguinis avidus
effectus est. Cui desiderio cum viribus operam dare non posse cognosceret
ad ingenium versus congratulando primo sorori de victoria se non sibi sed

nepotibus, dum potestatem possessionemque quesisse regnum eos potius
filios cum nepotes habere se illam simul liberaret, augere regni quoque consortem
optare, deos omnes adiurare, testes inducere iniurie, se illam
reginam filiosque reges coronare, cuncta communi consilio et arbitrio
regere velle. Primo insidias et scelestum hominem magis filiis
quam sibi timere, inde vires et audaciam furentis quoque, postremo mollita
blanditiis fidem quoque verbis prestare suadente se illum, et si homines
saltem irritos non esse decepturum, et talibus tracta consiliis, cum quos
morte Lisimachi perdiderat decus regni status imperiique reacquisitura
in connubium venit. Celebrantur ingenti letitia et magnifico
sumptu nuptie, vocatumque concionem exercitus, eoque teste Macedonum
regni avito Arsinoe diademate insignitur. Que in letitiam
effusa, ultro iam capta dolis, in Cassandream virum invitat.
Et progressa ornari templa, aulas, domos, vias omnes et publica
loca iubet, aras ac hostias ad sacra peragenda disponi, festumque
diem ac letum parari, cunctos adventu mandat. Hinc eo
iam appropinquante, Lisimachum sextumdecimum annum et Philippum
tredecimum agentes coronatos illi accurrere ac cum gratulantem
suscipere imperat. Quos ille fraudum faber optimus ficto vultu
cupide amplexatus in osculis diu fatigavit. Verum ubi porta
urbis constipatam ingressus est, illico arcem capi et pueros iubet
occidi. Qui cum seno iussu prius cum matris in gremium confugissent
supervenientibus, ea flente ac femineo ululatu cuncta complente
et frustra iratos afferre deos fidemque eius poscente ac precibus
manus satellitum gladiosque retinente, et sepius natorum
corpora nunc veste regia nunc corpore toto obiectibus protegente,
se quoque pluries tamen noxia vulneribus offerente, eos inter sacra et
complexus sevissime trucidatos vidisse potuit. Et cum iam perditam
urbem occupasset et festum omne versum est in luctum, non facta
sacrorum copia celebrandi filiorum funus, exutam regalibus et squalidam
scissa tristi semitecta veste purpureo sanguine filiorum respersam
duobus tantum famulis sociatam extra urbem lugubrem clamantem
et sparsis crinibus vultu fedo tyranni impio distractam et inde in
Samotraciam in exilium deducta est. Ubi ex regina paupercula
facta mulier, nunc splendorem patrium, nunc magnificentiam Lisimachi
viri, nunc formositatem filiorum et etatis florem quibus ipsa

iam dudum felix extiterat, et inde lisimachi casum regum proditorem
fratris fraudem atque seviciam voluerat mortem que viventem filiorum
necaturus se que ex regina plebeiam deiectam et calamitatibus
plenam exulem cernens in quelibet lacrimis et merore continuo devoluta
dixit. Finem diu potuit feminee vires tam ferum tollerare dolorem

Exitum Arsinoes miserabile
pro adhuc intuebar alio et sub indigum facinus excedebat
omnium et ipse veniens in meam cestimo consolacionem missus
ab inferis se non dubitans sed quod exegit fortuna scelerum suorum
fratricidis a geminis vacibus perdidisse penas ordiens. Nam itenti
nepotum cede clarus nimium existimans que eadem presidia bella
consiti qua fraudibus texebat nilipensus que adversus venientes gallos
adardaniis offerebatur auxilio contemptaque spreta legacione primo
extitimo contemptui ab eisdem non solum prostratus exercitus victus que
est sed et ipse circumventus et plurimis confossus vulneribus emisso
cum sanguine nephario spiritu ab hostibus caput eius in sanum abscissum
in victorie signum prominens acie totum pilo sublimatum dela-
tum est. Mediator quippe meo iudicio, nam tam infandus
tam scelestusque homo pro cunctorum omnibus in extremam mortem duaci
erat. Post hunc et belligerens gallorum regulus a Sosthene victus
fugatusque quedebatur. Que verbatim et Sosthenes se primo feliciter
sue fulgore abremio deiectum. Sic et Brennus multiplicatis valo
tractum tam victorias incoruis. Postremo mox expugnacione cerei
appollinis in tantum susceptorum mulierum dolore deductus ut sua
in se senici manum deflebat. Eius quidem factionis thessallorum et enianes
duces perditis exercitibus infortunium lacebant suum. Ab hiis tamen
paululum semota apparebat primas epirotarum rex, cuius aspectum
inspiciens et eius devotus verba vix satis complecti potui
cum nec leciorem esse victoris pactis aut tristiorem susceptis
infortuniis. Quamquam ipse ut in aliorum ponam iudicio quam breviter
premissus eius splendores caligines que describam

Pirrus Eacidis patris mortem factione infantulus a suis
in mortem quesitus amici ope clam subtractus et in
Illiricos delatus Beroma glaucie regis illiriorum coniugi
eo quod et ipsa ex eacidarum genere foret nutriendus que
exhibitus est. Cuius in infancie tanta fuit laudande bonitatis
indoles ut ad se diligendum adeo glaucum traheret

ut non tantum solatia contra illum a Cassandro Macedonie
rege sub belli mandato postulante fugaret verum et adoptaret
in filium. Quem comprovinciales moti odio in Eacidam. Tum iam
undecimum etatis agens annum a Glaucia tamquam suum regem supplices
postularent reductusque in regnum paternum diligenti custodia ad
etatem puberem perduxit. In qua regiis insignitus tot et tam
egregia gessit ut spem maximam diligentibus et hostibus de
se timorem incuteret. Hic igitur sic se habentibus Tarentinis
bello adversus Romanos laborantibus compatiens viribus Italia
legatorum vocatus accessit, nec minori spe quam dudum patruus
Alexander regni Italici potiundi tractus copiis apud Eracleam
urbem deductis cum Levino Romano consule iniit elephantorumque
munimine victoriam sine exercitu obtinuit. Obliquo ad eum vestigio
Romanorum sociorum civitates declinavere quam plurime et Siculis
intestino bello ob Agatoclis mortem sese labantibus in suum
regem acti vitam splendidam gloriam effulsit ut facile a plurimis
cum futurum Alexandrum magnum crederent. Verum in gentibus vocatus
deum adversus Curium atque Fabricium apud Asculum Apulie oppidum
collatis signis descendisset in aciem seque iam victorem crederet beluarum
belvarum auxiliis crimine illi victoria sublata Hinneoque sauciis
equo marte discedere coactus est, quod illi fere clades per maxima
fuit. Nam quod posse subsistere hostibus acriorum ausu suo imperii
obsisti posse detraxit. Tandem Locris Alexandro filio relicto
firmatisque presidio sociorum civitatibus cum copiis transiit in Siculos
ad quem cum desertis civitatibus rexque dictus Sicilie vocata
spe ulterius secundis crebris Penorum vires afflixit. Dato [illegible]
Cumque Heleno filio quem ex Agatoclis olim Sicilie regis filia susceperat
Siculum regnum tamquam avitum concessisset, Tarentinis ex improviso
affuere legati dicentes nisi confestim ferret subsidium Tarentinos in
ditionem Romanorum ituros. Quam rem verens hic iratos Carthaginenses
instare inde Romanos in bella provocatos urgere in ambiguo positus
ante alia rem bellicam quam acta instante opportunitate apud
Siculos pugnandum ratus est. Actum a Carthaginensibus victus existi-
mans se festinus Tarentinis adesset. Cuncta in posterum repara-
re posse non aliter quam fugitivus cum quibus potuit copiis in
Ytaliam tertio accursus in campis adversus Curium et Fabricium

certamen arripuit, in quo victus atque fugatus est et spes omnis fere
sublata. Inde cum audisset ob eius profectionem fuge similem ad hostes
omnem fere Siciliam defecisse, anno fere sexto post quam arma sumpserat expe-
ditionis Ytalice sub professionis figmento in Epirum vacuus se recepit
Etc. Dum illi duo regna eodem tempore fortuna se daturam
ostendit, ambo in instanti exitu inopinato subripuit. Qui tot perditis
laboribus tanta spe lusus non dum satis monitus, nimie fortune
credulus, nec se inops in quo possit effugere manibus committeret,
cum primo Epirum appulit, Antigono Macedonie regi, qui illi supple-
menta negaverat, bellum movit, in Macedonie fines invasit
victoque Antigono regnum eius in dicionem suscepit. Quo cum
iam rex Macedonie diceretur, septimo ab assumptione mense
alisinacis privatus est. Post hec Asiam Greciamque occupaturus
omnem sibi suadens bellum Spartanis indixit, dumque impetum
in Lacedemoniam direxisset, pugna mulierum magis quam virtute
superatus, Ptolomeum filium ingentis virtutis iuvenem et robustissimam
sui exercitus partem perdidit. Cum Argos eo quod ibi Antigonus
refugisset relictis Spartanis bellum flexit, quem dum expugnare
conaretur, acti saxi conficitur, eiusque caput in solatium Antigonis
deportatur, et sic qui multis grandi animo ausis multis feliciter
gestis ad occidentale primo, inde ad orientale imperium inde aspiraret,
vel quesitum aut veterum lapide icto uno succubuit, et quod
turpissimum victum regnum extitit Spartanis mulieribus impellen-
tibus cessit

Gaudiis audacia Aristotimi pilapis qua vincentibus
Epiro et Ptolomeo filiis Pirri regis, et eorum matre
Olimpiade, ausus est Epirotarum tyrannidem occupare, et bellum
Epirote secum robur, quo iuvenes in inmanis tyranni exitum traxit,
nec paululum prospectatatem temere. Sed vidisse Arsinoem Cirenarum
reginam pietate fecundam fuisse et amasius deploraverunt, ut quam pestis
initiat turpis amor saltem semel adiectarum reliquias obmisso
Aristotimo placuit talamum extrere. Hanc ex nepotibus Lagi pariter
arbitror quem invenisse meminerat. Que Agas Cirenarum regis
coniux exceo filiam unicam Veronicam peperit. Cum moriens Agas
ut bella sedarentur, regnum Ptolomei regis Egipti fratris sui filio

testamento reliquit uxorem. Quod agre gerens Arsinoe feminea
impulsa rabie ne relictum sortiretur effectum, ut nuptias filie
regnumque Cirenem Demetrium iuvenem Antigoni regis Macedonie
fratrem vocavit. Erat et ipse ex Ptolomei regis filia procreatus.
Qui infausto omine sed vento secundo sue navis veniens delatus
ut erat ab Arsinoe summa comitate susceptus. Demum dum cand-
-mus sed caute clam avidis oculis eius auream cesariem roseas
malas aurea corpusque tectas lanugine sidereos oculos cinnameum
os totiusque corporis venustatem, et iuvenile robur intuetur
ac melliflua verba placidos gestus formam mores genus et
elegantiam meditatur, igne tecto capitur, magisque cum facinus
deceat amare ac appetere, secumque secreta meditari amplexus
metiri summa mollicie cepit quo illum filie debuit dampnare
incipit, nec aliter destitit cum omnis incorrupta generi labetur.
Tandem in flammas impudice conceptas ultimus tollere nequiens
in libidini sue consuleret nos[...] Demetrio ardores suos tremebunda
detexit, et quod ille longe magis optabat, ab eo supplex precibus
impetravit, amborumque voluptate maxima in amplexus
concubitusque mutuos petulantes ineunt, nec ignes contempti
-nitatis amplexibus detinent, quinymo ex crescentibus illa pellex facta
filie et oblita regni veteris glorie blanda lascivias que noctes
exoptat, quas dum omnibus dulcissimis in obscenis artis complexibus
illecebris veneris voluptatibus confabulacionibus osculis que formositate
Demetrii pascendis occupata consumit, felicitate ceteras orbis
reginas excedere arbitratur. Verum hanc Arsinoe gestiente
leticiam fortuna cruenta Demetrii cede vertit in lacrimas.
Demetrius autem regine benivolentia fretus dum eam in amorem
versatur, totus negligere Veronice familiaritatem regie parvipendere,
in regni milites insolencias agere, unumquemque despicere cepit.
Illi ab eo animos amovere, in filium Ptolomei vertere, cuius acta
conspicere et matris stupri Veronice edocere. Que commota illico
iuveni minus caute tetendit insidias. Dumque nocte cum Arsinoe
lacrataretur, armata militum manu iubente Veronice expeditis
gladiis in cubiculum tumultuose irruunt, ac in se insopitum in
semisopitum seu lascivus involutum manus infestas iniciunt, Veronice
pro foribus implorante ut matri adultere parceretur. O seva pietas

ut nunc patitur impares cum morte in aliqua optarem vite eius
partem auferas. O Veronicas non satis amoris viris experta es
vidisses et cum meis animis per corpus cuspidi demetrium et pectus vul-
nera omnesque matris nunc quamtamen effodi / si ego misera tanto
opere eum amabas ut prima mea occiderim misisse debueras. Sed misella
ac simul terrestem impetum. Dum me dubios enses ex ulnis sinis
demetrium rapi cernet consternata maiore aperta nudi corporis
verecundia se inter gladiorum aciebus opponens medios in satellites
irruens suo corpore amati corpus protegere conata est. Nunc hos
nunc illos iterum nudis manibus ... aut suspicians ar-
pellens cuncta clamore complens et plangore pro maximo satel-
litum audaciam incusans in se ipse gladios expectans se culpa-
bilem et suppliciis dignam asserens illi parcendum innocuo fidem nate
implorans illam advocans exorans / Sed frustra omnia
Percussus quidem ea spectante eius in sinum Demetrius confodit
Quam illi fuisse mentem quanto dolore repletam existimare possum
si feruentissimam dilectionem / si voluptatem prudenter . si eius necesse
precedentem indicium Nunc si miseram ... cadaver
... se ... dilectissimi iuvenis cruore ... formositate
defluentem ... sublatam postulo exanimem / illi cerebro
vacantem lacrimis ... corpus et voluntas ... Sed dubium
tamen illam in extremo miseriarum omnium ... Eandem si
opinione sua felicissima videtur Demetrio sunt difficile nunc ea
infeliciorem aliquem reperiri adversa quam est l esto hic satis esset verum
prius iudicium quod ipsa adversabatur saeva impietas inter ptolomeum
Quamquam agentibus facile credi potest quam eum merore lacrimis occubuisse
consumptam

Cum Demetrii infortunium video quem stolide plurimi formo-
sitatem cupiant / ... video quam ... susceptam
... seu susceptam artificioso labore ... facio
... ... indicium optare ... quod posse
... quod obesse et extollere quod nunc ... Cum
... sentire ... prima que ... seculi ...
celebre ... ut quibuscumque ... auferet ex pudicitie
sue testem ... gladio ... ex ... ignibus ictibus metu
honestius aut discretia ... ho ille quod honeste cum ...

applicacionem firmatum est. Verum pauci desideratum exoptant. Audi-
tu circumspecta adolescens florem illum inuictum eximium si febres
si egritudines illi pareant mille tamen citiusque senectus pallore tabescere
et in taciturnitatem tristissimam perpetuam. Et ideo uiriliter agens manu
sua pellere maluit seuere quam pulsum usque in extremum impingere
seculum quam ignobili illi prestare in subrepticium casui alio succumberet
et sic quodam honeste paucis diebus abstulit distincte ciuitati
mandante. Hac ergo tum deprauant plurimum et misere loquentium
super periculis que allicient oculos lasciuiis gestibus et mente con-
cupiscunt feruida quo etsi non se trahi permittunt. Nam et si pudicicia
labefacta semel in illa umquam recte sui contineri possit. Multa tamen
amoris infausti pericula imminet et assidua infligit tormenta. Est
et cum metu libertatis pestis infanda. Nescio quo pacto eius omne
iudicio prauata sordescens obstincta ac diligenti firmata custodia
sunt appetitus initio inceptorum metus adeo dulci suasione corrup-
tus ut inter animos omnis appetitum facile ex susceptis repen-
te suis deliberacionibus paruos ad modum conspicit ita igniculos
in maximum extollat incendium aequo adeo cecidis actus obfuscatum ut
quod honestum opportunumque est deleri obliuiscatur et quod longe dete-
riora quecumque contraria approbent peruersi temporibus in prauis optata
succedant. Quibus durante mente deliberatum assunt agente cupiditate
suspiria anxietates infirme lacrime lamentaciones et dolore intollera-
biles illico et si deum ut aliquis ab aliqua blandimentis aut muneribus
seu ingeniis uirile robur aut feminea uincatur pudor et eo quo
cupiebat potitus fit minime quam receptum quod spectabat dulcedo
in fastidium. Et quamque in odium facile conuertit amor si placatur exardeat
incendia et in usitate anxietates insurgunt. Preterea instar desideria
potissime nec uiolata pudicitie custodes insurgat ira quorum
persepe amantes ambo non inque alter uiuis et inde tamenque victa
rursus penitenciam prestabunt ante pedes. Quin igitur pestis qui
ingreditur labyrinthum aut per longas circuitiones lusus
excluditur aut in aeri spe tracta cauendo labore perconficitur
aut vagans ab insidiis male sanus opprimitur. Videant hec quibus
quibus proprium est uires impendere subtus consumere temporis
omne perdat seque dedecorose morti subicere monitique discant
super consule et impetuose venum neque obsistere vetita sinat
et facto noxias in concessis extinguant

Incipit liber Quintus .I.

Cum post Arsinoe miserias novas vite aliquali
otio subtractum in miseri maxima miserorum
caterva Seleucus et Anthiocus olim Asie sinique
regis infortunia sua flentes et suas accusantes nequicias affue-
runt quos ego refocillatum paululum non despexi. Hos ergo sinistro iure
patre genuit Anthiochus Seleuci primi filius. Cui mortui Seleucus
natu maior unica germano germanus successit in regno. Quorum Ulteriorum
splendorem pueri miserunt fortune taliter causas pro sanguine in nomine
fratris atque nomine ostendit. Nam Laodice nunc eius seu que ab Anthio-
cho viro inducta sit seu alia femina bonitate regis egypti sororem
haberet exosam. Quam defuncto viro etate regem filium ut illam
cum prole iam ab Anthiocho susceptam deleret incepit. Cui ipse hinc
primus inde sanguinis nimis obtemperans cum comperisset persequentibus missis
venientem aufugisse cum filio atque sese recepisse in munitum illud
opidum vestigio commotam copiis cinxit obsidione. Demum asiaticas
omnes et Ptolomeum fratrem in liberationem eius armans sentiens non confisus
viribus fraude quod petebat obtinuit. Qua tristicia veronica
capta cum parvulo filio trucidata est ex qua sevicia inter Seleucum
atque Ptolomeum iacta belli semina cum a Seleuco ad Ptolomeum
omnes urbes Asie que in auxilium veronice assurrexerant transissent
satis apparebat in Ptolomeum domestice sediciones revocassent in
regnum ad eum omnem Asiam defecturam. Quo descendente Seleu-
cus dissentientes urbes in dicionem redacturus in altum classem duxit
ingentem. Dumque in Asiaticos tenderet tam grandi maris tempesta-
tem oppressus est ut vix nudus et cum paucissimis sociis naufraga-
tum devenerit in litus. O bone deus quam in cassum vie tue quibus hanc
cladem pessimam Seleuci exterminium non putasset hec illi salus fuit
Eius in-
fractis quidem manibus quod integris nequivisset obtinuit.
infortunio miserati nicole ex hostibus obsequiosi facti sunt et naufragum
atque inermem Seleucum suum in regem unanimes suscepere. Sed mota
cum blanditie fortune demencia viri est in Ptolomeum confestim
bellum intulit. Cum quo infeliciter pugnans multiplici strage copie
sue diminute sunt ut non committeret pugna discederet

qui paucorum ex naufragio evasisset Tunc demum bis expertus fortune
motus tamquam ad casus alios ascitum temptaret impensius evocasset
que ad auxilium Anthiochum fratrem regnum Asie spondens in premium a ptolomeo
decem annorum inducias impetravit Anthiochus vero regni cupidine
non solum spe promissi sed residui rapiendi totius Gallogrecorum
militia grande mercede conducta notatque adventus ne saltem promisso
fraudaretur primo quam in ptolomeum arma moveat copias in Seleucum
minus negantem committit O seva regni cupido quos unus
genitale pater et mater pepererat una impium arma ex eodem
et loco mittunt tractant dira ex asperas odia et qui in exteros
sui fusum sanguinem vindicasse debuerant ut effusores ipsi sint
et effuso gaudeant male suasa cogit agentes Sed quid tale
non venit Seleucus bello qui primo congressis copiis ut totum
fortune robur expertum sit obviam fratri et infelici homine
manus conserit et facta suorum strage ingenti ipse miser
fuga salutem nanciscitur Nec solum Asiaticum quod spondebat
fratri regnum hac infausta pugna se privatum arbitratur
verum ne subripiatur reliquum agminibus omnibus fatigatur
actis aliis patria infortunio cum sua virtute factum est ut sibi
sua fruaretur Nam arbitrantibus Gallogrecis Seleucum cecidisse
existimantibus si victorem Anthiochum aufferunt de medio omnem
Asiam in predam suam e vestigio cessuram conantes ingloriosa
victoria Anthiochum arma vertunt a quo excidio suo non
absque difficultate inimicis auro se redemit et societate juncta
ex rege pene regni populator effectus est Eumenes vero
Bithinie rex altero ex fratribus fugatum predonem factum audiens
victosque regnorum intestinis bellis exhaustas quasi vacuam possessione
Asiam armis ingreditur et Anthiochum Gallosque adhuc
ex pridiano certamine saucios fessosque cum exercitu viribus integro
iter peragit Cui adversus tum Anthiochus cum Gallogrecis pedibus
congrediens facile superatur et omnis eius exercitus funditur.
et sic magna Asie parte Eumenes potitur Anthiochus fuga
salvatus est qui non extremum hostem si quid adhuc virium
superaret impetum dedit Sed quibus potuit auxiliis fultus in fratrem
et tanto congreditur Seleucum aut more veteri non tamen eius
fortuna reliquit quam Anthiochi infortunium ex quo victor factus
illum egit in fugam Cum tum hunc ptolomeum

egiptum hostem iam infestum fecit. et ex tunc eo Eumenem iam
omnia occupantem duce vaga longaque et iniecta fatigatus fuga
ad Sacerum sinus Arthameneon capadocie regionis prefectum devenit
et susceptus quievit. dum magna arte polliceretur se insidiis que ei
cognoverat a Sacero. Ambo tamen veteres parum ceperunt fugam capiens
patris hosti ptolomeo qui fratri seleuco vitam suam tradere ausus
est. Ceterum ubi nulla fidei sponsione pervenit devenit ad
hostem ab eodem confestim carcere servari iussus est. Sane dum
ergo ferret tetri loci fastidia eo devenit ut factus meretrice
cuius captivus invitate grandem supplex cui vinne carcere ducetur
et qui ibidem fugam fuerat nactus quo nec iter diriget reassumpsit
et dum trepidus et ferre solus per devia et ignota loca salutem querens
desertus in latrones incidens ab eisdem occisus occubuit nec seleuci lauda-
bilius fatum eiusdem fere dictus occurrit Nam Asia perdita et variis
afflictus rebus ex equo precipitatus ut quorum odia semper fuisse videbantur
annexa fata dissimilia non essent miserabiliter expiravit Sic ergo qui uno
exortu in lucem exierant uno miserorum quodam globo tenebras
tam mortis quam infamie et infortunii incurrerunt

Fere fratrum mutuis complicantur et nimios flentium
audita est mugitus inquos dum oculos flecteris. ante
alios Laodomia vidimus gementem prosopla et Eacidarum regum
sanguine cum iam necessitas sacrificii glorie periculo iuncta superstes
esset se populus Epiri ante Dianae aram ad quam pro salute con-
fugerat trucidaverunt Hinc Cleomenes Lacedemonum rex concus-
sibat merens quod sui ab Antigono Macedonum rege victi sunt
et ipse cum cum familia reliqua a filio Ptolomei trucidatus
Hinc quoque Hiero Siracusanus rex querebatur se fere primo ab Appio
Claudio victus quod Defendissi in bellis. et cuius romanis armis
retusam fuisse superbiam Sic et Cornelius Asina dolens quod
apud Liparam insulam ab Hanibale seniore punice classis
prefecto in colloquium fide data vocatus punica nequitia captus est
et in vinculis mortem ceperit Nec idem Hanibal aberat qui primo gebudi
deflebat quod magnificentie obsessus et fere fame assumptus in
salutem scita cymbam cepisset et anullo plura in naves recepte
invitare in suis exitio tracteretur in mare supatus quod ab
a militibus suis lapidibus necatus Erat et ibi Xantippus Lace-
demonum dux cuius opera victi Romani durissimis verbis

carthaginensium extrahebatur presidium assensus loco minor se
lacedemonio repetentem a victoribus mare sub ipsum iter intulit
Cum et si squalidus habitu invicto tamen vultu abeo victo attilius
sequebatur Cuius acta in decorem torpentem illustrem et gloriam
egregiorum inuictum cuiusque originis sit recitare libet

Marcus attilius regulus venerabile semper

Nobilitatus media origine plebeius fuit honesta tamen
ex familia et alatri paupere conspicua septem cum illi
non amplius in pompinia regione terre fuere iugera Ex quibus
assiduo pro ope victus sibi filiisque coniugique tenuem emungebat
longe maiori tamen cura fidei integritatem religionisque virtutes quam agellum
excolens Is quippe instante romanis omnium superiorum gravissimo
carthaginensium bello ob insignem eius constantiam consul dictus
cum manlio socio paratam classem conscendit et ex agricultore
nauta ac imperator factus non quidem bellice rei ignarus primo impetu
liparam meliteamque nobiles sicilie insulas sceleri abstulere Inde
apud siciliam navali certamine amilcarem penorum imperatorem ac
hannonem punice classis prefectum fudere manibus ille fere sub
latis omnibus Deinde in affricam delati clupeam urbem
in armorum repe et opida plurima aut in deditionem traxere
aut delevere viribus Postremo cum attilio ex senatus
decreto prorogatum esset imperium redeunte classe manlio
preda penorum onusta solus in affrica remanens illam ire
romam perrexit Cum igitur infestis hostibus victorioso cum
exercitu incederet in fine bellorum deducere affricam pararet inter
factus quod mortuo villico cui agelli sui ad sustentandam coniugem
liberosque curam commiserat substitutoque mercenario abiisset rem illo tamen
dignitate quam victoriarum clarus splendore successorem petiit ut
ex privato posset labore non publico exercere illos alere quos
genuerat O preclarissimum sancte mentis iudicium summum reputabat
imperium ne inhonestum filiis cogeretur dare subsidium Senatus
vero eius rem domesticam curans iussit ut sequeretur inceptum
Verum id demum inspicienda solertia cuncta peregit hanc longe
laudandam plurium castra firmavit et serpente mire magnitudinis
interfecto et in miraculum testimonium corium romam transmisso

Hadrubalis duos ingentes duces cum copiis affricorum maximis
instinctos que habuit obvios Adversus quos cum pugna devicerit
cum victor fuisset longe formidabiliorem ex sicilia accepit in
hunc cumulatum Quem cum pari fortuna prostrasset adeo
carthaginensium vires attrivit ut ad pacem petendam cogeret pene
sub actos Satis quidem in sublimi locatus videtur aliis cumulis
dirutis homo Nam ubi nunc ligones et rastra nunc manum
gestat eburneum scipionem ubi greges nunc cogit exercitus et
loco boum seminibus fascibus que lictores premittit ornatos urbes
classes ingentes que duces capitaneos salutis que dissolvit glebas
Quid multa iam pro fuco lacerna iam iovis aurea vestis iam
compedes candidi et deaurati attilio triumphale palatium
cuique iam fere diis supplicatos dederete ac sanctum capitolii
reserabant fores Et ecce quem preteritorum penituit non solum cuncta
fortuna subripuit sed in contrarium cuncta convertit Nam cum
leges hostibus ab attilio date importabiles viderentur ad externa
consilia conversi inter ceteros cum lacedemoniis copiis xantippus
susceptus est quem illico belli constituunt ducem Hic autem
conserto prelio mutata cum duce fortuna non solum maxima
cum romanorum clade victor evasit Verum et ipsum regulum
acriter opportunitatibus incumbentem vivum cepit Qui cum longum
desc spectaculum carthaginensibus cathenis onustus dedisset obscuro
carceri ac diuturno cruciatu in squalore pedore que consenuit
O quam exitus adversus principio qui paludatus ytalicam urbem
exivit carthaginensem urbem carcerem vinctus est subintrare
Cum ducibus imperaverat victor victus catenatum acclinis qui
pro laborum munere capitolii splendores iam tunc videbatur triumphans
sentire caliginem et carceris tenebras consecutus est ac excellentius
quam factum videtur execrabile nomen eius Sed sic est permittat
fortuna viros in suis illos sine usa est Que tamen maiori fuit et si
totis viribus conata sit suo ex loco movisse nequivit Inter pedi-
bus quippe fulgidiorem lucem consecutus est quam plurimi regum
consecuti sunt in solio Nam eo victo et in tenebris vitam agente
sub variis imperatoribus nunc in affrica nunc in sicilia vires agitate
fracte que romanis in id deducte sunt ut pacem eandem
petendam penis decrevere ac cum aviditate captivo innectus
capit hastes theterum in hoc ventum est ut deteriori pro congerimus

regulus apud romanos cum legatus cum carthaginensibus primarie ut
se restituto eisdem sua iniuria restitui deberet. Sumpto que ab eo
iuramento quod si non fiat quod petitur ad carcerem rediturum
dimissus est. Postquam autem roma venit concessa que senatus legatione
disputa attilius rogatus suam dicere non sum sed publius romanus pro-
peccatus inquit Animae de republica esse pro consilio senatus
robustam restitue inmeritum urbi que sese atque charissime viris
parum aliquam exhibere postea tunc magnum istud sed magis propter
ut maior reguli monstraret mirandas. Postea amicorum
atque uxoris precibus suasionibus optimo pro republica dato consilio
in fideles atque in religiosos hostes rediisse. et leta apud suos
sui libertate si libuisset. Quam adeo persenaverat sperneret vi-
ad senos et iam mito senos maluit hostes reddi quam suam in
aliquo fidem infringere aut sacrum iusiurandum non aliquo fide
infringere violare Et sic cathenas quas exurcerat aroma car-
thaginem venientes reversam Quod ob tam intemeratam fidem
arbitror passimus nisi laco sublata felicitates fortune cinem
asperis crimine deus fuisse non melius res natum esse tanto
quam lucidius fecit quanto videtur fidelius reuisatum Carthaginenses
autem cognita que eius in senatu fuit sententia accusi-
vabile sevissimum mortis genus excogitaverunt cum sompno
privari iusserunt et eo afflictum tedio et pena intollerabilis cruciatu
affecit Palpebris igitur aculeorum illi detractis cum super quasdam
in arbitror tabulas ex quarum planicie tabule surgebant acu-
lei victum posuere senem Quorum infestatione continua et
assidua sanguinis emissione cum nec in soporem declinare posset
per iure nature et inter aculeos maxime appeteret mortuus est
O mors longe clarior quam plurimorum hominum vita qua cum inclita
laude strenui viri spiritum ad superos detulisti

Quid mirum imperium tam amplum tenuisse romanos dum
9 tales intentor illi rei publice fuisse viros et quidem
adversa eos nulla fuere fortune virtus et argumento sit videre
volentibus ubi deus sit ille nullas partes esse fortune depre-
hendas quid si quod aliquando discordia illi spacium lasciviendi dedit
sit confestim severitate aliud sublatum et quod male gestum
negligentia fuerat solertia resarcitum est Verum ut eo quo

cupio veniam potuit Camilli. Papirii Scipiones et alii multa
egisse mentem dignissima dictibus forte nisi sunt pauperem regulum
spreuisse Sanctitati tue aut fide nec ipse Catho constancior Quis
usque tunc alter mentem copias similis affectas quam nunc generis aetas
cotidie a suis exactibus predas adeo saluti manus continuisse a pu-
blico ut nos pupillum domesticam indigenciam substentasset Studui
quaeso non tuum sed lucius bestia emulus summa generis lectus
et preceps crassus aurum ingitator egregius. Et cum hiis urbe ph-
buisset honestas invocassem et cives meos. quibus expedicionem
aliquam assumpturus Prima sumus lucri questio est furum rape-
tam satis quam prophana occupat etiam in ecclesia publicum
dominus aperta immunes se induit prosanctissimum est Satis
quid dictum sit qui suasores avaricie nomini intelliget
Vellem nisi qui gloriam primi laboris ultimum volunt in senatu
pro bono publico in libertatem in vitam suam simulque dicentem
Atthilius audissent ut ipse qui tunc sunt si avaricia patetur
adderetur fuit constantissimus viro et penorum scientiam atque crudelitatis
experto hominum pro salute publica sepius morti per cruciates semi-
ssimos exhibere hii vero detestabiles homines genus posterum ambi-
torum improba honores et comoda omnia occupaverunt ut communia
effugiat honorandum impunato habundet. inertiam se pauperes publicos
non verentur. Quam male credendum est hos pro salute patrie aurum
aut sanguinem positur os. qui scelleratorum suarum particulam
denegant imprudentes hucinde suos cognites simul dotatas
viris exhibeant unde impiarum sollemnia convivia festivitates
magnifice celebrent unde non dicam cuiuites. sed regios thalamos
ornent unde purpureas conas armillas auro lapidibus preciosas
vestes uxoribus parent unde stratos equos aves canes quam nutriant
et non habent unde publice rei subveniant Quis te ludi quid cuius
quid singulares divicie affinitates aut potencie proficiunt
republica Quis scelestum frenabit impetum quis inimicos arcebit
quis iura dabit si publicum cesset subsidium Non appetunt cives
honoris primo apperere nolunt quam primo patrie nasci videt nobis
Sed hec omnia in multos lacunas semper est constantissimi viri spectanda
fides. cuius tanta fuit integritas ut non lacrimis filiorum non preci-
bus amicorum non dulcedine patria non cupiditate vite non terrore
instancium suppliciorum flecti aut commoveri a diversa iuramentum constitutum

pateret. Heu iniecta fere vel clade mortalibus tunc minus pro-
uidencia quamque ut non solum scrupulosis interpretacionibus aut cauilla-
cionibus plurimus. Verum si pro modum fiat velle promissa fides
mendacijs obnegatam. Sed quisque te quesso qua mente qua impu-
dicis audacia deum ut bona concedat orabis. Cui cum summa et
integra vitas ipse sit, tu in periurio perduxisti testem, in fallaciam deduxisti
sponsorem abnegasti, nomen eius in vanum assumpsisti, respuisti lusisti
venerandissimam maiestatem eius non aliter quam lixe cuiusdam
putidam habuisti. Sed forsan iam in obstinatorum lapsus non curas
quia nec corporeis oculis deum videri esse desinis, et sic eum
non arbitraris esse putem. Sed dic qua fronte honestos honores
prospectabis tenus si deum tuetur iuratum decipere conatus es, hancque
tibi fidem exhibitum iri existimas, nomen ex tallas tuum qui de-
um in nichilum assumpsisti. Veritas credam tuus. Qui deum mentitu-
rum sunt mendacem fecisti. Erras nec satis attilium gentilem
hominem obfuscasti cum plus timuit sui serpentem morti tradere quam deos
fictiuos quos iurauit velle decipere. Sed ne potius pamplio et eque-
splendidi viri Marci Attilii claras paruipendimus dotes. Erubescant
nobiles animi quod nunc erubescant diuites delicijs implicati. Eru-
bescant urbium celsa tenentes loca sub contextu pulueris et estiuo sole
exasperata cute sub manibus ligone aratorumque in callum duratis
et ex grege domestico sumptis lascinijs latuisse tantam tanta
virtute conspicuam et splendores eorum fictos vera nitore vite
turbantem. Nec insurgat obscenis quibusdam fornicationibus
in eum aut prodeat vel condempnet quod eo facto decores amplissimos
superauerunt. Credunt quod intercepisse arbitrantur precipue laudan-
dum condempnant. Nullum virtutibus inclito viro infortunium
maius existimo quam ab iniquis laudari.

Longius plorantium ordo clamorque ab ignauia dum impudenter
tenuit calamum in se flexit. Iam undique facta conuersione
erat se quod prospexit videbat Ptolomeum Philopatorem non tenuiorem
sed efferate belue scelerum indigne peccatis quippe regno audiens
crudeli sustulit morte inde eruditorum quingentorum et obscenis libidi-
nibus inuolutus ingenio agilitate ... tam misere quam
turpiter expirauit. Quem post et Bitomaros Gallorum dux erat
alio pacto a fortuna deiectus. Nam cum Ptolomeo Seleucus

tanto hunc fervore minus infortunium attulit, erat enim rubore quodam ac indignatione respersus, quod non comminus cum suis manibus sed victus captivusque consilio togate consule in capitolio stratus solum. Hunc Viridomarus Gallorum rex lacessitum sponte suum dictum exasperabat fortiter, qui a Marcello consule superatus et occisus sit, et eius arma in suo delubro tamquam opima spolia Iovi Feretrio oblata sint. Taceo deinde hos paucos nomine, cetera sub miracula illius Galli que duces alii Aronnis Hispani Campani Samnites Bruttii Apuli Lucani Siculi que principes tam Aronnis quam a Poenis in exitium tracti in mundi primitiisque primores astupion depressi. et alii diversarum nationum in tanto numero optimates ut videantur ex eius non carina. Regum possum omnium lacrimas querelasque audivi Syphacem Numidie regem ex omnibus unum elegi cuius per lunam tenebris descriptura

Non satis explicat regis gentem agnomen sed cognomenque per veniret satis clarum nomen eius. et eius regni potentiam pergrandem fuisse qui usque ad nos devenire testantur annales et inter alia sui fulgorum argumenta proprium eius bellum victus et acre primo cum Galla Massyliorum rege potentissimo deinde cum Masinissa filio et successore fuisse, a quibus et si sepe fusus sit, eos fudisse sepissime scriptum est. Nec solum fudisse illi a fortuna fuisse concessum est eximio et Masinissa regno spoliatum in id redegit ut more latronum unicas obscuras latentias primo ad rapinam cogeretur. inde ut antra montium speluncasque ferarum cum paucis comitibus. et herbarum radicibus pro cibo contentus incoleret. Et postremo cum adeo ponitum regni partem fugaret ut tamquam fluminis nisi nomen tante eius spes omnes aufferentur ab incolis silvis que regnum omne occuparet et gentes. Speciosissimum quippe superasse hostes atque extinxisse, sed speciosius illi adeo in perpetuam gloriam extollenda fortuna concessit. Nam deinceps vicibus per totius orbis imperio Romanis parentibusque tam grandibus visa est si facies paterna in arbitrium quorumque se flectitur a meliac impium, quia existimatione parum fecit est ut dum hunc Scipio illic Hasdrubal clarissimi duces optimi reipublice sue tentarent sibi illum in suas partes allicere possent fortuito eodem die ad

fecit Cirta portum et inde regiam eius intraverunt, in qua
paratis ab ambobus sua subsidia una illos necessa fuit, tandemque
in tutissimo loco duo eodem in cubiculo invicem noctem una
tutissime obtinuere eo medio sue felicitatis incrementum, et longe
magis quam cum tunc Scipioni prestiti fidem et amicitiam spopondit
obfirmasset. Dono voluere fortuna manu tertie ut barbari
regis insolencia in precipicium ferret amplius fictum est ut astutia
Asdrubal in ardorem Sophonisbe formosissime virginis filie
Carthaginis facta et apte astu punico exornata blanditiis obtentum
est ut Scipioni bellum in Africam translaturo per legatum transitum
prohiberet, nec solum auxilia Carthaginensibus mitteret verum et ipse cum
exercitu obviusque infesto pectus Scipioni veniret adversa quem cum Masinissa
rex qui post apicem omnium [illegible] exiens cum quibus poterat
auxiliis Scipioni se iunxisset et Lelius Scipionis legatus commisisset
certamen et cum suis exercitibus vivum captum in eius manibus
in cuius fidem amicitiamque deserat tradidisset Cirtam eiusdem
munitissimam urbem in deditionem venientem assumente quam cum
Masinissa primus intrasset ut non solum regni perditione Syphacis
miseriam augeret, actum est ut eo qui [illegible] inter mortales adiop-
tissima erat regina occuparet ut Saphonistam a se dilectissimam
medio armorum instrepitu celebratis nuptiis sibi matrimonio copularet.
Sic igitur devictus Syphax regno privatus et coniuge pastque subli-
matus Masinissam hostem videre potuit cathenis implicitus
inter alios nobiles affricanos Romam deductus currum triumphantis
Scipionis precessit iussuque senatus Tiburtum deductus perpetuo carceri
relictus est, et cui parvum ante latissimum Numidarum regnum
fuerat compedibus vinctus pro tellure spacio contentus carcere est.
Et quo cum suorum multitudo precedebat et acies, et acies obsequebatur
amplissima milicia in senecta custodia periit. [illegible] infortunii
dura [illegible]. Et postremo qui habundantissimas opes possederat
moriens pauper Romanorum humanitate sumptu publico elatus et
inde sepultus est etc.

Expeditum me a Syphace cum se miserrimum deflens
Nabis Lacedemonum tyrannus apparuit, dicebat enim cum
iam rex victum sacrato Quintio flamine ergo cum te
primatum et a Philopomene preter Atheniorum [illegible] multisque nudatum

opidis ad nichilum fere redactum, et ultimo ab alexemene etholo
per fraudem fuisse peremptum. Quem sequebatur philippus megalopo-
litanus deflens se amicio attilio consule expulsum cum peracta
detractio victusque romam in captivitatem transmissum ex principe
erat et demetrius etholorum dux adeo impatiens romam se in vinculis
deductum fore demirans ut fere usque in insaniam videretur se
afflictans qui cum custodibus cum evaserit effugisset ab eis statim
secundo captivus effectus est. quod tollerare non potens suffo-
disse se gladio demirabatur. Cum hiis plurimi flentes erant
ex variis undique regionibus contriti inter quos anthiochus
magnus erat et Sirie rex nullo in regio cultu veniebat incessu
quem ego conspiciens ceteris preponendum sumpsi

Gloriam maiorum suorum preferebat anthiochus originem
suam patri similem in lecto conceptum inclitis Semo eius
ad terram cum renata tacitus pastoritatis insignem
militiam eius sub Alexandro, et que per hanc alios magistra
facta sunt. que ego patris et patrui odia abhominabili quadam
opportunitate radices prius inbarbare infringere videbantur ac non solum
remittigatos, sed auctos longe maioris iactantie causam impe-
diebant. Nam ut iam superius pertractum est regno mutilatus uno
equorum decursu pater eius periit seleucus. Cum post casum
ad medium prope anthiochus regno in patrio sublimatus tunc
seu sua solertia seu sic disponente fortuna rerum opportunitate
consecutus est ut Sirie regno in pristinam reducto amplitudinem
Asiaticam etiam compararet omnem. quibus actis cognominari
magnus a suis meruit est. Verum verum illi ad suas exple-
das libidines duo tam ingentia regna non viderentur sufficere aciis
iniciat ingreciam in qua tunc late victores pulso philippo
macedonie rege vagabantur Romani quem tunc ad occupandam
expeditum ethali potentissimi grecorum populi eidem cum ostendisset
credidum statim ad ytaliam optinendam, et per fugam a carthagine
hanibal argumentis evidentissimis impulisset comparata
militum copia in greciam descensum est Quam preter
hanibal consilium in belli sedem delegit anthiochus, qui cum
multo mora egisset cum pretacmo spes sue captis quibusdam
opidis et hiis que romanorum sociorum erant quasi premio ipetr
satis actum esset hibernatum secessit calcidiam ubi rex

belligere amore virginis captus cum egit a Cleoptolemo
virginis patre ut illam uxorem duceret obtinuissetque medio
bellorum instrepitu opiparas nuptias celebrat seseque totum
conviviis luxurie vinis ludis et sompno hieme instante consu-
in qua non solum principes eius verum et milites militari disciplina
si qua apud eos erat soluta, cum omnes lascivitudo secuti sunt
Tandem tempore veniente quo reges solent ad bella consurgere
cum iam Manius Attilius consul cum exercitu venisset obvius illi
factum apud Thermopilas collatis signis suos utrimque in aciem
deduxisset. Verum regius exercitus torpore et deliciis marcidus
asueta Romanorum virtute post maximam stragem in fugam
conversus est. Ex quo et rex ipse fugiens salutem petiit nec
se tutum ratus donec dimissa Grecia devenisset in Ephesum
Quo frustra per legatos cum Romanis temptata pace sepissime
adverso marte per prefectos navali bello fortunam temptavit
Nam ab Attilio prefecto classis Romane comeatus eius intercepti
dissipatum navigium omne. Deinde haud longe portum Polixenidas
prefectus eiusdem cum magna navium manu ab Emilio victus atque
fugatus est. Hanibal similiter ab Eudemio Rhodio superatus et cum
separat fere deleta classe nec minus a Regillo Emilio et Ther-
dmus Polixenides iterum victus cum navibus atque fugatus
Precia Anthiocho pulso omnis fere Grecia in Romanorum dicionem
redijt. Et plures Asie civitates adiectam te Lucio Cornelio Scipione
consule asperitate Anthiochi desciscentes Romanis sese miscere
Is vero plurimum confisus tamen suorum quam auxiliariorum et mercennarij
militum congregato exercitu. Postquam pacem nequaquam impetrabatur
Cornelio Scipioni venit obviam et falcatis quadrigis elephantibus
cum pluribus in dyamis complexisque variis armis ... potens
quem tremendum in aciem certis pugnam adversa Romanos conserunt
Eumenis vero Pergameni regis consilio falcate quadrige in per-
tam ordinem producte ... acte sunt. Deinde Romani clamorem
insequuntur et post ingentem cladem Anthiochi omnis etiam exercitus
profligatus est cesis quinquaginta milibus et ipse in fugam coactus Sardis tutatus est
inde noctu quo Demetrius ... aufugeat cum uxore et filiis
Apamiam contendit et immoriositatem veteri polita legatos quem
pacis leges que darent suscepit. Sardes ad consulem misit

Quibus cogentibus inter cetera ultra Thaurum montem relictis
citra omnibus regna ferme que orbem relegatum abijt Nec libera sibi
tributariis romanorum dicione igitur Anthiochus a fastigio tam excelso in
deiectus argumentum vidit ex premissis a quamvis suis eum laborum
impium ampliandi exulta nempe in Europa multa in Asia
eumenem pergameo concessa sunt multa et Rhodiis et Iliensibus quibus
preter veterem affinitatem concessa quedam. Et omnibus tunc
romanorum belli socijs cum sibi preter regium elephantes omnes naves
et alia multa tam utilia quam magnifica rebus regibus auferre
vidisset verum cum vix per tempus tum et si regnum tam grande
ex maiore parte deposuisset, non tamen inextinctum ardorem
cupiditatem quam deposuit et tegumento velatum quod auri ponderis
nimium impendendum romanis ex pacto non haberet sese in latrina
dedit. Et inter alia ubi tam grande facinus regem decreret ad
hibitis socijs opportunis nocte templum Dodonei Iovis gentilibus
ea tempestate venerandissimi [illegible] predam aggressus est
quasi olim temporalia amisisset ut divina dignius possideret. Verum
repentino concursu omnium circumfusi una cum omnibus suis rex sacrilegus
cum temporalia perdidisset divinis iniustius occubuit

Ieronimus filius Siragusanorum rex inter casum Anthiochi
magni substituerem illico occupat amplissimo cum
planctu declarans se indigne a Siragusanis furentibus cesum
iuvenem atque regnum ex [illegible] et [illegible] detestato deflebat adiungens
quod ante satyras diu aras nulla inspectum veneratione obtruncata
sunt. Sic et Armonia regis regio preter ex sanguine sata non
minus natarum virginum media in Bromi turba conscians minorem
viri exilium quam patria puelle velocem mortem querebatur. Inde
Agesipolis iure gentium Lacedemoniorum rex ingemiscebat se a Ligurgo
primo Lacedemoniorum tyranno in exilium pulsum. Nec non et [illegible]
gentes Tambolarum et Gaudonum Tolostagiorum atque Trocmorum
Gallogrecorum reguli se a Gneo Manlio consule non solum victos
sed fere sedibus infimis arctis legibus quasi compedibus relegatos la
mentabantur perdite. Quos inter querebatur Asiaticus Scipio non solum
ascriptam factis ob magnitudinem romanorum voluntarium exilium
deflens sed quod Rome compertum esset tum iuste accusasse et
ignominias si potuisset firmare largissime suam et Scipionem reges poten
tissimos oppressisse et aurum ingenti preda ditare ligari fecit
et in carcerem trudi. Sic et Philopemenes Achaeus inclitus bellorum

dux laevinus accusabat messenios et eorum servitium quam se
illos iam dudum miles nobilitaverat victoriis semel non viribus
sed fortuna captum in theatro ludendum deduxerit demum
et stipendiarium clauserit, et inde veneno necaverit Sub sapientie
scipio nasica nitebatur tristi tamen immunitate defleus quam minor
senatus sua optimus romanorum et solus ad suscipiendam matrem
ideam pessinunte delatam dignus estimatus fuit quam gallis
bois consul fugatis quam triumphum magis romane saluti oportunum
quam animo spectabilem duxit quam grecorum fines seditiosas et in
solatium privatus obsiderat oppresserit et tantarum rerum merito sub
legationis fomento senex apud pergamum asie civitatem in exilium
relegatus quasi de republica male meritus expiravit verum
instabat acri adhuc volun inde hostis pestis ignitus quam validus
hanibal penes tristi tamen et querela note fortune dampnatas insidias
de quo eo quod eius ingentia facta fuerint non adeo ut decli-
vius sermone transcendendum est

Hanibal a longa vero nobilissimorum carthaginiensium
ducum serie duxit originem et amilcaris placidi-
principis filius romanorum hostis precipuus orbe natus est
adeo ut agente eo adhuc nonum etatis annum sacrificante patre
iuraverit cum primo per etatem posset se romani nominis hostem
futurum nec effectus defuit iuramento Nam amilcare patre
mortuo tribus annis sub hasdrubale militavit et deinde ampli-
ssimam spem prebuit cum ipso a barbaro quodam illico substi-
tutus est, et cum imperatorem suam acri bello quosdam hispanos
populos redegisset longaque obsidione tam vis et pericula saguntinos
romanorum socios coegisset in mortem acrius. a quibusdam preceptis
nisi tam fama victoria ytaliam aggressus transiit yberum et
gallie regulis permittentibus pireneo superato denuo ad alpes quas
tam rupto montium scabrosissimorum et nivium fere cum insultibus et
latrociniorum incolarum sepe itinera occupatum et nimium cadentium
aut gelu concretarum lubrico lubrico transitu difficillimas perfe-
cit vel calcat nivibus diruptis aceto igne quam frigore et si fere
medietatem copiarum suarum algore media et precipitiis
perdidit elephantes pene omnes iumentorum per maximam quantitatem et
apparatu bellorum plurimum cum residuo tamen superavit, et cum
parte ytalie descendit ut aliqui arbitrantur que taurino vicina

rigatum apud Senas quem milite quieto et fertilitate locorum
restauratis descendens apud Thicinum quem scipionem Romanorum
consulem cum exercitu debellatum sauciumque fugavit Eodem que
animo procedens apud trebiam sempronium collegam expugnavit
inde acri labore superatis appenninum descendit in tusciam
Et cum haud longe a phesulis devenisset illuc cum amnis
prediviis pluviis exundans alveum superasset et planiciem
occupasset omnem locis in palustribus aquosis que deductus exercitus
est / et perditis plurimis vigiliis et frigore afflictus in maxima parte
contabuit / et iniecta passim molestia fere nocuit plurimum
in itinere Ipse etiam dux dum elephante qui unicus supervixerat
mediis in undis super sedit frigore et aura agente palustri oculo
uno captus est Sane cum omnia forti animo superasset incommoda
et lata crassissima aquosa restaurassetque commodis viribus ad trasim-
enum veniens flaminium consule facta maxima romanorum
strage vicit trucidatque hinc ad omnem civitates sociosque romanorum
gentes auxilia agere opportuna desistere et omnia affatim perdere /
et dum passim fere obsistente nemine cuncta per ytaliam cum
victore exercitu populatur a q. fabio maximo maximo dictatore
varia cunctatione per annum lenificatus est Cum id Romani bello
finiendum non vincendi ingenium extimarent Tandem apud cannas
urgente varrone consule conflictatum est quo non tam armorum
virtute quam callida arte victoria potitus est hanibal et adeo
ea in clade Romanorum vires concidit emilio consule ceso et
varrone vix cum suum fugato exercitu feda strage trucidato multis
senatoribus consularibus pretoriis que viris cesis / ut vix salutis
spes aliqua seu libertatis si naude inertis relinqueretur Actum
que erat de Romana republica si in hanibal sensisset secutus consilium
Marbo ipse victor elatus et iam secum potiunde viribus sanus ut
qualis esset civibus suis ostenderet / collectis ex Romanorum occisorum
manibus anulis in testimonium victorie carthaginem modia tria
transmisit / hic illi felicitatis apex extitit hinc usque illum erexit
fortuna · quicquid egit imposterum aut ad procellationem perspectatus
assumpte aut ad cladem pertinuit Nam capta per deditionem capua
vigentis ea tempestate potentie / et deducto ad hibernandum
in eam exercitu quam credidit deditis campanis in certissime
tutam arcem tantis ymmo longe magis exercitui suo vigoris abstulit
Nam tantum affluentia rerum atque campana luxuria in

afferens hispanos quod potius ut qui romana continuerunt arma
ab illo cum armarent adeo ut nunc quos in libia dux erat esse sub
duxerat appareret. Dein e campania escendens cum illico ardens
valida cingeret obsidione varias cum civitatibus carpagam quam tam
liberatur ad lind lapidem urbi iam irrueret animo excitavit
propria etiam timet deos militasse antiquitati visum est
nam imbrium effusione proxima factum est ut hic ab oppugnatione
respiceret qui frustratum intentione dum per ytaliae provincias dis-
curreret et abiret de se solo desperans evocasse ex hyspania
hasdrubalem fratrem strenuissimum ducem secum comitatumque tanti
cepit victoriam antequam civitate audivit eum venientem infelici
pugna a salinatore consule apud metaurum superatum atque
occisum quo ictu una secum perculsi milites segnes circa
opportunitates belli factos agnovit. Unde audiens quod ipse
in ytaliam extrahens bellum aliud idem in affricam a scipione
tunc versum et cum fastigio syphacem captum carthaginenses pluribus
fractos cladibus clamores quod fore sed quod ad tuendam patriam
revocatum satis civitas longe maiore cum dolore sed affricam
petiturum quam cum dolore occupasset ytaliam. Cum igitur fere
senex eo reddisset unde discesserat adolescens et quam per xvi annorum
passam proscriptam arbitrabatur reliquisset ytaliam commisso tamen
scipione certamine superatus est maximo carthaginensium detrimento
omnibus demum penitus sub legibus romanorum vigente iure
ad id videns venisse carthaginem ad quod paulo ante romam
venturam sperabat. Porro adhuc manens quaero simulans in eius
mortem a romanis carthaginensem missum clam impositis
opibus suis in navem se ipsum indixit exilio. Et cum patriis
finibus qui imperator dux extiterat fuerat auctor iam bellum
adversus romanos pariter profugus abiit ubi primo benigne
susceptus demum invidia principum suspectus hic tempus postremo
cum a romanis victo anthiocho ad leges a scipione darent
premonitus cum rebus suis omnibus cretam secessit ubi ad effulgendo
incole de se suspicionem et vitam suam tuendam impletis
vinis occulte plumbo quasi omnem suum thesaurum continere signatas
in templo dianae sacerdotibus tradidit. ymaginibus quoque vanis quas
penatium specie deferebat aurum omne fusum infudit, et cum his

sublata suspitione et sub privato secura quievit per tempusculum. Sunt
deinde tamen cum Prusias Bithinie rex Romanorum hostis ob
bellum adversus Eumenem regem socium eorundem motum sumque
videretur ad eum concessit, qui suo consilio ductus quendam clara
felicem vicit. Verum tamen a Romanis legatis sedatum bellum
inter Eumenem et Prusiam cum fuisset, ad Prusiam iam
citus Quintus Flaminius ad Hanibalem poscendum a Romanis
missus est. Prusias vero ex expetito confestim milites suos
misit. Cum domum eius ad Hanibal circumdarent custodirentque
ne quo exitu posset evadere, Hanibal autem letalem sibi adductum
Flaminii ominatus eo quod modicum de regis stabilitate consideravit
fugam tamen arripere ad occultissimum sue domus posticum venit.
Cetis cum locum custodibus novisset, tunc veneni quod semper
paratum ad effugiendos casus infestos habuerat, hospitales deos
increpitum regium et in primitivos Romanorum mores deprecatus
hausit. Nec per multum medens exspirat et in Libissa Bithinie
tumulo sepultus est. Sic igitur qui Hispanias occupaverat,
cum invias superaverat Alpes, qui nivium atque glaciei rigores,
qui Apennini turbines, qui palustria cum lacu pertulerat, qui
sonitum Lucanorum Bruciorumque saltus precipue calcaverat, qui tot
pretorianos consulares que exercitus debellarat, qui Romam armis
vincerat, et excepta Roma omnem pene Ytaliam diu possi-
derat, nec innatis variis ymaginibus titulisque seminectus
senex privatus et exul absequium privatis regibus traditus est.
Et inde eundem fraude veneno spem pellere fugatum ut
quanto ceteris insuper venit tanto clarior demirantur, que
virtus mortalium, que fortune nobilitas, et que rerum potentia
sit natura.

Ultor etenim deus qui monitor prius assistere fecit ut
tamen plurimos fluctus undique concurrens adultum
infelicem Prusiam tristem querulumque vomitum oculum
decem. Forsan ut deum eius explicarem inspicias mitum male
sumere sibi in Hanibalem deminarem. Ceteris igitur delectus in eis
calamitates ultro deveniam. Si antiquitati fidem prestabimus
vetustissimos Bithinie fuisse reges facile concedimus. Ex quibus
Prusias unus non primo inter ceteros Bithinie reges splendore conspicuus

hic federa nec se et eumene regem pergami vel ex hanibalis
fraude sua motus cum in comedi filio novercam super duxisset
et ex ea suscepisset filios volens quod tamquam ex predilecta coniuge
susceptis de regni successione provideret magnum scelestissimi facinoris
tedens celsitudini sue lubrico et cladi nobilium admovet
Nam cum satellitibus suis commisisset consilium quod erat in
comedis filii absentis occidendi clam ope amicorum comedes
hinc factus certior atque revocatus est. Qui impatiens patris
nequitiam fortis vallatorum stipatus viribus patrem in continuum aggressus
facili labore regno expulit. Et cum in se omnem potestatem
gratiam vertisset miser Prusias nec adiutus nec susceptus
ab aliquo privatus cum paucis suis exul abiit tamquam dive
Post hec in eum desevit fortuna ut tecti tempus et lugeret
assimile et solus senex et inops vite sue metus et rubore
vexatus cum extragiticum facinorum quam perdite sublimitatis
in salutem suam querendam et verecundiam vitandam per
incognita loca sese alium mentiens fecit stipem querens ablacta
nocturn diu die resideret in tenebris. Sed quibus regnum per facile
manum effugere non adeo potuit Prusias latuisse quin in tore
nas evaderet in morte sua conceptum in se scelus patris et
manibus hanibal debitas penas dedit. Ne mori in se
quam tragifasset in filium sevitia actisque occubuit etc. Dum
natus nequiens consule comactus regni eladitatem simile deus
vi... quo commodum infelicitatis perdidit Rex infidus

[O]lytte libet queritantium plurimum tam nomina
... fortunas ut perseum macedonum regem querem inestu
carthonis quod et compedibus impeditum vinctum video
exortam calamum. Delectat quippe me simile hos vide dictus
quos perstrandem constat celsarum regnorum apices conscendisse
quos perseum philippi demetrii filie macedonie regis ex concubia filium
fuisse satis perto liquido hic astutia et regni aviditate plenus
cum demetrium sibi fratrem eo quod matrimonio procreatus esset
suo obstante desiderio inimico tetendit insidias philippo quod
patri magnos apparatus in romanum bellum molienti oppor-
tunitate captata demetrium quod apud romanos obses fuisset

falsis litteris tamquam a romanis ad demetrium venientibus
suspectum fecit. super addens ab illis in se eo quod patris fovet consilium
a demetrio mortem die lustrati exercitus machinatam. Fu-
nea mortem tum philippum miserrimum attendisset non ante
desiit, sed quum iuvenem ut tale timeret apud astheam
peonie opidum in convivio pariguetur a dida veneno grava-
tus in cubiculo patris fratrisque et parietibus negmentum tapetes
in caput et fauces involutis includere spiritus mortuus est. Quo
defuncto cum iam sibi regnum deberi perseus adverteret ne differret
in patris vitam moliri cepit insidias contra philippum sentiens
in tardissimum crudelitatem suam in demetrium deflans cum
attendendi perseo copia non daretur et tabescens in egritudinem
incidisset fere sexagenarius expiravit. Cui perseus illico successit
in regno. Fratre igitur perseus despecto sui temporis ne dum
patris per fraudem gaudet pristine sue conditionis oblitus
nimium elatus est et primo quod illi diutinum potuisse et
effecisse regnum romanorum contra patrem spernit in sanis victibusque
tribus et illiricis macedonibus bellum maximo cum apparatu
movit romanis. Adversus quem primo romani sulpicium consulem
ducem que alios cum exercitibus misere. Qui cum iterum fugati
essent a perseo et multa impie ab eodem in romanos acta essent
confestim emilius paulus substitutus sumpto ex primule felici
urbis augurio securus victoria ad macedonie fines devenit
ubi que tam strenue rem bellicam gessit ut non solum regis
dispersit copias verum eo fugato in ditionem regnum omne susciperet
verum et ipsum perseum qui in Samotraciam aufugerat misso et
octaviano captivum haberet. Et cum eo duos filios Allexandrum
scilicet et philippum quos velud compares romam cum captivo patre
devexit. Ubi omissis cathenis emuli magnifici triumphi currum
precedere dolentes. Quis cum cerneret perseum stupidum
contemplationeque tam gaudentem rerum multitudinem spectasse, quod non
albarentur cum copias veteribus fraudibus suis lacrimas impendisse
ad quas et lebaudas per maxima cum causa commodum successum
est. Nam senatus iussu cum filiis in dulcium fuisse apparatur albam
deducta est ubi que tarditer dampnatus precio. Qua in parte
regem de nigris infertur ab aula deducta in carcerem a domino

in funeribus cetera · applaudente in tenebris a domesticis eximijs in extremo
fere ponimus. Sic volens agit fortuna tum impatiens cetera fere
partes. Penro et iordanem regni fulgore et tetri carceris ....
confectus detectus prestans clausit diem et bivalente patrie romanorum
qui suo nutu publicos rapiens regio viri delatus est. Cuius ut
suprema videatur miseria alii ex filijs ut fertur ad tollerandam
inopiam cerariam fabricam Rome didicit et exercuit ut esset
omnibus manifestum dum vellet deus manus ad regia sceptra extenda-
natas ad malleos tractandos factos retorqueri

Ludit fortuna quotiens ex furto ut ita loquar nonnullos
ad regale sublimat fastigium. Quos postquam satiata
ludo rotatu letifero devolvit ad postremum. Cuius vero non
alie quam si ambages magicas aut somnium prospectasset lacri-
mantibus manus extollas emittitur. Horum talium quam aliquem
hac tempestate rotante fortuna fuisse existimatum quorundam
regnorum primi crediti ut eorum ascensum repetendum quam descensum
restans. Abrie permittam Iohachim sacerdotem maximum iudeorum
tum post Manasse pontificatum ... fieri repente contigisse et
subsequenter infirmitate ab infirmitate corporis et postremo consimi
Amoninum quam Alexandri prefectum qui dum nimis deliciosus
antheocenis inficeret iniurias ut eas effugeret lutum femineum
sumere non erubuit. O miser ... hostes illum permeare se
iam non esse quod erat professus est. Optavit mulieres pro decim
ut cum annorum suorum diminutione sexus qualitas permitteretur
hic miser dum annos sexum prefert in cassum virili severitate
in muliebri mutata mollicie non dignus ut leo mori
femineo tenendae etc. Dum quam non liceat vitam deperderat
perdidit quam tenebat

Militantibus olim ac sublato presto Romanis ... conspiciente
Macedonibus an impulsu an sua mota insania audisse
quendam Thracem et adeo ... fortis homo
ut utrum servus an liber extiterit dubitatum repente surrexit
in imperium ... ausu tum ... suffragacium aliud preter firma
et ... appetitum ceterorum quam Philippo patri ... ...
in ... fortune favor affuit ut et hij quibus notissimus fuerat
Philippi filium rusticum hominem Philippum reddi ... arbitri

eumque dyademate ornatum dixere philippum Ridiculo
ranculum spectasse nebulonem tectum purpura natis
fulgentem regiis et sceptrum dextra gestantem regem eque
ctissimi opinatum Sed quid multa Cum solio andrisco
regalem cum assumpsisse nisus est commotas quidem undique
subsidiis non solum macedoniam auferre romanis sed eis
movere bellum et cuncta pro ut belli oportunitates videbat
expetere disponere ac solerter agere orsus est Que dum
romani pro ludibrio vilipenderent sua ignavia eius gloriam
auxere Nam missus tamquam ad mediocre bellum adversus
eum iuventius pretor ab andrisco cum copiis omnibus fugatus est
Iuventii ultionem et rabiem macedonum compescendam metellus
consul constitutus cum exercitu consulari obviam illi factus in acie
destructis cum simole fuit fere viribus impetu primo macedonibus
fudit et brevi fecit omnem macedoniam vectigalem Andriscus
vero arculo quodam tracio apud quem pro salute confugerat
susceptum roma vinctum compedibus traxit actumque ut illum
tamquam verum regem metellus triumphans ante currum duceret
adeo quod videret longe magis quam veros reges omnis romana
multitudo confluxit et sic quod audens andriscus effugerat pro dolus
miseriam revenit sed prima paululum acriorem levius enim
que in homine nascitur eius respectu que fugiente felicitate
suscipitur
Par huic scipioni ingratitudinis est alter qui contento dimittat
tempto exitum habuit acriorem Anthiocho quidem epi-
phane mortuo filius parvulus anthiochus eupator
suppositus fuit cui regnum deberi videbatur Demetrius autem
epiphanis frater qui obses rome detinebatur audita fratris
morte clam fugam capescens et in regnum rediens se regem
faciens abstulisset Qui cum insolentia sua adiacentibus
regibus invisissimus videtur ab ariarate capadocie rege et
ptolomeo egipti ac nectanabo egipti asie ad eiciendum
subditorum vel timore nova et inopinata fabula conficta est
Summserunt enim iuvenem sortis extreme cui cum nomen
balas esset Allexandrum dixere et sublimatum pro opportune
epiphanis filii monstrare et fauente fortuna mediatio deinceps
regum auxiliis deiecto in Siriam tamquam reassumpturus regnum

ob austeritatem demetri animus benigne susceptus dum in reliquis
occupare conatur a demetrio fusus est. Quod vires illico iam dicti
reges restituunt et sic secundo cum demetrio descendens in aciem
illum vicit et pugnantem viriliter interemit et regnum demetri
facilius obtinuit omne. tantaque sunt fabule regum fides ut suff-
icere successu victorie epifanius verus filius habetur elatus
sine tercius reges fecit quod etiam sub ornatoribus videtur. Sed
male suorum secundum morem et prout felicitas ingratus sumpturi
coniuge cleopatra philometoris filia dum secundis potitur mores
negligit ptolameo socero quem ipse honoratus vacuat in regnum
tetendit insidias. Quas cum evasisset ptolomeus indignus ante data
alia filiam illi subripuit et demetrio iuveni qui filius
erat demetrii a bala occisi nuxit in coniugem cum quo conciliat
sub amicicie nomine ad regnum patrium assumendum vocatum a creta
Clam ibi demetrius patri initio belli una cum sic et maxima
inite pecunie apud gnidum hospitem suum ... ad
futuros eventus sinuendos commiserat et adversus balam comparato
exercitu ire suasit. Cui cum iam omnibus Syrii faverent exigente
bale fervencius ignavia inde sicut luxurie quoque reditum castra
monit. adversus quem virtute magis quam cupidine glorie balas prius
cum copiis veniens pugna conserta victus atque fugatus est
et dum in arabiam salutem peteret a cabilo potentissimo
arabe occisus eius caput abscisum ptolameo egipto tanti
in solacium missum est. et sic fictivus tam violato solio
cum malis extincti demetrii et si non debitas quas tamen exigit
fortuna penas dedit

Gracchi Gaius et Tiberius fratres per miseriam Alexandri
non minus clamoribus camerulam meam complectentes
qui dudum turbini fortium fatorum innitentes quas
sediciosissimi vos novas tempestasset sic tum erecti a tribunatu
occisos quod dum fugerit et quod alterius caput ab opimio consule
septimio auro pensatum sic querebant. Parte ex alia hasdru-
bal penorum princeps non minus insigni consternacione miser
qui kartaginem facie quoque tristis aiebat voce fracta singultibus

incendio suo classem omnem carthaginensem comburi cerneret
a ciuibus suis principibus aliisque vt auctori in grauem vrbe
impad vidisse sibique proprium inuidia tam dum spem reseruato
vt post expendendo carthaginensium furorem ac nuus ex auro
argento que priuatorum excussis ex tabulatis domorum classe restaurata
crinibus matronarum nauium rudentibus resarcitis / ac a viris
mulieribusque in salutem communem publicam ciuitatem vidit
exhaustam frustrata furoris spe vidit cupi amplioris quam
ciuium iactura omnibus vna secum excludi / et catenatim flendo
pueros cum coniugibus natos trahendo natale solum relinqui / et
decem et septem dierum incendio affirre impatiens patriam
cremari / et ne aliquod illi superesse solamen quod ipse fecisse
inimicis debuisset. Circa malorum publicorum finem statim ab egregia
coniuge asserebat se s. cum prole gemina ne sibi illud quod feminae coniugi
in medios flammas precipitasse. Quid non pro inquirentes quosdam
ac priscam gloriam cum fatua ignauia pensauit acosta
mulier quam arbitra in dictis tollerare non posset feminae mal-
luit honesta morte quam turpi vita illam iuisse meliorare. Sed
cum omnia intempore cessura sint quo pro in meliori casu con-
gratulari carthago eo quod omne eius cum dicatur cum femina
mulierum facto conclusum sit. Prima cum castissima viduitate
sua moriens postquam audisse conata est honestatem vidu-
itatis preponendam. Postrema nupta in publico ciuitatis exci-
dio vitam et posteritatem omnem tamquam superfluam desiciendam
censebat et aristonicus post hasdrubalem qui a tali rege
asie ex ephesia pelice filius dolebat se spreto patris igno
a prouincia romanorum consule deductum carcere quam reclusum. Sic
et ionathas iudeorum princeps et pontifex queritat quod cum multa
felicia bella gessisset a triphone fraude captus sit et in sui
interitum per siriam circumductus et ab eo ad vltimo interemptus.
Similis erat et triphon qui actis per fraudem anthiocho cum
theos cognomen erat se sirie regem dixerat. Dauid ab athi-
ochs sancte expugnatus se indeca castellum obsessum deflebat
et dum clam ad appiam fugeret interceptum ac occisum.
Quibus queritat assistentibus omnibus dicte clades immineri veniebat
Sed inter alios demetrius qui Alexandrum belam accidat

continuacionem scribere placuit assumpsisse
Syrie imperium dudum est demetrium de quo sermone habitum
simus, et qui Allexandrum bala fictum regem adiutorio
Regis egipciaci regno expulit filium fuisse demetrii qui
Rome absens per anthiochum fratrem detinebatur, et inde successiua
veteris seleuci prolem. Hic Allexandro fugato cum que regno
suscepto pacatus omnibus in tranquillo positus ocio facile in secor-
diam luxuriam que collapsus sensus cepit hic fastigio, quod aduertens
ut purgata in licencia eisdem redderet in potentiam aduersus arsacidem
parthorum regem orientalium regnum fultus subsidiis bellum mouit
Cui tantum fauit fortuna inicio ut multis ex parte susceptis
victoriis regnum eius occupaturus videretur, in subspem paris
prosperitatem illum cepisset arsacides datis autem insidiis oppressum
deuenisse captiuum, sed in modicitate fortune parum visum est
egit que ut arsacides iussu civitatum pompa omnium civitatum
suarum deduci se in spectaculum traheretur hinc abductus in
hircaniam missus, eique ibidem arsacides filia matrimonio iuncta
et regni spe facta per cladem anthiochus frater eius occupari
nouit illico. Qui cum cautem sinactum defuncto arsacide
tracto in fuge suam galliacadio amico illam cum eo partito
assumpsit in lectum. Quod fractus qui pro successam senciens
captiuum felicitate qui compedia viarum tenere iam crederet
retraxit a fuga castigatus que coniuge remisit in hircaniam ad uxorem
quam penes demetrius arciori custodia seruatus est. Ceterum
tantum tempus cum ex uxore filios suscepisset et inde quasi pignore dato
lapsus sinactum, captato tempore cum eodem quo supra iterum fugam
cepit, iterum que iteratus est, talibus que donatus aureis [illegible] liberos
que concessa. Tunc que in propriam destinatum [illegible] tercio in hircaniam
est transmissus, quod si plebeio conditioni ne dum regio nimium
tociens fugere cepi recepti captivum que attingere tociens homine
infelicissimum iudicabunt omnes. Sed quod tamen audisse valuit
fortuna aduersum se hominum moventi nulla esse consilia
et si ad extollendos quos velit deprimendos que multiplices
et incognitos esse vias, et hinc vnde minus salus demetrio
spectabatur, inde ei exorta libertas est. Anthiochus enim

frater Demetrij sed occupato Sirie regno et Cleopatra Deme-
trij coniuge sibi matrimonio copulata sublato Arsacide nomine
suis segnitie dampnatum omissam suis infortunio in Parthos
expeditionem assumpsit, exercitique plurimo auro argentoque con-
spicuam ductos plurium preliorum victor et Babilonia capta magnus
que inter timores redactus finem impositus nomine Parthico videbatur
Cum autem exitum timens Phrahates ad retinendum Antiochum
in regnum patrium cum Parthicis auxilijs ut illud occuparet
ab eodem raptim Demetrius missus est. Sane cum omnibus
in hibernis civitatibus posita Antiochi ex composito die una
divisa creditum omnis ab incolis et hac eadem Antiochus fere
sola approbante victus et occisus est. Et sero Demetrius ab itere
revocatus propter quippe advolaverat facileque iam regnum Sirie
susceperat omne, et sic hostis opere quod sua negligentia infor-
tunium regni pristinum restitutus est. Cum dum iterum clara
felicitate regnaret delicijs habundans et nimia calamitatis
preterite oblitus et animo aucto dum plerique illi opibus sit immite
cepit misere perdidit quod habebat. Nam clari mores pristini
vel naturale ac ingentiam apud Parthos luxuriaque longa
consuetudine et apparati suis illum intollerabilem fecerunt
et exosum. Nec aliud preter hostem ad omnis ruinam videbat
deficere, qui ipse pollicitationibus Cleopatre socrus sue in consulte
partis facile adivit. Ea quippe tempestate Cleopatra
cum Ptolomeo Evergete viro suo male conveniebat. Et idcirco
-ne enim amorem regno genero cum exercitu commorabatur
Sed Evergetes qui dudum imparatus eius Demetrium
regem egerat ursus astutia recepit invenit quendam negotia-
toris protarchi filium subornavit et tum super unum ex familia
regia assumptum se Sirie regnum cum Egiptiorum copijs
transmisit in Siriam. Hunc illico incipiens Apamia rebellans
omnis recepit tunc Alexander non fuerat apparatum suscept
regem Demetrius ab Egipto brevia iterum imitaturum revocatum
extemplo adversi invasorem conseruit. Regno maxima
cum strage suorum victus ac fugatus est. Egitque fortuna

Vt qui regnum labe abstulerat sub ornatu gubernia spoliaret
eodem. Quod Demetrius tanto equius tulit quanto post ex
actis laboribus exterorum letius possidebat. Huic enim se ab
vxore filijs que delictum reliquerat. ex tam vigenti regno cum
paucis fugientium vno quam in tam religionem herculis templi
descensurus exiuit petijt que tyrum. Cumque in portu nauim incal
misset egrediens iussu prefecti loci in littore obtruncata est ea
agente que cuncta redigit in nichilum anxietatis finiuit
exilij

Lyber non minus per ludos fortune vagas quam asperi
tates enarrare ruinas. ex eis quippe cum risu mista
prouenit vtilitas vbi cum reliquis sicque extorquet
decline mixta compassio lacrimis. stetit igitur mecum iam
vario coram aspectus et lacrimis et merore rebonia. Quas
forsan mouerat superad tristis que ex negociatore originem
infandam audaciam suam mecitam regiam maiestatem
suam ingratitudinem et enormia sacrilegia reteriens tanto
infortunia deplorabat. Cum ego ascensum noscens
audiens que descensum eius iam dicti plenius quam ipse fateretur
esto vbi pauca eius apprime fortunam dispasim. Satis omnium
est reuerenda euergitis fictum et fortune presidio regem fetum
Cum fictoni vt quod non clarum esse fuit nichil esse non
modicum fauoris attulit florisse anthiochi regis corpus
arrige parthorum remissum et summo studio ritu regio sepe
lisse. Throno igitur in regio residens et felix iudicio suo
intumuit ablutam et insolidam duxerit superbiam. Illos coter
pud. pro nichilo pendens illos alios ludere sese in salutem ageret
vltra quam regem deceat et in promotionem suam euergetem beneficij
orum ingratum alloqui cepit ignauius. Quod et si impaciens
ferret suum adeo egit tulit euergetes in ipsa mente quem
sublimauerat fecerit deponere ardenter. Nec opus dispendio
defuit. aduenerat quippe ex demetrio actis amarte seleuco
supremum abeunte titulo magis quam regno insignitus. Cui cum
illi filiam sponsandis coniugem et missis auxilia confisus
suscitauit in Alexandrum. ad quod cum bellipotens appareret
sibi ab Alexandro deficientes demio confluxere. Eaudem

Tandem congregatis ab utroque copiis inter eos commissum
est victusque Alexander qui fugiens sese Antiochiam
contulit inopia premente inopsque cum stipendia negaret
exhiberet militibus extemplo Iovis victorie signum ex auro
solidum iocans se a Iove accepisse victoriam tolli iussit
Sed aliam super aliam ingerente necessitate Iovis etiam simulacrum
ex auro infiniti ponderis auferre extemplo satagentes
audito civibus sacrilegio cum in eum repente omnis fieret
concursus sacrilegus se dedit in fugam et tempestatibus maris
validius agitatus ac desertus a suis circumventus a latronibus
captus Gripo transmissus est unde ut aliquando tam
ficte maiestatis delictum sic et iactosum sacrilegium pena
debita solvere coactus est. Nil edepol tollerabilius minus
intenaio sublimato cum non aliter se videri posse
nobiles arbitrentur nisi sortem veterum conservent quam opprimant
et coactam quandam morum gravitate celsiores nec homines
tenacitate consignant et dum ianitores dapiferos et pincernas
statuunt regiam veram gravitatem attigisse se existimant
Quod fastidiosissimus perpetrare quam tales Non visu fictus
non sui cultus non lintronum copia non aulearum ornatus
gravosos alios faciat animi quem esse assuevit celatus sed ipsum nosse
virtutis est viri et initium est cum quo ceteris sunt in moribus elevati
tactos revenire casum incidit in precipitium
Bituitus arvernorum rex non absque illecebri omniad
spectus natus in Arvernia salubri presto affuit qui etiam
post quam Agneo Domitio exercitum successori relinquere prefati
subripere gloriam et pro maxima gaudium se fecit captus
sed romanam quam transmisso et illi dum magis superior de
securitate verum quam de iure honestate curat asceatur
olim iniustissime ex decepto rege in iniuriam captivus et apud
Albam Fucinam missus effectus est a quo facile oculos auferre
et animos Cleopatre lamentationes quales potuit. Hec regis
gremium vigilantia despectat crines et vestes disrumpere
lubricam et crebris singultibus inspirans vates adeo insurgebat
ut vix satis passam esse tanti dolores precipere tumsas
dicebat. Non patet ipse precipere pati se et cepit extemplo

genitum adultum filometori fratri in coniugium adultam
et cum eo egipcijs nupsisse eo quod sublato a cirenis eugete
fratre altero revocato ac cum regno scelere suam coniugem tradidisse
de quo medio nuptiarum sacro filiorum alterum eius in
gremio fuisse occisum. hinc cum iam ex illo filios peperisset
se abdicata cleopatram filiam quam ante per vim stupraverat
in coniugem assumpsisse. unde eius sevicia civitatem veterum
tolomei mutatam peregrinis esse concessam et cum hijs ab sua
scelera timeret insidias. Et cum nova coniuge liberisque in exilium
abijsset primo bellum illi parasse. demum ne loco sui primogenitus
filius rex ab egipcijs diceretur a cirenis accitum et eo occiso in
manitate eius truncos et claris publice illius ymagines deiecisset
filium quem ex ea susceperat membratim cesum natale suum celebranti
medio in convivio transmisisse. et alia tot plura miseranda
narrabat. [illegible] vel dubio nisi calamo commisissent. in
numidarum altissimus rex in gurta veniens necnon

Raxit ne satis dictum est in gurta/
genitus a masinissa rege optimo Romani populi amico
Cui alij tres fuere filij micipsa manastables et gulussa
Manastables vero genuit ex concubina iugurtam. quam ea
de causa reliquerat moriens masinissa privatum. micipsa vero
eo quod optime indolis appareret ad se illum vocaverat. cumque
cum filijs aderbalem et iensale in regia nutriebat. Tandem
cum subsidio numidarum in hispaniam ad scipionem emilianum
bellum adversus numantinos gerentem missus apparuisset ab eo se
strenue in omnibus habuit ut victa numancia portam sumeret a scipi
one laudatum et cum litteris laudum suarum plenis ad micipsam
regem venisset ab eo pater moriens adoptatur in filium eo mori
ente cum filijs pari relictus est heres. Erat autem in gurta in
acris ingenij ferox animi et robusti corporis et astucie copiosa
nil illi nisi mirandum. nil fidei nil sancti nil dei timoris alicuius
erat/ et in ea re maxima flagrabat regni cupidine. obsequium
existimans parvum si quod tercia relictum fuerat. cum iam
in iensalem non absque causa tacitum concepisset odium
fraude in illum primo molliter et impetu se opera cuiusdam
iensal servum noctu in tirtida oppida illum occupat obtruncatque

quod Romanorum animos iam avaricie deditos auro quibusque
dato placatum est. Unde iam nimium in suis viribus audax contra fidem
in Adherbalem palam irruit. Cumque regis legatique Romani
qui in salutem Adherbalis venerant illum se illi dedidisse victo
deditum contra fidem prestitam per cruciatus plures occidit.
Sic rex solus factus est et per scelerum vestigia magnum invaserat
et tum per audentia cum ingenio arte et bellorum ... inter
alios ea tempestate pollebat, Romanis formidandus erat.
O fallax hominum spes arbitrium in cuncta et per vim et nephas
conceperat posse pacifice possidere sed quos fructus pro dictis
sceleribus emittat illi vindex scelerum deus post modica imparata
demonstrant. Nam cum eadem via qua primum pro ... scelus
conatus est placare senatum non permittente Romana plebe nimium nobilitati
infesta adversus eum cum consule missus exercitus est. Sed in cassum
consulibus enim corruptis pecunia exercitum fere sub auro precio delet
nec possunt illi auro insuavi sinere maximam senatoris partem
traxisse ut aliquos ex tribunis Romanis qui missi Iugurtham cum
veste venisse. Quinimmo postquam creditum est eius opera Massivam
occisum esse filium regi invidie parentem Rome occasum in Italiam
vestigio iussus exire cum invidiam reddidit. Quo ad ingenium usque
arte primitus conatus est. Sic processit in longum tractum bellum ut
satis apparebat plus spei habuisse si quid imperat Rome homini contigerit
quam in viribus suis fiducie et circumitionibus variis tam legationes
Romanorum quam consules alios quam belli duces frustrabatur.
Maximam avariciam tunc Rome plebs aut suspicabatur aut
cognoscebat adversante nobilitate maxima cum contencia
Gaium Marium humilime condicionis hominem sed acrem robustum
que et glorie cupidum consulem creant. Cui quam decernitur Numidia
Qui in exercitum veniens eo purgato lasciviis magno impetu
tunc arte bellica, tunc fortune adiutus favore in ingentia
Numidas compulit. Quem cum nec pecunia flectere, nec ingenio
fallere Iugurtha posset, et alios diffidere cepisset, Bocchum Mauro
rum regem maximis promissionibus tractum belli consortem
cepit. Sed Bocchus adversis omnibus casuum conatus Romanorum
declarari viribus facti penitens tam Mario consule quam
Romanum populi graciam petens et amiciciam per legatos apud
Lucium Sillam, tunc Marii questorem actum est ut Bocchus Iugurtham

in Gurta in manibus consulis traditur. A quo paulo post
Numidia omnis in deditionem suscepta. Et cum peteret urbem
Romam victor Marius reversus maximo populorum plausu
triumphali currum antecessit Iugurta catenis implicitus.
Creditum deinde est non veterum more regum servatum
custodia, eo quod nimium eius astutiam timerent, verum quod nobilibus
ne qui rex pecunia multos ex eis corrumperat captivus detegeret.
Sed intempesta nocte appensa cervici eius mola ex rupe
Tarpeia deiectum in Tiberim necatumque. Sic qui fraude fratres
occiderat, qui fraude bellum texerat, qui luserat Romanos
fraude victus est, qui in thesauris ac regni splendore ac
in potentia magis quam in prosperitate sub virtute voluptatem
ac spem omnem posuerat, pauper obscurus impotens, et quod
peius est captivus absque virtute factus est, qui per fratrum
sanguinem regni culmen ascenderat per abrupta montis flumine
ad imum descenderat, et sic qui nimio concupierat aestu aliena
gurgitis frigiditate refrigeratus est. Acriores quippe fortune ictus sentiunt
qui de se magis quam de virtute confidunt.

Liber Sextus

Mesti post pausillum requiei iam calamum resu-
menti horridum monstrum illud rerum nostra
mortalium fortuna affuit. O deus bone quam
grandis illi statura, quam admirabilis forma non
sine terrore conspicientibus prospicientes timui. Nam ardentes minacesque illi erant
oculi, facies torva, capillicium multiplex per ora pendens, manus
centum certum, et brachia totidem, varia vestis et ferrea vox, quibus
ita motibus pedibus indisse non potui, et dum quid vellet paven-
tibus ex pectore libere in me defixos luminibus inquit: Quid insane
tam frivolo labore consumeris? Tu me ab ortu cardine in occiduum
solem, me ab artico in antarticum polum pari velocitate discurrentes
hos et illos quosdam carpis homines ex solio vidisti quos meis
manibus ad sidera evexere et deinde in inferos sub inferis
casus eorum calamo describens tenui et dum paucis fere
verbis amplissimos labores tuos exquiris mortalium mentes
ad sui bagliucorum provocatos existimes fallaris quibus te preter

videatur opera longe magis posse verba sine expedita multa quibus
fictitia legens meo ludi designans audisse veneres conata sum
et ad opus circa quod inquieta semper et nunc sublimia aggressa
et nunc infima sublimibus equando semper veluti nunc blanda nunc
minax extimo. Nec tamen regias edes aut sacra imperatorum palatia
que tamen raro ut plurimum visito, sed ex pampineis congesticiola pastorum
tuguria mapalia perscrutatur. Sane cum hec in oculis omnium sit
nemineque adeo rerum acerbitate lacessitum comperio qui si iterum
blandiens in eum vertat non ridicula spe reassumpta suscipiat.
Quid ergo tam immotionis nostra tangentibus opera fecisse verbis paucis
arbitror, si certe ceteri deferre labores ut non solum hunc imma-
nem assumpsisse. Tum ego iam quiescente viribus revocatis
intrepide. Non equidem in defessa mollicies tua instabilis esse
sub sole rerum nec dum ego ipse dissolvar nam meum sepulcro
una cum corpore claudatur et ferarum vitam que solum ventri
deservit vixisse videar qualiscumque sit laborem hunc valens
assumpsi. Nec adeo demens sum qui noverim multa consistere
que optanti possint scribendi amplissimam prebere materiam
ut omnipotentis illius dei patris per quem omnia facta sunt et persona
triplex et deitas una est miranda magnalia et celum appone
omnipotentis nature solerti indagine compta secreta et longe
infinita ad ista in tuo spectatum reperi. Sed nimis michi sunt ea
portabilis humeris onus imponere. Pro maxima prudentia est
cognoscere quod non esse possunt velociores michi, quarum ad intra
suffragio celos penetrare queam ibidem dei lustrum archana
ut demum mortalibus visa repandam. Tunc et si multiplici dei
gratia concedente ut videatur non michi tamen deorum maiestas
est nec sinaxos cunctos ut volens passim pastoratam reliquero
equo nec liquido fateor, non michi tam perspicax ingenium
est ut rerum causas contingere possim. Restabat igitur animo ut
ad gremium tuum thesauros rerum confertissimum devenirem. Et bene
vates egregii atque historiographi illustres tam tenuerit quam
scribendi indefectam materiam iam superstite. Tunc in conspectu
deum sistem et multa varia quam mirabunda aspicerem. Et si in eam me
aviditas impelleret ad maiora mei tamen conscius virium quam maiora
in extremo fecit eiusdem formulam labori meo. Mea sententia
sua contingentia videns absistere nemine cepi. Malens quam ingeniolo

mei preparatam brevisque pretendi / qua tu me nimia similitate
extirpas / quod ab eo latorum tanda monere non passit ingressum
tulliana inaudite fabricatum eloquium longe magis quam rude possum
stultissimum est Sed nec rude tamen effectum quoque / eo namque
in primum gradum sacro monte plebs romana in urbem reducta est
fide pacius quam eloquencia suadente imperita Nec michi tamen
bone dispositionis multum labor est cum reliquis satis presenciam
quotiensque non sociali potentes continue lapsos / et inde sedici
passe quoque Tremui igitur stilo meo plurimum pro desse certe
talibus ubi tu vincas tonitruo non monitos / sed attonitos
facis Ex parte quippe dicere sine nimium pulcris tuleanbus
virgas non preruptus adiret sed ut plurimum retrogradus
faciunt ubi si molli virga cedant insidunt fermiter arbitrio
et ubi tornaces innavigabiles non monentur tamgibilibus
non nunquam profuit lenia verba quam verbera lauis aurorum
timidos ferocem tamdiu ad pietatem sedant sepissime / quam
nec armorum fragor / nec troianorum milicia vires aut agamem-
nonis indignacio unque patuere flexisse Sed tamen te
moto turbine asistere tue timeta passe subscripte nomine
quippe supplex ut tua gratia optimum scandetur opus / et quod
alsturum pueritibus nomen meum est tuo illustrium fulgore
clarum apud posteros habetur At illa velut minori fuisset
incepit / eo quod in presidium assiliorum morum metrum mor-
talem percutere non passit acumen in exorabilem inspirata
itamque ut pueris impingitis arbitramini fore fortunam
cum vos sitis ab appetitu cupiscibili exempti Nec tu tedio
aduersitam quantum adversus me mente disces a verbis ac eciam quibus
ignominijs / quibus blasphemijs / quibus execracionibus si
parvissimos lacessimus olim me stolidam vocans / nunc orbam
nunc nimidam hominiddam meram / nonetiam eo quod ineptas cupi-
ditates tuas hactenus non expleverim / et quod egenus tibi
regisse iam plurimum a paupere me audies superatum / et nunc ergo
quod feceris in expte puelle blandicijs mendacijs quam falli me
falli passim supplex meum expande sub sedium nomine / et satis
nomen quam gereas meum et meis in viribus habeas fidem / sed quoniam

tibi sit animo cum flexisti metu. et imitasti consilium iam
-ingenium iam quam opus toniatis tuum / et dum solers capta scripto
orationi tue fuerat non deficiat mens. qui et catalogum tuum
-me cetero clara veterum nomina inveni / quod et tedas
-nica dabo operi ante discessum. Sentio ut te suspicasse
distincte quam ex multis astantibus misistis sumpturus sis an lucium
apuleium saturninum, cuius insolentie et audacie comiciorum
tempore romano cruore sepissime madefactum campi martii
solum testimonium est et cetum patribus conscriptis morte inmanibus
-inquine mei gaudiabit. Seu glaucium satellitem consulem
eo quod splendore tam lucido in capitolio obsessus sit atque ad
deditionem coacti plebis quam tumultu cum sepe tribunus curx cae
sistibus in ictibus ac lapidibus fuit oppressus, et cuius caput ut trunco
tete demptum per acrimonia et ludibrium deportatum sit. Sive marcum
livium drusum, cuius quantum egregia fuit nobilitas sanguinis, tantum
superbia et ambitio atque perfidia detestanda, cuius dum actu insol-
-nis mirans illum in asia questorem magistratus insignia re-
-misisse sequenti dixisse insigniorem esse insignibus vel sese preter
-nil velle videri insignium mirans, et illum aientem nil se
-misisse quod pertineret omnibus preter celum et cenum. Demum sive
era genere suo ceptum facinus magnudulsam sive maltauum
puerperem simplici pecunia ab acto mauritanorum rege adeum elephanto
obiciendum perditore tradidisset, et quod in media posterior
perscebe in conspectu mortis daturum competit tepiorum, cuius pretium
fulgorem triumphum splendidum dedit eximium consulatus atque
pontificatum sacerdotum patronumque senatum eo decrevit ut authoris
-inducere publicos opus erat a funesto fuit carnifice pulsus
cadaver unco gemonias scalas spectaculum tradendum civibus
suis prebuit, et nec prospectum fanaticum suum et pastorem alterum
atque gladiatorem spartacum, quos abiectis agrestibus tantum
-me fuisse. Sed vel unum ex romanorum ducibus
adepte victorie extulere ut eorum aliqui regnum propinquas
et quam pluresque imperiales non merentur assumere quippe prestitimo
gladiatore eodem alii crucibus patibulis daretur. Sic et viriatum
lusitanum ex pauperrimo mercenario imperatorem factum. cui non minus
ad culmen venerat quam ego. fami a longe labore, quesitus
scipionis opera atque satellitum suorum perfidia, sic morte

repentina sublata. Qui et si ingenua mee potentie angu-
stia fugit, tamen nolo postponas, et quos monstravero
successive operi annectas tuo. Nec mora et ecce ante oculos
meos nil impiosa deduxit mariduus gemitu gemens squalida
barba incompactus crinibus, sinuosa veste adhuc civili sanguine
respersam, cum impressam manuum asperitatem dixit quod
Quem cernis ex Cimbrica fere [illegible] ferre in septimum con-
sulatum usque deduxi, tantisque splendoribus exornavi ut nullus
[illegible] tempore suo triumphos duceret. Verum quoniam
nimie ambitioni sue digna satis sunt premia consecuta
maximum ex eo potentis [illegible] mutabilitatis [illegible] hinc deduxi
in medium Mitridatem Ponti olim regem clarissimum et ait
Vides ne hunc ego quem nemo alter gessisset permisi ad-
versus Romanos iam toto dominantes orbi in quadragesimum
et amplius annum varijs cum [illegible] bellum quod eo
quam cuius finis longe fuit ad usque principio audisse volui
Subsequenter traxit et [illegible] [illegible] quondam Parthorum
egregium regem qui timore gentili deposito quem demens
[illegible] pro libito se traxit permittebat a monstro dixitque
huic ego maiores [illegible] exulis in regnis amplissimus
sublimavi et intactam perduxi potentiam ut hunc Romanorum
exercitum superare gessisset. Sed cum iam nimis clarum subita
revolutione prostravi. Ex inde subsequebatur et quem quod quanto cito
vidi Pompeium magnum [illegible] ego [illegible] existimavi
O spectaculum [illegible] et miserabile [illegible] erat adhuc nudis
[illegible] [illegible] quam [illegible] sinus [illegible] vix [illegible]
[illegible] posse videbatur quem dum ego spectarem et
illa dixit hunc ego gloriam tum reges superando quam
regna dando usque ad sidera sinus tam favore portavi
tandem ne [illegible] quam fragilis esset [illegible] verum splendor
[illegible] infelicis pugnae cum fugam [illegible] et in manibus
[illegible] pueri ne occubet ipsa permisi. Inde duxit et quidam
[illegible] ego placidam atque venerabilem faciem esto tacito [illegible]
commotum et decorum [illegible] aspicies uti erat proximus
quod albuta sum. Nam intuenti michi si forte cognoscem

presentes illa inquit. Quem conspicis primus maximus et apud philosophie
alumpnos vir celeberrimus est Tullius scilicet romani princeps eloquii
tuam ergo quod fortunas nominis quanta ante oculos posuisse tuos
tam laudes quam conspicuas spectes. Tu autem et huius et reliquorum
quod videbitur scribito. Sicque verborum facto sese in liquidum
aera solutus evanuit. Ego autem tam visa quam audita expressus
ob sanctitudinem forte iussis existimans ut eo quo monstrati sunt
ordine operi applicarem magnum sumpsi principium

Arpinas ortum habet

Arpinum ignobile Volscorum oppidum fuisse testatur antiquitas
Ex quo parente lignario fabro gravis maior traxit originem
Et ut quibusdam placet puer paternos aliquos pecunias et castra
secutus. Demum cum iam expletis annis etate et corporis robore
aptus milicie videretur romam se contulit quo facile tam
industria militari quam solercia animorum et virtute corporea castrorum
tribunatum militum et magistratus alios adeptus est. Cum autem
in expleta bellorum annum cum ardor insisteret urgeret ad consulatum
denegatus in affrica rebus ab aurispice litanti magno portendi
deum suasus romam postulatus advenit. Quod et si illi ad
tam grande optinendum impium sole veterum defferent ymaginum
sub in adeundo nobilitas que tunc gravius erat plebi non solum
privato consulatum obtinuit verum et invidia illi provincia
summo plebis consensu decreta est, quam prius iam prorogato imperio
metello decreverant. Hanc ipse tam feliciter quam strenue ardua
cunctis agens paucos negocia anno corruptam nobilitas infl
anno iugurta rege capto subegit et tam clara victoria cunctis
splendorem urbi sibique triumphum duxit. quod descriptionem illud
metellique aliique nobiles habuerant. sed non hunc urbi et fortuna
viri tenuere gradum. Nam cum alterum celebre faciunt alterum reipu:
blice pericula videretur cimbris teutonis tigurinis que barbaris et
et in manibus nationibus sedibus suis pulsis et infestis agminibus
romano nomini exicium minitantibus iam turbatis iam victis tribus
ducibus consulibus que fusis et captis castris turbato agmine alpes
ytaliam claudentes superantibus obviam missus est. Cui tantum
fortuna favit ut primo apud aquas sextias in ipsis alpium
radicibus cum theotonis descendens in aciem eos mira virtute
suarum superaret. Regem que eorum theotocum supplicissimum

ac per terre statuere hominem fugientem raperet et invincibile
triumpho frueretur. Et inde commissa in Cimbros eos pari felicitate
in campo Raudio pugna duplici frueretur. Nam primo cum viris
acer acerrima preliatum est, ex ictibus et ab aestu pene maxima
et inde alios volantes eorum vix viriliter dimicantes occisique
in omnium spectaculum uxoribus, que cum ab imperatore non
impetrassent posse vestali sacerdotio uti, comparant in medio
valli vehiculis inde clausis ac suffocatis primo filiis subditis
iaculisque sese ad pugnam disponentes fronte et absistere diu
tandem cunctos eorum laborem amarantes fustibus innitentes
mulieribus aut laqueos in mortem vincentes victam cadavera
reliquerunt. Erat et in tegurimus iam duplici insignis victoria
per recessiva vie saltibus modicis illos dissipatos fugientes quam
precaria audissent. Romam igitur rediens summa cum voluptate
plebis capitolium et hastibus tam tecula ascendit. Cum ea
in testimonium liberi patris more deinde cantaro in poculum semper
usus est. Quod multum huius viri seriose splendida referam
ad sextum quippe fortune munere consulatum adhuc usque tempora
delatum est, et cum crebra dignitatis assumptio non satiem
sedasse glorie sed audisse visa est. Non forsan inepto quis
arbitrabitur et indignissimum functorum hactenus usum esse fortuna.
Eo namque iam animoso Lucio Sille consuli Mitridaticum bellum
decretum est, quam ipse non quam ille tam. Sed quod si non fuisset decretum
egerrime ferens suffragio Sulpicie legis qua perhibebatur
ne cui absenti provincia figeretur decreto cepit absistere.
Silla autem qui ad contrahendas reliquias sociales belli tunc
forte in Campania cum exercitu morabatur hec audiens adeo
impatienter tulit ut repente legiones in Romam mandaverit quam
introiret quo cum Tiberio vetisset igne faciente viam per
Esquilinam collinam quam portam gemino intrans agmine victor
arcem capitolii occupavit. Marius autem fugiens cum in Minturnensibus
palludibus sese abscondisset ex eisdem ab insequentibus luto
oblitus turpiter eductus est et Minturnensibus ut carceri fruaretur
exhibitus, quo necandi iussu Cimber quidam hominis ferocissimus
in eodem civis missus est. Cui cum assurgeret Marius esset
senex et magnus esset auctoritate arbitror veteris victis

maiestate cimbrum perterruit adeo ut in eum nichil incip
audere sit/ puto ne is qui regem cimbrorum virtute superaverat
ab uno eiusdem nationis opprimeretur Dum igitur sinus marinum
attonitus prospectaret magnus occasionem captata carcerem exiens
apud faniam mulierem minturnensem latuit paulisper deinde
existimatione sua asino premonstrante transfretavit in affricam, quo
cum nondum potuisset famam veterem novum fortune obfuscasse
facile ex quacumque hominum manu congregat exercitum, cui se cor-
nelius cinna iunctus in ytaliam rediens urbem cum consulatu
indicatus sicud hostis repetens conscriptis copiis maxima
cum romanorum cede intravit Nam gneii octavii consulis caput
abscissum pro rostris positum fuit merula flamen dialis ante
ipsum capitolium iovem prolucido spiritum emisit Crassus et
eiusdem filius pariter medius trucidati sunt Catulus haustu
ignis adversariorum manus effugit. Rebius et numitorius alii quam
plures unctis cervicibus per medium forum tracti sunt/ Quis
multorum stragem, quis fugam, quis exilium narret/ plurimorum
nempe sanguinem miserabiliter septimum consulatum purpuram
marius adeptus est/ tunc nec finem vidit fortuna/ nec eo
uti pacifice passa est Nam qui aufugerant e clade senatores
precibus sullam ad extinguendam marii rabiem ex bello mitri-
datico revocaverunt Qui cum iam plurimum minutatis viribus
extremasset omisso cepto prelio affuit/ quas minas quas mortes
que incendia tunc ad vastitatem urbis esset describere longum
dato non amaricando alienum Victis igitur pluribus in conflictibus
marianis et multis ex marii ducibus ac cohortibus cepit
urbem sulla victor intravit/ numquam dum ponere cuiusdam
cessaverunt satellites occidendi quos vellent ut describere
plenum Marcus marius marii ducis frater apud sepulcrum
catuli seu ut placet aliis lutatiorum ex cuius pelli causa destitutus
effossis oculis abscissis manibus cruribus fractis membris ceteris
laceratis cum maxima mortis angustia per partem corporis
omnem tristem emisit spiritum Inde caput illi abscissum et
preneste quo gravius marius abierat eidem transmissum est
Quo viso cum et ipse iam fractis rebus adversis ultima
desperatione est conceptus Et ne manus lucian in qua
obsidebatur vivus incideret cum telesino mortem spopondit

-continuam Verum cum ipse in eum violentiam immisisset-
ret a celesino ictu suo mortuo fore lesus fuisset suo tunc
puniendum prebuit, et laboribus tunc senectuti sue
imposuit. Sed adhuc odii fortune durante nuper iram
saeviciam pelle fremuit ut et sepulturam mortui iubet violari
cadaver. Quod tamen atrociter fieri non passus, sumptus est
lanulo reliquias preci fluminis missit in alveum

Hec sibi pugnacis lubrice fortune manus exemplum
sit. Non minus vero nobilitatis argumentum est. Arbi-
tror quippe nil aliud nobilitatem esse quam quendam
splendorem quem in vita perspicientium oculos morum sanctitate
et affabilitate refulgens, ingenio et aliorum virtutibus animi
voluntate et operum pulchritudine executorum mandata comprehendi
via cunctumque virtutis quod aliter pastorum hereditate
vel legatario seu quo magis iure alio linqui possit quam sua
aut ingenium relinquitur. Hec ergo non ut vanie stolide
plurimi regias habitat seu diviciis et splendore vestium delectatur
vel ob pictorum famosis imaginibus lautis incolit successor
sola quidem meritis puritate locatur in quocumque vel ubicumque
sit et abstrahat suasibus materia novum hominem purgat exitium ex
labefactatione inertie nobilis animi superavit hostem qui pignus
nobilis sepe superavit duces ligavit regem qui nobilis monitos
propter ligaverat. Quid ergo cum illos ignobiles fuisse liquido constet
non istum nobilem stante virtute dicemus. Virtus quippe colere ... moste
agere vicia omnia dampnate repellere fugere nunc est volentibus
nobilitatem clarissimam non imitabilem possidere

Quamquam multorum adversa fortune meminerim vix obsistere
potui quin misere regnantium cupidinem assistentium in me-
moriam et nobiles sunt venti peritiorem obsequium. Nam ante
alias Cleopatra erat primo Alexandri deinde Demetrii
et tunc Antiochi Syrie regum omnium tot variis ex casibus mediantibus
huius miseria et longe magis misera suo obitum male Seleucum filium
primum se in ... sumpsisset patrium dyadema. Et postrema
affecta regimine Grippi relicti filii dum cum veneno subripere cona-
tur ab adulterio compulsa fuit id assumere quod parabat
Inde Cleopatra altera uxor Evergetis regis Egipti sed ante

inter alia scelerum exercitatum quod minus affecta sit pellex iudi-
cium viro exilium passa ac post viri mortem non quod optimates ex
filiis regem facerent ut testamento constabat Euergetis sed alterum sume-
re coacta sit quem in exilium pulsum cum alium sublimasset
ab eo regno vitaque privata sit. Defleus anxie vita sequebatur
sed miseram Syrie eo quod ante viro quem diligebat subrepta et
Cyziceno Anthiochi filio nupta in bellum adversum Gryphum
infeliciter cum viro sit lapsa. Cumque fusis copiis in Anthiochia ob-
sessa in armorum ad deditionem a Grypho coacta ad vitam tuendam
deorum suffragio in templum confugerit iussitque Tryphone
soror sue Gryphi uxoris cum ancillis suis non posset ab amplexu
simulacri detrahi amputatis manibus primo tradidit. Inde per multa
maledicta sanguine fuso expiravit. Post hec cum dictum sceleris Cyzicenus
post ea victor tenuerat Tryphone capta tam templum quam
Cleopatre coniugis manes piavit. Magna eiusdem hec sit iam
Mithridates maximum orientis ac splendidum sidus adstabat et
mira absusitatem caligine imparatis et missa persequeretur posterius
in se calamum me volente committit
Finito ut paulo altius repetam adversus Aristonicum Mithridati
regi Ponti in premium a Romanis maior Syria data est
Qui morte repentina sublatus unicum minorem sexusque
superstitem. Cui et Mithridates nomen fuit filium adhuc parvulum reliquit
Cuius magnitudinem futuram cometa mire fulgoris nativitatis sue tempore
per lxx dies omnem Asiam per quatuor noctis horas illustrantem
premonstrasse extimatum est. Huius pueritiam ut vero non ad mu-
tandam inimicam sed ad exacuendum ingenium excitandumque
virtutem acriter fortuna concessit. Nam tenellus adhuc nec
magnam pro etatem patiens a tutoribus suis fero et feroci indomito
equo ut illi subiaci sequendo mors ex ferocitate bestie inferetur
imparatus est. Cumque insidias et per non vires aptare tamen
ac aliquali arte nature patris commodata quam doctrina concepta
quam nolunt legem imposuit et domitum ferre reddidit beluam
effrenatam. Inde ancessis veneno petitus est, quod precipiens iam
astutus non solum evitavit illud, sed ad futurum antidotis preparare
se sollicite cepit. Post hec cum iam maculata fides illi suspectos
redderet suos, ne forsan quod veneno nequiverant hostes ferro

perite temptare venationis simulatam et delectationis affectare fuga-
ri finxit astutia & ubi ab hac tracta suspicione nemine cum
paucis regium urbes & amicos voluntaria fuga reliquit et
plenitudinem silvarum ac aperta saltusque montium quorum habun-
dantissima provincia illa est solivagus per septennium rusticorum etiam
hospicia tamquam minus tuta fugiens peragravit sompnos atque
quietes per lustra ferarum cavernas arborum et antra montium
sectatus ducens cum foret adolescentiam suam in manibus ppne-
tuum subditorum in hiis ignotis et ignoratis ariete aqua
agrestique cibo vivens sepissime velocitate pedum silvestres
capreas cervosque secutus attigit cursuque celeri fugatus aut
feta servata leena vel furente tigride salutem petiit & non mille
expertus ac acri robore superare cepit et equis viribus robustissimorum
imme nec inermis ludis aut pugnis victor expertus est et ne cuncta
exilii voluntarii acta protractum extendam tali vitam suam illesam
& reddidit corpus ad labores quoslibet tollerandos fortissimum & animum
paratum ad audiendum quemque promptissimum Quoniam utrumque molli-
ties et si cuiusvis etati adversa sit adolescentie quidem perniciosissima
liaste est Nam si fuit suis blandiciis atracta et eius repedit
inclita in gremio non ipsa periclitatur tum Verum de reliquo vite
actum est qui si et prolatum longissima consuetudine tamen exitiali
tabe semper in peius excrescendo delabitur Talem igitur suis
iam cum mortuum existimantibus se vivum regemque repente militibus
exhibuit Quo adventu cunctisque stupidis mutatisque occupasset
prout sentiret in suos crimen tegere altius Laodicem quidem soro-
rem ac coniugem eiusdem ob existimationem mortis absentis lascivientem in adulterorum
luxuriam venereamque concupiscentiam filium & quod scelus ut tegeret veneno subripere
conata est Item premonitus morte temptatus adulterino veneno
que piavit Hinc elatus animi non solum ut regnum servaret patrium
Verum ut illud ampliaret erexit quod nec effectu caruit Dubium
tamen cum illam adiutorem dixerim magis virtutem an fraudem
cum utraque habunde usus sit Primo quidem Nicomede Bithinie
rege socio adscito Paphlagoniam aggressus est ac cepit & cum eo
divisit Quam cum intercessione legatorum Romanorum suo regi destitue-
re misisset Prima causa adversus Romanos belli gerendi fuit Inde
Gallaciam occupavit nullis ex certis Romanorum muniis Deinde
cum Capadocie regnum cuperet ministro Gordio per fraudem ararathe

cappadocie regem cum laodicen alteram sororem suam coniugio
iunctam inuenit Sed cum nicomedes post ariaratis mortem Ponti-
tum audisse mortem regnum indignanter tulit et cum iam de
morte filiorum regis etiam precogitasset eo quod viuentibus illis
frustra priorem occidisse videretur nouo rerum successu ad aliud
facinus vertit ingenium finxit namque rex sagax quod pietate motus
se velle sorori ac nepotibus aduersus nicomedem auxilia exhibere
Sed comperto sororem nupsisse nicomedi matrimonio iunctam
ex ficta mentem pietatem deuertens congregatis viribus pulso quod
nicomede nepotibus regnum restituit Post hec quam pietatis hic
penitens ad ingenium verum progrediens nicomedes cum ipse volebat contra
seditiones paucis ex vtrisque partibus incitatis exciuit Quorum in medio
dum se cum nepote colloquium pacisset noua ac astuta versutie
fraudem ferrum cum pulsotemus abscondito ariaratem iuuenem
trucidauit nicomedem Regno quod potitus illud puerulo suo sub gordii
custodia tradidit Sed rebellantibus tractu temporis cappadocibus
ab se mater fratrem eiusdem cum ob a Romanis ariobarzanes
prefectus esset inuita cum tigrane armenie rege societate in
perpetuum agreditur Qui fugam capessentibus vacuo relicto hosti-
bus regno romam se contulit et sic iterum cappadocia viris
mitridatis effecta est Nec minus hic eodem tempore nicomedem
nicomedis regis bitinie filium regno spoliauit et ut pauco
amplitudinem omnem suam compleatur paruo in tempore pote-
tissimus omnium regnum orientalium factus est Et si acri semper
habuerit oppositum prospiciens tamen et alium consilii sui super sanctos
studia et sanctos natura morum quod hominum investigaret cognoscere
Quam ob rem plures ariolos poetas historiographos medicos
aliosque cuiuscumque maneriei sapientes cum quibus si quid bellice
rei super erat temporis colloquendo atque in dubiis consulebat
et quod mirabile dictu est viginti duarum gentium
idiomata varia didicit ne appareret ut cum illis quibus
imperabat per interpretem loqueretur Preterea inter alias uxores
ypsicratea carissima atque ardentissime amabat ut tempore
opportuno maxima consolatione sua experta est Verum cum
iam sub tempore regnorum ariobarzanis et nicomedis ac

ex edicto scelestissimo quo ab epheso omnibus una die
Romanos qui in suis regnis reperirentur occidi iussisset adversus
se romani populi animum provocasset et bellum audiens iam
ab eisdem parari cuncta cum regione armenie firmata facile
cimbros et alios gallos et gallogrecos sarmatas et bastarnas
alios quoque multos barbaros nationes aliis legationibus et muneribus
et blandiciis adversus ytalos invitavit et in subsidium suum allexit
Inde misso archalaone prefecto cum multitudine armatorum
Et cladas omnes delos et euboeam nobilesque grecie insulas
ac [illegible] atque athenas primo impetu occupavit
et hec tanta rerum gestarum felicitate actum est ut fere
esset videretur variis regiis ytaliam apparari hunc prefecto
nec altius lacessitum occurrendum lucius silla cum exercitu
venit obviam nec minori virtute subrepta recuperavit que
ille occupasset felicitate et archalaum apud cheroneam
zacthaniam debellato ac exercitu suo parte maxima
ipso in Asiam transgressus est Ubi vero cum eciam Asia
omnis incipiente appetitu defecit ad romanos victum et
vivum post maxima sub archelaon depressus mitridates per
per eundem archelaum regnum ariobarzani ac nicomedi restituens
cum silla pacem pepigit Deinde quietis impaciens
cum ad eum crescentibus discordiis civilibus fenus et magis
exercitus fimbrie diffugisset tito ceterum opera per legatos in
hyspania cum sertorio mariano duce facto et marco mario
in eius confirmatorem ex suscepto rursus copiis pace fracta
bellum [illegible] eminissimum et mare completum navibus
ac flumina et cum militibus asiorum nobilissimam
asie urbem Romani populi sociam obsedit Quo veniente
lucullo iam victis mario et eumarco ducibus apud caldedoz
a p. rutillo ac fumino et metrofane amaneyto obsidentem
fossa circum absidet et per mitridatis gemens urbibus metu dardani
tem quoque per medios hostes aspidanos sui adductis [illegible] fervi
ac spe future liberationis implevit Mitridates vero iam
fame peste quoque laborans dimissis copiis clam fugam

arripuit. sentiens quod se suosque a lucullo consequi astutia
barbara usus quia ad explendam romanorum insequentium avaritiam
sarcinas et thesauros regios passim fundi relinquique iussit. si
eo parto passet ipse insequentes. Sed in cassum fectum est. tamen
urgens sustrum militudo est tesa ut gravius et asdpus
ampucos. paucos quos augebatur fuga accisorum sanguine
turbavit. Post mitridates et si multa presumdissime sustepisset
et maiorem etiam a lucullo cum copijs suis audisset non tamen
ab incepto destitit. Sed parata centum navium classe mari fortunam
experiri voluit. Et adversus bizantium ex ponto navigans tam grandi
tempestate correpta est ut arma pro romanis neptunum sumpsisse
videretur. Nam adeo ancur undis quod et crebra quoque inter se navium
collisione quassata est classis ut nec ipse et mitridates amanifestro
evasisset nisi omoparione archipirata medio fuisset subreptus.
Lucullus vero alio labore victor cum iam apamiam aliasque
urbes plurimas diripuisset cusinit civitatem et ibi parva comili-
tonum manu mitridatem et tigranem victos cum exercitibus suis
miserabiliter fudit. ex quo prelio abiectis regalibus ornamentis tigranes
cum paucis aufugit. Lucullo autem romam redeunte non diu
pacto bello pompeio successori suo victoriam reliquit. Exercitum
mitridates. et si militum vires attritas cerneret nil tamen minuit
animi sed iberos caspios albanos utramque armeniam et si oriente
omnem et septentrionem mira celeritate quasi ad totum mundum retinendum bellum
gerendum sollicitavit. et traxit in arma. et ipse cum suis prepetitur-
tuis in armenia sub adastro monte consedit. Pompeius vero
ne cum omnibus fugam capesseret confestim cum exercitu eo se
contulit et castra mitridatis obsidione cinxit. mitridates autem
per noctem arrepto fere ipse integre alijs iter cepit. Quem cum
subsecutus pompeius attingit quod surgente iam nocte corrupta
nocturno celi iubare luna adversa fugientem militare visa est.
Nam cum radiis semiplena orbe fulgeret. et regiis militibus tergo
surgeret ac corporum prelongissimas porrigeret umbras. accidit
ut veri situs omnes caperentur errore credentes quod quasi ipsi facerent
umbras hostes esse iam supervenientes. Sed quod nocte non sinebat
fugientibus timor. Ex proximo ablate igitur arcus sagittas et gladios
et tela in vacuum vibrantes aerem fere prius arma vires quoque consu-
merent quam quos ipsi putabant tenere advenirent. Quibus tunc
...

uictus ad montem tamen fugit. Cum a philozophis et amicis
omnibus derelictus cum hypsicratea uxore, que ob ingentem in
eum amorem celebri formositate sua spreta tonsis crinibus in modo
in habitu armis et equitatui assueta, cum per omnia bellorum pericula
sequebatur, non absque muliebri fide solacio sola per deuia ac salebro-
sa loca et saltus, uariis impedita, quam innumeris tricis in castellum
quoddam deuenit. Et in armenia iterum se recepit. Deo igitur
et se anxia agitacione fessus non tamen adhuc fractus est mitridates,
sed regno suo in eam regionem inde cum colligere posset multi-
tudinem per traciam macedoniam et greciam in ytaliam admodum
uenire poterat urbemque belli caput et orbis dominam quibus
posset uiribus aggredi. Ad cogitacionem defuisset effectus, sed
ferocium militum et pharnacis filii aduenisset. Erant
enim mitridati nec alios castor quidam prefectus, qui cum plures
ex amicis regis occidisset et artem phanagorii cum per...
occupasset in pignus firme fidei quatuor ex filiis mitridatis cap-
tiuos ad presidia romanorum transmisit. Quod mitridates scelerib-
us incensus fuerit quod perfecti sceleris piatura cum iam ante et
ipse de filiis suis occidisset multos ex amicis trucidauit. Et
inde ex hypsicratea susceptum filium trucidauit. Quam
seuiciam cum audisset pharnaces timens desemine fratrem
exercitui ad se persequendum misso et conciliato mitridatem patrem
obsedit. Qui cum iam abiisset uiros ad uterum ad preces ...
deductus longa oracione et altissimo muro pharnacem flecte-
re conatus est. Sed pharnacem in exorabilem uidit, cum ad uxores
et pellices et filias premisset illa prius ueneno sustulit omnibus
nouissime ipse sumpsit. Sed cum diu se aduersus illud armasset
remediis uidens se ab illo uiribus superari non posse gallum
militem qui per muros iam diruptum ab hostibus urbe uenerat
uocauit et ei se perimendum exhibuit et uitam per tot bella
et in misera senectute finiuit. O dei conscientia inuestigabile
quis existimasse potuerit tot rerum maiorum pericula
euaserat, qui se tot reges uicerat, tot occupauerat regna,
tot ingenia multa subiecerat bella, qui non solum homi-
num labores sed supremum maris et inferorum superasse uidetur, qui tot

vixerat annis in parvo natu et videm obsessus a filio proprio gladio
interemptus galli ex ovidio veneri sinasse hercules nempe ab
tremesco persecutas nos ne. O tremarum regum excelsissimi
principatus sceno tande prospicite edepol si fuit non homines
sed insensate belue argumentum queso igitur presidem pec
ceps gemmis virum ne obducit ac tota vita dorcat nos alia
fortuna et dum id posse nobis coniunge cum altissimo regi conregn
aremur deposita superbia et obscenis abdicatis moribus spiritualites
dum bene agite in eum regem nos qui terrenis regibus
omnibus solus imperat dirigat ut si prosperam fortuna suo
nutu disposuerit eterna saltem ab ipso gratiarum omnium largi-
tore iustis inter laboribus concedatur

Oxiathres bactrianorum rex se a demetrio indorum rege
obsessum et a filio demum occisum fertur cum lacrimis
relicto querebatur per mitridatem et Alexander olim
egipti rex ab invitum occise matris sue a populo in exilium
pulsum ibique mortuus lacrimis asserebat. Quos ego cum ceteris
multis miseram mortem mandati gestum omnis et videm senem
mestum quod venientem assumpsisse

Heracles cum artabano parthorum regi mortuo pre suo
mitridates natu maior successisset. Et per multa egregie
gesta ob sevitiam nimiam a senatu parto pellectus in
regno tam patens splendidum loco suo rex sublimatus est et
ne immortalia videtur sedari adeptus imperium ante alia
fratrem suum in babilonia fugatum tam longa obsidione depravit
ut tandem in deditionem fame compelleret. Illum quem captum
trucidari se coram mandavit. Inde adversus romanos arma con-
vertit. Nam cum marcus licinius crassus in orientales romanorum
hostes progrediens dum adversus eum cum videtur romanorum
legionibus et viginti sociorum copia ... et plures magis
parthorum regum aurum mente avida metiens cum Romanam
honestatem imperii cupiditatem transiens provocat quo non iterato augurio
adverso signorum raptorum altitudine et incensorum cupiditati nec
ab arsane duce legato apud mesopotamium plicata condam
a pompeio percussa repoceret. Cum primo duce mazanis quodo
suo et transfuga sub ornato progredientem in quadam tempore
vastitate deductum cum exercitu parvulo reparire per silatem
ad Surenam perstat sub cum negatis parthorum multitudinem

ex insidiis procedentibus cum copiis omnibus conveniunt simul consternati
sagittariis undique confossi versi in fugam. Nam eo videntibus ipso Crasso
filio optime indolis iuvene acqua retractus avarus homo atque acrisque
et cuius caput in dextera una cum multitudine sociorum infelici
exitu sublatorum eidem in solacium putata / initum cuius animum
extulerat ut in testimonium stragis eterna signa templorum tholis
affigi precepit et in ludibrium romane famis aurum igne dissolu-
tum precisi capitis oris in rictu madanti effundi ut qui ex improbitate
auri suppliciat et si non nimis mortuus saltem auro satiaretur
aliquid. Post hec dum maiora moliretur quam sibi fortuna permitteret
in suam perniciem labores cepit excudere. Nam non contentus Romanas
cum duce legiones delesse ad earum reliquias extinguendas duce
Pacoro filio in Siriam misit exercitum, quo duce Pacori dum
fere Syria igne ferroque populata et Asia fere omnis occupata est
ex qua bis regesta Pacorus factus patri suspectus revocatur in Parthiam
relicto vero abeo exercitu Cassio Crassi questore deletus est quamobrem
hedus sera conceptus penitens in ultionem eius Pacorum remittit in
Siriam ubi a Ventidio Romanorum duce una cum suis partibus
omnibus trucidatur. Qua prostratus senex perculsus ex dolore nimio
confestim furiosus efficitur. Nec mora in dementiam versus plurimis
diebus tacuit adeo ut elinguis videretur omnino ut cibum omnisque et
sumpnum. Sane ubi iam dolor consuetudine factus est facto plenius
nil aliud quam Pacorum suum vocabat. Hunc quem furtim sibi preereptum
repetebat a manibus et sepe tam potens erat patria delectio putans
illum fingebat secum quasi videbatur hic colloquium, et ad se rediens
quasi delusus in ampliores effundebatur lacrimas et querelas. Sed quod
ultra per longissimos fletus et dum sinistra vocaretur Pacorum nova
socium sollicitudo perurgebat. Erant enim illi ex pellicibus multis triginta
filii. Qui cum variis ex causis omnes sibi viderentur amabiles cum amici
decentissimo tempore hic consilium. Quod pellices adulantes lacrimis
blandioribus precibus quasi una queque pro suo socium sollicitabat anxium
Qui fatigatus diu et multis distractus curis elegit sibi scelestissimum
omnium Phrahatem nec cetera successionem. Qui Phrahates continuo vita
senis affectus quasi nimis vixisset et in suum odium mori renuisset
ubi in hastem occupatorem quasi regni iterum et calamitatum regem
truculentissime interemit. Sic ergo quassatus regis spiritus exivit
corpoream molem et tristes vite huius finire labores coactus
est

Erat etiam me recensente agentibus lacunis ab Asia in
Ytaliam retrahat, que quidem vir gloriosarum facinorum
fulgoribus per uicias cetas aui iniit. Sic omnibus insidiarum
obscuritatibus equalis effecta tandem romanis continuo obsistere plures
tyrannos inter se primus Flauius Fimbria vetusto more sue infestus
constitit. Quemadmodum ergo lacrimabili quadam cum ex satellite marinis
ad summum romani consulatus apicem euasisset, et in tetra audacie
sue memoria Valerii et Flacci consulis legatum in Asia apud
Nicomediam impulsu suo occisum rapuisset exercitum, iam quasi
videtur ab omnibus imperator, a Sylla eo dimisso coactus est
in Thiatiram diffugere, ubi obsessus in tantam rerum desperationem
perductus est ut in templo Esculapii mortem sibi manu
propria intulerit. Sic preterea eum Postumius Albinus in consulatus
prefecture contemptum non mores importabiles suos accusans, sed sentiam
militum ergo impatiens illum lapidibus occidissent. Et
cum eo Fabius Adrianus dolens aiebat quod cum simili manu
regnum affinitate affectaret adhuc eorundem sumptis apud
Uticam fructus ad mortem ergo domum sue et igne supposito
in ipso sui accessu gradu cum omni familia conflagrasse
fertur. Et sollicitus tractatur rex qui de ... copiis suis a gaio
Seruilio pretore Romano dimitte tempestatem gretiam et infra
regni sui fines ignominiose redire atque consistere impulsus est.
Sed ... et illos in ... multitudo ... sponte ... misit
contra dum venientem pompeio ... mandatis
iussu, et post longos fortunas infortunia vitam uicte est.
Verum tanta rerum series moles est ut iam ... titulus
titullat sub paucis tractamus. Sed quidem ... expeditiam
et quietum ... extra tantis breuibus verbis conabor
includere.

Gneus igitur Pompeius Gnei Pompei filius inter quasque
nobiles Romanorum familias generis claritate eminentis
ut cum iam optime indolis iuuenis appareret et inditium
future eius iam claritudinis ingenii felix ... adolescens
sumptis ex parte relictionibus exercitus Gnei Pompeii patris
sui, qui nuper afflatus fulmine periclitante urbe obierat,
mortem atque ... ... tenens primo imperatoris ... nomen
... principem apud regni et Salpine Gallie opidum

cuius delectis copiis trucidavit. Inde Siciliam agente tunc
bone Mariano duce delectam petiit, cumque castris exuit et
plurima exercitus parte privavit, et a Cossura insula fugam in
Egyptum parantem captum in primo flore pueritie sue atque paterne
hereditatis successorem Carbonem parvus potencie Sylle eum hone-
stati sue ob temporibus cum pluribus sociis iussit occidi. Insula igitur
in factionem Sylle reducta, applicuit Affricam a Marianis parti-
bus occupatam, Romanus eques in eadem proconsule sufficiebat.
Ubi maximo rerum successu circa Uticam adversus Gneum Domitium
Enobarbum copias explicans victor pugnantem occidit, Hiarbamque
Numidie regem Marii factionem secutum ad id redegit ut ab eodem
Bocchi regis Mauri filio copiis spoliatus omnibus, nec terri-
tus longo bello apud [illegible] diffugerat, Sylle tradidit occidi.
Tandem et omnis Affrica maximo incolarum consensu subacta
magni cognomen ingentis promeruit. Hinc cum iam Sertorius
vir ac dolo atque audacia prepotens ex Affrica victus Sylle timore
in Hispaniam abiisset, ubique Lusitanis dux factus Domitium
adversus eum missum atque Manilium proconsulem Gallie pre-
lium commissum sive fudisset, Metellum quoque primum multis adversis
preliis fatigasset, eques simul Romanus proconsulem ac
cum imperio pari Metello a senatu adversus iam dictum Sertorium
missus est. Quo tempore primo cum collega Metello qui diutius
sub honore ab Hispaniis pariebat in fani et palmata veste
apparatissima inter Castalia arma celebrabat convivia co-
ronasque et [illegible] demissarum tamquam ex celo lapsas [illegible]
accipiebat. Infeliciter apud Lauronem cum Sertorio conflixisset,
tandem acri robore et sapientia sola pluribus illum certaminibus
fudit, et iam Perpenna viro Sertorii parasito, qui ex Liguria
in Hispaniam ad Sertorium adiutor confugerat, id egit ut ipse
Sertorius fraude suorum satellitum necaretur. Et sic sublato
duce et iam a Metello Hirtuleio superato ac Celtiberorum
nobili civitate Belgida capta et Osama ab ipso Pompeio
subversa et Calagurris ab Affranio Pompeiano duce recepta
omnis in deditionem venit Hispania. Sed iam quiescentibus
civilium bellorum procellis cum Cilices pirate omnem mediterraneum
mare omnia rapinis et depredationibus infestarent, adversus illos
iussu senatus expeditionem assumpsit, qui cum classem Romanam

per varios dimissis legatis et navibus eodem quasi tempore omnia diffugia
piratarum celeri providencia conpassset. cum his manibus quibus
superaverat fomitem ipsum belli ciliciam petiit. Quo coactis
in pugnam piratis primo quasi rostrorum impulsu victor
apparens piratas plausu commisit et victos facientes suscepit
et post in fra congressia dicion abeat predictum suscepta tam grande
bellum peregit nulla romanorum perdita navi aut ullis consuis
sanguine fuso et factus ex victore maris mediterraneis hominibus
mare sanctum et sub romana dicione restituit. Deinde licinio
lucio lucullo consuli successor orientem petiit. quo cum fraate
parthorum rege percusso federe ad instar icti fulminis de subito ligam
orientem arma commisit. et iam senis fuerat mitridates viribus
cum nocturna pugna devictum per asiam vagantem in patrium
repulit regnum. et ad extremam usque interemptorem perduxit
hec accepta tygranis patris cum supplicem veniam exarare
cogit et statim inde albanorum reges perfectos prelio ter fudit
petentem quasi alco patrem liberis concessit. Simul et artatem
regem hiberie prima acie victum mediocrem suscepit. Inde
accepto morte mitridatis nuncio cum bello consignita annorum diuturno
finem dedisset. Syriam celer fenicem quasi per annos melitam
armis petiit. et cum has atque itureos et arabiam viribus
tremendo perdomuisset ad iudeos venit libano monte tedorum
conspicuo superare aparatibus in ierosolima urbe sustoperet in templo
illud Salomonis insigne cepit. Subque interumi archanum peruisse quasi
fuctios adverse puopilis in maximum sacerdotem atque iudeorum regem
hircanum alexandri regis filium natu maiorem sublimavit et ari-
stobolum excellentis victum romanum transmisit. Inde paphlagoniam
capadociam faciam colcos enioccos caspios elastamas aliasque
naciones tam orientales tam accidentales quasi septentriales
cum regibus suis inter caucasum montem et inlustri maris littora
tanta rerum prosperitate subegit ut nil aliud celum agere quam
vacare suis comodis videtur. et asiam quam extremam romani
populi provinciam reperit pacto imperii sui tempore mediam fere
restituit. Hic igitur in ipso post modum senatui retulit xxii bis
regibus victis romanum terrarum facto quam nomine magnum reddit. Scriptum
est enim in hispania c lxxx vii et mille quingenta triginta octo
ex septentrionalibus occidentalibusque inter opida civitates atque castella
suscepisse et piratarum naves sexcentas et octingentas quadraginta

cepisse. Quid tot tanta que gesta herculis aut Alexandri
magni glorie superaddant. Sed nec hic inclusit in uno inmodica-
rum rerum prodigia gubernatrix felicitatis eiusdem. Cum igitur n-
ulli viginti duorum annorum etatem vt silla dictature assurge-
re senatui. Preterea hic imperator antequam miles dictus est. Et
hic romanus eques loco consulis ad expediciones transmissus viginti
sex annorum triumphans et offerens capitolium ascendit triumphalis
currus. Et quod fere ea tempestate monstrum fuit privatus
et hispania triumphavit. Nec minus ab purgatum piratis
piratarum mare et victum mitridatem triumphum tertium
aristoboli aliis que magnificis rebus splendidissimum hic duxit
ultra hec decreto senatus solus gessit tertium consulatum. Tot
ac fulgoribus publicis super additi sunt splendores domestici
coniugis quidem clarissime et inclita prole coruscat eminuit
Nec carmine preconiorum suorum scriptore theophane mitileno
Quem ob hec ultra civitate donavit. Magna corporis esto
pulchritudine dicta sunt. licet sint que et si quis invidorum
maioribus lacessita fuit sente tamen dente celsitudini sortis
hic passa est. Verum actis crasso et cesare bellum in
gallos agente eo rem autem publicam pro libito gubernante
rex successu amplissimo deductus est ut magnitudini parem
teneret. Cum absentem abscentibus cesarem impulsus egit ut lex
a consulibus diceretur ne alicuius res in senatu tractaretur
absente. Cesar sentiens in se promulgatam legem ne aut
consulatu aut triumpho fraudaretur. tribunos plebis urbe
pulsos pro se intercedentes audiens a ravenna ytaliam petiit.
Quod pompeius a senatu iam peragente tunc bellum
dux factus adventus fere securus a tunc capua cum consulibus
petiit. Et inde brundusium extremo ytalie clam in epirum
fugiens transfretavit. Ibique quod tunc belli sedes constituta
deinde insequente cesare longam passa obsidione fere quinquaginta
tum legionibus auxiliaribusque ad fatalem sue depositionis
locum pharsaliam certato gressu properavit. Et acie secunda
est. Ubi dum paululum fortuna substitit semper titubante
victoria qui dubia in fine adhuc pompeium speraret an
deligeret potius. Nam confecit omnis romana nobilitas

et regum orientalium omni potentia ibi prelio illi Pompei fines asci-
scit Caesarem quem cum suis ad rapinam necessarium coegisset in id quod
ipse opportune cogitare capiebat remissionem Pompeium impulit ad certamen
ex quo victoria Caesari subsecuta est. Nam primo impetu multo fuso sanguine
tam tironum quam forensium Pompeius velocem Caesarem vicit. tamen paulo post
fugam capessens Larissam petiit, primam urbem sui tristem omnium
atriis oblatis honores victori et si narrare in mixit et ultra quam
sui quam timens fugam tentato cursu continuas ex quo navem primum con-
scendebat perveniens amicum deveniens Mitylenam conscendens navem
se Lesbos quo Corneliam simulabat defensione propterea ac inde per litora
cum uxore cum male suo imitata naue tollens cum quibusdam
tamen naufragiis fugiens versus Egyptum provas digni imperii
Asia nunc littora cadens Ptolomei fidem expetiit cum ipse rex
fratre malo sumpto honore pertractabat edificio quod hoc opidum
Papilos vocatur cum nomen autem tracto basilica versus Egyptum consis-
terit. Cumque non ante pervenit ad litora quam rex invenis filiam
patris vbi ipse nec Pompeium fecerat arcendo turbonem
Secutus post de tamen adventum cum in fortunio quam honorifice
susceptum. Naviculam satellitibus honestum ab eam misit
Inclitam fatorum patris ordinem cum suum consilio Septimius suisque
uxore suis quam relictis descendit. Nec litora longiusque Achillas
fatina mandatum regis terris expedivit gladiis illi tacite
etiam pripiorum tempore quam suo vestibus inhoneste verte semine
timere cumque mixtam lanceam per Allexandriam omnem quam maxime
victorie testem in spectaculis tamen de pertinendo dedere demum illa
cum saepe involuta si narre ad victoris gratiam promerendam deinceps
vero tamque pridem totam spectantibus barbaris in pulsu valde
ab medio conditum est. Nocte accedente Romano milite et eiusdem
Pompei questore ac fuge comite clam in litore truncus est. Et cum
illi nil praeter se adversa pugna liquisset tollens per littus rusticis
et fortuito facto cum super imposuit Pompeius quam igne et lacrimis
dans semiustum congessit arenis pro die quam fortuna vel tali
cui tam ingentem animum tristis tam cladissimorum honorum
susceptum tenuit quam maestitiae fruatur ea funeste fuerit in sepulcra
eius passim linquentur. O mix tremenda ... sevo apud
acceptorem largitus Romanus a barbaris magna a modico
et a sepadoniis imperator accisus est lacessitum corpus et regnum
undarum semi ludibrium nostri ignis quam modico abstinue

vnico seministrum et a renis consertum. Os in sua patria paulo
ante clausisset. Deum qua funeris pompa quibus consularium
senatorum cinis cum lacrimis. a quot quibus que patrum delatus
fuisset in rogum. quod illi militaria ornamenta. quot aera quod
imperatoria ac triumphalia supposuisset incensa. quod defuncta te
laudes. quot pro rostris relate cum pyre cineres recollectum. quos honores
omnes tum vita quesita sunt infelici perditos morte littore in
egyptio tumulo pulvis arene contexit. Quid ergo miseri superbimus
quid alta laboribus querimus. quid plurimum cupidinum. si tam grandes
cadit moles. quid nobis passe contingere arbitrum. Equidem pompeio
compaciendum est. sed longe magis nobis tenendum atque studiosissime
quod est humile prosequendum ne sublimati paruam sublationem continuo
et pessima in casu miseriam veniat.

Postremum et honeste actum admodo quievisse ac peperisse
calamo partem tamen diem et patentissime magni
ingentes celsitudines et infortunium flebile recitatam. Quid in-
restat amplius de fortune potentia et instabilitate posse scribere
nemo novit vix mortalium extam sublimi vertice corruisse
Sed et quia proximum ad nimium visum scribentium devenire. et
ne videam spreuisse iudicas aut nimis ipsum obtemperasse
fortune bona lectorum pace stilum perstringam. Et si tam grande
aliquid expectandum ne veniat poterunt tamen minora cum volu-
ptate plurimum vtilitatis afferre. Deploratio pa

Deploratio paucis pompeii.

De magni casu ingens ploratum acies subsecuta est
Sibi in videbant gallorum comparatorum reguli atque proceres
plurimum a Gaio Cezare regnis provinciis ac sublimitate
privati. Alii qui in pharsalico conflictu ceciderant merebant
et alii innumerabiles. fere quos dira ciuilium bellorum pestis
variis in locis aut deiecerat aut absorpserat. Quibus inmistus
veniebat scelestus iuvenis ptolomeus perditum in pompeium
bellum adversus Cezarem sumptum. scilicet apud deltam inlo
demissum certissimum miserrime ingemiscens. Quem iuba libie rex
incessus sequebatur et barbarica ac fastidiosa superbia sua
patria qua scipioni preparaz de consulem mone renovarat
tristis. cum pompeius partes inerte suscepisse dampnabat nunc frust-
perando se primo abiit accessarit fractum et inde casus deletur

ac etiam exclusum finibus eorum usque perductum ut in suam supremam
perniciem ipse cum petreio pactum faceret mutuis gladiis adversum se
una convenerint. Et cum petreium deiecisset victus verecundia impulsus
nimia famulo precibus perniciosam cervicem prebuit. Post hos et aristobolus
iudeorum rex querebatur se a pompeio indigne regno privatum
et captivum cum filiis Rome adductum inde fugiens se iteratum aiebat
in carcerem. Porro cato pompeio cum a cesare libertati videret
esset in regem spem arcta dum eo auxiliis ingenti animo
in desperationem reiectum. Tercio se pompeius ducibus interceptum ac
venenis necatum deflebat. Erat et pharnaces plenus lacrimarum
quod primo cesaris impetu victa indicium suam compulsusque sit ignominiose
Scipio inde sequebatur querulus ex affricana strage omni spe destitutus
Dum nam hyspania cum damasippo ac torquato et plecenio
gemens successor [illegible] variis agitatus procellis adeptum
regium adversus deportatus impetu et a classe publii sitii cesariani
conventus sua manu propria mortem infert cum cesaris ex premio clemen-
tiam maluisset. Gneus et pompeius magni pompeii filius
aderat non tamen [illegible] per cladem apud mundam susceptam a cesaria-
nis in spelunca latitantem occisum et quod eius caput cesari
apud hyspalim putavit populo quod concessum deflebat. Quid quod
articulo morte subtractus sui posse patriam verte in ingratis
egyptiis proditoribus ulcisci. Inde brutus et cassius tamquam parricidium
suum quod apud philippos susceptum flebant exoriebatur. Erat tre-
bonius non solum dampnum suum ex parricidio subsecutum gemebat
sed quod ad dolobella apud smirnas crudeliter occisus est. Hinc et deia-
barus eiusdem temporis rex per clades multas se a sequanis captum
ac trucidatum querebatur. Sic et marcus [?] romanus eques in-
perusinus notatus quod unam [illegible] suorum lacratus sit exclamabat
Erat et gaius cassius [illegible] homo dolens quod cum nichil ha-
buisset nisi militiam propria in domo perempta sit. Postquem et
dolobella lamentabatur quod a cassio quod ante miles fuerat plurimis
ipse adeo infortunio eo redactus sit ut se sua manu confoderet.
Et alii plurimi insuper variis et casibus gementibus fortunam
incusabant suam. Quibus victis splendidissimus ac facundissimus orator
marcus tullius cicero dicta fronte tristis incedebat. Quem
ego preparatum etiam [illegible] intueri cepi. Et cum grandem
eius dignitatem gloriam indignumque exitium eius scelerati cupido
cepisset principem romanam eloquentie meditans [illegible]
ceptum [illegible] fortune destituit. Cum solum de se satis dignus

nec alium subesse posse ratus Dante ne tamque absurdum . hec
dignimus eximia premissa videtur mecum repi agere sinite cum
virtute ingenium . nunc integra terre ipsum tantum exprimere . et difficile
quod patres imperavit Cum . n . stolidis non est notum nebulas solis
radio sufferare non posse levis est incorporatis . nullo firmato edificio
vel artificio firmo tamen Sed quid si nil aliud agat saltem sinendo
gravem hanc ornatam . et mira honestate decorum ut luculentam
apparatum faciet . si cuncta nox parata clarius clarescunt Si autem
minus placuerit concedet alteri saltem dictandi supplaudi occasionem
prestabit / et ipse forsan aliquid ex eius archano quo me
respicit loco . ut melius quam coniectavi operor Demum tractus
oratorum eximie ac latini fulgor eloquii tua tum parte minus
sufficiens De te tandem fortunis scriptura ad vero fortune etiam
iussu compulsus

Marcus tullius Cicero iubar splendidum et iudicio cestoris
orbi patre ac orbi amicorum vetustissimis regulis clara
originem ducens apud arpinum oppidum volatum dum natus
est Et cum iam tenera in etate vilem gratiet animum quam acceptam
natalis patrie sedem sue future amplitudini extimaret ut ex publicis
speculam radios in totum posset effundere . ea relicta romam se contulit
In qua et si iam ambitus vitium ac avaritie et luxurie sevicias sibi
et honorum vectes meruisse incepissent / tamen rerum fecit quam maxime
bonis ac premiatis accepta non civitate donari solum sed maximos
honores consequi meruit Nam homo incola tamen amore vetusti-
ssimus eo usque consecuit ut summo consulatum imperio obtineret inque
quam antonium collega abegit ut eius ope ab incendio ruina et
fruitate in nimis urbs eorum domicilia fractum Ex audebat n . illo
tunc adhuc inclusa pectoribus fixo illa tabulis urbis exicium minitans
nephande factionis lucii catiline . qui dum potius maiorum suorum
prodigus memorie quam sua virtuta ad amplianda libidinem publicos sibi
honores sepius postulasset civitatem in rempublicam nobiles quosque
iuvenes et milites quosdam attinuit . et sevissima coniuratione ligati
patrias romano nomini tenebras appellas subtrahat Sed tamen dimpis
sceptris obstante deo actum est ut agmino tuo sulme et delectissime
et illecebri mulieri ouc pandetur opus / et abeat plurib et mira
alias Ciceroni tam ignaro senatu factio que asu mirabili cunctu
premissis non ante quid liceret tempti in publica dixit quam i irreplicabile

vitare factas consilia cuncta novisset ac et ubi videbatur
tempore velle obviam pater eius conatus primos infregit Nec
dubitavit suo tempore factiosum hominem sceleratorum suffragiis
fultum sequenti in senatu accusare paratas insidias detegere -satos
propalare. Quid actum quid ne agendum esset ostendit / et mordacissimis
verbis tam senatus segnitiem patientiam quam coniuratorum presidia
lacerare Quibus actum ut Catilina urbe discederet Phesulas peteret
Collectisque copiis in plano Pistoriensi Anthonio consuli cum ex-
ercitu senatus obvius fieret et simul trucidaretur omnibus nec confertissimis
hostibus pectore confossus occubuit / et deserti primo eque cum ceteris victoriam
exhibuit Ex Lentulo vero Cethego et Gabinio reliquisque ex coniuratis
qui in urbe capi potuerunt opera Ciceronis Sed eius opere noctu
in carcere Tulliano carnificum manibus et gutturibus eorum laqueo
fractis supplicium sumptum est Et urbi incorrupta securitas restituta
Sic armatos inermis togatus expulit Cicero hic medicus
prestitit est qui saevitiam atque letiferam intestinorum immanem egritudinem
ex urbe et repulit Ei qui tulliana appetens erat si maxime vigeret
et arte traxit in civitatem Erat igitur iam Tullius hic vir doctus
clarissimus et suo nutu urbis Rome patrona ex insignis et potuerat
hic iam sufficere ad eius gloriam Sed annexus fulgor est alius
tanto longior duratura quanto preciosior acquisita est hic etenim
arbitror adhuc adeo data mortalibus / et si celesti pollet ingenio
longo tamen et pervigili studio in tanta mirande eloquentie evasit
facundiam ut Plotium Gallum qui primus urbi rethoricam
latine monstrat et militarium Plotium et alios ex Grecis atque
Atheniensium alios quam eloquentissimos oratores Grecos quoque veteres antiquos
et antiquissimos eorum gloriam occupaverit Quo et si satis esset
spectabilis titulo sacra publice permittitur inter civicos postque flores
orationibus summa in totius fecit admirationem quanto primo de
Roseo ad usque Crisagonum defendit sese Athenas contulit et ibi
tam veterum quam rethoricorum philosophorum tam de moribus quam
nature prudentissimis b addidit prescrutans et cognitis in tantum
sue eloquentie admirationem Athenienses adduxit ut nec deum Pisi-
stratum aut Periclem Qui verbis miram redolentibus artem dicen-
tes cum ingo simili Atheniensium libertatem cogere Sed ipsam Platonis
mellitam uberrimam dulcedinem ei parvulo dormienti labellis ab
apibus non ypleo sed castellis melle satur ipsum / et eschine
atque Demosthenem superatos arbitrantur. Sed et Romam tam revocatus

publice doctrinis induta cum oratorem laudibus efferimus Iccirco Aulum
Licinium Archiam Milonem Gneum Plancium alios quoque plures summo indi-
cium sermone defendit. Dexotharum Gallo grecorum regem Marcum
Marcellum et Quintum Ligarium Iulio Cesari conspectos reconciliat
Quid multis habundo tum lingua potentem quod ad flectendam
quo vellet mentem Cesaris utcumque et obstinatam sufficiat. Quod quidem
non satis persuaderi possunt relicta monstrare Nam ut alicuius
viri verbis in Tullio magna pars Tullii obest. Quod legitur
patrem cum audivit summa ulixe divitias hostium coniugium dilectis-
sima prolem spectabiles amicias clientelas et huiusmodi fortune
bona quibus fuit habundans ne tam maximis atque plurimis
honoribus prima licet videatur admixisse. Esto plurimum ad felicitatem
spectare credantur et ad perpetuum inopi natum indigentem preca
Hunc ergo clarissimi viri dato quibus fuit non tamen solida sed
quasi concussa fortune ruine omnium potuit ondisse Nam quorundam
invidia exilium passa est verum in villa agri Attici
Aguetto Plancio susceptus cum egressum Pompeius de iddem promotus
consensu omnium revocatus et summa cum alacritate patrum susceptus est
Deinde in dissensione Cesaris et Pompei Pompeianas partes
secutus ob patriam linquens sicut Pompeianorum viribus
in quibus fere tota senatus exilio factus est exul Ex quo implacabile
venit ab ipso Cesare victore iterum revocatus est Verum ultro
turpi nota infamia quod ex civitate in parricidium Cesaris
unus extitit arrepta fuga in Formianum abiit et agentibus se
varie Romanis rebus a Marco Anthonio triumviro in cuius impe-
rias luctuosa olim invexerat proscriptus est Quo damp[n]abile
nimium ingratitudine tota Gaius Papilius Lenas quem ipse dum
capitali supplicio intercessione Marci Tullii mira tum oratione liberavit
imperatore tam diro ministerio ab Anthonio illum secutus est et cum
ipsum tum vitam deleat offendit laqueo pro gladio iugulum
exhibet colligenti caput que illud per quod ne sine fine actum
fuerat temulentus abscidit Nec tum impio contentus facinore dexteram
abstulit illa que omissa orationum tamen maximum et rei publice patrocinium
prescripsit opus Romam reddidit tamen vel in omnium medie repta presidia
patuit ut illud una cum manu pro rostris affigeret Odeus

bone ubi indignatio iusta ubi ignis etheris ubi fulmen
ubi tellus hiatus Quid scelestum hominem quid ingratum non
ipse tam enormi in crimine spectantibus vulgis romanis ad impios
impulisti manus Sed quid dum eius infortunio inulte mundanis
eminencijs considerate decernunt romanorum plebs impia redarguitur
et quibus confessa plurimo in compassionem indigni facinoris provocat
eius crimen spectantes in rostris eius opere factum est ne sue inspiciant
meloacis

Blatterantes quidem et inepti homines iudicantes paucique qui
loquentes in tam detestabilem sese insaniam delabi quis
permittit ut audeat per quietem ex manibus recipere arma
subripere et in eam eadem insurgere os quod suum provisionem ut mor-
deant non reserant ex tenebris acuentes illam deceptionibus potius
quam veritati similem sufficere satis arbitrentur verbis meis conceptum
exprimere ut hinc tam laborem unde principes quam decorem stolidisse
damnare videntur Quamobrem quid respondere possit et unde in os
yonum sanctos maccida retorqueat oportuit habunde per velum adversus
tam demeteran hominum factorum verba dispendere si absit in tam vitam
laborem nec decorum notissima eorum insania est et superasse
illos nil aliud arbitror quam in vacuum aerem tela vibrasse sed
ad aliorum solacium dixisse aliqua non erit forte super flumen
Cum igitur muta sibilo vel mugitu animalia cetera suos affectus
ostendant verbis uti tantum datum homini solo concessum est Ut enim
Quid prudencia potuit fecisse natura quam actu tali hominem celer-
sti anima perditum abeunis quibus sola dux est sensualitas separasse
Ille quidem cum terrestria sapiat et cum terrestribus delectentur et sensum
suum solo expeditus atque loquens habuisse lingwas super flumen
visum est quod et nos possimus addidisse dum satis iusto iudicio
iudicamus stolidos clangores longe melius exercuisse haud
vero cum celestis erat origo et ad celestia contemplanda producte
non solum decora sunt sed oportuna locutio hac enim profundi-
ssimas superiorum corporum consideraciones elementorum altitudines rerum
variarum productiones atque corporum proporciones perceptas communicamus
solo homini intellectus amicos ingenia virtutes laudamus vicia
deprimimus doctrinas accipimus et exhibemus et brevi quod
conceptu anima sentiat propallamus et sentita percipimus hac
insuper deum laudes cernimus hac confessionem supplici veniam
Rursus igitur cum due maneant sunt ea et quam amiserit suscipimus

et naturam prope nudam et excitatam cunctisque communem et reliquam
quam apte palliatam exornatam splendidam et certis sub regulis
coartatam studio pauci perpaucique voluerunt assumimus. Quis
erit tam demens sive qui facile non asseveret lapidem comptam
quam minime lepide prosplendam. Et si prosplendida sit cum tam mirantibus
vix sermonibus appareat. quis vatum aut magis homo damp-
nabit si studium apponat ante ut nuditate qualem purgetur eloquium
et decore pro viribus venustetur. Non enim semper tibiam sumus
pastitud sumus aut de ruralibus cum villicis locuturi. Sed quid
et appartundatates poste et de susceptis gratias agere sequitur. Nunc est
Nec decens est omni citatio aut metris archanum incomposite insane
aut in eius laudes verbis absque modulatione cantare. In super
si dixerit quis pariam domum mitibus affectam. longe magis eum
ornatam orationis apparere conduxisse non tunc sed multa sunt
que nisi moderata arte tractentur in mortalium pernitiem maximam
ex minimis quibusque consurgunt si nobis non sint pro tempore arte composita
nunc aspera atque mordacia verba nunc placida nunc gravitate simul
suavitate plena. et cum hiis pronuntiacio secundum necessitudinem instantem
apta. Qualem similem regem sive plebeium hominem ira incursum
fluentem eque prodire in mansuetudinem retrahere. Qualem
in lacrimis et merore mersum atque deiectum in consolationem
et letitiam reducere. qualem ignavum torpentemque ad gloriam
excitare. qualem ocio ac voluptatibus deditum ad singularitatem
timore devolvere. Et ego non video vidisse tamen quosque meminimus
quosdam perditate et impietate fandi iam reparatos viros dum se
putarent extinguere in mortiferum metum revocasse. et iam
abstersas lacrimas iterum ad oculos reduxisse. et animos in tedium
et segnitiem compulisse et sepius dum arte excusacionis insistunt
turpissime accusasse. Ergo ne illud agamus quod fugimus et
ut passimus pervenire quo cupimus toto ingenio et pervigili studio
exornanda est sermo ad quod. et si nulla nos trahat utilitas
exornanda est sermo ad quod. et si nulla nos trahat utilitas
... imbres et sol estus vitar[e]
trahere debet ... ad libros quid imbres. et sol estus vitar-
trahere debet dicta ad libros quod satis esset pietas
dos non ex sepibus calamo que palustri quod satis esset pietas
dos non ex cespitibus calamo que palustri quod satis esset pietas
et tecta compaginis sed quadrato ex lapide et abiecto de lato
pietatis que domum elaboratam construimus corpus quod simplicia
vellera nudi manum contexta afflata ventorum et aspera hieme
defenderet pro facultatibus ex nobilissimis vestibus purpura auroque

generis contagione parvula generis assumimus. et alia plura facimus
ut oculos pacis quos comparari cetero simiamur. Quo ergo eloquium
negligentes quo exculto animis obstupuimus et intellectum pacis mulceat
uti quidem modesta invicem confitemur in rectam suavitatem quodam
dolatam illam primo in liquefactionem quadam sua dulcedine videtur
deducere. Deinde ex partibus omnibus in unum ad se tamen colligere sic et
ex ornata locutio in aciem diffusa per aures illam primo titillacione
demulcet inde pulsis conceptis reliquiis in se trahit adeo ut ipsos
audientes attonitos et immobiles videas et totos in laqueis ire
suaz et ut premitur sufficiat que dicta sunt. Sinat blacteratores
inbecilles et hii quibus minima liberalis natura parum concessit
ingenii indisciplinatos deditos et suam ignorantiam deflere et
se inertes confitentes ultro ut in melius veniat se disponat
Nam quicquid se si perstiterit permaneat ante ponat simul argumentis
tanto severius cum ignominia pastor gutos invocat

Fuit annus michi cum ostensis amostro finem dat libello
ut ab arpinate imperatore cepto in eloquentie principe defecit
arpinate. Sed infesta clamantium turba non sinit. Nunquam
dum oculos flectens Sextum magni Pompeii filium venientem adiunt
quem triumphalis genitoris et celebri fama in spem egregiam
natum atque nutritum cognoverat. Is cum eo quod sena incipiente
procella impulsus sit quos deleverat pater piratas piraticum
exercitus reduximus extulit. et qui urbem victoriis illustraverat ig-
nobis propriis vibus abstinuit ac bello fame quod lacessivit. Et
ut ipse voce querula fatebatur post preclarum excidium sinistra plurima
passus ab octaviano augusto inter insulas et naulocum Sicilie
oppidum cum armasset ergastula et reliquiis pompeianorum
prius collegisset ingentes navali prelio victus fugatusque est. et
dum reparare conaretur ingratia ab anthonianis ducibus iterum
victus captusque est et post paululum ab eisdem occisus est. Erat
et marcus lepidus unus vir non solum illustris effectus qui dicta-
tore cesare ipse magister equitum fuerit. Sed quod sua opera
octaviano et anthonio concordes facti quasi tribus heredes tam
eis et tamen imitatus officium sumpserat et orbis imperium. Cumque
fartis cum affrica sita videtur clara viginti legionum suffulta
agmis in potentia sua ruine viam aperuit. Nam dum adversus
octavianum arma dirigeret superatus non solum imperio privatus
sed imperatoris insignibus pariter et veste pulla more supplicum

tutela impetrata vita ac bonis paternis apud Chorcireos privata
perpetuo accusante relegata exilio absumpta turpiterque consumpta
erat. Et Lucius Cesar ab Anthonio nepote suo proscriptus
et Lucius Paulus a Lepido fratre et cum hiis plurimi quos exulibus
latronibus deditos in miseriam fortuna deiecerat. Ex quibus omnibus Marcum
Anthonium tamen virum eo quod una cum Cleopatra sua uniter
facinoribus miscuerat ad stili cepti continuationem sumere visum est.

Marcus Anthonius nepos Iulii Cesaris

Marcus Anthonius ex sorore per sententiam suspensam et crapulas miseriasque plurimas
maximum splendidumque potentie culmen auctus est
hic Octavio adiunctus Cesari. Inter eos hiis dictis unus comptus in
rebellionem facit adversus quem in ordine triumvirum tercium Octavianus
ille preparatus sit. Cesaris que relictum cognomen et ex apparente eius
coniugis suasionibus Fulvia uxore continuo adversus eundem arripuit
arma. Et cum iam a senatu hostis iudicatus esset in decimo tercium
inivit cum que apud Mutinam obsedit. Adversus quem cum Hircio
et Pansa consulibus et cum eis Octaviano duxissent exercitum
ipse privata exercitu aufugit. Demum victo apud Mutinam fine bello
Anthonio non quod noverat exordio quorumque sublimacium constitit
et Plancum tercium Lepidi opera reconciliatum una simul ipsi et tercium imitati
titulo rei publice occupaverunt. Et Anthonio ut omnis cura orientis
vicariis fidis effectus constituitur. Octavia eiusdem Octaviani matrimonio
copulata et hinc cum iam magna fortuna cessaret cum Anthonii
virtute bruta Cassiaque apud Philippos simul actis viribus ante victoria
relegisse videret imperio, redeunte Octavio in Italiam regnare ipse usque
orientem contendit. Quo cum iam opera nemini fere remissa esset
Parthorum cum rege nimium federis perrupisset Syria recepta, et
demum in nata que vanitate remota cum Herodem Antipatri filio
Antipatri Iudeorum sublimasset in regem ut in Parthis fortuna clade
clari sue viam fuerit reperire, et adversa federa rerum vel fedata
clades sue viam fuerit reperire, ex adversa fedus retinuit vel fedata
legionibus arripit in Parthos qui acerrima clade quandam provincie
nacto itinere Pardua moriens saltusque in eos cum reliquis fugam
cepit. Quorum plus insubsequentibus hostibus cesa est. Pars senti pestis
sunt fame et plurimi mortibus hostium hostium devenere. Nonnulli
animi perpeciendo multi ab hostibus armenie assumpti. Interim
ut fecit cum quisque, qui ad federa legibus iam Antiochiam de
venire placeret et aliis cum iam in lascivie et Cleopatre
egyptie pulchritudine captum et ab eo flagiis variis que gloriose

victorie gestante titulos et insignia triumphalium cum pompa
ingrediens nec non et more imperatoris illam misisset ut se ornet
accessisset. Verum ante eo adductum ut in suam gratiam
Cleopatram effusiorem assumeret proditorie Arthabazanem Armenie
regem Tygranis olim filium cepit et una cum filiis et ingenti thesauro
catenis vinctis argenteis in manus amantissime mulieris putans
mandavit. Quo tam grandi munere quam ignavia et fornicacionis
fugam a parthis prestitisset in illius devenit amplexus. Antonius
deperditus non aliter quam in sinum deorum omnes romanorum cladis
consisteret in luxurias consumeret se dedit et post effusam libidinem
acriusque vacans in tantam venit se perdidit infamiam ut a se
sponsata Cleopatra repudium Octaviae iubet indici. Cleopatra
vero a Ptolomeo rege largi filio per multos reges originem duxit
testem preterea una cum fratre eius in nupsciarum egipti regime successorem
et aucta vero a patre suo vetere accepto animo fecit qui a populo
rex factus fuerat spoliata regno et carcere apud pelusium firmata
prius post deinde Iulia Cesar victor Alexandriam devenit.
Cuius lumen custodiebat cum in aspectum venisset cum qui mira for-
mositate sua cepisset excontubernium posito absorpti iam mundi
sic sola egipti regno potest potiretur. Et aucta Antonij primo
pellex inde quam effecta Arsinoem sororem suam que in
templo Diane Ephesi fugerat absentem fecit occidi. Attributa
quam tantum libido ut pro illum videret regnum illud subiceret
et in explicabili auro templa deorum plurima neglectis spolia-
verat aurum. At postremo quod detestabilissimum fuit cum romanum
imperium exoptasset temulento Antonio et ab ea sussam tam
sitam in qua ipsa absorpto innocente Luti Planti iudicio
victrix fuerat parulas ac blanda mea mellitis pravis mea arte
amplexibus obvia illud non negaturus poposcit Antonium cum
qui in bellicosis Romanos ytalosque atque Parthos temperantibus
orbis amplissimus postulata promisit. Nec mora ex partibus
regibus collectis copiis adversus Octavianum arma corripiunt parata
que classe in qua patria Sabaeorum Arabum Indorum aliorumque
addidit purpureas et insignia regum cum hostilia arma gestantes
aviditate non abissent vectorum labore maris quam querela animi
versus perducta est. Cui factus Cesar obviam apud Leucadem
insulam sub monte Leucate ambo cesserunt venit in brevem plu-
rimum iam terrestri pugna ac commodum principum parte

vires anthonii extenuate essent · ab eo apud Epirum fortiter
navali certamine temptata est. Sed per quam diu certatum cum
iam fusus videretur superbie anthonii exercitus prima utriusque
turbe egipcii fuge que dux et princeps cum aurata navi vel-
isque purpureis optatrix imperii ac postulatrix egregia Cleopatra
fuit. Quam continuo timidus secutus anthonius · abiectis navibus
pretorie insigni consertum est · et tam velo quam remigio magis de
salute quam de aliis curantes devenere Alexandriam petere. Quo
renovare copias venturique bellum cunctis inanis subsidiis carpe
pande. Octavianus vero victor secutus tamen per legatum quam per
ipsum classem oppida vires hostium in deditionem suscepit anthonium
iam diffidentem una cum Cleopatra in Alexandriam
cinxit obsidione. In qua cum iam fame periclitarentur omnis
anthonius spes pacis conditionibus exposcens cum optinere non posset
in mausoleum regum fessus illicque se ipsum gladio transfodit. Cleo-
patra autem facta deditione cum frustra blandiciis oculis et venustate
sua iuvenem octavianum in libidinem suam allicere conata
videns se servari triumpho lusis custodibus · eo quo suus iacebat
anthonius pluribus stipata odoribus ac insignibus ornata regiis vestibus
apertis venis apposuit qz serpentibus lateri eius morsura premebatur
que in somnum placidum moritura occubuit. Cuius adhuc pal-
pitantis vitam octavianus volucribus ypsillis admovet · quibus
corporibus immissa venena sugere vis proxima est in vanum
tempore tentavit. Demum sepulture ab eis non inceptis cepto
operi eos qz in mortem sepelliri mandat. Sic igitur male sanam
hoc divum se minus digna possidens · et male iuncta maxima de fortuna
comparet · eo infelix devenit · qua sua imprudencia meruerat, pre-
ter ea [illegible] femina dum non sua sorte contenta est · ad id afortuna
[illegible] femina dum non sua sorte contenta est in amplexibus
detecta ut que inebriata sumptis lenita delitiis in amplexibus
libidinosis pluribus commodarat ea vincere videre ac senecte
aspectibus ambiciose · atque ut ab eius sanguis absorbetur qui ipsa
abluerat serpentibus innomine et pulcritudinem quam femina levitate
monstruerat · ac levitate tumoris fortune deliciosam ipsa vincere
infidelis et quod per maximum desiderium ambierat rumpitur
mausoli brevitate finiret

vj Nemini circumspectanti dubium est quin continuo magis labo-
ribus viris exhauriens tanto cumulatiorem audacius assu-
mimus que diffusa partim non minus tamen suavi-
tate defessi complecti ut nisi quis caveat
inter pacis facile allegetur. Quod quidem et ego nuper expertus
sum. Nam descripsisse cum curriculum succincta ingentia gesta
tam grandia tanta quam illustrium virorum et tristes exitus confudit
adeo rubuit meum retundat ut non solum cupide sed precipitanter
in quietem me sumerem. Quamobrem non tam maiora sed in solita
vel levitate demulsa in soporem ferre solitus sum, ingenti
reclamante plurimum obstrepentium cetu vetustissime inter eos prius
dubio tacuissem. Quos inter forte primus in media parte tristis
Anthonius Marci Anthonii ex Fulvia filius inspiraciam
gemitus et tamen eius se in unum obviam tegebat exe-
tre. Nimis Octaviani acerbitatem qua divi Iulii statua
distractus intercedat sit. Sic et Cesario qui se a Cesare
Cleopatre genitum asserens dum ex clarissimo sanguine tractus
in spem regni crescit involuta eorum facie per genitricis neptis
voluntariam mortem se adolescentulus ab invitum Octaviani
iussu perceptum querebat. Stabat et Iulia eiusdem Octaviani
ex Scribonia coniuge filia femineo deplorans ululatu quod tanti
imperatoris genita primo Marcello Octavie filio desponsata
deinde Marco Agrippe viro illustri in matrimonium tradita pia
iniectos adulteria adeo devenit ut patris tunc severitate patria
pulsa in exilium acta ubi vino et lenocinio privata consorcio media
fere in inediam mortem inciderit. Nec minus Agrippa Iulie
ex Marco Agrippa filius non ignaviam suam quam laxos consuetos
spurcissimos superavit sed augusti sevitiam qua eum relegatum
exilio carpaci punisset clamitabat. Iulius nec dum cur et cuius
parinesi et fletu singulo maledictis exacerbatam tenuatam proprie
suam absque dum apud Anthonii crapula fregerit salvatare
propria partis misero odio marine augusti et eiusdem mandato per
Anthonii occultato iniurias Iulie sit confessus hinc quidem gallis
pervi ob fulsam augusti suspicionem a splendido pretore volumine se
procurandos eo iubente ad tartaream morte simili dedicatum et in
primis Octaviani manibus privatum tradit et in custodiam assignatum

et demum in media urbe dum fugit alatinis raptim caesus
est lamentabat. Erant et alii multi sane qui plurimi annis
uicinum agunt ytalorum uxorie libros absconditi alios
flexi in herodem iudeorum regem qui perierunt suorum
cruna et potissime amicorum atque exagitatoris superatque lacrimas
plena pulla in veste vociferans veniebat. Cuius tempus
simon ylixani ingendas reliquos arbitratus sum

Herodes antipatris idumei ex clarissima arabum familia
filius fuit. et eiusdem patris sui opere galilee quinto
decimo etatis sue anno agens tutor effectus. et dum
prouincia superaret ciuitatem in amicitiam sexti cezaris qui fuit pro
iulio cesare veniens ezechiam quendam strenuum latronum
principem omnem prouinciam infestantem cum multis ex sociis
delevit. quem et si gratissimum uictor fuit ab inuidis in hircano
rege accusatus cum custodia diligenti suorum ceptus tum
dictum venisset litteris sexti cezaris actum est ut clam abire
in minimis et damascum perueniens petiua a sexto cezare in
facile sine duellum obtinuit. Demum ad proprios patribus armata
que aduersa hircanum superatque pacasset iulio mortuo atque a
uictoriis in amicitiam cassii aduersa octauianum et anthonium
recepta est. atque eo pro tantus fuit principatum suscepit
sed et naues illi cum omni exercitu commendate. spes enim data est
regni iudeorum si in fide consisteret. Porro cum mollitum
principem ex medis homicidam in tyrii littore occidisset eo quod
antipatrum necasset veniens in marocem cicasset galilea atque
antigonum aristoboli filium bella parantem vicisset iheroso-
limam veniens a iudeis et hircano rege summa cum leticia sus-
ceptus est et cunctis donatus quod tamquam futurum regni percutium
suscepit amide ubi dein uxorem primam ex qua iam antipatrum
suscepat dimissa aristoboli filiam accepit. Ceterum
superatis ab octauiano et anthonio bruto et cassio anthonio
aput bitiniam ipse cum falso fere a principibus iudeorum maxime
sindis accusatus miraculi egit ut non solum absoluerent sed
iudeorum diceret tetrarche. qui post regem et pontificem
summus est honor. Ceterum ergo hircani filiam sapientissimam
sumpsisset uxorem. Inde cum antigoni opera parthi sedicioni

parthori regis parthanum filij et barza franonis satrapis
aduersus hircanum arma mouentibus pacoro Jerosolimam appropinquante
herode uix persistente auxilijs Josephi fratris et consilio arta
deuicte ideo secessit ad petras arabum unde iubente malco
arabum rege cum paucis abijt in egiptum unde inuita re
cleopatra et apparatu absistente hyeme in rodum veniens
iuit romam anthonio quoque nunciat antigonum permissa partho
hircanumque et phaselum fratrem captos aures ab antigono
truncatos hircano ne ulterius sacerdocio fungeretur. et tandem
phaselum egit vincula frementem illiso capite parieti expirasse
inde fugam suam et regis arabum neglectam intelligit nunciantur
omnibus commotus Anthonius cum octauiano imperante eidem suffragio
ut assumatur iudeorum rex decretum egit decretoque anthi-
gonus hoste publico aduersus eum herodi auxilia decernit
Anno igitur tercio claro senatu herodes regio diademate
insignis laureatusque reddit in iudeam. quo cum ventidio et
silone et machera atque sosio romanis ducibus aduersus anthigonum
qui se regem fecerat iudeorum. eo quod aristoboli ex filio nepos
esset multa bella gessit. et non absque labore et periculo et fraudibus
ab auxiliarijs romanis ducibus, antigono tandem cum anthonij
aduersus parthos eunte presidium magistro occiso Josephi
fratris acceptis antigoni et eius caput abscisso infixo
pilo et [illegible] dolorem indignum pertulit [illegible] vin
cum armia [illegible] cenaculi incolumis e balneo ingre-
ssa cum puero seruiente lauabatur medioque irruentes gladios effu-
gisse letatus. Quod afferebat pape ducis antigoni qui Joseph
interfecerat caput suscepisset in regnum reddens mariamnem alexan-
dri aristoboli regis geniti filiam sumpsit vxorem. et amoenitate ipsius
ad iram asopo duce Anthoniano ierusalem obsedit et expugnat
egit quoque inimicis, ut antigonus qui ierosolima fuerat
in vincula redactus unde et omnibus regia sublatis auferetur
Aristobulum iuuenem cui interfecto mariamnes frater egit
sacerdotum dedecus dum pre ceteris tamen ...
in fonte sepius iaceret ipse suo ad ultimum in eadem suffocatum
de medio abstulit. Ob malicie impaciens factus
tuetur ut de morte aristoboli pulcherrimi iuuenis acceptum
herodes accusatur Anthonio quod tamen auro purgatum est

Ad id enim Romanorum virtus et honestas devenerat ut rapi-
nis fraudis atque nephandi animi prevaleret. Restabat tamen
ut ad quesitum regnum iustis titulis victoria solveretur Hircanus
Sed qui iam octogenarius a babilonia ex captivitate ultima redierat
veluti ab herode in necem eius ante temptatus in crimine struc-
occisus. Abhinc ad homicidiis arma sumpsit in arabes, quos
per multos eorum calamitates in deditionem suscepit ac victoria
tam formidolosus emersit adiacentibus factus ut adversus eum
nemo aliquid auderet. Et iam regni sui statum gloriosus
videbatur per labores plurimos sanguinis et homicidia confirmasse
cum octaviano victoria ex anthonio et cleopatra cui ipse
adversus eum parte steterat fuerat. Intexit in lubricum sane
timuissetque rex sagacissimus usus consilio ad cesarem festinus
adveniens pacto diademate tam apte tamquam opportune
pro tempore gravitate oravit ut non solum veniam mereretur
sed octaviani gratiam et amicitiam lucraretur. Atque illi ab octaviano
non tantum abiectum diadema restitutum sed civitatibus atque provinciis
adiacentibus ampliatum est. Sed cum sibi nil super videretur aptum
cum posse fortuna per quod ad extollendum eum preter revoluta
vexavit ellatum. Nam ante alia cum in rem quam plurimum
diligebat sevire coactus est. Mariamnem scilicet illi dilectam nimium
coniugem sibi mortem coniugis sciens quod et dum adversus arabes et dum
supplex romam iverat mandasse cum amicis suis minus ei prout
contingeret ut occideretur cum herodes odio et ob id ignobilitatem
cuius abloquebatur persepe. Qua de re ut placet aliquibus scriptoribus
herodis matris et salomme sororis opera factum est ut ab eadem
tamquam coniurata adversus eum noxia morte miserabili dampnaretur.
Alii voluerunt eam dicunt Mariamne formosissimam effigiem
suam pictam anthonio in egiptum misisse ut libidinosum
hominem in gratiam suam et concupiscentiam traheret atque exinde
in herodem exciret et ob id in illam tamquam in hostem herodem
turbatum mortem eius imposuisse. Verum quecumque fuerit causa
Mariannes non femineo vultu sed virili animo atque facie immitem
mortem suscepit. Esto quia advertit innocentiam suam et
eximiam pulchritudinem et eius regiam clari miseriam quam fortuna
quam nulli deploraverint. Quo patrato cum furor cessasset herodes

uxoris sue in locum eius surrexit amor eiusque adeo torquere
cepit ut altari regi cum ululatibus et lacrimis non parceret.
illam diu noctuque vocitans exorans quod inter ut fere demens
amens; et quia quotiens filios quos ex illa susceperat videbat
defuncte matris in memoriam reducebant dolorem, specie simulata sub
venationis titulo secessit ad silvas ubi cum mestissimus deflens
fere in infirmitatem validam incidit, et delatus in Sabastam
iacuit donec ab egritudine convaluit. Sanitate vero recuperata
et dolore temporis longo paululum lenito Romam Octavianum
visitaturus aggressus, quo animum susceptus relictis Aristobolo
et Alexandro filiis ex Mariamne susceptis in regnum rediit.
ubi cum theatrum preter iudaicum ritum construxisset et in eo
statuas Octaviani et alias erexisset multis ex communitatibus
iudeis oblatis missis accidit quod adeo mira liberalitate sedat-
ciam laborantibus eis fame sumptibus propriis assistens indige-
tibus exhibuit opportuna; Auxit quoque templum ad instar
olim Salomonis a primis fundamentis infra octavum construxit
annum. Cumque resumpta gratia iudeorum Roma veniens
honorificeque exceptis filiis regiis moribus et scientiis imbutis
cum alacritate reduxit in regnum eisque maxima iudeorum
leticia coniuges iunxit Aristobolo Beronicem natam sororis
sue Salomine Alexandro Glaphiram Archelai regis
Capadocie filiam. Nec diu post hec cum Herodes ingenti exercitu
prosecutus Marcum Agrippam ad expeditionem tendentem
Ponticam illum adeo iuvit ut victoris Agrippe gratiam
meruerit, et post multiplices illi impensos honores ab eo
eidem multa oppida regno adherentia sibi concessa sunt. Et
opera sua iudeis per Asiam et Greciam eos passantes sub proprio
viri legibus ac libertate concessum est. Quibus tot tantis-
que secundis rebus, qui vivo concussa esset fiducia etiam istituta
non solum felix videri potuit verum etiam beatissimus apud
mortales, ut nulla ex parte videretur splendor regius deesse
in tanta domus et munificentie tam regibus exteris et tetrarchis
quam civitatibus et populis atque regionibus magnificus fuit ut
diceret Octavianus sue magnificentie Romanum solum debere
imperium. Preterea in edificiis mirabilibus tam publicis

quem Pharias et saxis atque complanans construendo nec
illi soli suo evo parum comparad Cesaream insuper
et Sebasten atque Antipatridam et Cyprum civitates
condidit et alios cum plurimas variis edificiis extruxit
Sed cum a successu eventus declinans foret prosperitate
nimia in miseriam regis rerum delapsus est Nam cum
fratres suos et Salomine suasu Aristobulum et Alexandrum
indigne matris mortem ferre et de insidias credidisset
primo in eorum iniuriam Dorim primam coniugem reassumpsit
et Antipatrum filium ex ea genitum illis preposuit a quo
et irritatus accusaturus innoxios aquileiam usque provexit
Ubi cum Cesar magis quam verba filiorum innocentiam audisset
eos reconciliatos in Ierosolimam remeavit Sed brevis fuit gra-
tia. Aderat Antipater aberat Ferora et Salomine
Ergo iterum reinvictus est qui instigante Antipatro
non solum inimicus sed in Ferorum et Salomine et alios
plures regni nobiles sevientes regis recrudescet ira Ob-
quam causam Alexander ac vinculis traditus amici plures tortu-
ris, nonnulli ab aula invite remoti sunt et post pauca
satis turbate mentis tranquillitate fere in insaniam versus est
et passim omnes credens regnum lamas illud quod honore atque
pulchritudine florebat plurima fere dehonestavit ante [illegible]
miserorum patefecit ex gladio Archelaus cum paululum
illum Archelaus Capadox mitigasset et solutum Alexandrum
infestatus a latronibus traconitidis in bellum surgere coactus est
ac insuper a Silleo Arabe eo quod Salomine viduam dare
recusasset vexatus in tantam curam regie tractatus rempublicam
cum et Damasco Silleo obtinuit ut posse in filios quod
[illegible] instinctum Victoris et Faustum et in regnum [illegible] Euricles
Lacedemoni apud quem dum et filios sedicio orta est
Ob quam rex eos in suum exitium vigilare maximo metu
dolore Aristobulum et Alexandrum in Cezarea morte
dampnavit eosque Sebasten missos iussit interimi laqueo
Quod cum peregisset senex infelix spectabilem actisavimus

filiorum prolem prospiciens ad pietatem patris in suam per-
niciem cum infectorum subsidium usus et instigatorem antipatrum
odium omne contraxit. Et vita sublata fuerat sic vero antipatrum
suum iussit. et noxiis agitatus tunc seva atque turpi infirmitate
correptus est. Nam cum infesta et incessabili prurigine teneretur
et per omnem corporis partem scaturientes vermes assidue crescerent
glomerarentur nec hiis obstari seu arceri posse medici. et nunc
appalidos calentes unde vel tepentes olei balnea per desse
cognosceret se morti appropinquans ut suo funeri publice indu-
lacrime cum eis se adiosum adverteret precogitavit novum crudelitatis
genus commentus est. Iussit enim omnium provinciarum atque viri
nobiliores eosque diligenti sumi custodia. sollemni sedari in ingens
ubi iam quondam insultanti cedi fecerat. Sic cum primo deficeret
omnes quos servabat traderentur perimi ut ne deessent lacrimoni
provincias eius legatum testimonio reliquit. Porro cum omni
nimium contritus torqueret instituit morte finem torturis imponere
et porrecto se gladio transfodisset nisi machinibus abstitisset amicus
Quod inter infortunium maius expertus cum ex quadam
causa tanto vigeatur dolore ut semetipsum tunc acquisiit
similiter perdere cupiat et conectur videns quod non arabum arma
non filiorum accusationes non uxorum insidie non mille
maris hoc quod pericula vicisse patuerunt vis morbi vinci
in tu ut vitam cum sepe multo redimeret auro quod pauciadiis
pluribus cum armatorum acciptionibus cum summa satellitum armatorum
salutaria sumeretur. et cum illa regum summis conquisitum labo-
ribus atque sumatum ultro conaretur abiceret. Summa igitur insoli-
tam lapsa cum ex proximo sue mortis plurimum audisset cla-
morem atque antipatrum abire vincula conatum scripsit
in sententia possessionibus et deinde adductum manu permissum
ad inferos premittens filium suum iussit occidi. Cumque post nec
et ipse miserabilis dire quinta sepultus ab archelao filio successore
magis abruptam virtutem cum estimatam sanitatem honorifice
et viri regio sepultus est

Postremam hic in destructionem eorum temporalem et insanam
ac inexplebilem hereditatis dispendium hunc multa filiorum
actum non ante prenoscautes cuius interitum finem et ut
lugubris ex filiis extitere duo archelaus videlicet
et herodes cum prius antipas dictus est. ex hiis primus

anxie querebatur quod Herodi Agrippe in regnum iure Herodis substituto c
augusta regium dyadema negasset et tantum tempore cum apud Lugdunum
galliarum urbem in exilium relegasset ubique longinquis a suis non
longa mora inopia ex rege privata consumpsisset Alexander vero qui ante
tum Philippus sive tetrarcha designatus fuerat a Cesare dominus suo successor
effectus se exulem extorremque una cum Herodiade uxore quam Philippo
subripuerat et cuius suasionibus adversus Agrippam Aristoboli filium
multa tunc per longum Tiberii tandem cum Gaio potentem dyadema
regium Romanum in aulam optaverat in Hyspaniam missus ac exigue
vitam traxisse et tedio affectum altum a suo orbis in angulo ...
buisse deflebat. Sed hos inter et alios varia calamitates ...
fere lacrimabile licet absconditum Tiberii Cesaris et Gaii Caligule tamen
Valeria Messalina ... impulit in eas et in se convertit animum
oculosque. Tiberii quidem Augusti et Gaii dato ... apparatuque
infestissimi apparere visa ... Messalina ... Ad quid ve-
nisti oblita in tam alienis ... ubi ... angustiis ...
et primo Caligula ... abstinentia libidinum ... hec
Messalina venisti an ... Emiliam Lepidam ...
Liviam Medullinam ... Plautiam Herculanillam repudiatam
... quibus tibi ... sobria ... Claudius orbi
imperitans ... aut ... Claudiam ante
limen matris ... privignos tuos et ex angustiis ...
aliquid voluptatis assumens seu parvis ... libidinibus preparata
... et ne ... meditata ... ut ... libidines tuas Claudium
non alto somno ... sed ... Non ...
sub ... iam nosse potuit ingurgitatorum illius
... Agrippine ... et
ambrosii nectaris una cum Iove amplissimos ...
Verum nunc ad hunc ... insatiata privigno ... prope noctem
... adulteris ... subegit et ... fessa labore ...
... et veste in alienas ... cellulas noctu ultima
... lupanaria aut fornices ... esse ...
est et ... iam ... impudens ...
... suos ... Sed ... virago in ... si ...
... loci ... hic est At illa ... et
... quam ... fuisse mulieri adversus

ex apparatores hos inquit lectum et qui veniat et causam cur
nobis terroribus optime noveram, sed ut impius mox fortune casum
quam sceleratissimi patris barbari messale ac ab imperiali thalamo meo
pessimam mortem et indelebilem infamiam conciliaverint ut deflerem
ast dum vos audio video quam tristes nec mea sorte tandem eos
exisse vitam sentio iam nimia missa per pauca paululum lacrimis
meis simul in parcenda vitiis reddam Et si erubescam non sciam
lascivia luxuriosa adultera et concubitu plurimo semper avida fui
Quod quid quisque miratur hanc cuius vero causam aliquis liceat
excusatam Memini et meminisse iuvat per cunctam barbaris de natura
mea mathematicos vidisse Dum hec est Messalla nata est geminos
latine plebes in unum orbem chelibus conscripta singulari ab infesto
Quum hostem tenebris olim athlanciades sequebatur reliquis medio
similes dracones capiti marti quam suo mea cithara tenebat
et suis in piscibus Iove atque infelicem cum geminorum sidum celi
virgo in noctem profundissimam capiebat Quibus omnibus cithara
compago mihi videbatur in venerem Ecclo igitur virgultu in hac
nata sum et si abhominabile fuerit nolle tamen est Et esto velim
et vere velint aliquem posse aliquem posse hic forti animo superad
destitisse fancellam excusabit aliquos Cum et si illud humana (?)
substantie concessum viris tamen superare negatum est Ea igitur
vi qua et hercules mea sum Verum et si Affricanus Scipio
aut Marcus Cato quod abitur abiecissent vel ego nos supplicium
Plinium Flaccum quingentos seu ... uxorem aut amicam
illam Lucretiam dixissem, et ego tenuisse debuerim et nos iste
inegia vivere potuisset Sed quid vos queso in hic diutius stupidos
absorbuerim latratus et in pietate in ambos veniam quod in me obicit
ambos nolo memini per inceptum iuvenis et quamvis pessimi per undique
plebis apud quoscumque notissimum esse quod ad ... luxurie tue
ardore tractus in adrupillam Drusillam Liviullamque sorores tuas
egeris et quod potissime in Drusillam nec latet nos quod in honesti-
ssimas matronas ... sub ... spetie ... in scriptis egeris etiam
cunctis viris una cum uxoribus in conviviis proditor ad ...
Sed quid istud ego inebriata vino in ... gladio appare-
bam ut in ... solvere ... venerea vidique congregationes
ut in mortem ... omne dissolutos ego ...
Claudium ... ut ... ardebit ... in ea cum omnibus
... caput capiebas ... ut ... passos ... sententiam comple-
tam Quibus ... in alto insolentie et inconspicabile in me
... insurgere debueras pro facto agere ... est ut quis

quoniam suam purget culpam alias accuset, sed te ipsum tua
atque in spurcissimum istum senem toto vertam affectum. Dicas volo
Tiberi Claudi sceleratissime qui tanta tamque admirata dignitate meas impu-
dicitias momordisti, numquid e memoria tua exciderit in insula Capre-
arum aput quam secessum et latebras actorum tuorum elegeras
primo officinas absconditas tacitarum conditas. Nonne ingenuarum libi-
dinum muliebrium sterne nomine ibi monstruosarum lasciviarum
spintrias excogitasti. Nonne exquisitis undique meretricibus atque lenonibus
et quibuscumque novi et inauditi concubitus repertoribus, quos in [illegible]
variatas exquisitas complexisti ut dum animo turpitudines commistionum
suarum spectaculis efficeret corporis tui vires iam emortuas consurgerent. Ne te
sine tot enormia pateret. Nonne spurcissime senex nemora atque
et loca remota silvestria ponens insultum quorum non dignus
humano consortio fere solum incolebant cavernis atque [illegible] mercedibus [illegible]
apertis variis suffragantibus ancillis implevisti et feminis ephebis que
replesti ut passim tenellis et teneris agerentur que supperterent vires quas
obiicis iam fuisse. Ego lupanaria noctu clam aliena palliata
veste vicus exquirebam iuvenis, tu prodiens omnem palam senex
fugiens que tenebras incolebas. Quid te non autem perspectasti
nequissime qui michi adulteria abiectos meos admisisse liquido vite
dixisse quod michi obiecisti putabas. Sed si forsan plura hec
velles refellere, asseveres honestarum matronarum amicum esse thesaurum
pudicitiam, eaque perdita in recuperacione frustra sudatur, que hominibus
non attingit nec obiit infamiam consequitur. Extremo plurimas mulieres
effecimus infames. Etiam quod adhuc in vos dicam si longius loqui
vellem, si absit ut faciam, que illi licet nulla de causa absque
infamia agere in virtutibus. Sed si fuit qui concedat, non hic tamen
scelere vera est cum summa et inaudita fere perfidia laboret. Et
ut pretermittam tibi iunctum tue militiam et cetera potacionis
ocia, quibus vitiis vulgo nominaris Biberius Caldius Mero et ob desi-
diam secessisse in Rhodum ad insatiabilem sitim cum sanguinis exi-
naniti animi tua perfidia temperasti nec verbis testimonio carentem volo
te [illegible] et ante alios [illegible] Asinium Gallum splendidum
virum et facundie oratorie hominem quem tu nulla alia tenetur causa
quam [illegible] sententia per duos plurimos que [illegible] [illegible]
volo perpetuo venenum illustrem Parthorum regem seditione
suorum regno pulsum non solum tuum grande infortunium

excitantem. Si quidem inexplebili avaritia tua cum in fidem Romanam populi
aufugisset Antiochiam, ubi primo negati thezauro paterno sunt exigente
scelestissimo medico et exauctoratus [illegible] sit ac inde crudelitate tua [illegible]
morte recipiendi regni spe mutata excessit. Et si stilos ultra pergimus
Agrippinam neptem tuam [illegible] flentem quam atrocitate tua videbis [illegible]
quam in notoriam eam [illegible] non [illegible] se nunc ad augusti statuam
nunc exercitum fugam parare et [illegible] apud Pandatariam relegatam
Cuius insuper alterum eam ab verberibus affligi fecisti ut oculo
privaretur et demum tua fastidia et crudelitates morte effugere
conaretur et inedia mortem [illegible] cum vite brevitate longi-
tudinem miseriarum tuarum effugere in cibum per guttur eius impingere
[illegible] quam fuga estimares finire [illegible] [illegible] quam imbecilla
ingenio te inultum posse mortem [illegible] [illegible] vitam necnon
cognovisti compatior [illegible] in mediis [illegible] Neronem ac Drusum
Germanici filios [illegible] infando [illegible] quos tibi sibi quam post
[illegible] sua fata [illegible] abundantiam [illegible] sumpsit
[illegible] quam [illegible] salute vota suscepta sunt primo variis criminibus laceratos
demum [illegible] senatui accusatos ac [illegible] te hostes reipublice
iudicatos [illegible] sententia tua ad [illegible] ut Neronem Pontiam in-
sula relegatum media mortem Drusum in parte palatii ut aquam
[illegible] timore [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Est
ipse [illegible] [illegible] [illegible] omnibus ad [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] apud alios [illegible]
[illegible] morte se [illegible] [illegible] reliquias [illegible] fecisti ut
ad tumulum [illegible] [illegible] [illegible] passent ab aliquo colligi
et [illegible] [illegible] ignorantia [illegible] [illegible] malorum obitus
[illegible] et parvula. Dic queso in dubium est qui Germanicum filium tuum
tam bello conspicuum ducem tam rei publice [illegible] plebi filiis
[illegible] per Gneum Pisonem tum Sirie prepositum veneno necavit
Et Drusum [illegible] [illegible] [illegible] tam [illegible] [illegible] [illegible]
Ego virum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] veneno ego
[illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] post
[illegible] [illegible] feralibus [illegible] [illegible] [illegible] Quibus
[illegible] nascentur una sunt et eidem sanguis [illegible] [illegible]
[illegible] dum nati eidem patri [illegible] par eorum parentum cura
[illegible] moribus et disciplina eadem et [illegible] vite [illegible]
in [illegible] belue non uno [illegible] [illegible] sed una [illegible] specie

se mortem abnectere sinant illese homines quibus data racio est.
inmania in alios, sed in se ipsos et exasperat animos extreme saviciam non
verentur. Sed ad te reddo cuius truculencias per naturam velim omnes
scelerum verba insurgat et dicat se ianus que tu sceleratis animo statuis
ex circumstancium vivos quam latum in tiberim precipitari iussisti ad veniant
qui ad seviciam tuam contemplandam apud capreas crepitis per vaga
tormenta in precipicio dati sunt. Michi quippe satis est parent audisse
quia te nomine que tue anime inquinatissime corporis tue exagitatrix
mee coacte tue linguas contra toto dampnose mee ignominia
pudoris femina sublata veni. ego principis iussu confessa tu intra
lenones meretrices obscenas in fornicibus matronas consulum senio matronas
prona et frustra cupiditas tradidisti. Quod ergo ingessi in mulierem, tamen
omnium vitiorum luxuriam obicias. Sed eo telo que te seva libidinose
carnifex pupugi. hunc insolentem iuvenem libere merito astringe
ubi nunc queso gloria illa tua verenda ac detestanda et in annis gloria
qua te diu mortale adhuc fugere ausa es. qua templa construi
simulas parum hostias mactari victimas offerri precepisti. parricidii novum
imponi tuo et abhominabiles adeo passa eo inhumane ut eius lapsa est
ut meum servos arte mea luxuria obiurgares. Olympidum capitolii
tamen repente ab altaribus, celo ex deorum conturbatus medios inter
gladios te tam trucidandum et me in misterio locum ad messalam
nam concedenda dicitur est, vestes cisternam atque pollutas civibus
medius repellebas te nero in prepulcrum expassionem veterem citare ac
existimo Iovem capitolinum te unum suam urbis exasperantem
ignaviam longius tollerare nequisse. Qui ergo deorum numina animaduertis
seu minerva te cum aurelie ab amicis merito minute factum est. Nam
pater cum animos suos complectas complexis suis te quam ipsum aliquid
vestes in urbe publice comedunt et nomine tuo deos precatus surgens
in neronem fratrem tuum vitale tunicam gladios expediri iussisti
Sic et in Sillanum sacerdotem, sic et in ptolomeum iube regis filium
ubi ex Selene Anthonii filia consobrinus. sic in senatores plures sic
in consulares ac preclaros viros. Sic et in romanam plebem in quam
liberis similem quoque famem erisichthonis indixisti. O preclarum patrie
patrem. Sic in predilectione nimia eminus in filios agere genitrices
tue neroni fame esse patrie quam fortune dubie respicere. Iam
ne ammoniis regine fuit istud consilium vacuis genitores fuisse alienam
ad captandam benivolenciam subditorum impensum. Hec eadem

erat existimo ut preces ad exspectanda filiorum supplicia in vivos flexos vel in notos, notos quidem semper abitos ut rei publice temporibus tuis comoda, hos ut libellos illos spectabiles pavucem tuam a Claudio meo captos insignitos titulis, tu vero uni gladio, alteri pugio nomen esset, tue clementie testes egregios. Sed victum deum quos tu vesania tua tuis et magis aliorum immaniter qui quos meritos supplicia inunctos ut confossos facile permisisti. Verum tu tanto non videris adhuc satis suppliciis vola sinistrum versus tuam intuearis videbis quidem Cesoniam tam tibi dilectam et nostros excurtatam gladio flentem et Iuliam tuam Drusillam pariete illisam, ne semen aliquod ex te genitum super esset. Et ut teram talem tantam prout dicitur infelicis hominis ymo pluris omagii divine irate clade sempiterna, que vos fetidis cadaveribus dilectis repente stellis permisit. Nec tanta tamen vos in ea contendere potuit, nec cum pariter iudicarum ille Radamantus et cum tangit viribus minos vos audisse potuit. Nec crux aliqua vestris sceleribus satis dignas excogitare penas. Non quidem non Flegeton, non Stigia sufficit palus. Sunt quoque ipsi ut Plutoni abhominabiles estis et omni Tartaro meo conspectu penas infligitis. Abite igitur infaustissime belue cum quibus meruistis in tenebras et vos ipsos detestate viva pro expiare furiosa qui mortis infigere alienis. Hec cum illa infracta quidam immanitate narrasset et ego non solum absque tedio sed summa elevatus animo audissem tam tacitos homines confusi, et illorum victoriam taciturnitate plaudentes primum obtutus explicabis iam recessum parabant ambo. Dum superaddit longe alter qui cum lamicam mi ataxasias assumpsit orbis nostrum et non ante simile visa belua vere Claudia Cesar et modica sua scelerum pastus plenitudo alienis, una qui tam gravius lapsus fuit ut fuerat astrusa ut dixi scribam serio sumus ordo sumpti laboris obtinuit.

Enobarborum familia Rome ex gente fluxit Domitia Lucio Domitio enobarbo dante principium. Que et magistratibus atque triumphis clara quam cunctis fulgens successionibus plurima adeo venit ut ex Lucio Domitio et Agrippina sorore Gaii Caligule vero Claudii nasceretur, qui ut in sublime tolleretur et matris astutia et fortune blanditias aperta est. Nam cum triennium amore infans patrem aqua intercutis morbo laborantem perdidisset Agrippina matre vero agacio cum principe in exilium relegata sub duobus pedagogis apud Lepidam amitam suam, fraudatus est tertia parte bonorum suorum patris hec imbecillis satis tenui fortuna nutritus est. Dum imperante Claudio revocata ab exilio Agrippina in ora

germani et cum necoria plinius auctor est interemptum ut tamquam britanni
cunabulum a messalina temptaretur attendi virum ea iussa claudii
obscenitate adulteriorum suarum prompta blanditiis agrippine
actum est ut illam claudius eius amore captus assiduo ornatu ante
sociati coniugii uxorem duceret nimie prolongare licet Nero per multum
tum iam xi anno agens vero agrippine matris opera a claudio
in filium adoptatus est et anneo Senece clarissimo viro ac
ad hanc erudito commendatus Paulo tunc pubertate attigisset Octavi-
anam claudius ex messalina filiam duxit uxorem. nec diu agrippi-
ne fraude claudius veneno porrigente sumpto boleto quibus plurimum delectaba-
tur aliqui arbitrantur / et eius occultata morte neglecto britannico
Nero xvii anno agens assumpsit imperium Cuius tamen initia
blandiciis sermonibus et principatum optimum exhibiturum promittens
plurimum similem promeruit Ex parvo igitur pauper et privato adole-
scente ad culmen pene totius orbis creatus regiis imperavit tante quam
maiestati fulgores quosdam admixit Nam liberales artes etate
puerili fere omnes mira celeritate suscepit Et cum ingenium promptissimum
ad avariciam [illegible] consequendam et precipue sanctissima doctrina
manifestis [illegible] indiciis a cognitione oratorie artis [illegible] sublata
est quorundam iudicio ut illi sola grata existeret a philosophia vero
agrippina venenum muliebre imperanti philosophiam adversam esse
confinans Poesim in qua se promptissime dedit se persuasisse
adeo assumpsisse ut iudicio plurium inter alios evasisset clarissimus
Verum [illegible] adeo omisit qui multa et prompte componeret carmina
volens et poemata [illegible] quoddam [illegible] adhuc extat memoria in
Claudii [illegible] Pallione [illegible] virum scripsit cui fuit titulus lusus
In pingendi ac fingendi [illegible] in musica egregia tam
[illegible] fidibus fistula quam aurigandi certandi quam peritus [illegible]
[illegible] maleficiis fascinata cum quibusdam [illegible] quam
nove superstitionis [illegible] indigna morte multavit Nec desunt
qui asserunt cum polifago [illegible] egiptio nati bestiali
crudas carnes et quidquid apponeretur mandente [illegible]
discerpendos [illegible] quam [illegible] quid mirum
[illegible] hominis [illegible] cum deos quos semper [illegible]
[illegible] voluit ac [illegible] religionum adeo
[illegible] fuit [illegible] maxima ut [illegible] egiptiam [illegible] nullum
coleret Cuius tamen [illegible] contente urina

et privatis ymaginibus scelestus prolui. Sed quid plura patientie
tam diu Romanorum secordia neronis ignaviam abextractis illi imperia
nutum subditum mutatum est. Nam cum iam multis exosus et totum
esse cepisset britanni Romano imperio subtraxere armenia non absque
maxima Romanorum sociorum cede missi sub iugo legionibus ipsis suos
abiit legatos. Et demum sub vindice pretore galliarum fere desecto per
modicum sub galba hyspanie destitutus. Quibus sic passim succe-
dentibus cum a lascivis suis operibus vero more veteri tum cessaret
varijs astutiarum generibus lacessitus qui toto imperio minabatur orbi
in pannoniam incidit ac dum expediciones per maximas in gallias
hyspanias quam fingeret nec aliud posset vana facere et consueta institutio-
varavit iudicantes Romani uti eorum mos est. Quibus admittere
appellandam terram desiit animal minimosa ... ac alia dete-
standa suis ymaginibus ac statuis clandestine apparebat Iudex libe-
ri cuius enormia multa dicte incipere clamatos sinistros vim domitii
patris eius dictum. Dum observacionibus nativitate eius gratularetur
amici nil ex se et agrippina nisi detestabile et publicum malum
nasci potuisse. Quibus scilicet illi palam factum est que adversa
eum meus additum ab omnibus his atque sompniis et prodigiis
adeo simpliciter perterritus de morte anxius putavit dum prius quam
a locusta venenum quod postquam in aurea pixide sumendum recepit
varijs distrahi cepit angoribus et secum nunc ad parthos fugam
comendans nunc supplicem galbam petere nunc pro rostris sollicitum
populum quam Romanum orare et deprecaturus veniam petere. Demum dubius
hic inde distractus cuius cum deliberacionem sinasset incrastinum in somno
profundissimum missa est ... et cum adhuc in eum potaret vetus
ignavia ut in rebus tam dubiis auderet se credere sompno. Sed cir-
citer noctem mediam excitatus a deorum stationem ad abijsse militis
per quosdam ex simul viritos advocavit. Verum cum nec vocati vel
nec missi revertentur cum paucis fenestra omnium amicorum fores pulsat
et requisito cubiculo invenitur cum omnem suppellectile et pixide veneni
abijsse custodes in fugam versos ut spiritum unumquemque ex assistentibus
orans iugulum protulit. Quod cum nec vellet peragere deleus
quod nec amicum habet nec hostem timens avidus quam quietis essitente
phaonte liberto suo in cuius suburbano secessum cum iam
erat in diem nuda pedibus tunica tamen tecta abdopto capite et
facie velata sudario comitantibus quatuor equum conscendit et inter
salariam et nomentanam viam iter faciens multa adversa se excu-
tientibus audiens eo veniens quo ceperat iter et dimissis equis in

nisi prostratis ante pedes vestibus per arundinetum tandem haut
longe ancilla consedit fugiens vt clam intraret quadrupes per
per angustias effosse caverne in cellula quadam sese recepit. Illic vero
vt se Romanorum ignominijs eriperet tellulam fimi ad sui corporis
magnitudinem fieri iussit commendandaque apparatum mandato simul
parari precepit, et inde certior factus se tum iussu reipublice hostem a
senatu dampnatum et ad supplicium quod tum sepius in eassum
suasisset astantibus vt prima aliquis eorum ac voluntaria morte
ad eandem prouocaret, et ipse iam strepitum equitum sentiens pugionem
sub mentum ipso [illegible] verum cum [illegible] assistere iam exalanti
supine fuisset missa tecum et ne quidquam tentaret ad mortem volun-
lascivius sanguine coste manante et vidisset intrantem quod peteret
illum ad rempublicam reducere et propandisset auxilium uel adiuvisset
propandentem dixit. Cum sero et hec est fides et hec in verbo in missam
sanguine fetidam animam expulit maxima quidem omnium Romanorum
letitia. Ecloga vero Alexandrina nutrix sua et Actia quibus
veteri Domitiorum monumenta pira cum impensa sepulture

Paucis a Neronis ignauia absoluto plures astate
demisere quos inter clarissimus erat insolita mestissimus qui ex
Plaucorum celebri principe ex carnificanda [illegible] civitatis aslatur
vindice prius Romam transmissis et inde exorta agi cuncta
Galba Hispania veniebat. Et dum stigmata sue nobilitatis
officia insignia preclara cumbia successit [illegible] et astusque ad
culmen principatus Romani multis eius lacrimis veritas se fortuna
instabilem opere. Cum agerent se tesum[?] cepit quasi suo agregatio
milite Othonem hosti datum et aleo talonibus [illegible] confessio
vltimo redemptio a patrobilo neronis olim liberto et eiusdem patinis
per inferos dictum. eo quod suo iussu in Nerone animadversum
animadversum exercebat. Hunc sequebatur inuenis Piso lacrimas
deflens quod eo a Galba in filium adoptatus in acerbissimam mortem
in nouam [illegible] altissima tractus sit. Vlterius moderatum cum aliis
plenis [illegible]. Ex extra Galle iam principes fuisset suis contutelis
a legionibus legatus quod Vitelli [illegible] liuquos qui apertum tam
[illegible] ferrum impegit. manum sua [illegible] vinctus
erat et ipse Vitellius vino madidus adhuc [illegible] ignominiosa
vitam et rempublicam reliquisse contigit [illegible]
decisum est

Fuerunt aliqui ex summo rege patri filio ac nepote [illegible]
ex Vitellia nimpha progenitos fuisse Vitellios. Alii

a quodam veterinariorum sutore et alutaria ex publice civitate Romam
venisse publium quam vitellium ex eis primum fuisse equitem et rei octaviani
cesaris procurasse / ex quo constat lucium vitellium cum fratribus natum
a quo dominus et aulus vitellius natus est hunc sicut tiberianis i mistis
fuisse creditur et turpe pueritiam ad adolescentiam acto in honeste
duxisse ut cognomine spintrie notaretur et corporis forme quam decenti
patri ad honores primos fecisse gradus Omnibus labe fructatis i fundis
post tiberii mortem augmenti gratia caligule benivolentiam meruit Sic
et claudii alee ludo familiaritatem adeptus est a neronis morum
turpium concinentia a quibus honores amplissimos et sacerdotia valens
obtinuit / attamen seu quia profusus nimis in sumptibus atque lascivus
seu propter modestiam quam lucris quod minime de tam testabili invenitur
tradiderim fuit seu tam grandi ante egestate detentus ut vix
ex tortis provincialibus domus alicuius potuisset mitigere perpolisse
inventum est hac constat imperante galba preter spem ut inferiori
germanie ad exercitum iturus deficiente viatico unionem matri
ex auribus abstulit et publicanis traditur pecunias invenisse qua stirpe
tam parva ita quod omnibus adventum illi videbatur clausum
apperuit Nam nil tale opinantes ab exercitu adversus principem irritato
precipua cum benivolentia susceptus est Quam ob rem spem celsitudinis
sumens cum de consensu inimicos indulgens sordidos exercitum in suam
gratiam confirmat Qui non diu inesse pacto illum consueta i veste
cubiculo raptum imperatorem summo cum favore omnium salutavit
et in spectabilem imperii notam divi iulii notam gladium que
ex martis delubro suppetal porrexit Vbi vero metu et superiorum germanie
exercitu audita iam galbe cede adversus othonem novum imperii occupatorem
multiplicata divisit exercitum quem cum seperius consulis legatum fusum
et voluntaria morte peremptum audisset triumphalibus ornatus
romam ceteras civitates intravit Romam vero paludatus et ferro
cinctus ac armatorum stipatus equitum intrans ad suam exaugendam
gloriam sumpsit proximum consulatum Neglectaque religione
vetitum in die aliensi detestabile semper Romanis maximum pontificatum
assumpsit Quod ea tempestate potuit ampliatus expectasse
mortalis ex tiberii scorto vir deinde imperator triumphator ex
auriga et aliorum alee mollibus quam nephandus pontifex maximus
sublimatus est Sic igitur ex humili erectus loco cum nec opportuna
virtus non vigilantia non circumspectio sit nisi gule ut veniat
ad apicem ea se prebuit tabe qua et prefectus sacris / et in sectionem
lapsus. quod eidem optimo videri quem gule sese ultro
commisit atque voracitati et cum non sufficeret sumptuosissime

comessationes tenue atque convivia quibus apud viades et sepissime
toto vacabat studio. medijs etiam in sacrificijs, dum altaria occupata
semicoctis ex proximis raptim rapi carnes solere dici preterita semesa
fragmenta portari iubebat, et pontificalibus ornatus infulis tumulo
et quasi insaciabili gutture ferino ritu devorabat appositis rebus
atque maximis potationibus capacissimis ventrem complebat et inde vino
madens titubanti gradu ambulabat avidus. Quid multa. Inepto
vicio depravatus Vitellius sese ad omne facinorum genus exhibuit facile
et paulatim ne infanda pergeret patrata subintravit saevitia, quia
ubi imperii indulgentia nimia nocentibus etiam ignoscebat, numquam consulte
etiam in innocentes exardescebat. obcepit dum aliorum cruciatibus
delectatur eo devenit ut suos etiam perimeret. Nam adeoque iam scitis
omnibus octavo imperij sui mense septentriones exercitus Mesiarum atque Pannonie
et transmarinos Iudaicum et Siriacum reperit alios defecisse in verba Vespe-
siani iuravisse. tunc cum iam adurgeret se bellum parari Vespasiano
secum cum classe transmitteret et Vitellium copiarum duces apponeret
cosque partim rebellasse partim navali victos in pugna fusos audisset
ac fractos, in turpem imperij partem venit. Flavio Sabino fratre Vespe-
siani spoponderat se si illi pacta daretur pecunia ultro imperium patere
certe imminentem rerum sollicitudine perculsus non dum privato renunciaret
cum tum cito pro ea pecunia se summa rei publice abicturum pepi-
gerat. soluta prelio contingit astra iactatur propare. Nec satis hoc
illi. sordidatus quippe in rostra descendit sepiusque astante populo
cum gemitu imperium omnis vellet deponere. testatus est fuit quo si
perseverasset forsan longius ad satietatem comedendi potuisset. Verum
levis homo cum a plebe et militibus sinceris clamoribus excitaretur
aura inflata cepit in Sabinum et complices rebellantes missis Germanis
Sabino obtruncato Capitolium cum religiosis igne cremavit. Paucis
deficiente fiducia in exsilium proximum recedens plurimis ex ingruentibus
hostibus se scripserit pugionem paravit. Verum cum nec sineret
et ipse se diceret in cede convitare positum Varia quorumdam sera-
pionum cum esse conveniret assensum tenuit. Sed quid dicam
perfugam atque fautorum ac proditorum consilium vellesat viribus se tolle-
re nec minus credibile hominem in ingratitudinis vectum malle popinas
et lustra turpi cum pace tabernas quam bello et ieiunijs imperia
amplissima acceptare. et abiit cum instar forasse senatum ut
aut ille pacem ab hoste aut ad consultandum tempus aliquod impe-
traret. Sed audiens nondum venisse Vespasianum. Hostem iam

esse vicinum non impediente pavore ne occideretur imperium simul patris ubi
habundabat remansit et sumpto inde pistore atque coco clam perrexit adventum
fugam usque campaniam adiutus cum ex agmine quorundam stipendiariorum vane
de pace pacta spe tractus inani prosiliens in medium pallacium quod reperisset
vacuo tum vacua omnia comperisset et iam circa hostes imperio missa et
eger ac sumpta zona aureis plena solus in cellulam se contulit
ianitoris et ut lateret firmato hostio et cane pro foribus religato ne facile
impellerentur ubique lectulum obiecit et culcitram. Sed a prehensoribus
capto pallacio cunctis rimatis inventus mendacio fiat evasit magistri
Tandem notus repertus ut carne cantheribus quam si nactus fuisset pretio
effundendus ligatis post tergum manibus inductoque gutture eius laqueo
seminudus in forum ductus est Nec solum turpibus verbis attentius
increpitus atque delusus sed ceno lutoque atque stercoribus passim dispersis
lacessitusque ad scalas usque gemonias est protractus et cum sic eius et filius
mille et viri gressu volneribus carnificibus datus cum et per maxima
cruciatus spectante multitudine mox ad deformem crudelitate mortem
adductus usque dispersus est Unde inuncto ab apparitore naribus eius
unco clamantibus in eius opprobrium usque tiberim tracti fuerunt earum
distractum et in fluvius alveum proiectum est deforme cadaver. Et
cum vita deformi anni etatis et imperium finita sunt

Abhominabile quippe vicium ingeniumque luxuria sit segnities et
avaricia fugienda, nam vero pro pessimus fedosa crudelitate dampnanda
est, sed bestialis atque exitialis est gula in cuius dum in moderate
natura bonis substantiarum concessit olim ut appetitum expellere
sicut facile labium modicis equidem et nulla mortalium solaria
spatio simplex contenta natura, quod non absque rubore primus eius
aurea sub saturno testa, cui ad sedandam famem sitimque sufficisse
glandes et ramulos veteres tradidere, hec eadem lactucis agrestibus
et radicibus approbavit recentior diogenes et longe clarius glandes
assissis iohannes in sanctificatus in utero quam in apparuit desertis quam
lacus a melle atque locusta educatus Quorum ciborum loco eius
minor atque lascivus non solum innoxietatem aliud carnes et vina
spante sua nascentia adinvenit verum intra industrias nature
super induxit artificiosa sagacitate quorum ad incitandum appetitum
quiescentem coponunt edulia et pro sextius vina misceretur et vina
sufficere ad satietatem etiam invenisse Adulterio variis insignivit
plurimum nolentes adulterare quibus vicijs ob ingluviem nimiam mox
cuius rei ... Et quot torpida anxie studiis ingerant actus
ut cuncta nec enarrare meus est sive nec omnia tacuisse placet
Pulchri quidem vorax dum amistos assidet mensis . nunc hoc nunc illud

ingluuies animi frendissimos et haurientes calices non ad sedandum
nature opportunitatem, sed ad complendam altissimi voraginem calefacto
evaporantium ciborum fumositate cerebro illico delirat et in saniam
cum, et quia de se magis proxime excitatores in mense facile crudelitas
ac ciborum reparatio abstractiones quorum invisere cernitur blandiciis
parant aures eorum quibuscumque consiliis et aia ampliata nisi nisi quod
longissimum fit venit. Sane nisi in aliorum et innocentium perpetue perni-
ciem tum dura post decreta optime arcium natura cum
opulentibus actum erat, eo quod scelesta cum vestigio pena subsequitur.
Nam ante alia celebris stupefacta virgines patiuntur absentationes
celebres sine oblivione fumorum in dementiam sumit ligurrientes gressu
mentes temptatores et vomitatores illecebras dum stomachi virtus non
sub petitur quibus devorata que ingessit ingluvies que tamen non iussi
fugata ut in eodem cum maxime gulosi anxietate tabescebat
et tabefactis sanguis humores quam tete corrumpunt. Et in corpore
ordo omnis nature turbatur in peius. Ex quo oculorum cecitas
tarda deformitas oritur et insuper tremula palesis tinnitus
sullicitus stibunda idropisis macilenta tisis nodosa podagra
fuces prurigo impetus scabies, estuans quam febris et nausea stomachi
sumitur. Ambulatur mora sepe supaddit plurimis ut vorisfice.
Quod autem prudentissimi medicorum, plures interficit cena quam gladius.
Spectabile quo nimis manducatorum commemoratum est qui inter sompnos
inter alicatorum morborum tortuas et mortem ignaviam tolos
salicz ventri deficiens mensas paravit assiduas et quascumque superare
labores largos inflatum pauci arbitratum. O detestabilis nimis vita
quam sacius erat per glandes veterum sordere saltem modum horum
modestiam imitari. Respectu vicia deprimit virtus alitur et
ad celsa mens hominum facile sublimatur et tarda corporis robur
in valitudinem solidam consummatur. Cum dum sperat ambiens
invenit celso requiens salio attemptores nec est illi satietas delectat
aut corporis abstulit voracitas

Habebat enim ad iudicatum suspensa et si multa dixerim
in gulosos indignus arca victum quam tenebam in iudicaret
hilarionis anuli tiberio ab unde impulsu cum Tarnacium inv-
cuctos inspexi tot vidi quod fere iam terminum perduxisse nunc
extimebam. Et hii ex ipsis electis populos omnes quam supremo fine
sine hilari mirabili sinuesto quam ululato gemitu voluta sursum
sanguinem fulvum postem caliceas carnes singultus et in exangui-
ditas mortis suas suorum quam nominabat. Quos dum aspiceam

multos quam memoratu dignos agnoscam, longum quam nimis cunctis
velle satisfacere arbitrarer. Quod etenim fieri non est opportunum
cum fieri tamen sim omnis has naciones eiusdem uno et ultimo fortune
turbine tum eorum regno et urbe regia in ruinam deducere. Satis sit
hebreum tamen inter ceteras naciones orbis inclitos vetustissimo pre-
fulgentes in peculiarem ut ita loquar populum electos adeo circa abrupto
egyptiorum iugo per moisen celeberrimum virum suo digito scriptas
dedisse leges atque desertos in solitudinibus eosdem multis annis manna
pavisse, et mirum fluentem lac et mel dextera sue fortitudinis de-
duxisse pulsis quam veteribus in orbe inter nata patribus eorum promisso
habitandam concessisse per tribus seu qua iam clari victoriis subinde
tibus subiacentium populorum imperio hinc inde sub regibus et principibus eis
natis tam quod agerent ille erat divino iussu quam quod futurum
adversantibus parabat. Obsequentes optatum obtinuere exitum. Verum
beneficiorum ingrati ad castigacionem parati quam ad extremum laboris
populi carissimos ad extremum ad tantam insolenciam devenere
ut salutare sunt externa humani generis longissimis ante seculis et prius
maioribus divino ore promissum, et herode alienigena regnante divina
benignitate transmissum tamen tenerent incredulos manus inicerent et oraverunt
ob quod scelus in hac qui ex babilonia captivitate illos in patriam
reduxerat sedes, quam maioribus christianum regimen non inmisit illos contra
quam passa fuerat ab ydolis ymolari quam obstinatos in tantum amota
benivolencia veterum tunc quam filios perdicionis sue illos principis arbitrio
ut dum ipsi quod meruerant exterminium perpetrarent et tandem adimitatur
quam diu liquet non posse subsistere. Cum igitur mortuo herode et
antipatris perditis ob regulorum custodiam adimus romanorum sinadis
et tessalibus perniciem in regno actum est tractu temporis seu regum inertia
seu presidum avaricia ut plebi in tantam licenciam devenire quod
magis quam iure pro libito viveret. Ex quo in latrocinium per impetere
plurimi et ex eis nephandum hominum genus exortum est hostium
quod vulgo vocitabant sicarios, eo quod tunica quibus eis in promptu deberent
sunt media luce hominibus et locis in publicis astucia ut secum aliquos
acciperent caderet nec agnosceretur occisor. Qui abcomodum neglecte
inquisitores interitum evaserat presumptores ut paulo ante clam domi
agere publice non timerent. Atqua tamen eorum audacia adeo terrefacta
multitudo est ut urbe relicta deserta per totam latu existimans se
et inter feras et horridas nasciones quam in patria inter homines
tuciorem esse. Hec separacio dum a romanis presidibus tolleretur
tradita est primum bellorum tradiciones motivum et ad universum solli-
tudinis intellectus ducti certi plurimos trucidant et
cum scelera indignum videtur exemplo eundem pollicitum

asciue · et magicis artibus nitendo quedam monstra ad salute
et libertatem promittentes congregata multitudine maxima presumentes ei ob
sistum adhesisse · et in montem oliveti venientes arma adversus patriam
et romanorum presidia intulere Ob quam insaniam sub felice preside
per urbes varias in mense iudeorum sedes vel cedes acte sunt · Festus
inde felici succedens · multa cum sanguinis effusione in latrones ingessit
Cui subsequenti albinus inexplebilis homo plurimum malorum iudeis
causas adinvenit Floro tamen flaco successit · ea forte tempestate
apud iudeos ex nepotibus herodis regnabat agrippa cum in tantum cessata
urbis menia relevasset et templi reedificasset porticum et in fulgorem
suum magalia plurima renovasset Volens ut flac absquamosa
plebis esset abactam petitum lapidibus urbe pulsus et in exilium
coactus est Et tamen iam non arcere tantum · sed a romanis vix
valente in contrarium flore regnum omne in rebellionem ruere videtur
ut sidera hostiles compulit · auctore itaque cum exercitu vespesianus
missus igne ferroque galileam primo inde reliquas provincias populat
et circa festum omnem iudeorum multitudinem antiquo patrum more ut
holocausta deo offerret iherosolimam convenisse nactus signis obsidione
urbem regiam circumdedit / Sed non facile fuit civitatem situ
ac gemino muro et ingenti consertam populo expugnasse / Agitabat
in alios iudeorum divina iusticia / et in suam perniciem adeo obsti-
natos permisit ut fere incredibile visum sit · tolerancia longa
laborum Sic et romanorum perseverancia victi · et nisi victos omittere
suadebat · ad extreme ... insultibus et assiduis arietum concus-
sionibus diu noctuque tam homines quam menia vexabant intrinsecus
vero acerrimis sedicionibus agebantur Nam tres tyranni invicem diss-
identes Johannes et Eleazarus tres urbis occupaverant regiones
et si adversos hostes viderent concordes inter se bellis lacessabant
assiduis Sane nec intestina pestis nec sepe cadentia menia
nec fugientes virorum cedes nec romanum imperatorem pacis spon-
siones ducatos in suam salutem pacem deducere qui mallet
extrema omnia pati quam expirare Assumpto igitur ad vespesiano
ad rem publicam tuendam · titus filius in expedicione successit Cui tu
competens quoque iudeos acriter tradidisset et eorum detestabilem
pertinaciam cognovisset arta custodia exitum urbis omnes obsessos
in tantam rerum omnium abscissos deduxit penuriam ut ad inhones-
tos quoscunque cibos miseros tolleret · adeo ut omissis reliquis nobilis
mulier compulsa sit fame coacta carnes filii comedere carnes
Nec istud nec vidisse undique ab debilitatem cives in bellis
effectos · et inedia iam inde cadentes per omnem ... existen

furentes alios admisisse. Quin obitum obsidione consummata, et absque ulla
intermissione clamorum eo ventum est ut decimis ante nonas septembris
phasela et anthonia inexpugnabiles fere turres capte, et templum
ac sanctuarium in omnes diruuntur arces, et muri civitatis redacti. Et
tum undecim centena milia iudeorum seu fame seu peste seu gladio vel
incendiis cesa, assumpta omnis reliqua multitudo que tanta in rerum
turbine capi potuit, fedum impiorum spectaculum fuit sub acto simul triumpho
agrippe fratris filius quam fuerat. Sic igitur urbe inclita a melchisedech
sacerdote vetustissimo ac rege condita, arce iebusea david rebellata
a salomone templo exornata, per grandi longaque regum serie splendida
in ruinas et insigni fabularum versa est. Amplissimum Salomonis opus
exinanitum et altaria ceteroque fedata, pontificatus ac sacrum illud
archanum atque solo sacerdotum principi notum prophanatum, et
aurea vasa purpuree vestes et reliqua ornamenta non modico priorum
regum studio comparata in Romanorum predam conversa sunt. Deleta
igitur urbe regia et iohanne giscalo capto et symone extirpato
alio quam purpurato fune impulso pro eximiis viribus ultio in publicum
veniat sese decius tercio russo altius victore iter romam pararet
bellique extremo commilitoni suo commissum est. nec mediocri manus cedar-
deret ut masadam in qua eleazarum cum parte iudeorum minus urbis
ruentibus aufugerat obsideret. quam ad id oppidum sua deduxit vi-
gilancia ut satis apparuit cum illud sequenti nocte ceperunt.
Quin obitum eleazarus ceterus se muro valloque inclusum, nec
aliud spei superesse preter certissimas hostes, et factum esse primo mortem
malorum omnium finem suasit. Iudei cum multa discordia cum
adversariis populo invicte dixissent tam viri quam mulieres longa et
accurata oratione qui desuasas voluntariam mortem suadere
conatus est. nec invanum. Illam unanimes in suam necem non
expectata luce. preter parvulos natos inde flentes quinque deme-
ntes invalidos rabie quadam instigati strictis gladiis primum
inde que castra cum igne consumpta incendarunt. tandem in se ipsos
quam facto sorte iunctos sese omnes per minuta voluntas occidere adeo
ut nil preter incendii reliquias et mortuorum cadavera victor delictum
mane ex capto oppido viderent. Et sic tam veterum scelerum
quam recentium ultio consummata. Sane et si manifestum sit regnum. et
omnis iudeorum multitudo dispersa non tamen omnis odii pace vivunt
adhuc valent quam semper in fixa de iactorum nostro et ... prosperat
condicio. ubique fuerunt. ubique odiosi. Christo infestati. lacerati
omnibus sectis ac religionibus suppediti delicti quam sunt. suam perpessi-
tum ducantes

Iniusta dei ira o vetus populus quo male meritos eduxisti
Nempe qui deum hominem dolo ceperant superiores invidi
ypacti rebelles que inexpugnabiles capti coacti sunt. Qui lib-
rat certissimum auctorem ligaverant armis Romanorum subacti cathenis
induti. qui barrabam seditiosissimum in pastore iustissimo homi-
prebuerunt. inestinctis vexari seditionibus perierunt. qui regem illusere
ac abnegantes dampnaverant sibi alienarum regum ac tyrannorum
sevicias et fastidia perpessi sunt. Qui palam iustum sanguinem effude-
rant sibi aspicientibus et clamantibus sensere. Qui innocentem inter latrones
affigi cruce instare latrociniis infestari plurimis ad inopiam
devenere. qui in monumento custodiis et sigillis divinam potentiam
coherere conati sunt in patria valida absconditi restricti ad vite
substentationem ex monumentis fetida iam cadavera reparare fames
compulit. Et qui matre filium violaverat in sue visis extimiavit(?)
matrem alterum fame publica suadente vestorum filio comedi-
sse. tot pretiosum corpus innocentis lacerarunt flagellis aut sputis ceni(?)
deturpare maculis quod ipsi aut pallore inedie aut mor-
borum tabe seu percussionibus hominibus vel volucribus hostium enormes
ac horridi facti fere sunt. Et ne quod ille fecit primum crimen in salva-
torem orbis invidia suasit augeasse ac omisisse illud triginta argenteos
immaneo in ultimum omnium adiectum populorum sua miseria saciatam
invidia ex ipsis sub corona hastatis vendita pro argenteo uno XXX
congressi sunt ut ipsi emptum morti adornare ...
et interventum abhominationem emptorum suorum venire vel
mallent quam tibimet quam mancipia reservare. Quam obrem actum
est qui ... iusto ... crucem ... multas iniusti per
ferunt iniustissime. Et ne credatur omissum qui pro salute
humani generis labiacum acetum felle mixtum porrexerunt
per compita nationum et theatra turmatim servus ducuntur in testium
ut quod clamaverant iusti sanguinem in super se filios que vestros se
sentirent

Liber octavus Jo. Boccacii

Quid in me satis animadversum est quietem corporis
nimiam corporis immem et ingenii hostem fore
Quod quidem et si iam dudum ignavia mea sepius
expertus sum tamen in ista letifica mundi

Nam dum omissis habenis in amplissimum ocium animus labitur intel-
ligissem intrando. curamque propriam demum ipse sapientem fore. nec nedum
alteri verum michi ipsi in nobili satis mortuus forte viderer. et esto
experrectus aliquid accepti laboris curam revocarem. mitti timor mandaret
quia iacens aiebam. Quid demens sudore excruciaris intantum Quid
veterum monumenta involvens tam assiduo vexaris labore cum a
nemine impellaris. Ex antiquis vivis nominibus litterulis famam quesita
perlate dies nominis tui decedes Qui insana cupido advenat hora
et iam est que te a ceteris mortalibus eximat. que corpusculum contra-
tum. que te equitat in cineres. Quid ergo tum nil ex morientibus
verba amplius sencies. et si orbis totus ore pleno nil aliud preter
nomen tuum laudet tamen honores aut voluptates assumes. tum
ea quippe plerumque effigies tua cognoscetur perfecto tuis forte cunctis
tibi probiant. Sine quid nomen tuum quod tam egregie posteritati
paras multis patere et tempore. Et utrum iam sit incertum est et si sit a
futuris sit non minus alteri quam tibi labores cum tibi possis ignavie
quiescere. Desine igitur et quod datum vite residuum pro temporis qualitate
peractas. Talibus ergo pluribus cum similibus suadente desidia sompnum
in meo victus in tertio caput quod in cubitum fuerat erexeram in pul-
vinar iam reclinaveram. Sed ecce visum est michi nescio unde missum
ab aere homuncionem astitisse aspectu modestum et moribus venusta facie
ac leto pallore conspicuum virenti laurea insignitum ac pallio amictum
regio summa veneracione dignum. Quem dum oculis sompnoque omnino
excusso attencius intuerer agnovi eum Franciscum Petrarcham optimum
venerandumque preceptorem meum. Cuius monitus semper michi ad virtutem
calcar extiterant. Et quem ego advenientem intuitu meo preter solitum
cum paucis me accedens pauxillum spectaret incepit. Quid iaces ocio
professor egregie. quid flexa inertie suasione torpescis. Cum ego
rubore suffusus deicerem in terram oculos. que paulo ante inerti conversi
incliti viri obiurgans causa esset. cepit tacitus expectare ipse
vero sequebatur extimans. Ergo ne propter meis intellectum adeo
offuscatum tuis incerte ocium commendando laborem preponeres. Non equidem
michi magis suasisse videris quam laudabile esse. Quid ergo iaces in
ablutus es qui ad laborem natum hominem scripsisti. Numquid iam vicium
tuus devenisses stulta seducta opinione. Ex qua ne adeo insipide
decipiaris. audite quid dixim fama quam tu pauloante dampnabas
unumque bonum acumens mortalibus exoptatum est. que cum variis
pervenirat viis. Non nisi per virtutem acquiri. Cum igitur si ipsis

dampnet virtutis exterior dampnum Verum est peracta per orbem
iuventus lucem tenebris tandem cognoscimus. hec dumtaxat monere
confusa bonorum multorum nomina et fines usque terre tollit in lucem hec
monimentum animos qui prostratum iter summa cum claritate deducit in celos
hec brevissimum mortalis vite tempus facit amplissimum et quod vitam
aliam defunctorum peragendi mirosque testata honores ac agente tuncque
patres moysen aristotilem virgilium affricanum catthonem alios que
cognoscimus laudamus et colimus magna quoque animi voluntate scrutimus
dum id quod illi susceperunt anxii nos labore nostro apud futuros
posse suscipere credimus Et sic futuram gloriam sperantes anticipamus
Quod si quis parum apud mortales existimet sui presertim non satis
est compos Non ergo negligenda est. non ocio calcanda. non tamen que
maiore et super flumen detestanda. sed prestanti deum tantis expetenda
viribus est ut dum teneat ipsa aplicare gloriam illum tunc a philo-
sophorum iudicium ex cognoscere Cedebas invidiam desidia involutam
tua nomina sed tamen ex ante futurum ex Quod preterea cum multis
Quid quod tantum claritati magis quid est quam felicitati alterius invideo
Quid acie tuo tenuaris publice quod forsitam de alteri labore tuo at-
tinere velit Nomine facito est alteri laborasse cum sine premio missere
tabuisse Sed quid hic nolo est conformes nomine multos puto
quod suum non est accupasse Non que potuerunt preteriti tenum si preterea
nomina cetera ignorentur eadem in discrimine sunt. cognomine aliorum
effigies cognoscatur et tua per eorum multa nomine tuo ubi tua
sine alterius preterea est futurorum iudicio expavescendum parumque sicart
Ne te bene agente tuo nomine detrahat consilium addiciunt Cum obscure
plures latebras excuciendas ducerem vi asinino claritati ignis
nunc inlevi sal adiutorem. ait et in preteritas istud despectabile
hominum fame ut gibbos claudos tortuos et genere deformitate
deformes decoros splendidosque augustosque posteritati denuncient
et si per alios eneo fac si passus qui metallis aeris famoso
splendori aliquid super addas Sic nos michi multiplices scipiones
affricano primo michi catthones censorino michi quintios cincinnatis
Inter Stoicos platonem peripateticos aristotili poetas homero
aut maroni. si nunc aliud dignum non potest metallis aeris fingendo
dignitati super addemus aliquid Sed si omnino vero apud mortales
perdatur ymago apud deum Cum ob gloriam mortalibus
laborantes perdi non potest ipse quid vult nec decipi patest

Et quod aptabilius est labori non parum nimium impendit, et quod
per contingit feliciter laborantium cum a deo acquisita illi commissa talenta
sunt duplicata restitui videntur. Ergo agendum est laborandum
est et totis urgendum viribus ingenium ut annullari segregemur grege
ut tamquam nobis prosit praeteriti. Sic et nos posteris valeamus ut nomen
nostrum inter perennia conservetur ut fama consequimur eterna ut videamur
hac in peregrinatione mortali deo et non vitiis militasse. Sed multa
passum et meruisse aliquod in somnolentia tua surrepsisse
summum. Verum cum sanitas nimia non minus patiens stringit quam tene-
let ebrietatis uti lenitate longe melius ratus sum ut inertie tue
ruborem inicerem parum quam meum livorem et ideo ne in furore
meo te flagello afflictem. Has tenebras tuas pelle ignaviam
contrariam serviens consurge et in finem usque cursum ceptum perage
ex quo mihi tibi glorie atque numero altius scriptorum poteris velis patiens
vigilasse, rationis cum satietate torpuisse. Dixerat ille mortalis
meos erros gloriosissimus homo. Ego vero mecum eo nomine magis
tpus exitio videmisse confirmo verissimis redarguentibus suis
ad inferos usque deiectus nullo pacto in eum relevare oculos non
audebam cum primo meus dolor stolidissimam opinionem meam dampnans
inclinatum optabam ut facilitate sua in anxium petitis dispositis
spiritus revocaret. Tunc ille qui opportunitatis mee conscius
nube mentis indignationis applaudendo velut fugata limpidos oculos
resolvit in risum dixit amice argumentum purgate ignavie
est te adeo vidisse dictatum satis est primo multum. Surge
ergo ne deficias te mora deperdens, tamen deiectus ne insig-
tiori tam dampnosam stultis suasionibus trahi te sinas. Ego
autem ubertim lepiditate leniter revocatis paululum viribus
Et si non omnis abiisset rubor inspecturus preceptoris mei clementiam
in celum faciem elevavi. Verum ipse tamquam officio suo functus
non aliter quam in expressis ventus abiisset. Quam obrem
in meipsum collectus sentiens quibus modo extiterit deiecti insipidis
dampnata detestabili opinione mea in meum officium calamum
reassumpsi.

Erat equidem destitutus viro clarissimo completus
undique lacrimarum locus quorum per ingentia Cesarum
videbatur. Verum alios Domitianus insolens anteibat
quiritans dum amplius principatum sui gloria victum se arbitr-
aretur intercepto et papulari sandapilo deportatum et cum
detectore tumulatum. Sic et Conradus Anthonii senior filius
toto orbi innominatus per multiplices imperii sui sordes

apud vestilanam concubina eius Marcia cum aliis pariter conspirante
gutture captum se necari quam vactinum anxie querebatur. Hel-
vius Pertinax dolo Iuliani viris proditum in palatio Rome se detrun-
catum. Et quomodo et Iulianus a Severo victum se et cesumque apud
Milvium pontem lamentabatur. Insuper Pescennius et Albinus
habundantissimus lacrimis in Syria primus et apud Lugdunum alter
Severi ope cesos fuisse firmabat. Hinc et Archig Caracalla
Parthos quod illum apud Edessam trucidassent conturbatum
Macrinus et mox ipsos quod apud Archelaidem seditione suorum
confossus sit gemitu cruciabat inquietum. Veterum acrior querela
Heliogabalus turpissimus forte suarum inmodice turpitudine cameralis
faciebat exprimere ut ex eius potentia solius assumptum fuerit quem
anno veniens omnia de pane consorte eius in cloaca tot tam
sordium detinetur ungeret ac adolens detraheretur cadaver. Verus
et Aurelius Alexander et Severus conspirationem apud Mogunciacum et Philippus
pater nec ne Romae Philippus filius de tua fama quam pater
una se cesos militari tumultu afflictabant extreme. Ac
mox Maximinus et Gordianus hic quidem apud pricium Aquileie perpetrato
ille post multa egregie bella gesta factione suorum haud longe
a Circesio trucidati sunt. Deplorabant hos et Decius erat in misera
quam mira infortunium nati defleus quod ineptum se ceteris
cesum faciebat quod simul pater et Gallus Hostilianus quod cum Volu-
siano filio in foro Flaminio seu ut placet aliis apud Intera-
mnam apud Emilianum occideret flebat anxie. Quod multis
omnium veniebat hos inter Valens Augustus tempore conspi-
ratione et simili veste contectus quam ita nimis herum quod solus
suam ignominiam faciebat. quem in absolucione sui nominis detesta-
tione pluscelis vertitudinem solus assumpsit

Cesis Gallo et Volusiano
imperatoribus ac Emiliano imperii invasore Valerianus
ab exercitu Retiano et Norico augustus salutatus est
et autem quam tam grandi initio fortuna fauit ut hoc facto Galli-
enus eius ex decreto senatus sublimatus sit in Cesarem. Qui-
cumque finem ad originem victum est. Sed dicit ratione utrum
tamen Valerianus igitur tam nati quam suo fulgore mu-
adeptus fastigium ad instar fulminis repente corruscans effectus
est ad confestim extinctus imbrium globus excussa lucem

lampadem extinxit in tenebras vero quidem diuum et clarorum sic imperatorum
decorum cultu permaximi pergis imperii initia testacium et in capitolias
summa pietate surgentes bachantur fetali sententia quod ea undelibet
salidarius extat domini viros et robur omne Quo dum agitur ecce
Sapor persarum rex maxima cum armatorum manu mezopotamiam
omnem occupat inde Syriam et Ciliciam et Capadociam et igne
ferroque cuncta vastat Quarum in exercitibus timens ceperit ergo
persentiat et priorum adhuc sanguine palludatus expedicionem parat
Dux et exercitus repulsi quod impetum primo passi mezopothomiam
usque peruenit Quo Saporem sibi obuium aduersus quod legiones
educens arcumque manu constres barbarorum ingenti concursu tota die
Romanam coacti sunt. Ipse vero facta cede suorum minus captum
et perductum ad saporem cum enim victor et illum traxisset in persiam
in sempiternum Romani nominis dedecus omnissimum cunctas damprum
ut non solum spectaculum fuit miserabile vitam ut quibus ipse conscenderet equum
detestissime sortis homo Valerianus curuatis pauperibus pergignum ille
prebet astarsum Quo in officio vite fuit residuum et miserime
expirauit.

Superari reges ornatu curribus prenari regnis tradi
in pampam triumphi carceribus trudi inopes mori tam
dare et huiusmodi circumagentibus fortune nos vetus et pristinum
est victoribus calcari pedibus et per eorum humeros equum conscendere
aneunc victor ante infelicis Valeriani secula auditum est Meruit
susceptor sed auctor extitit indigne inquietudinis causam. Sapor in hostem
honeste omnia perpetrans non inficiar sed hic fuit hostis nunc captiuus
est. nec fuit hostis cuiusque sue irritatus arma sumpsit. Sapori non si
fortuna famulatur an ab hoc tam ignominiose pedibus calcandus est
has insolencias deus impune non pati et ne ad extremos vagetur
persarum inuasores imperii ne mediam vexauerunt Romano sanguine aridi
ingenio mulieris capitis in utre sanguine suorum pleno ignominiose
detrusus est. Post diuicias et potencia tumgidus alexandrinus et
athenienses spoliis victis in patriam redijt vilipensus Sed quod
vetus ut superbiam exercet. huius verso flecto in solum oculos
dum pompam considerat debuerat et quod calcabat vestigio opprimere
in saxeo fuisset mortalium miseriam condicionem et dei iusta iudicia
aduertisset Cuius et ipse tum reliquiis subiacet Nam id quod pedibus
calcabat paulo ante longe potencior arbitratur
conspectum inflatus Sapor Valerianum calcans romanum calcat imperium

cirabat hominem calcabat. Tunc imperator cum legionibus
periat et fortune vicissitudinem in maiori quam satis erat per honori
fortunam sustulisse captivum ignominiose victus fuit victoriis splendidior
gloria quam vicisse. Nec unquam laudabilior miseria quam tu ulterius
in malis data est hereditate. Quidem tenda propter placuit induta
in malicie exasperavit humilia. Nec usque fulgidior quam sceptro
victa clemencia. Sed quid tu dicere quibus ut excelsa et invicta
est sit innata crudelitas. Ast tu inter senex infelix paululum per
exhibitum victori turpe simul tumultu erige desinum prudens
sis. Nolo quod fractas vires cathenas et carceres olim plurium
regum extrema solacia. Dum loquar inspicias. Quam primo dum
flexus in terram paplicibus quos paulo ante inter principes te coram
orientis flectebas. Dum manibus extensis in lutum quos smaragdis
plurimis auroque insignes annuc regibus porrigebas. Dum tunc
dicis qua lauream gestare solebas sublime imperantis insigne
dum terga romana purpura contegit. Solita pedibus ascensum
sapori causata conceris et dissonos strepitum barbarorum te iacere
te audire plausum. Volo intereas. Nunquam in mentem venerit te
Cesarem te Augustum te insuper fuisse Romanum si neges ac cum
calcante gloriam talem. Quid ipse quid mallem nec in-
me est ut potius decoris in memoriam et dignitate atque extreme
sortis hominem si fatearis quod verius credo ut Sinam quod hostis
in bello ac manu clarum in astra videatur efferre. Quo-
quam inter perfere queras quam pacia. Quo consilio extrema ignominiose
decreti simul vitam finias. Si non possides prorsus genere consulatus
posse conditis augustalem insuper assumere dignitatem annis
hunc. Quid in fugandi maiestatem Romae auctius tam
scivisti. O Romani sanguis rubor et ignominia
sordidi spem abiecisti. Oro Romani potius ac actum saepius
simplicita meminisse dubitas. Non dicam pro captivum(?) ...
Victam legionum primo in ipso captivitatis initio moriendi facinoris
Ciceronis viri publii crassi. Cum tu victa ad arma stomitus ethetim
strenui viri publii crassi. Cum tu victa ad ar stomitu theum
aliud contemptate vatis Romane maiestati quam est potius fore
vigi qua regebat equum ductoriam sua instruxit in mortem. Ne
potius videtur spem vetere in decoris sublimitatis amisisse satis
et stetit nisi audire fecisses. Nec ille victimas fusos passus
inimicos. Nec Romane nomina in consuetudinem martium in cresos
hostes forsan obsistere reddendus sic abicienda est spes perfecto
facere. Sed satis videtur dum digne compellitur

apud potissime sacre christiane religionis ignaros et in qua via potius
videre meliorem quam in illis tibi fuisse et in monasterio abisses verum autem quoniam
tot pati decorata te quoque Maximinus cum Italico digne audisse imperio
Non vetus illud et Romani nominis verbum aspexeras capi utique nostri-
pare decoraque ignorat fortune succumbere omnia fato tristique ducit Nova
et speciosa quam intentus exagitat quam compressus uteris qui se extinguerent
replicabis circa vincula custos pervigil precipitia laqueos et gladios
prohibebat O scelestè tam paucis viis itur in mortem ut reliquit tantam
Agrippina marito Tiberio Cesare illa que sumit mediam singulare te potuit
custos sed ut cibum tuis gluttis cave non poterat quod si fecisses cum
quo cupiebas via alia prevenisses arbitror Postremo dicas liberator
speraveram sed queso dicas a quo amississent victoriam qui se te non
mechatum nostre suspicacitatem olim a filio cum accidentali gloria
imperio ignavie tue similis luxurie vacas et ocio nil preter tuum
redditum expavescit adversus tribus quorum tantopere religionem colebas
velim patribus suas aquila captivi ducti sunt reportant sedes et sua quam
aliena vincula impetrat Sed quid mirum expectabas ut ipse verum
deum illius nominis cultores tam inani persequebaris impetu exagi-
tatus primo ex persarum sorte te reportaret non solum mentis quidem
O detestabilis malum pios lacerabas in sacrilegos mereris Quid vir
in nomine hominum genus ingressa sex eos deos excolere recusabat illud
in sensibilibus adorare siverat prius parrige artis opportuna detegere
vincebat inde apificem bonorum omnium largitorem et qui sanguine
pro salute cunctorum effuderat adorabat quid adversus si quid hostile quod
mali in hiis actum est ut indignior imperatorias mentiri patiebaris
egyptios eisdem colentibus ignem et iudeos sua sabata colere christianos
verum deum orare pati non poteras homines insuper moribus honestos
doctrina sanctos sanctitate venerabiles mites et amabiles caritate et legibus
obsequentes hostes assumpseras et eius postulabas auxilium Cum
si patrississes ab orbe toto indixisses exilium Sed vix credam quia
quam adversa conscientie accidentibus quibus crassos ignorantie nebulas
amovere Quid tandem in initiis primatibus tuis quod in christum faciebas
clarum depressa sub saporis pedibus ingemiscere

Erat nunc gravius tam amplitudinem maiestatis quam dolorum laudum
thesaurum catena subsequens antecedentes continuabat agmen
Cum hac enim Galienus ante alios querebatur qui se regente
imperio nationes plurime rebellassent ipse quoque perpetuo tam magne
molis anime pueritiam apud Mediolanum ab inimicis oppressus fuit
hinc Quintilius Claudii frater qui fere ab initiali imperii gloria repetita
atque ab insidiatorum gladiis illata morte subtractus fuit mestus addebat

Quem Aurelianus ex Ripensi Dacia oriundus strenue virtutis homo
cunctos superabatur cum amaris irrigans lacrimis quod post multa clare
ac feliciter bella peracta fraude cuiusdam sui apud Cenofrurium
inter Constantinopolim et Eracleam iter agens amicorum manibus
trucidatus sit. Hiis preterea Tacitus sexto sui imperii mense in
Ponto Tarsis insidiis ingemiscebat suum. Et cum isto pariter
Florianus se confossum tercio imperii mense plorabat. Et una cum
his mox Probus preterea multa sua commendanda facinora fracta singulis
vote(?) se in turrim apud Sirmium intuenti ferrata militari oppressum
tumultu dicebat. Cui adherebat et Carus Narbona oriundus cum
Parthis incursans cum fulmine quod tusacto(?) iam imperii sui biennio
repressis Sarmatis Persis quod superatis ictu fulminis quod hostem suum
prevenit. Post quos innumerabiles aderant quod apri socii sui dolo
clam Numerianus raptus sit et occisus turbatus plurimum merebat. Hiis
erat immixtus septimus dolens quod ab eisdem apud Dalmatas
fugit ad imperium sublimatus eque occisus sit. Quid ceteros
quid Valentes Licinium Calistum Marcianos Pisonem Emilianum
alios quod plures ... omnes describam. Et quippe longissimum
et Zenobia Palmirenorum regina dolens quod Aurelianum triumphantem
decoravit destiterit(?) ... processum

Zenobia a Ptolomeis regibus duxit originem femina moribus
consiliis eloquentia et corporis robore insignis et bellicis
disciplinis instructa que cum maximum suscepisset imperium egregiis
facinoribus susceptum est meruit ampliare. Nam cum Odenato Palmirenorum
principi nupsisset et ex eo prolem geminam suscepisset actum est ut Valeriano
capto a Persis ex quo Odenatus illico orientem occupavit dominio et regali
insignitus titulo una cum Zenobia coniuge et regina ac Herode
filio congregatis copiis Valeriani quem inertis filius negligebat Valeriani
cum arma direxit in Persas et in partes Mesopotamie atque alia plura
redegit Perso fugato quod Saporis exercitu. Inde convicto Macriani filio
adversus Galienum arma movente intervenit et oriente motibus omnes
summa cum diligentia atque felicitate compescuit. Cumque cum plurimum Zenobie
fulgor aut tuus viderit Odenatus et Herodes filius eius quo splendore
regnantes a Meonio Odenati consobrino ardenti invidia percito occisi sunt
cepit quod preterea Meonius imperare qui ob luxuriam et spurcitiam suam suis
odiosus effectus iusto Dei iudicio ab eisdem occisus est. Zenobia vero vili

pdita anno imo mortuo et pingrio et hoste insup cesso heremianu et
ptimolau puros filios pduxit i mediu eoru nomine patriu occupat
impiu regio cu maiestatis habitu parvulos filios Romanorum impa
toru insignibz decoratos p se ferens concionibus militaribus
quas ingenti animo frequentavit p plures annos armis induta nec
mollicie muliebri sed quod militari austeritate refulgens operatibz salu
tare ducatu exhibuit et orientalia Romani impii iura adeo occu
pit et tenuit Gallie Romanorum ducu ope cessis ubique tirannis ut ad
manus diui aureliani claudio augusto mortuo res pu devenisset
indignu ratus femina romani pte impii possidere in zenobiam arma
convertit. Cetere quidem non pertinuit sed acri animo viribus convocatis adversus
aurelianu descendit in aciem. Sed quid refert. Et si multa sit virtute/ascendebat
tum quoque cedendum e/aquo nec zenobia minus evasisse potuit. Nam
diu pugnatibz suis nec milite nec femini ducis more acta pagit
nolentem fortuna superat: et una ad aurelianum usque captiva pducitur
qui dicto victoriam plurimu esset insignis. hac tanta animi voluptate suscepit
cepit. ut non verit virtute mulieris: viceli pposita sexui. exca ingenti
cum pompa ducatare triumphu cui ipsa cum piecedens plurima cavitate
attribuit Nam bellatrix mulier et formosa gemmis atque auneis copedibz
vincta ante robusti vigoris existet laborans sub pondere ad consistendum
aliquando coacta e nec sine matronis verum et viris ppspectatibz monstru
osum quidem laudabile inferebat Cetere postquam ex regina inclita captiva
de se spectaculo pbuit inter romanas alias mulieres vite residuum deduxit
Mortalium cogitare nimium inconsideratam cordiae quam crebris atque dissonis
mutacionibz concussa distrahitur. Si nuper imperatoribz admirabilis nunc venit
miseranda plebeis. Si nuper galeata contionari militibz aspecta nunc vela
ta cogitur mulierculam audire fabellas. Si nuper orienti presidens sceptra
gestabat nunc rome subiacens colum sicut cetere baiulat. Quid multa dixerim
qui si bellice ministra quoque semiramidem et quoque didonem pdicaverat nunc ut
zenobie nomine si possit debeat exopta. Iste igitur humane conditionis memores
et stadite celsa ut aut omnem fortune ipsius auram timeatis aut ipsi
impulsu minimo in morte teterrima corruatis

Uti qui paulo ante nunc Persis nunc Macedoniis nunc suis et egiptiis
calamitatibus fere absque intermissione plurimum infestabar. sic nunc
ytalias et potissime cesaris erumpnis astringor mirabile dictu ne dum
scribere queam sed nec enumerare possim. confestim assidue suas deflentes
miserias circumstrepere atque clamitare cerno depressiones ignominias sentio
videns quam arbitror preter Roma in se totius orbis mole traxit. mecum
dum usque a Zenobia absolutum exurgere et ecce Dioclecianum augustum vidi
non absque ea maiestate conspicuum qui ex obscurissimo Dalmacie loco genitus
in fulgore fuerat sublimatus imperii nec ea feroci tremendus qua apud
res novas molientem dolosa sagacitate trucidaverat. atque Carinum inherte
cesare in fugam inclinatum contriverat seu maius Achilleum apud Alexa
ndria tirannide occupata tristi cum egipciorum strage longa ad obsidione
captum calcaverat vel in humiles veri dei cultores acerba persecucione seviat
Eo in habitu quo haud longe Salona olera dudum privatus serebat. acer
que mestus immurmurans criminabatur Constantinum quem ipse in cesarem dudum promo-
verat eo quod voluntarium otium suum non solum minus inquietasset sed eum adeo
timidum reddidisset ut sibimet ipsi ad illius effugiendas manus et ut debitas
sceleris penas daret veneno mortem indiceret. Ex hiis querulus sui consortis
imperii Maximianum sequitur Herculeus quem cum vidi paululum seriosius de
Herculei Maximiani variis agitata | eo dissereret mente cepi
variabilis vita fuit. Nam dum alia seu ob depressam hominis condicionem seu ob
neglectas historias deperierit quantum ad me nunquam devenit quis eius pater que
patria fuit. cum ex privato ad augustale fastigium eum a Diocleciano imperante
promotum meminerim. Nam insurgentibus undique bellorum strepitibus primo ad augu-
stam cesarem elevatus adversus Amandum Elianumque qui manu agrestium ingenti
congregata quos ipsi baucadas vocant perniciosos tumultus moliebantur in Gallias
missus est quo bellicis eruditus et asper hoc hostes compescuit facile. Gallisque
pacatis cum iam bello egregius appareret instante hostium multitudine a Dio-
cleciano est in societatem susceptus imperii. Factus igitur Herculeus augustus confestim
expedicione adversus quinquegentianos Affricam infestantes assumpsit/ et cum
classe licitus Affricam tenuisset. favente ceptis fortuna hostibus domitis provinciam
omnem pristine tranquillitati composuit. hinc labentibus annis Carpis Basternisque
atque Sarmatis suo subactis imperio multisque aliis frementibus nacionibus a cesaribus
eorum sedatis evenerat ut qui inter armorum rubigine caligine obsitus ferrea
mente consederat apicem sole fulgidior orbi toto finitis laboribus appareret

Tunc cu videt victoriis gladiator Et ob rerum compositione magis delectaret
imperium assuit q' culme qd subditus uidebat ostitu repetino lubido torqueret
i inferum Nam diocletianum ero iam plenius sz quobre nescio / sz ea in
finem venit ut imperio posito priuato sese torqueret cum et bitalio id
simul conatus e qui cu acris esset ingenij agre suasiones suscepit
atq timens ne cum opa fuerat promotus eius de cui dextore suasum ponere
coget' inuita annuit et constancio atq galerio cesaribus imperio tradito
una cade q die apud positis insignibus principatus q duos genus
q cosspicua ut q'busdam placet primi apud Romos post exactos reges reg
li nitu gessere priuato in habitu coparuerunt differt tq de multum a casu
desessus Nam ausim infortunium dice qd qd progenitum sua sponte suscept
fortunatq ergo adhuc diocletius herculeus elatoris sue desiderium consulta
sz alit' e trorum tunes dimisit mete aut augustale sua i principe
reseruauit sz ig' exinanitq tn ocii' sera prima diutius cepit sed priuatos
mores q'ete q dapnare et in spote depositum regium cupidine reuocare /
et ingeni ay artes q uirtutes acuere / qd diu latuisse no potuit Nam cum gale
rius augustus maxencium herculei filium cesare dixisset orienti q spposu
isset actu e ut Rome a pretorianis militibus dicat' augustus qd herculeus
senactus illico cu minime vires esset dolo eripere filium et locum eius occu
pare arbitratus e sz adiutentibus militibus ignominiosis conuiciis detesta
bili spe mutatus e pulsus q priuatus et misere aufugit i gallias / q°
cu filia constancio genero tetendisset a fausta filia rex consilia proditus
massiliam spe frustratq diffugiens ne teracio fraudibus repetet qd sel
nolet relinquerat ut traditum e ibidem ope constancij tiranidibus occubuit

Galerius maximianus augustus fetida putredine tabe q scolida corpo
tus calamum fetida putredine i se traxit Cui ut herculeus nobis natus
magnitus a dyocletiano q priuato Iuuene cesar effectus e Cuius initio
parum feliciter fuerit successus Nam dum ad reprimendam nimiam narsei persarum
regis licentiam missus magna fretus fiducia conseruisset certamine victus atq dede
corose fugatq e quobrem indignatus diocletianus illum ei occurrete purpuratum
pedibus cum et a se continuo comitus laxissimum pluribus passuum milibus secus
terram deduxit / q ignominia tanta percussus rubore pudore e ut dyocletiano iubente
itinere p illiricum et messiam rursus sumpto et solerti studio undiq militibus supple
ment' q collatis adiusus superbientem victoria large q vagante narseum
acri impetu deduxit q° cum commisso q certamine tam ingenti consilio viribus
q usus e ut frattis primo concursu sua florem q virtute persis i fuga datis
tergoribus verterent' cunctos passim cedere coeus q precinit ut narseum castris

cia spoliaret in quibus captis coniugibus sororibus liberis que regis et persarum
nobilium multitudine preciosa omnique preda et ingenti victoria gloriosus exul-
tans in mesopotamia dioclitiano venienti secundus factus est obvius a quo adeo
gratanter et honorifice susceptus est ut iam astantibus videretur augustus Nec arbi
trantes diu lusit opinio Nam haud longo tempore effluxit et dioclecianus cum her-
cule in privatam vitam descendens augustos illos scilicet et constancium reliquere et sic ex
illo cesar ex proco maximus ex obscuro splendidus. et ex cesare augustus
effulsit. cum fulgori constancius civilitati prepositus imperio ociis forsan quam bellis
aptior affricam et ytaliam pro libito gubernandas adiungat Qui vero galerius glo-
ria sublimatusque ex nimia laborum adiutores maxencium et severum constituit cesares
et inflatus felicitate tam grandi in christi nomine arma convertit et hoc exiciali furore
compulsus sui tam suis edictis imperiis per omne eius imperium missis iussit ut om-
nes christi cultores aut suppliciis aut nominis abdicatione tollerentur. et sic ubique se per
dementiam carnificum officio in religionem innocuam seviebat id molientes
excipere quod erat per infinita secula duraturum O quantus hac exiciali peste
iustorum cruor effusus est. quot sub inmanibus cruciatibus exhauste vires. quot sanctorum
consumpta corpora quot ad meliora feliciter cum inmatura morte compulsa sunt
Sed quod oportebat cum nil stabile mundo sit ut sibi lubricum elatus exquireret
graviorem nullum maius aut prematurius ad casum indignacione divina est quam cum
ut maxencius cesar acerrime nobilis iuvenis a pretorianis militibus rome
diceretur augustus ad eiusque insolenciam reprimendam missus romam severus dux
a militibus suis derelictus ravennam fugisset ibidem obtruncatusque est tamen iam mo-
ratus galerius licinium honore prestigio adversus maxencium imperatorem spre-
vit iniusticia agente rabie in pestilentem adeo valitudinem incidit ut putrefactis
introrsum visceribus vitalibus non solum expueret sanguinem eo via obsistente ex auri-
bus naribus que rore non aliter quam ex putredine cloaca quadam omnes scaturiret
corrumpere tanto cum fetore ut quocumque deferretur illico aer tanto tetro inficeretur
odore, a qua tam turpi peste cum non posset medicorum ope levari in innocuos sevis
simus decreto imperiis delatatusque est Ex quibus unus ne omnino multis ad supplicium
duceretur qui egritudini daturus remedium inquit Sed galeri vitiorum multitudine opus
est quod pateris Iovis est ira. nam eius Iovis quem tu maximum optimumque vocas
capitolinum in arce nephario ritu excolis quinymo celestis qui ex virgine natus
celo preest imperat atque terris. et cuius tu iam bestiali sevicia pacis extimus sacerdotes
sectatores insequeris His audite exhorruit miserandus imperator nec ausus
est in veridicum reprehensore quod agere quinymo si forsan veniam dei mitigare posset
iudicium iussit edicto ne aliquem christicolam quis vexaret Sed sera conversio ad eius
corpusculum penitencia fuit eo quod non tam efficax ut in aliquo movere tanta sinceritate potu-
isset verum acerbitate morbi exasperatus totumque confusus pervenit ut destitutus
pacie viribus spreta imperanti dulcedine, qui in christicolas efferata mente sevierat

in seipsum cum crudeliter agere cogeretur demum malesanum spiritum solveret. Sic non
qui reges exteros exercitibus suis compresserat quorumdam indignatione fuderat
propter vermes exhaurire non potuit et suum indignatione in tabe vexati colmina
vidit et qui tantalus alter media rerum in copia inops auxilii exanimatus
ad inferna descendit.

Longa quidem et si diu continuata sit restabat augustorum dolentium series
post gallorum quam cum coronam usurpare magis induere ob plura facinus
maxentium herculei filium astante agnovi dicebat enim non solum se ab augu-
stali apice deiectum sed a constantino constancij et helena filio pluribus preliis fusum
et inde apud milvium ponte superatum et in tiberim mersum et enecatum. Erat
et licinius augustus querebat se ab eodem constantino primo in pannonia et apud
cibalas iterato consertis preliis victum atque fugatum et tandem pace habita et
rescissa navalibus atque terrestribus certaminibus pari infortunio apud nicome-
diam sibi facta deditione cum insurrexisset interfectum indoluit. Sic et Crispus et
constantinus iam dicti constantini filii et licinianus licinii augusti genitus
cesares et optime indolis iuvenes ob imperatoris furorem etatis eorum
flore surgente quod confossi fuerint querela lamentacione dolebat. Dalmacius
inde a constantino patruo cesar factus et imperii pro parte volens heres
suscepta volnera a tumultuantibus militibus vidente constancio consobrino atque
tacente ex quibus morte consecutus fuerat alto cum plangore monstrabat. Eque
constantinus augustus prefati constantini filius fortunam suam subsequentem male
dictis execrabatur se asserens apud aquileiam adversus constantem fratrem prelio inito
non solum a spe deiectum imperii obtinendi verum a militibus ad necem usque plu-
rimis volneribus esse trucidatum. Sequebatur et constans predictorum frater
qui esto sua vita reddit se occisum magnencij factione querebatur. Ceterum inter
veternione senem ab imperio deiectum et nepocianum non suam insolenciam sed militum
magnencij rabiem atri clamore deprimentem magnencius ipse dolens preteritis
incedebat nec inmito si deploranda est parentum rerum depredacio. Nam cum illi iam
post maxima cessisset imperii et obtinendi totius spes fere certissima videretur
inito adversus constancium prelio adversum apud mursam exhaustis iam fervore
pugnancium nimio Romanis viribus victus in fugam coactus est. Cum dolore
et rerum desperacione impulsus seipsum apud lugdunum iugularat. Erat et
decencius cesar frater eius audito infortunio apud se nonas inter
laqueo timasse deflebat. Cunctis insuper veniebat infestus gallus con-
stancij patruus dampnatus non ex cesare tirannum effectum sed quod iussu nepotis
occasus sit. Post hos et iulianus appostata divino confossus gladio victi cives
in dei filium sit et mortuus anxietate sua blasphemum leniter putans
incedens exasperabat. Cum ob eius insanie audaciam ut de se scriberem aut

Paucis licet multas miseriarum mutarat
placuit conclusisse delectat ut recentior minimam attritum labore viribus
in appositum scripturus devenio. Cum constantini magni nepos ex fratre
cum de se primo spem optimam tribuisset postremo in exitium pestiferum prosiliuit

Ita cum abiecto detestabili idolorum cultu divini verbi veritas mira fecun-
ditate polleret. hic ut puto sacro spiritu tractus habitu monastico sumpto inter
vere religiosos viros domino sese dedit obsequio. In quo dum sanctissime
per tempusculum perseverasset suggestione hostis antiqui factum est ut relicto
cenobio repente sese inter milites ad castra conferret. Tunc occiso iam
gallo fratre suo et in matrimonium ei data sorore constancius promovit in
cesarem creatum quem tradito illum defendendas gallias operam silvanum tumul-
tuantes misit atque dum Germanias cum pacasset et ingenti sollercia sibi con-
ciliasset milites in turpidinem atque spem imperii lapsus est et ut eo
potencius totis affectibus cepit insistere. Demum cum non satis unicum esse tam magis
auspicis cerneret nefandorum spirituum uti suffragio aliquo in talibus docto sua-
dente conatus est et ut placet aliquibus pactis detestandis ceremonijs
in eorum usque venit colloquium a quibus si cultus veterum eius per constantinum sub-
latus instituat. quod cupiebat imperium promissum est. Post autem quasi petentibus
eorum fautores cooptaret omnia ac audere ut eo perveniret incepit. nec in
fraude spei defuit exicialis effectus. Nam gerente constancio adversus parthos
bello exercitibus militibus eidem in eius gratiam augustalem sedem audaciter arri-
puit. et confestim ad illiricum obtinendum concessit. ne voto frustraretur inva-
sor. Rediens constancio parthis omissis ut rabiem comprimeret invadentis inter ciliciam
et capadociam morte affuit. Tunc a pace omnium obtinuit reipublice principatum.
Quantum ab illo differens qui imperium humilis pallens quam cenobij claustra lente-
bat gaudium nunc convicijs et superbia turgidus hinc inde discurrens armis
a diversis catacombis omnia temptat. Tunc cum infausti fautores sui deo promitte-
re fecissent primo principatus ingressu ante liberalibus eruditus philosophis vacans
optimam de se spem tribuit et potissime dum a studio singulos amicos tolleret
provinciales iniuria foveret. tributa reprimeret. et apud se iustitie parit exhiberet
Demum tamen magicis suffragijs omnia posse que vellet. ausus est opinione
pitagoricam asserere palam se Alexandri magni spiritum possidere. Ita sibi mores
atque desse. cum iactatione sollicite ut opere veram ostendere posset totus in obsequium
regis arabum alia tunc cum predecessores via sese exhibuit. Nam quod ille supple-
xitis fortis hic viribus atque et blandicijs et muneribus obtinere conatus est quod
cum frustra cognosceret multis commodis privavit innocuos et adversus iudeis
cum agi frustra cognosceret multis comodis privavit innocuos et adversus iudeis
hostibus reedificacionibus in ierosolimis dudum templi concessit arbitrium inde tolle-
rabilis ... palam se filium dei quem galileum et nazareum deridendo
vocaret. Sed mortuum quem hoste oppressus est nec dubium cum more porum
fecisset in eos in bellum superinmineret per tyrum obstitisset. Adque cum ultra
spatium annus evocatus accederet templa deorum aperiri iussit et sollemnia
ritu prisco instaurari sacra eius christianorum sanguine se immolaturum sollem-
ni voto promittens si victor hostium remaneret. Eductis quoque legionibus in saporem
regem persarum arma convertens tesifonte usque pervenit. inde castra movens
transfuge ductum in altas desertas quoque solitudines atque in vias deductus est

qui dolos duces adduxit in quibus adeo miser exercitus aquationibus est ut
deperire funditus crederetur. Nam deserti tantis solibus urebatur estu ut galee quasi
igne fervent. fervebat solum et arene adeo ut igne esset militibus
firmare vestigium. Erat insuper omnis sterilis locus nec usquam diu quesita
ulla apparebat aquatio periclitantibus igitur difficultate miseris non innuen-
tibus in tam extrema necessitate rotantibus non supplex ad eum quem spreverat
et qui solus eam in solitudine opitulari poterat apostata conversus est
continuo diro vexatus stimulo ne tam diram tristem suorum perniciem cerneret et
ut liberius in hoste suum verbis et ignominiis exardesceret quasi subsidii
aliquid quesiturus solus paululum secessit a suis et solita mentis agitatus
insania natum et eius unigenitum matre quoque tormentis sevis et maledictis
mixtis cepit in auctorem periculorum verba que tela convertit. quibus veritatis longe
patientissimus deus actum est ut in exprompto blasphemator conspicit obviam
milite hoste habens quem cum tam tremende fero quoque divinam providentiam conspicere
obloquentem, hic adhuc lancea ferens prostravit in solum clamitante quoque et suo
semper sanguine revolventem perimeret. et quod miraculo ad scriptum non aspera
milite prostratum cernere// Sed ut legitur in gestis basilii a mercurio quondam
christiano milite pridie cesaree tumulato cuius arma eius in sancto ritu preseo in
parte celebriori templi affixa die illa qua nepharius appostata occisus
est nusquam visa nec usquam reperta in sequenti vero luciano atque in cruenti sanguine
respersa suo in loco inventa fuit. et qualiter ad eos delatum sit firmant
dixisse obscenum hominem deum infaustum emittentem spiritum vicisti galilee quod
argumentum est eum occisorem suum in ultio cognovisse cuius exinde cadaver
dicunt quod fabiam vitam refecerit iussu saporis regis acceptum et eius
corium artificialis venustatum manu et crocinco decoratum colore et selle
regis insertum. Scripta preterea studiorum suorum insignia plura. Nam preter
innumera instructa magice artis atque precepta exculterata mulieris atque
suspensa crinibus in satallo apud carras inventa est. Cuius exactibus
creditum impurum hominem pervidisse futura. Sed et in antiochia arcina
humanorum capitum plena et in puteis busta reperta sunt. et alia huiusmodi plura
quamobrem maximo cum gaudio nunc christianorum sed gentilium ubique locorum
juliani periclitatio celebrata est

Non habeo fateor quid satis dicam in homines tam scelestos qui quadam
bestiali temeritate impulsi ore spurcissimo ignominiosis quibus omnibus
bonitate divinam honestate integris sanctitate et pronum hominum opprimentem deturpare
et si possunt exinanire conantur. O scelus indignum quod est cernere quosdam eam in
dementiam devenire ut arbitrentur se non haberi quod accipiunt in fidem pro deo voluntatem
fecerit blasphematores et nonnullos suum ob favorem tanta exardescere ira ut eam
in deum convertere desiderent quod impossibile blasphemandi demonstrat. Nonne hiis
intellectus aliquis non ratio non memoria nec recta intelligerent quod si dei opus
consistere inanes esse iactancias et veram gloriam in humilitate fundari.

agnosceret deum pia mentis affectione colendum timoreque eius vera paciencia
oppremendos et mala pena minuenda non augenda blasphemys remiserunt
que obscenis contumelys sordidare conati sunt respersum regis laccessitum
cruci quam affixum ut nos in libertate reduceret et sanguine suo quas penitus
contraxeramus inobedienciis sordes abluerent et custos fenestras celi animas
apperiret. Taceat ergo vermes putredini nec audeat sacrilego celum laccessire
vocibus et insipidis conatu velle turbidare qui secum suam magestatem adversitas
altissimi locatur. Et si ad eorum bestialem ignaviam retundendam cetera
desint exempla spectet se coram suum propere Julianum etate robustum armis
indutum amplo vallatum exercitu et orbis imperium obtinentem non celesti sed
nunc non humana elune sed a fera pessima sed eciam mortuo milite Non
immaribus quibus cultum sublatum restituerat galileique ita uirum pleno vul-
nere deberet ore prostratum virum morti quod dampnatum perpetue et deum cuius iniuriam
supplicandum oportere esse deum fateantur et timeat suum quod scelus non amplius
provibus perituri contricione lacrimis quod detergat

Quid refert Volebam ab augustorum pusillum declinare malis et fini
Romanorum regis a theodosio milite valentiniani imperatoris oppressi
miseriam enarrare vel saltem ipsius teodosium post claras victorias inqui-
lum subscitum verum valens Romanorum imperator et sapientis plurimi
eiusdem dignitate insignes a proposito abstulerunt. Is quippe famosus et per
omne corpus extensus incedens stulticiam suam quod ex katholico arrianus
effectus christicolas vexasset supplicys et monachos in miliciam coegisset
execrabatur sed longe magis combustum agottis susceptum et eorum inhumanitate
que in domuncula quadam latens igne supposito fuerat corruptus. Erat
et longeuus amaricus rex gallorum querulus quod in tanta longum eorum vitam eius
natam traxisset ut humanorum supremenium timore ad inflendam per mortem
miseriam traheret. Conquerebatur Gracianus augustus lacerans maledictis
moratam magri exercitum presidiis qua a maximo apud tyrannos superatus et inde ab
eiusdem ducibus apud lugdunum fugiens fit occisus. Inde ipse maximus quere-
batur quod subiecta iam plaga occidua eum in spem Romani imperii potuendi
deveniisset repentino theodosii augusti impetu apud aquileam invectus
fit et captus atque imperialibus nudatus et miserias quorum perceptus sic
et victor eiusdem maximi filius non diu post patrem cessum se in gallis
fesset ab argobaste dolebat occisum. nunc et Andragacius qui penes
armorum maximi potum sui maximi summa erat lamentabatur intuitu per adversatam
fuisse fortunam ut non evadendi spe sed certe mortis intuitu sese navi
in mare precipite daret hinc et valerianus maior querebatur quod nunc elevatus
nunc a fortuna demersus et variis agitatus casibus cum iam esset
iterum ope teodosii sublimatus placideque imperaret apud mediam dolo
arbogaste tradentis atque fracto gutture intemptis et demum laqueo tigno
cubiculi ut sibi ipsi mortem duxisse videretur appensus fit Eiusque et Eugenius
loco suo ab arbogasto subrogatus et arbogastus sequebatur flectens altque

pugnabilibus per teodosio veniente victus cessit quod sit aliter quam mutata fortuna
semper ceciderit ne hostium efficeretur ludibrium post hos et alii plures
miseri veniebant quos inter et Radagasius Rumanus adhuc oculis et facie
torva aspectu horribilis et tristis plurimum nescio quid secum murmurans
frendens quod veniebat ex quo ne augusti titulos libelli huius columnos
obtinerent scribere visum est quam a veteribus accepisse memoriam

Radagasius scita fuit origine et cum hunni gotos vastare Danubium
transgressi sunt sua quod sit quod arcadio Rufino patriam traciam devastata
sedes apud hispanias peterent facto iam a nobilibus Alarico rege et
ipse ab agrestium turba rex sibi factus est et sic gemino rege sub geminum
iter agentibus Stelico per fraude sequutus vestigia eos aggressus est qui
advertentes flexo in tergum gressu agrediente acriter retuderunt et Romani
nominis hostes effecti omnemque Italiam delebant bipartito agmine in cladem devo-
luti sunt Et cum Alaricus ex composita recta via Romam tenderet in sinistram
paululum flexus est Radagasius ducentis milibus armatorum et elatus
regno et viribus nimirum dixit suis si victor evaderet sanguine omnem
Romanum Italiam mitiis insuper se Romanum suo nomine extincturum et ex Italia
facturum gothiam atque ex augustis et cesaribus redigasos Eo igitur veni-
ente cum omnibus eius viribus primam tenderet nec undique iter faceret ipsi
exire audebat obvius non suo bello sed et ceterorum iudicio capitolinam arcem
impetu primo occupaturus paulo dubio videbatur transalpinis opibus et omni
transalpina gallia populata cum obsisteret frustra Ravenna honorio augu-
sto in tusciam cum omnibus suis copiis penetravit Romam ut se Alaricus
ungeret petiturus atque longe aliud erat quam homines instare rerum consilium Nam
ut barbarum hominem leta facie celi quam vel latum erexerat in sublime
sic in nubilum versa fere tempus in momento deflexit in imum Erat enim tempesta-
te constitutis imperii cupidine teneretur sperareturque quod iam victa Alarica clam
secum de optato convenerat Et quia non nisi ob adventum Radagasii videbatur
adversus Uldin et sarus et alii quidam hunnorum atque gothorum principes cum
suis copiis una atque cum stilicone et eius exercitu incurrit obviam Radagaso
Cui suos in se collisos adversos aliquantisper insolitam terrens timidus
et pavefactus effectus est festinus quod cum omnibus suis sese recepit in montes
in quibus iam dudum fuit antiquissima civitas fessularum arbitratus eo quod
non minima fuit in eisdem se posse tutari in quibus confestim a stilicone
non solum ab amplissima spe cadit qua paulo ante ad orbis imperium
vehebatur sed sui iudicii tarditate cognovit Censuit ipse sero montes saxe-
os esse steriles aridosque Et cum non cerneret unde posset erumpere consilio
inops diu expectaret si forsan fortuna via aliqua aperiret ad eam
opportunitatem omnium devenit penuriam ut omnem exercitum fame siti quod et
algore nimis periclitari liquido appareret Stabat igitur Radagasius qui
estam desperans recepturus nec eruptionis audebat temptare fortunam eo ventum
est ut coram epulantibus ludentibusque adversariis suis inspiceret tam homines
quam iumenta tabescere et in duces murmura suscitari et adversa agi consi-

lia quod adventus barbarorum iam solito maior cepit de fuga consilium Quane
cali arbiter passus non est ut qui nomen suo tenebris imitasset in luce omissi
nt fesulanos montes vacuos sequacibusque munitis evasit Et sic divina miseri
cordie suis iam subtractus inedie in hostium manus incidit captusque celte
ris ytalice suppliciorum colla manumque concessit invitus / nec mora inse
rabilis trucidatus est nec agmen ingens cui preerat a suppliciis exivit
impune Nam cum fame fere debilitatum omne esset rege perdito irruentibus
hostibus invalidi prebuere cervices de quibus post amplissimam cede
que gladiis subrepta est pecudum more turmatim per vilissimo precio vendi
tum est Et hi cum accepto ex inopia morbo fere omnes post dies
paucos periere Et sic cum duce omnis est exinanitus exercitus Quid quesso
mirabilius potuit nobis ostendisse vetustas quod maius permutasse
fortuna / quid incredibilius fuisse parte Rege tam maximo tamque superbo
tamque ingenti populo sociato prope totum ytalice excidium minitante tam subito
tamque repente ac cum tam inexcogitata via tanto consilii inope facto in
aridum ac sterile solum a se ipso coacto fame publicato et postremo non
solum deposito aut cesso verum cum omni multitudine sua usque cum inani
delato crasso climate et campis non fuisset in nichilum penitus redacto
Grande quippe si intueri velint qui mundi moriens quos desperant monumentum
est transgressorum quos frenum non possit deus dum velit potentes de sede deponere
Sere radagasi verba finierim et / et humiles exaltare
cue deleam affuit multitudo quos ut eum cupidius intuerer visus est in
ruffinus vir ille inclitus atque magnificus qui penes omnem orientalis aule
potestas fuit Cui dum per fraudem eius quod possidebat imperii titulum surrip
uerit suum intexerit exitium Nam urbibus Constantinopolitanis omnibus deli
ctis ante alia captivus effectus est ex duce et loco affectate purpure
cathenas induit inde extra urbis menia tractus loco dyadematis atque
sceptri suppliciorum damnatus caput et dexteram truncatum carnificia miser
exhibuit Nec ab eo longe stilicon incedebat ex vandalorum stirpe impe
rator assumptus in comitem huic cum duce prefectus plage cum Serena impera
toris filiam habet in coniuge et mariam ex serena filiam suam honorio
copulasset dira imperii agitatus cupidine una cum filio Eucherio ipso iuvene
ad extinguendum nomen italicum et Romanum cum ... imperium fere barbaro
rum boreales nationes excitavit Verum quod in alios paraverat in eius et
filii est caput devolutum Nam comperta fraude trucidati sunt ambo Heus
Iovinus ex infima militia nomine tamen favore subsidioque apud gal-
los ad purpuram sublimatus aderat adconstantinum qui a Constantino Hono
rii augusti comite apud arelate obsessus et demum captus et vita
privatus est Eque et Constantinus eius filius qui ex monacho cesar ab eo
dictus dum in hispania regna cepisset a Gerontio comite suo apud vien
nam iugulatus occubuit Erat et Maximus a Gerontio sublimatus qui exutus
purpura ac imperio exul egens que apud hispanos tamque ludibrium vite
reliquum duxerat Et cum hiis etiam Atalus veniebat quondam Rome Imperator

factus mox regno privatus a gotis in hyspaniam in gallias tractus eorum consilio atque presidio quam rome dimiserat tirannidem in gallis reassumpsit inde a gotis in hyspaniam migrantibus destitutus captus constancio patricio traditus et honorio a constantino presentatus eius triumphi currum catenis precessit amplicatus postremo apud liparas dampnatus exilio, et ut quibusdam placet una mutilatus manu egestate consumptus est et heraclianus in servitutem sequebatur. qui comes in affrica missus ob res bene gestas adversus prefatos a tali ad amplissimam consulatus urbis dignitatem promotus a deo rerum suarum successu elatus est ut qui vexerat alterius classe trium milium septingentarum navium congregata occupaturum italiam ex affrica transfretaret, sed primo marini comitis occursu territus. una ex multis arrepta navi solus in cartaginem remeavit. quo militari tumultu ad suffragio privatus omni late rabiliter privatus est. Et hec est ordo regnorum invasores omnes. quos sublimatos et inde deiectos suo crimine seu aliena culpa quos ego coram cernebam paucis possent litterulis inclusisse. Satius igitur sit ex multis Odoacrem Rutenum seligere et latius ex eo aliquid tractare.

Odoacer igitur fuit natione Rutenus quam apud suos claritate fulgeret non habeo verum cum esset ingenii robustus corpore et providus in periculis audiens augustulos Romanorum eiusmodi maris litus excolere et sub varia regum mutacione expulsione et innovacione ytaliam agitari ratus se posse quod et plurimi fecerant obtinere gradum ac fortissima herulorum turcilingorum ac sciorum manu congregata, eaque ad predam maxime suasionibus invitata ab extremo panonie situ aggressurus italiam iter arripuit, superatisque montis alpibus et horeste Romanorum patricium cum exercitu occurrente sola fama usque ticinum fugatum inde obsessum captumque et placenciam usque perductum et ibidem miserabiliter trucidatum viam ferro faciens et in cuncta subiciens Romam venit, eamque resistente nemine intravit Nam augustulus horestis filius qui purpura sumpta paulo ante dominium urbis occupaverat audito patris casu et odoacris ferocia relicto absque regimine regno abierat, Odoacer vero tanto rerum successu gaudens summo suorum consensu se ipsum italie regem constituit, et infestante nemine quatuordecim annis ex arce capitolina utcunque iura dedit italie. Clerum quidem sor tunc munus consecutus est. Ceterum dum eadem quieti sue ac splendori nimium inceperat vindicare longe aliunde quam existimari potuisset in eius excidium ingens sarcina admixta est. Cum enim grave esset zenoni augusto odoacrem italiam occupare, Theodorico ostrogotorum regi optime eius iudicio indolis iuveni si posset cum suis odoacrem superasse italiam regnum concessit. Qui cum suos cuasset ad belli prima torrente in more descendens amissa per sirmium et panonias in ytaliam veniens secus sontium fluvium haut longe ab aquileija in loco uberrimo paululum requievit. Odoacer autem egre ferens sibi quiete turbari congregatis copiis obviaturus hosti processit victusque prelio fugatusque ad

interiora fugiens se traxit ytalie. Redintegratis que viribus veronam usque quo
iam ipsius venerat ostrogothus / ubi belli fortunam capturus accessit / a quo
finale secundo superatus est quod ad reliquias infelicis exercitus Romam tutatus esset veniens
ubi comperisset mutatam tam eventu fidem civibus que ingressum urbis negatum
igne ferro que cuncta adiacentia populatus Ravennam abiit / et illam adversus
hostem novis munitionibus roboravit. Cumque ad theodericus occupasset
omnemque cisalpinam galliam atque gundobaldo burgundionum rege ea infestacione
liberasset impedimentis omnibus apud tremum (?) derelictis ravennam veniens odoa
crem per triennium se obsidentem ad deditionem cogit sub fide future salutis
exhibita. Atque cum infelix in potestate severi muneris devenisset eius
urgente barbarie nulla servata fide iussu suo odoacer perfossus est. Et
sic qui repentino quodam volatu in sublimitate rex gloriosus creverat. et longa
quiete regiam sibi dignitatem ~~pre~~ firmasse credebat coactus per infelices descen
dere gradus usque in captivitatem extremam corruit. a qua nec in ope
rata libertas absolvit sed mortis infesta subripuit

O infelix nimium Roma que in tenebras lucem que avaricia discordia et
vesania eorum ambicio te deduxit. Tibi neque deum tui quod celebris vici
pauperiem ultroneam dilexere nec ob aliud nisi ob virtutum magnitudinem mundi
monarchiam habuere. terrere nomine vertices maria fluviis que terrere superbire mundi (?)
et sole fervido ethiopum estuantes arene. Sol oriens et occasus nec
hircana tigris aut elephas indus vel leo marmaricus tuas potuit
legiones flexisse armis que victricibus tuis urbes ipsi reges que cedebant
et undique a tuis consulibus subactis provinciis triumphus splendor mirabilis
portabatur. et ut paucis multa concludam cum cunctis tibi cederat universi
orbis in preda nec solum imperantis regum omnium colla calcabat verum gloriosissimi
nominis famam super astra extulerat. Nunc vero versis in contrarium rebus
per alterum ex consulibus tuorum oppressa plurimum dedignata es. et servis
venaticis in cunctis quosdam tuos regum desiderium explasti / extracta es
nec de aliis dicam ut hostes tuos perpetuos qui totis viribus semper nomen tuum
delere conati sunt afros principes habueris et habeas miserande germanos
Et quod turpius si scitamauros (?) aut gallos per detrahatur cupidine in te tamque
inermem et tuis naciis (?) civibus atque a principibus derelictam mentem exhaustam
viribus et ausus suos impune converterat. Nec restat qui que semel orbe
exspoliaveras omnem sepissime conterebis predonibus undique nuda relicta
dimittit humanis quam pravalata sit et inde dirius poenis privavi quem perditorum
gloriam et exemplum instabilitatis humane senecta et magnifica veterum mo
Dum urbi ruit que condicioni comparaberis / numeta

De ceter trapezunta (?) gepidorum rex et busar bulgarorum equis latis
flebant quod primo impetu theodorici iuvenis ostrogotorum regis subacti sunt
Sed et feletheus rugorum rex tristis exercebatur odoacrem quod ab eo sit regno
privatus et vita privatus sed Marcianus augustus deflebat se militum suorum
conspiracione peremptum. Et iuvenis leo leonis augusti filius longa parum

serie seriae sermonis depinxit, quod eius ope principatui successerit, in cenobio
monachus senensis creatus sit. Veniebant insuper et si mesti Boetii libri quem
pluribus senex socer Simachus et Boecius gener amplissimis et ego pro-
nerem honoribus functi et a rege barbaro eo quod salvum voluisset esse senatum
acri sentencia primo apud Ravennam exilio relegati demum atrociori sub in-
timacione dedecorosi supplicii Ticinum inde compulsi quo truculente sevientis regiae
ira miserabili morte perierunt depingit. Fateor me pluribus excipue clarissi-
mi viri Boecii trahebat ut de se scriberem urgentibus una ex parte maiorum suorum
famosis et venerande magnificis quos et si temporis iniquitas aut deleverat
aut minuerat inclitum Manliorum nomen ignorasse vix diu subsistisse
potuerat, ex altera vero studiorum suorum singulare gloria qua eius inmi-
sum pristinis nomen labentibus seculis in dies lucidius inter tam eximie rex
ingenii professores refulget. Sed obstitit Britannum celebris fabula Arturique rex
venientis gentibus cuncti magnitudine atque casum et si fide digno testimo-
nio non noscamus per coniecturam existimamus postquam universi orbis testari videtur

Britones angulo in occiduo positi /opinio
Et ab orbe fere cetero separati suis annalibus asserunt Arthurum quondam
regem suum longe regum omnium antecessorum clariorem. Cuius a Constantino quondam
qui Constantino Graeciano municipe insule tiranno regnum tenuit originem habuisse
eius quod fuisse premisimus Uter cognomento Pandragon insule rege quo mortuo
cum ius regale concessisset solum adhuc iuvenis et nobilis admirabile videtur
quod eo venisse rempublicam Romanam ut quantum quisque subripuisset eidem tamquam possi-
deret impune. Non contentus relicti a patre imperii collectis viribus Hyberniam
Orcades Daciam Gothlandiam Norvegiam aliasque plures eam versus Galliam
provincias maximo successu subegit. Porro cum satis visum foret regni
limites et nominis gloriam ampliasse ratus aliquem finem bellis ponendum
ne ocio virtus marcesceret, ut fertur, mirandi ratus ea tempestate florente
consilio tabulam quam rotundam Angli vocitant ordinavit. Ad quam ipse ad commun-
em celebritatem confluxit ex suis nobilioribus armis et moribus novit egregios convocat
selectos quos legibus ordinibusque in conservandam et servandam coegit. Fuit quippe vobis
lex prima arma non ponere monstruosa exquirere incredibilia vocati totis viribus
defensare violare neminem se invicem non ledere pro salute amicorum pugnare pro
patria vitam exponere sibi preter honorem nil querere fidem nulla ob causam infrin-
gere religionem diligentissime colere hospitalitatem quibuscumque gratis pro facul-
tatibus exhibere contingeret seu in honorem seu in dedecus referente verge-
ntia summa cum fide et veritate quibus annalium cura erat exponere et huiusmodi
plura laude quidem dignissima extere eiusque rite servate tam robore sociorum
militum quam inclitum morum claritate regnum nomen in tam splendidam gloriam deduc-
tum est ut nec fortuna seviens nec annosa vetustas agere potuerit quando
usque in nostrum seculum claro cum fulgore devenerit. Hic igitur cum tam feliciter tam
solitum vectigal Romanis poscentibus denegasset et copiis in Galliam depor-
tatis signis collatis adversus Lucium consulem illud armis poscentem descen-
disset in aciem et cum illi cessisset victoria in omnium desiderium vadens occupaturus
ampliora posset bello elato iam parabat otiosus dum igitur armis interiora
Gallie infestaret modo Mordretus eius ex concubina filius tunc sedem regni

se absente tutandum reliquerat acer ingenio et ad omne facinus audax
iamdudum regnandi cupidine captus oblatum sibi tempus a fortuna regis
absentia ratus cepit ad libertatem iugo pressos nostro incitare animos
omnibus donis allicere se regem benignissimum futurum ostendere civitates arces
que regni sunt presidiis observare animos conciliare vires parare merce
nariorum militum maximam manum conducere regi patri supplementa et commeatus
negare, et ad rebellionem preparata cuncta pagere et ad id propositum tempus
adesset fictitiis litteris regem bello mortuum demonstrare sese regem dicere et
regalia cuncta tractare Verum ubi fama velox Arturi detulisset in castra
repente belli sedes mutata est et arma que in socios Romanorum infelix direxe
rat in filium retorquere conatus est assumptis igitur in classe copiis in litore
Britannico filium habuit repugnantem verum cum navigasset dimisso litore et
in fugam versus sese Guintoniam contulit ubique cum omne robur suum coegisset
certaminis tempus fortunam disposuit, tale quoque fuit obstinate presidie ut
non vereretur adversus patrem in pugnam descendere Commisso igitur certamine etsi
multum Arturi armorum atque bellice discipline virtus esset insignis multi
tudo tamen adversa omne lese maiestatis conscia et ob id mori paratus quam
via disposita nec flecti poterat nec impelli, et ideo marte dubio diu
acriter habuit in pugnatum est et ex utraque parte tam ingens quam feda
pugnantium cedes facta prete[?] equidem ibi omnes fere Arturi commilitones
egregii (quos ad conferret Arthurus) videt quod Mordretum qui renovate
viribus desaviret et fere sua virtute victoriam occupasse se posita
affectione patria lanceam suspicata toto rurente equi impetu in vehemente
irruit eius quoque insertam pectus lancea tota transfodit verum non impune
pena nutriens letali dolore perculsus non se totum in vires collegisset extremas
appropinquanti regi [illegible] gladio caput adeo ferit ut non resistente galea
ad cerebrum usque descenderet Rex vero transfixus equo dum lanceam ex pectore mori
bundus retraheret aciem adeo ampliatum vulnus ut cadens iam sol illud radiis
penetraret Mordretus quoque illico decidens finem scripsit infauste presumptionis
et vite Rex autem iam diecram extremum sentiens cominus prosiliunt ex equo navi
que conscenderat iussit se moriturum transferri in insulam Aulonis ibi quoque ex
felicissimo factus miser moriens Constantino nepoti suo regni dominum
et desolationis multitudinem peragendam reliquit Crane quod a successore Arturi
mors ante celata sit seu eo quod confectibus rebus perturbatione maxima
involutus ipse Arturus paucis conscius moreretur et nullo apparatu sepultus sit
quoniam in mortuum sed sub taciturnitate servatum adhuc tanquam insigne et proprium
regem suum nostro vivum arbitrantur Britones Cum quoque soliditate vulneribus procul
dubio asserunt rediturum Cedo ego minime nephariis hominum ausu prosimo
temporis tractu ampliatum Arturi regnum diminutum est illi quoque vita subtractum
tabula rotunda tot probis splendida viris cessis omnibus deserta fracta quoque et in
nostrum fabulam versa est gloriam ingentes regis et claritatis desolationis in
ignominiam et obscuritatem reducta est adeo ne possint si velint mortales

advertite vel sibi sit humilia posse consistere

Audite itaque insignes pietate filii ne dum tam scelestos ausus legeritis trementes videlicet animos rei enormitate feceritis. Nos quidem commendandi ferrea corda gentes quibus quidem genere est bene composita parentes imperium in rubore nec immanitate esse putetis et dicatis queso quid posse etiam parere cum imparere preter ea pro honestate filiorum ob id patri non debetur. Nonne ab eisdem initia vite suscepimus non amplius honore ab eisdem dilati et summa diligentia servati sumus. Nonne ex matris utero pia affectione suscepti invalidi ploratus quidem nutriti et assidua baiulatione solerti non in puerilis ab eisdem eorum saluti prepositi. Non in etate plusculam venientes eorum gremio foti disciplinis et moribus instructi et summo ad studio in validos annos usque perducti. Nonne ab eisdem quicquid in eis est ad pergrandia omnia nobis stratum iter. Nonne vite commoditates non congesta per equalitatibus splendida no hereditates laborioso cum sudore quesite. Quid plus ab homine sa- lestes anime possimus exoptare maiora dei sunt que et ipsi si possent etiam sibi subripiendo nati concederent. Cum igitur mente non decetiam ingenia subtrahere sed minus etiam redargutionibus patris filius audeat respondere. Habeo bonorum aliorum quidem responsum sed processo bonorum o miseri quod inquirere reliqui detestabili furore deducti forsan venerande canis robur vincere etate lenitate gravedini temeritate consiliis et prodigalitate parsimonie anteponere ducti insuper vindiquesque nati quam in instinctu ingenii spernere libertate querere dominum exoptare quam etiam in alliciat impellat in de medio tollat pater occupat. O ignorandum opinio detestanda veneranda quidem et potissime parentum senectus semper pro iunctute filiorum exultat. ... quidem imperio motus frenat et urget salubribus monitis ob virtute docent quidem pia solertia quibus gradibus ad se usque etatis naturam cum splendore deveniat. Taceant igitur tales et in senectute post suam cum rabie confundentur nec honorem habeant in modo quam negat post deum honorificentiam omnem exhibendam parentibus memores iudicio hoc divino permutti ut talibus eadem mensura metiantur a filiis qua ipsi progenitoribus mensi fuisse noscuntur. Ceterum ergo si sapimus tantisper suavissimum ingenium patrum tolleremus obviam amicis volentes prestemus et summa cum veneratione etate patrum tremulam honoremus et deum illam gratiam debitam persolventes excolimus quod nobis agendum sit posteris ostendamus.

Post Arturi fatum plures assistente rege Nascienus Guiselmerum Vanda- lorum et Guitigis Gothorum se Alexandrio cesos exitibus captivos Aquiliae querebantur. Inde a Iuvalle quidem a Iohanne Sanguinario una cum Mauris suis fusos sit et in perempcius ferebat ergo hic et Sinualdus Brentorum rex tanta cum indignatione deflebat se a Narsete eunucho fugatum suis captum et laqueo more latronum extinctum ut facile advertissent inter hominem et eunuchum et laqueum et gladium satis congrue distinxisse. Post hunc et Totilla veniens olim Gotorum

rex eo quod a narsete delecto eius exitu truncatus sit suum maledicta
infortunium lacerabit celum omnes sequebantur mestissima rosemunda
erumpnas suas amplissimo ploratu demirans de qua eo quod rarissime
ultimaverant mulieres scripsisse laudabile ratus sum

Rosemunda turisendi regis gepidorum filia fuit que ab inicio cepit
fortune lubricas vicissitudines experiri et in fine usque vite oppressa
est. Cum igitur inter Alboinum longobardorum regem adhuc in pannonia
imperantem et thurisendum bellum esset exortum ac postrema cum strage
magna cum rege suo gepidorum nomen omne deletum rosimunda preda victoris
effecta est, quam eo quod virgo regia forma venusta esset et iam viro matura
et careret coniuge Alboinus sibi in matrimonium copulavit, et sic fere temporis in
momento ex aula regis tracta vincula induit, eius ex captiva regnum thalamumque
adepta et ex gepidorum regis filia longobardorum regina resultat. Cuius de
splendida satis origine sed longe splendidior facta viro, qui a narsete
vocatus concessa amicis pannonia maximis et ex ordine subsequentibus
victoriis forum julii venecias omnemque galliam cisalpinam mediolanum atque communi-
tates sue ditioni subegit. Ex quibus quantum aucta rosimunde gloria sit tot cum
viro nacionibus imperante discerni facillimum est. Sed impaciens fortuna
loci quem satis subito sibi sublimaverat ingenio suo non longo interposito temporis
tractu depressit. Erat post victorias Alboinus verone regni sedem
forsan ibidem firmaturus et apparatu conviviorum ingenti cum proceribus
suis festum celebrabat convivium in quo exhilaratus nimium et forte
vino madens poculum sumpsit quod olim victor fecerat ex cranio turisendi
reponi plenumque vino iussit rosemunde deferri et ut in festo tam celebri
cum patre biberet imperari. Rosemunda non inspecta viri leticia muliebri
more vinum sumpsit in pectus nata sibi patris cedem suasque miserias pre-
mari catenas confestim femineo succensa furore secum in mortem regis
coniugii conspiravit consilium quod suum in tempore capturum alto sub pectore
servans primo in sinum suum dileccionem cuiusdam eruditissimi regis armigerum atque
lactis florem dominis atque blandiciis traxit inde patefacto consilio
cum suasionibus atque promissionibus maximis in suam deduxit sententiam
visum tamen est eius absque peredeo peredeo qui tunc apud regem fortissimum
habebat satis apte posse compleri. Cuius cum cerneret in castrum grande
facinus mentem solidam emolliuit. Ardebat peredeus amore puelle
cuius ex dum posset sinuosa cum voluptate amplexibus utebatur. Ad quam
cum eum venturum nocte sequenti regina novisset clam subactis limnibus
intrans puelle lectulum expectavit. Ei quem postquam suam libidinem in ea
expleverat cum cognoscens cubuisset apparuit mortem intimitans in suas
partes devenisset illico. Erat ante peredeus captus sceleris consciam
tractus in voluptatem regine descendit. Ea quem dum Alboino
in meridianum sompnum soluto regem in cubiculum intrare fecerunt
aggredientibus nephariis hominibus surgens stupidus et inermis
cum ensem quem requireret non haberet sumpto scabello pedaneo in longam
atque validam defensionem posset tandem superatus et occisus est.

et sanguinem suum fudit in terris suadente regis morte piaculum. Sic rex
qui tot reges oppresserat tot hostium superaverat copias tot provincias
ditioni sue subegerat per nulla pericula tractu tam longo in novas
sedes victor evaserat, ab his quos promoverat uxoris fraude superatus
occubuit. Huius regnum post patratum facinus insano ausu Elmechildis
cepit. Latinis insisterent et firme occupati regio Longobardi cum
pere conatus est quod cum frustra temptaret terreret cum Rosemunda que
iam ex regia uxore devenerat coniux Armigeri et thesauro at-
que omni supellectili et apparatu regio una cum Alsuinda Alboini ex
prima coniuge filia et Peredeo ut placet aliquibus noctu navibus conscensis
Ravennam appulit. Ubi a Longino patricio Iustini augusti loco Narsete
suffecto et si hostes essent egregie tamen suscepti. Rosemunda igitur
profuga ex Regina ne diu cum suo Elmachilde ingenti tam preda gau-
deret facta causa ob deperditam celsitudinem quam ex prostrata pudi-
citia spatiatum Ravennatum in extremum sui exitium Longino placuit.
Cui cum cum flexibili longa diuturnitate suas nuptias suasisset vidis-
setque ad has nisi per alienum sanguinem aditum non haberi facile
ad omne facinus pronam in Armigerum virum armavit. Nec mirum
infecta semel conscientia malis ultro demum labitur ad quecunque. Captato
igitur tempore torum viri tercii consecutura preciosum veneno tamen pollutum
poculum Elmechildi sitienti porrexit. Cui cum iam gustatum novisset Rose-
mundam ad residuum exhauriendum coegit. Nec mora sic qui super innocentem
sanguinem Alboini scelestas nuptias celebrarunt turgidi iam facti
merito hinc inde cadentes in eius mortales ferias illas exules
misere superarunt

Prodeant igitur in medium turgide in honestum cadaver pie matrone
et videant cui deum compararunt, inspiciant quod ambigua verba in depra-
vandum interpretari, quod in periculum suum furore furandi, quod in cecum vindi-
cte desiderium prolabi, quod ad consequendam dehonestam libidinem sce-
lera resultat. Deum quam ad alienum facinus vel fronte preda pudicicie rubor
accesserit mentis intuitu sed ad precium mobile voluptate volunta-
tis quam laudandi pudoris inceptis labetem cum sistant ne per
vestigia infelicis Rosemunde dum ausu temerario altiora expectant
quam sexus exposcat in sterquilinium eterni dedecoris precipites se se
dedant

Non immemor ab inclito preceptore meo ruboris invecti quoniam
per voluptatis desideria satis ocio vacatum non sit surrexit
tamen cupidus nectam propositi si detur aliquod contingere. Erat tamen
animus in alio dirigere cursum cum a longe venientes videm

et mauricium augustum mestum existimo eo quod a phoca apud calcedonem
ad uxore et filiis et famulatu celexo peremptus sit Et post eum ipsum
focam eraclii viribus ex imperio deiectum atque occisum post quos cum
ego summa cura spectabam seductor ille noster mathematicus veniebat
cuius artes quas libentissime audissem novit deus Et qualiter post
prophete nomen assumptum leges quas tulerat dabat in sectam luxuriam
depervisset Sed mulieris cuiusdam ignote incedens advenientis me hinc
abstulit hec etenim crine soluto maxima cum copia lacrimarum iter
occupans clamitabat me ne pretermittas calamitatum preteritarum
miserator novissime reliquas ut plurimum labore perquiris meas
oblatas non suscipies tacens quid video vilipendis me quod muliercula
autumas quas vides neglectos discerptosque crines corona regia
pressos habui quos ego quam arcaori detentus cura alibi facie videas
quod protendis Sed nescis Brunichildis francorum regina fui cuius tempes
quod mente queris dissignum potuit arsinoe cirenensis potuit egyptia
cleopatra et novissime rosemunda tepida obsequio uti tuo ego uti
non potero ego autem tam inopinate tamque stricte a muliere detentus
obstupui et cum nil aliud efficacibus tamen verbis quod respondere occurreret
dixi Brunichildis et si iam perquisiverim ad presens assunt casus volentes
quos velim te misseram dolco quod petis nequeo fortunas nam tuas nam
quos velim te miseram doleo quod petis nequeo fortunas nam tuas nam
nomen preterea nunc audisse nemini At illa nec dulcioris versus nec amari
orts in quoque tempore ego nunc refera arripe calamum Ast ego
dit inquam tibi ne de te credam novi abripe inunctute mee ingressu
mulieris esse delinqueres Heu in tunc illa regnum metuere credis Cui
ego forte si sexum corona mutasset non crederem Tunc illa Infelix
tam hoc vetus infortunium est ut eis egrius prestetur fides vera fa-
tebor sit comodo aut levamine paucis calami mei litere delevi
bus tam eximio attulisse poterunt debueras edepol optasse potius ut
e memoriis hominum laberet cum ego illas novis literis renovare semi-
sopitas At illa fessa subsequens ait de me ecastor actum est ut in eorum
dedecus quorum semina regis mater horrenda prefata sum Inclinas cupio
Ego autem et si desiderio traherer alibi cum ferens cum sim sed exora
bilis sed flexi propositum inquiens hanc lege tibi calamum concedo meum
si verum dixeris et tunc dum sedulus aures porrexissem illa abunde
lacrimas fundens et pectus pugnis tonsum crebris quoque respersum livoribus
assiduis suspiriis agitans inquit audisti arbitror clodoneum veterem
francorum regem clotarios filium et nepotem ex filio habuisse ex quo
nepote quatuor suscepti filii qui patre defuncto ut regnarent omnes
regnum quadrifarie diviserunt exorto quoque ut leuchildem parentem meam
hispanie tunc regem genuit ab athalarico maximo gothorum rege thetellico
reges quoque prefatus bello et ob eum hominum plures suscepte cladibus in
tum

pace est ad quam servandam que vinculum facta adhuc vix pubes in coniuge
Sigiberto regi concessa sum. Tunc ego. Sane quod dixeris Chilperico aut
Childerico audiveram. Illa vero scio quosdam sic arbitratos existere
verum ego ut finis apparuit gestatibus infernalibus furiis tedis talamum
illius intravi. Sed quod tandem cum esset oris mei sublime decus et
etas integra quibus plurimum mulieres valent ut preter vestis ornatum
aurum gemme que decessent et solo sublimata regio a cunctis tamquam
deam celo lapsam intueri me cernerem venerari laudibus extolli atque
que preferri primis regibus Gallorum cerent pariens superveni que
ut aut non concepissem aut ex utero in tumulum concessisse. Sane cum
his tot preter felicibus et amplissimis desideriis fruerer orta inter
fratres seditio que crastigio bellum peperit. Tunc ego sisto queso que
seditionis causa. Cui illa Inequalium regnorum invidia. Tum ego
Mentitur regina turpe triste sevientis ingenio scelus suis impio cordibus
innexasti. Ast illa paululum mecum nunquam me noverit iste adeo repente
mei ingenii censor factus crede si viris factum et ex affectu odio animi
ut Chilpericus viri mei frater sub specie componende pacis astutus satel
litum manu trucidatur. Et hoc post modicum hoc eodem infortunio credo
vindicte cum vir meus occubuit nec istud preter ingenium tua perfidia
occisus est. Non cum insita mulierum vanitate propria voluptate ex aspira
entibus formositatem tuam capes lascivia nimium non advertens ex alie
copia Landricum palacii comitem ultra honestatem femine terminos
ardenter amasti et in cuius volens oranus que concubitum irruisti
quo dum minus caute proterveris et iam multis innotescit scelus ne
opprimeris vita in mestum et inmeritum insidias tetendisti cum que
venatione fessum medio in nemore seu redeunte venabulis confodi
fecisti. Illa vero paululum veritate pretextu super fides inquit cuius hic hoc
est cum cater ex ex ignaro acer redargutor effectus quidem rector
cum credere que dicat qui melius post secula multa cognovit que actu
sunt quam ego que prius eras prefata Fredegundis Sed fuit in Chilpericum cuius
erat speciosissima coniux et cuius ego in alios moderacior quam tu
in me sis nacy viri renatum Nomine honeste tacueram Sed fine quo
tendat veniam. Ego sum cum parvula relata filio et si multum preterite
claritatis amiserim qua possum industria regnum curo. Tum ego Impacatam
inquam audiveram Brunichildis non ex Sigiberto et revolutarum ut a
nutibus genitum quinimo Childebertum et ex eodem mortuo geminos tibi super
fuisse nepotes Theodebertum atque Theodericum. Illa vero Tu crede quod voles
ego cepi sermonis seriem non omittam. Fit inde ut Theodericus viri mei
nepos qui Burgundie preerat indignacione concepta fratrem suum Theodebertum
Austrasie regem filios que cum coniuge ob illi paratas ab eius ut fecerat
insidias truncaret. Ego autem inquam istud aliud ipsum precedentia preter

tuum hoc fuit scelus. nescio an vere tenuerit tibi suadendi vires fuit. Et quid
dico magna per cupidine regnandi que a credo nimium urserit ut impune perdendi
amplum spacium possideres. Quid preterea in malum vires ingenii mulierum per maximo
quibus tu eam iam sepius immunis gessisses illas omittere nesciebas. Tunc illa sive
ista ut credulitatem tuam queso, et quorsum tot rebus perditis emersima sim
spectata post tempus theoderici facta penitus. Quid quod male egerat in aliud retor-
quere conatur veneno periit et filii gladio extinguntur. Cui ego istud
prefato eam inficiar Sic est de morte loquor. Et quod omnis erat spe supplebo
in te tuum crimen obiciat Tu illud veneno gladio quoque purgasti. Illa autem
fundens emittens lacrimas inquit me miseram quam infelix sine mendacium
existimat iste datur est. Sic fortuna facit horum rebus aufert fidem quibus
bona cetera abstulit. Ego autem quod dicam scio. Et dum diu obiurgasset et
ac adversus veritatem ut testatur alii multa dixisset quam me tandem in fidem
verborum suorum traxisse existimasset, sermonem quem interruperam continuatus
secuta est. Dum tot facinora tot enormia in tam splendidos viros progeni
patris commissa in vindictam excitarent aliquem. Et illa iam grandi dimissa glo-
rio peteretur regnavit tantorum scelerum perpetrator ipsa quod adhuc et si regi-
ulata plurimum potest multorum exacerbaverant invidiam Cum a tractu ut odium
suum aliquod in ruinam meam depasceret in me coniurant omnium accusor filio-
rum et in plurium traditor et quo principes viri quam robustissimi cor habitis
tremuit femina et unico quod habebam subsidio spoliata rem dicere cogor non
indicabo contra quorum nunc est parum iura equa laude servari. verum accusa-
toribus, quas nondum feminam nunc tot francigenas hispana vidua a filio non
relicta tum sed captivata iam ab hostibus excerpat. Tamen plura adversus
conspirationes meas falsis testibus conficturis falsis aliis quam plurimis
infandis placationibus vincor. Induratur puer facile in scelus proximum et iussu
suo proceribus regni primo inimicis meis committitur provocatione sublata ut suo
ritu in me inmerentem per scelerum qualitate dictetur sententia. Heu miseram
me non pectus ex quo prima suxerat alimenta. Non venter quo illum gesta-
veram non matris etiam apud immanes barbaros venerabile nomen. Non illam
lacrime movent mee. non querule voces suam gratiam atque misericordiam
implorantes quin dum more nequissimi viri puer contra motum tenet propositum
diram nimium suam dictaret. atque me audiente et frustra replicante
prolata esset. ex regina tamen populari muliercula diris carnificum
manibus tradar. qui omni spectante populo. et hiis potissime quorum quibus
insignita rebus multis comitata nobilibus in cesarea sepius viderem
obliti reverentiam iniecere in veste manibus me in illas extorsere induras
O mirum quam fortune vires dum meos oculos continere nequeo nullam pietate
mei in quoquam lacrimas vidi me monstrare digito. et hinc altos oculos de me
expectare peiora multos percepi quod et si clausis oculis aliquid vitassem
aures claudere non poteram quin etiam inter littorum strepitum multos obsequentes
in augmentum mei doloris audire. Tamen inter insto servitudinem in

turpissima morte rapior Nam pede uno et manu altera crinibus quoque caude
validorum equorum alligata atque discerpenda permittor et dum in varia
tendentes equi stimulati distrahor sanguine tincta fedatus et sic
inter cruciatus importabiles expiravi amarum per omnes sparsum corpus
emittens Dixerat Ego quidem illi obsequiosus factus sum scribens sed
fateor non satis digno testimonio usus Nam si quid minus verum reperiri
contingat imputetur importunitati instantissime quorale

Dimiseram ab Brunichilde regina et coram stetit Eraclitus augustus
tenso epate ac facie livida sitibundus indignanter ideo ydropisim
sua marcente imperium quod Constantinus suscipiebat successor flens
quod discurrentibus ytalia Agarenis apud Siragusas a suis sic in balneo
trucidatus cuius post tergum erat et filius non veritus sua inertia
primum tributarium Bulgaris Romanum imperium effecisse Ceteros ego
cum aliis huiuscemodi plures indignans ultro postposui / et in eorum
defectus mulierculam flentem Romuldam Foroiulianorum ducissam ve-

Gisulphus nepos Alboini) lens assumpsi

Gisulphus
regis primus ex longobardis ytaliam occupantibus a patruo Foroiulianorum
dux constitutus est Huic fuit Romulda coniux equa nobilitate insignis
Cane et si plurimum amplissimo ducatu refulgeret insuper prole
felicitata gaudebat Nam melioris sexus ex viro filios quatuor ge-
nuerat / duas autem ex reliquo quibus defunctis parentibus multis et preclare
laboribus clara fortuna fuit verum ut hos omiserim se rebus omnibus
cum Gisulpho tranquillis agentibus tanto cuncta torquerat repente exortus
est Nam Cacanus Avarorum rex congregata armatorum multitudine hostiliter
Gisulphi fines ingressus cum occurrisset Gisulphus super irruentem
in eos suos quod Avarorum multitudine hostiliter Gisulphi fines ingressi
tum occurrisset non solum superatus sed omnis fere nobilitas cum eo cesa sua
fuit / et multitudo reliqua in fugam versa pro parte trucidata ac captiva
deducta est a victore Cacano Hac tam ingenti strage perculsa Romulda
cum non prestaret lacrimis tempus collectis ex agris reliquiis sese in castro
Foroiuli obsidionem passura recepit / Avares autem cum omnem provin-
ciam populassent castrum obsidione cinxerunt in eius expugnacione
cum multa parassent circuiret quod Cacanus muros deliberaturus qua
ex partibus bellum facilius inferret Contigit ut illum clara iuventute
florentem et splendidum rutilantibus armis equo quoque acri insidentem ex
turri Romulda conspiceret et in eum illico exardescens omissis mortis
Gisulphi lacrimis et publice salutis vigilancia mentem omnem in
anferrum hostis aspectum converterit nil magis cupiens quam ut eius
potiretur amplexibus O bone deus quam fera pestis cupido mirantur
nonnulli ab hac letis in rebus inertes quosque laqueari atque metiri
Ego si non dicam mediis in lacrimis seu inter armorum fragores
verum in obsessos in plenum tela videat cadentem Sed de hac aliud capta

igitur Romilda infelix uritur nec sui compos muliebri rubore po-
sito militi viri vulneribus adhuc tepore recenti mandatibus clam per
nuntios adversario regi si suas velit nuptias celebrare castri do-
minium pollicetur Rex ipse barbarus cogitans muliebri libidine ac
vilipensa imperii cupidius petita annuit Et sic clam avaris in ca-
stra recepti omnes cede viros mulieribus in servitium reservatis inter quos
filie due romilde cum filii aufugissent deducte sunt Romilda autem
ex exidio suorum ductura triumphum regis iussu induta regalibus
per medium suorum sanguinem celebratura nuptias regina processit in
castra Cacanus autem ne posset violate fidei reprehendi per spacium
noctis sese libidini et amplexibus arctissime mulieris concessit
inde ne scelestum eius detestabile facinus remaneret inultum ex ulnis evolsus
romilde vocatis xii ex avarioribus quos validiores arbitrabatur
ad mulieris pruriginem extinguendam eis illam talem ex regina facta-
m privatam et miseram tradidit illudendam precipiens ut ea abute-
rentur sub mutuo vicibus succedentes qui deducentes eam in tabernaculum
in quo forsan equos regios observabant ad satietatem usque eius
luxuriam concederunt cane illi meus fuit postquam victa libido cessit
se et amore suo et opinione sua frustratam comperit videt quod tam turpi
stemate inter hircos fuisse delusam lectoribus extimandum relinquo Cacanus
autem surgente sole mediis in castris palum parari exigi iussit fessam
que labore nocturno capi et pali summitate genitalibus infigi affixamque
ligari toto que exercitui detestato eius facinore deludendam tradi ubi
cum esset non absque maximo mentis et corporis infelicis dolore pactum
primum accedens inquit in miseram quod meruisti viam obscena cessi. Et
abiens confestim ceteri more suo ubis actibus que turpissimis absque
intermissione per diem rubore plurimo respersam flente que luserunt
cum talis tam cordis mestitia quam nimia corporis afflictione suspirata
infundum amorem ploravit cecidit cum spiritum abstulisse romilde duce fortune
sunt potuit illam in tam extremam miseriam deduxisse meritum flebile unum
non curabile relinquam Nam illud an fuisset ducissa istud non solum sponte
sed ardentius ab ea petitum est

Prout ob rubiginem paulatim ferrum iners corroditur sic ob segnitiem
principum ab armis barbaris sensim diminutum servato nomine
Romanum imperium fere devenit ad nichilum qua ob causam magis nichil
est quod sese propterea illud periclitantur in sanie ceu nostrum globus una eadem que
querella prostrati cum Romilde lacrimas enarrasse confestim affuit quis
inter Iustinianus naso privatus et labio ab imperio deiectus et exilium
passus et iterum reassumptus et postremo cesus miserrimum incedebat
Ecce et Leoncius eque oris deformitate se ab augustali deiectum
apice carceres et cathenas expertum deflebat Cumulo et Tiberius
querebatur quod cum Iustinianum deiecto Leoncio et imperio occupato vindi-

casse videtur ab eodem captivis et una cum leoncio miserrime in morte tracti
sit post hos vero deflebat philippicus qui occiso iustiniano et augusti
nomine sumpto bellum adversus imagines salvatoris sanctorumque quas quondam
pia devocio in ecclesiis pingi curaverat assumpsisset quod ob meritum a Ro
manis nomen eius hinc abrasum Et ipse a nastasio deiectus solio cum
siciliam usque fontibus oculis que privatus / quod consueverat imaginibus tene
bras sit adeptus huic et anastasius quem sublimatum eadem remiente a
constantinopolitanis ad augustalem sedem theodosio a theodoro ipse
depositus et ad assumendum sacerdocium coactus sit ferre anxie videbatur
his immixta hirenes erat flens acriter quod constantinopolitana imperatrix
tam morte viri quam oculorum filii orbatione constituta a Niceforo deiecta sit
et apud lesbos in exilium acta · et in eadem misera senatute transsumpta
postquam longus ordo hominum sequebatur oris habitu adeo a ceteris ad
verso ut dum primo inspicerem potius ludentes larvatos quam flentes
miseros extimarem Erat enim eis a cervice usque in occipitium capita
depillata et a lateribus in ora diffusa caesaries verteba(n)tur et a semi
tata crinibus facie barba unicuique prolixa declinabat In pectore vestes illis
large atque fluxe variis contexte coloribus albis que fasceolis in fassuras
fere omnibus ligata crura his insuper calciamenta aperta fere ad
pollicem usque summum hinc inde alternis corrigiarum laqueis alligata
Quos ego postquam paulum mirabundus aspexi longobardos esse
cognovi et ante alios nepharios ausus suos in grimoaldum defle
bat lupusque profugum et inde captivum atque grimoaldi iussu vltro
iugulatum Sic et alchis seu arachis inexplebilibus hoc lamentabatur
quod cumptum rege suum regno privasset · se que ab eodem ticinensium fraude
privatum atque occisum huic aripertus sententiam suam excerebat quod cum
inter se et baioariorum ducem in certo marte nox prelium diremisset tamque
victus clam nocti orcinum veniens aurum ad fugam in Gallias ad sufficaciam
sumptum natans pondere trahente suffocatus que in ticino sit Eius omnes
et alios plures libuit omisisse cum vidi desiderium mestum in super
veniente et eo quod longobardorum regnum atque seipsum in eius infortu
nio suppeditate qualis illi fuit exitus enarrasse reor officiosum
Hic igitur desiderium Agistulphi / exscribere
regis filius patre defuncto longobardorum fuit principatus sui initio
memor patrem sepissime bello fessum a pipino francorum rege eo quod pastoris
sacri christiani gregis iura quedamque subripuisset ne infestacionem inimice
sue aliando tam ciceret · non solum pontifici summo genitricis promissa
firmavit quin immo regia libertate donavit eidem faventiam nobilem flaminee
civitatem et claustrum tiberiacum comitatum que totum ferrariensem insuper ampli
avit · inde se ante favorabilem atque benignum exhibendo non solum inclito
regno florebat sed hominum gratia carus omnium atque immenso plebe favoribus

splendidior incedebat. Sane cum nil sub sole sit stabile et mens hominum
potissime permutetur, actum est ut pro quiete regni ad maiora reges
animum traheret, quamobrem sensim ampliandi dominii subintrante
cura concessi penitens et olim subtracti dolore cepit, quibus impulsus
senacens firmicos ita aquitanos et vastonas pipino mortuo
sub carolo bello occupatos suasus ab anglario quodam qui cum
uxore et filiis carolomanni caroli fratris premortui ad eum confugerat arma
sumpsit fracto quoque pacis federe, nec quod sibi solum iniuris esse ducebat arri-
puit, verum omnem italiam igne ferro quoque infestare cepit. Quibus
Adrianus ea tempestate Romane urbis pontifex territus et miserorum
querelis assiduis lacessitus, manifestatis apud grecos et solo contentis
titulo augustis, prius carolum francorum regem in subsidium periclitantis
ecclesie convocavit. Qui cum ingenti cum exercitu per transitos montes in plani-
ciem veniens longobardorum cum obvio desiderio dira pugne copia
certamen iniit et victo desiderio atque fugato eius adeo vires contrivit
et desperatum in ticino obsedit, et cum stante obsidione multas cisal-
pine gallie civitates in deditionem redegisset et sannium subegisset,
inimicos quoque agente rerum omnium penuria atque peste qua inmenses
miserrime angebantur, factum est ut Carolo civitas traderetur. Captus
quoque desiderius una cum coniuge filiisque victus parisius mitteretur, ubi
perpetuo dampnatus carceri omni spe salutis perdita in miserabilem
senectute mortem quoque compulsus est. Et sic splendor omnium per tot claros
reges per tot secula longobardi nominis semper auctus sempiternum
deductus evanuit.

Dum post desiderium inter varias hominum lacrimas fluctuarer hinc-
inde distractus, ecce mulier astitit veste induta hincinde
pontificalibus et decaso temis aureis trine sacerdotis pacius quamquam femina
videbatur, aquam ergo et si plurimum fleret mirabundus tamen accepi, quod
magnitudinis pontificis derelicte clarum secuta iuvenem quem diligebat
sectam Maguncia virili in habitu studuisset, eo quoque morte subtracto in
liberalibus sacris quoque libris habitu et castitate servata adeo profecisse
ut apud anglos homo non femina celebris haberetur, et labentibus
annis dum se Romam ex anglia contulisset ibi quoque trivium legeret
illustres quoque haberet auditores, tante apud omnes opinionis fuit ut
mortuo leone papa cunctis imponente lotario primo ad pontificatum eligeretur
et Iohannis nomine meliturum sortiretur. In qua subeunte libidine pregnans
effecta, petens et ianiculo laterani inter colosseum et clementis sacellum
inter adeuntibus peperisse dicebat et ob id ex apice pontificatus cum
duobus annis et septem mensibus et diebus aliquibus sedisset deiecta
in sellam devenisse mulierculam querebatur. O deus meliter quod non audent
mihi honestate et studiis quo laqueos tetendit perpetui et fere per
triennium voti compos effecta possedit. Risisse apud me in lusa dignitas

obstitisset. Et ea cedente in arnulphum ex concubina caroli magni filium
et Romanorum Imperatorem oculos iniicii eum quoque tanto pruritu plenum vermi=
culis vidi ut stridentibus dentibus fere se totum laceraret unguibus / nec
scabiei causa quinymo pediculorum undique scaturientium infestacione
a qua eum ut ipse dicebat nulla medicorum ope posset liberari quin
pulsis corrosis omnibus ossibus nervis quoque venis usque ad precordia
penetraret. vidimus se tam dolore quam fastidio querebatur neque o adulte-
riora tu sufferri inquit infestam paululum insuper bos. Assit igitur ille
babilonicus conquerens assit et Julianus apostata alii quoque quibus
parum visum est deos nec non hominibus inferre bellum Assint spurcati blas-
phematores / assint insipidi nil timentes / et oculos iniiciant in arnulphum
Et eum cum Romanum principem cernunt a pediculis esse prostratum / cogitent
quid lupus poterit quid ursus / quid leo quid homo. Cui tam viribus plurima
virtus et ingenium est summa quid ipse deus / quid toto solo nutu concutit
orbem non dubium quin tremescant et suam deponent insaniem Sic quoque
eam videant tam minimis cupia forte subiacere periculis Deinant nunc
qui veterem sanguinis qualitatem dum suo decori conantur inserere sibi putant
omnia in quosvis licere Et cum arnulphe ex filiis caroli magni que
descendere nature quantum iniuria passum ex tam generoso sanguine tot
pediculos generari Deinant qui dignitatibus humanam nobilitatem corporum
arbitrantur et quantum tam arnulpho fortune dissidia passa ex imperatore
tam fetidum animal procreari Deinant qui tuta mortali prosterni pote-
rantur et tam arnulpho suorum exitum quantum ignaviam qui tam
normanorum rabiem attrivissent suis armis suis telis suo robore
pediculos tam parvulos inermes quoque a carnibus eius evellere nequi-
vere Deinant et hii qui stultissime estimant cuncta superari divicijs
et tam arnulpho quantum corona eius sceptrum thezauros atque pur-
puras fuisse adeo impotentes ut eius pediculos nedum fugare aut
abiicere sed neque tegere potuerunt [illegible] multos innocere certissimum ac
argumentum imbecillitatis humane arnulphi miserabilis exitus est
que si mente integra velimus inspicere nos stipule flammula evestigio
in cinerem redacte seu flores purpureos et estu modico austro
flantes marcescentes fore videbimus sin fortune iacula febricula
levis parva vexite vexacio et si non aliud pro[illegible] pediculi nos ad
nichilum usque deducat Quod cum deum cognovimus. quod nos ipsos extollimus
quid aliorum actes consilia vires quoque despicimus arnulphi pediculis
consumpti posito fastu deum cuncta potentem totis tam viribus extollimus
maiores equo animo tolleremus pares magna dilectione per meritis
honorantes servemus et minoribus caritate compacientes indulgeamus

ut cuius gratiam mereamur qui erigens de stercore pauperem divina
dimisit inanem Rethor unde discesseram a filio conscripti eam temporis
augusta hic enim eius lodovicus dicere fraggene querebat se post
adeptum imperium et occupatam ytaliam berengarii fugati ope apud
veronam captum luminibus quoque privatum et in breve vitam sub miseram reser
vatam hos tandem postergabat sacerdos vero femineo fere et inhone
sto plangore clamitans summum sibi pontificatum othonis ope fuisse
sublatum. cumque ego operi iniunxissem ne meritorum suorum effugeret notam
infamiam eius sublimitatis casum quam dignissimum describendum ratus sum

Supra veritatis principium ostensuris tela tristis volasse fortune si
paulum altius repetam non indignum nobis protoplasti olimpum
clausisse sibi suis quoque certissimum est, quorum post tempus ex excelso misertus
deus ut ex dite in primam pios revocaret preteritos et eius ianuam
posteris reseraret ex alto verbum mittens incarnari fecit ex virgine
eam sacro spiritu exornate obumbrante et sic dei et hominis inviolata
virginitate natus filius abdicata lege veteri suis sacrum novum quoque
dogma instravit et ut antique prevaricationis insollertiam aboleret
sese suppliciis et inhoneste morti summa cum humilitate concessit quoniam
impudice mortis iniquam penitus interiit, et cum ingenti prius preda plutone
subacto eo orci fauces vinculasset vitam nobis resurgendo restituit. claves
concessit asserens adiutus eum non divine ianuas perpetuales tibi usque regni
seu principi tam grandis secreta commissio ceteris mortalia regere huic spiritualia
gubernare. ceteris ab indocta multitudine permisit concessum huic ab
ipso principe eterni sapientia divine vices exhibere. ceteris temporalium data facultas
huic eternarum concessa libertas est nam ego maius in terris contigit a
potius aut parvus contigisse mortali. Hic igitur piscator homo cum Rome
sedem suo sanguine tincto principatum statuisset ut in se factum a
verbo divino commemorat sicut moreretur ne grex prius pastore careret
in successore commissa reliquit quo ordine in nunc usque eorum
successio admiranda devenit. attamen post tempora virus languidius
magnifice constantini augusti per sacram priorum congregacione defesso
tota cupidine corda cepit inficere omnis quoque tamen non omnibus huiusmodi
portabile nondumque ab aliquibus fugiebatur vesana per superbiam ambi
ri atque occupari et a nonnullis minus sancte teneri ceptum est ut
eo quoque quo cepimus veniamus. Actum est ut berengario italis
imperante albertus cuius filius qui secum una regnabat ob affectionem
primam tunc possesset principibus et obviam filii spiritualibus imperaret summi
pontificatus in insurreccione electores cogit sese agapito romanorum
pontifice mortuo in locum eius octavianum filium electuros. et factum
est. Ac ex octaviano Johannes xii nominatus kathedram piscatoris

ascendit Cum deum se premium primum et ante pedes suos superba flectere
genua cerneret ac amplissimo piscatoris patrimonio imperare in tam
grandem ac detestabilem vesaniam elatus est ut arbitraretur suum esse cunctas
leges indicere se quoque legibus esse solutum et inde spreta sacrosancta
officii dignitate exclusus a se piis hominibus cepit vigilantiam pastoralem
negligere et palam impudicas mulieres lenones atque satellites inducere
introducere ne ab eis differret quibus deus hoc dixit iratus domum
patris mei domum orationis vocabitur vos autem fecistis eam speluncam latronum
arma tractare tabernas et lupanaria perscrutari spurcitiis et
fabellis vacare aves et canes alere silvas petere venationibus insistere
et in noctem evolare [illegible] et [illegible] non secularium tantum sed sacerdotum
hominum mori cuncta pagine sancti petri naviculam sic ire mergi Deus pater
fuerit quas in fluctibus gubernator iste nepharius te deduxit [illegible]
procellis immiscuit quibus in scopulis rupibus que adstabuit contrarium meo
fuit instabilitate caribdim que locavit Dum hic igitur scenam mulierum
loco sacri collegii statuisset et complicaret piscatoris retia ceruis
ac medijs in curiis silvis que intoxicatus animum cursus que canum
clamores que venatum vino inflatus aut extrema eruptus crapula
cum satellitibus et meretricibus de iure litigantium sacris que conferendis
disserit et pro mellitis suaviis in fornicibus dignitates prelatus que
obscenis concederet ut in eum presumeret fortuna premissum est Illa cum sepius
a sacris viris contra mores suos gerentibus reduceretur obstinato animo
suis voluptatibus perseveraverat querelis Illa cleri quoque populi et Johannes
dyaconi Cardinalis licet manum Johannis subdyaconi scripte Otto
Imperator ex germanie partibus in italiam veniens Berengario qui
semel pepercerat expugnato capto que atque in alamaniam misso retentis
[illegible] et alberto eius filio in corsicam iam fugato romam direxit iter
ita ut si posset feditate dei sacrarium purgaturus pontifex autem exercitus
eius immemor forsan david regis inclitum passum eo quod vir sanguinis
esset ab edificatione templi dei repulsus cum othonis audisset adventum
adductum et quod fuisset licet aliter tamen non obstante flaminei pilei reverentia
nec sacrorum quod excedebat officiorum fecit nasum dyacono et
subdyacono truncari manum. et inde propinquante augusto sibi conscius
piscatoris sedem delinquens effugit O miserum hominem quorsum [illegible]
trahatur silentium reperiri non in sinu legerat meretricem nec in silvis
aut cetu lurconum audierat Quos pellit deus homo non reducat [illegible]
quod eo quo merita deducebat agente deo fugiebat infelix verum
Otho congregato sacro presulum concilio audacie que enormitatibus viri
nepharii eum que noscens cunctis et potissime honoris viris concessa
concessa privilegia libertate negavit [illegible] is indignus inutilis et [illegible]
tanto indicat officio eo deposito loco eius quem digniorem arbitrarentur

eligeret Nec mora illo deputato Leonem nouum virum stolidate conspirancium
omnium eligere consensu et sic qui tulerat labefactauerat dignitatem
in ignominiam sterquilinium deiectus occubuit Nam cum discedente Othone
ausu temerario redisset miserabilis tamen omnibus odiosus in suis
sceleribus diem clausit Verum sibi ad superos dum licuit viam perstruxerit
an descensum ad inferos ipse nouit, priuatus tamen miser et moriens se-
pultus est Octauianus qui enormiter papa vixerat alioquin Johannes

Feruebat animis in mollicie et socordia atque superbiam grauem pontificum
modernorum scribere sed memor faciens in libris aliquid legisse Nolite
tangere christos meos vltro manum retraxi orans ut is qui scrutator
est cordium videat agatque ne post libidinum atque extorsionum exempla
nephario grex simplex cuius ipse fuerat redemptor et precio in cruce
liberatum perit et salutem a semita veritatis exorbitans per abrupta miserabiliter
concidat in profundum et hincinde parte alia flectens oculos fortu-
minaci vultu turmam amplissimorum olim virorum pre se cogere vidi
et quos ibi mestos pontifices deiectos pulsos cathenis vinctos mutilos
atque cesos addidi, sed actum est alteri eorum miserias scribendas relinquere
mens est Erat inter hos tamen Carolus Lotoregie dux flebilibus verbis
deplorans perfidiam Anselmi presulis Lugdunensis, qui cum vxore sorore et
filiis nocte captus et Hugoni Capeti aduersario prestitus et apud
Aurelianum carceri fuit inclusus Erat et Salomon Vngarorum rex
pueros Landaloni et Zeiri et ignauiam suam deplorans eo quod ob id regnum
illius tenuit fugiens quod liquisset Erat et Petrus eiusdem Vngarie
rex qui dolens quod pulsus regno et demum susceptus ad vltimum capti-
uus luminibus quoque priuatus et calamitatem regnandi iussu accusans est Erat
et Liupoldus Comes flens quod cum maximo tamen omni sua familia pauper
et exul seruierit in siluis Erat et Hernestus Sueuie dux qui lacri-
mabiliter accusans atque fortunam Henrico imperatori vitrico suo reg-
tonatus subripere ab eodem pulsus et siluas colere coactus et in eisdem
a fidelibus imperii cesus fuit Erat et Diogenes Constantinopoli-
tanorum imperator olim stolidate fame ex cecitatibus oculorum sordidus
et squalore obsitus plurimo suas miserias ingemiscens quas ego
et si non omnes optatas tamen scribendas accepi ¶

Diogenes cognomento Romanus seu ytalicus fuit origine seu grecus
incertum est verum a quibuscumque parentibus genitus sit eo usque illum
fortuna perduxit ut mortuo Constantino et per eius coniuge et eius
regente imperium eadem fuit matrimonio copulatus et inde regiis deco-
ratus insignibus Constantinopolitanorum fuit habitus imperator
Erat quippe et egregium esto id futile deuenisse imperium huic
quod etiam quantum in adipiscendo splendorem fortuna fauit tantum in auferendo
fortissime aduersata est Nam cum audisset Belzeth ex turcomannis

persarum rege Mesopotamiam omnem occupasse Et maxima armatorum
manu bellum adversus Siriam et asiam dirigere defensionique antiochie
principatum quem paulo ante basilius in diaconem redegerat adversus
persas copiis congregatis expeditionem assumpsit Et factis hostibus
obvius ac ab utraque parte facta pugnandi copia descendit in
aciem In qua superatis cesis que suis non solum victus sed vivus captus
regi qui victori putatus est qui elatus nimium in grecorum ludibrium
statuit ut quociens regio more equum peteret solius insideret dyogenes
indutus gulam sub altero pedum suorum calcandam subieret Et
sic regens persice dyogenis gulam plantis calcata persas in cali-
gine resoluta cotabuit habeo quod in illum dicerem si illum omnino
talem arbitrarer et in fatis paulo ante in valentinianum augustum
equo demersum fato cum tua tua mens crevisse mortis Atque sedata post
tempus victoris superbia dyogenes libertati restitutus spe forsan naue
ante celsitudinis perdite ad suas rediens fortunam in alteram eius
cladem nova tela excudisse comperit Nam indignantibus grecis tam dedecore
fortis hominem sibi imparem venientem cepere et privare luminibus
eius qui in locum Michaelem principem erexere suum Paulisper anxiatus
augustus iuncte exosus post modicum miser occubuit

Mortalium quanta sit cecitas eximanita frequenter consilia monstrat
in quibus inlexus olim normannorum dux anxie me prope
deflebat Nam sepius accusans aiebat ierosolimitanum diadema sibi
tamquam bene merito apud siros omnium procerum equo consensu oblatum
stolide renuisse eo quod patrium regnum et ad se spectans morte fratris
audisset rege carere ad quod cum a tercio fratre preoccupatum tenderet
ab eodem superatus et captus et quatuordecim annis in captivitate detentus
et in eadem mortuus sit Eo quo modo cecatus querebat henricus qui
Romanorum imperator dum filii sublimacione sua augeri gloriam existi-
maret illum qui rege Romanorum coronari iurasset hostem potentissimum
admiserit a quo captus carceri que intrusus et in eodem sic mori
coactus Cum his eciam marcellus marcellini filius rages olim princeps
mestissimus incedebat nec indigne Nam uno atque libinii medians
inter barbaras naciones meris vocant a saguntine alapie princeps
eo absente capta urges est et ipse qui a sompno excitatus secum
iam capite vibi auxilium ducere a militibus saguntinis interceptus
alapie obscuro in carcere positus et a custodibus fere neglectus media
siti que et infestissimorum vermium fastidiis inter compedes et vincula miser
animam exalavit Nonne et aderat Andronicus Constantinopolitanorum
olim spectabilis imperator de quo eo quod illi inaudita malicia atque
crudelitas splendoris induxit tantum caliginis fortuna infestior maxima
cum eius ignominia attulit infra scribere arbitratus sum

Andronicus ex nobili vetustorum imperatorum prosapia traxit origines
Hunc voluit aliquando Emanuele consobrino suo imperante ob
incestum cum sorore habitum cum eidem aufugisse timore Emanuelis
ad Turcos et ibidem eo vivente mansisse. Alii vero dicunt sediciosissimum
iuvenem et res novas assidue molientem carceri iussu Emanuelis primo
intrusum et ab eodem cum de se tractu temporis spem meliorem dedisset exclu
sum et pauco prepositum. Tandem eo absente mortuo Emanuele iam sene
et Alexio parvulo filio imperii successore relicto alter affinis venit Ale
xius qui non solum pupilli curam sed habenas imperii arripiens dum minus
sene se haberet in subditos ab eisdem revocatus Andronicus seu cum exercitu
Turcorum seu a Ponto veniens urbem facile occupavit imperante iam ceso
Somnicupidus Alexium pupillum clam accersitum et sacco impositum ac in
mare deiectum Mariam sororem suam una cum Rainerio Montisferrati
viro suo trucidari precepit et nunc neminem qui posset attingere
ex regio sanguine preter Ysaacum quendam servans per volutiva suorum mortes
et sanguine ad culmen quomodolibet imperii truculentus ascendit
et nec differt a iuventute maturior etas confestim flagiciosorum omnium
ut puta parricidarum ganeorum sacrilegorum depredatorum et huiusmodi faci
norosorum hominum catervis stipatus blandiciisque muneribus minisque
pudicicias matronarum mentes in libidinem suam flectere ausus est nec non moni
alium claustra contingere virgines violare adulteriis maculare thoros
viduarum pudiciciam maculare et turpitudinibus cuncta sedare. Et quod legere
temporis erat sua concessa libidine servus dehonestatas tradebat quas
ipse quacumque arte in suam luxuriam provocarat. Et sic omnem sceleritate
suis sceleribus iniquitati devolvit efferate mentis rabie in rapinas
et nunc iniustis iudiciis aut falsis tabulis et si aliter fieri non pote
rat violencia publica civibus relinquebat in bonis. Civibus irritasse
fortunam visum est. Nam cum postremo Ysaacum cui pepercerat truncari
tunc iniecisset et sensisset quod ut ad se accederet accersiri. Contra cum ut
perageret Ysaacus sanctam advocate et cuius in eo presideret in me
dium fidem civium postulat et Andronici turpitudines omnes accusat
quibus facile moti cives in arma ruentes Ysaaco ad imperium subli
mato et ea civitatis parte in qua regii thesauri servabantur occu
pata extemplo in Blachernis palacio atque tremente Andro
nicum obsedere nec post multum civis suffragia sumentes captum
illum Ysaaco tradiderunt. Cum ille eo quod in singulos cives ignominiose peccasse
videbatur excogitavit in eum supplicium per quod satisfactum singulis
videretur et Andronicum prodire iussit in publicum et exutum regalibus
et uno privatum oculo asine versa in caudam facie precepit imponi
et serto et alearum tricia capite eius supposito sceptri loco asine
caudam fecit eius manibus alligari iussitque tam conspicuum imperatorem
per omnes vicos circumduci hac lege ut unicuique liceret quod liberet

in eum verbo et opere vita servata. Et eundem ut ad meritum tam egregie dignitatis
solium deveniret dum et urbe pactis conventionibus imperavit et ibidem illum
in patibulum laqueo sublimavi. Sic igitur exornatus Andronicus carnificum
circumseptus caterva dum eam per ignobiles vias deducitur concurrente undique
plebe clamoribus in eius dedecus per singulos ubique suscipitur. Et si luto
sputis et stercoribus ab obviis undique patet a mulieribus urinis spargitur
et rusto veteri et fenestris aspergebatur infelix donec eo miserrimus devenit
quo vita eius erat finienda laqueo. Deinde iam pluribus nequeuntibus abs-
tinere civibus lacessitus lapidibus feminarum vix tignis impedientibus saxis
funiculo concedatur pendens quod erat illi vite residuum finivit. Nec
odii et potissime mulierum finis fuit in morte. Nam pluribus ex carnificibus
unas tantum post mortem malivolentie vices et quod excisum fuerat comederetur

O stolidi iuvenes et tam in lasciviam abeis
cupidine ducti velate tympana mirto complete cantibus etheream diem
celebrem exhilarate tripudiis exornate purpuras aulas odoribus respar-
gite thalamos sternite mollibus lectos mensas dapibus onerate et
candidatum nomine nostri iovis optimi maximi veste cesparum sertis
et floribus redimitum cum suis lasciviis Andronicum triumphantem suscipite
currus et eximias nostras dictate verum et triumphi titulos eneis in tabulis
figite ne fiat tam ingentis glorie clarebit memoria legentibus posteris
ad maiora animo sitas impii exasperate ardentis nuditate gladios capulis
addite manus excenterate innocuos iter nostrum cadaveribus sternite
penas que ad sublimes volatus humano sanguine glutinate postquam
ad tam celsas sedes senicia devexit Andronicum cui si satis aditibus
elevatus aerem calce premit et ventorum arbiter factus eorum frenat
suo pondere impetus et in altum protenso gutture speculatur sidera et deum
alloquitur forsan superos orat. tigni robur augeri ne cadaver eius
conquassetur. Alio acumus ne quod possit divina iusticia quam equa lance
merita pensent supplicia aperite oculos miseri et spectatas eum viros
excutite et adulteriorum aliorum que flagitiorum exitum in Andronicum
prospicite et timete. Si physiologis adhibenda fides est leo si eum
verberes contremescat. Nos quid vermiculi si ob scelerum si ob luxuriam
suum imperatorem a trono regio in latronum patibulum unica traheri temporis
terminum duxerit crimina ferris. Credite quippe preclarum que divine indignationis
atque potentie nobis ostentum est clades Andronici dum paululum veritatis
tedet libido paratur effrenis

Quem sordidatum pendente que patibulo liquisse Andronicum ipsiusdem
vidi flentem qui post successum decadentis a fratre liminibus orbatus
et privatus imperio sit ut et Alexius filius tutoris nequaquam que-
batur quam carceribus et inde necatus extiterat post quem et Ismaelite
plures quidem veniebant quorum primus Saraceni dampnabat
perfidiam qua se cesum regno que primatum egipto asserebat. Inde cum

saleth alapia et dimasia zoldanus et vna cum eo cathiliadum sali=
dam que loco muneris inbiae sub se gesse eos iugeti dimo spoliasse
mo et Robertus fiorentinum capue olim princeps muliebri ritu rote
gruta affligebatur plurimum quod principatu luminibus et libertate aduerse
fortune ictu priuatus sit Cum post tergum Guilielmus tercius Sicilorum
rex floridam etatem suam regno luminibus atque etate virilitate priuatam
deflebat Cuius ego lacrimas referre laborem non incognitum ratus sum
Satis pro comperto habetur a roberto guiscardo olim normando seu ut aliis
placet a rogerio fratre eius qui sibi armis regnum Sicilie quesiuere
gingelmos manasse reges quorum cum secundus nullo herede relicto transisset
diem Tancredus ex rogerio rogerii primi regis genito filius regnum s
tamquam hereditarium occupauit verum aduersus hunc extemplo bellum exortum
fuerat eidem Rogerio regi primo filia cui nomen constancia que ut asserunt
aliqui pro virginali deo seruire cupiens vitam monasticam pelegit Alii vero
dicunt quod cum ioachim quidam calaber prophetico dotatus spiritu rogerio dixisset
hanc esse regni desolacionem futuram ut spes prolis auferretur et inde regni
desolacio ab eodem inclusa in monasterio extitisse hec quidem ea tempestate
iam senex ope emulorum tancredi Henrico imperatori summo dispensante
pontifice in coniugem data est et regnum quod ad eam spectabat dicebat eidem
in ea concessum Cum veniens regnum Siculum dotale tumentibus incolis theo
tonicam feritatem tamen cedo fore plurimi quinobrem longius quam arbitrentur
bellum protractum est attamen eo instante mortuo tancredo a fautoribus
eius filius guilelmus sublimatus est ut rex eam vocabulo quam potiorem regni
tenens aduersus Henricum qui maria Romanorum manu stipatus veniebat
terrestres nauales quoque apparatus collegit Verum Henricus non immemor quin=
diu frustra neopolim obsedisset veritus ne diutine more stipatus bel=
lum a suis deficeret aut esset saxis tediosum ad ingenium versus fraude quia plurima
ha defecerat aut esset sanguis tediosum ad ingenium versus fraude quia plurimum
theotonicos valere nouerat guilelmum in simulatam concordiam traxit ex qua dum
minimum confidencie sibi sumeret in panormo intra tale timens ad sororibus capitur
et vinctus perductur Henrico sine mora rege capto regnum omne capitur a germanis
Henricus ut ad se iussisset in multos inuenem regem exauctoratum miserum
Henricus at ad se misisset in multos inuenem regem exauctoratum miserum
Henricus ut ad se misisset in alios inuenem regem exauctoratum miserum et Alma=
mestum quoque vna cum alteria et constancia et madonia sororibus in Alma=
niam captiuum mittit eum quoque priuatum oculis et de iure hereditatis futuie
litigandi subriperet causam posteris eunuchum fieri iussit carceri quoque
dampnauit perpetuo et sic guilhelmus ex rege captiuus ex delicys natalis
soli in carcere alieno sub celo inter obscenas barbarorum inanium spurcicias
lumine priuatus et effeminatus longis fletibus querelis quoque fessam emisit animam

Guilielmo comparabatur adhuc et ante assunt Guido de lisinano flebi
li miserie quod ope saladini regni ierosolimitani spoliatus eo priuatus
deductus sit ut richardo anglorum regi insulam cipri sibi reliquie quoque
dicitur tamquam hospitale refugium postularet Exprimas fere lacrimas Johan
nes bienensis haud longe ab eo fundebat perfidiam execrans friderici
imperatoris generi sui qua regno ierosolimitano exutus priuatus quoque
relatus ad pristinam miliciam in galliam cisalpinam deductus sit hunc etsi

multi essent alii emendatiores, ut omnes apparuit Henricus claudus Frede
rici predicti primogenitus, cum exhaustis viribus effecto corpore et turpi gra
cilitate pallore ac respersus cancris abundantissimis cum lacrimis manibus
compedes ac rubigine turpes corpore ponderi imputabiles et a celsitudine
ceriales mostrabat prius quam exarabat senium. Cuius ego misericordia
primus effectus ut prius alios efficerem paululum laxans sensum describendas

Summa fuit vulgata est esse indignie orbis tocius Suevorum Sagronie
esse nobilitate clarissimam quod cum inmanius barbarorum quos italorum
finibus situs insiderit. O ridiculum prefecto in mextricem ab intentu
diuticulum flacteret facile quos scordi scolari depinxit. Certa habet Sagronie
theodorici nobilitatem ostendere. Ex hoc igitur tam illustri imo ferali
Sagronie Fredericum primum imperatorem genuisse constat cum ex Constancia
Sicilie secundum genuit Fredericum ex quo Henricus cum Simone minimum
natus est cum cum esset avorum claritate conspicuus non solum imperiales
aule et regnorum futura successione splendidus sed et pulchra fratrum
caterva stipatus filiorum quoque prius congressus imitatum illi leccior arrisit
fortuna ut eum dicte alio fulgore superaddito felicior videretur. Nam ex
clara iuventute florente quoque suevis et ab ausoniis amabilis operante
patre a principibus alamanie in romanum regem electus effulsit. Et sic
tanto decoratus titulo ad vita durante securus augustalis eminencie
qui sol alter ex sublimi cesarea specula inter principibus apparebat
Sed tam letus miserum exitus longo alios invida fortuna paravit
Nam Fredericus pater ambiciosus nimium huic immemor quod in ulnis suorum
summorum pontificum educatus et eorum ope ad imperiatus apicem sublimatus
Sic cum spectabilia viri dumo inexplebile corruperet multum nec rethit
monitis nec indignacionem timens verum bellum crudele in se suos quoque
contraxit cavo durante et eius exercicie nequiciam. Henricus ea
modestia et humilitate qua debet uti filius ergo patrem eum sepius
ab obstinacione incepta revocare conatus est (et post hec eum remeniaca salu
bribus cum monitis in acepare cunctis commotus genitor bene meritum
filium tamquam in se una cum eam coniurasset cepit habere suspectum. Et
ne in eum sevire temere videretur asserunt accusatorie testibus quoque subornatis
tamquam eo in curiam insurrectare sibi subripere regnum sicilie voluisset
inauditum ob crimine lese maiestatis dampnavit et sic Henricus iniquo
patris iussu captus cum duobus parvulis filiis atque ut creditum est
innocentibus carceri clausus et catenis multiplicatis victu tenui ut longius
senciret esset infortunium ad mortem usque sustentatus est. Voluit tamen ali
cuius igitur misertum patrem. Et cum vellet motu proprio se pium in filium demon
strare iussisse ut ad se duceret infelix. Cum ex cum sui miserti custodes
ad patrem traherent aiunt eum iam patris exceptum seviciam timuisse et
ne in eum coram aliquid sevicius ageret imo cum equo quo insidebat

vinctum sese ex ponte seu ex rupe dedisse precipitem et sic miserrime
De euentu tam diro ac detestabili / expirasse
Dodio prius in filium liber te quibus possum laudibus in celum efferre
paterna pietas que ab initio seculorum facta est ut longeuus ordo nature
tam pulcrum diuine benignitatis opus in nos usque perseueratum sit. te quippe
agente anxij vincuntur labores / quorum opera nascentum educatur et tutatur
infancia nutritur et seruatur pueritia adolescentia castigatur et instruitur
domuncule / iuuentutis tolleratur regitur et frenatur / et etas peracta in maturitatem
usque maxima cum difficultate perducitur / te cogente deum indulgentes parentes
habendum efficitur ut grati senibus volentes humeros submittamus et benefi
ciorum susceptorum memores vices eorum posteritati reddamus / que si
quispiam paululum cessent illico armati securibus bruti manibus cessum
quippe consurgunt philippi herodes atque fredrici furijs infernalibus agitati
in humanum genus desolacionem prorupturi aduenirent / assis ergo opportunis
sima rerum et efferata corda mitigans deum felicis patres mittis in filios
opus tam admirabile et ab inicio diuina manu compositum ad eternum
tuas laudes in perpetuum usque conseruet. In hos vero qui tam obstinati
sentencia te ignorant vti fecisse legimus fredericum insurgat tellus
armetur humanum genus et deus desuper fulmina vibret ut tua
tum suo nomine deleantur et qui venturi sunt terrefacti tam atri iudi
PEr scrutabar post hec / cio mansuescat
animo mente prius impaciens in morte tam egregij filij ut cernerem
numquid tam potens fuit obdurata nequicia ut non vnam saltem lacrimulam
dare mortuo permisisset Et ecce ipsum fredericum flentem senem quod tam
in ingratitudine sua in venerabilem atque sacrosanctam ecclesiam quam seuiciam
in filium exercuisset manfredi nequiciam qua ante diem se in morte compulsum
ferebat venientem vidi Ecce post eum illum intuerer pausillum sedita compes
sio de quo henrico gerebam inde et manfredus insuper incedebat et se
perfidia apulorum regno ac vita priuatum mestissimus asserebat Ecce et
frater eius entius olim sardinie rex longam bononiensium carcerem
querebatur Sequebatur et fredericus regis castelle filius et se longa atque
mercenaria milicia fatigatum et postremo fine suam cesum turpiter aff
mabat post hos et Machumeth persarum rex infortunium flebat misere
quod ab aragone quem auxerat occidi preparat ille regnum cum vita subtractum
sit Ecce omnes karolus rex olim ierusalem et sicilie sequebatur non equidem
depressa fronte aut ore lacrimis madido seu lugubri veste coctatus
quin ymo voltu erecto fortitudinis insignia incessu quodam elato qui
ruinas aduersante fortune super calcauerat ingenti Cum tum multitudo
illius strepencium cessisset agnoui ut saltem semiplene describerem eius
gloriam et excrumpnatus letum esse concessum
Rexcauorum inclitum regem et claritate sanguinis et venustate morum
ac gestorum magnificencia iam diu inter occiduos principes non aliter

quorum solis iubar preter sidera effulsere Ex quibus Magnanimus Carolus Seni-
or ut historie ferunt Lodovici regis germanus traxit originem cui cum et Lodovicus
rex eius frater esset nec iam posset christiani gregis pastor ulterius perpeti Manfredi
Sicilie regis fastidia ab eodem Urbano ad Manfredi insolentiam reprimendam
et ad suscipiendum regni Ausonii dyadema pre ceteris orbis principibus
invitatus cum eum comes esset Andegavensis quod tum Lodovici regis fratris sui qui
ceterorum regni partem suasionibus animatus ingentis pectoris et si longin-
qua ac laboriosa plurimum videretur belli tam egregii expeditionem assumpsit
paratisque tam magno ceptui oportunis commissis copiarum parte Guidoni comiti
Montis fortis terrestre illi iter iniunxit ipse cum reliqua navibus conscensis pro-
ac pari cursu ambo Romam volatu celeri devenere Nam nec hiis ad omnis
Ligusticum sinus manum Manfredi ad impediendum iter preoccupatum esset resi-
stentie quicquam suscepit nec ille superato Alpium vertice et inter confragosa loca
Gallie urbes quamquam militum Manfredi refertas iter agens aliquorumque (?) impeditus
est Romeque cum postulationibus romanis urbis senator declaratus a Clemente pontifice
summo regni Sicilie coronatus et si tempus assiduis imbribus et nivibus
ingentique gelu torrente videretur adversum in mora tamen fulminis (?) pressit in
hostem Et preter spem omnium apud Ceperanum Campanie vicum intravit cum
omnibus copiis hostile regnum inde egregio suorum opere ductante pugna
Manfredi presidiis castrum (?) oppidum occupavit Hinc in regni viscera sese
ferens Beneventum usque pervenit ex quo Manfredus fere repentino eius
adventu territus cum omnibus copiis exiliens cum vix ille sibi sumendi
spacium concessisset facta pugnandi copia suos eduxit in aciem Carolus
contemptum (?) non aliter quam si sibi foret oblata victoria letus suos exer-
citus in certamen eduxit Actumque est seu virtute suorum seu hostium ignava-
nia ut ceso exercitu atque Manfredo victor evaderet Tanta victoria
ingenti preda ditatus et regno potitus est Nam concursu undique a
regnicolis facto sese omnes in dicionem venere et qui forsan pauci
remansere rebelles labore nimio superati ad reliquos obedientes effecti
sunt Ceterum non satis adhuc ubique rebus compositis quod nunquam retulerant
alterum bellum sibi repente illatum est Nam Corradinus Corradi regis olim
filius quem occidisse arbitrabatur Manfredus iam adultus prius regnum
occupaturus magna cum Germanorum manu Romanis tamen faventibus et
Henrico eorum senatore Castelle regis filio regni fines usque pervenit
in quem cum adiuverat animos incolarum flectere et nonnullas civitates iam
in partem deduxisse Congregatis confestim quam undique viribus antequam
ad intrinseca regni penetraret illi factus est obvius eo in loco cui vulgo
dicitur Tagliacozzo et ibi inita pugna magis Alardi senis arte quam
suo robore victor effectus est Deinde Corradinus fugiens Siciliam petiturus
cum aliquibus ex primatibus suis capitur et ad eum reductus vivus quem ipse
ut omnem spem auferret iuvenis non absque infamie nota iussit occidi

et post hec quod ab eo destinavit in dicione mira celeritate reducti et sub
pace parta et securitate gloriosus prae ceteros reges eminuit verum
hunc et alios addidit prodiga fortuna splendores Nam in spem regni hun-
garie carolo claudo filio suo maria stephani regis unica filia
coniugio iuncta est philippo secundo filio Achaie principissa inde litigantibus
hugone rege cipri et maria domicella de iure regni illius ut eius
tempora sacro dyademate ornaretur agente sacerdotum pontifice eadem ieroso-
limi regnum concessum est cuius quod mirabatur christicole possedit omne hunc
Alodovicus fratre captus quod aliis pluribus motis in egiptios bello
cartago olim potentissima civitas et quondam ab eis deleta in litore affrico
captum eo quod iuris sicilorum regum quoque fuisse compertum tributarium illi
factum est una ad regem tunisii agareno dicte regit honoribus multe
mundum contempte eum celso sedet solio et assiduis successibus videtur
stabilem sibi fundasse fortunam sinistro agente fato in contrarium repente
versa sunt omnia Nam ille primo philippus opinione quorundam veneno
subtractus est nulla superstite prole futurorum quippe triste presagium hic
fabricante fortuna de lob cum avaricia quam luxuria suorum sicilis
gravissimum factum actum est ut violata pudicicia coniuge Iohannis de
procida nobilis et astutissimi viri adeo egreferret ut ad commu-
nem vires omnes ingenii excitaret nec mori labore eius sagaciter
biennium hinc inde discurrens magnitudine optimatum Italie animos
Imperatoris Constantinopolitani petri Aragonum regis et Nicolai
pontificis maximi in eandem deduxit sententiam ut condicto die eadem
concitato apud panormum tumultu omnes insule gallicos comota
omnes ad unum usque perimeret et ne aliquod ex eis vestigium superesset
exenteratis pregnantibus et pueris saxis illisis sunt Exinde petrus cum
ingenti classe vocatus adveniens omnem sibi insulam occupavit Quod
audiens Carolus ira et fortuna desperans oravit ut aiunt si cadendum
erat in descensum passu traheretur parvo perdita igitur insula exemplo
et barbari rege vectigal illi sublatum est Et quod fere monstrum videtur
cum ingentes sepius in hoste rege apparatus duxisset totiens frustratus
abcessit his insuper insatiabilis malis porcio Ierosolimitani regni quam
possederat pulsis christicolis omnem ab egiptiis occupata est postremo
cum vires reparasset omnes et a gallis cum classe maxima in hostes
iturus veniret Neapolis iam propinquo audivit carolum claudum cum ingenti
suorum numero navali pugna a rogerio sicilie classis prefecto superatum
atque detentum et Calabrorum oppida plura ad sicilos defecisse et Nea-
polim sese sediocioso tumultu deperditam Quibus adeo perculsus est in mortem
prolapsus sit Tandem opportunitate cogente missa brundusium classe cum
afflictum animum revocasset in vires Neapolim veniens et motu
quorundam primo sedato ad classem sese contulit Ibidem vero autumpno
instante cum ob penuriam opportunitatum incassum diu apud gallicos labo-

nisse agnosceret. Afflictus apud Fogiam Apulie oppidum egritudine marcuit et
lacessitam laboribus vitam nonnulli asserunt volentes eam laqueo in pendu
lo finivisse. Et sic rex ingens tot victoriarum inclitus tot tam regna
pertransiens omnis portiuncula quam solam fortuna senescenti reliquerat captivo
filio derelicta amplissima inmensitate fulgore senex fere decessit inglorius.

Attonitus magnanimi regis declinationem talem spectabam adhuc ad rem cum
Ingelramum Pisanum comitem vidi amplissimo fletu civium suorum scelera
et mediam quam ad filios pervenerat deflentem. Sic et Aytonem Armenie regem
post longum intentatas iter et multa christiano nomini incommoda impetrato
Mabilium fratre regno oculis quam privatum et inde Altapartus principe cum
nepote et omni familia trucidatum querentem audivi. Inde Sabaticus Veor
volente deo ut quod egit in alterum pateretur et ipse ob suos opera regno
se pulsum carcere quam clausum querebatur. Hiis immixtus erat Bonifacius papa
totum mensum temeritates ausus deflens manus quam suas rabido morsu
lacerans, quid ad ego ex eo nil ausim loqui. Hunc me volente confestim
subtraxit Jacobus olim templariorum magister egregius, qui cum ingenti fletu
suas enumeraret egit ut alio tendens prisinus iter deflecterem et eius
nunc veteres post subitum calamitates describere.

A Gottifrido clarissimo Lotoringie duce olim regnum quesitum quosdam pios
homines et militari disciplina conspicuos eo quod peregrinos venerabilia loca
devotione visitantes turcorum incursionibus et latrociniis acriter infestari
deo suam militiam devovisse et apud Ierosolimam commorantes peregrinantibus
ultro sua subsidia impendebant. His primo et numerus parvus et voluntaria
paupertas et magister unus et habitatio in porticibus templi fuit, ex qua cog
nomen sortiti. Successu temporis pio operi adherentes ab Honorio pon
tifice summo pallium album pro habitu et vite regula concessa est. Cui pallio
postmodum ab Eugenio successore rubea crux superaddita, quae militaris
clarius prebuit argumentum. Sane diu penes eos paupertas nondum libi
dinum viguit militia. Votum et vivendi exhibita norma optime observata
illos sanctitate florentes. Verum dum pio operi undique christianorum opes
affluerent, opem afferunt sensim subintrare libidines atque delicie incepere
et iuri a principio relictis pruriit divinis homines sacro omnium subin
trabat sic in passum quam ad patres tezauros reperunt impacientes inopie
evolare inde castris urbibus et prediis imparare sibi, quiete serius
bella committere et militie ingratum omnes olim officium in honorem poti
ssimum sublimare. Verum dubium quantum augebatur potentia tantum minuebatur et
sanctitas. Cumque sic in declivum a virtute labentibus Jacobus de quo sermo
futurus est Burgundus origine et ex domo Molay ingentis animi iuvenis
ad lege gallica filio natu maiori cessissent omnes patris dignitates pauper
effectus extussimus iam imparant sive ingenium et alii ad maiora posset
extolli ad superatum refugium scilicet templariorum militiam sese contulit

in quo prefectus pontificatui ditissimo perseverans moriente magistro militiam
principem ab his quorum viris erat in magistrum sublimatus eminuit, et cum
non parvum honorem splendoris insigne tam fulgido igitur in fastigio sanxit
fortuna plurimum ruina huius saturare livorem. actum quippe est ut Philippi Fra-
corum regis cuius filium ex sacro fonte susceperat indignatione irritata
et ob avaritiam arbitratum eundem Philippum non solum in Jacobum verum in
omnem militarem ordinem conspirasse. Etenim eo ventum est ut permittente Cle-
mente pontifice summo templariorum primates omnes una et eadem die
Philippi iussu per omne eius regnum capti detinerentur una cum Jacobo ordinis
tam ingentis magistro et inde possidentes regis oppidula oppida thezauri ornatus
omnes cum omni suppellectili in regiam potestatem reducti captivi quippe demum deducti
Parisius quibus diu servatis pro in criminalis ac varia et obscena obiecta
esset et frustra mota negantibus pro salute sua suasiones apposite asse-
rentibus quod si iusta iudicem duceret copia se contrarium probaturos. Rex irritatus
exarsit iussitque quod gladiis extorqueri non poterat exigeretur tormentis
quibus ingestis incassum magistro cum tribus sociis reservato ceteri si in propo-
sito perseverent deputati incendio coram deducti sunt. Erat omnibus uti
sanguinis claritas sic et etas florida et robur animi inconcussum
verum cum singuli essent palis singulis alligati et tandem lignorum
strues apposita et ante oculos staret ignis et carnifex et voce preconia
confitenti promissa salus atque libertas nec neminem ex omnibus ab amicis
et natis flentibus orantibus quippe persuaderi potuit ut irato cederet regi
confessione sua sue potius vite parcens quin tam obstinate in sententiam irent pri-
mum verum cum unanimes sepedicta firmarent ceperunt tortores tum ex
reliquis subsequentibus ungule pedis admovere ignem et inde paulatim ascen-
dendo per omne corpus cremare deducere quod cum tanto cruciatu pateretur miseri
poterant imo mugitus in celum extollebant constantibus fatale in quibus senectus
christianos aiebant et sanctissimam carum esse ac fuisse religionem et sic
omne corpus exuri atque consumi usque ad exalationem anime permisere
nec unus a tam constanti proposito cruciatu potuit separari. Dicere eos id
perseverando fortitudine avari regis vicisse perfidiam meo moriendo tendens
sent que eius appetitum inexplebilem cupiebat. esto non minor ob hoc eorum
gloria fuit si recto perlegentes iudicio inter tormenta potius defecisse
quam adversus veritatem dixisse maluere aut iuste quesitam famam
turpissimum sceleris confessione maculasse. Hi igitur in decretum Jacobum
primum sue fortune miserabile cum cum tedio diutini carceris esset attritus
Lugdunum deductus et exhortationibus variis suasus quod ex opposito Clementi
pontifici summo confessus est, cum nobilibus retentus prius cum cardinalibus duobus legatis
ex latere et rege sua legeretur per quam et sua deliberatio et ordinis sui turpitudo
apparebat ipse cum uno quodam ex sociis qui Delphini Viennensis frater erat petiit
alta voce silentium quo concesso se mori dignum protestatus est non quia magistri

que legebant perpetrasse verum quia regis et summi pontificis suasionibus se seduci
ut ea confiteretur in perdicionem sui ordinis permisisset hinc acris in declaracione
templariorum sinceritate subsecuta et Jacobus non sine delphinum reliquis duobus
in detestabilem vitam relictis ad supplicium illatum ceteris deductus est quod ambo
rege spectante intrepide et constanter subire nil aliud quousque illis inerat
spiritus sufficere quam qui dudum occubuere testantes Et sic qui pridie suo fulgore
regem tam maximum invidiam irritasse potuit ut aiebat Bocacinus vir honestus
et genitor meus qui se hinc testabatur interfuisse rebus ictu fortune acer
rimo factus cunctis in compassionem sui miseros eam provocavit

Theodorum extollit antiquitas et admiratur Grecia Anaxarcum scit et
Mucium Scevolam miris laudibus fecit celebrem eo quod constanti pectore hic
tyrannum candentes laminas extrinsecus humore corporeo ille in concionem
Ciprii fatigatus tortoribus excussa dentibus lingua ora sedavit et alius
quod ob errorem non extasi Porsenne flammis manum exurendam tradiderit
Gracia quippe et admiracione dignissima sunt et discolus vix ea credenda
Sed assint qui hos sacra quadam laudatia posteritati eam celebres reliquere Et
hunc suos inde unum palis alligatum agmine aspiciant et videant quam illorum
ridiculus verus stupor sit si morum novissimo comperit prisca quippe nec uno
sub iudice nec eodem solo et distanti inter se temporum tractu ex phisie seu
frugalitate caribus doctrina laboribus quam duranti in supplicium venere tracti
Moderni secus non hiis dicis locus et carnifex hic et ex quadam ut ita loquar
molliciei atque deliciarum officina tormenta et carceres subire et inde defatigati
aculeis et cruciatoribus superati gregatim et unum ignis incendium pertulere
Inter hostes illi adversum se in grandem iracionem servat clamitates inter amicos
et consanguineos isti audientes hinc precone vociferante et salutem confitentibus
polliceante et inde lacrimis atque precibus ne perseverancia in suam irent perniciem
suaderi et tandem conveniarum membratim quod nullis ante seculis auditum
et potissime quinquaginta pertulisse volentes Credo inquirent Se pacta supplicium
veterum mirabunda si morum inspexerint nil habent quidem quod mirentur
quinimo unde in immensum obstupescant et vix verum arbitrentur invenient mirabile
superextat post pressato primus in suo sancto proposito invictus et obstinate persistere
si corruerunt unius loci homines non eodem sub celo genitos nec eisdem moribus
educatos non eruditos doctrinis non pervisos et ex composito structos non uno
inclusos carcere nec in aliquo nisi in professione conformes adeo in constancia
concrevisse ut non in cruciatibus nec imminentis mortis terrore discrepare a ceteris
unum fore in tam grandem monstrum excedit ut auferatur facile fides verbis Nec
dubium sola illos veritas fecit unanimes O inclita virtus et ceterarum
inconcussa basis tu regnorum iacturas indefesso robore calcas indignitatum
procellosos impetus sacra mobilitate repellis penitus lacinias in naturam facis
cogimus paupertatis onera duratis in tallum humeris perferens nil tibi laboriosum
nil importabile nil penitus durum aut difficile quinimo beate efficiac
ut intuerentur Job Stephanum inter saxa et inter carbones ignitos Laurencium

ut de ceteris taceam non solum fortes sed summo regi acceptos milites reddi-
disti. Si igitur in hac mortales et hec regibus serviunt quam eque liberalem
cunctis amplectimini viribus eius quam ope quascumque superate fortunas
et ad eius instar pedes infigite ne more frondium ventorum flatibus
agitati et tandem in risum intuentium primane deiecti in cloacas putrescite
spiritu deditate disiecte suis monitis virile robur assumite et levitatem femineam
dedignari ut si casus afferat a fortissimo templariorum agmine magistrum

Ignes fervidos flammas quam menarum civitatis non dubitat
in celum furentes et fumantia templariorum corpora ac nec dum ossa perusta
sparsos quam venientes cineres non absque cordis compunctione contemplabar adhuc cum
longe solito maior affuit turba dolentium. O quot heroas quot insignes du-
ces quot aut eversos aut lacessitos principes vidi. Erat inter alios opaca
nemorum Philippus Francorum rex tam exitum suum quam dispendia ac dedecora a Flandren-
sibus suscepta deplorans et secum tres pariter filii execrantes immaturas mortes
et uxorum adulteria merebant. Hic et Karolus Tarentini principis filius
non se in bello precipitatum atque confossum in quo pisanus florentinis obsequium
pugnaverat querebatur sed quod ob perpetuum dedecus militi Francorum regum
sanguinis pisanum unde suo cadaveri insidens imo pedibus calcans milicia
insignitus sit conqueserebat. Hic et Petrus Caroli claudi regis filius
quod hostium gladios effugisset inter quos congrue mori poterat ut ignominiose
paludibus mergeretur ingemiscebat. Sed quid talibus insisto cum nec imo dolentium
finis appareret et venientem cernerem clarissimum et amplissimis laudibus
extollendum virum Dantem Aliphery poetam insignem cuique cum reverendam faciem
atque conspicuam pacem refulgentem aspexi surrexi illico et obvius factus inquam
civium civitatis nostre decus eximium habes inter lacrimas dolentium merito
spectabilis mansuetudine veteri gradum trahis esset ne tibi mens
ut post patrum clarum genus tuum et opera memoratu dignissima
furiosam in gratie patrie repulsam laboriosam fugam longum exilium
et postremo celo sub alieno clausisse diem describere. Satis pater optime
quattenus tanto oneri in vires sint. Cui ille: Siste fili inquit tam effluentia
in laudes meas effundere verba et ex tam parva tuorum ostendere novi
ingenium tuum. Et quod merear novi. Verum non ille in nunc animus que tu
reris nec tamen a fortuna victus describar advenio sed fastidiens civium
meorum secordia non illatorum perpetui eorum dedecoris patiens ostensusque accessi.
Ecce igitur unde pertergat me domesticam pestem et comparabilem Florentinam
nomen labem hinc mores quam eius et casum si quid michi debes describas
volo ut pateat posteris quos compellat quos quam suscipiat cives tui responsum
eram sed iam ab oculis abierat et permodestatum lento gradu venientem adverti
novi quam eum Galterum Athenarum ducem olim civalem Florentinorum tirannum
qui quidem demissa fronte deiectis in terram oculis lugubri facie adeo remisso
animo et exhausto vigore querulus incedebat et ut non eum dicas quem dicas

U qua mutat[ur] ab illo q[ui] p[ri]m[us] ausus e[st] d[e] eo libe[ra]t[ur] florentinoru[m] civitate tyrannus
q[ui] effusus in eu[m] agendu[m] est
Galterius Athenaru[m] dux cui[us] seruituti p[ri]m[us] historia si memorie cognitu[r]
G[altherius] q[ui] origine fuere galli satis claritate sanguinis conspicuus fuit ex eo dege[n]
noru[m] Et ad vetus esset eis breune comitatu[s] insigne athenaru[m] ducatu[s] titulu[m]
quo pacto nescio sibi eadem quesiu[er]e cui[us] d[omi]nu[m] possessione galterii genitoru[m]
armis expos[uer]at ab hostibus captus capite mulctatus occubuit et is du[m] maxio
bellicosoru[m] nobiliu[m] apparatu p[re]m[iu]m conat[ur] ulcisci grecia fraude lusus unica[m]
p[er]didit filiu[m] ceuibus q[ui] tal[ibus] tunc d[omi]num hos illos q[ue] spoliatat principes et cu[m]
katherina imperatrice constantinopolitana veredica[m] susceptoru[m] dedicoru[m] apud
neapolim campanie multa p[er]tractat Ortu[m] e[st] ut occiderent[ur] luca civitas a
pisanis qua[m] paulo ante maximo auri pond[er]e p[ro] soluto seu p[ro]misso sue
dicionis fecerat florentini q[ua]m ob re[m] ad liberandu[m] obsidione socia[m] civitate
collatis a florentinis undiq[ue] viribus actu[m] e[st] et clade suscepta paucas
int[er]posuere mensibus iteru[m] fracti reparavere vires Et facta longe lateq[ue]
eo[rum] certaminis fama cu[m] plurimi ardore belli h[ui]nc inde robusti iuvenes
venissent fit et Galterius emissis ceteris eo fere nemine pugnatione
fingens cu[m] paucis citato gressu a neapoli sese florentiam contulit et
confestim recessit in castra veru[m] cu[m] nil ex tam longinquo veniens memorabile
dignu[m] egisset luca pisanis tradita florentiam sese contulit Et cu[m] iam
plurim[um] dicta clade et importunabilibus sumptibus florentinoru[m] esset attrite
vires frequenti senatu p[ro] salute publica inieere consiliu[m] ut instructo
belloru[m] viro q[ui] et sediciones civiu[m] et hostiu[m] impetus cohiberet ampla[m]
licencia darent[ur] imperiu[m] q[uo]d post multa h[uius]modi tanq[uam] spectate fidei amico
legibus limitatu[m] concessu[m] e[st] nec a principio scisse penituit Verum cu[m] iam
diudu[m] importabiles nimis quorunda[m] potentu[m] civiu[m] q[uo]s veteres dixe[re] mag[nates]
tes in id reliqua[m] multitudine[m] mercimoniis seu artibus vacante[m] coegisset ut
in se leges acerrimas dicerent et omnem reipublice subriperet ingressum tempore
q[uo]d frustra ab eis de sepius illa fuisset infringere et ob id talibus iniuria
pressi continue in sua p[re]sidia vigilarent eiu[s] p[ro]uectu tempus videt[ur] ad dis-
solvendas leges oblatu[m] eo q[uod] in sermones ob male rem gestam odiu[m]
crevereret vulgi et omnes p[ro]pe cives ob gravissimas pecuniarum exactiones
grulos et maxime suscepti conflictus pavidos atq[ue] difficiles et q[uo]d
lege plus asserebat spei habe[re] in civitate suctu[m] d[omi]nu[m] cupidi q[ua]m ho[rum]
que penes foret omnis publica armoru[m] potencia dare ut opem solerent
disposue[re] et ignavi eligentes potius exteri hominis tirannide[m] q[ua]m q[ui]eg[e]
rabat q[ua]m cumulu[m] legu[m] quoru[m] consuetudine noverat iugu[m] p[er]ferre nimi[um]
de se confidentes sibi cives alieno obligatos eri vinxere quoru[m] ea
tempestate ingens erat copia q[ui] ut eis amplior redimendi temporis esset licencia
auditis consiliis tam nephasto ceptui facales consensere Nec mora cu[m] satis
sibi viru[m] arbitrarent[ur] apud magni hominem florentine libertati tam veteribus
q[ua]m novis honoribus obligatu[m] de subiugenda civitate cives duo habi[tu]m

simone qui honestati sua regni cupidine tractus infansistis preces autem
ternens quod si animus esset non defuturum urbis effectum nec animus temptaret
quod gratuitum incedens per dolum obtinere posse arbitratus est sed senatum ceteris
sed reipublice gubernatoribus inquit se ardua quedam imminentia non satis posse
pro commodo publico perficere nisi illi amplius accederet arbitrium quod postquam
concessum est ne frustra peraysse videretur in quosdam desevit cives quos pati
posse perpetuo impulsu malignantium pertulit exilium ingentibus irrumine testatus
est nisi maius illi imperium prestaretur obstupuere senatores sera quidem cum advisione
senserunt quorsum tenderet illa petitio non letitia perfecti nomine Rayneri
tam cui ingratus salutem suam populus quod florentini se ornamenti commiserunt
noctu civitatem satellitibus intromissis in subsidium statuere tirani magnatum
domos omnes compleverunt cum adobire quesitum negare nequeuntes quam potuere fraga
citate conati sunt ducatus frenare neque quam scelera una convenientes ut omnia illi
pateret omnes essent in cives ipse vero animo tunc facto cum in sua libertate dimis
sunt semper verum est corpus in [illegible] firmavit inde preconis voce in concio
vocatis omnibus factum quod omnium concursus in publicam sedibus [illegible] per foribus
pallacii publici ingredientibus et [illegible] premissis armatorum cetum turmis pedi
tum quod agminibus [illegible] ab eisdem se loris omnis occupatis est cives quod [illegible]
nepharius hic caterviis magnatum sub vestibus armatorum spiratus
advenit [illegible] omnibus dixisset facile in [illegible] ineximium venturum
si quid a quoque incompositum diceretur cum dum concionarum sublimiore locum
conscenderet urgente magnum turba ingenti compressi sunt quibus cum manus
iniacere vix abstinuerunt Tandem cum sedisset et indicto silencio pulpitum
conscendisset orator cepisset quod explicare compositum quesitum de [illegible]
verbum factum est cepit vulgus premonitum clamitare illud quod [illegible] perpetuum
et evestigio proditoris raynerii ope tirano armate quod sunt pallacii
patuere fores intrat scandit et si essent qui illi quod illa promissa [illegible]
sepissime in memoriam revocaret tumultuantibus [illegible] quod [illegible] magnatibus
impulsu magnatibus quod ingratis a tirani lateribus amovere verbis quod
minutiosis silencium eisdem induxere fracta sedes ac calcata et novissima
fabula risui occupata quod florentine libertatis arce qui optimatibus diceretur
ipsa se fere plebeia clamabatur ordinis quoddam violento susceptum est durate
vita dominium [illegible] urbe tamquam non solum a progenitoribus liberam orbe intrates
suscepimus sed nec pluribus unquam memoria cuiquam exceptis imperatoribus
Romanorum subditam his artibus iniquissimi cives certei ac scelestissi
homines tiranidi subiecere Et qui non sue sed alterius totum libertati vin
cula iniecissent cepere magnates tripudiis subactis populum celebrare
triumphos et qui alienum es debuerant in creditorum pauperum debacchari
[illegible] et plebs inferior discurrere [illegible] ignotum sibi capitolium conscendere
rimari cuncta stemmatibus [illegible] et [illegible] diem agere celebrem et eo quod
nulli sit die illa negatus ingressus aut clause fores patebat omnia
omnibus sibi [illegible] non tiranno arbitrabatur quiesisse dominum miseri in
ingratus quod summas erat solitus tenere sedes ex auctoritati privati quod libe
ris in infimam se palacii cellulam dimittitur tiranno cetera occupante Quid

multa artificum et pistorum tristae civitates nunc florentinae dicionis dudum
sepientes tirannidem susceperunt sic castra olim sic opida quoque varia ullo insuper
multe prudentie vetustate celebris civitas iugum subiit/sic gemmarum opidum
insigne sic collis vallis else regale castrum venere postea sponte sua ex osse
nimo alpigene nobiles comittes quod quam plures tirannido obviam offerentes
civibus confratibus pergrandis et in aucte gerebat vestibus testabatur et gladium pressus
ingenti seposito in privata domo ingruentibus cepit ritu suo cuncta disponere
et ad ius dicendum cives quod terrendos truculentissimis viris preposito assectatores
tolle lenones advocare et quoscumque malarum artium imbutos in suum
consilium sumere civibus graves census exhibere festivitates publicare in secreta
comite inseveri neminem gratum facere inde gravius muneribus minis et violen-
tiis in suum concubitum virgines et quascumque matronas attrahere adolescentes
ingenuos prostrare suis in infanda tenera permittere et licentiam sparciis suis
humana pati et divina fedare quibus miseri cives inicio anxii pavidi
et elingues facti ingemiscere male cognita dulcedine quod libertatis cepere mente
delectatione quod tirannum capere desidium suum dignare et si via daretur sese in liberta-
te redigere postremo exoptare verum desolatione urbium radix discordia
ex proximo sedere summe neminem permittebat convenire duravit quamdiu opportunum
fuit passe iugum terrere repetens tandem miseratus deus insignis ut ad presque-
dies infelicitate fortitudo hominum oculos eorum aperiri permittens permiserat sic
et virtute sua corda trepidancia roboravit diffidencia copulavit Et ad pre-
sentis exitium [illegible] permittens ut magnates qui adversus libertatem publicam
coniuraverat ad sua suo opere testificandam nequiciam primi adversus fidem a se ty-
rannus prestitam devenire [illegible] cernentes nil sibi promissi servari nil tiran-
num municipia concedi adolescentes suos filias sorores et coniuges cum aliis
eius in libidinem trahi rabie sua atque rapacitate preter spatium auctoribus
commanentibus solito cohercem cum quod delinquere avarum destructorem inane inexplo-
rabilem ingratum scelestum soli sibi vacantem nil sancti nil iusti nil boni
habentem dudum quod iam nedum homines assignare civitati per diutinam paciam
permittere diros cavete in consideracionem preparare devenere et in dictam detestabilem
coniuracionis principes iuvare Venire dum opportuna tanto facinori ordinatur
tirannus deposita seu alterius relacione seu sua animadversione presenciens
dum scemas ceptis conatur obsistere in se maturius contraxit principem Nam
proprietates rerum consocii ex coniuratione quosdam detentos atque torqueri sibi
timentes non solum sue salutis remedium in publicam prodentes armati
in morte principis clamare O bone deus quam mirabilia iudicia tua
pauca coniurata promoverant ne ante conclamatum est quam omnis civitas
tamquam [illegible] cessaria [illegible] in arma ruens tirannum convenit in morte
fit per [illegible] amicum armatorum undique et in arce in qua per postea id
nobiles et mercenarii tiranni milites atque quos ipse vestiris prefecerat
diffugerant Tirannus cum ceteris obsidetur ipse vero effeminatus [illegible]
tamquam repentina rerum permutacione perculsus dum ad exitum hortaretur
in ipsum non dum concorde et absque duce ruente vilis tremensque [illegible]

sese dedit et lacrimas Ecce deo placuisse manifestum est non equidem flo-
rentinorum meritis sed nequitia incomparabili que iam celum provocabat et superos
arbitratur cum talia agnoscentes eum victorem evasurum si annis ad
exitum suffecisset Exurgit obsessus cernit vires civium validas et in
se obsidentium clamores in celum audiret Et suos introrsum iam fame
sitique periclitari cognosceret et in ruinam arcis fossores advertet tot tandem
malorum circumventus clamaculum anxius per adiucatores obtulit libertatem restituere si
salus sibi suis que daretur et ut paululum se postulatum civitas
sedaret Sitarum quendam Guilielmum assisinate qui conservatorem cunque
titulavit cum beliva in manum eius filio pre trucidatione iussit
postulantibus exhiberi cunque ob meritum passus est dentes ut quot plures iam
putes arbitrat sua sevicia se coram cernens filium trucidari qui post
et ipse trucidatus est dignior si permissum foret ut quod ex cogitaverat in alios
pater meditatum sceptum ut primilla voluerat devenisset in mortem quod nulli
tormentis que fuerant alienas hac in excoriatione suorum facinorum summa
victimam in oculis suis vidit Galterus Cerro cum et Henricus quidem pessimum
florentinum cunque demonstracionibus civium sensit subscitatas subiciebat pedibus
pedibus appensus ligno more suis excenteratus est et postremo in frustra dis-
cerptus actum quod in noxam factum est eius se vertit in comodum Nam hiis illate
crudelitatibus civium mollitus est animus et in id post dies paucos ventum est quod ipse
poscebat Et sic non diudum vindictam mense perfecto a die in quo libertatem
occupaverat Sic ergo peregrinus ducatum et regnum et quod auspicabatur in posterum
homo insolens perdidit et exasperata inmunde gloria iusta ignominia reportavit
porro ne eorum innocua civitas ex nocuo tiranno preteriret multa dei iudicia
arbitror arbitror Actum est ut dum in armis adversus Eduardum Anglie
regem ea in pugna in qua Johannes Francorum rex captus est ipsum Johannem imiti-
taret cernens quod re aliter agi quam in talamis matronarum pusillanimis
rege suo relicto terga daret per fugiens suo homine satellitibus florentinis
qui tunc forte militiam mercenariam Johanni prestabat factus obvius tempestive
obiurgatum ab eis in hostes redactus est et equo deiectus ac ex adverso iam
vulnere viribus exhaustus ut fama fert a florentino satellite Eduardo
militati cognitus iugulum dare coactus est ut qui in sanguinem florentinorum
sevierat florentina manu suam vitam privatus effunderet Et sic exicialis
dolosus scelestus que Gualterus deiectus fugatus atque oppressus est in diem
potius quam demeruerat deveniens quam venisset

Post superum atque regum atque virorum illustrium extremo operis
margine plebeiam mulierem subortam Ea quippe indignari non debet
nam esto illi caliginem involuti parentes fuerint et finis horrendus nimium
incitatum mediis successibus eidem fortuna blandita est ut ubi inter reges
regnas que mulieres vitam traxerit non reticeat inmo mihi ante eos plures
cantus supersicque per comis per omne effectum corpus fortune ictus ostendens
Philippa Cathinensis tremula voce deposcere se saltem tamquam pedissequam
si aliter non datur trahi post reges quam ergo Et si satis absque cuiusquam

minuria tam claros nec nobiles tantam testatus sum velle describere obscuratam
suscepisse poteram, nec tamen absque causa suscipiendam ratus sum ut scilicet opus
totum suis partibus in aliquo videretur esse conforme in quibus cum exorditur
altius et in inferius firmatur visum est ut a nobilissimo homine operi initium
datum est sic in plebeiam degenerem quam feminam finis imponeretur perscriptis
igitur infelicis Philippe tam successis eorum reliqua eo quod propter sui novitatem
paucis adhuc incognita sunt nec ex libris sed relatibus habeant non
incongrue relaturus sum ne brevitas nimia alibi ampliacione fiscale
non habentis dicendorum mencionem auferat historiam simul et intentum colligere
in qua quedam auribus quedam oculis scripta describerem invisis vero me nunc
deceptum sciam sed in audiui veriora credunt Non reprehendendus venio ad ergo
sincerius veriores nunc eius primordia ceteris omissis florentinum paulo

Meadhuc adolescentulo salutis assummandum
[M]ilitasse quam roberti Ierusalem et Sicilie regis in aula solitus erat vir
augustus et ingenti modia valens marinum bulgarum origine ysilamum
et a iuventute sua nautice artis peritissimum et ad eo celebris constantinum
et a iuventute sua nautice artis peritissimum ... venerabilis antiquitates seu stigmata
de rocca quod tam etate eorum mutis venerabilis antiquitates seu stigmata
annalium recensentes inter alia referre robertum tunc Calabrie ducem iussu
Caroli patris sui adversus fredericum Sicilie insulam occupatam expeditionem
assumpsisse Et ad haut longe drepanum castris positis moraret violante eius
coniuge filium coligit peperisse Actum quam ob mulierum penuriam ut Philippa tunc
Simonis uxoram invenis forma et statura decens et ob pauperiem aliena
narium vestium lotrix que forte paucis ante diebus ex viro piscatore enixa
filium fuerat in nutricem infantuli sumeret Et ad ducisse grandi meruit secum
redeunti Neapolim devenisse ac inter alias pedissequas altrixis iam mortuo
remansisse Sic et Raymundum quendam de Campanis ethiope affirmabat cuius
effigies assercionem in nichilo derogabat eum quam a Raymundo de Campanis coquine
Caroli regis prefecto a piratis emptum et demum ob insignem eius soleciam ab
eodem de sacro fonte susceptum et suo nomine decoratum libertati quam donatum
et ei fere omne coquine officium fuisse commissum nec post multum Raymundo
patrono fimnente nulliciam libertum eius loco fuisse suffectum et exinde domi
lium suppellectilem equos et servos habere nobilium grandi regis quam captare
et aggregare divicias incepisse atque a coquina ad custodiam vestimentorum
regalium fuisse promotum Quibus sic se agentibus indulgebat volente ducissa
Philippam tunc usa longo fuerat obsequio promovere cum se viduam asserente
nemine aptiore cepto illam Raymundo concessit uxorem qui ut leviores clariores
quam nupcias celebraret vir extreme audacie regia praxis nullicia insigni
Cena scripta miles ethiops cathinensis lotricis thorum ascendit hinc igitur fere
dextorum relacione prima nobilitate seu claritate cuit inicium dixerim Philippe
rudimenta fuisse audivi Et quam fere viderim ipse iam venimus Raymundus
quidem ex suo popriano miles factus et clara Philippe cathinensis sublimatur
coniugis inter milites sese non indivinum regie commissa page multa tractare
rem insuper privatam summo studio augere Sic et Philippa violante iam mortua
veniente sancie roberti iam regis uxori se summa cura obsequentem inserie-
sit et Marie Caroli roberti regis filii coniugi eis quam astare serviere

et impotentibus se promptam prestare omnibus et locorum variarum ingenium
p comod exhibe quibus agentibus eam et etate mulieris veterani regi
haberet extradit et catinensi adultorum filiorum ex raymundo milite uxor
esset et satis ob longam consuetudinem regalium mox videretur instructa
actum est ut ex karolo calabrie duce Johanne nascente in nutricem
atque custodem efficeretur a matre Cuius demum et raymundus regnali aule
prefectus est nec longum tempus effluxit carolus et maria mortuis philippa
tamen Johanne uxor honoravit et raymundus regnali efficeretur sene
scalcus regine O ridiculum vidisse ex ergastulo servali ac sordore
popine ethiopem roberto regi regalia servicia exhibentem nobilibus
iuvenibus preesse et curie presidentem inmo que redderent petentibus Sed quod
fit est quod libet extollit fortuna Aucti iam vir et uxor duo ex filiis
claris coniugiis et miliciam decorarunt cumulis ad esset opida vici villa
opimi redditus equi in mose familie splendide vestes et affluenter
omnia regios iuvenes potius quam ethiopes tradidissent Mortuo tandem
raymundo et regio fere ritu delato cum officium militis filii exercere
orsi sunt demum ad natu minor post annos aliquos moritur robertus ex
filiis tercius abiecto clericali habitu suscepit vestigio militare
ceterum ad labentibus annis natu maior dec... femina filia
admodum grandiuscula de lucta quid una ab ineunte infancia
cum cotumie cum iohanna nutriverat qui hec dicturum prius finy ibi solus
robertus assumpsit officium hiis quod viro atque filiis fit substructus
philippe paululum ex concussa felicitas sed succedentibus annis eius
fulgor in longe maius lumine effulsit Nam edita Johanna in coniuge
andree karoli umberti vngarie regis filio et roberto rege defuncto
ac sancia regina in monasterium ingressa ortu magna suggestione
quorundam inter iohannam et andream seditione et vilipenso andrea coepit
roberto rege vincere in verbis iohanne invasisset potestas regni Robertus inter alios
ex senascalo curio a iohanna magnus regni sicilie senascalus dictus est et
sancia nepte caroli comitis marcionis coniugio iuncta Eius quod de exal
taciones tam egregie non absque macula labefacte predicare consuetudine in
ethiopam devenere Nam et si phylas credit non sit non defuere qui dicerent
lenocinio philippe iohannam in amplexus roberti cursaciori pluri
fidi innixit eterne nil grave nil arduum nil magnum agi nisi a rober
to filia et sancia approbatum seniores quibus ex facto iohanne ceteros post ipsos
Sed quod similem sit quod et venire suppositiones humor exhibendam eum gratiam
tum inimica familiaritas hominum sit infamia infecerat famale eam
honestissimas mulieres et ut eo dominium eam reputatur hiis autem lubilis
atque placatione philippa autem eam tenere absque nonnunc regine fastidium
videbatur Sed non peperit amositati fortuna quinymo quod etlate mulieri
atque iam decrepite tempus salium sanabat subita rerum revolucione facta
respexit caligine ut splendores prius in suum ignominiam quam deceret suspici
poterant videntur Nam lodouicus vngarie rex egrefferens andream fratrem

sunt adeo indigne a Ioha et complicibꝫ suis tractari advsus tn̄ intencōm
extremā roberti regis et vltimā volūtatem ipum regnorū ierlm̄ et sicilie coronari
auro a clemente pontifice tunc impetraverunt id qꝫ qui inaudita sui habebat
taciti appulerunt Verum cum q̄dā ex regni proceribꝫ id p̄cognitum i se sensisse
regni iuvenis et forte vitā indignacōne timeret Et sibi si rex
fieret p̄stigeret supplicandō coniuratos in eum clam ne conaret opam dare
reperit qui fuerunt quo ordine i morte iuvenis iterum sit instale
excitum non est quod tn̄ ad intencōne ptinet satis habemus s. qꝫ dolo
coniuratorum noctu apud aversam civitatem ex regio talamo evocatus
ab eisdem die laqueo clamans necatus sit Execrabile vero facinus mane
complevit primo civitatem inde volitans fama regnum omne i tribacōne atque
clamore i paviditatis exivit Sane cum impetu primo in expiacōne
cum scelesti opis iuvenis qūdā calabri olim cubiculariꝫ andree cum suppli
cum scelesti opis morti traditi essent nō acquiescentibꝫ iuvenis actum e
cum decorose qꝫ morti traditi essent nō acquiescentibꝫ
ut hugoni comiti avellini consensu omnium pcerum commissum sit tam so
cii consiiros explorare et compertos p arbitrio iudicare spe aut qua
leris consiios explorare et comptos p arbitrio iudicare spe aut qua
tractus causa nescio comite triliani robertum de Campanis magnum
tractus causa nescio comite triliā robertum de Campanis magnum
acteuus regni sicilie senescallum sanciam marronis comitissam et
cum insuper infelicem philippam cathinensem cum aliis quibus detraxit
armosam id qꝫ infelicem philippam cathinensem cum aliis quibus detraxit
in carcerem Nec mora erecto gruppe i navi aculeo i conspectu Neapo
litane urbis medio maris sinu ritu regionis spectante ppl̄o et phi
lippa torsit misellam sanciam et robertum quod ex hiis exiit metum Excaule
lippa torsit misellam sanciam et robertum quod ex hiis exiit metum Excaule
fu hos in morte andree fuisse noxios p constanti habitum e/ Na
post dies aliquos mediis corporibꝫ philippa robertus et sancia curribꝫ
impositi et malis alligati tribus educti sunt urbe qꝫ p omnem
et convicibꝫ conclamantibꝫ qꝫ undique in eorum dedecus ppl̄aribus/
nunc ignitis forcipibꝫ torti / nunc acutis novaculis excarnificati eo
quo flamma erat auferendum misere vite residuum ultimo devene
Ibi quidem cum tollerasse dolores femina nequivisset iuxta tortorum
manus semimortua exenterata a carnificibꝫ philippa e/ et cuius cor
cum omni iecore cum ex porris + neapol appensum diu testimonii
atrocitatem exhibuit et inde cadaver reliquum flammis iniectum
Sancia vero curru deposita inscitabiliter alligata palo combusta est
Sic et Robertus quod cum non suffecisset spectantibꝫ semiusta cadavera
flammis erepta ptor dyb qꝫ pectoribꝫ ex tortis et ferali ritu
a nonnullis comestis innate cruentis corporibꝫ p omnem demum civita
tracta ceno cloacis qꝫ fedata et hinc illuc discerpte ptibꝫ delicta
sunt ergo philippe finis Cui p̄fecto satius erat in aquis labore paup
tem sustentare suam quam in delicias maiora p crimine appetere ut
regni dampnata se cum quesite tam fede deperderet

Existimaturos arbitror ne inquam quietem daturum calamo aut
imposituram operi finem plures pꝫ calamitosam philippe mortem
ad venerande sese qꝫ ultro si libuisset ptervite inserebat ut pote un

alios Sancius Maioricarum rex se consobrini sui arrogancia per regem
Aragonie pulsum regno et mox post infelicem pugnam fractisque viribus
suis captivum sibi cuius et iussu caput adeptum deplorat. Quid denique
quibus Lodovicus Trinacrie rex se non solum regno sed in medio patrimonio
sedalabbaico utriusque et Italie rege a fuga et Allobrogis paulisante
revocato paupere et inopi qui omnibus suis exspoliato et variis laboribus
implicito quod a Roberto eiusdem ditissimo ac potentissimo rege et multorum
auxiliis fulto obtineri non poterat obtentum ut in anglo b. insule
congereret egerrime ferre gemitu ostendebat. Sic et Johannes Francorum
rex execrabile infortunium suum dampnabat quod ab Anglis inertissimis
atque pauperibus et nullius valoris hominibus regnum suum rapinis exhau-
stum incursionibus diminutum incendiis atque cedibus passim sedatum sit
sit postremo infausto certamine fusis fractis consternatisque viribus
suis cesisque nobilibus multis ipse Edwardi regis hostis sui captivus
effectus et vinctus in Angliam deportatus sit. Hunc et alii scribunt
immani pro qualitate infortuniorum gementes quos omnes omittendos censui
eo quod quietis sit ipse nunc divino munere post tot regum labores procella-
rumque et supreme carina exigua timida estuosum mare sulca-
turus eo ventum est quo ab inicio prora direximus. Sic at parte i-
tus aliqua aut plus maris a minimis quam oportuerit capiendo exorbitatum
est a veritatis tramite sapientum emendacioni relinquo. Tibi vero quoque
labore ystorio meo in sui cognicione et humilitate deducto deo gratiarum
largitori laudes exhiberi volo. Vos autem qui celsa tenetis imperia
aperite oculos et aures reserate et ne vos letifer sompnus irrepat
vigilantes aspicite quibus qualibusque fortune tragulis pateatis
generatis adversum et cuius viribus humana non obstante consilia frangi
robustaque quoque et clarissima in dissolubili nube fuscari et ex
alienis casibus qui in lubrico positi estis adulatoribus et avaricie
luxui furori iactancie ambicioni que parentes lectis modum ponere
discite. Memorantes deum amplitudinis leticia mentes aut aliqua pro
variatatis eventu aliquid enorme subintrat. Ita vos lege augere con-
cedisse qua ceteri victuros libenter in puncto penas que offensis
daturos et ne vos aliquali prudencia ludi stabilitate deapi forte
contingat hoc insigite animis quociens se apparet preminenti status ali-
quis avertere conens ab eadem miseris credulis insidie parant
Et quanto magis in deum in astra transferri tanto accuracius desi-
derium humili in loco desigite et ut in elevacione unde consultent
habeatis et in casu ne sit unde terrari possitis deum summa veneracione
colite et integro effectu diligite. Sapientem sapiam et virtutes
apprehendite honorate dignos amicos summa cum fide servate predam

consilia sumite et benignos vos mobilitati exhibete humanitate atque
iusticia deo dat honores laudes glorias famam quod requirite ut vos
dignos adepta sublimitate monstretis. Et si contingat deinde non vestro
pro crimine factum appareat sed pertinacia pravis fortune acta videntur

Johannis boccacij de Certaldo de Casibus virorum illustrium liber
nonus et ultimus Explicit feliciter continuatus
Explicit feliciter continuatus per me etc

Incipiunt Rubrice primi libri eiusdem

Lucii Flori Epitoma de Titolivio libri quatuor incipiunt :-

Populus romanus a rege Romulo in Cesarem Augustum
tum septingentos per annos
tantum operum pace bello que
gessit ut si quis magnitudi
nem imperii cum annis conferat, etatem
ultra putet. Ita late per orbem terrarum arma
circumtulit, ut qui res eius legunt, non
unius populi, sed generis humani facta di
scant. Nam tot in laboribus periculisque
iactatus est, ut ad constituendum eius
imperium contendisse virtus et fortuna
videantur. Quare cum precipue hoc quoque
opere pretium sit cognoscere, tamen quia ipsa
sibi obstat magnitudo, rerumque diversitas
aciem intentionis abrupit faciam quod
solent qui terrarum situs pingunt in bre
vi quasi tabella totam eius magnitu
dinem amplectar. non nihil ut spero ad
admirationem principis populi collaturus,
si pariter atque insemet universam eius
magnitudinem ostendero. Si quis ergo
populum Romanum quasi hominem consi
deret totam eius etatem percenseat, ut ce
pit, ut adoleuit, ut quasi ad quandam
iuventutis florem pervenerit ut postea ve
lut consenuerit quatuor gradus processus
que eius inveniet. Prima etas sub re
gibus fuit prope ccl per annos quibus
circum ipsam matrem cum finitimis lu
ctatus est. Hec erit eius infantia. Se
quens a Bruto Collatinoque consuli
bus in Appium Claudium Quintum Fulvi
um consules ccl annos post, quibus
Italiam subegit. Hoc fuit tempus viris
armisque incitatissimum. ideo quis ado
lescentiam dixerit. Dehinc ad Cesa
rem Augustum cl anni quibus to
tum orbem pacavit. Hic iam ipsa
quedam quasi
maturitas robusta. A Cesare Augusto
in seculum nostrum haud
quibus inertia Ce

carum quasi consenuit atque decoxit
nisi quod sub Traiano
movit lacertos et preter spem omnium
senectus imperii quasi reddita iuventu
te   Primus ille et
urbis et imperii conditor Romulus
fuit Marte genitus et Rhea Silvia
gravida confes
sa est hec mox fama dubitavit
cum Amulii imperio abiectus
non potuit extingui
siquidem et Tiberinus amnem repressit
et relictis catulis lupa secuta va
gitum ubera admovit infantibus
matremque se gessit. Sic repertos
apud arborem Faustulus regii gregis
pastor tulit in casam atque educa
vit. Alba tunc erat Latio caput Iuli
opus nam   pater
Eneas condiderat. Ab his Amu
lius iam septima soboles regna
bat fratre pulso
Romulus igitur statim
prima iuventutis face patruum Ami
lium Romulus
fluminis amator et mon
tium apud quos erat educatus
menia
uter auspicaret et regeret adhi
bere placuit Remus
occupat. Prior ille
sex vultures. Hic postea sed xii vi
dit
plenus spei bellatorem fore. Ita
illi assueta sanguine et preda arces
nove
urbis sufficere vallum videbatur.
Cuius dum irridet angustias Re
mus iussu fratris occisus est. Pri
ma certe victima fuit munitio
nemque   Magi
nem urbis magis quam urbem fece
rat. Incole deerant. Erat
et statim mira vis ho
minum Latini Tuscique pastores
quidam
qui sub Enea Archa

[Ar]cades qui sub Evandro duce influxerant. Ita ex variis quasi elementis congregavit corpus unum populumque romanum ipse fecit. Res erat unius etatis populus virorum.

De Sabinis

Itaque matrimonia a finitimis petita, quia non impetrabantur, manu capta sunt. Simulatis quippe ludis equestribus virgines que ad spectaculum venerant prede fuere. Et hec statim causa bellorum. Pulsi fugatique Veientes, Ceninensium captum ac dirutum est oppidum.

Spolia opima

Spolia insuper opima de rege Feretrio Jovi manibus suis rex (romulus) reportavit. Sabinis prodite porte per virginem. Nec dolo, sed puella pretium,

Dolose

que gerebant in sinistris petierat, dubium clipeos an armillas. Illi ut et fidem solverent et ulciscerentur, clipeis obruere puellam. Ita admissis intra menia hostibus, atrox in ipso foro pugna. Adeo ut Romulus Jovem oraret fedam suorum fugam sisteret. Hinc templum (factum) et stator Jupiter. Tandem sevientibus intervenere rapte laceris comis. Sic pax facta cum Tacio, fedusque percussum. Secutaque res mira dictu, ut relictis sedibus suis novam in urbem hostes demigrarent et cum generis suis opes pro dote sociarent. Auctis brevi viribus hunc rex sapientissimus statum reipublice imposuit. Juventus divisa per tribus, in equis et armis ad subita bella excubaret. Consilium Romanum rei penes senes esset, qui ex auctoritate patres, ob etatem senatus vocabantur.

Morte Romuli etc.

His ita ordinatis cum repente contionem haberet ante urbem, apud Capree paludem e conspectu ablatus est. Discerptum aliqui a senatu putant ob asperius ingenium. Sed oborta tempestas solisque defectio consecrationis speciem prebuere. Cui mox Julius

Proculus

Proculus fidem fecit, visum a se Romulum affirmans augustiore forma quam fuisset, mandare preterea ut se pro numine acciperent. Quirinum in celo vocari placitum diis, ut gentium Roma potiretur.

Numa

Succedit Romulo Numa Pompilius, quem Curibus Sabinis agentem ultro petivere ob inclitam viri religionem. Ille sacra et cerimonias omnemque cultum deorum immortalium docuit. Ille pontifices, augures, salios, ceteraque sacerdotia. Annumque in xii menses, fastos dies nefastosque descripsit. Ille ancilia atque palladium, secreta quedam imperii pignora, Janumque geminum, fidem pacis ac belli, in primis focum veste virginibus colendum dedit, ut ad simulacrum celestium siderum custos imperii flamma vigilaret. Hec omnia quasi monitu dee Egerie quo magis barbari acciperent. Eo denique ferocem populum redegit, ut quod vi et iniuria occupaverat imperium, religione atque iustitia gubernaret.

T. Hostilius

Excepit Pompilium Numam Tullus Hostilius, cui in honore virtutis regnum ultro datum. Hic omnem militarem disciplinam artemque bellandi condidit. Itaque mirum in modum exercitata iuventute provocare ausus albanos, gravem et diu principem populum. Sed cum pari robore frequentibus preliis utrique comminuerentur, missis in compendium bello Horatiis Curiatiisque trigeminis hinc atque inde fratribus, utriusque populi fata permissa sunt. Anceps et pulchra contentio, exituque ipso

mirabilis. Tribus quippe ille vulneratus. Sic duobus occisis. Unus superat Horatius addito ad virtutem dolo, ut distraheret hostem simulat fugam, singulosque prout sequi poterant, adortus exuperat. Sic rarum alias decus unius manu parta victoria est, quam ille mox parricidio foedavit. Flentem spolia circa se sponsi quidem sed hostis sororem viderat. Hunc tam immaturum virginis amorem ultus est ferro. Citavere leges nefas, sed abstulit virtus parricidam, et facinus infra gloriam fuit. Nec diu in fide mansit Albanus. Nam Fidenate bello missi in auxilium ex foedere, medii inter duos expectavere fortunam. Sed rex Tullius ubi inclinare socios ad hostem videt, tollit animos quasi ipse mandasset. Spes inde nostris, metus hostibus. Sic fraus proditorum irrita fuit. Itaque hoste victo, ruptorem foederis Metium Fufetium religatum inter duos currus pernicibus equis distrahit. Albam quamvis parentem, aemulam tamen diruit, cum prius omnes opes urbis ipsumque populum Romam transtulisset, prorsus ut consanguinea civitas non periisse, sed in suum corpus redisse rursus videretur.

Ancus deinde Marcius nepos Pompilii pari ingenio. Hic igitur et moenia muro amplexus est, et interfluentem urbi Tiberim ponte commisit. Ostiam quoque in ipso maris fluminisque confinio coloniam posuit, iam tum videlicet praesagiens animo futurum ut totius mundi opes et commeatus illo veluti maritimo urbis hospitio reciperentur.

Tarquinius postea Priscus quamvis transmarinae originis, regnum ultro accepit, petens ob industriam et elegantiam. Quippe qui oriundus Corintho Graecum ingenium Italicis artibus auxit. Quatenus Attius Navius numerum augustiae prohibebat, summus augurio. Quem rex in experimentum rogavit fierine posset quod ipse mente conceperat. Ille rem expertus augurio, posse respondit. Atqui hoc inquit agitabam, an cotem illam secare novacula possem. Augur potes ergo inquit et secuit. Inde Romanis sacer auguratus. Neque pace Tarquinius quam bello promptior. XII namque Tusciae populos frequentibus armis subegit. Inde fasces, trabeae, curules, anuli, phalerae, paludamenta, praetexta. Inde quod aureo curru quattuor equis triumphatur. Togae pictae tunicaeque palmatae. Omnia denique decora et insignia, quibus imperii dignitas eminet.

Servius Tullius deinceps gubernacula invadit urbis. Nec obscuritas inhibuit, quamvis matre serva creatum. Nam eximiam indolem uxor Tarquinii Tanaquil liberaliter educaverat. Et clarum fore visa circa caput flamma promiserat. Ergo inter Tarquinii mortem annitente regina, substitutus in locum regis quasi ad tempus regnum dolo

Ostia

T. priscus

Attius navius

Ornamenta ipsi a thuscia

Rex Tul.

[illegible]

partitus sit egit industrie ut ... acceptis videatur. Siquidem po
pulus romanus in censum digestus, in classes, curiis atque
collegiis distributus, summa quoque
regis sollertia, ita est ordi
nata res publica ut omnia patrimo
nii, dignitatis, etatis, artium,
officiorum quoque discrimina in tabu
lis referrentur. ac sic maxima
civitas, minime domus diligentia
contineretur. Postremus om
nium fuit regum Tarquinius
cui cognomen superbo ex mo
ribus datum. Hic regnum avi
tum quod a Servio tenebatur,
rapere maluit quam expectare.
inmissis quoque in eum percussoribus
scelere partam potestatem non
melius egit quam acquisierat. Nec
Impia abhorrebat moribus uxor Tu
llia que ut virum regem saluta
ret, super cruentum patrem vecta
carpento consternatos equos egit.
Sed ipse in senatum cedibus, in
omnes superbia, atque crudelitate
gravior, et bonis grassatus.
Cum sevitiam iam domi fatiga
sset, tandem in hostes conversus est.
Sic valida opida in latio capta
sunt Ardea, Ocriculum, Gabii, Sue
ssa, Pometia. Tum quoque cruen
tus in suos. Neque enim filium ver
berare dubitavit ut simulanti trans
[illegible] fugam apud hostes fides
esset. Cum Gabios ut volu

erat recepto ... consulenti
quid fieri vellet, eminentia
forte papaverum capita virgula
excutiens, per hoc interficiendos esse
principes intelligi vellet, que superbia
sic respondit. Tamen de manubiis
captarum urbium templum erexit quod
cum inauguraret, cedentibus ceteris de
is, mira res dictu, restitere iuven
tas et terminus. Placuit vatibus
contumacia numinum siquidem firma
omnia et eterna pollicebantur. Sed illud
horrendum quod molientibus edem
in fundamentis humanum repertum
est caput. Nec dubitavere cuncti mo
nstrum pulcherrimum imperii sedem caput
que terrarum promittere. Tam diu superbiam
regis populus romanus perpessus est, donec ab
erat libido. hanc ex liberis eius
importunitatem tolerare non po
tuit. Quorum cum alter ornatissime
femine lucretie stuprum intulisset,
matrona dedecus ferro expiavit.
Imperium tunc regibus abrogatum.

Anacephaleosis de vii regibus

Hec est prima etas populi romani
et quasi infantia quam habuit sub re
gibus vii quadam fatorum industria
tam variis ingenio, ut res publica
ratio et utilitas postulabat. Nam
quid Romulo ardentius. tali opus
fuit ut invaderet regnum. Quid
Numa religiosius. ita res po
poscit ut ferox populus deorum
metu mitigaretur. Quid ille
militie artifex Tullus bella
toribus viris ut acueret

racione ordinem. Quippe cum Anchus ut urbem colonia extenderet, ponte iungeret, muro tueretur; iam uero Tarquinii ornamenta et insignia, quibus principi populo addiderunt ex ipso habitu dignitatem. Actus a Servio census quid effecit, nisi ut ipsa se nosset res publica? Postremo superbi illius dominatio nonnihil, immo vel plurimum profuit. Sic enim effectum est ut agitatus iniuriis populus cupiditate libertatis incenderet.

De mutacione rei publice

Igitur Bruto Collatinoque ducibus et auctoribus, quibus ultionem sui moriens matrona mandaverat, populus Romanus ad vindicandum libertatis ac pudicicie decus quodam quasi instinctu deorum concitatus regem repente destituit. Bona diripit, agrum Marti suo consecrat, imperium in eosdem libertatis sue vindices transfert, mutato tamen et iure et nomine. Quippe ex perpetuo annuum placuit, ex singulari duplex, ne potestas solitudine vel mora corrumperetur. Consules quoque appellavit pro regibus, ut consulere se civibus suis meminissent. Tantumque libertatis nove gaudium incesserat, ut vix mutati status fidem caperent, alterumque ex consulibus tantum ob nomen et genus regium fascibus abrogatis urbem dimitterent. Itaque substitutus Valerius Publicola ex summo studio annixus est ad augendam liberi populi maiestatem. Nam et fasces ei pro contione summisit et ius provocationis adversus ipsos dedit. Et ne specie arcis offenderet, eminentes edes suas in plana summisit. Brutus vero favori civium, in domus sue clade et parricidio velificatus est. Quippe cum studere revocandis in urbem regibus liberos suos comperisset, protraxit in forum et contione media virgis cecidit et securi percussit, ut plane publicus parens in locum liberorum adoptasse sibi populum videretur. Liber iam hinc populus Romanus prima adversus exteros arma pro libertate corripuit, mox pro finibus, deinde pro sociis, tum gloria et imperio lacessentibus assidue usquequaque finitimis. Quippe cui patrii soli gleba nulla esset, statim hostile pomerium, mediusque inter Latium atque Tuscos quasi in quodam bivio collocatus, omnibus portis in hostem incurreret, donec quasi contagione quadam per singulos itum est et proximis quibusque correptis totam Italiam sub se redegerunt.

Bellum etruscum regis Porsenne

Pulsis ex urbe regibus, prima pro libertate arma corripuit. Nam Porsenna rex Etruscorum ingentibus copiis aderat et Tarquinios manu reducebat. Hunc tamen, quamvis et armis et fame urgeret, occupatoque Ianiculo ipsis urbis faucibus incubaret, sustinuit, repulsit. Novissime etiam tanta admiratione perculit, ut superior ultro cum pene victis amicicie

[illegible] Cum illa romana
prodigia atque miracula. Horatius
Mutius. Clodia. Qui nisi in annalibus
forent hodie fabule uiderentur.
Quippe Horatius cocles postquam
hostes undique instantes solus
submouere non poterat ponte
rescisso transnatat tiberim nec
in sceuola — arma dimittit. Mutius sceuola
regem per insidias in castris aggreditur. sed ubi frustrato circa
purpuratum eius ictu tenetur,
ardentibus focis inicit manum
terroremque geminat dolo ut scias inquit quem uirum effugeris
idem ccc iurauimus. Cum interim
immane dictu hic interritus
ille trepidaret tamquam manus
regis arderet. Sic quidem
uiri. Sed ne quis sexus a laude
cessaret, ecce et uirginum
uirtus. Una ex obsidibus regi
Clodia — data, elapsa custodia Clodia
per patrium flumen equitabat. Et
rex quidem tot tantisque uirtutum monstris territus ualere
liberosque iussit. Tarquinii
tamdiu dimicauerunt donec
Aruntem filium regis manu
sua Brutus occidit. superque
ipsum mutuo uulnere expirauit
plane quasi adulterum ad inferos usque sequeretur. Bellum latinum. Latini quoque
Tarquinios asserebant. e
defendebant

mulatione et inuidia ut populus
qui foris dominabatur saltem domi
seruiret. Igitur omne latium Mamilio Tusculano duce quasi in regis ultionem tollit animos. Apud
regilli lacum dimicatur diu marte
uario, donec Postumius ipse dictator signum in hostes iaculatus
est nouum et insigne commentum ut
peteretur cursu. Cossus equitum
magister exuere frenos imperauit et
sic acrius incurrerent. Ea denique atrocitas fuit prelii ut interfuisse spectaculo deos fama tradiderit. Duos in candidis equis
Castorem atque Pollucem nemo
dubitauit. Itaque et imperator ueneratus est pactusque uictoriam
templa promisit et reddidit plane
quasi commilitonibus deis stipendium.
Hactenus pro libertate. mox de finibus
cum eisdem latinis assidue et sine
intermissione pugnatum est. Sora
quis credat et algidum terrori fuerunt Satricum atque Corniculum
prouincie. de uerulis et bouillis pudet sed triumphauimus. Tibur nunc suburbanum et estiue preneste delicie nuncupatis in capitolio uotis
fesule — petebantur. Idem tunc fesule quod carre nuper. Idem nemus aricinum
quod hercinius saltus. fregelle quod gesoriacum. quod tigris quod
eufrates. Corioles quoque pro pudor uictos adeo glorie fuisse
non captum oppidum gneus

Marcius coriolanus qui numanciam
aut africam nomine moveret Ex
tant et parta de Antio spolia que Antio
menius in (figit in rostris) suggestu, fori capta
hostium classe suffixit si tamen illa
classis. nam sex fuere rostrate sed
hic numerus illis initiis navale bel
lum fuit Pervicacissimi tamen la
Equi tinorum equi et volsci fuere et volsci
quottidianum ut sic dixerim hostem
T. quin- Sed hos precipue Titus quintius do
tius muit, ille dictator ab aratro qui
obsessa et pene iam capta Mar
tii mamlii castra egregia victoria
precavit Medium erat forte tempus
sementis, cum patricium virum innixum
ab aratro suo lictor in ipso opere de
prendit. Inde in aciem profectus, Ne quid
a rustici operis imitatione cessaret
victos more pecudum sub iugum
misit Sic expeditione finita re
dit ad boves rursus triumphal
agricola fide numinum, qua, que
locitate? intra xv dies ceptum peractum
que bellum prorsus ut festinasse dic
tator ad relictum opus videretur.

Bellum cum etruscis faliscis et fidenatibus

Assidui vero et annuarii ho
stes ab Etruria fuere Veien
tes, Adeo ut extra ordinariam
manum adversus eos promisit priva
tim que gesserit bellum gens una
fabiorum, satis superque idonea cla
des. cesi apud Cremeram trecenti pa
tricius exercitus et scelerato signa
ta nomine qui proficiscentes

in prelium porta dimisit Sed ea
clades ingentibus expiata
victoriis postquam per alios atque
alios duces, robustissima capta
sunt opida vario quidem exitu
falisci se sponte dediderunt Cre
mati suo igne fidenates capti
funditus deleti que veientes. fa
lisci cum obsiderentur, mira visa est
fides imperatoris nec inmerito qui
ludi magistrum urbis proditorem
cum hiis quos adduxerat pueris,
victum ultro sibi remisisset Eam namque
vir sanctus ac sapiens sciebat ve
ram esse victoriam que sal
va fide et integra dignitate
pareretur fidene quia pares
non erant ferro ad terrorem
movendum, facibus armate et di
scoloribus serpentium in modum
vittis furiali more processerant
Sed habitus ille falius eversionis
omen fuit Veii quanta res
fuerint indicat decennis obsidi De
o. Tunc primum hiematum sub veiis
pellibus taxata stipendia hiber
na adactus miles sua spon
te iureiurando nisi capta urbe
remeare Spolia de larte
tolumno rege ad feretrium repor
tata Denique non scalis nec ir
ruptione. sed cuniculo et sub ter
raneis dolis peractum urbis exci
dium Ea denique visa est pre
de magnitudo, cuius decime Apol
lini pithio mitterentur Universus
que populus ad direptionem
urbis vocatur. Hoc tunc veii fu
ere. nec fuisse quis meminit? reli-

que ipso ne vestigium laborat annalium fides ut Veios fuisse credamus. Hec sine invidia deum sive fato rapidissimum procurrentis imperii cursus parumper gallorum senonum incursione supprimitur. Quod tempus populo romano nescio utrum clade funestius fuit an virtutis experimentis sponsius. Ea certe fuit vis calamitatis ut in experimentum illatam putem divinitus scire volentibus immortalibus diis an romana virtus imperium orbis mereretur. Galli senones gens natura fera moribus incondita adhuc ipsa corporum mole perinde armis ingentibus adeo omni genere terribiles fuit ut plane nata ad hominum interitum urbium stragem videretur. Hii quondam ab ultimis terrarum oris et cingente omnia occeano ingenti agmine profecti cum iam media vastassent positis inter alpes et padum sedibus ne hiis quidem contenti per italiam vagabantur. Tum clusium urbem obsidebant. Pro sociis ac federatis romanus intervenit. missi ex more legati. Sed quod ius apud barbaros? ferocius agunt et inde certamen. Conversis igitur a clusio Romamque venientibus ad aliam flumen cum exercitu fabius consul occurrit. Non temere fedior clades. Itaque hunc diem fastis roma damnavit. fuso exercitu iam menibus urbis appropinquabant. erant nulla presidia. Tum igitur aut numquam

alias apparuit vera illa romana virtus. Iam primum maiores natu amplissimis usi honoribus in forum coeunt. Ibi devovente pontifice diis se manibus consecrarunt. statimque in suas quisque edes reversi sicut in trabeis erant et amplissimo cultu in curulibus sellis sese posuerunt ut cum venisset hostis in sua dignitate morerentur. Pontifices et flamines quicquid religiosissimum in templis erat partim in doliis defossa terra recondunt partim imposita plaustris secum auferunt. Virgines simul ex sacerdotio veste nudo pede fugiencia sacra comitantur. Tamen excepisse fugientes una e plebe fertur Albinius qui depositis uxore et filiis virgines in plaustrum recepit. Adeo tunc quoque in ultimis religio publica privatis affectibus antecellebat. Iuventus vero at quod satis constat vix mille hominum fuisse, duce Manlio arcem capitolini montis insedit obtestata ipsum quasi presentem iovem ut quemadmodum ipsi ad defendendum templum eius concurrissent ita ille virtutem eorum numine suo tueretur. Aderant interim Galli apertamque urbem primo trepidi ne quis subesset dolus, mox ubi solitudinem vident pari clamore et impetu invadunt. Patentes passim domos adeunt. Ubi sedentes in curulibus suis pretextatos senes velut deos geniosque venerati, mox eosdem postquam esse homines liquebat, alioquin nihil respondere dignantes, pari vecordia mactant faces que tectis iniciunt et totam urbem igne ferro manibus exequant.

de gall[is]

descripcio gallorum

Clusium

h[ic] debuit culpare Romanos pocius quam gallos

Albinius

per mensibus barbari quod credat
circa montem unum pependerunt nec
diebus modo sed noctibus omnia experti.
Cum tamen Manlius nocte subeuntes cla-
gore anseris excitatus a summa ru-
pe deiecit. Et ut spem hostibus de-
meret, quamquam in summa fame, tamen ad
speciem fiducie, panes ab arce iacula-
Stato tus est. Et stato quodam die per me-
dias hostium custodias Fabium pon-
tificem ab arce dimisit. Qui sol-
lemne sacrum in Quirinali monte con-
ficeret. Atque per media hostium tela in-
columis religionis auxilio redit.
propitios quoque deos renuntiavit. Novissime
cum iam obsidio suo barbaros fati-
gasset, mille pondo auri reces-
sum suum venditantes. idque ipsum per
insolentiam cum ad iniqua pondera ad-
dito adhuc gladio superbe victis
increparet. subito aggressus a tergo
Camillus adeo cecidit, ut omnia incen-
diorum vestigia Gallici sanguinis inun-
datione deleret. Agere gratias
diis immortalibus ipso tante cladis
nomine libet. Pastorum casas ignis
ille et flamma paupertatem Romuli
abscondit. Incendium illud quod egit
aliud nisi ut destinata hominum ac deorum
domicilio civitas non deleta nec obru-
ta, sed expiata potius et illustrata
videatur. Igitur post assertam (defensam) a Manlio
restitutam a Camillo urbem, acrius
etiam vehementiusque in fini-
timos resurrexit. Bellum Gallicum
Ac primum omnium illam ipsam
Gallicam gentem non contenta
menibus expulisse, cum per Italiam
naufragia sua latius traheret,
sic persecuta est, duce Camillo, ut
hodie nulla Senonum vestigia sup-
sint. Semel apud Anienem trucida-
ti, cum singulari certamine Manlius Ma torquatus
aureum torquem barbaro inter spo-
lia detraxit. Inde Torquati. Iterum
Pontino agro cum in simili pugna
L. Valerius insidente galee sacra
alite adiutus, rettulit spolia. et
inde Corvini. Nec tamen post ali-
quot annos omnes reliquias eorum
in Etruria ad vadum Vadimonis vadimonis
Dolabella delevit, ne quis exta- Dolo bella
ret in ea gente qui incensam a
se Romanam urbem gloriaretur.

Bellum Latinum

Conversus a Gallis in Latinos
Manlio Torquato, Decio Mure
consulibus, semper quidem emula-
tione imperii infestos tunc vero con-
temptu urbis incense, cum ius civi-
tatis, partem imperii ac magistratuum
poscerent, quid in imperio apud quam
amplius congredi auderent, quo
tempore quis restitisset hostem mirabitur.
Cum alter consulum filium suum, quia Manlius alii dicunt fuisse postumium etc
contra imperium pugnavit, contra victorem occiderit quia plus in
imperio esset quam in victoria. Alter quasi

monium deorum capite uelato pri
mam ante aciem diis manibus se de
uouit in confertissima se ho
stium tela iaculatus nouum ad ui
ctorie iter sanguinis sui semita
aperuit. Bellum Sabinum

Post latinos aggressus est gentem
Sabinorum qui immemores
facte sub tito tatio affinitatis quo
dam contagio belli se latinis
(Curius dentatus) adiunxerant. Sed Curio denta
to consule omnem eum tractum qua
Nar amne, fontes que uelini, Ha
driatico tenus mari, igne ferro
que uastauit. Qua uictoria tantum
hominum tantum agrorum redactum
in potestatem, ut in utro plus esset
nec ipse posset estimare qui ui
cerat. Bellum Samniticum

Precibus deinde Campanie motus (campanorum)
non pro se, sed quod speciosius pro
sociis, Samnitas inuadit. Erat
fedus cum utrisque percussum. Sed hoc Cam
pani sanctius et prius omnium suorum
deditione fecerunt. Sic ergo
(laus campanie) Romanus bellum Samniticum tamquam
sibi gessit. Omnium non modo Italie
sed toto orbe terrarum pulcherrima Cam
panie plaga est. Nichil mollius
celo. denique bis floribus uernat.
Nichil uberius solo. ideo liberi ce
reris que certamen dicitur. Nichil ho
spitalius mari. hic illi nobiles
portus. Caietta. Misenus. et te
pentes fontibus baie Lucrinus et
auernus. quedam maris ocia. Hic a
micti uitibus montes. Gaurus et Fa
lernus, massica et pulcherrimus omnium Vesu
uius, ethnei ignis imitator. Urbes
ad mare. Formie. Cume. puteoli.
neapolis. herculaneum. pompei et ipsa
caput urbium Capua, quondam in
tres maximas Roma Kartagine
que numerata. Pro hac urbe his regio (De Samnitibus)
nibus populus Romanus Samnitas inuasit. Gentem
si opulentiam queras aureis et argen
teis armis, discolori ueste usque
ad ambitum armatam. Si fallaciam
saltibus fere et montium fraude gra
ssantem. si rabiem ac furorem, sacra
tis legibus humanis que hostiis in exiti
um urbis agitatam. si pertinaciam sexi
es rupto federe cladibus que ipsis ani
mosiorem. Hos tamen L annis per fabios et
papirios patres eorum que liberos ita
subegit ac domuit, ita ruinas ipsas
urbium diruit ut hodie Samnium
in ipso Samnio requiratur nec facile
appareat materia quatuor et XX triumphorum.
Maxime tamen nota et illustris ex hac gente
clades apud caudinas furculas
Veturio postumio que consulibus acce
pta est. clausus per insidias intra eum sal
tum exercitus, unde non posset euadere. Stu
pens occasione tanta dux hostium (Pontius)
pontius herennium patrem consuluit. et
ille mitteret omnes uel occideret sapienter
ut senior suaserat. hic armis exu
tos mittere sub iugum maluit, ut
nec amici forent beneficio et post

flagitium hostes, magis irae et sollertiae statim magnifica voluntaria deditione turpitudinem foederis diremit, et ultione flagitii miles Papirio duce horribile dictu saevitiam sibi per se iter ante pugnam fuit. et in congressu arsisse omnium vultus hostis auctor fuit. Nec prius finis caedibus data, quam iugum et hostibus et duci capto reposuerunt.

Bellum etruscum samniticum et gallicum

Hactenus populus romanus cum singulis gentium. mox acervatim. sic quoque par omnibus fuit. Etruscorum xii populi, umbri, in id tempus intacti. *Umbri* Antiquissimus italiae populus, samnitum reliqui, in excidium romani nominis repente coniurant. Erat terror ingens tot simul tantorumque populorum. Late Etruriam in festa quattuor agminum signa volitabant. Ciminius interim saltus in medio ante invius plane quasi caledonius vel hercinius, adeo et terrori erat, ut senatus consuli denuntiaret, ne tantum periculum ingredi auderet. Sed nihil horum terruit ducem quin fratre premisso exploraret accessus. Ille per noctem pastoria habitu speculatus omnia refert. Tum tute sic Fabius maximus periculosissimum bellum periculo explicavit. Nam subito inconditos atque palantes aggressus est. captis quoque superioribus iugis in subiectos suo iure detonuit. Ea namque species fuit illius belli quasi in terrigenas e caelo ac nubibus tela iacerentur. Nec incruenta tamen illa victoria. Nam oppressus in sinu vallis alter consulum Decius *Decius* more patrio devotum diis manibus obtulit caput. sollemnemque familiae suae consecrationem in victoriae pretium redegit.

Bellum tarentinum

Sequitur bellum tarentinum *Tarentinos* unum quidem titulo et nomine sed victoria multiplex. Hic enim campanos apulos atque lucanos, et caput belli tarentinos, et totam italiam, et cum istis omnibus, pirrum clarissimum greciae regem *Pirrus* una velut ruina pariter involvit, ut eodem tempore et italiam consummaret, et transmarinos triumphos auspicaretur. Tarento lacedemoniorum opus, *Tarentum* calabriae quondam et apuliae, totiusque lucaniae caput, cum magnitudine et muris portuque nobili tum mirabili situ, quippe in ipsis adriatici maris faucibus posita, in omnes terras, histriam illiricum *Illiricum* epirum achaiam africam siciliam vela dimittit. Imminet portui ad prospectum maris positum maius theatrum quod quidem causa miserae civitati fuit omnium calami-

tum ludos forte celebrabat
cum adremigantes litori romanas
classes videt atque hoste rati
emicant. sine discrimine insultant
qui enim aut unde romani? nec
l' nouerunt
satis. aderat sine mora quere-
lam ferens legatio. hanc
quoque foede obscene turpiter quod
dictu contumelia violant.
et hinc bellum. sed apparatus
horribilis cum tot simul populi pro
tarentinis in hoc consurgerent
omnibusque vehementior pirrus
qui semigrecam ex lacedemo
niis conditoribus civitatem
vindicaturus cum totis viribus
epiri thesalie macedo
nie incognitisque in id tempus
elephantis mari terra viris
equis armis addito insuper
ferarum terrore veniebat.
Apud eracleam et campanie
Liris fluvium lirim levino consule
prima pugna que tam atrox fuit
ut ferret ence turme pre
fectus obsidius in regem
turbavit coegitque proiectis
insignibus prelio excedere. actum
erat nisi elefanti converso
in spectaculum bello procucurris
sent quorum cum magnitudine
tum deformitate et novo odo-
re simul ac stridore consternati
equi cum incognitas sibi bellvas am
plius quam erant suspicarentur fugam
stragemque late dederunt. In apu
lia deinde apud asculum melius
dimicatum est curio fabricio que
consulibus. Iam quippe terror bellua
l' n̄ terrebat
rum exolenat et gaius numicius
quarte legionis hastatus unius pro
muscide abscissa mori posse bel
luas ostenderat. Itaque et in ipsas
pila congesta sunt et in turres
vibrate faces tota hostium a
gmina ardentibus ruinis operu
erunt. Nec alius cladi finis fuit
quam nox dirimeret postremusque fu
gientium ipse rex a satellitibus
humero saucius in armis suis refer
tur. Lucanie suprema pugna sub
arusinis quas vocant campis du
cibus hisdem qui supra. et hec tota
victoria exitum quem datura virtus
fuit casus dedit. Nam provectis
in primam aciem rursus elephan
tis unum ex his pullum adacti
in caput teli gravis ictus avertit
qui per stragem suorum procurrens stridore
re quereretur mater agnovit et quasi
vindicaret exiluit. Tum omnia
circa quasi hostilia gravi timore per
miscuit. ac sic eedem fere que
primam victoriam abstulerant
secundam parem fecerunt. Tertiam sine

controversias tradiderunt. Nec alibi
tantum armis et in campis, sed consi-
liis quoque domi intra urbem cum rege
Pirro dimicatum est. Quippe post
primam victoriam rex callidus intel-
lecta virtute romana, statim despera-
vit armis, seque ad dolos contulit.
Nam interemptos cremavit, capti-
vos quoque indulgenter habuit, et sine pretio
restituit. Missis quoque deinde legatis
in urbe omnimodo annixus est, ut facto
federe in amicitiam reciperetur. Sed
bello et pace, foris et domi, omnem
in partem romana virtus tum se approbavit.
Nec alias magis quam tarentina vi-
ctoria ostendit magis populi romani
fortitudinem, senatus sapientiam, ducum
magnanimitatem. Quinam illi fu-
erunt viri quos ab elefantis primo
prelio obtritos accepimus. Omnium
vulnera in pectore. Quidam hosti-
bus suis immortui. Omnium in manibus
enses, et relicte in vultibus mine,
et in ipsa morte ira vivebat. Quod
adeo Pirrus miratus est, ut diceret:
O quam facile erat imperium orbis occu-
pare aut mihi romanis militibus, aut
me rege romanis. Que autem eorum
qui superfuerunt in reparando exercitu
festinatio, cum Pirrus: Video
me inquit plane Herculis sidere
procreatum, cui est ab angue lerna, cui tot cesa hostium capita
de sanguine suo renascuntur. Qui
autem ille senatus fuit, cum perorante
Appio Ceco pulsi cum muneribus
suis ab urbe legati, interrogati
a rege suo, quid de hostium sede sen-
tirent, urbem templum sibi visam,
senatum regum esse confitentur.
Qui porro ipsi duces vel in castris,
quod medicum venale regis caput
offerentem Curius remisit, Fa-
bricius oblata sibi a rege imperii
partem repudiavit, vel in pace,
cum Curius fictilia sua Samnitico
preferret auro, Fabricius ex pondo
argenti, ita Rufinum consularem
virum quasi luxuriam, censoria gravi-
tate damnaret. Quis ergo miretur
his moribus, virtute militum, victo-
rem populum romanum fuisse, uno
quoque bello Tarentino intra quadriennium
maximam partem Italie, fortissimas
gentes, opulentissimas urbes,
uberrimas quoque regiones in ditionem
redegisse. Aut quis adeo fidem superet,
quam si prima belli cum exitu conferantur.
Victor primo prelio Pirrus tota
mente Campaniam, Lirim, Fre-
gellas quoque populatus prope captam
urbem a Prenestina arce prospexit
et a vigesimo lapide oculos trepide
civitatis fumo ac pulvere implevit.
Eodem postea bis exuto castris,
bis saucio et in Greciam suam trans
mare ac terras fugato, pax et

al' cum

Curius
Fabricius

quibus et tanta de opulentissimis
tot gentibus spolia, ut victoriam
suam roma non caperet. Nec enim te-
mere ullus pulcrior in urbem
aut speciosior triumphus intravit.
In hanc diem nihil nisi pecora vol-
scorum, greges sabinorum, carpenta
Gallorum, fracta samnitum arma
vidisses, tum si captivos aspi-
ceres, molossi, thesali, macedo-
nes, brutius, apulus, atque luca-
nus, si pompam, aurum, purpuram,
signa, tabule tarentineque delicie.
Sed nihil libencius populus romanus
aspexit, quam illas quas timu-
erat cum turribus suis bellvas,
que non sine sensu captivitatis
summissis cervicibus victores equos
sequebantur.

Bellum picens sequitur.

Omnis mox Italia pacem
habuit. quid enim post tarentum
auderent? nisi quod ultro persequi
socios hostium placuit. domiti
ergo picentes. sed caput gentis
asculum Sempronio duce qui tre-
mente inter prelium campo, tellurem
deam promissa ede placavit.

Bellum Salentinum

Salentini picentibus additi
caputque regionis bru-
ndusium inclito portu M. Atilio
duce. Et in hoc certamine victo-
rie precium: Pales ultro
templum sibi pastoria

poposcit. Postremum italicorum in fidem
venere Volsinii opulentissimi etru-
scorum implorantes opem adversus ser-
vos quondam suos, qui libertatem a domi-
nis datam in ipsos erexerant, translataque in
se republica dominabantur. Sed hi
quoque duce fabio gurgite penas de-
derunt.

Hec est secunda etas populi romani
et quasi adolescentia qua maxime
viruit et quodam flore virtutis exar-
sit, ac ferbuit. Itaque inerat adhuc
ex pastoribus feritas, quiddam spirabat
indomitum. Inde est quod exercitus postumium
imperatorem infitiantem quas promiserat
predas facta in castris seditione lapida-
vit. Et sub appio claudio noluit
vincere hostem cum posset. Et duce
valerio Verone, detrectantibus plerisque
militiam fracti consulis fasces. Inde quod cla-
rissimos principes qui adversarentur vo-
luntati sue, exulatione multavit,
ut Coriolanum colere agros iubentem.
Nec minus ille ferociter iniuriam armis
vindicasset, nisi quod iam inferentem signa
filium mater veturia lacrimis suis
exarmavit. Ut ipsum Camillum quod inique
inter plebem et exercitum divisisse veien-
tem predam videretur. Sed hic melius
in capta urbe consenuit. et mox sup-
plices de hoste Gallo vindicavit.
Cum senatu quoque vehementius equo
bonoque certatum est, adeo ut relictis
sedibus solitudinem et interitum patrie
sue minaretur.
Prima discordia ob impotentiam

Asculum
picenos
Brundusium caput salentinorum
Pales
De sedicionibus
Postumius lapidatus
Coriolanus
Camillus
Secessio in sacrum montem

nam senatorū quibꝰ in t'ga qꝫ seui
entibꝰ in sacrū montē plebs ar
mata secessit egreqꝫ nec nisi tribunos
impetrasset menenii agrippe facū
di et sapientis viri auctoritate re
vocata ē. exstat oracionis antique sa
tis efficax ad concordiam fabula q̄
dissedisse int(er) se quondam humanos di
xit artus, q(uo)d omnibꝰ opere fungentibꝰ
solus venter immunis ageret. deinde mo
ribundos a seiunctione redisse in gra
tiam, qn̄do sensissent q(uo)d eius opera re
dactis in sanguine cibis irrigarentur

Secundā in urbe media decem
viratus libido conflavit. alla
tas a grecia leges x. principes lecti
iubente p(o)p(u)lo conscripserant. ordina
taqꝫ erat in xii tabulis tota iu
sticia cū tn̄ traditos fasces regio
quodā furore retinebant. Añ ceteros
Appius eo insolentie data ē, ut in
genuā virginē stupro destinaret ob
litus et lucretie et regū et iuris qd
ipse composuerat. Itaqꝫ cū oppressam iu
dicio filiā trahi in servitutē videret
Virginius pr̄ nichil cunctatus in medio
foro manu sua interfecit. Admo
tis ergo signis commilitonū tota eam
dominationē obsessam armis in carcerē
et catenas ab aventino monte de
traxit

Terciā sedicionē excitavit matri
moniorū dignitas. ut plebs
cū patriciis iungeret(ur). qui tumultus
in monte Ianiculo duce Canuleio
tribuno plebis exarsit

Quartā honorū cupido ut
plebei qꝫ magistratus crearent(ur).
Fabius ambustus duarū pr̄. alterā
patricii sanguinis dederat. alterā ple
beio stoloni. quondā tpr̄e lictorie virge
sonū ignotū penatibꝰ suis expa
verat a sorore satis insolenter irri
sa iniuriā n̄ tulit. Ita qꝫ nactus
tribunatū honorū et magistratuū Camillus in sua tribunatu extorsit a senatu et assimilata et daret in plebe
consortiū extimis invito senatu ex
torsit. Verū in hiis ipsis sedicionibꝰ
principē populū n̄ immerito suspe
xeris. Siquidē nc̄ libertatē nc̄ pu
dicitiā. tū natalium dignitatē
honorū decora et insignia vindi
cavit. Inter que hec omnia nullus
acrior custos qꝫ libertatis fuit. Nulla
qꝫ in precium eius potuit largitione
corrumpi. Cum in magno et cotidie
maiore pp̄ interim perniciosi cives
existerent. Cassiū largitione agra Cassiū
ria lege suspectū regie dominatio
nis presenti morte multavit. Ac Spurius melius
de spurio melio quidē supplicium pr̄ ipsis
suspsit. hic quinti dictatoris imperio
in medio foro magister equitum Ser
vilius hasta confodit. Manliū Manlius
vero capitoliū vindicem, qꝫ plerosqꝫ
debitorū liberabat, altius se
et inciviliter efferentem ab ea quā
defenderat arce deiecit. Talis
domi ac foris. talis pace bello

per populum Romanum factum illud adolescentie, quia secundum imperii etatem fuit. In qua totam inter alpes fretum que Italiam subegit. Lucii annei flori epitoma de titolivio liber primus explicit. Incipit secundus.

Domita subacta que Italia populus Romanus prope quingentesimum annum agens cum bona fide adolevisset, si quidem est robur, si qua iuventas, tunc ille vere robustus et iuvenis et par orbi terrarum cepit. Ita mirum et incredibile dictu qui prope quingentis annis domi luctatus est, adeo difficile fuerat dare Italie caput, his ducentis annis qui sequuntur Affricam Europam Asiam, totum denique orbem terrarum bellis victoriisque peragravit. Igitur victor Italie populus cum ad fretum usque venisset, more ignis qui obvias populatus incendio silvas interveniente flumine abrumpitur, paulisper substitit. Mox cum videret opulentissimam in proximo predam quodammodo Italie sue abscissam et quasi revulsam, adeo cupiditate eius exarsit, ut quatenus nec mari iungi nec pontibus posset, armis bello que iungenda et ad continentem suum revocanda videretur. Sed ecce se ultro ipsis viam pandentibus fatis, nec occasio defuit. Cum de federatorum impotentia Sicilie civitas Messana quereretur. Affectabat autem ut Roma ita Penus Siciliam, et eodem temporibus uterque votis ac viribus imperium orbis agitabat. Igitur specie quidem socios iuvandi, re autem sollicitante preda, quamquam territaret novitas rei, tanta tamen in virtute fiducia est. Ille rudis ille pastorius populus vereque terrestris ostendit nihil interesse virtutis equis an navibus, terra an mari dimicaret. Appio Claudio consulibus primum fretum tunc ingressus est fabulosis infame monstris estuque violentum. Sed adeo non est exterritus ut ipsam illam ruentis estus violentiam pro munere amplecteretur. Statimque ac sine mora Hieronem Syracusanum regem tanta celeritate vicit, ut ipse ille se prius victum quam hostem videret fateretur. Duillio Cornelio que consulibus etiam mari congredi ausus est. Tunc quidem ipsa velocitas classis comparate auspicium fuit. Intra enim sexagesimum diem quam cesa silva fuerat, centum sexaginta navium classis in anchoris stetit, ut non arte facte sed quodam munere deorum conversae in naves atque mutate arbores viderentur. Prelii vero forma mirabilis cum illas celeres volucresque hostium naves hec graves tardeque (romane) comprehenderent. Longe illis nautice artes, detorquere remos et ludificari

Bell. punic. prima
Terrestre
Classis
Romani accensi cupiditate etc.
cognomento audax

fuga rostra iniecte cum ferree ma
nus machine & alie cum certamine
militi ab hoste derise cauerant ho
stes qui in solido decertare victores e-
go liparaas vinsa & fugata hostium
classe primum illum egit maritimum
triumphum. Cuius quod gaudium fuit cum
duillius imperator non contentus unius
diei triumpho per vitam omnem ubi a ce
na rediret prelucere funalia precine
sibi tibicinas iussit quasi quottidie tri
umpharet. Pro tanta huius victoria
leve huius plurium damnum fuit Alter consulum
interceptus Asina cornelius qui simula
to colloquio evocatus atque oppressus fuit
perfidie punice documentum. Cala
tino dictatore fere omnia presidia
penorum agrigento. panorme.
(romanus presidia) Panormo. Erico. lilibeo detraxit.
Trepidatum est semel ita immensum
saltum. Sed ex una virtute Calpurni
ti flamme tribunum militum evasimus (?) qui
lecta (tri)ccc manu infestum (vel infessum) ab hostibus
tumultum occupavit Adeo quod mo
ratus hostes dum exercitus omnis eva
det ac sic pulcherrimo exitu termopi
larum & leonide famam adequavit.
hoc illustrior tamen quod expeditioni
tante suffecit & superuixit. vel licet nil
scripsit (scripsit sanguine leonidas) sanguine. L. cornelio scipi
one. Cum sicilia suburbana esset
populi romani provincia serpente la

tius bello Sardinia annexa
quod ei corsica transit. Olbie hic va
(in valerie) lerie urbis excidio multas fe-
cerunt caedes quod omnis terra mari pe
nos repugnavit. et iam victorie
nichil nisi ut afferat ipsa testatur
Marco atilio regulo duce
iam in affricam navigabat
bellum. nec deerat qui ipso punici
maris nomine ac terrore desistent
augenta insuper tribuno nauso
metu inque in parvis (?) securi
distincta imperator metu mortis
navigandi fecit audaciam Mox
ventis remis quod spatium est. tanta
quod terror hostium adventus remis fuit
ut apertis pene portis cartago
caperetur. Belli prima plurium
fuit civitas clipea prima ei a pu
nico litore quod arx & specula
per turrit. & h̄ & ccc. amplius ca
stella vastata sunt. nec cum hominibus
sed cum monstro quod dimicatum est. tu
qui in vindicta afferre nata inte
magnitudinis serpens. posita
apud bagradam castra vexa
ret. Sed omnium victor regulus
cum terrore nominis sui late tantum
tulisset cuius magnam vim iuve
tutis duces quod ipsos aut cepisset
aut haberet in vinculis classem quod
ingenti preda onustam & tum
pro gratie in urbem premisisset
in ipsam caput belli cartaginem
urgebat obsidio ipsis quod portis

Cornelius Asina
Calatinus
Calpurnius
Nota
L. cor. scipio
M atilius regulus
Clipea
Serpens magnus

insederant. Sic Paulini cum acta for-
tuna est, tantum ut plana essent
romane urbis insignia, tanta fecit ma-
gnitudo calamitatibus exprimebat.
Nam quinque adextra auxilia hosti-
bus. Cum Xantippum illis ducem
Lacedemon misisset a viris militie
peritissimo vinciuntur. Tum feda cla-
des romanis fit usui inopinata,
vivus in manus hostium venit
fortissimus imperator. Sed ille quidem par
par tante calamitatis fuit. Nam
nec punico carcere infractus est nec
legatione suscepta quippe diver-
sa quam hostes mandaverant cen-
suit, ne pax fieret ne commuta-
tione captivorum reciperetur. Sed
nec illo voluntario ad hostes suos
reditu, nec ultimo sive carcere
sive crucis supplicio deforma-
ta maiestas, immo his omnibus
admirabilior, quod aliud quam
victus de victoribus atque etiam
quia Cartago non cessat, de fortu-
na triumphavit. Populus autem
Romanus multo acrior infestiorque
pro ultione Reguli quam pro victoria
fuit. Metello igitur consule
spirantibus altius remis et recursu
in Sicilia bello apud Pano-
rmum sic hostes cedit, ut ne am-
plius ipsam insulam concupiscerent
argumentum ingentis victorie

Xantippus

Metellus consul

P. Claudio

M. Fabio Buteo

centum arata elephantorum captivitas
sic quoque magna preda si gregem illum
uno bello, sed venatione cepisset. P. Clau-
dio non ab hostibus, sed ab diis super-
superatus est quorum auspicia contemp-
serat. Ibi statim classe demersa ubi
ille captivarii pullos iusserat cum pu-
gnare ab his vetaretur. M. Fabio Bu-
teone classem hostium in aspectu ma-
ri apud Aeginurum iam in Italiam
ultro navigantem cecidit. Quantus
o tunc triumphus tempestate intercidit, cum
opulenta preda classis adversis acta
ventis naufragio suo Africe et Sir-
tes omnium impia gentium insularum
litora implevit. Magna clades sed
non sine aliquo principis prima dignitate
intercepta tempestate victoria, et tan-
tum perisse naufragio ut tunc primum
et preda omnibus promontoriis insul-
is frustraretur. P. r. Sic triumphat
Lutatio Catulo consule bello
tandem finis impositus apud insulas
quibus nomen Egates. Nec maior ali-
as in mari pugna quippe commea-
tibus exercitu propugnatoribus, armis onus-
hostium classis, et in ea quasi tota Carta-
go adipiscendi exitio fuit. Romana clas-
sis prompta levis expedita et quo-
dam genere castrensis adsimilitudine
pugne instructa. Hic remis qui ha-
beret agebat et in hos vel in illos
mobilia rostra spem vincentium pre-
ferebant. Ita quoque momento temporis la-

Egates

[illegible] hostium [illegible] inter Siciliam
Sardiniamque pelagus naufragio
suo operuerunt. Tanta denique fuit
illa victoria, ut de eradendis ho-
stium menibus non quereret. Superva-
cuum visum est in arcem murosque se-
vire, cum iam in mari esset deleta
Cartago. Bellum Liguricum

Porta Iani clausa

Peracto punico bello secuta est
[p]brevis sane et quasi ad recipi-
endum spiritum requies. argumentum que
pacis et bona fide cessantium ar-
morum, tunc primum post Numam clausa
fuit porta Iani. Sed statim ac sine
mora patuit. Cum ipse iam Ligures
iam insubres Galli necnon et Illiri
lacessebant. Hi de sub alpibus i[d est]
de sub ipsis Italie faucibus gentes
deo quodam assidue incitante ne
rubigine ac situ [ȝ arma essent] armassent denique
que utique quotidiam et quasi domestica
hostes, tirocinia militum imbuebat.
Nec aliter utrique gente quasi cote quadam
p[ro] et ferrum sive virtutis acuebat. Li-
Ligures vara f. mac
gures imis alpium iugis adhaeren-
tes, inter varum et macram flumen im-
plicatos que dumis silvestribus, ma-
ior aliquanto labor erat invenire quam
vincere. Tanti locis ac fuga durum
atque velox genus ex occasione magis
latrocinia quam bella faciebat. Ita que cum
diu militique eluderet saltus dela-
te · exubile · burtates · Ingaunis

cande furia latebras eorum ig-
nibus sepsit. Bebio in plana dedu-
xit. Postumius ita exarmavit ut
vix reliquerit ferrum quo tra-
talet. Bellum Gallicum

Gallis insubribus et his acco-
lis alpium, tum ferarum, cor-
pora plus quam humana erant.
sed experimento deprehensum est quod
sicut primus impetus eis ma-
ior quam virorum est, ita sequens minor
quam feminarum. Alpina corpora hu- Alpina corpa
menti celo educata habent quiddam
simile nivibus suis, quae mox calu-
ere pugna, statim in sudorem
eunt, et levi motu quasi sole laxa-
tur. Hi saepe et aliter sed Brito- Brito mari
maro duce non prius solutos se
baltea, quam capitolium ascendissent
iuravaint. factum est. victos eos
Emilius in capitolio distinxit.
Mox Ario visto duce vovere Ario visto
de nostrorum militum preda mar-
ti suo torquem. intercepit Iupiter
votum. Nam de torquibus eorum
aureum Iovi flammius erexit. Vi- Vida maro
dimaro rege romana arma vota-
verant aliorsum vota ce-
cidit. Capto enim rege Marcellus
tertia post Romulum patrem feretrio
Iovi arma suspendit. Bellum Illiricum

Illirium seu liburnum sub
extremis alpium radicibus
agunt inter arsia tiamumque flumi-

Tentana ∵

longissime protinus adriani maris latius effusi. Hi regnante Teutana muliere, populationibus non contenti, licentiae scelus addiderunt. Legatos quippe nostros ob ea quae deliquerant iure agentes, nec gladio quidem, sed ut victimas securi percutiunt, praefectos navium igne comburunt; idque quo indignius foret mulier imperabat. Itaque Cn. Fulvio Centimalo duce late domantur. Strictae in principum colla secures legatorum manibus litavere.

Bellum secundum punicum

Post primum punicum bellum vix quadriennii requies. Ecce alterum bellum minus quidem spatio, nec enim amplius quam XVIII annos habet, sed cladium atrocitate tam terribilius, ut si quis conferat damna utriusque populi, similior victo sit populus qui vicit. At nobilem populum ablatum mare, raptae insulae, dare tributa quae iubere consueverat. Hinc ultionem puer Hannibal ad aram patri iuravit, nec remorabatur. Igitur causa belli Saguntus delecta est, vetus Hispaniae civitas et opulenta, fideique erga romanos magnum quidem sed

Disputatio fabius

triste monumentum. Quam in libertate communi foedere exceptam Hannibal causas novorum motuum quaerens et suis et ipsorum manibus evertit, ut Italiam sibi rupto foedere aperiret. Summa foederum romanis religio est. Itaque ad auditum sociae civitatis obsidium, memores icti cum poenis quoque foederis, non statim ad arma procurrit, dum prius more legitimo queri malunt. Interim iam novem mensibus fessi fame, machinis, ferro, igne, versa demum in rabiem fide, immanem in foro excitant rogum; tum desuper se suosque cum omnibus opibus suis ferro et igni corrumpunt. Huius tantae cladis auctor Hannibal poscitur. Tergiversantibus poenis dux legationis qui inquit mora est? Fabius, in hoc ego sinu pacem bellumque porto; utrum eligitis? Succlamantibus bellum, bellum igitur inquit accipite. Et excusso in media curia togae gremio, non sine horrore quasi plane sinu bellum ferret effudit. Similis exitus belli initio fuit. Nam quasi has inferias Saguntinorum ultimae dire in illo parricidio incendio quae mandassent, ita manibus eorum vastatione Italiae, captivitate Africae, ducum et regum qui gessere bellum exitio parentatum est. Igitur ubi semel se in Hispania movit illa gravis et luctuosa punici belli vis, atque tempestas destinatumque romanis diu fulmen Saguntino igne con-

fecit statim quodam impetu ru-
pta perfregit Alpes · et in Italiam
ab illis fabulose altitudinis ni-
vibus velut celo missa descendit.
Ac primi impetus turbo inter pa-
dum et Ticinum valido stati fragore
detonuit. Tunc scipione duce fusus
exercitus, saucius etiam ipse venisset in
hostium manus imperator, nisi protectum
patrem pretextatus admodum filius ab
ipsa morte rapuisset. hic erit Sapi-
o qui in exitium affrice crescit, nomen
ex malis eius habitura · Tercio trebia succe-
dit, hec secunda belli punici procella de-
sevit Sempronio consule. Tunc calli-
dissimi hostes frigidum et nivalem
nacti diem, cum se ignibus prius oleo-
que fovissent. horribile dictu, homines
a meridie et sole venientes, nostra nos
hieme vicerunt. Trasimenus
lacus tercium fulmen Hanibalis, impera-
toris flaminio. ubi quoque ars nova
punice fraudis. quippe nebula lacus
palustribusque virgultis tectus eq-
tum terga subito pugnantium invasit.
Nec de diis possumus queri. imminen-
tem temerario duci cladem predixerant
insidentia signis examina et aquile
prodire nolentes. et commissam aciem
secutus ingens terre tremor. nisi
illum horrorem soli equitum virorum-
que discursus et mota vehementius
arma fecerunt. Quartum et pene

Ticinus

Trebia

Trasimenus

ultimum vulnus imperii Cannae ig-
nobilis apulie vicus, sed magnitudi-
ne cladis emersit. et lx. cede
parta nobilitas ibi in exitium
infelicis exercitus dux, terra, celum,
dies, tota rerum natura consensit.
Si quidem non contentus simulatis
transfugis Hanibal qui mox pugnan-
tium terga ceciderunt. Insuper calli-
dissimus imperator, in patentibus
campis observata loci natura,
quod et sol ibi acerrimus et plurimus pul-
vis, et eurus ab oriente semper quasi
ad constitutum, ita instruxit aciem,
ut romanis adversis hec omnia ad-
versis, ipse secum celum tenens vento
pulvere sole pugnaret. Ita quod
duo maximi exercitus cesi ad ho-
stium satietatem, donec hanibal
diceret militi suo · parce ferro.
Varro Ketn — Paulus emilius
Ducum effugit alter, alter occisus
est. dubium uter maiore animo. Pau-
lum puduit, Varro non desperavit.
documenta cladis cruentatus a-
liquandiu aufidus, pons de — Aufidus
cadaveribus iussu ducis factus in
torrente vergelli. modii duo
anulorum Cartaginem missi. di-
gnitasque equestris taxata
mensura. dubium deinde non erat
quin ultimum illum diem habitura
fuerit roma, quintumque intra diem
epulari Hanibal in capitolio
potuerit, si quod penum illum dixisse
adherbalem bomilcaris ferunt

hanibal si eo modo sciret vi-
tam, sic uti victoria scisset. Cum
quidem illum ut dici vulgo solet
aut fatum urbis imperature, aut ipsius
mentis mala et aversi a Carthagine
dii in diversum abstulerunt, cum vi-
ctoria posset uti, frui maluit
relictaque Roma Campaniam
Tarentumque peragrare, ubi mox
ipse et exercitus ardore languit,
adeo ut verum dictum sit Capuam
Hanibali Cannas fuisse. Siquidem
invictum alpibus, indomitum armis,
Campanie quis crederet soles et
tepentes fontibus baie subege-
runt. Interim respirare Romanus et
quasi ab inferis emergere. Arma
non erant. detracta sunt templis.
deerat iuventus, in sacramentum
milicie liberata servitia. Ege-
bat erarium. opes suas libens
senatus in medium protulit. Nec
preter quod in bullis singulisque
anulis erat, quicquam sibi auri re-
liquerunt. Eques secutus exemplum,
imitateque equitem tribus. Denique
vix suffecere tabule, vix scriba-
rum manus, Levino Marcelloque
consulibus. Cum private opes in
publicum deferentur. Quid autem
in eligendis magistratibus.
que centuriarum sapientia. cum iuni-
ores a senioribus, consilium de
creandis consulibus petiverunt.
Quippe adversus hostem totiens

victorem tam callidum. non virtute tan-
tum, sed suis etiam consiliis pugnare opor-
tebat. Prima redeuntis et ut sic
dixerim revivescentis spes imperii, Fa- Fabius
bius fuit qui novam de Hanibale
victoriam commentus est. non pugnare.
Hinc illi cognomen novum et rei pu-
blice salutare cunctator. Hinc illud
ex populo ut imperii scutum vocaretur. Ita-
que per Samnium totum per Falernos Gaura-
nosque saltus, sic maceravit Hani-
balem, ut qui frangi virtute non
poterat, mora comminueretur. Inde Clau-
dio Marcello duce, etiam congredi au-
sus est. comminus venit et pepulit e
Campania sua. et ab obsidione
Nole urbis excussit. Ausus et Sempro-
nio Graccho duce per Lucaniam sequi
et premere terga cedentis. quamvis tunc o
pudor manu servili pugnaret. Nam
hucusque tot compulerant. sed libertate
donati fecerant de servitute Roma-
nos. O horribilem in tot adversis fidu-
ciam. o singularem animum ac spem
populi Romani. tam artis afflictisque
rebus, cum de Italia sua dubitaret,
ausus est tamen in diversa respicere. Cum-
que hostes in iugulo per Campaniam
Apuliamque volitarent, mediamque de
Italia Africam facerent, eodem tempore et hunc
sustinebant. et in Siciliam Sardiniam
Hispaniam divisa per terrarum orbem ar-
ma mittebat. Sicilia mandata
Marcello. nec diu restitit. tota enim
insula in una urbe superata est. Gra-

de illud et an id ipsum mirum tamen
Siracuse tamen archimedis ingenio
defenderentur aliquamdiu restiterunt. Longe
illi triplex murus totidemque arces
portus ille marmoreus et fons celebratus
Arethuse. nisi quod hactenus profuere
ut pulcritudini victe urbis parceretur.
Sardiniam Graccus arripuit. nichil
illi gentium feritas Insanorumque
nam sic vocantur immanitas mon-
tium profuere. Sevitum in urbes ur-
bemque urbium Caralim ut gens
contumax vilisque mortis saltem
desiderio patrii soli domaretur.
In hispaniam missi gneus et pu-
blius Scipiones pene totam pe-
nis eripuerant. sed insidiis punice
fraudis oppressi rursus amiserant.
Magnis quidem illi preliis punicas
opes cecidissent. sed punice
insidie alterum ferro castra metantem
alterum cum evasisset in turrem cinctum
facibus oppresserant. Igitur in ultionem
patris et patrui missus cum exercitu
Scipio, cui tam grande de affri-
ca nomen fata decreverant, bellatri-
cem illam viris armisque nobilem
hispaniam, illam seminarium hosti-
lis exercitus, illam hanibalis eru-
ditricem, incredibile dictu, totam
a pirhenei montibus in herculis
columnas et occeanum recuperavit.
Nescias citius an felicius. Quam
velociter quattuor anni fatentur. quam fa-
cile vel una civitas probat. eodem
quippe quo obsessa est die, capta est
omenque africane victorie fuit, quod
tam facile capta est hispana car-
tago. Certum est tamen ad profligan-
dam provinciam maxime profecisse
singularem ducis sanctitatem. quippe
qui captivos pueros puellasque
precipue pulcritudinis barbaris
restituerit ne in conspectu quidem
suum passus adduci. ne quid de virgi-
nitatis integritate delibasse
saltem vel oculis videretur. Hec
in diversa terrarum populus romanus. nec
ideo tamen Italie visceribus inheren-
tem summovere poterat hanibalem.
plera que ad hostem desciverant et
dux acerrimus contra romanos Ita-
licis viribus utebatur. Iam tamen
eum plerisque oppidis et regioni-
bus excussimus. Iam Tarenti-
nus ad nos redierat. Iam et
capua sedes et domus et patria
altera hanibalis tenebatur. Cuius
amissio tantum peno duci do-
lorem dedit, ut inde totis viribus
romam converteret. O populum
dignum orbis imperio, dignum
omnium favore et admiratione ho-
minum ac deorum. Compulsus
ultimis metibus, ab incepto
non destitit, et de sua urbe so-
licitus Capuam tamen non omisit
sed parte exercitus sub appio consule

Marcellus

Caralim

Scipiones in hispania

Cartago hispana

relicti . parte statum in urbe se
cura absens silet p(ro)p(ri)s q(uam) pugna
bat. Quid ergo miramur moue
re castra a tercio lapide hanniba
li iterum ipsos deos, deos inquam
nec fateri pudebit restitisse.
Tanta enim ad singulos illius
motus, nisi imbrium effusa est.
tanta ventorum violentia co
horta, ut diuinitus hostem sub
moueri, nec celo, sed ab urbis ipsius
menibus et capitolio ferri vide
retur. Itaque fugit et cessit. et in ul
timo se italie recepit sinu. cum
urbem tantum non adorata reli
quisset. Parva res dictu. sed
ad magnanimitatem populi ro
mani probanda satis efficax. quod
illis ipsis quibus obsidebatur
diebus, ager quem hannibal ca
stris insederat venalis rome fu
it. hasteque subiectus invenit
emptorem. Voluit hannibal
contra fiducia imitari. subiecit quod
argentarias urbis tabernas. nec
sector inventus est. ut scias in psa
gia satis fuisse. Nichil actum
erat tanta virtute tanto fauo
re etiam deorum. Si aliquid ab
hispania hasdrubal frater han
balis cum exercitu novo, novis
viribus nova belli mole veni
ebat. Actum erat proculdubio si
vir ille se cum fratre iunxisset. sed

hic quoque castra metante claudius nero
cum livio salinatore debellat. Nero
in ultimo italie angulo submovebat
hannibalem, livius in diversissimam
partem, id est in ipsas nascentis italie fau
ces signa converterat. Tanto id est
tam longissima italia solo interiacente
Quo consilio qua celeritate con
sules castra coniunxerint. inopinatum
que hostem collatis signis compresserint
nec id fieri hannibal sensit, difficile di
ctu est. Certe hannibal recognito
cum proiectum fratris caput ad sua ca
stra vidisset. agnosco inquit infe
licitatem carthaginis. Hec fuit illius
viri non sine presagio quodam fati
inminentis prima confessio. Iam cer
tum erat hannibalem in ipsius con
fessione posse vinci. sed tot rerum
prosperarum fiducia plenus populus ro
manus magni extimabat. asperum
hostem in sua affrica debellare. Du
ce igitur scipione in ipsam tota mo
le conversus imitari cepit hannibalem
et italie sue clades in affrica vin
dicare. Quas ille dii boni hasdru
balis copias. quas siphacis
exercitus fudit. quam castra quod utriusque ca
stra facibus illatis una nocte de
levit. Denique iam non a tercio lapide
sed ipsas carthaginis portas obsidi
one quatiebat. Sic factum ut i
hesentem atque incubantem italie ex
torqueret hannibalem. Non fuit

maior sub imperio romano dies quam
ille cū duo omniū ⁊ an̄ ⁊ postea du
cū maximi duces. Ille ytalie, hic
hispanie victor collatis cominus si-
gnis direxerē aciem. Sz ⁊ colloqu
ium fuit int̄ ipsos de legibus pacis.
Steterunt diu mutua admiracione
defixi. Ubi de pace nō conuenit,
signa cecinē. Constat utriusqz con
fessione nec melius instrui aciem
nec acrius potuisse pugnari. Hc
Scipio de hanibalis, hanibal de
Scipionis exercitu pdicauerūt. Sz
tn̄ hanibal cessit. premiū qz victo
rie affrica fuit ⁊ secutus affricā
terrarū orbis. Bellū macedonicū p^m

Post Cartaginem vinci ne-
minē puduit. Secute sūt
statim affricā gentes, Ma-
cedonia. Grecia. Siria. ceta qz
omīa quodā quasi estu ⁊ torrē
te fortune. Sed pⁱmi omniū Mace
dones. Affectator q̄ndam impⁱi
populus. Itaqz quamuis tc̄ philipp^9
regno psidēt. Romani tn̄ dimica
re sibi cū rege Alexandro vide
bant. Macedonicū bellū nomine
amplius quam spectatione (respectu) gentis fuit
Cā cepit a federē philippi. quo rex
iam pridem dominantem in Ita
lia hannibalem sibi sociauerat

Postea exivit implorantibus A
theniensibus auxiliū contra regis iniuri-
as. Cū ille ultra iure victorie in
templa aras ⁊ sepulcra ipsa seui
ret, placuit senatui opē ferre
tantis supplicibus. Quippe iā
gentiū reges. duces populi
nationes. presidia sibi ab hac
urbe postulabant. Primo igitur ─ levinus consul
levino cons. populus romanus Io-
niū mare ingressus tota grecie
litora velut triumphanti
classe peragrauit. Spolia quippe
Sicilie, hispanie, Sardinie.
Affrice pferebant. Et manifestā
victoriam, nata in puppi
laurus, pollicebatur. Aderat ─ laurus nata in puppe
sponte in auxiliū Atalus rex ─ Atalus
pergamenorū. Aderant rhodii ─ rhodii
nauticus populus. quibus a
mari cons. a terris omīa eqs
viris qz quatiebat. Bis victus
rex bis exutus. bis fugatus ca
stris. cū tn̄ nichil terribilius Ma
cedonibus fuit ipso vulnerū aspe
ctu q̄ non spiculis nec sagittis
nec ullo grēculo ferro, sz ingenti
bus pilis. nec minoribus ad a
cta gladiis ultra mortē patebant ─ T. quintus fla.
Enim vero flaminino duce inuios
āna chaonū montes, aūqz omnē
p abrupta vadentem ⁊ ipsa mace
donie claustra penetrauimus. Introi
sse victorie fuit. Nam postea

niusque sancsit congreavit. Hec ad
tumlos quos ancore salvos novi
vno, ac ne hic quidem iusto plio
opprimit. Et illi quidem cum sub pa
trem accedit. regnum quam concessit
Mox nequam esset hostile, the
bas et euboeam et grassantem
sub nabide suo lacedemona
compescuit. Grecie vero veterem
statum reddidit ut legibus vi
veret suis et avita libertate fr
retur. O que gaudia quam fre
quentes fuerunt. cum hoc forte
nemee in theatro quinquennali
bus ludis a precone canetur.
quo tunc plausu. quos flo
res in consulem proiecerunt.
Et iterum iterumque pronunciacionem
repetere illam vocem iubebant
qua libertas achaie pronunciabatur.
Nec illa aliter consulari senatu
quam modulatissimo aliquo tibiarum
aut fidium cantu fruebatur.

Bellum Siriacum cum rege anthioco

Macedonia statim et rege
philippo anthiocus ex
cepit quodam casu qui industria
sic agglubiante fortuna ut
quemadmodum ab Affrica in eu
ropam sic ab europa in Asiam

ultro se suggerentibus casus imperium
pertenderet. Et cum terrarum orbis situ
ipse ordo victoriam navigarent, illo
quo formidolosius fama bellum
fuit. Quippe cum persas et orientem
vicerint atque cogitarent, qui transissent
vivi montes, qui velis opertum ma
re vidissent, ut hec celestes inme
tentabant. Cum rumore continuo
cumanus apollo sudaret. Sed
hic fauentis asie sine nullus ti
mor erat. Nec viris opibus ar
mis quam quicquam copiosius siria.
sed in manibus tam ignavi regis
mandata, ut nihil fuit in Anthioco
speciosius quam quod a romanis victus.

Impulit regem in id bellum il
lic Thoas Ethole princeps inho
noratam apud romanos querens
adiutus macedonicas militie sue
societatem. Hunc hanibal qui in asia
ex vitus profugus et pacis impaciens
hostem p. r. toto orbe terrarum que
bat. Et quod illud fuisset prelium
si se rex consiliis eius tradidisset.
si asie viribus usus fuisset in
hanibal. Sed rex suis opibus et
regio nomine fretus satis habuit
bellum movere. Europa iam dubio
procul esse ad romanos pertinebat. Hic
lisimachiam urbem in littore tracie
positam, a maioribus suis Anthi

Euboea Europe

In vetere codice Hetm ...

de Hanibale

omne et hereditario iure respicie-
bat velut sidus asiaticum belli mo-
ta tempestas et maximus regum
quanto fortius inruisse bellum
cum ingenti strepitu ac tumultu
movisset ex asia occupatis stati
insulis grecie et litoribus ocia
et luxus tamquam victor agitabat
Euboeam insulam continenti ad-
herentem tenui freto reciprocantibus
aquis Euripus abscidit. hic ille
positis auleis sericis et tentoriis
sub ipso freti murmure cum interfluen-
tia tibiis fidibusque concinerent colla-
tis undique quamvis per hiemem rosis
ne quo alio modo ducis genere agere vide-
tur virginum puerorum delectus ha-
bebat Talem ergo regem iam
sua luxuria debellatum populus romanus Ma-
lio Glabrione consule in insula ag-
gressus ipso statim adventus sui
nuncio coegit ab insula fugere
Tunc precipitem apud termophilas
assecutus locum trecentis Laconum
speciosa cede memorandum ne
ibi quidem fiducia loci resistentem
maria ac terras cedere coegit. sta-
tim rex vestigio et in siriam classis
regia polixemdi et hanibali
commissa Nam rex pugnam nec spe-
ctare poterat. Itaque duce Ae-

milio regillo remigantibus
Rhodiis tota laceratur ne sibi
placeant athene in anthiocho
vicimus xerxen in emilio regillo
Themistoclem equavimus Ephesum
Salamina pensavimus. Consule
Scipione cui frater ille modo victor
Cartaginis Africanus volunta-
ria legatione aderat debella-
ri regem placet. Et iam toto
cesserat mari. Sed nos imus
ulterius meandrum ad amnem
montemque Sipilum castra ponun-
tur. hic rex incredibile dictu
quibus auxiliis quibus copiis
consederat. Trecenta milia pe-
ditum equitum falcatorumque curru-
um non maior numerus elefantis
ad hoc immense magnitudinis
auro purpura argento et suo e-
bore fulgentibus aciem utrimque val-
lavit Sed hec omnia prepedita ma-
gnitudine sua ad hec imbre
qui subito superfusus mira felici-
tate persicos arcus corrumpebat
primum trepidatio mox fuga de-
inde triumphus fuerunt Victo et
supplici pacem atque partem regni
dari placuit eo libentius quia tam
facile cessisset Bellum etho-
licum
Syriaco bello Etholicum
successit et debebat etho-
licum victo quippe Antiocho Romanus Anthio-

Eubea
Euripus
cum glabrione
Sipilus mons

ctus fuerat asiatica bella psp-
bat. Ergo fulvio nobiliori ma-
data ultio est. hic pma caput
Ambrachiā gentis ambrachiā regiā pir-
ri maximis quatit obsessa de-
ditio est. Aderat etholorū pā-
bus athenā rhodiū et memnā
mis auxiliū. sic placuit igno-
sci se r. p. Id tn̄ latis in
pximos bellū. omem q; late
cefalenā, iacuton et quicqd i-
Maleū sularū in eo mari inter cerau-
nios montes usqz ad maleū
ethola belli accessio fuerūt

Bellū gallogrecoȝ histricū

Histri sequūtur etholos. nuper bellan-
tes eos nup adiuverant et
initia pugne psp̄a hostib; fuerūt.
eadem q; causa ca. Nam cū
gnei Manlii castra cepissent
optime q; prede incubarent
epulantes ac ludibundos ple-
ros q; aut ubi essent p̄ potu-
Apius pulc̄ lis nescientes. Apius pulc̄ in-
vadit. sic cū sanguine et spū ma-
le partam revomuere victoriā.
Ipse Rex apulo equo impositus
cū semde crapula et capitis et
rore iactaret captū sese mx
et egre postq̄ expectus ē di-
dicit. **Bellū gallogrecū**
Gallogreciam q; Ziziata

belli cuma cumulavit fuerant in-
auxilia regis anthiochi. an fuisse
cupidus triumphi maluit. an eos
infos simulavit dubiū. Certe ne-
gatus est victori triumphus q; cām
belli non approbavit. Cetium gens gal-
logrecorū, sic ipm̄ nome indicat ē
mixta et adulterata est reliquie gal-
lorum quibus breno duce vasta-
vant greciam in orientem secuti
in media asie parte sedit. Itaqz
ut fruges semina mutato solo de-
generant, sic illa germana feritas eoȝ
asiatica amenitate mollita ē. duo-
bus itaqz pliis fusi fugati q; sunt
cūtinis subadventu hostis relictis sedi-
bus, in altissimos se montes recepisset
solos tolosgiorū tectos sagiciam
insederat. ubi q; fundis sagittis q; i
perpetuam se pacem dediderūt. Galli
gati miraculo quoda fuere cū cate-
nas morsibus et ore tentassent, cum
offocandas fauces invicem pbuissent.
Nam orgiagontis regis uxor a cē-
turione stuprū passa memorabili
exemplo custodiam evasit. revolsū
q; militis caput ad maritū suum
retulit

Numantia citum cartaginis ca-
pue corinthi opibus inferior
ita virtutis nomine et honore par
omnibus. summum q; si viros extimes
hyspanie decus. quippe qui sine
muro, in turribus modice edito

in tumulo apud flumen sita Celtibe-
quatuor militibus celtiberorum quadragin-
ta exercitum per annos xiiii sola susti-
nuit. nec sustinuit modo sed severius ali-
quanto perculit pudendisque federibus
affecit. novissime cum invictam esse
constaret, opus est eo fuit qui car- (s. affricano)
taginem everterat. Non temere si
fateri licet ullius tam belli iusti-
or. segidenses socios et consangui-
neos romanorum manibus elapsos
exceperant. Irrita pro eis deprecatio
nichil valuit. cum se ab omni bello-
rum contagione removerent. in le-
gitimi federis precium iussi arma
deponere. Hoc sic a barbaris acceptum
quasi manus abscinderentur. Itaque sta-
tim megara viro fortissimo du-
ce ad arma conversi pompeium prelio
aggressi, fedus tamen maluerunt
cum debellare potuissent. Hostilium
deinde mancinum hic quoque assi-
duis cladibus ita subegerunt ut
ne oculos quidem aut vocem nu-
mantini viri quisquam sustineret. Ta-
men cum hoc quoque fedus maluere
contenti armorum manubiis cum ad
internecionem sevire potuissent. Sed non
minus numantini quam caudini illius
federis flagrans ignominia ac pu-
dore populus romanus dedecus qui-
dem presentis flagitii debitorem ma-

num expiavit. Tum duce Sci-
pione carthagine incendunt ad ex-
cidia nichil imbuto tandem in
ultionem exarsit. sed tunc adhuc in
castris quam in campo modo cum mili-
te quam cum numantino prelian-
dum fuit. Ipse assiduis in-
dustriis et servilibus maxime opi-
bus actum ferre plenius nullum
qui arma nesciret, luto inquina-
ri. qui sanguinem nollent imbeba-
tur. nos hac autem talones surade
nisi ad usum necessaria amputabant.
Tanti esse exercitum certa imperatore
vere proditum est. Sic redacto in
disciplinam milite amissa acce-
dere insuetum se nunquam sperave-
rat, statim ut fugientem numantinos
quisquam videret. Dedere etiam
se volebant si tolleranda viris
imperarent. Sed cum Scipio veram
vellet et sine exceptione victo-
riam, eo necessitatis compulsi
primum ut destinata morte in pre-
lium ruerent, cum se prius epulis
quasi inferiis implevissent
carnis crude et Celie sic vocant in-
digena ex frumento potionem.
Intellectum ab imperatore consilium.
Itaque non permissa pugna morituris
Cum fossa atque lorica quatuor quoque
castris circumdati fame premerentur,
a duce orantes prelium, ut tamquam
viros occiderent. Sed ubi non impe-
trant placuit eruptio. Sic conser-

ta manu pressim ocrasu i ai ur
gente famis aliquamdiu mode
vixerunt. novissime consilium
fuge fecerunt. Sed hoc quoque ruptis
equorum cingulis uxores ad-
emere summo scelere per amorem.
Itaque exitu deplorato in ultimam
rabiem furoremque conversi, po-
stremo mori hoc genere destina-
verunt. Duces suos seque pariter
quod ferro et veneno subiecto quod
undique igne peremerunt. Macte
esse fortissimam, et meo iudi-
cio beatissimam in ipsis malis
civitatem asserunt, cum fide so-
cios populum orbis terrarum
viribus fultum sua manu eta-
te tam longa sustinuit. Novi-
ssime maximo duce oppressa civitas
nullum de se gaudium hosti re-
liquit. Unus enim vir Numan-
tinus non fuit qui in catenis du-
ceretur. preda ut de pauperibus
nulla, arma cremarunt. Trium-
phus fuit tantum de nomine. Ac-
tenus populus romanus pulcher
egregius pius sanctus atque ma-
gnificus. reliqua seculi ut
grandia ita vel magis turbida
et feda crescentibus cum ipsa ma-
gnitudine vitiis malis. adeo
ut siquis hanc tertiam eius

Inicium viciositatis romanorum

etatem hispaniarum qua ducentorum
annorum fecimus dividat. Centum
hos priores quibus Africam Mace-
doniam Siciliam Hispaniam do-
muit, aureos sicut poete canunt in-
re merito quod fateatur. Centum se-
quentes ferreos plane et cruentos
et siquid immanius. Quippe qui iu-
gurtine cimbrice mitridatice parthice
bellis gallicis atque germanicis quibus
celum ipsum gloria ascendit. Gracchanas
drusianasque cedes adhoc servi-
lia bella miscuerunt, et nequid turpi-
tudini desit, gladiatoria. Denique
in se ipse conversus marianis atque
sillanis. Novissime pompei et cesaris
manibus quasi per rabiem et furorem
et nefas semet ipse laceravit, quasi
mixta inter se sunt omnia atque confusa
tamen quo melius appareant simul
et ne scelera virtutibus obstrepant, separatim
perferentur. Primumque ut cepimus iusta
illa memorabimus et pia cum exteris
gentibus bella, magnitudo crescentis
in dies imperii appareat. Tunc ad illa
civilia scelera turpesque et impias pu-
gnas revertemur. Bellum asiaticum

Victa ad occasum Hispania populus
romanus ad orientem pacem
agebat. Nec pacem modo sed inusitata
et incognita quadam felicitate relictis
regiis hereditatibus opes et tota insi-
mul regna veniebant. Attalus rex
Pergamenorum regis Eumenis filius

socii quondam commilitonis eius nostri te-
stamentum reliquit: populus Ro. bonorum
meorum heres esto. In his bonis re-
gie et fuerunt. Adita igitur hereditate
provinciam p. r. non quidem bel-
lo nec armis sed quod est equius te-
stamenti iure retinebat. Sed haud
difficile dictu est utrum facilius a-
misit p. r. an recuperavit. Ari-
stonicus regii sanguinis ferox iu-
venis urbes regibus parere con-
suetas partim facile sollicitat,
paucas resistentes Myndon, Sa-
mon, Colophona, vi recepit. Cras-
si quoque exercitum ipsum quoque cepit.
Sed ille memor et familie et Roma-
ni nominis custodem sui barbarorum
virgula excecat in exitium sui quod
nolebat ita concitat. Mox a Per-
perna domitus et captus et per
deditionem in vinculis habitus. Aqui-
lius Asiatici belli reliquias confe-
cit, mixtis nefas veneno fonti-
bus ad deditionem quarundam
urbium. Que res ut maturam ita in-
famem victoriam fecit. Quippe
cum contra fas deum moresque maiorum
medicaminibus impuris in id tempus
sacrosancta romana arma violasset.

Lucii Flori epithoma de Tito Livi-
o lib. II explicit. Incipit Trogus de bel-
lo Iugurtino.

Hec ad orientem, sed non
ad meridianam plagam
eadem quies. Quis spe-
raret post Carthaginem aliquod
in Africa bellum? Atqui non leviter
se Numidia concussit et fuit in Iu-
gurtha quod post Hanibalem timeret.
Quippe rex callidissimus populum
Romanum armis invictum et invi-
ctum opibus aggressus est. Et ita
contra spem omnium fortuna cessit,
ut rex fraude precipuus frau-
de caperetur. Hic avo Masinissa
et Micipsa patre per adoptionem
cum interficere fratres statuisset a-
gitatus regni cupiditate, nec illos
magis quam senatum p. r. quorum
in fide et clientela regnum
erat metueret, primum scelus man-
dat insidiis. Potitus quoque Hiempsa-
lis capite cum se in Adherba-
lem convertisset isque Romam pro-
fugisset, missa per legatos pe-
cunia traxit in sententiam
suam senatum. Et hec fuit de no-
bis eius prima victoria. Myssos
deinde qui regnum inter illum ad
Herbalemque dividerent similiter
aggressus, cum in Scauro ipso
romani imperii mores expu-
gnasset, inchoatum nefas perfe-
cit audacius. Sed diu non la-
tent scelera. Corrupte nefas
legationis erupit, placuitque

Hered. [?] Attali

Crassi

Perperna / Aquilius

bello persequi parricidam. Primus
Calpurnius in numidiam calpurnius bestia co
sul immittitur. sed rex fortius ad
versus romanos aurum omne quam
ferrum pacem emit. Cuius flagitii
reus cum interveniret publica fide a
senatu accerseretur pari auda
cia et venit et competitorem im
perii masivusse. Massivam im
misso percussore confecit. Hec
altera contra regem fuit causa bel
Albinus landi. Sic sequens ultio man
datur albino. Sed huius quoque pro de
decus ita corrupit exercitum,
ut voluntaria nostrorum fuga vin
ceret numida, castrisque potiretur
addito insuper fede in pretium
salutis quod prius emerat dimi
sit exercitum. Eodem tempore
non tam imperii romani quam pu
Metellus doris metellus assurgit qui
callidissime hostem nunc precibus
nunc minis iam quasi vera fuga
eludentem artibus suis ag
gressus est. Agrorum atque
vicorum populatione contentus in
ipsa numidie capita impe
Zama tum fecit. Et zamam quidem
frustra temptavit. Ceterum Tha
Thalam lam gravem armis thesauris
que regis diripuit. Tunc ur
bibus exutum regem et finium

suorum regnique fugitivum per mauros
atque getuliam sequebatur. Po
Marius stremo Marius auctis admodum
copiis cum pro obscuritate generis sui ca
pite censos sacramento adegisset iam
fusum et saucium regem adortus,
non facilius tamen vicit quam integrum
et recentem. Hic et urbem herculi
conditam in media africa sitam
anguibus harenisque vallatam mi
ra quadam felicitate superavit. Et
Mulucha saxeo inditam monti Mulucham ur
bem per ligurem aditu arduo in
accessoque penetravit. Mox non
Bocchus ipsum modo, sed bocchum quoque mauritanie
regem iure sanguinis numidiam vin
dicantem, apud oppidum cirtam
graviter cecidit. Qui ubi diffisus
rebus suis aliene cladis accessio
fieri timet, pretium federis atque ami
citie regem facit. Sic fraudulen
tissimus regum, fraude socii sui in
insidias deductus est et sille in ma
num traditur. Tandemque optatum cate
natus Jugurtham in triumpho populus romanus
aspexit. Sed ille quoque quondam vic
tus et vinctus vidit urbem quam
venalem et quandoque perituram, si habu
isset emptorem frustra cecinerat. Iam
ut venalis fuisset habuit emptorem
et cum ille non evaserit, certum erat
non esse perituram.
Bellum allobrogum

Hic ad meridiem p. r. mitis ac [illegible]ime et multiplicatur. Et magis a septentrione veniente nichil hac plaga infestius. Atrox celum, proinde ingenia. Omni igitur tractu violentius hostis a dextris atque levis et medio septentrionis erupit. Prima trans Alpes arma nostra sensere Salluvii, cum de incursionibus eorum fidissima atque amicissima civitas Massilia quereretur. Allobroges deinde et Arverni, cum adversus similes Heduorum querele opem et auxilium nostrum flagitarent. Utriusque victorie testes Ysara et Vindelicus amnes et impiger fluminum Rhodanus. Barbaris terror elefanti fuere, immanitati gentium pares. Nichil tam conspicuum in triumpho quam rex ipse Bituitus discoloribus in armis argenteo quoque carpento, qualis pugnaverat. Utriusque victorie quod quantumque gaudium fuit, vel hinc existimari potest, quod et Domitius Enobarbus et Fabius Maximus ipsis quibus dimicaverant in locis saxeas erexere turres et desuper exornata armis hostilibus trophea fixerunt. Cum hic mos inusitatus fuit nostris. Numquam enim p. r. hostibus domitis victoriam suam exprobravit.

Salluvi

Massilia
Allobroges

Ysara
Vindelica

De Enobarbo

Bellum cimbricum ac tigurinum

Cimbri, Teutoni atque Tigurini ab extremis Gallie profugi, cum terras eorum inundasset Oceanus, novas sedes toto orbe querebant. Exclusique et Gallia et Hispania, cum in Italiam remigrarent, miserunt legatos in castra Sillani, inde ad senatum, petentes ut Martius populus aliquid sibi terre daret quasi stipendium; ceterum ut vellet manibus atque armis suis uteretur. Sed quas daret terras populus Romanus agrariis legibus inter se dimicaturus? Repulsi igitur quod nedum aut precibus armis petere constituunt. Sed nec primum impetum barbarorum Sillanus, nec secundum Manlius, nec tertium Cepio sustinere potuerunt. Omnes fugati, exuti castris. Actum erat, nisi Marius illi seculo contigisset.

Ille quoque non ausus congredi statim militem tenuit in castris, donec invicta illa rabies et impetus, quem pro virtute barbari habebant, consenesceret. Recessere igitur increpantes et tanta erat capiende urbis fiducia, consulentes si quid ad uxores suas mandarent. Nec segnius quam minati fuerant, tripertito agmine per Alpes, id est claustra Italie, fere-

Marius

bantur Marius mira statim velocitate occupatis compendiis prevenit hostem priores que theutonas sub ipsis Alpium radicibus assecutus in loco quem aquas sextias vocant, qua fide numinum prelio oppressit.

Aqua sextia

Vallem fluvium que hostes tenebant, nostris aquarum nulla copia. Consulto ne id egerit imperator an errorem in consilium verterit, dubium. Certe necessitate acta virtus causa victorie fuit. Nam flagitante aquam exercitu: Viri inquit estis, en illic inquit habetis. Itaque tanto ardore pugnatum est, ea que cedes hostium fuit, ut victor romanus de cruento flumine non plus bibit aque quam sanguinis barbarorum. Certe rex ipse Theutobacus quaternos senos que equos trasilire solitus vix unum cum fugeret ascendit. Proximo que in saltu comprehensus insigne spectaculum fuit. Quippe vir proceritatis eximie super trophea sua eminebat. Sublatis funditus Theutonis in cimbros convertitur. Hi iam quis crederet per hiemem qui altius alpes levat tridentinis iugis provoluti ruina descenderant. At hostes

Tridentinus

in flumine non ponte nec navibus sed quadam stoliditate barbarica primum corporibus aggressi. Postquam retinere amnem manibus et clipeis frustra temptaverant, ingesta obrutum silva transiluere. Et si statim infesto agmine urbem petissent, grande discrimen esset. Sed in Venetia quo fere tractu Italia mollissima est, ipsa soli celi que clementia robur elaguit. Ad hec panis usu, carnis que cocte et dulcedine vini mitigatos Marius in tempore aggressus est. Diem pugne a nostro imperatore petierunt, et sic proximum dedit. In patentissimo quem raudium vocant campo concurrere millia inde LX cecidere. Hinc immatio per omnem diem conciditur barbarus. Isti quoque imperator addiderat virtuti dolum, secutus hanibalem arteque cannarum. Primum nebulosum nactus diem ut hosti inopinatus occurreret. Tum ventosum quoque ut pulvis in oculos et ora ferretur. Tum acie conversa in orientem ut quod ex captivis mox cognitum est ex splendore galearum ac repercussu quasi ardere celum videretur.

Venetia mollis

Nec minor cum uxoribus eorum pugna quam cum ipsis fuit. Cum obiectis undique plaustris atque carpentis alte desuper quasi e turribus lanceis contisque pugnarent. Prima de sponsa mors earum fuit quam pugna. Nam cum missa ad marium legatione libertatem ac sacerdotium

non imperitassent nec spes erat su-
perstitis elise que passim infantibus
suis aut mutuis concidere vulneribus
aut vinclo e crinibus suis facto ex
arboribus iugisque plaustrorum pe- (Boleorix rex)
penderunt. Boleorix rex in acie di-
micans impigre nec inultus occubuit.
Tertia Tigurinorum manus que
in subsidio insederat noricos in-
sederat alpium tumulos in diversa lapsi
fuga ignobili et latrociniis eva-
nuit. Hunc tam letum tamque insignem
libertatis Italie assertique imperii nun-
tium non per homines ut solebat po-
pulus accepit sed per ipsos si credere (Pollux Castor)
fas est deos. Quippe eodem die quo
gesta res est visi pro ede Pollucis
et Castoris iuvenes laureati Rome
literas tradere. Frequensque in spectaculis
rumor victorie Cimbrice feliciter dicitur
quo quid ad mirabilius quidquam insignius
fieri potest? Quippe velut elata
montibus suis Roma spectaculo belli
interesset, quod in gladiatorio mu-
nere fieri solet, uno eodemque mom-
ento cum in acie Cimbri occumberent,
populus in urbe plaudebat. Bellum tracii

Post Macedonicas sed diversas
placet referre rebellantium ipsi
quondam tributarii Macedonum nec vi-
cinas provincias contenti inva-
dere Thessaliam atque Dalma-
tiam in adriaticum mare usque per-
venerunt, quo fine contenti, quia inter-
veniente natura ulterius progredi non poterant, in ipsas aquas
tela miserunt. Nichil interim per id
tempus residuum crudelitatis fuit in ca-
ptivos sevientibus: litare diis san-
guine humano, bibere in ossibus
capitum, cuiuscemodi ludibrio foeda-
re mortem tam igne quam fumo,
partus quoque gravidarum extorquere
tormentis. Sevissimi omnium
Tracum Scordisci fuere. Sed calli- (Scordisci)
ditas quoque ad robur accesserat.
Silvarum et montium situs cum inge-
nio consentiebat. Itaque non solum fusus
modo ab his aut fugatus sed pene
prodigio omnis totus interceptus
exercitus quem duxerat Cato. Di- (Cato Didius)
dius vagos et late populabunde dif-
fusos intra suam reppulit Tra-
ciam. Drusus ulterius egit et ve- (Drusus)
tuit transire Danubium. Minu- (Minucius)
cius toto vastavit Hebro multis
quidem amissis dum per perfidum
glacie flumen equitatur. Piso Rho- (Piso)
dopen Caucasumque penetravit.
Curio Daciam tenus venit sed (Curio)
tenebras saltuum expavit. Appius (Appius)
in Sarmatas usque pervenit. Lucul- (Lucullus)
lus ad terminum Tanaim
lacum quoque Meotim. Nec aliter cruen-
tissimi hostium quam suis moribus
domiti. Quippe in captivos igni
ferroque sevitum est. Sed nichil bar-
baris atrocius visum est quam quod ab-
scisis manibus relicti vivere super-
stites pene sue iubebantur.

Bellū mitridaticū

Ponticae gentes ad septem
trionem in mare sinistra
iacent. A pontico cognominare mai
barū gentiū atq; regionū rex an
tiquissima Illis etas post artha
bages a septem psis oriundo,
Jn mitridates omniū longe maxi9
Quippe cū quatuor pirrho xiiii
anni hanibali sufferint Ille p
xl annos restitit donec tribus in
gentibus bellis subactus feliāt
te sille virtute luculli magni
tudine pompei consumetur

Causa belli: Causam quidē illius belli p
tendit apud cassium legatū
attrectai terminos suos a nico
mede bithinico Ceterū elatus
animis ingentibus, asie totius
et si posset europe cupiditate
flagrabat Spem ac fiduciam
dabat nrā vitiā Quippe cum
civilibus bellis distingeremur,
invitabat occasio undū q; impi
latus ostendebat procul Marius
Silla Sertorius mt [illegible] rei p vul
nera, et nos tumultus repente
q̄i captato tempore in lassos sil
atq; distractos subito turbo pon
tici belli ad ultia veluti specla
septemtionis Primus statim im
petus belli buthiniam rapuit
Asia inde pari terrore correpta
est Nec cunctant ad regem
ab urbibus nris popul q; desitū est
Aderat instabat seviciā q̄i virtute
utebat Nam quid atrocius vno eius
edicto, cū omes qui in Asia forent
romane civitatis homines interfi
ci iussit Tū quidē domus templa
et are humana omnia atq; divina
iura violata sūt Sed [illegible] terror
Asie europā quoq; regna pete
bat Itaq; missis archelao neo
ptholomo q; pfectis, excepta rho
do qui p nobis firmius stetit Ce
terū ciclades delos euboea et
ipsa grecie decus athene tenebat
Italiam iam ipsā q; urbem roma
regnum terror afflabat Itaq; L.
Silla festinat vir armis optimus
pariq; violencia ruentem ultius
hostem, quadā q̄i manu reppulit
Primū q; athenas urbem q's cre
deret frugū parentem obsidione
ac fame ad humanos cibos compu
lit mox subruto pirei portu [illegible]
this tena ingesse bosforon In p
tracia maccedoniam et grecia [illegible]
lire Sic italiam nec opinatus
invadē tm cogitavit p defectione
timium, fornacis q; filū scelere p
venus, male tentatū veneno sp[illegible]
ferro expulit Gneus intm ma
gnus rebellis asie reliquas fere
p diusa gentium barbarū q; co
llatibat Hic sub orientem ferri

Archelaus

Gn. pompeius

tus armenios. captus in ipso capite
gentis artaxatis, supplicem iussit reg-
re tigranem. At in septentrione — Tigranem
Scithicum iter tamquam in mari stellis se-
cutus colchos cecidit. ignovit hibe-
rie. pepercit albanis. regem col-
chorum Orode positis sub ipso cau- — Orode
caso castris, iussit in plana descen-
dere. Arthocen qui hiberis impera-
bat et obsides liberos dare. Oro-
de etiam remuneratus est. Ultro ab — remuneratus
albania sua lectulum aureum et
alia dona mittentem. Inde in
meridiem verso agmine libanum
Sirie damascumque transgressus
per nemora illa odorata, per thuris
et balsami silvas romana signa
circumtulit. Arabes si quidem im-
peraret presto fuere. Hierosolimam — Hierosolima
defendere temptavere Iudei. verum
hec quoque et intravit et vidit illud grande
de impie gentis archanum patens
aureo uti celo. dissidentibusque
de regno fratribus arbiter factus re-
gnare iussit hircanum. Aristobo-
lo quia renovabat causam catenas
dedit. Sic pompeio duce p. r. to-
tam qua latissima est Asiam per-
vagatus. quam extremam imperii habe-
bat provinciam mediam fecit. Exceptis
quippe parthis qui fedus maluer-
runt et indis qui adhuc nos non

noverant omnis asia inter rubrum
et caspium et oceanum pompeia-
nis domita vel oppressa signis
tenebatur. Bellum piraticum
Interim dum p. r. per diversa ter-
rarum distractus est, Cilices
invaserant maria, sublatisque
commerciis rupto federe generis huma-
ni, sic maria bello quasi tempe-
state precluserant. Audaciam
perditis furiosisque latronibus da-
bat inquieta mitridaticis preliis
Asia. dum sub alieni belli turbi-
ne exterorumque regis invidia impu-
ne grassantur. Ac primum duce
Isidoro contenti proximo mari — Isidorus
Cretam inter atque cirenas pire-
norum et achaiam sinumque maleum,
quod a spoliis aureum ipsi voca-
vere latrocinabantur. Missus in
eos p. servilius quamvis leves — P. Servilius
et fugaces et myoparonas gravi
et martia classe turbaret non
incruenta victoria superat. Sed
nec mari submovisse contentus
validissimas urbes eorum et diu-
tina preda abundantes
phaselim et olimpon evertit et isau- — Isauron arx Cilicie
ron quoque ipsam arcem cilicie. Un-
de conscius sibi magni laboris et isau-
rici cognomen adamavit. Non
ideo tamen tot cladibus domiti terra
se continere potuerunt. Sed ut quedam
animalia, quibus aquam terramque
incolendi gemina natura est, sub ipso

hostis recessu impatientes soli
in aquas suas resilierunt. Et cum
Cyzico altius quam prius. Sic illos quam
ante mox subruto Epireo Portici
sex quoque et amplius muris postquam
domuerat, moestissimos homines
ut ipse dixit in honore tamen mor
tuorum sacre suus fame quam docu
it. Mox cum Euboea atque
Boetia presidia regis dissipa
visset, omnes copias uno apud
Cheroniam, apud Orchomenon
altero bello dissipavit. Statim
que in Asiam transgressus ipsum
oppressit et debellatum foret, nisi de
Mitridate triumphare ulterius quam vere
maluisset. Cum quidem hic Asie
statum Sylla dederat. Ictum cum
ponticis fedus recepit. Bithini
am a Nicomede, ab Ariobarza
ne Cappadociam. Ac sic erat Asi
a rursus nostra ut ceperat. Mitrida
tes tamen repulsus. Itaque ne fregit
ea res ponticos, sed incendit. Q
uippe rex Asie et Europe quondam
modo mesatis non iam quasi alienam
sed quam amiserat quasi raptam belli
iure repetebat. Igitur ut extincta
parum fideliter incendia maiore
flamma revivescunt. Ita ille de
integro, auctis maiore in modum
copiis tota denique regni sui mole
in Asiam rursus mari terra fluminibus
que veniebat. Cyzicum nobilitas
civitas arce, menibus, portu, turribus

que marmoreis Asiatice plage littora il
lustrat. Hanc ille qui altera Roma toto in
vaserat bello. Sed fiduciam oppidanis
resistendi nuncius fecit docens adven
tare Lucullum. Qui horribile dictu
per medias hostium naves utre suspen
sus et pedibus ut gubernans, viden
tibus procul quasi marina pistrix evaserat.
Mox clade versa vice ex mora obside
rem regem et ex fame pestilencia
urgeret, recedentem Lucullus assequi
tur. Adeo quam cecidit ut Granicus et
Esopus amnes cruenti redderentur.
Rex callidus romaneque avaritie
peritus spargi a fugientibus sarcinas et
pecuniam iussit quo sequentes moraren
tur. Nec infelicior in mari quam in terra
fuga. Quippe centum amplius nav
ium classem apparatuque belli gravem
in Pontico mari aggressa tempe
stas tam feda strage laceravit, ut
navalis belli instar efficeret. Plan
que Lucullus quodam cum fluctibus procel
lisque commercio debellandum tradidisse
regem ventis videtur. Attrite iam
omnes validissimi regis vires erant.
Sed animus malis augebatur. Itaque co
nversus ad proximas gentes totum
pene orientem et septemtrionem rui
na sua involuit. Hiberi, Caspii, Alba
ni et utreque sollicitantur Armenie. Per
quas omnia decus nomen et titulos Pom
peio suo fortuna querebat. Cuius
ille novis motibus ardere Asiam vi
deret alios quoque ex aliis porire reges

magni cantandum cata possit nisi se
gentium robora conuerent / statim prote-
nauibus fixo omni an se primus iussit
custatem regem quem fugientem me-
dia nocte armenia. quanta felici-
tas viri vno prelio confecit Noctur-
na ea dimicatio fuit et luna in par-
tibus quippe que commilitans vt cum a
tergo se hostibus a facie romanis
prebuisset pontica per errorem longius
cadentes et vmbras suas quasi ho-
stium corpora petebant. Et Mitrida-
tes quidem nocte illa debellatus
est. nihil enim postea valuit quamuis
omnia expertus more anguium qui
obtrito capite postremum cauda
minantur. Quippe cum effugisset ho-
stem colchos Sicilie quoque litora
et Campaniam nostram subito aduen-
tu terrere voluit. Sic felix et digna
victoria pompeius visus est. Et Mi-
tridatis primas fuit accessio Ille
dispersam toto mari pestem semel
et in perpetuum volens extinguere diuino
quodam apparatu aggressus est. Quippe
cum classibus suis et socialibus Rhodio-
rum abundaret pluribus legatis atque
prefectis utrique ponti et occeani ora
complexus est. Gellius thusco mari im-
positus plocius siculo Gratilius ligu-
sticum sinum. Pompeius gallicum ob-
sedit Torquatus balearicum Tiberi-
us Nero gaditanum fretum qua
primum maris nostri lima aperitur

Lentulus libicum Marcellinus egi-
ptum pompei iuuenes adriaticum
Varro terencius egeum et ponticum
et pamphilicum Metellus asiati-
cum Cepio ipsas propontidos fau-
ces porcius Cato sic obditis
nauibus quasi portam obseravit
Sic per omnes equoris portus si-
nus latebras recessus promun-
toria freta pene insulas quidquid
piratarum fuit quadam indagine
inclusum et oppressum Ipse pompeius
in originem fontemque belli
Ciliciam Nec hostes detrectauere
certamen non ex fiducia sed quia
oppressi erant ausi videbantur
Sed nihil tamen amplius quam vt
ad primum ictum concurrerent.
Mox vbi circumfusa vndique ro-
stra viderunt / abiectis et stati
telis remisque plausu vndique
pari quod supplicantium signum fuit
vitam petiuerunt Non alia tam
incruenta victoria vsi vnquam sumus
Sed nec fidelior imposterum reperta
gens vlla est Id quoque prospectu sin-
gulari consilio ducis qui mari-
timum genus a conspectu longe remo-
uit maris et mediterraneis agris
quasi obligauit Eodemque tempore
et vsum maris nauibus recuperauit
et terre homines suos reddidit /
Quid prius in hac inuicta victoria
velocitatem / quod quadragesimo die
parta est / an felicitatem quod ne

una quidem navibus amissa est · an
no perpetuitatem quam amplius precia
te non fuerunt **Bellum creticum**

Creticum bellum si vera volumus
noscere · nos fecimus sola vincen
di nobilem insulam cupiditate ·
fuisse videbatur Mitridati · hec
placuit armis vindicare primus
M· antonius invasit insulam Marcus Antonius
clade cum ingenti quidem victorie spe
atque fiducia adeo ut plures ca
tenas in navibus quam arma por
taret Dedit itaque penas vecor
die Nam pleras que naves inter
cepere hostes · captiva que corpora re
ligata velis ac funibus peppe
qui fuit filius marcedola metelli dere Ac sic velificantes triumpha
tum in modum Cretes portibus
Metellus suis arremigaverunt ... Metellus
crudelis deinde totam insulam igne ferro que
populatus intra castella et urbes
Gnoson redegit · Et Gnoson et Eruth
rea ut et greci dicere solent
Cydonea urbium matrem Cydoneam · Adeo
que seve in captivos consuleba
tur ut veneno se plerique con
ficerent Alii deditionem suam
ad pompeium absentem mitte
rent Et cum res in asia gereret
eo que prefectum misisset Antonium
in aliena provincia irritus fuit ·
eo que infestior Metellus in hostes
ius victoris exercuit Victis que la
stene et panare Cydone du
cibus victor redit Nec quicquam am
plius tamen de tam famosa victoria quam co
gnomine creticum reportavit **Bellum ba learicum**

Quatenus Metelli mace
donici domus bellicis nominibus
assueverat altero ex libris eius cretico
facto mora non fuit quin alter quoque
balearicus notaretur Baleares per
idem tempus insule piratica rabie
corrumpebant maria · homines feros
atque silvestres mireris ausos a
scopulis suis saltem maria prospicere
Ascendere in inconditas rates et preternavi
gantes subinde inopinato impetu
terrere Sed cum venientem ab alto ro
manam classem prospexissent · preda
putantes ausi etiam occurrere Et primo
impetu ingenti lapidum saxorum que
nimbo classem operuerunt Ternis quisque
fundis proeliatur Certos esse quis mi
retur ictus cum hec sola genti arma sint
id unum ab infantia studium Cibum
puer a matre non accipit nisi quem
ipsa monstrante percussit Sed non
diu lapidatione romanos terruere
Postquam cominus ventum est expertique ro
stra et pila venientia pecudum in
morem clamore sublato petierunt
fuga litora dilapsi que in proximos
tumulos querendi fuerunt ut vincerentur

Aderat fatum **Expeditio cipria**
insularum igitur et Cipros recepta
sine bello Insulam veteribus divitiis abu
dantem et ob hoc veneri sacram Ptho
lomeus regebat Et divitiarum tanta
erat fama nec falso ut victor gentium

populus et donare regi consueuerat
per clodio tribuno duce, socii uiui
ex regis confiscatione mandauit.
Et ille quidem ad rei famam fata
(ueneficio)
preuenit. Ceterum portius Cato ci
prias opes liburnis per tiberinum
hostium inuexit. que res latius era
rium populi romani quam ullus triumphus imple
uit. Bellum Galliarum

Asia manibus pompei subacta
reliquum que restabat in europa
fortuna in Cesarem transtulit. Re
stabant autem immanissimi gentium
Galli atque Germani. et quamuis toto
orbe diuisi, tamen qui uinceret habuit
britaniam. Primus Galli motus
ab helueciis cepit. qui rhodanum
inter et rhenum siti non sufficientibus
terris venere sedem petitum. incensis
menibus suis. hoc sacramentum fuit
ne redirent. Sed petito tempore ad
deliberandum. cum inter moras ce-
sar rhodani ponte rescisso abstulisset
fugam statim bellicosissimam gentem
sic in sedes suas quasi greges in sta
bula pastor deduxit. in atroci prelio
commisso muros cinxit. Sequens lon
ge atrocior pugna belgarum.
Quippe pro libertate pugnantium. Hic
cum multa romanorum militum insigni
tum illud egregium ipsius ducis. qui
inclinato in fuga exercitu rapto fugi
entis e manu scuto in primam uolitans
aciem manu prelium restituit. Inde cum
venetis etiam nauale bellum. sed
maior cum oceano quam cum ipsis na
uibus rixa. quippe ille rudes et
informes et statim naufrage cum
rostra sensissent. sed herebat in
vadis pugna cum estibus solitis. cum
ipso certamine subductus oceanus
intercedere bello uideretur. Ille quoque
accessere diuersitates pro gentium lo
corum que natura. Equitani callidum
genus in speluncas se recipie
bant iussit includi. Morini dila
bebantur in siluas iussit incendi.
Nemo tantum feroces dixerit Gal
los. fraudibus agunt. Induciomarus treueros, Ambiorix con
citauit eburones. utrique absen
te cesare coniuratione facta in
uenere legatos. Sed ille fortiter
a dolobella summotus est. et relatum
est regis caput. Hic insidiis in ualle
dispositis dolo perculit. Itaque et
castra direpta sunt. et aurum ab
latum. Cotta cum titurio sabi
no legato amisimus. Nec ulla
de rege mox ultio. quippe perpe
tua trans rhenum fuga latuit.
Nec rhenus quoque immunis. nec enim
fas erat ut liber esset receptator
hostium atque defensor. Sed prima
contra germanos illius pugna insti
ssimis quidem ex causis. Heduis enim in-

Venetis
Equitani
Ambiorix
Rhenus
De cesare [illegible]

arvernis Cesari querebantur que
Ariovisti regis superbia. cum legati
dicerent veni ad cesarem. Et si vult
veniat inquit et quid ad illum quod
agat nostra germania. num ego
me interpono romanis. Ita que tan
tus gentis nove terror in castris,
ut testamenta passim et in princi
piis scriberent. Sed illa inania
corpora quo erant maiora eo ma
gis gladiis ferroque patuerunt
Qui calor in preliando militum
fuerit, nullo magis exprimi
potest quam quod elatis super caput scutis,
cum se barbari testitudine tegerent
super ipsa romani scuta salierunt.
et inde in iugulos gladios descen
debant Iterum ueros de germano
tentenarii querebantur. Hic vero
mosellam
cesar ultro massiliam navali pon
te transgreditur. ipsum quoque rhenum
et hircinis hostem querit in silvis
Sed in saltus ac paludes gens
omnis diffugerat tantum pavoris
iniecit intra ripam subito roma
na vis. nec semel rhenus iterum
quoque et quidem ponte facto penetra
tus est Sed maior aliquanto trepi
datio quippe cum rhenum suum sic
ponte quasi iugo captum viderent fu
ga rursus in silvas et paludes.
Sed quod acerbissimum cesari fuit, non
fuere qui vincerentur omnibus terra ma
rique captis Respexit oceanum.

et quasi hic romanis orbis non sufficeret.
alterum cogitavit Classem igitur compa
ta Britanniam petit In britanniam
transit mira celeritate Quippe qui
tercia vigilia morino solvisset a por
tu, minus quam medio die insulam in
gressus est Plena erant tumultu
hostico littora et trepidantia ad con
spectum rei nove carpenta volitabant
Itaque trepidacio pro victoria fuit Ar
ma et obsides accepit a trepidis et ul
terius isset nisi improbam classem naufra
gio castigasset oceanus. Reversus
igitur in galliam classe maiore auctis
que copiis, in eundem rursus ocea
num, eosdem que rursus britanos ca
lidonias secutus in silvas, unum quoque
e regibus cavelianis in vincula de
dit contentus hiis non enim provincie, sed
nomini mandebat. cum maiore quam prius
preda revectus est ipso quoque oceano tran
quillo magis et propicio, quasi se imparem
fateretur. Sed maxima omnium eadem
novissima coniuratio fuit galliarum.
Cum omnes pariter arvernos atque bituri
ges carnutas simul, sequanos que con
traxit Ille corpore armis, spiritu que ter
ribilis. nomine et quasi terrore composito.
Vercingetorix Ille festis diebus et
conciliabulis cum frequentissimos in lucis
haberet, ferocibus dictis ad ius pristinum
libertatis erexit Aberat tunc Cesar Ra
venne delectum agens et hieme cre
verant alpes. sic inclusum putabat
Ravenne

uer Sed ille qui erat ad nutum rei felicissime temeritatis, per medios ad id tempus motum tumultus, per intactas vias et nives expedita manu cursus occupat Galliam et ex distantibus hibernis castra contraxit et ante in media Gallia fuit quam ab ultima timeretur. Tum ipsa capita belli aggressus urbes Avaricum cum xl propugnantium sustulit Alesiam ducentorum quinquaginta milium iuventute subnixam flammis adequavit. Circa Gergoviam Arvernorum tota belli moles fuit. Quippe cum lxxx muro et arce et abruptis defenderent, maximam civitatem vallo sudibus et fossa flumine ad hec xviii castellis ingenti quoque lorica circumdatam primum fame domuit, mox audentem eruptiones in vallo gladiis sudibusque concidit. Novissime in deditionem redegit. Ipse ille rex maximum victorie decus supplex cum in castra venisset, cum et faleras et sua arma ante Cesaris genua proiecit habe inquit fortem virum vir fortissime vicisti.

Victoria Cesaris

Bellum parthicum

Dum Gallos per Cesarem in septemtrione debellat interim ad orientem grave vulnus a Parthis populus Romanus accepit. Nec de fortuna queri possumus caret solatio clades adversis diis et hominibus cupiditas consulis Crassi, dum per [illegible] strage legionum et ipsius capite multata est. Et tribunus plebis Metellus exeuntem ducem hostilibus diris devorat. Et zeugma transisset exercitus, rapta subitis turbinibus hausit Eufrates. Et cum apud Nicephorum castra posuisset missi ab Orode legati denunciare percussorum cum Pompeio federum Sulla quoque meminisset. Regiis inhians ille thesauris nichil imaginario quidem iure, sed Seleucie se responsurum esse respondit. Itaque dii federum ultores nec insidiis nec virtuti hostium defuerunt. Iam primum qui solus et subvehere commeatus et munire poterat, relicto Eufrates dum simulato transfuge cuidam Mazare Siro creditur. Tum in mediam camporum vastitatem, eodem duce ductus exercitus undique hosti exponitur. Itaque vix dum venerat Carras, cum undique prefecti regis Silaces et Surenas ostendere signa auro sericisque vexillis vibrantia. Tum sine mora circumfusi undique equitatus in modum grandinis atque nimborum densa pariter tela fuderunt. Sic miserabili strage deleto exercitus ipse in colloquium sollicitatus signo dato vivus in hostium manus incidisset nisi tribunis reluctantibus fugam ducis barbari ferro occupassent. Sic quoque relatum caput ludi-

Orode

Mazara transfuga

Carras

Silaces Surenas

Mors crassi

bello hosti[...] filii prope in con-
spectu patris eisdem telis op-
uerunt reliquie infelicis exercitus
quo quemque rapuit fuga in Ar-
meniam Ciliciam Syriamque
distracte vix nuncium cladis re-
tulerunt. Caput eius recisu-
m dextra manu ad regem
reportatum ludibrio fuit. Nec
indigno. aurum enim liquidum
in rictum oris infusum est ut cu-
ius animus exarserat auri cupidita-
te, eius etiam mortuum et exangue
corpus auro ureretur. Anacephale-

Hec est illa tertia etas osis
populi romani transmari-
na qua italia progredi ausus
orbe toto arma circumtulit. Cuius
etatis superiores centum anni
sancti pii et ut diximus aurei sine
flagitio sine scelere. Dum sincera ad-
huc et innoxia pastorie illius
secte integritas. dum que penorum
hostium imminens metus disciplinam
veterem continebat. Posterio-
res centum quos a carthaginis co-
rinthi numancie que excidiis et
Attali regis asiatica hereditate
deduximus in cesarem et pompeium
secutum que hos de quo dicemus
Augustum. ut claritate rerum bel-
licarum magnifici ita domesti-
cis cladibus miseri et erubescen-
di. Quippe sicut Galliam. Tra-
ciam Ciliciam Capadociam
uberrimas validissimas que pro-

vincias Armenios et Britannos
ut non in usum ita ad imperii speciem ma-
gna quedam nomina acquisisse pulcrum ac
decorum. ita eodem tempore domi
domi cum civibus. sociis. mancipiis.
gladiatoribus toto que inter se sena-
tu turpe atque miserandum. Ac ne-
scio an satius fuerit populo Romano
Sicilia et Affrica contentum fuisse
aut his etiam ipsis carere dominanti in Ita-
lia sua quam eo magnitudinis crescere
ut viribus suis conficeretur. Que enim res
alia civiles furores peperit quam ni-
mia felicitas. Syria prima nos
victa corrupit. Mox asia pergame-
ni regis hereditas. Ille opes atque
divicie afflixere seculi mores.
mersam que viciis suis quasi sentina
rem publicam pessum dedere. Unde enim po-
pulus romanus a tribunis agros et cibaria
flagitaret nisi per famem quam luxu
fecerat. Hinc ergo Graccana et prima
et secunda et illa tertia Apuleiana se-
dicio. Unde iudiciariis legibus divulsus
sit a senatu eques nisi ex ava-
ricia. Ut vectigalia rei publi-
ce atque ipsa iudicia in questu haberen-
tur. Hinc rursus et promissa civitas
Latio et per hoc arma sociorum. Quid
autem bella servilia. Unde nobis nisi
ex abundancia familiarum. Unde
gladiatorum adversus dominos
suos exercitus nisi ad conciliandum
plebis favorem effusa largitio.
Cum spectaculis indulget supplicia
quondam hostium artem facit. Iam ut

Felicitas nimia

De seditionibus

[illegible] vita [illegible] Nunc
ambitus honorum ab eisdem divi
tiis incitatus Hinc mariana hinc
sillana tempestas · aut magnifi
cus apparatus conviviorum et sumptu
osa largitio non ab opulentia
paritura mox egestatem Hec ca
tilinam patrie sue impegit · Denique
illa ipsa principatus et dominandi cupi
do unde nisi ex nimiis opibus venit
Hinc et cesarem atque pompeium
furialibus in exitium rei publice fa
cibus armavit Hos igitur p· r·
omnes domesticos motus separatos ab
externis iustisque bellis ex ordine
persequimur De legibus graccanis

Seditionum omnium causas
tribunitia potestas excitavit
que specie quidem plebis tuende cu
ius in auxilium comparata est re autem
dominationem sibi acquirens studium
populi ad favorem agrariis frumen
tariis, iudiciariis legibus aucupa
batur Inerat omnibus species equitatis
Quid tam iustum enim quam recipere plebem
ius suum a patribus · ne populus gen
tium victor orbisque possessor extorris
aris ac focis ageret Quid tam equum
quam inopem populum vivere ex erario
suo? Quid ad ius libertatis equande
magis efficax quam ut senatu regente
provincias ordinis equestris auc
toritas saltem iudiciorum regno

extorris

niteretur Sed hec ipsa in perniciem
vendebant, et ipsa res p· i exiti
um sui merces erat · et a senatu
in equitem translata iudiciorum
potestas vectigalia · et imperii patri
monium supprimebat · et emptio
frumenti ipsos r· p· nervos ex
hauriebat erarium · reduci plebs
in agros unde poterat sine possi
dentium eversione qui ipsi pars populi
erant? et tamen relictas sibi a maio-
ribus sedes etate quasi iure possi
debant Seditio tiberii gracchi

Primam certaminum facem Gracchus
accendit · Tiberius forma eloquen
tia facile princeps · sed hic sive ma
ncinae deditionis quam sponsor fe
cerat fuerat, contagium timens
et inde popularis, sive equo et bono
ductus quia depulsam agris suis
plebem miseratus est · populum r·
gentium victorem, orbisque posses
sorem, laribus ac focis suis exu
[vel solamen rom.]
lari Et quamquam inde rem ausus
ingentem, Postquam rogationis die
aderat ingenti stipatus agmine,
rostra conscendit Nec deerat ob-
viam manu tota inde nobilitas et tri
buni in partibus · sed ubi interceden
tem legibus suis octavium vi
det Gracchus contra fas collegii
ius potestatis iniecta manu de
pulit rostris · adeoque presenti
metu mortis exterruit, ut abdi
care se magistratu cogeretur Sic

[illegible]
cum ad perpetuandam cepta die
comitiorum prorogari sibi vellet
imperium obvia nobilium manu
eorumque quos agris moverat cedes
a foro cepit. Inde cum in capitolium
profugisset, plebemque ad defen-
sionem salutis sue manu caput
tangens hortaretur prebuit speciem
regnum sibi et diadema poscen-
tis. atque ita duce Scipione
Nasica concitato in arma populo quasi
iure oppressus est.

Sedicio Gaii Gracchi

Statim et mortis et le-
gum fratris sui vindex non
minore impetu incaluit G.
Gracchus qui cum pari tumultu
atque terrore plebem in avitos
agros arcesseret, et recentem
Attali hereditatem in alimenta
populo polliceretur, iamque ni-
mius et potens altero tribunatu secunda
plebe volitaret, abrogare
ausum legibus suis Minutio tri-
buno fretus comitum manu fa-
tale familie sue capitolium
invasit. Inde proximorum cede de-
pulsus, cum se in aventinum
recepisset, inde quoque obvia se-
natus manu ab Opimio con-
sule oppressus est, insultatum quoque
mortis reliquiis et illud sacro-
sanctum caput tribuni plebis percusso-
ribus auro pensatum est.

Sedicio apuleiana

Nihilominus
Apuleius Saturninus Gracchanas
asserere leges non desiit, tantum animorum
viro Marius dabat, qui nobilitati
semper inimicus, consulatu suo preterea
confisus, occiso palam comitiis An-
nio competitore tribunatus, surro-
gare conatus est in eius locum G. Gracchum
hominem sine tribu, sine nomine, sed sub-
to titulo in familiam ipse se adopta-
bat. Cum tot tantisque ludibriis ex-
ultaret impune rogandis Grachorum
legibus ita vehementer incubuit
ut senatum quoque cogeret in verba iurare
cum abnuentibus aqua et igni interdicturum (metellus)
se minaretur. Unus tamen extitit qui
mallet exilium. Igitur post Metelli
fugam omni nobilitate perculsa, iam
cum tercium annum dominaretur, eo vesanie
progressus est, ut consularia quoque co-
mitia nova cede turbaret. Quippe
ut satellitem furoris sui Glauciam
consulem faceret, C. Memmium com-
petitorem interfici iussit, et in eo tumultu
regem ex satellitibus suis appellatum
letus accepit. Tum vero iam conspira-
tione senatus, ipso quoque iam Mario
consule, quia tueri non poterat,
adversus directa acies, expulsus in
capitolium invasit. Sed cum abruptis
fistulis obsideretur, senatuique per lega-
tos penitentie fidem faceret ab arce
degressus, cum ducibus factionis
receptus in curiam est. Ibi eum facta
irruptione populus fustibus saxisque
coopertum in ipsa quoque morte la-

Drusiana seditio

Postremo livius drusus non tri
bunatus modo viribus, sed ipsius
senatus autoritate, totiusque Ita
lie consensu, easdem leges asserere
conatus, dum aliud captat ex alio,
tantum conflavit incendium, ut ne
prima illius flama posset sustineri,
Et subita morte correptus he
ditarium in posteros suos bellum
propagaret iudiciaria lege. G. Gra
chi diviserant populum romanum et bicipi
tem ex una fecerant civitatem. Equi
tes romani tanta potestate subni
xi ut qui fata fortunasque principum
haberent in manu interceptis vectiga
libus peculabant suo iure rem
publicam. Senatus exilio Metelli
dampnatione Rutilii debilitatus, omne
decus maiestatis amiserat. In
hiis statu rerum pares opibus, animis, di
gnitate. Unde et nata livio druso
emulatio accesserat equiti Ser
vilius cepio, senatui livius drusus
asserere, signa et aquile et vexilla
aderant. Ceterum sic urbe in una
quasi in binis castris dissidebatur. Prior
cepio in senatum impetu facto reos am
bitus, scaurum et philippum principes
nobilitatis elegit. hic ut motibus
resisteret drusus, plebem ad se gra
chanis legibus, eisdem socios ad
plebem spe civitatis erexit.
Extat vox ipsius nichil se ad lar
gitione ulli reliquisse, nisi si quis
aut cenum dividere vellet, aut ce
lum. Et aderat promulgandi dies
cum subito tanta vis hominum un
dique apparuit ut hostium adventu
obsessa civitas videretur. Ausus
tamen obrogare de legibus consul
philippus, sed apprehensum faucibus vi
ator non ante dimisit quam sanguis
et in ora et in oculos redundaret
Sic per vim late eius cum leges. Sed
pretium rogationis statim socius fla
gitare, cum interim imparem dru
sum egrumque rerum temere mota
rum matura ut in tali discrimine
mors abstulit. Nec inmo minus
socii promissa drusi a populo
romano reposcere armis desierunt.

Bellum adversus socios gestum

Sociale bellum vocetur licet ut exte
nuemus invidiam, si verum tamen
volumus, illud civile bellum fuit
Quippe cum populus romanus Etruscos
latinos, Sabinosque miscuerit
et unum ex omnibus sanguinem est du
cat, corpus fecit ex membris, et
ex omnibus unus est. nec minori
flagitio intra Italiam quam intra
urbem cives rebellabant. Itaque
cum ius civitatis quam viri
bus auxerant, socii iustissime po
stularent, ad quam spem eos cupi
dine dominationis drusus erexerat
postquam ille domestico scelere oppressus

Peculabant

Servilius cepio

Vox Drusi

est, eadem fax que illum cremavit, socios in arma et in expugnatione urbis accendit. Quo hac clade tristius quid calamitosius cum omne latium atque picenum Etruria omnis atque campania postremo Ytalia contra matrem ac parentem suam urbem consurgeret; cum omne robur fortissimorum fidelissimorumque sociorum sub suis quisque signis haberent municipalia illa prodigia, popedius marsos et latinos, afranius umbros, totus senatus et consules, Samnium, lucaniam que telesinus, cum regum et gentium arbiter populus ipsum se regere non posset, ut victrix asie Europe que a Corfinio Roma peteretur. Primum fuit belli in albano monte consilium, ut festo die latinorum Iulius cesar (pater cesaris magni) et Marcius philippus consules inter sacra et aras immolarentur. Postquam id nefas proditione (id est manifestatione) discussum est Esculo furor omnis erupit In ipsa quidem ludorum frequentia trucidatis qui tunc aderant ab urbe legatis. hoc fuit impii belli sacramentum Inde iam passim ab omni parte Ytalie duce et auctore belli discursante Popedio diversa per populos et urbes sig[illegible] Nec hanibalis nec pirrhi fuit tanta vastatio ecce ocriculum ecce grumentum. ecce fesule. ecce

Popedius

Esculo

ecce ocriculum

carseoli. reate. nuceria et picentia cedibus ferro et igne vastantur. fusus rutilius copie fusus cepionis. Nam ipse Iulius Cesar exercitu amisso, cum in urbem cruentus refertur, miserabili funere mediam in urbem per viam fecit. Sed magna populi romani fortuna, et semper in malis maior totis de suo viribus insurrexit. Aggressique singulos populos Cato discutit etruscos, Gabinius Marsos, Carbo lucanos, Silla Sanmites. Strabo vero (magnus pompeius pater) Pompeius omnia flammis ferroque populatus non prius finem cedium quam Esculi eversione manibus tot exercituum consulum direptarumque urbium dis litaret.

Fortuna Roma

Esculi excidio

Bellum servile

Quamquam et cum sociis nefas cum liberis tamen et ingenuis dimicatum est quis equo animo ferat in principe gentium populo bella servorum et primum servile bellum inter initia urbis herdonio duce Sabino in ipsa urbe temptatum est, cum occupata tribunicia seditionibus civitate capitolium obsessum est et a consule receptum. Sed hic tumultus magis fuit quam bellum. Mox imperio per diversa terrarum occupato, quis crederet Ytalia multo cruentius servili quam punico bello esse vastatam. Terra frugum ferax et quodammodo suburbana provincia latifundiis civium latinorum tenebatur. Hic ad cultum agri frequenti

Herdonio

De Ytalia

ta ergastula catenati qz cultores cau
bello prebuerunt. Sirus quidam nomine
Eunus magnitudo cladium facit ut me
minerimus fanatico furore simulato. Du
Syrie dee comas iactat ad libertatem
et arma servos quasi numinum imperio con
citavit. Id qz divinitus fieri probaret, in
ore abdita nuce quam sulphure et igni
stipaverat, leniter inspirans flammam
inter verba fundebat. Hoc miraculum primum
duo milia ex obviis, mox iure belli
refractis ergastulis lx amplius
fecit exercitum. Regiisque nequid mali
deesset decoratus insignibus, castel
la, oppida, vicos miserabili direptione
vastavit. Illud quoque in ultimum belli
dedecus capta sunt castra pretorum. nec
nominare ipsos pudebit. castra Man
lii, Lentuli, Pisonis, Hypsei. Ita
qz qui per fugitivarios distrahi de
buissent, pretorios duces profugos pre
lio ipsi sequebantur. Tandem perpe
na imperatore supplicium de eis sum
ptum est. hic eis victos et apud Hen
nam obsessos, cum fame quasi pestilen
tia consumpsisset, reliquias latronum
compedibus catenisque religavit
crucibusque punivit. fuit quoque de servis
ovatione contentus, ne dignitatem
triumphi servili inscriptione violaret.
Vix dum respiraverat insula cum
statim servili a Syro redit ad Cy
licem. Athenio pastor interfecto domino
familiam ergastulo liberatam sub

signis ordinat. Ipse veste pur
purea argenteoque baculo, et
regium in morem fronte redi
mita, non minorem quam ille fana
ticus prior conflat exercitum
acrius quoque multo quasi et illum vin
dicaret, vicos, oppida, castel
la diripiens, in dominos in ser
vos infestius quasi in transfugas
seviebat. Ab hoc quoque pretoris
exercitus castra capta, Servilii castra
capta, Luculli. Sed Aquilius
perpenne usus exemplo interclusum ho
stem commeatibus ad extrema com
pulit. Communitasque copi
as armis fame facile dele
vissent se nisi suppliciorum
metu voluntariam mortem
pretulissent. Aenede duce quidem
supplicium exigi potuit quamvis in
manus venerit. Namque dum circa
ad deprendendum multitudo con
tendit, inter rixantium manus
preda lacerata est. Bellum spartacum
Quom ii Servilium tum
armorum dedecus feras. na
et ipsi per fortunam in omnia obnoxii
tamen quasi secundum hominum genus sunt. et
in bona libertatis nostre adopta
tur. Bellum spartaco duce con
citatum quo nomine appellem
nescio. Namque cum servi mi
litaverint gladiatores impera
verint. Illi infime sortis homines
hi pessima auxere ludibrio

Eunus

fugitivarios

Athenio

Aquilius

calamitatis Spartacus Crixus
Oenomaus effracto Lentuli lu-
do cum triginta aut amplius e-
iusdem fortune viris erupere Ca-
pua. Servis quoque ad vexillum et ad
auxilium vocatis cum statim x
amplius milia coissent homines
non modo effugisse contenti
iam vindicari volebant. Pri-
ma velut ara viris mons
Vesuvius placuit. Ibi cum obsi-
derentur a Clodio Glabro per fau-
ces cavi montis vitineis dela-
psi vinculis ad imas eius de-
scendere radices et exitu in viso
nichil tale opinantis ducis subito
impetu castra rapuerunt. Inde alia
castra demum Thorani tota cursu
pervagantur Campaniam. Nec villarum
atque vicorum vastatione conten-
ti Nolam atque Nuceriam, Thurios
atque Metapontum terribili strage
populantur affluentibus in dies
copiis. Cum esset iusta exercitus
e viminibus pecudumque tegumen-
tis inconditos sibi clipeos et
ferro ergastulorum recocto gla-
dios ac tela fecerunt. Ac ne quid
decus iusto deesset exercitui do-
mitis obviis gregibus paratur
equitatus captaque de pretoribus in-
signia et fasces ad ducem
detulere. Nec abnuit ille de

stipendiario trace miles de mili-
te desertor inde latro dein in hono-
re virium gladiator qui defuncto-
rum quoque prelio ducum funera imperatoriis
celebravit exequiis captivosque quoque
circa rogum iussit armis depugnare
quasi plane expiaturus omne preteritum de-
decus si de gladiatore munerator fu-
isset. Inde iam consulares quoque aggres-
sus in Appennino Lentuli exercitum
percudit. Apud Mutinam Gaium Cas-
sium castra delevit. Quibus elatus victo-
riis de invadenda urbe Romana
quod satis est turpitudinis nostre deli-
beravit. Tandem etiam totis viribus
contra mirmillonem consurgitur pudore
quoque Romani. Licinius Crassus affuit. Crassus
A quo pulsi fugatique pudere dece
hostes in extrema Italie refugiunt. Ibi
circa Britium angulum clausi cum fugam
in Siciliam pararent namque navigia
supperterent rates quoque ex cratibus et
dolia connexa virgultis in rapi-
dissimo freto frustra experirentur
tandem eruptione facta digna vi-
ris obiere morte. Et quod sub gla-
diatore duce oportuit sine missi-
one pugnatum est. Spartacus ipse
in primo agmine fortissime di-
micans quasi imperator occisus est.

Bellum civile Marii

Hec deerat
homini populi Romani mal-
lum ut ipse intra se parricidale bel-

sum domi stingeret et in urbe media
ac foro quasi harena cives cum civibus
suis cum gladiatorio more concurrerent
equiore animo utcumque ferre si plebei
duces aut si nobiles malis sal-
tem ducatum sceleri prebuissent. Cum
vero pro facinus qui viri, qui impera-
tores decora et ornamenta seculi
sui, Marius et Silla pessimo facino-
ri suam et dignitatem prebuerunt. tri-
bus, ut sic dixerim, sideribus agitatum
est primo levi et modico tumultu
maiore quam bello inter ipsos armo-
rum duces, subsistente sevitia, mox
atrocius et cruentius per totius visce-
ra senatus grassante victoria,
ultimum non civitatem modo sed hosti-
lem quoque rabiem supergressum. Et
Cum armorum furor totius Italie
urbibus infertur, constitit odium sevi-
entibus, donec deessent qui occide-
rent. Initium et causa belli inexple-
bilis honorum Marii fames. Dum
decreta Sille provinciam Sulpi-
cia lege solicitat. Sed impatiens
iniurie statim Silla legiones
circumegit, dilato quam Mitridate,
esquilina colina quam porta geminum
agmen urbi infundit. Unde cum consul-
to Sulpicius et Albinovanus obiecis-
sent catervas, sudes et saxa undique
ac membra ac tela iacerent, ipse quoque
iaculatus incendio viam fecit. Ar-
cem quoque capitolii que penos quoque

Gallos etiam Senones evaserat quasi
captivam victor insedit. Cum ex con-
sulto senatus adversarii hostibus iu-
dicatis in presentem tribunum, aliosque
diverse factionis iure sevitum est. Ma-
rium similis fuga exemit, immo for-
tuna alteri bello reservavit. Cor-
nelio Cinna, Gneo Octavio con-
sulibus, male obrutum resurrexit
incendium. Et quidem ab ipsorum dis-
cordia cum de revocandis quos se-
natus hostes iudicaverat, ad populum
referretur, armata quidem gladiis
contione. Sed vincentibus quibus
pax et quies potior, profugus pa-
tria sua Cinna confugit ad par-
tes. Redit ab Africa Marius,
clade maior. siquidem carcer
catene fuga exilium horrifica-
verant dignitatem. Itaque ad
nomen tanti viri late concur-
ritur. Servicia pro nefas et ergastula
armantur et facile invenit
exercitum miser imperator. Itaque in
patriam repetens unde vi fue-
rat expulsus, poterat videri
iure agere, nisi causam suam sevi-
tia corrumperet. Sed cum diis ho-
minibus quam infestus rediret, statim
primo impetu cliens et alumna
urbis Ostia, nefanda strage di-
ripitur. Mox in urbem quadruplici
agmine intrat. Divise copias
Cinna Marius Carbo Serto-
rius. Hic postquam manus Octavii omnis
depulsa Ianiculo est, statim ad
principum cedem signo dato, ali-

Alii consules

Ostia

Sulpicius

[...] in pinna ant[e] [...]
tibrita urbe [...] Octavii con-
sulis caput pro rostris exponitur.
Antonii consularis in Marii ipsius
mensis. Cesar et fimbria in pena-
tibus domorum suarum trucidantur.
Crassi pater et filius in mutuo
alter alterius aspectu perempti atque
inimicorum per medium forum unci
trahere carnificum. Catullus se
ignis haustu ludibrio hostium
exemit. Merula flamen dialis
in capitolio Iovis ipsius oculos
venarum cruore respersit. Ancha-
rius ipso vidente Mario confossus
quia fatalem illam sibi manum non
porrexerat salutanti. Hec tot se-
natus funera intra kalendas et idus
Ianuarii mensis, septima illa
Marii purpura dedit. quod solum
fuit sibi annum consularis implesse.
Scipione Norbano quinto consule
tunc ille turbo civilis infame
toto furore detonuit. Quippe cum
hinc octo legiones, in quingentis
cohortes starent in armis, inde
ab asia cum exercitu Silla properaret
et sane cum tam ferus in Sillanos
Marius fuisset, consita sententia opus
erat ut Silla de Mario vindi-
caret. Primum apud Capuam
sub amne Vulturno signa contule-
runt et statim Norbanus fusus ex-
ercitus statim omnes Scipionis copie sollici-
tata spe pacis cessisse. Tunc Marius
iuvenis et Carbo consules quasi de-
sperata victoria, ne inulti perirent, in
antecessum sanguine senatus sibi pa-
rentabant. obsessa quoque curia sic de se-
natu quasi de carcere qui iugularen-
tur educti. Quod funere in foro, in
circo, in patentibus templis. Mar-
cus Mucius Scevola pontifex ve-
stales amplexus aras, tunc non eo-
dem igne sepelitur. Lamponius atque
Telesinus Samnitum duces, altius ex
Pirrho et Hanibale Campaniam
Etruriamque populantur, et sub spe-
cie partium se vindicant. Apud Sacriportum
Collinamque portam debellate omnes
hostium copie. ibi Marius, hic Te-
lesinus oppressi. Non idem tamen cedium qui
bello finis fuit. Securi enim et in pace
gladii. desevitum quoque in eos qui se
sponte dediderant. minus est quod apud
Sacriportum apud Collinam portam
lxx amplius milia Silla condit
bellum erat. Quatuor milia de-
ditorum inermium civium in villa
publica interfici iussit. Isti tot in pace
non plures sunt x Cuius at illos potest
computare quos in urbe passim
quisquis voluit occidit. Donec admo-
nente Fursidio vivere aliquos de-
bere ut essent quibus imperaret.
Proposita est illa ingens tabula

Mor[...] viri et alio[rum] nobilium

Alii consules

Vulturnus

Anticessu

Mutio sce:

Fursidio

de ipso equestri ordinis flore ac senatu duo milia electi qui mori iuberentur. Quis ferat hec? Pigit post hec referre ludibrio habita fata Carbonis, fata Soranii, Pretorios atque Venuleios, Bebium sine ferro ritu ferarum inter manus lacerantium, Marium ducis ipsius fratrem apud Catulli sepulcrum oculis effossis, manibus cruribusque defossis servatum aliquamdiu ut per singula membra moreretur. Ut possis singulorum hominum ferre penas, municipia Italie splendidissima sub hasta venierunt: Spoletum, Interamnium, Preneste, Florentia. Nam Sulmonem vetus opidum socium atque amicum, facinus indignum, nondum expugnatum, ut obsides iure belli et modo morte damnati duci iubentur, sic damnatam civitatem iussit Sulla deleri.

Bellum Sertorianum

Bellum Sertorianum quid aliud quam Sullane proscriptionis hereditas fuit? Hostile potius an civile dixerim nescio, quippe quod Lusitani Celtiberique Romano gesserint duce. Exul et profugus feralis illius tabule vir summe quidem sed calamitose virtutis malis suis maria terrasque permiscuit, et iam Africe, iam Balearibus insulis fortunam expertus, missus usque in Oceanum Fortunatasque insulas penetravit. Tandem Hispaniam armavit. Viro cum viro facile convenit. Nec alias magis apparuit Hispani militis vigor quam Romano duce. Quamquam ille non contentus Hispania ad Mitridatem quoque Ponticosque respexit regemque classe iuvit. Et quid futurum fuit satis tanto hosti, cui uno imperatore resistere res Romana non potuit? Addita Metello Gneus Pompeius. Hi copias viri diu et semper ancipiti acie attrivere, nec tamen prius bello quam suorum scelere et insidiis extinctus. Copias eius prope tota Hispania persecuti diu et ancipiti semper acie domaverunt. Prima per legatos certamina, cum hinc Domitius et Thorius, inde Hirtulei preluderent. Mox his apud Segoviam, illis apud Anam flumen oppressis, ipsi duces comminus invicem experti apud Lauronem atque Sucronem equavere clades. Tum illis ad populationem agrorum, his ad urbium excidia conversis, misera inter Romanos duces Hispania discordie penas dabat, donec oppresso domestica fraude Sertorio, victo deditoque Perpena, ipse quoque in Romanam fidem venere urbes: Osca, Termestudia, Valentia, Auxuma, et in fame nihil non experta Calagurris. Sic recepta in pacem Hispania victores duces

Valentia

exitum ad magis quam ciuile bellum
uidi voluerint, ut triumpharet.

Lepido Quinto **Bellum ciuile sub Lepido**
Catullo consulibus ciuile bellum pene
tantum oppressum est quam incepit. Sed
tamen late quam fax illa motus, ab
ipso Sille rogo exarsit. Cupi
dus namque nouarum per insolenti
am Lepidus acta (Sille) tantummodo rescin
dere parabat nec inmerito si tamen pos
set sine magna clade r. p. Nam cum
iure belli Silla dictator
proscripsisset inimicos, qui superant
tenotante Lepido quid aliud quam
ad bellum vocabantur. Cumque
dampnatorum ciuium bona addi
cente Silla, quamuis male capta,
iure tamen repetitio eorum pacis
diu labefactabat compositam
ciuitatem. Expediebat ergo quasi
egre sanate quam r. p. requiescere
quomodocumque ne uulnera cura
tione ipsa rescinderentur. Ergo
cum turbidis concionibus uelut
classico ciuitatem terruisset, pro
fectus in Etruria arma in et
exercitum urbi admouerat. Sed
iam Miluium pontem collemque
Ianiculum Lutatius Catullus, Gneus
que Pompeius Sillane dominatio
nis duces atque signiferi alio
exercitu insederant, a quibus primo sta
tim impetu retro pulsus, ho
stis quam a senatu iudicatus
incruenta fuga in Etruri

am in Sardiniam recessit, ubi mor
bo et pestilentia interiit. Victores
quod non temere alias in ciuilibus bellis
pace contenti fuerunt. **Bellum macedonicum 2m**

Quum alie alieque gentes Siriaci
belli sequerentur ruinam Macedonia
se rursus erexit, fortissimum populum
memoria et recordatio sue nobi
litatis agitabat. Et successerat Phi
lippo filius Perses, qui se in perpe Perses
tuum puta esse Macedoniam non
putabat ex gentis dignitate multo
vehementius sub hoc Macedones
quam sub patre consurgunt. Cumque
tractus in vires suas traxerant ac
ita industria Macedonum viribus
Tracum ferociam Traci, discipli
nam Macedonicam temptauerunt.
Accessit huic consilium ducis, qui
situm regionum suarum summo specula
tus Hemo positus per abrupta ac Hemus
res ita Macedoniam suisque aris
ferroque uallauerat, ut non re
liquisse aditum nisi a celo venturis
hostibus viderentur. Nam Marcio
Philippo consule eam prouinciam
ingressus p. r. exploratis dili
genter accessibus, per astudeam palu
dem, per arduos dubiosque tumulos,
illa que uolucribus videbatur inuia
accessit. Regem quam securum et nichil
tale metuentem subita belli eru
ptione terruit. Cuius tanta trepida
tio fuit, ut pecuniam omnem in ma
re iussit mergi, ne periret et clas
sem cremari, ne incenderetur

Paulo consule cui maiora et ...
praessent imposita presidia per alias
vias Macedonia deprehensa est. Dum
ma quidem arte et industria duas
vi alias eminat alias increpuisset
cuius adventus ipse eo terribilis regi
fuit, ut inire esse non auderet, sed gen
da duabus bella mandavit. Absque
ergo victus fugit in maria. Insula
que Samothracem et certus celebri reli
gione qui templa et are possent de
fende, quem nec montes sui nec arma
potuissent. Nemo regum diutius
amisse fortune presentiam retinuit. Su
plex cum scriberet ad imperatorem ab illo
quo confugerat templo nomine que
simplex notaret suum regem addidit.
Sed nec reverentior capte maie
statis aliquis Paulo fuit. Cum in con
spectu hostis venisset in templum
recepit et conviviis adhibuit. Li
beros que admonuit suos ut fortu
nam civitatum licet venerentur. *Clemencia*
Ille pulcherrimos hic que populus romanus de
Macedonia duxit ac vidit trium
phum, quippe cuius spectaculo tri
duum implevit. Primus dies sig
na tabulas que. Sequens arma pecunias
transvexit. Tertius captivos, ipsum que
regem attonitum adhuc tanquam
subito malo stupentem. Sed multo
prius gaudium victorie populus romanus que
simplex victoribus percepit. Cumque *Velocitas fame*
eadem die qua victus est Perses

in Macedonia Rome cognitum
est. Duo iuvenes candidis e
quis apud Iuturne lacum pul
verem et cruorem abluebant. Nu
ntiavere Castorem et Pollucem fu
isse. Creditum vulgo quod gemini
fuissent interfuisse bello quod san
guine maderet a Macedonia
venire quod adhuc anhelarent.

Macedonia bellum Illiricum

Macedonia belli contagio traxit Illiri
cos. Ipsi quidem ut romanum a
tergo distringerent a Perse rege con
ducta pecunia militaverunt. Si
ne mora ab Anicio pretore sub *Anic pretor*
iguntur. Scodram caput gentis de
lesse sufficeret. Statim secuta de
ditio est. Denique hoc bellum an
finitum quam geri Rome nunciaretur.

Quodam Bellum Macedonicum 2m

Quasi ita convenisset inter
Penos et Macedonas ut tunc simul
vincerentur. Eodem tempore utrique ar
ma moverunt. Sed prior iugum
excutit Macedo aliquanto que ante
minor diu contemnitur. Causa
belli pene erubescenda. Cumque
regnum pariter et bellum vir ultime
sortis Andriscus invaserat, du *Andriscus*
bium liber an servus, mercenari
us certe, sed quia vulgo Phili
ppus ex similitudine Philippi
pseudo Philippus vocabatur,
regiam formam, regium nomen

... regno impleuit. Igitur cum
se ipsa contemnit populus romanus Iu-
uentio pretore contentus virum
non macedonicis modo sed tracie
quoque auxiliis ingentibus validu
temere tentant. Invictus quoque non
veris regibus, sed ab illo imagi-
nario et scenico rege superatus.
Sed consul metellus amissum cum
legione pretorem plenissime
ultus est. Nam et Macedoniam
servitute multauit, et ducem bel-
li deditum ab eo ad quem confu-
gerat Trachie regulo in ur-
bem in catenis reduxit. Hoc
quoque illi in malis sinebat indul-
gente fortuna, ut de eo po-
pulus romanus quasi de rege vero tri-
umpharet.

Belli punici tercium

Tercium cum affrica bellum et
tempore exiguum nam quadri-
ennio patratum est. et in com-
paratione priorum minimum labo-
re non enim tam viris, quam cum ipsa
urbe pugnatum est, sed plane
maximis euentu. Quippe tan-
dem Carthago finita est.
atque si quis trium temporum momenta
consideret, primo commissum est bellum.
profligatum secundo. tertio confectum est.
Sed huius causa belli quod con-
federis legem adversus Numidas
quidem separasset classem atque
exercitum frequens territabat.
Sed hunc bono sorte quoque regem fuisse
Dum bello sedet de belli fine
tractatum est. Cato inexpiabili odio
delendam esse cartaginem, et cum
de alio consuleretur, pronuntiabat. Sa-
pio nasica servandam, ne metu ab-
lato emule urbis luxuriari feli-
citatis urbis inciperet. Medium senatus
elegit. ut urbs tantum loco moueretur.
Nichil enim speciosius videbatur, quam
esse Carthaginem que non timeretur.
Igitur Manlio censorinoque consu-
libus et aggressus Carthaginem spe
pacis illecta tradita audientibus
classem sub ipso ore urbis incen-
dit. Tum euocatis principibus, si
salui esse vellent ut migrarent
finibus imperatum. quod pro rei atroci-
tate adeo mouit iras, ut extrema
mallent. Comploratum igitur publice
statim et pari voce clamatum est
ad arma. Sedit quoque sententia
quocumque modo rebellandum. non quia
spes ulla iam superesset sed quia
patriam suam mallet hostium quam
suis manibus euerti. Qui rebella-
tium fuit furor uel hinc intelligi potest
quod in usum noue classis tecta do-
morum quoque resciderunt. In armorum offi-
cinas aurum et argentum pro ere fer-
ro quoque conflatum est. in tormentorum
vincula matrone crines suos con-
tulerunt. Manlio deinde consule
terra marique feruebat obsidio.
opus portus nudatum et primus et
sequens iam et tertius murus. cu...

in byrsa quod nomen arci fuit in
alta civitatis resistebant. grave p
fligato vobis exadio in fatale
afsue nomen Scipionem videbat
Igitur in alium Scipionem cuius re
p finem belli reposcebat. huic
paulo Macedonico patratum af
tam illius magis filius inde ta
gentis assumpserat hoc s. fato ut
quam urbem concusserat avus nepos
eius everteret. sed quam maxime mortife
ri esse morsus solent morien
tium bestiarum sic plus negotii
fuit cum semiruta Carthagine
quam integra. Compulsis in urbe
arcem hostibus portum quam maris
romanus obsederat. illi alterum
ubi portum ab alia urbis parte
foderunt non ut fugerent sed qua
nemo illos nec evadere posse
credebat in quem enata subito
classis erupit. Tum interim iam
diebus iam noctibus nova agger
moles. nova machina. nova
proditorum hominum manus quem ex ob
ruto incendio subita de turribus
flamma probat. Deploratis no
vissime rebus xl se milia viro
rum dediderunt. quod minus credas
duce Hasdrubale. contra fortius
femina uxor ducis quae comprehe
hensis duobus filiis a culmine
se domus in medium misit incen

Scipio postiare

de uxore hasdrubal

dium imitata reginam quae Car
taginem condidit. Quanta urbs
deleta sit ut de ceteris taceam ill
ignium mora probari potest quippe
per continuos xvii dies vix po
tuit incendium extingui. quod
sed ipsi carthaginienses ...
domibus ac templis suis sponte
hostes immiserant ut quam urbem
eripi romanis non poterat triump
phus ardeat. Bellum achaicum
Quasi seculum illud ever
sionibus urbium curreret. ita Car
thaginis ruinam statim Corinthos
excepit Achaiae caput. Grae
ciae decus inter duo maria io
nium et egeum quasi spectaculo
exposita. hic facinus indignum
an oppressa est quam in min celorum
hostium referetur. Critolaus
tam belli quam libertate a romanis
data ad usus ipsos usus est
legatos quam romanos dubi
um an et manu de ordine vi
olavit. Igitur metello ordina
to in Macedonia Macedonie man
data est ultio. et hinc Achaicum
bellum. Ad prima Critolai manu
Metello cons. per patentis Eli
de campos toto cadit alpheo
Et uno prelio per actum erat bel
lum Ileum et urbem ipsam tenebat
obsidio. sed ex facta rerum cum
Metellus d immiscuisset ad victo
riam minus venit hic al
tius ducis dignitate. exactu

sub ipsis hostium sensibus suo
rum motus que portus sanguine in
ferret. Tum ab incolis deserta civi
tas, direpta primum, deinde tu
ba precinente deleta est. Quid
signorum vel quod vestium quidve
tabularum raptum incensum atque
proiectum est. Civitatis opes et
abstulit et cremavit hec sciat
qui quamquam Corinthium eius toto
orbe laudatur incendio super
fuisse comperimus. Nam et eris
nota preciosiore ipsa opulen
tissime urbis fecit iniuria. quia
incendio permixtis plurimis statu
is atque simulacris eris auri ar
genti que vene in se confluxerunt
Sicut Res i hispania geste
cartaginem Corinthus, ita
Corinthum Numantia secuta
est. Nec deinde toto orbe quic
quam in tantis armis fuit. Pro
illa duo clarissima urbium
incendia lata atque passim,
nec provincias, sed simul pariter quasi uni
undique bellum fuit prorsus
utile quia agitantibus ventis
diffudisse flammam belli incendia
toto orbe videtur. Sed Hispanie in
quam amicis fuit adiutus nos p
mus se consurgere contra
ferre vires suas libuit. nam
aut imparare aut libertatem tu
eri suas putavit aliogin ita un

dique maria prevenerunt vallata est
ut ingenio situs ne adiri quidem
potuerit. Hec autem a romanis obsessa
est, quam se ipsa cognosceret et sola omnem
provinciarum vires suas, parcque victa
est intellexerit. In hac parte etc. per
annos diminutam est a primis Scipi
onibus in primum cesarem augustum
non continue nec coherenter sed prout
causas lacessant. Nec cum hispanie
inimicis, sed cum Penis in hispania.
Ann contagio et series causa quod bel
lorum. Prima per provinciam iugum si
gna romana pertulit et gneus Scipio
nes intellexerunt. Plus quam ingenti
bus hamone et hasdrubalem
fratrem hanibal audiunt capta
quam erat impetu hispania. Sed for
tissimi viri in ipsa sua victoria
oppressi, punica fraude cecidisse
fera maius quam victores. Igitur quod
nonam integra que provincia, ultor
patris et patrui Scipio ille max
affricanus invasit. Et quod statim
capta Carthagine et alius non
contenti Penos expulisse, stipen
diaria nobis provinciam fecit. Ce
tera ulterius quam hiberum subiecit im
perio. Primus quam romanorum ducum
victor ad gades et oceanum ora
provenit. plus est provinciam reti
nere quam facere. Itaque per partes iam
huc iam illuc ex missi duces qui
ferocissimas et ad id tempus liberas
gentes imo impatientes iugi

inito labore in intentis certaminibus
servire docuerunt. Cato ille censor
celtiberos id est robur hispanie aliquot
preliis fregit. Graccus pater ille gracchorum
eosdem c et l urbium eversione
multavit. Metellus ille qui ex
macedonia cognomen meruerat et
celtibericus fieri, cum et contrebiam me
morabili cepisset exemplo et nertobrigam
maiore gloria pepercit. Lucullus tur
dulos atque vacceos de quibus scipio
ille postea singulari certamine cum
rex fuisset provocatus opima retule
rat. Decimus brutus aliquanto latius
Galletie celticos lusitanosque et omnes galle
cie populos formidatumque militibus
flumen oblivionis, peragratoque victor
oceani litore, non prius signa conver
tit, quam cadentem in maria solem
obrutumque aquis ignem, non sine
quodam sacrilegii metu et horrore
deprehendit. Sed tota certaminum moles
cum lusitanis fuit et numantinis nec
immerito. quippe solis gentium hispa
nie duces contigerunt. Fuisset et cum
omnibus celtiberis, nisi dux illius mo
tus initio belli oppressus. Sed summus
vir astutia et audacia si processisset
Salondica salondicus qui hastam argenteam
quatiens velut celo missam va
ticinanti similis, omnium in se mentes
converterat. Sed cum pari temeri
tate cum nocte castra consulis adiisset
iuxta tentorium ipsum pilo vigilis

exceptus. Ceterum lusitanos vi
riatus erexit, vir calliditatis acerri
me qui ex venatore latro, ex la
trone subito dux atque imperator
et si fortuna cessisset hispanie Ro
mulus, non contentus libertate suorum
defendere per xiiii annos omnia
citra ultraque hiberum et tagum igni
ferroque populatus castra etiam preto
rum presidium aggressus, Claudium
unimanum pene ad internitionem
exercitus ceciderat. Insignia trabeis
et fascibus nostris que ceperat, in mon
tibus suis trophea fixisset. Tandem
eum fabius maximus consul oppresserat
sed a successore popilio viola
ta victoria est. Quippe qui con
ficiende rei cupidus, fractum du
cem et extrema deditionem agitantem
per fraudem et insidias et domesti
cos percussores aggressus hanc ho
sti gloriam dedit ut videretur alter
vinci non potuisse. Lucii annei
flori epithoma de tito livio ex
plicit liber tercius. Incipit gesta Bel
lum Catiline ::

Catilinam luxuria primum
tum hic conflata egestas
rei familiaris. simul occasio, quia
extremis finibus mundi arma roma
na peregrinabantur. In nefaria
consilia opprimende patrie sue
compulere. senatum confodere consu
les trucidare. distringere incendiis ur

bem dirip̄e exarcitū tota dem̄i
tem̄ r̄p funditus tollere et quicqd
nc hanibal videatur optasse.
Quibus ō nefas sociis aggressus
est. ipse patricius. sed hic minus ē
Curiū portiū, sille cetēia vt
ini uargunteī atq3 longini. q̄
familie, q̄ senatus insignia lentu
lus quoq3 tū cū max̄ pretor. hos
omnes immanissimi facinoris sa
tellites habuit. Additū est pignus
coniuraconis sanguis humanus
quē circulatū pateris bibere.
summū nefas, nī amplius esset
pp̄ qd bibiunt Actū erat de pul
cerrimo imperio, nī illa coniuracō
in Ciceronem et Antonium consules
incidisset. Quorū alter industriā
rem patefecit alt̄ manu opp̄
ssit. Tanti sceleris indicium
per fulviā emersit. vilissimū
scortū. sed patricidiis innocens. Con
vocato senatu in p̄ntem patricī
dā in p̄sentem reū Cicero per
orauit. sed nō amplius profectum
q̄ ut hostis euaderet. seq3 pa
lam p̄fesso, incendiū suū re
stincturū ruina minaretur. Et ille
quidē ad p̄atū a Manlio in
Etruria exercitū p̄ficiscitur. signa
illaturus urbi. lentulus destina
tū familie sue sibillinis uersi
bus regnū sibi vaticinans ad
prestitutū a Catilina diem

viros tota viros faces tela dispo
nit Nec ciuili cōspiracōni contentus,
legatus allobrogū qui tū forte
aderat in arma sollicitatis. et
isset ult̄ alpes furor, nisi altā p̄
dicione uolturcii p̄toris litt̄e tenerent̄
Statim Ciceronis imperio iniecta ē
barbaris manus pala p̄tor in sena
tu conuincit̄. De supplicio agentibus
Cesar parcendū dignitati Cato
animaduertendū p̄ scel̄e censebat.
Quā sententiā secutis omnibus, in
carcere parricide strangulant̄. Q̄uis
parte coniuracōnis oppressa, tn̄
ab incepto catilina nō destitit. sed
in festis ab Etruria signis patriam
petens obuio Antonii exercitu opp̄mit̄
Quam atrociter dimicatū sit exitus
docuit. nemo hostiū bello sup̄fuit.
quē quis in pugnando ceperat locū
eū amissa aīa corpe tegebat. Ca
tilina longe a suis int̄ hostiū ca
dauerā repertus est pulcerrima mor
te si patria sic cecidisset. Bellū cesaris et pompei
Iam toto orbe pacato, maius erat impiū
romanū, q̄ ut ullis exterius viribus
opp̄mi posset. Itaq3 inuidens for
tuna principi gentiū p̄p̄o, ipm̄ illū
in exitiū sui armauit. Ac mari
ana cinnaq3 rabiei int̄ urbem
p̄luserat quasi expiret̄ sillana
tempestas. latius int̄ italiam tn̄

fuluia

Barbari allobrogi

Vires belli civilis · *Duratio belli civilis*

[de]ce[n]s erat Cesaris furor atque Pom
pei urbem Italiam gentes nationes
totum denique qua patebat imperium quodam
quasi diluvio et inflammatione corripu
it. Adeo ut non recte tantum civile
dicatur ac ne sociale quidem, sed nec
externum, sed potius commune quoddam ex om
nibus et plus quam civile bellum. Quippe
si duces eius inspicias totus sena
tus in partibus. Si exercitus hinc XI le
giones inde XVIII flos omnis et
robur Italici sanguinis. Si auxili
a sociorum hinc Gallici Germa
nique delectus. Inde Deiotarus Ari
barzanes. Tarcondimotus. Coti
tus, omne Tracie Capadocie que
Cilicie. Macedonie Grecie Et
tholie totiusque robur orientis.
Si moram belli IIII annis et pro
clade rerum breve tempus. Si
locum et spatium ubi commissum est,
intra Italiam in se in Galliam His
paniamque deflexit reversum que ab
occasu totis viribus in Epiro
Thesalia que consedit hinc in
Egiptum subito transiluit. Inde re
spexit Asiam Africe incubuit
Postremo in hispaniam regiravit
et ibi aliquando defecit. Sed non et
odia partium finita cum bello. Non e
nim prius quieverunt, quam in urbe
ipsa medio senatu eorum qui vi

cti erant victoris sese cede satiavit.
Causa tante calamitatis eadem
que omnium nimia felicitas. Siquidem
Q. Metello. Lucio. Afranio con
sulibus, cum romana maiestas
toto orbe polleret, recentes que
victorias. Ponticos et armenios
triumphos in Pompeianis thea
tris Roma cantaret, nimia Pom
pei potentia apud ociosos ut so
let cives movit invidiam. Me
tello ob imminutum Crete trium
phum Cato adversus potentes semper
obliquus detrectare Pompeium
actisque eius obstrepere. Hinc do
lor transversum egit et ad presidia
dignitatis paranda impulit. Forte
tum Crassus genere divitiis digni
tate florebat Vellet tamen au
ctiores opes. C. Cesar elo
quentia et spiritu tum et consulatu alle (tumebat)
vabatur. Pompeius tamen super utrumque
eminebat. Sic igitur Cesare
dignitatem comparare, Crasso
augere. Pompeio retinere cupien
tibus, omnibus que pariter potentie cu
pidis, et invadenda re publica facile
convenit. Ergo cum mutuis viribus
in suum quisque decus niterentur,
Galliam Cesar invadit Crassus
Asiam. Pompeius Hispaniam.
Tres maximos exercitus etiam
sic orbis imperium societate trium
principum occupat. Decem annos
traxit ista dominatio Ex in[de] g[ra]n

Cause · *Pompeius* · *Metellus* · *Cato* · *Crassus*

mutuo metu tenebantur. Crassi
morte apud Parthos. et morte
Julie Cesaris filie que nupta Pom
peio generi socerique concor
diam matrimonii federe tenebat
statim emulatio erupit. Iam
Pompeio suspecte Cesaris opes
erant. et Cesari Pompeiana
dignitas gravis. nec hic fe
rebat parem. nec ille superiorem. Ne
fas. sic de principatu laborabant
tamquam duos tanti imperii fortuna
non caperet. Ergo Lentulo Mar
cello consulibus. rupta prima
coniurationis fide. de successio
ne Cesaris. senatus et Pom
peius agebat. Nec ille abnu
ebat si se sui proximis comi
tiis duxerint. consulatusque absenti
quem x. tribunis favente Pom
peio nuper decreverant. Cum dis
simulante eodem negabatur
veniret. et peteret more maio
rum. Ille contra flagitare decreta. ac
nisi in fide permanerent non se re
mittere exercitum. Ergo ut in ho
stem decernitur. His ille agitatus
statuit premia armorum armis
defendere. Prima civilis belli
harena Italia fuit. cuius ar
ces levibus presidiis Pompeius
insederat. sed omnia subito Ce
saris impetu oppressa sunt. Prima Ari
mino signa cecinerunt. Tum pulsus
Etruria Libo. Umbria Termus. Do
mitius Corfinio. et peractum erat bellum
sine sanguine. si Pompeium Brundusii
opprimere potuisset. et cepat. Sed ille per
obsessi claustra x portus nocturna fuga
evasit. turpe dictu modo princeps patrum
pacis belli que moderator per triumphatum
a se mare. lacera et pene inermi pu
ppe fugiebat. Nec Pompeius ab Italia
quam senatus ab urbe fugatur prior. Quam
pene metu vacuam Cesar ingressus
consulem se ipse fecit. Erarium quoque sanctum
quod quia tardius aperiebant tribunus
iussit frangi. Censum quoque et patrimonium
um populi romani ante rapuit quam imperium.
Pulso fugatoque Pompeio maluit
prius ordinare provincias. quam ipsum se
qui. Siciliam et Sardiniam annone pi
gnora per legatos habet. nichil hosti
le erat in Gallia. pacem ipse fece
rat. Sed ad Hispanienses Pompe
i exercitus transeunti per eam duci clau
dere portas ausa Massilia est.
Misera dum cupit pacem belli metu
in bellum incidit. sed quia tutis
muris erat. vinci eam sibi iussit
absenti. Greculi civitas non pro
mollitia nominis. et vallum rumpere et in
cendere machinas ausa. et congre
di navibus. Sed Brutus cui man
datum erat bellum victos terra ma
rique perdomuit. Mox deditis

se se ablatam omnia preter quoque potiore
omnibus debebant libertatem. Antequam ma-
ximum quoque et cruentum in hispania bellum
Cum legatis gn. pompei petreio et
afranio. quos ilerde castra haben-
tes apud sicorim amnem. obsidere
et ab oppido intercludere aggreditur. In-
terim abundatione verni fluminis. com-
meatibus prohibetur. sic fame castra tempta-
ta sunt. obsessor quoque ipse quasi obside-
batur. Sed ubi pax fluminis reddidit popu-
lationibus et pugne campos aperuit
iterum ferox instat. et cedentes ad
celtiberiam consecutus aggere et vallo
et per hoc siti ad deditionem compulit.
Sic citerior hispania recepta est. Nec
ulterior moram fecit. quid enim una
posset quinque legionibus. Ita quoque ultro ce-
dente varrone, gades. fretum
occeanus. omnia felicitatem Cesaris se-
quebantur. Aliquid tamen adversus ab-
sentem ducem ausa fortuna est. cir-
ca illiricum et affricam quasi de indu-
stria prospera eius adversis radiarentur.
Quippe cum fauces adriani maris
Antonius iussi occupare dolobella et An-
tonius. ille illirico. hic corictica
in litore castra posuissent. iam ma-
ria late tenente pompeio re-
Octavius pente legatus eius Octavius
libo. ingentibus copiis classico-

rum utrumque circumvenit. Deditionem
fames extorsit antonio. Misse quoque
a basilo in auxilium eius rates. quales Basilio
inopia navium fecerat. nova pompe-
ianorum arte cilicum. actis sub ma-
ri funibus capte quasi per indaginem.
Duas tamen estus explicuit. Una que
opitergynos ferebat in vadis hesit. Opitergynos
memorandumque posteris exitum dedit.
Quippe vix mille iuvenum manus
circumfusi undique exercitus per totum diem
tela sustinuit. Et cum exitum virtus
non haberet tamen ne in deditionem ve-
niret. hortante tribuno vulteio
mutuis in vulneribus concurrit. In
Affrica quoque par virtus et calamitas Cu- Curio
rionis fuit. qui ad recipiendam pro-
vinciam missus. pulso fugato quoque va-
ro. iam superbus iube regis adven-
tum equitatum quoque maurorum sustinere
non potuit. Patebat victo fuga.
sed pudor suasit ut amissum sua te-
meritate exercitum morte sequeretur.
Sed iam debitum par fortuna
flagitante sedem bello pompeius
Epiron elegerat. Nec Cesar moratur.
Quippe ordinatis a tergo omnibus
quamvis hiems media prohiberet tem-
pestate. ad bellum navigavit. Po-
sitis quoque ad doricum castris. cum pars Doricum
exercitus ob inopiam navium cum Anto- Durrachium
nio relicta Brundusio moram
faceret. Adeo impatiens erat.
ut accersendos eos. ardente
ventis mari. nocte concubia

speculatorio navigio solus vectus
tantus erat ad expediendum tanto dis-
crimine gubernatorem vox ipsa:
quid times? Cesarem vehis.
Contractis in unum undique co-
piis, positis comminus castris,
diversa erant ducum consilia. Ce-
sar pro natura ferox et conficiende
rei cupidus ostentare aciem,
provocare, lacessere, nunc obsidione
castrorum que sedecim milium vallo ob-
duxerat. Sed quid his obesset
obsidio qui patente mari om-
nibus copiis abundarent. Nunc
expugnatione Dirrachii irri-
ta, quippe quam vel situs inex-
pugnabilem facit. Ad hoc assi-
duis in expugnationem hostium
preliis, quo tempore egregia virtus
Sceuole emicuit. Cuius in scu- Sceuola
to cxx tela sedere. Iam vero
urbium deceptione sociarum, cum
Oricum et Gomphos et alia The-
salie castella vastaret, Pompe-
ius adversus hec nectere moras,
tergiversari, sic ut hostem interclusum
undique inopia commeatuum tereret,
utque ardentissimi ducis conse-
nesceret impetus. Nec diutius profu-
it ducis salutare consilium. Mi- Consilium pompei salubre
les otium, socii moram, principes
ambitum ducis increpabant.

Sic precipitantibus fatis prelio sumpta
est Thessalia et Philippicis campis urbis
imperii generis humani fata commissa
sunt. Numquam ullo loco tantum virium populi Ro-
mani, tantum dignitatis fortuna vidit.
Trecenta amplius milia hinc vel
illinc, preter auxilia regum et senatus.
Numquam imminentis ruine manifesti-
ora prodigia: fuga victimarum, exami-
na in signis, interdiu tenebre. Dux
ipse in nocturna imagine theatri sui
audiens plausum in modum planctus
circumsonare. Et mane cum pullo ne-
fas apud principia conspectus est. Num-
quam acrior nec alacrior exercitus Cesaris fuit.
Ibi classica prius, in tela. Adnotatum
que committentis aciem Crastini pilum. Crastini
Qui mox ad acto in os gladio sic
inter cadavera repertus, libidinem ac ra-
biem qua pugnaverat ipsa novita-
te vulneris preferebat. Sed nec minus
admirabilior illius exitus belli. Quippe
cum Pompeius adeo equitum copia
abundaret ut facile circumventurus
sibi Cesarem videretur, circumventus ipse est.
Nam cum diu equo marte conten-
deret, iussusque Pompei fusus a cor-
nu erupisset equitatus, repente hinc
signo dato Germanorum cohortes
tantum in effusos equites fecere im-
petum ut illi esse pedites, hi veni- In equos
re in equis viderentur. Hinc strages
fugientis equitatus, levis armature

[illegible] commissa est ... latus dato, errantibus in acie copiis, reliquas strages quam una manu facta est. Nec ulla res magis exitio fuit quam ipsa exercitus magnitudo. Multa vero proelio Cesar fuit medius quam inter imperatorem et militem. Voces quoque obequitantis excepte, altera cruenta sed docta et ad victoriam efficax: Miles, faciem feri; altera ad iactationem composita: Parce civibus, cum ipse sequeretur. Felicem utcumque in malis Pompeium, si eadem ipsum quam exercitum eius fortuna traxisset. Superstes dignitatis sue vixit, ut cum maiore dedecore per Thesalica Tempe fugeret, ut una navicula Lesbo applicaret, Pulsus Siedris in deserto Cilicie scopulo, fugam in Parthos, Africam vel Egyptum agitaret, ut denique in Pelusio litore, imperio vilissimi regis consiliis spadonum, et ne quid malis desit, Septimii desertoris sui gladio trucidatus, sub oculis uxoris sue liberorumque moreretur. Quis non peractum esse cum Pompeio bellum crederet? Atqui acrius multo atque vehementius Thesalici incendii cineres recaluerunt. Et in Egypto quidem adversus Cesarem sine partibus bellum. Quippe cum Ptholomeus rex Alexandrie summum civilis belli scelus peregisset et federa amicicie cum Cesare medio Pompei capite sanxisset, ultionem clarissimi viri manibus querente fortuna causa non defuit. Cleopatra regis soror affusa Cesaris genibus partem regni reposcebat. Aderat puelle forma, et que duplicaretur ex illo, quod talis passa videbatur iniuriam, odium ipsius regis qui Pompeio fato partium, non Cesari dederat, haud dubie idem in ipsum si expedisset. Quam ubi Cesar restitui iussit in regnum, statim ab eisdem percussoribus Pompei obsessus in regia, quamvis exigua manu ingentis exercitus molem mira virtute sustinuit. Ac primum edificiorum proximorum atque navalium incendio infestorum hostium tela submovit, mox in peninsulam Faron subitus evasit. Inde depulsus in maria, mira felicitate ad proximam classem enatavit, relicto quidem in fluctibus paludamento, seu fato seu consilio, ut illud ingruentibus hostium telis saxisque peteretur. [De clamide de Cesare.] Cum recepta classis suis, undique simul hostes adorta, de imbelli ac perfida gente iusta victoribus manibus dedit. Quippe et Theodotus magister autor quoque totius belli, et ne virilia quidem portenta, Photinus atque Ganimedes [Photinus]

duxisset per mare et terras fugit et mor
te consumpti regis ipsius corpus
limo ceptum est in auree lorice
honore. In asia quoque novus rerum
motus a ponto plane quasi de in
dustria captante fortuna hunc mi
thridatico regno exitum ut a pom
peio pater a Cesare filius vin
ceretur. Rex pharnaces magis dis
cordie nostre fiducia quam virtutis
sue infesto in Capadociam agmine
ruebat Sed hunc cesar aggressus
uno et ut dixerim non toto prelio ob
truit more fulminis quod uno eo
demque momento venit percussit
abscessit. Nec vana de se predi
catio est cesaris ante victum hoste
quam visum. Sic cum exteris at in a
frica quoque multo atrocius cum civibus
multo atrocius quam in farsalia.
Huc reliquias partium naufraga
rum quidam furoris estus expu
lerat nec reliquias diceres sed
integrum bellum sparse magis
quam oppresse vires erant. Auxerat
sacramentum ipsa clades imperatoris
nec degenerabat ducum successio quippe
satis ample sonabat in pompei
ani nominis locum Cato et Scipio.
Accessit copiis mauritanie rex
Iuba videlicet ut latius vinceret Ce
sar Nichil ergo inter pharsaliam
et thaspon nisi amplior eoque

Pharnaces (margin)
Cato (margin)
Iuba (margin)

acrior cesarianorum impetus fuit indi
gnantium post pompeium crevisse bellum
Denique quod alias numquam ante imperium du
cis sua sponte signa cecinerunt. Stra
ges a iuba cepit cuius elephanti
bellorum rudes et nuper a silva con
sternati subito clangore statim et exerci
tum in fugam et duces fortius quam ut effuge
rent non inconspicua tamen morte o
mnium. Iam Scipio nave fugiebat
et assecutis hostibus gladium per viscera
exegit et ubi esset quodam requirente
respondit hoc ipsum Bene se habet im
perator. Iuba cum se recepisset in regiam
magnifice epulatus postero die cum petre
io fuge comite super mensas et po
cula interficiendum se ei prebuit. Ille et
regi suffecit et sibi cum interim seme
si in medio cibi et parentalia fercula
regio simul romanoque sanguine
madebant. Cato non interfuit bello
positis quoque apud bagradam castris
uticam velut altera africe claustra serva
bat Sed accepta partium clade nichil
cunctatus ut sapiente dignum erat
mortem etiam leta accivit Nam post
quam filium comitesque ab amplexu
dimisit lecto in nocte ad lucernam
platonis libro qui immortalitatem anime
doceret paululum quievit. Tunc circa primam
vigiliam stricto gladio relatum [revelatum] ma
nu pectus semel iterumque percussit Au
si post hoc virum medici violare
fomentis ille passus dum abscederent re
scidit plagas secutaque vis san
guinis moribundas manus

Scipio (margin)
Petreius mors Iube (margin)
Mors catonis (margin)

in eo nomen reliquit. Quasi non esset ubi satis dimicatum sic arma rursus in partes, quanto quod Affrica supra Thesaliam fuit, tam afflictam superabat Hispania. plurimum causam favoris publici dabat fraternitas ducum et pro uno stare duos Pompeios. Itaque nusquam acrius, nec tam ancipiti marte concursum est. Primum in ipso hostio oceani Varus Didius quod legati conflixere. Sed acrius fuit cum ipso mari quam inter se navibus bellum. Si quidem velut furorem civium castigaret oceanus, utramque classem naufragio cecidit. Quinam ille horror cum eodem tempore fluctus procelle naves armamenta confligerent. Adde situs formidinem, vergentia in unum hinc Hispanie, inde Mauritanie litora, mare et intestinum et externum imminentesque Herculis speculas, cum omnia undique simul prelio et tempestate sevirent. Mox circa obsidiones urbium, utrimque discursum est. Que misere inter hos atque illos duces societatis Romane penas dabant. Omnium postrema certaminum Munda. hic non pro cetera felicitate, sed anceps et diu triste prelium, ut plane videretur nescio quid deliberare fortuna. Sane et ipse ante aciem mestior non ex more Cesar, sive respectu fragilitatis humane sive nimiam prosperorum suspectam habens continuationem, vel eadem timens postquam idem esse ceperat quod Pompeius. Sed in ipso prelio quod nemo meminerat, cum diu pari marte acies nichil aliud quam occiderent, in medio ardore pugnantium subito ingens inter utrosque silentium quasi convenisset. hic omnium sensus erat. Novissime illud inusitatum Cesaris oculis nefas, post xiiii annos probata veteranorum manus gradu retro dedit. Quod si nondum fugiat apparebat tamen pudore magis quam virtute resistere. Itaque ablegato equo similis furenti primam aciem procurrit. Ibi prensare fugientes, confirmare, per totum denique agmen oculis manibus clamore volitare. Dicitur in illa perturbatione et de extremis agitasse secum et ita manifesto vultu fuisse, quasi occupare morte manum vellet, nisi quod cohortes hostium quinque per transversam aciem acte, quas Labienus periclitantibus castris presidio miserat, speciem fuge prebuissent. Hoc aut ipse credidit, aut dux callidus arripuit in occasionem et quasi fugientem invectus simul et suorum erexit animos et hostes perculit. Nam hi dum se putant vincere fortius se-

Bellum cum filiis Pompei

Munda

qui in Pompeianum ducem fugere
sinos credidit, fugere cepit. Quan-
ta fuit hostium cedes, ita rabi-
es quoque victoribus, sic exarmati post
hoc a prelio profligati cum se in Munda
recepissent, et Cesar obsideri sta-
tim victor imperasset, congestis
cadaveribus agger effectus est, que
pilis iaculisque confixa inter se
tenebantur. Fedum etiam inter

Mors Gnei Po.

barbaros. Sed videlicet victoriam
desperantibus Pompei liberis, Gne-
um prelio profugum crure saucio
deserta et avia petentem Ceso-
nius apud Lauronem oppidum
consecutus, pugnantem, adeo
nondum desperabat, interfecit. Sex-
tum fortuna in Celtiberia inte-
rim abscondit, aliisque post Cesarem
bellis reservavit. Cesar in pa-

De triumphis Ce.

triam victor invehitur. Primum
de Gallia triumphum transferebat
Renus et Rodanus, et ex auro
captivus Occeanus. Altera laurus

Arsinoe

Egyptia. tunc in ferculis Nilus,
Arsinoe. et ad simulacrum ignibus ar-
dens Pharus. Tertius de Phar-
nace currus et Ponto. Quartus
Iubam et Mauros. et bis subactam
ostendebat Hispaniam. Pharsalia
Thapsos et Munda nusquam. et quanto
maiora erant de quibus non
triumphabat. Hic aliquando finis
armis fuit. Reliqua pax incru-
enta. pensatumque clementia bellum. Ne-

De clementia Cesaris

mo cesus imperio preter Afranium. sat
ignoverat semel. et Faustum Sillam. didi-
cerat generos timere, filiamque Pom-
pei cum patruelibus ex Silla. hic po-
steris cavebatur. Itaque non ingratis
civibus, omnes unum in principem con-

Dignitates seu ce.

gesti honores. Circa templa i-
magines. in theatro distincta ra-
diis corona. suggestus in curia
fastigium in domo. mensis in celo.
ad hoc pater ipse patrie perpetuusque
dictator. Novissime dubium an ipso
volente oblata pro rostris ab An-
tonio consule regni insignia.
Que omnia velut infule in de-
stinatam morti victimam congereba-
tur. Quippe clementiam principis
vicit invidia, gravisque erat li-
beris ipsa beneficiorum potentia. Nec
diutius dilatio donata est. Sed
Brutus et Cassius aliique patricii
consenserunt in cedem principis.
Quanta vis fati. manaverat
late coniuratio. libellus etiam Cesari
datus eodem die. nec perlitare cen-
tum victimis potuerat. Venit in
curiam tamen. expeditionem Parthicam
meditans. Ibi in curuli seden-
tem cum senatus invasit. tribusque
et xx vulneribus ad terram datus est.
Sic ille qui terrarum orbem civi-
li sanguine impleverat, tandem

rei sanguine suo curiam impleuit

Populus ro. **De Cesare augusto**

Cesare et pompeio trucidatis redisse in statum pristine libertatis videbatur et redierat nisi aut pompeius liberos aut cesar heredem reliquisset. Vel quod utroque perniciosius fuit si non collega quondam mox emulus cesariane potentie fax et turbo sequentis seculi superfuisset Antonius. Quippe dum sextus patriam repetit trepidatum toto mari dum Octauius mortem patris ulciscitur iterum fuit mouenda Thesalia, dum Antonius varius ingenio aut successorem cesaris indignatur Octauium aut amore Cleopatre desciscit in regem. nam aliter saluus esse non potuit nisi confugisset ad seruitutem.

Antonius

Gratulandum tamen in tanta perturbatione est quod potissimum ad Octauium cesarem augustum summa rerum rediit Qui sapientia sua atque solertia perculsum undique ac perturbatum ordinauit imperii corpus, quod ita ut dubie numquam coire et consentire potuisset nisi vnius presidis nutu quasi anima et mente regeretur. Antonio per dolo bella consilibus imperium romanum iam ad cesares transferente fortuna varius et multiplex motus ciuitatis fuit. Et quod in anima celi conuersione fieri solet ut mota sidera tonent ac suo flexu tempestates significent, sic tum romane dominationis id est humani generis conuersione (pectus) penitus intremuit, omnique genere discriminum, ciuilibus, terrestribus, ac nauallibus bellis omne imperii corpus agitatum est. **Bellum**

Prima ciuilium motio **Mutinense**

Prima ciuilium motuum causa testamentum cesaris fuit. cuius secundus heres Antonius prelatum sibi Octauium furens inexpiabile contra adoptionem acerrimi iuuenis susceperat bellum. Quippe cum intra xviii annos tenerum et obnoxium et opportunum iniurie iuuenem videret ipse plene ex commilitio cesaris dignitatis lacerare furtis hereditatem ipsum insectari probris cunctisque artibus adoptionem iulie gentis inhibere non desinebat. Denique ad opprimendum iuuenem palam arma moliri etiam parato exercitu in cisalpina Gallia resistentem motibus suis (s. Octauianij) Decimum (ciuitatem) Brutum obsidebat. Octauius cesar etate et iniuria fauorabilis et nomine (et filius cesaris) maiestatis quod sibi induerat reuocatis ad arma veteranis priuatus quis crederet consulem aggreditur (Antonium)

Commilito

obsidione mutine liberat Bru-
tum. Antonium exuit castris. Tunc
quidem etiam manum pulchre appa-
ruit illa cruenta et saucius aqui-
lam a moriente signifero tra-
ditam suis humeris in castra
referebat. **Bellum perusinum**

Alterum bellum excitavit a-
grorum divisio, quos Cesar
veteranis in castris pro mili-
tie persolvebat. Semper alias An-
tonii pessimum ingenium Fulvia
(uxor fratris)
gladio cincta virilis militie
uxor agitabat. Ergo depul-
sis agris colonos incitando.
iterum in arma ierat. Hic vero
iam non privatis, sed totius sena-
tus suffragiis (hostem) iudicatum
Cesar aggressus intra Perusie mu-
ros redegit (Antonium) compulitque ad
extrema deditionis turpi et
nichil non experta fame. **Triumviratus**

Cum solus et Cesar peractis
Octavius rei publice esset
Antonius qui regni incen-
dio Lepidus accessit. quid cum
duo exercitus necesse fuit venire
in cruentissimi federis so-
cietatem. Diversa omnium vota
ingenia. Lepidum divitiarum
cupido. quarum spes ex turba-
tione rei publice. Antonium ultio-
nis de eis qui se hostem

iudicasset. Cesarem inultus pater et ma-
nibus eius graves Cassius et Brutus
agitabant. In hoc velut federis pacem
inter tres duces componunt. apud
confluentes inter Perusiam et Bononi-
am iungunt manus et exercitus consalu-
tant. Nullo bono more triumviratus in-
vaditur. oppressaque armis re publica redit
Sullana proscriptio. cuius atrocitas inter
nichil minus habet quam centum xl se-
natorum. exitus fedi. truces miserabi-
les toto terrarum orbe fugientium.
Pro quibus quis pro dignitate rei inge-
miscat. Cum Antonius Lucium Cesarem
avunculum suum. Lepidus Lucium Pau-
lum fratrem suum proscripsit. Rome capi-
ta cesorum proponere rostris iam usita-
tum erat. Verum sic quoque civitas lac-
rimas tenere non potuit. cum recisum
Ciceronis caput in illis suis rostris
videretur. nec aliter ad videndum eum
quam solebat ad audiendum concurre-
retur. Hec scelera in Antonii Lepi-
(de relatione proscriptorum)
di que tabulis. Cesar percussoribus con-
tentus fuit. hec quoque non inulta fuisse
et iusta cedes crederetur. **Bellum Cassii et Bruti**

Brutus et Cassius sic Cesarem quasi
Tarquinium regem depulisse reg-
no videbantur. Sed libertatem quam ma-
xime restitutam voluerunt illo ipso
parricidio perdiderunt. Igitur cede
perfecta. cum veteranos Cesaris nec
immerito timerent. statim curia in
capitolium confugerant. Nec ill

Margin notes: Lucium Antonium fratrem Marci Antonii; Bononiam; Mors Ciceronis

ad ultionem deerat animus, sed duce
non habebant. Igitur cum appareret
quas strages res publica immineret, disposita
it ultio, cum consul abolitione
decreta. Ne tamen publici doloris o
culos ferirent, in provincias ab ip
sis quem occiderant cesare datas,
Syriam et macedoniam concesserant. (Brutus et Cassius)
Sic vindicta cesaris dilata potius
quam oppressa est. Igitur ordinata
magis ut poterat quam ut debebat
inter triumviros re publica, relicto ad
urbis presidium lepido, cesar cum
Antonio in cassium brutumque suc
cingitur. Illi comparatis ingentibus
copiis, eandem illam que fatalis
gneo pompeio fuit harenam
insiderant. Sed nec tamen imminentia
cladis destinate signa latuerunt.
Nam et assuete cadaverum pabulo
volucres castra quasi iam sua circum
volabant. In aciem prodeuntibus ob
vius Ethiops nimis aperte feral
le signum fuit. Ipsique Bruto per
noctem cum illato lumine ex more
aliquid secum agitaret, atra quedam
imago se obtulit, et que esset inter
rogata, tuus inquit malus genius,
hec et sub oculis mirantis evanu
it. Pari in meliora presagio in
cesaris castris omnia aves victi
me quoque promiserant. Nichil
illo presentius quam cesaris medi
cus somnio admonitus ut de castris
excederet qui capi imminebat, ut
factum est. Acie namque commissa, cum
pari ardore aliquamdiu dimicatum
foret, quamvis deinde pariter ades
sent, hic alterum corporis egritudo,
illum metus et ignavia subduxissent,
stetit tamen pro partibus invicta for
tuna et ultoris et qui vindicaba
tur. Primum adeo anceps fuit
par utrimque discrimen, ut exitus
prelii docuit. Capta sunt hinc ce
saris castra, inde cassii. Sed quanto
efficacior est fortuna quam virtus,
et quam verum est quod moriens effl
avit, non in re, sed in verbo tantum
esse virtutem. Victoriam illi prelio
error dedit. Cassius inclinato cor
nu suorum, cum captis cesaris ca
stris rapido impetu recipien
tes se equites videret, fugere ar
bitratus evadit in tumulum. Inde
pulvere et strepitu, et nocte
iam proxima exemptus rei geste sensum,
cum speculator quoque in id missus
tardius renunciaret, transactum
de partibus ratus, uni ex proximis
abscindendum prebuit caput. Bru
tus cum in cassio etiam animum
perdidisset, nequid ex constituti
fide resideret. Ita enim pro superstite
bello convenerant. Ipse quoque uni co
mitum suorum confodiendum
prebuit latus. Quis sapientis

Imago Bruto metu apparuit

Sompnium medici

Efficacior fortuna quam virtus

simos viros non miretur ad ulti-
mum non suis & manibus usus:
nisi si hoc quoque ex persuasione defu-
it, ne molaret manus. Sed in ab-
iectione sanctissimarum (piissimarum) quoque animarum
iudicio suo, scelere alieno uten-
tes.

Bellum cum Sexto pompeio

Sublatis percussoribus cesaris su-
perat pompeio domus,
alterum iuvenem hyspania occi-
derat, alter fuga evaserat. Con-
tractis quoque infelicis belli reli-
quiis. Cum insuper ergastula
armasset, Siciliam Sardiniam-
que habebat iam & classe medi-
um mare insiderat. O quam
diversus a patre. Ille cilicas
extinxerat, hic se pirata navali-
bus agitabat. Tanta mole bel-
li penitus in siculo freto iuve-
nis oppressus est. Magni quoque
famam ducis ad inferos se-
cum tulisset, si nichil temptasset
ulterius. Nichil nisi quod magne
molis signum est sperare. Sp-
portus enim rebus profugit Asiam-
que velis petit, venturus ibi in
manus hostium & cathenas & quod
miserrimum est fortibus viris ad
hostis arbitrium sub percussore
moriturus. Non alia post Xerxem
miserabilior fuga. Quippe modo
trecentarum quinquaginta na-
vium dominus cum sex septemve fu-

Signum magne iudic.

giebat. Extincto pretorie navis lu-
mine, anulis in mare abiectis, pa-
vens atque respectans, & tamen non ti-
mens ne periret.

Bellum parthicum

Sub ventidio. Quamvis in Bru-
to & cassio partes sustulisset,
in pompeio totum partium nomen
abolesset, non dum tamen ad pacis
stabilitatem profecerat cesar. Cum sco-
pulus & nodus & mora publice secu-
ritatis superesset Antonius. Nec ille
defuit vitiis quin periret. Immo omnia
expertus ambitu & luxuria primum ho-
stes, dein cives, tandem etiam tre-
seculum liberavit. Parthi clade
Crassiana altius animos extulerant
civiles quoque populi Romani discordias
leti acceperant. Itaque ut prima af-
fulsit occasio, non dubitaverunt &
erumpere. Quidem ultro invitante
labieno, qui missus a cassio Bru-
toque, qui furor scelerum exstimulat
hostes in auxilium. Et illi pacoro
duce regio iuvene dispulerant An-
toniana presidia saxa. Ne veniret
in potestatem a gladio (ne claudio) impetravit. De-
nique ablata Syria emanabat la-
tius malum hostibus sub auxilii
specie sibi vincentibus, nisi Ventidius
& hic legatus Antonii incredibili
felicitate, & labieni copias ipsum-
que pacorum & omnem parthicum equi-
tatum toto inter orontem & eufraten
sinu late cecidisset. XX amplius
milium fuit. Nec sine consilio du-
cis qui simulato metu, adeo pas

Labieno Pacoro

Ventidius

fus est castris sumotus donec ab
rupto iacto spatio adimēt usū sa
gittarū Rex fortissime civitatis
cadit. mox cumulato cuius p ur
bes que desciverant capite, Sy
ria sine bello recepta Sic cas
sianā cladē pacori cede pensavī

Expertus Belli particū cū antonio
Expertis invicem pthie atque roma
nis cū crassus atqz pacorus uiri
bz virium mutua documēta fe
cissent pari rursus reverentia integ
grata amicicia. Et quidē ab ipso
fedus Antonio cū rege percussū
Sz immensa vanitas hominis dū ti
tulorum cupidine, arax & eufra
tes sub imaginibꝰ suis legi co
cupiscēt, nā causa nā consilio,
acne imaginaria quidē belli i
dictioe, qsi hec qz ex arte ducis
esset, obrepere relicta repente,
syria, in parthos impetū facit
Gens preter armorum fiduciā simu
lat trepidacionem, & in campos fugā
hic statim qsi victor sequebatur cum
subito nō magna hostium manus ex
impuiso & infessos via sub vespe
velut imbris erupit Et missis
undiqz sagittis duas legiones
opuerunt Nichil cecidat in com
paracōn cladis q̄ in posterū diem
imminebat. nisi intervenisset deū

misericordia unus ex clade crassia
na ptinto habitu castris adequitat
& salute latine data, cū fidem
ipso fecisset, qd imminēt edocu
it Jam affuturum cū omnibꝰ co
piis regem. irent retro peterent
qz montes Sic quoqz hostes fer
tasse non defore Atqz ita se
cuta est minor vis hostium qz
imminebat. Affuit tn. delete qz
reliqꝰ copie forent, ni urgē
tibꝰ telis inmodū grandinis
qdam forte quasi docti ptu
buissent i genua milites. et
elatis sup capita scutis cesorum
speciē pbuissent. Tu parthus
arcus inhibuit. Dein rō. cū se
rursus extulissent adeo res
miraculo fuit ut unus ex bar
baris misit voce Ite & bene
valete romani, inito vos vi
ctores fama gentium loquitur,
qui parthorum tela fugistis Nō
minor ex aqua postea qz ab ho
stibꝰ excepta clades. Infesta p
mū siti regio. cū quibusdam
salmacidis fluvius infestior.
novissime qz iam ab invalidis
& avide hauriebatur noxie et
dulces fuere Mox & ardores
p armeniam & nives, p capa
dociā, & uiusqz celi subita mu
tatio p pestilentia fuit Sic vix
tercia parte de xvi legionibꝰ
reliq, cū argentū passim dola-

[illegible]
ras morte a gladiatore suo
flagitasset egregius imperator
Tandem perfugit in Syriam, ubi
incredibili quadam mentis ve-
cordia, ferocior aliquanto factus
est quam vicisset qui evaserant

Furor Bel. cum Antonio et Cleopatra

Furor Antonii iste per ambitum non
interiret et luxu et libidine ex-
tinctus est. Quippe post parthos
cum exosus arma in ocio ageret
captus amore Cleopatre quasi
bene gestis rebus in regio se si-
nu reficiebat. Hec mulier
egyptia ab ebrio imperato-
re pretium libidinis romanum impe-
rium petit. et promisit Antonius
quasi facilior partho esset roma-
nus. Igitur dominationem parare nec ta-
cite sed patrie, nominis, toge, fa-
scium oblitus, totus in monstrum
mente ita animo quoque cultu quoque
desciverat. Aureum in manu baculum, aci-
naces ad latus, acinaces purpu-
rea vestis, ingentibus obstricta
gemmis, diadema aderat, ut
regina rex ipse frueretur. Ad
primam novorum motuum famam
Cesar a Brundusio traiecerat, ut
venienti bello occurreret. po-
sitis quoque castris in Epiro, Leu-
cadem insulam, montem Leu-
chatem et ambracii sinus

desciverat

[illegible]
bis cccc amplius naves ce no-
minus hostium sed numerum magnitudo
pensabat. Quippe a senis in
novenos remorum ordinibus ad hoc
turribus atque tabulatis allevate,
castellorum et urbium specie non sine ge-
mitu maris et labore ventorum fe-
bantur. quod quidem ipsa moles exitio
fuit. Cesaris naves a trirem-
ibus in senos, nec amplius ordines
creverant. Itaque habiles in omnia
que usus posceret ad impetus
et recursus, flexusque capiendos.
Illas graves et ad omnia prepeditas
singulas, plures adorte missilibus
simul rostris, ad hoc ignibus iactis
ad arbitrium dissipavere. Nec ulla
re magis hostilium copiarum appa-
ruit magnitudo quam post victoriam.
Quippe immensa classis naufra-
gio belli facto toto mari fere-
batur. Arabum quoque et Sabeorum et
mille aliarum gentium Asie spolia
purpura auro quoque in ripam assi-
due mota ventis maria revome-
bant. Prima dux fuge regi-
na cum aurea puppe, velo quoque pur-
pureo in altum dedit. Mox secu-
tus Antonius. Sed instare vestigiis
Cesar. Itaque nec preparata in occeanum
fuga nec munita presidiis utraque
egypti cornua, paretonium atque
pelusium profuere. Prope manu
tenebant. Prior ferrum occupavit

Pelusium paretonium

Antonii. Regina ad pedes cesaris
provoluta temptavit oculos ducis fru-
stra. nam pulcritudo infra pudicitiam prin-
cipis fuit. Nec illa de vita que offe-
rebatur sed de parte regni labo-
rabat. Quod ubi desperavit a principe
servarique se triumpho vidit, incau-
tiorem nacta custodiam in mause-
olum se sepulcra regum sic vocant
recepit. Ibi maximos ut solebat
induta cultus in differto odoribus
solio iuxta suum se collocavit Anto-
nium. Admotisque ad venas serpenti-
bus sic morte quasi somno soluta
est.

Hic finis armorum civilium. Reli-
qua adversus exteras gentes que dis-
tracto circa mala sua imperio dum
sic orbis oris emicabat. Nova
quippe pax. necdum assueta frenis
servitutis tumide gentium inflate
que cervices ab imperio nuper iugo
resiliebant. Ad septemtrionem con-
versa ferme plaga ferocius age-
bat. Norici. Illirici. Pannonii. Dal-
mate. Misii. Thraces et Daci. Sar-
mate atque Germani. Noricis ani-
mos alpes et nives bellum non
posse ascendere. Sed omnes illius
cardinis populos Brenos Sene-
nos atque Vindelicos per privignum
suum Claudium Drusum perpacavit.
Que fuit Albidarum gen-
tium feritas facile vel mulieres
ostendere que deficientibus telis
infantes ipsos afflictos humo in
ora militum adversa miserunt. Illi-
rici quoque sub alpibus agunt. imasque
valles earum et quedam quasi claustra cu-
stodiunt. abruptis torrentibus im-
plicati. in hos expeditionem ipse su-
scepit. fieri pontem imperavit. hic se
et aquis et hoste turbantibus cunctanti
ad ascensum militi scutum de manu
rapuit. et viam primus et agmine
secuto cum sublicium multitudine
(al' putei) puti succidisset saucius manibus
ac cruribus speciosiore sanguine
et ipso periculo augustior terga ho-
stium percecidit. Pannonii duobus
saltibus ac tribus fluviis Dravo
Savoque vallantur populati proxi-
mos intra ripas se recipiebant. In hos
domandos Vinnium misit. Cesi sunt
in utrisque fluminibus. arma victorum
non ex more belli cremata, sed
capta sunt. In profluentes data
ut ceteris qui resistebant victoria
sic nuntiaretur. Dalmate plerum-
que sub silvis agebant. inde in
latrocinia promptissimi. Hos iam
quidem Marcius incensa urbe
Delminio quasi detruncaverat. Post-
ea Asinius Polio gregibus armis
agris multaverat hic secundus
orator. Sed augustus perdoman-
dos Iubio mandat qui efferum
genus fodere terras coegit. au-

Marginal notes: Illirici; Panonij; Dravo; Savo; Delminium urbem; Polio; Iubius; Norici; Albidarum

[illegible] nemo repugnare quod alio
qui genus hominum cupidissima stu
diosa diligentia acquirit. ut id
Misi in usus suos servare videatur
[M]ysi quam feri quam truces fuerint
quam ipsorum et barbari barbarorum
horribile dictu est. Unus ducum
ante aciem postulato silentio Qui
vos inquit estis? Responsum invi
cem est. Romani gentium domini.
Et illi. ita inquiunt fiet, si vos
viceritis. Accepit omen Marcus Cras
sus. Illi statim ante aciem immola
to equo concepere votum ut ce
sorum extis ducum et litarent et ve
scerentur. Deos audisse credi
derim. nec tubam sustinere potuerunt
Non minimum terroris incussit barba
Chomidius ris Chomidius centurio satis
barbare efficacis tamen apud pa
res homines stoliditatis. qui
foculum gerens super cassidem, susci
tatam motu corporis flammam, ve
lut ardenti capite fundebat

Barbarus
B signis militaribus et disciplina
armis et romanis assueverant. sed
a pisone perdomiti In ipsa capti
vitate rabiem ostendere. Quippe
cum catenas morsibus tenta
rent feritatem suam ipsi punie
Daci bant. Daci montibus inherent. Co
tisonis imperio regis quotiens
concretus gelu danubius iunxerat
ripas decurrere solebant et vicina

populari. Visum est Cesari augusto
gentem aditu difficillimam submovere.
Misso igitur Lentulo, ultra ulteriorem
repulit ripam. citra presidia constitu Lentulo
ta. Sic tunc Dacia non victa, sed summota
atque dilata est. Armata pate
tibus campis inequitant. et hos per
eundem Lentulum prohibere danu
bio satis fuit. nichil preter nives
raras que silvas habent. tanta barba
ria est ut pacem non intelligant.
Germaniam quoque utinam vincere tan
ti non putasset. magis turpiter amissa
est quam gloriose acquisita. Sed quia
sciebat patrem suum Cesarem bis tra
iectum ponte Rheno quesisse bel
lum In illius honorem concupierat fa
cere provinciam Et factum erat, si bar
bari tam vitia nostra quam imperia ferre
potuissent. Missus in eam provin Drusus Usipetes
ciam Drusus primos domuit Usi
petes. Inde Tencteros percurrit et Cattos
Nam Marcomannorum spoliis insignibus
quendam editum tumulum in tropei mo
dum excoluit. Inde validissimas nati
ones Cheruscos Suebos que et Sica Cherusci Suevi Sicambri
bros pariter aggressus est. Qui xx
centurionibus incrematis, hoc velut
sacramento susceperat bellum. Adeo
certa victorie spe, ut predam in an
tecessum pactione divisit. Cherusci
equos Suebi aurum et argentum
Sicambri captivos elegerant. Sed
omnia retrorsum. Victoriam quoque Dru
sus equos. pecora. torques eorum

[...]que preda divisit et vendidit
Preterea in tutelam provincie presidia
atque provincias ubique disposuit per Mu
sam flumen per Albim per Visurgim. Nam
in Rheni quidem ripam quinquaginta
amplius castella direxit Bonam
et Gesoriacum pontibus iunxit classi
busque firmavit Invisum atque incessus
sum in id tempus Hercinium saltum
patefecit. Ea denique in Germania
pax erat ut mutati homines alia
terra celum ipsum mitius molliusque
solito videretur denique non per
adulationem sed meritis defuncto ibi
fortissimo iuvene ipsi quod nunquam
alias senatus cognomen ex pro
vincia dedit. Sed difficilius est
provincias obtinere quam facere viribus
parantur iure retinentur Igitur id bre
ve gaudium fuit Quippe Ger
mani victi magis quam domiti e
rant. mores que nostros magis
quam arma sub imperatore Druso
suscipiebant. Postquam ille defunctus
est Vari Quintilii libidinem ac super
biam haud secus quam sevitiam odis
se ceperunt Ausus ille agere con
ventum et in castris se dixerat.
quasi violentiam e barbarorum licto
ris virgis et preconis voce posset
inhibere At illi qui iam pridem rubi
gine oblitos enses mertes que
hererent equos. ut primum togas

Musa Albinus Visurgis

Invisum

Provincias

et seviora armis iura viderunt
duce Armino arma corripiunt
cum interim tanta erat Varo pacis
fiducia ut ne prodita quidem et
prodita per Segesten unum ducum
coniuratione commoveretur Itaque
improvidum et nichil tale metuen
tem improviso adorti cum ille o se
curitas ad tribunal citaret undique
invadunt. castra rapiunt. tres le
giones opprimunt. Varus per
ditas res eodem quo Cannensem
diem Paulus et fato est et animo se
cutus Nichil illa cede per palu
des per que silvas cruentius.
nichil insultatione barbarorum
intolerabilius. precipue tamen in cau
sarum pronos alios oculos ali
is manus amputabant. unius
os sutum. recisa prius lingua
quam in manu tenens barbarus
tandem inquit vipera sibi
lare desiste Ipsius quoque consul
corpus quod militum pietas humi
absconderat effossum. Signa et
aquilas duas adhuc et bar
bari possident tertiam signifer
ri prius quam in manus hostium
veniret evolsit mersamque intra
baltei sui latebras in cruenta
palude sic latuit Hac clade
factum ut imperium quod in litore
Occeani non steterat in ripa
Rheni fluminis staret :·

Hec ad septemtriones. Sub me-
ridiano tumultuatum magis quam
bellatum est. Musulamos atque
Getulos, accolas Syrtium Cos-
so duce compescuit. Unde illi
Getulici nomen latius victoria
post. Marmaridas atque Gara-
mantas Curinio subigendos
dedit. Potuit et ille redire Mar-
maricus, sed modestior in estima-
nda victoria fuit. Ad orie-
tem plus negocii cum arme-
niis. Huc alterum ex Cesaribus ne-
potibus suis misit. Ambo fato
breves, sed alter inglorius. Ma-
Lutia | silie quippe Lucius morbo
solvitur. In Syria Gaius ex
vulnere, cum Armeniam ad par-
thos se subtrahentem recepit
armenios victo rege Ti-
grane, in hoc unum servitutis
genus Pompeius assuevit,
ut rectores a nobis accipe-
rent. Intermissum ergo ius per hoc
receptatum, non incruento
nec multo tamen certamine. Quippe
Dones | Donnes quem rex artaxatis
prefecerat, simulata proditione ador-
tus virum intentum libello, quem
ut thesaurorum rationes conti-
nentem ipse porrexerat, stricto
ac repente ex vulnere in
tempus. Ceterum barbarus vindictam
infestis [R]atu oppressit gladio et
pira in qua se percussus iniecit
superstati etiam nunc Cesari satisfecit.
Sub occasu pacata fere omnis
erat Hispania, nisi quam Pyrenei
desinentis scopulis inherentem citi-
or alluebat occeanus. Hic due
validissime gentes, Cantabri et | Cantabri
Astures, immunes imperii agitabant.
Cantabrorum et prior et acrior et ma-
gis pertinax in rebellando animus fu-
it, qui non contenti libertatem
suam defendere, proximis etiam impera-
re temptabant, Vacceos que et Tur-
mogos et Autrigonas crebris in-
cursionibus fatigabant. In hos igitur,
quia vehementius agere nuntiabantur, non
mandata expeditio, sed sumpta est.
Ipse venit. Secus arma castra po- | Arma
suit. Inde partito exercitu totam in
diem amplexus Cantabriam, ef-
feram gentem ritu ferarum, quasi
indagine bellabat. Nec ab occe-
ano quies, cum infesta classe
ipsa quoque hostium terga cederentur.
Primum adversus Cantabros bel-
gide preliatum est. Hinc fuga in e- | Vinnius mons
minentissimum Vinnium montem,
quem maria prius occeani
arma Romana ascensura esse
crediderant. Tertio Aracellum op-
pidum magna vi repugnat, captum
tamen postremo fuit. Medulli mon- | Medullius mons
tis obsidio quem perpetua XX milium

fossa comprehensum cinxit undique
simul adeunte romano. Postquam extrema
barbari vident certatim igne,
ferro, inter epulas veneno quoque quod
ibi vulgo ex arboribus taxeis exprimitur
precipitem mortem. Hec quoque pars
maior a captivitate quam videbatur
vendicaverunt. Hec per antistium fur-
nium legatos Agrippam hibernans
in Tarraconis maritimis, cesar
accepit. Ipse presens hos deduxit
montibus. hos obsidibus adstrinxit
hos sub corona vendidit iure
belli. Digna res lauro digna
curru senatui visa est et iam
cesar tantus erat ut posset triumphos
contempnere. Astures per idem tempus
ingenti agmine a montibus
descenderant. nec temere sumptus
ut barbaris impetus. et positis ca-
stris apud Asturam flumen. tri-
fariam in diviso agmine tria
simul romanorum castra aggredi
parant. Fuisset anceps et cruentum
et utinam mutua clade certamen. et
cum fortibus iam subito tam cum con-
silio venientibus nisi Brigecini pro-
didissent. Quibus premonitus Ca-
risius cum exercitu advenit. op-
pressisset consilia. sic tamen quoque non
incruento certamine. reliquias
fusi exercitus validissima civitas

Lancia excepit. Ubi cum loco adeo
certatum est, ut cum in captam urbem
faces poscerentur, egre dux im-
petravit veniam ut victorie stans
potius esset quam incensa monumen-
tum. Hic finis Augusto bellico-
rum certaminum fuit idem rebella-
ndi finis Hispanie. Certa mox
fides et eterna pax cum ipsorum
ingenio in partes pacis promp-
tiorum et cum consilio cesaris qui fidu-
ciam montium timens in quos se
recipiebant castra sua, quia que
in plano erant habitare et inco-
lere iussit. Ingentis esse con-
silium illud observari cepit con-
silio natura regionis ita se omnis
aurifera minii quoque et crisocol-
le et aliorum colorum ferax. Igitur
exerceri solum iussit. Sic Astures
ut latentes in profundo opes su-
as atque divitias dum aliis querunt
nosse ceperunt. Omnibus ad
occasum et meridiem pacatis gen-
tibus septemtrionem quoque dumtaxat
inter Rhenum atque Danubium. Item
ad oriente Cirum et Eufraten
Illi quoque et reliqui qui immunes
imperii erant sentiebant tamen ma-
gnitudinem et victoriam gentium
populi romani reverebantur. Nam et
Scithe misere legatos et Sar-
mate amicitiam petentes. Se-
res et habitantes quoque sub ipso sole
Indi cum gemmis et margaritis
Elephantos quoque inter munera

Astures

Caricia

Lancia civitas

h finiunt Augusti bella

habentes [illegible] magis quam lon
ginquitatem vie imputabant. qua
driennium impleverant. Et tamen
ipse hominum color ab alio ve-
re sole fatebatur. Parthi quoque
quasi victorie penituisset, rapta
clade Crassiana, ultro rettu
lere. Sic ubique certa atque
continua totius generis humani
aut pax fuit aut pactio. Au
sus quoque tandem Cesar Augustus
septingentesimo ab urbe condita
anno Ianum geminum cludere
bis ante se clusum. sub Numa
rege et primum victa Carthagi
ne. Hic conversus ad pacem pronum
in omnia mala et luxuriam flu
ens seculum gravibus severisque le
gibus multis coercuit. Ob hec
tot facta ingentia dictator per
petuus et pater patrie. Tractatum
etiam in senatu an quia condi
disset imperium. Romulus voca
retur. Sed sanctius et reverentius
visum est nomen Augusti. ut
scilicet iam tum dum colit terras ipso no
mine et titulo consecraretur.

Lucii Annei Flori epitoma de Tito
Livio explicit. Incipit abbreviatio quam
dam de Tito Livio quam inveni in codice
vetustissimo scripto manibus domini
Petrarce lectum et postillatum.

Adventus Enee in Italiam
et res geste. Ascanius regnum
Albe et deinceps Silvio
rum. Numitoris filia a Marte com
pressa. Nati Romulus et Remus.
Amulius obtruncatus. Urbs a Ro
mulo condita. Senatus lectus.
cum Sabinis bellatum. Spolia
opima Feretrio Iovi lata. In cu
rias populus divisus. Fidena
tes. Veientes victi. Romulus
consecratus. Numa Pompilius
ritus sacrorum tradidit. porta Ia
ni clausa. Tullus Hostilius
Albanos diripuit. trigeminorum
pugna et Metii supplicium.
Tullus fulmine consumptus. An
cus Martius Latinos devicit.
Ostiam condidit. Tarquinius
Priscus Latinos superavit. Circum
fecit. finitimos devicit. muros
et cloacas fecit. Servio Tullio
caput arsit. Octavius Tullius
Veientes devicit et populum in
classes divisit. Edem Diane
dedicavit. Tarquinius Superbus
occiso Tullio regnum invasit.
Tullie scelus in patrem. Tur
nus Herdonius per Tarquinium
occisus. Bellum cum Volscis.
fraude Sexti Tarquinii Gabii
direpti. capitolium inchoatum.
Termino et iuventa a re

moueri non poterant lucretia se oc
cidit. superbi expulsi regnatum est an
nis cc l u. Ancus victis montem
aventinum assignavit. fines protulit. ho
stiam coloniam deduxit. Cerimo
nias a Numa institutas renovavit.
Hic tentande scientie Attii navii augu
ris cum fertur consuluisse eum an
id de quo cogitaret effici posset.
quod cum ille fieri posse dixisset, iussisse
eum novacula cotem precidere. Id et
ab acto prius factum. regnavit annis
xx quattuor. Eo regnante lucumo
de marathi corinthii filius a tar
quiniis etrusce civitatis Romam
venit et in amicitiam Anci receptus.
Tarquinii prisci nomen ferre cepit. et
post mortem Anci regnum excepit.
Centum in partes elegit. latinos
subegit. ludos in circo edidit. equitum
centurias ampliavit. urbem muro
circumdedit. Cloacas fecit. occisus est
ab Anci filiis cum regnasset annis
xxxviii. Successit ei Servius
Tullius, natus ex captiva nobili co
rniculana. Cui puero adhuc in
cunis posito caput arsisse traditum
erat. Id censum primum egit. lustra
condidit quo censa lxxx. ce
dux pomerium protulit. colles urbi
adiecit quirinalem viminalem. esqui
linum. templum diane cum latinis in
aventino fecit. Interfectus est a lu
cio Tarquinio prisci filio consilio
filie sue Tullie cum regnasset an
nis xl iiii. Post hunc lucius tar
quinius superbus nec patrum nec populi
iussu regnum invasit. Armatos
circa se in custodia sui habuit.
Bellum cum volscis gessit. et expo
liis eorum templum in capitolio
Jovi fecit. Gabios dolo in pote
statem suam redegit. Huius filius del
phos profectus et consulentibus quis eorum
rome regnaturus esset, dictum
est eum regnaturum qui primum
matrem osculatus esset. Quod respon
sum cum ipsi aliud interpretarentur, Iu
nius Brutus qui cum eis profectus erat
prolapsum se simulavit. et terram oscula
tus est. Id quod finis eius eventus
comprobavit. Nam impotentem se geren
do Tarquinius superbus omnes in odi
um sui adduxisset. ad ultimum propter
expugnatam nocturna vi a sex
to filio eius lucretie pudicitiam
que ad se vocato patre tarquinio et
viro collatino. obtestata ne in
ulta mors eius esset. cultro se in
fecit. Bruti opera maxime expul
sus cum regnasset annos xxv. Tunc
consules primi creati sunt. l. iunius
Brutus et tarquinius collatinus
Brutus Ex secundo libro
E iureiurando populum astrinxit
neminem Rome regnare passuros
Tarquinium collatinum collegam su
um propter affinitatem Tarquiniorum
suspectum coegit consulatu se ab
dicare et civitate cedere. Bona
regum diripi iussit. agrum mar
ti consecravit. qui campus mar

tus nominatus est. Adolescentes nobiles in quibus suos etiam et sue filios consul coniuraverant de recipiendis regibus securi percussit. Servo indicii cui Vindicius nomen fuit libertatem dedit, ex cuius nomine vindicta appellata.

Cum adversus reges qui (?) Veientium et Tarquiniensium copias bellum intulerant, ex acie cum Arrunte filio Superbi commortuus est. Cuius matrone annum luxerunt.

Valerius consul legem de provocatione ad populum tulit. Capitolium dedicatum est. Porsenna Clusinorum rex bello pro Tarquiniis suscepto cum ad Ianiculum venisset, ne Tiberim transiret, virtute Coclis Horatii prohibitus est, qui dum alii pontem sublicium rescinderent, solus hostes sustinuit, et ponte rupto cum armis in flumen se misit et ad suos transnavit. Alterum accessit virtutis exemplum in Mucio, qui cum ad feriendum Porsennam castra hostium intrasset, occiso scriba quem regem esse existimaverat, comprehensus impositam manum altaribus in quibus sacrificatum erat exuri passus est dixitque tales trecentos esse. Quorum admiratione coacta Porsenna pacis conditiones ferre, bellum omisit acceptis obsidibus. Ex quibus virgo una Cloelia deceptis custodibus per Tiberim ad suos transnavit, et cum reddita esset, Porsenna honorifice remissa, equestri statua donata est.

Adversus Tarquinium Superbum cum Latinorum exercitu bellum inferentem Aulus Postumius [et lucius aurelius] dictator prospere pugnavit [apud lacum regillum].

Appius Claudius ex Sabinis Romam transfugit. Ob hoc Claudia tribus adiecta est. Numerus tribuum ampliatus ut essent xxi.

Plebe cum propter nexos ob aes alienum in sacrum montem secessisset, consilio Menenii Agrippe a seditione revocata est. Idem Agrippa cum decessisset, propter paupertatem publico impendio elatus est. Tribuni plebis v creati sunt. Oppidum Volscorum Corioli captum est virtute et opera Gnei Martii, qui ob hoc Coriolanus vocatus est.

Titus Latinius vir de plebe cum in visu admonitus ut de quibusdam religionibus ad senatum perferret, et neglexisset, amisso filio debilis factus, postea delatus ad senatum lectica, eadem illa indicavisset, usu pedum recepto domum reversus est.

Cum Gneus Martius Coriolanus qui in exilium erat pulsus, dux Volscorum factus exercitum hostium urbi admovisset, et missi ad eum primum legati, postea sacerdotes frustra deprecati essent, ne inferret bellum, Veturia mater et Volumnia uxor impetraverunt

ab eo ut recederet. Lex agraria pri-
mum lata est. Spurius cassius con-
sularis regni crimine damnatus est
necatusque. Ilia virgo vestalis ob
incestum viva defossa. Cum vici-
ni hostes veientes, incommodi magis
quam graves essent, familia fabiorum
id bellum gerendi depoposcit. mi-
sitque in id ccc et vi armatos, qui
ad cremaram praeter unum ab hostibus
caesi sunt. Appius claudius, cum adver-
sus volscos, contumacia exercitus ma-
le pugnatum esset, decimum quemque
militum fuste percussit. Res praeterea
adversus volscos, hernicos et veientes
et seditiones inter patres plebemque
continet. Ex iii° libro

Seditiones de agrariis le-
gibus factae. Capitolium ab
exulibus et servis occupatum. Caesis
his receptum est census bis actus
priore lustro censa sunt civium capi-
ta octo milia dcc xiiii. praeter
orbos orbasque. Sequenti c x vii. cc
xl viiii. Cum adversus equos male
res gesta esset. L. quintius cinna-
tus dictator factus cum rure inten-
tus opi rustico esset ad id bel-
lum gerendum accersitus est. Is
victos hostes sub iugum misit. Tri-
bunorum plebis numerus ampliatus est
ut essent x. Tricesimo sexto anno
a primis tribunis plebis petitis per
legatos et allatis atticis legi-
bus ad constituendas eas propone-
das que x viri pro consulibus, sine
ullis aliis magistratibus creati
Nono tricesimo anno quam roma
condita erat, et ut a regibus consules
ita a consulibus ad x viros impe-
rium translatum. Hi x tabulis le-
gum positis, cum modeste se in eo
honore x gessissent et ob id in
alterum quoque annum, eundem esse
magistratum ad decem adiectis,
cum complura impotenter fecissent,
magistratum noluerunt deponere.
et in tertium annum retinuerunt.
donec invisum eorum imperio fi-
nem attulit libido appii clau-
dii. Qui cum in amorem vir-
giniae virginis incidisset, sum-
misso qui eam in servitutem pe-
teret, necessitatem patri eius vir-
ginio imposuit, rapto ex ta-
berna proxima cultro filiam oc-
cideret, cum aliter eum non posset
ne in potestatem stuprum illa-
turi veniret. Hoc tam magne
iniurie exemplo plebs mota
montem aventinum occupavit
Coegitque x viros abdica-
re se magistratu. Ex quibus
Appius qui praecipuam penam
meruerat in carcerem coniectus
est. ceteri in exilium acti. Res
praeterea contra sabinos et volscos
prospere gestas continet

ipsum honestum populi Roma
ni iudicium qui iudex int ardea
tes et aricinos suptus agrū
de quo ambigebat^r sibi adiu
dicauit **Ex libro qrta**

Lex de conubiis patrū et ple
bis a tribunis contentione
magna patribus repugnantibus
plata ē Tribuni plebis aliquot
annos res populi Romi domini
lite et p hoc genus magratus
administrate sunt Iterum censores
tunc p̄mū creati Ager ardea
tinis populi iudicio ablatus
inmissis in colonis restitutus est

Sp Meli9 Cum fame p r laboraret
Spurius melius eques p r fru
menti populo suo impensa lar
gitus ē et ob factū conuitata si
bi plebe regnū affectans
ex seruilio et hala magister eq
tum iussu q cincinati dictato
re occisus est Titus minutius
index boue aurata donatus
est legatis romanorū a fide
natibus occisis quorum ob rem pu
blicam morte attribuerant sta
tue in rostris posite sunt Cos
sus Cornelius tri militum
occiso tolumo veientum rege
opima spolia scda retulit Mar
cus emilius dictator censure
honorem q anna p quinquen
nium gebat anni et sex mensū

spacio finito ob eam rem a censo
ribus notatus est Fidene i potan
tem redacte ea et colonī inmissi se
quibus occisis fidenates cum defe
cissent a m emilio dictatore vi
cti sunt et fidene capte Coniuratio
suorum oppssa est Postumius Mi
nus militū p crudelitatem ab
exercitu occisus est Stipendium
ex erario tu p̄mū militibus datū
Res preterea gestas aduersus vol
scos et fidenates et labscos con
tinet **Ex qnto libro**

In obsidione ueorum tabnacla
a militibus facta sunt ea res cū
esset noua indignatione tribu
norū plebis mouit querentiū no
dari plebi nec p hieme militie
requiem Equites tum p̄mū eqs
suis mereri ceperunt Cū inunda
tio ex lacu albano fcā esset va
tes qui eam rem interpretaretur
ab hostibus captus ē Furius
camillus dictator x annis ob
sessos veios cepit Simulacrū
Romam transtulit Decima prede
delphos apollini misit Idē tri
militū cū faliscos obsideret p di
tos hostiū filios parentibus
remisit Statim et deditio fcā
faliscorum victoriam iustitia co
secuta est Cū alter ex censoribus
c iulius decessisset et in locū eius
m cornelius suffectus esset nū
ad postea factum est quia eo lu
stro a gallis roma capta ē
Furius camillus cū diebus eu a

[illegible] capitolio tribuno plebis dicta es
se in exilium abiit. Cum Galli
senones clusium obsiderent et lega
ti a senatu missi ad componen
dam inter eos et clusinos pacem
pugnantes contra Gallos in acie stetis
simorum hoc facto eorum concitati
Senones urbem in festo exitum
petierunt fusis ergo ad aliam ro
manis cepere urbem preter capi
tolium quo se iuventus contulerat
Maiores natu cum insignibus
honorum quos quisque gesserat
in vestibulis domuum sedentes
occiderunt Et cum per aversam par
tem Capitolium iam in summum e
vasissent prodita clangore an
serum M. manlii opera precipue
deiecti sunt Cum autem deinde propter
famem descendere cum mille pon
do auri darent ut hoc precio finem
obsidionis emerent furius ca
millus dictator absens creatus
in ipso colloquio quod de pacis
conditionibus agebatur cum exerci
tu venit et Gallos post vi menses
urbe expulit. Creditum ergo dictum
est ad veios migrandum esse
propter incensam et dirutam urbem.
Quod consilium camillo autore dis
cussum est Movit populum vocis
quoque omen ex centurione audite
qui cum in forum venisset manipu
laribus suis dixerat sta miles
hic optime manebimus Cedes

[illegible] capitolino facta est Co
(?) in urbem captam vox audita
erat adventare Gallos Ex libro
sexto
Res adversus volscos
et equos et prenestinos prospe
re gestas continet Quatuor tribus
adiecte sunt stellatina pomptina
sabatina arniensis M.
manlius qui capitolium a Gal
lis defenderat cum obstrictos ere
alieno liberaret nexos exsolveret
crimine affectati regni damna
tus de saxo deiectus est In
cuius notam senatus consultum fa
ctum est ne cui de manlia gen
te marco manlio cognomen esset.
Licinius et l. sextius tribuni plebis le
gem promulgaverunt ut consules
ex plebe fierent qui ex patribus
creabantur Eam ergo cum magna
contentione repugnantibus
patribus cum iidem t. p. per quinque
nium soli magistratus fuissent
pertulerunt Et primus ex plebe con
sul l. sextius creatus est lata
est et alia lex ne quis plus quin
gentis iugeribus agri liceret pos
sidere Ex libro septimo
Quo novi magistratus adie
cti sunt pretura et curulis e
dilitas pestilentia civitas la
boravit Eam ergo insignem fe
cit mors furii camilli Cuius
remedium et finis cum per novas
religiones quererentur ludi
scenici tum primum facti sunt
Cum dies l. manlio dicta esset

ta M. pomponio tr. pl. die
dictu adversus actum et titum manli
um filium eius relegatum sine
ullo crimine, adulescens ipse
cuius relegatio patri obiecie
batur, uenit in cubiculum tribuni
strictoque gladio coegit eum
in uerba sua iurare, se non per
seueraturum in accusatione. Cum
omnia preciosa missa sint in pre
altam voraginem urbis ro
mane, in eam curtius arma
tus sedens equo precipitauit.
expleta t. lucius manlius
adulescens qui patrem a tri
bunicia vexatione vendica
uerat, contra Gallum provocantem
aliquem ex militibus romanis
in singulare certamine, ei oc
ciso torquem aureum de
traxit quem ipse postea tulit et
torquatus vocatus est. Due tribus
adiecte pomptina et publi
lia. licinius stolo lege la
ta dampnatus est quod plus quin
gentis iugera agri possideret.
M. Valerius tribunus
militum Gallum a quo provoca
tus erat, insidente galee
corvo et unguibus rostro que
hostem infestante occidit. et
ex eo corvi nomen accepit.
Consul quoque proximo anno, cum
annos XXIII haberet, ob vir
tutem creatus est. Amicitia
cum carthaginiensibus iuncta est. Cam
pani cum a samnitibus bello urgen
tur, auxilium adversus eos a senatu
petito, cum id non impetrarent, urbem
et agros populo romano dederunt. ob quam
causam, ea que populi romani facta
essent, defendi bello adversus sam
nites placuit. Cum ab aulio corne
lio consule exercitus in locum in
iquum deductus in magno discri
mine esset, decium mur. tr. mil.
lituum opera servatus est, qui occupa
to colle super id iugum in quo sa
mnites consederant, occasionem
consuli in equiore locum eva
dendi dedit. ipse ab hostibus
circumsessus eripuit. Cum milites
romani qui capue in presidio re
licti erant, de occupanda ea
urbe conspirassent, et de tecto
consilio, metu supplicii a populo ro
mano defecissent, M. valerium
corvum dictatorem qui consilio
suo eos a furore revocavit
patrie restituti sunt. Res preterea
contra hernicos et Gallos et Ti
burtes et privernates et tarquinien
ses et samnites et volscos prospere
gestas continet. Ex libro octavo.
Latini cum campanis defe
cerunt et missis legatis ad
senatum, conditionem tulerunt,
ut si pacem habere vellent al
terum ex latinis consulem fa

sent. Cum a legatione pleta pre-
tor Annius de capitolio ubi la-
psus est, ut exanimaretur. T. Man-
lius consul filium quod contra edictum
edictum eius adversus latinos pu-
gnaverat, quamvis prospere pugnasset
securi percussit. Laborantibus in a-
cie romanis P. Decius devovit
se pro exercitu et concitato equo cum
in medios hostes se intulisset
interfectus morte sua romanis
victoriam restituit. Latini in de-
ditionem venerunt. T. Manlio
in urbem reverso, nemo ex iuven-
tute obviam processit. Minutia vir-
go vestalis incesti damnata
est. Ausonibus victis in oppido
ex ytales capto cales, colonia
deducta est. Item fregelle colo-
nie deducta sunt. Veneficium complurium
matronarum deprehensum est. ex
quibus plurime statim epotis me-
dicaminibus perierunt. Lex de vene-
ficio tunc primum constituta est. Pri-
vernatibus cum rebellassent victis
civitas data est. Neapolitani bello
et obsidione victi in deditionem
venerunt. et Q. Publilio qui eos
obsederat primo et imperium prolatum est
et pro consule triumphus decretus. Plebs
nexu liberata est, propter L. Papi-
rii creditoris libidinem, qui C.
publilio debitori suo stuprum infe-
rre voluerat. Cum L. Papirius cursor
dictator reversus in urbem ab exerci-
tu esset esset, propter auspicia repe-
tenda, Q. Fabius magister equitum
occasione bene gerende rei invita-
tus contra edictum eius prospere adver-
sus samnites pugnavit. Ob eam
causam cum dictator de magistro
equitum supplicium sumpturus vi-
deretur, Fabius Romam profugit et
cum parum causa proficeret, populi pre-
cibus donatus est. Et res preterea
contra sammites prospere gestas con-
tinet. Ex libro nono

T. Veturius, Spurius Postumius
consules, apud furcas cau-
dinas deducto in locum artum
exercitu, cum spes nulla esset eva-
dendi, federe cum Samnitibus facto
et sescentis equitibus Romanis
obsidibus datis ita exercitum ab-
duxerunt, ut omnes sub iugum
mitterentur. Idem quoque autore
spurio postumio consule, qui
in senatu suaserat ut eorum de-
ditione quorum culpa tam de-
forme fedus ictum erat, publi-
ca fides liberaretur. Cum duo-
bus tribunis plebis et omnibus qui
fedus spoponderant, dediti
Samnitibus non sunt recepti.
Nec multo fusis a Papirio
cursore Samnitibus, et sub iugum
missis, receptisque sexcentis
equitibus romanis qui obsides
dati erant, pudor flagitii

poris oblatis Tribus due ad
iecte sunt · Offentina et faliā
Suessa et pontias colonie
deducte Appius Claudius
censor aquā perduxit · viā
stravit que appia vocata ē
libtinorū filios in senatum
legit Ideo qz tm̄ is ordo in
dignus inquinatus videbatur
Sequentis anni cons · in se
natu observavint quemadmo
dū ante pximos censores
fuerat Res pterea contra
Apulos et Etruscos, et umbros
et Marsos et pelignos et equ
et sannites quibz fedus re
stitutū est prospē gestas con
tinet Flavius scba libtino
prē natq, edilis curulis fuit
p forensem fcionez creatus, q
cū comitia et campum turbaret
et in his pp nimias vires do
minaretur · a q fabio cen
sore in quatuor tribus redac
ta est · ea cā res fabio ma
x° nomē dedit In hc li° me
tionē hz Alexand, qui tem
poribz his fuit, et estimatis
pp ro viribz, q tum erant
collegit, si Alexand in Ita
liaz traiecissz, nō tam ei
victoriam de pp° ro · fore
qm de his gentibz quas

ad orientem impio suo subegit
Colonie de Ex libro decimo
ducte sunt sora et alba · et car
sioli Marsi in deditionē accepti
sunt Collegiū augurū amplia
tum ē, ut essent none, cū ante
quatuor fuissent lex de pvocatōe
ad populū a murena cons pre
ao tēc lata ē · due tribus adiecte
sunt · Aniensis et terentia Samnitibz
bellū indictū ē · et adusus eos
sepe pspe pugnatū Cū adusus
Etruscos, umbros, samnites, Gal
los publio decio et q. fabio duci
bus pugnaretur, et ro° exercitus
in magno discrimine esset, p. de
cius secutus patris exemplū, de
vovit se pro exercitu et morte sua
victoriaz p. r. dedit Papirius
cursor Samnitū exercitum qui
de iureiurando obstitus suo
maiore constantia virtutis pu
gnaret, in aciem descendat
fudit Census actus ē · lustrū
conditum · censa sunt capita c
lxxmet ccxx Ex libro xi°
Cum fabius gurges consul
male adusus Samnites
pugnasset, et senatus de remo
vendo eo ab exercitu ageret fa
bius maxime pater deprecatus ē
hanc filii ignominiaz eo maxime
senatū movit, qd iturū se fi
lio legatum pollicitus ē · Idque
prestitit Eius consiliis et opa

silius cons. adiungit(?) cessio Sam
nitibus triumphauit C. pontium
imperatorem sammitum ductum in
triumpho, securi percussit. Cum pe
stilentia ciuitas laboraret, mis
sis legatis ut esculapii signum
romam ab epidauro transfer
rent, Anguem qui se in nauem
eorum contulerat in quo ipsum nu
men esse constabat, deporta
uerunt eoque in insula tiberis
egresso, eodem loco esculapio e
des constituta e. l. Postumius
consularis, quod cum exercitum per ess(?)
opera militum in agro suo usus
erat, dampnatus e. Pacem peten
tibus, fedus quarto renouatum est
Curius dentatus cons. sammitibus
cesis, et Sabinis qui rebellaue
rant victis, et in deditione ac
ceptis, bis in eodem magistratu
triumphauit Colonie deducte
Sena — sunt Castrum sena adria ca
strum capitales tunc primum facti.
Censq. — Censu acto lustrum conditum
Censa sunt ciuium capita c. lxxii
plebs propter es alienum, post graues
et longas seditiones adulti
Secessio p. — mum secessit in ianiculum Un
a q. hortansio dictatore de
ducta e. Et ipse in ipso magistratu
decessit Res preterea contra

vulsinienses gestas continet item
aduersus lucanos contra quos au
xilium turinis ferre placu
erat **Ex libro duodecimo**
Cum legati Romanorum a
Gallis senonibus interfecti
essent bello ob id Gallis indi
cto, l. Cecilius pretor, cum his cum
legionibus cesus est. Cum a taren
tinis classis romana direpta
esset, duumuiro qui preerat classi
occiso, legati ad eos a senatu
ut de iniuriis quererentur missi
pulsati sunt ob id bellum his
indictum est. Sammites defe
cerunt Aduersus eos et lucanos
et Bruttios et etruscos aliquot
preliis a compluribus ducibus bene pu
gnatum e. Pirrhus epiro
tarum rex, ut auxilium ferret
tarentinis in Italia uenit.
Cum in presidium (rhegium) regionis legio
capana cum prefecto decio in
bellio missa esset, occisis re
ginis regnum occupaue-
runt **Ex libro xiiimo**
Ualerius leuinus cons. parum
prospere aduersus pirrhum
pugnauit elephantorum maxime
inusitata facie territis militibus
Post prelium cum corpora romano
rum que in acie ceciderant Pir
rhus inspiceret omnia uersa in
hostem inuenit plaudiuos(?)
que ad urbem romanam p-

gessit. C. Fabricius missus ad
eum a senatu ut de redimendis
captivis ageret frustra ut pa
lam desereret a rege temptatus
est. Captivi sine pretio remis
si sunt. Cineas legatus a Pyr
rho ad senatum missus petiit ut com
ponende pacis causa rex in ur
bem reciperetur. De qua re cum
ad frequentiorem senatum referri
placuisset Appius Claudius qui
propter valitudinem oculorum iam diu
consiliis publicis se abstinuerat
venit in curiam et sententia sua te
nuit ut id Pyrrho negaretur.
Gn. Domitius censor primus ex
plebe lustrum condidit. Censa Censa
sunt capita CCLXXXVII. CCXXII.
Iterum adversus Pyrrhum dubio e
ventu pugnatum est. Cum C. Fa
bricio consuli is qui ad eum
Pyrrho transfugerat polliceretur
venenum se regi daturum cum
indicio ad regem remissus est.
Res preterea contra Lucanos et Brutti
os Samnites Etruscos prospere
gestas continet. Ex libro XIIII.
Pyrrhus in Siciliam traiecit.
Cum inter alia prodigia fulmine
deiectum esset in Capitolio Iovis
signum caput eius per aruspices
inventum est. Curius Dentatus
is cum delectum haberet eius qui
citatus non responderat bona primus
vendidit. Iterum Pyrrhum ex Si
cilia in Italiam reversum vicit et Ita
lia expulit. Fabricius censor
P. Cornelium Rufinum consularem
senatu movit quod is X pondo
argentum facti haberet. Lustro a cen
soribus condito censa sunt civium
capita CCLXXI. CCXXIIII. Cum Ptho Census
lomeo Egipti rege societas iuncta
est. Sextilia virgo vestalis damnata
incesti viva defossa est. Colonie
deducte sunt Possidonia et Cosa.
Carthaginensium classis auxilio Taren
tinis venit. Quo facto ab his fedus
violatum est. Res preterea contra Luca
nos et Bruttios et Samnites feli
citer gestas et Pyrrhi regis mortem
continet. Ex libro XV.
Victis Tarentinis pax et libertas
data est. Legio Campana que Regium
occupaverat obsessa deditione facta
securi percussa est. Cum legatos A
polloniatum ad senatum missos quidam
iuvenes pulsassent, dediti sunt
Apolloniatibus. Picentibus victis pax
data est. Colonie deducte Arimi
num in Piceno Beneventum. Tunc pri
mum populus Romanus argento uti cepit. Um
bri et Salentini victi in deditionem acce
pti sunt. Questorum numerus ampliatus
est. Ex libro XVI.
Origo Carthaginensium et primordia
urbis eorum referuntur. Contra quos
et Hieronem regem Syracusa
norum auxilium Mamertinis ferendum
senatus censuit. Cum de ea re
inter suadentes ut id fieret dis

sidentes quia contemto fuisset trans-
gressus quia tunc primum mare equiti-
bus romanis adversus Jeronem
sepeius bene pugnatum. petenti pax
data est. lustrum a censoribus con-
ditum. Censa sunt civium capita (Census)
cclxxxii et ccxxxiii. Decimus
Junius Brutus, munus gladia-
torum in honore defuncti patris
primus edidit. Colonia esernia
deducta est. Res preterea contra
penos et wlsinios prospere gestas
continet. Ex libro xvii°

Gn. Cornelius cons. a classe
punica circumventus et per frau-
dem veluti in colloquium evoca-
tus captus est. C. Duilius cons.
adversus classem penorum prospere
pugnavit. Primusque omnium roma-
norum ducum navalis victorie duxit
triumphum. Ob quam causam ei perpe-
tuus quoque honor habitus est, ut
revertenti a cena tibicine canen-
te funale preferretur. L. Corne-
lius cons. in Sardinia et Corsica
contra sardos et corsos et hanonem
penorum ducem feliciter pugnavit.
Atilius calatinus cons. cum in locum
a penis obsessum temere exercitum
duxisset, M. calphurnii tri. mili-
tum virtute et opera evasit. Cum ccc
tricentis militibus eruptione facta
hostes in se converterat. Hannibal
dux penorum victa classe cui prefue-
rat a militibus suis in cruce sub-
latus est. Ex libro decimo octavo

Atilius regulus cons. victis na-
vali prelio penis in africam
traiecit. Ibi serpentem portentose
magnitudinis cum magna clade
militum occidit. Et cum bene prius
bis adversus carthaginenses pu-
gnasset, successor quod ei a senatu
prospere bellum gerenti non mitteretur
id ipsum per litteras ad senatum scriptas
questus est, in quibus inter causas
petendi successoris quod agellus
eius a mercenariis desertus
esset. Querente deinde fortuna
ut magnum utriusque casus
exemplum in Regulo proderetur arcessi-
to a cartaginensibus xantip-
po lacedemoniorum duce, victus
prelio et captus est. Res deinde a du-
cibus romanis omnibus terra mari-
que prospere gestas deformaverunt
naufragia classium. Tiberius
coruncanius primus ex plebe pon-
tifex maximus creatus est. M. Sem-
pronius valerius maximus C. Sem-
pronius Sophus cum senatum legerent
xiii senatu moverunt. Lustrum
condiderunt quo censa sunt civi- (Census)
um capita ccLxxxxvii [ii dccxcvii] Regu-
lus missus a cartaginensibus
ad senatum ut de pace et si eam
non posset impetrare de commu-
tandis captivis ageret et iureiu-

...landis astrictus rediturum se car
tagine si commutari captivos
non placuisset Utrumque negan
di autor senatus fuit, et cum
fide custodita reversus esset
suppliciis a cartaginensibus
de eo sumpto periit Ex libro
Cecilius metellus xix°
rebus adversus penos pro
spere gestis speciosum egit tri
umphum xiii ducibus hostium
et c xx elephantis in eo du
ctis Cl. pulcer contra au
spicia profectus iussit mergi
pullos qui cibari nollebant
Infeliciter adversus cartaginen
ses classe pugnavit et revocatus
a senatu iussus est dictato
rem dicere. Cl. claudia dixit, sor
tis ultime hominem, qui coactus
abdicare se magistratu, postea
ludos pretextatus spectavit Ati
lius Calatinus primus dictator
exercitum extra Italiam duxit Com
mutatio captivorum cum pe
nis facta est Colonie dedu
cte sunt. Fregene in agro
salentino Brundusium. lu
strum a censoribus conditum
Census Censa sunt civium capita cc
xli a ccxii Claudia soror
p. claudii qui contemptis au
spiciis male pugnaverat, a ludis re
vertens, cum turba premeretur di
xit frater meus viveret. iterum classem
duceret. ob eam causam multa ei
dicta est Duo pretores tunc primum
creati sunt Cecilius metellus pon
tifex maximus aurelium postumium
consulem, qui et idem flamen mar
tialis erat cum is ad bellum geren
dum proficisci vellet, in urbe tenu
it. nec passus est a sacris recede
re. Rebus adversus penos a pluribus
ducibus prospere gestis summam victo
riam. C. lutatius cons. victa ad egi
tes insulas classe penorum impo
suit petentibus cartaginensibus pax
data est Cum templum veste ar
deret Metellus pontifex maximus
ex incendio sacra rapuit Due tribus
adiecte sunt velina et quirina Ex libro
Falisci cum rebellassent xx°
sexto die perdomiti in deditionem
venerunt Spoletum colonia deducta
est. Adversus ligures tunc primum exercitus
promotus Sardi et corsi cum rebellassent
subacti sunt Lucia virgo vestalis in
cesti damnata est. Bellum illiriis propter
unum ex legatis qui ad eos missi
erant occisum, indictum est. Subactique
in deditionem venerunt Pretorum numerus
ampliatus est ut centum quatuor Galli
transalpini qui in Italiam irruperant
cesi sunt. et bello populum romanum
sui latinique nominis ad ccc. armatorum

[...]buisse dicit. Exinde consules tum
primum trans Padum ducti Galli
Insubres aliquot proeliis fusi, in
deditionem venerunt. M. Claudius
Marcellus cons. occiso Gallorum
Insubrium duce Vertomaro opima
spolia rettulit. Histri subacti sunt.
Iterum Illyrii cum rebellassent, do-
miti in deditionem venerunt.
Lustrum a censoribus conditum.
Primo lustro censa sunt civium
capita CCLXX. a CCXIII. Libertini in
quattuor tribus redacti sunt, cum antea
dispersi per omnes fuissent, Esqui-
linam, Palatinam, Suburanam, Colli-
nam. Munit et circus Flaminius ex-
strux[it]. Coloniae deductae in agro
Gallico capto, Placentia et Cremo-
na. Ex libro xxi°.

In Italia belli punici secundi
causa narratur et Hanibalis du-
cis Penorum contra foedus per Hiberum
flumen transitus, a quo Saguntum
in [?] civitas obsessa octa-
vo mense capta est. De quibus
iniuriis missi legati ad Car-
taginienses qui quererentur, cum
satisfacere nollent bellum indictum
est. Hanibal superato Pireneo
saltu per Gallias fusis Volcis, qui
obsistere conati erant, et ad Alpes
venit et laborioso per eas tran-
situ, cum montanos quoque Gal-
los obvios aliquot proeliis repu-
lisset, descendit in Italiam et
ad Ticinum flumen Romanos e-
questri proelio fudit. In quo vulnera-
tum P. Cornelium Scipionem pro-
texit filius, qui Africani postea no-
men accepit. Iterum quoque exercitu Roma-
no ad flumen Trebiam fuso Ha-
nibal Appenninum quoque per magnam
vexationem militum propter vim tempe-
statum transiit. Cn. Cornelius
Scipio in Hispania contra Penos pro-
spere pugnavit, duce hostium Ma- l. Hamone
gone capto. Ex libro xxii°.

Hanibal per continuas vigilias
in paludibus oculo amisso in Etru-
riam venit, per quas paludes qua-
triduo et tribus noctibus sine ul-
la requie iter fecit. C. Flaminius
cons. homo temerarius contra
auspicia profectus, signis milita-
ribus effossis, quae tolli non po-
terant, et ab equo quem conscenderat
per caput devolutus, insidiis ab
Hanibale circumventus ad Trasu-
mennum lacum cum exercitu caesus est.
Sex milia quae eruperant fide ab
Adherbale data perfidia Han-
balis vincta sunt. Cum ad nunti-
um cladis Romae luctus esset,
duae matres ex insperato recep-
tis filiis gaudio mortuae sunt.
Ob hanc cladem ex Sibillinis li-
bris ver sacrum votum. Cum dein-
de Q. Fabius Maximus dictator ad-
versus Hanibalem missus nollet

acie cum eo confligere ne contra
ferocem tot victoriis hostem
adversus pluis milites pugnare
permitteret & opponendo se tantum co-
natus Hanibalis impediret M.
minutius magister equitum ferox et
temerarius criminando dictato-
rem tamquam segnem & timidum ef-
fecit ut populi iussu esset ei cum
dictatore imperium diviso igitur exerci-
tu cum iniquo loco conflixisset
& in magno discrimine legiones
eius essent supervenienta cum
exercitu fabio maximo discrimine
liberatus est. Quo beneficio vi-
ctus castra cum eo iunxit & patrem
eum salutavit. Idemque facere mi-
lites iussit. Hanibal vastata
Campania inter Casilinum
oppidum & Caliculam montem
a fabio clusus sarmentis ad
cornua boum alligatis & in-
census presidia romanorum quod
Caliculam insedebat fugavit
& sic transgressus est saltum. Idem-
que Q. fabii maximi dictatoris
cum circumposita ureret agro
pepercerat ut illum tamquam prodito-
rem suspectum faceret. Emilio
deinde paulo & Terentino
varone consulibus & ducibus
cum magna clade adversus Ha-
nibalem ad Cannas pugnatum
est. Cesa quoque eo prelio roma-
norum xlv cum paulo consule &
senatoribus xc & consularibus
aut pretoriis aut edilitiis xxx.
Postque cum a nobilibus adolescen-
tibus propter desperationem consilium
de relinquenda Italia iniretur.
P. Cornelius Scipio tribunus
militum qui astitans postea nec
tatus est stricto super capita deliba-
tium ferro iuravit pro hoste se ha-
biturum eum qui in verba sua non iu-
rasset Effecit quoque ut omnes non
relicturi a se Italiam iureiuran-
do astringerentur. Propter paucita-
tem militum viii servorum armata
sunt. Captivi cum potestas esset
redempti non sunt. Preterea tre-
pidationem urbis & luctum & res
in hispania meliore eventu
gestas continet. Opimia & flo-
rentia vestales virgines incesti
damnate sunt. Varroni obviam
itum & gratie acte quod de re publi-
ca non desperasset. Ex libro xxiii

Campani ad Hanibalem defecerunt. Nuntius canne-
sis victorie mago ad cartagi-
nem missus anulos aureos corpori-
bus occisorum detractos in vesti-
bulo curie effudit quos excessis-
se modium mensuram traditur. Post
que Hanno vir ex penis
nobilibus suadebat senatum carta-
giniensium ut pacem a populo ro-
mano peteret. Nec tenuit obstrepente

scathma scione. Cl. marcellus
ptor ad nolam erupcione adusus
hanibalem ex oppido stu prospere
pugnauit. Casillinum a penis ob-
sessum ita fame uexatum est, ut
lora et pelles scutis detractas et mu-
res inclusi essent Numibus p nolt-
rum amne a roma missis uixit.
Senatus ex equestri ordine homnibus
c x c vii suppletus est. L. postumi-
us pretor a Gallis cum exercitu ce-
sus. C. Gn et p. Scipiones in
hispania hasdrubalem vicunt et
hispaniam suam fecerunt. Reliquie
canensis exercitus in Sicilia rele-
gate sunt ne decederent inde nisi
finito bello. Sempronius Graccus
cons. campanos cecidit. Cl.
marcellus ptor hanibalis exer-
citum ad nolam prelio fudit et uicit.
Primus que tot cladibus fessis ro-
manis meliorem spem dedit. Inter
philippum macedonie regem et ha-
nibalem societas iuncta est. Preterea
in hispania feliciter a publio et
manlio ptoribus adusus penos
res gestas continet in quibus
hasdrubal dux et mago et hanno
capti. Exercitus hanibalis per hiber-
na ita luxuriatus ut corpus et ani-
mribus eneruaret. Ex libro xxiiii

Heronimus Siracusanorum
rex cuius pater hiero amicus
p. r. fuerat, ad cartaginenses
defecit. Et propter crudelitatem

tem superbiamque a suis interfectus
est. Tib. Sempronius Graccus ptor
prospere aduersus penos et han-
nonem ducem ad beneuentum
pugnauit. Seruorum maxime
opera quos liberos esse iussit. Cl.
Marcellus cons. in Siciliam que prope
tota ad penos defecerat, Siracu-
sas obsedit. Philippo Macedonum
regi bellum indictum est. qui ad a-
poloniam nocturno bello oppressus
fugatus que Macedoniam cum prope
inermi exercitu profugit. ad id bel-
lum gerendum Valerius ptor missus.
Celtiberi que in amiciciam recepti
sunt quorum auspiciis ascitis, tunc
primum mercenarium militem romana
castra habuerunt. Res preterea in hi-
spania a pu. gn. Scipionibus
aduersus cartaginenses gestas conti-
net in quibus Siphax rex numi-
die in amiciciam ascitus qui a mas-
sinissa Massiliorum rege pro carta-
giniensibus pugnante victus in
hispaniam ad Scipionem cum ma-
gna manu transiit contra Ga-
des ubi angusto freto Africa
et hispania dirimuntur. Ex libro
xxvo
P. Cornelius Sci-
pio postea Africanus ante
annos edilis factus. hanibal
urbem tarentum preter arcem
in quam per tarentinos iuuenes
qui se noctu uenatum ire simula-
bant presidium romanorum fu-
gerat cepit. Ludi apollinares

ex marca caeuinb[illegible] quibus cānen
sis clades p̄dicta fuerat insti
tuti sunt .A. q. fuluio et a p.
Claudio cōs. adūsus hanno
nē penorū ducē p̄spere pu
gnatū est Tib. Sempni[illegible]
Gracc[illegible] p[illegible] cons. ab hospite suo
lucano in insidias deductus a
magone interfectus est Cente
nius penula qui centurio mi
litauerāt, cū petisset a senatu
ut sibi exercitus daret, pollicitus
q̄ esset, si h' impetrasset, de
hanibale victoriam viii mi
libus acceptis militū dux facto
conflixit acie cū hanibale et
cū exercitu cesus est Capua ob
sessa a q. fuluio et a p. Clau
dio cons. Gn. fuluius pretor
male adūsus hanibalē pugn
auit in quo p̄lio xx hoim̄ cci
derunt Ipse cum equitibus cc
effugit. cl. Marcellus siracu
sas expugnauit. tercio anno et in
gentem virtū gessit. In eo tu
multu capte urbis Archimenes
des intentus formis quas in
puluere scripserat interfectus est
P. et Gn. Scipiones in hispa
nia, tot rerū felicit' gestarum
triste exitū tulerunt. ipse cū
totis exercitibus cesi anno octa
uo quā in hispaniam venerunt
Amissa q̄ eius prouincie possessio
foret n̄ l. Marcii equitis ro. uir
tute et industria contractis exercitū re
liquiis, eiusdem hortatu bina
castra hostiū expugnata essent ad
xx vii cesa. ex mille octingentis p̄
da ingens capta. dux marcius
appellatus est Ex lib.º xxvi.º

Hannibal ad tercium lapidem ab
urbe roma sup' amenem castra
posuit ipse cū duobus militibus equi
tū usq' ad ipsam capenā portam
ut situ urbis exploraret, obequi
tauit et cū p̄ tiduū in aciem utrinq'
exercitus omnis descendisset certam
tempestas diremit Nam cū in castra
rediss', statim serenitas erat Capua
capta est a q. fuluio et a p. Clau
dio cons. principes Campanorū ve
neno sibi mortē consciuit Cū sena
tus campanorum deligatus esset ad
palos ut securi feriret', litteras a sena
tu missas q. fuluius cons. quibus
iubebat' parcere, antequam legēt i
sinu posuit et lege agi iussit et sup
plicium peregit Cū comitiis apud
populū quereretur, cū mandaret'
hispaniarū imperiū, nullo id uolē
te suscipere, p. Scipio p. filius, eius
qui in hispania ceciderāt professus
est se iturū et suffragio p̄p̄i con
sensu q̄ oim̄ missus, nouā carta
ginē expugnauit. cum haberet annos
xxiiii videret' q̄ diuina sp̄e
quia et ipse postq' togam acceperat
quotidie in capitolio erat et in

[illegible] ... eius ... se
se videbatur. Res preterea gestas
in Sicilia continet et amicitiam cum
Etholis iunctam. Bellum quod gestum
adversus Acarnanas et Philippum
Macedonie regem. Ex libro xxvij°
Cn. Fulvius proconsul cum exercitu ab
Hanibale ad Herdoneam cesus
est. Meliore eventu ab Cl. Mar
cello consule adversus eundem ad
Numistronem pugnatum est. Inde Hanibal
nocte recessit. Marcellus insecutus
est et subinde cedentem pressit
donec confligeret. Priore pugna
Hanibal superior, sequenti Marcel
lus. Fabius Maximus consul pater
Tarentinos per proditionem rece
pit. Cl. Marcellus et Quintius
Crispinus consules speculandi causa
egressi e castris insidiis ab Ha
nibale circumventi sunt. Marcellus
occisus, Crispinus fugit. Lustrum a
censoribus conditum est. Cen
sa sunt civium capita c x x x vij cviij
Ex quo numero apparuit quot proeliorum
adversa fortuna populus romanus absumpsis
set. In Hispania ad Beculam Sci
pio cum Hasdrubale et Amilcare
conflixit et vicit. Inter alia captum
puerum regalem eximie forme
ad avunculum Massinissam cum
donis dimisit. Hasdrubal qui

cum exercitu novo Alpes transcen
derat ut se Hanibali iungeret
cum militibus hominum l vi cesus
est. Capta v m. iii. M. Livii
consulis ductu. Sed non minore opera
Cl. Neronis consulis qui cum
Hanibali oppositus est relictis
castris ita ut hostem falleret
cum electa manu profectus et Has
drubalem circumvenerat. Res
preterea feliciter a P. Scipio
ne in Hispania et a P. Sulpi
cio pretore adversus Philippum
et Achaeos continet. Ex libro xx
viij°
Res in Hispania prospere
geste a Sillano Scipionis
legato et ab L. Scipione fratre
adversus Penos et a P. Sulpicio
proconsule Attalo rege Asie adver
sus Philippum regem Macedo
num pro Etholis referuntur. Cum
M. Livio et L. Neroni consulibus
triumphus decretus esset, Livius qui
in provincia sua rem gesserat
quadrigis invectus est. Nero
qui in collegae provinciam ut vic
toriam eius adiuvaret equo
secutus est. Et in hoc habitu
plus glorie reverentieque habuit.
Nam et plus in bello quam collega
fecerat. Ignis in ede Veste ne
gligentia virginis que non

mysio dicebat · ex timetur · e · cesa
est flagro · P · Scipio in
hispania cum penis bellauit
xiiii anno eius belli, quinto
post anno quam ierat · pulsis que
in totum possessione eius ho-
stibus, hispaniam recepit · et a
Characone in africam ad
Sifacem regem Massiliorum
transuectus, fedus iunxit, has
drubal Gisgonis ibi cum eo
in eodem lecto cenauit Mu
nus gladiatorum in honorem
patris patrui que Carthagini
none dedit, non ex gladia
toribus, sed ex his qui aut in
honorem ducis, aut ex pro
desperatione uocatione descendebant In quo
reguli fratres de regno ferro
contendiunt Cum Gisia urbs
oppugnaretur oppidani liberos et
coniuges rogo extructo occiderunt
Et se insuper precipitauerunt · Ipse
Scipio dum graui morbo implica
tus est seditionem in parte ex
ercitus motam confirmatus discussit
Rebellantes que hispanie po
pulos coegit in deditionem ue
nire Et amicicia facta cum mas
sinissa rege numidarum qui illi
auxilium si in africam traiecisset
pollicebatur Gaditanis quoque
post discessum inde Magonis cum
cartagine scriptum erat ut in Ita

liam traiceret · Roma ceterisque consul que
creatus africam prouinciam petenti, con
tradicente que fabio maximo, Sicilia da
ta est · permissum que ut in africam traiceret
si de re p. esse censeret · Mago amil
caris filius, a minore baleari in
sula ubi hiemauerat in Italiam tra
iecit Ex libro xxix°

Ex Sicilia C. Celius in africa
a Scipione missus ingentem predam
reportauit · et mandata massinisse
Scipioni exposuit querentis quod no
dum exercitum in africam traiecisset /
Bellum in hispania finitum uictore ro
mano quod Indibilis excitauerat ipse
in acie occisus, Mandonius ex po
scentibus romanis a suis deditus
Magonis qui in galliam in ligu
ribus erat ex africa et militum am
pla manus missa et pecunie quibus
auxilia doceret preceptum que ut se
hanibali coniungeret Scipio a sira
cusis in Bruttios traiecit · et locros
pulso punico presidio fugato que ha
nibale recepit Pax cum philippo
facta est · Mater ydea deportata est
romam a pesinunte oppido frigie
carmine in libris sibillinis inuen
to pelli Italia alienigenam ho
stem posse, si Mater ydea deporta
ta romam esset Tradita est
autem romanis per atalum regem
Asie · lapis erat quem x matrem
deum incole dicebant · Excepit
P. Scipio nasica gnei filius Sci. nasica

cius qui in hispania perierat. Vir
optimus a senatu iudicatus adulescens
nondũ questorius. qm ita x respon
sũ iubebat, ut id numē ab opti
mo viro exciperetur consecraretque
Locrenses legatos Romā mi
serunt qui de impudentia P. Plemi
nii legati quererentur qui pecu
niam Proserpine sustulerat et li
beros eorum ac coniuges stupraverat
In cathenis Romā ductus in car
cere est mortuus. Cum falsus
rumor de P. Scipione procons.
qui in Italia erat in urbem
plata esset, tamquam is luxuri
aretur, missis ob hoc legatis a
senatu qui explorarent an ea
vera essent, purgatus infamia
Scipio in Africam permissu senatus
traiecit. Siphax accepta in ma
trimoniũ filia Hasdrubalis gis
gonis amicitiam quã cum Sci
pione iunxerat renunciavit. Et Mas
sinissa rex Massilorũ dum pro
Cartaginensibus in hispania mi
litat amisso patre Gala de re
gno excidit quod per bellũ sepe
repetito aliquot preliis a Siface
rege Numidarũ victus in totũ
privatus est. Et cum CC equitibus
exul Scipioni se iunxit. Et cũ
eo primo statim bello Hannonem

Amilcaris filiũ cum ampla manu
occidit. Scipio adventu Hasdru
balis et Sifacis qui prope cum
centũ milibus armatorũ ve
nerat ab obsidione Utice
depulsus hiberna communit.
Sempronius cons. in agro Cro
toniensi prospere adversus Hanniba
lem pugnavit. Inter censores M.
Liviũ et C. Neronē notabilis
discordia fuit. Nam et C. col
lege equũ ademit quod a po
pulo dampnatus actus in exilium
fuerat. Et Livius Claudio quod
falsũ in se testimoniũ dixis
set et quod non bona fide secum
in gratiam redisset. Idem
omnes tribus excepta una erarias
reliquit, quod et innocentem se
dampnassent et postea consu
lem censoremque fecissent
Lustrũ a censoribus conditũ
censa sunt civiũ capita cc
xiiii. Ex libro xxx°

In Africa Cartaginenses
et eundem Sifacem Nu
midie regem Hasdrubalem
qz pluribus pliis vicit ad
iuvante Massinissa. bina
hostiũ castra expugnavit
In quibus xl hominũ ferro
igneque consupta sunt. Si
facem per C. Leliũ et Massinis
sam cepit. Massinissa So
phonisbam uxorem Sifacis

lustrũ

filiam hasdrubalis capta statim
adamauit · et nuptiis factis
uxorem habuit Castigatus a
Scipione venenum ei misit
quo illa hausto decessit Effe
ctum multum Scipionis victoriis
ut Cartaginienses in despe
ratione acti, in auxilium publice
salutis hanibalem evocarent
Is ergo anno xvi Italia de
cedens in africam traiecit ten
tauit ergo per colloquium pacem
cum Scipione componere, et cum
de conditionibus pacis non conue
nisset, acie victus est Pax Carta
giniensibus petentibus data est
hanibal gisgone pacem dis
suadente manu sua deiecit ·
excusata deinde temeritate fa
cti ipse pacem suasit · Massinisse re
gnum restitutum est Reversus in ur
bem Scipio, amplissimum nobi
lissimumque egit triumphum quem
Q. terentius culleo senator pillea
tus secutus est Scipio africanus
an militari fauore primo
an populari aura ita cognominatus
sit, primus certe hic imperator victe
nomine a se gentis nobilitatus
est · Mago bello qui in agro
insubrum cum romanis conflixerat
vulneratus dum in africam per lega
tos reuocatus reuehitur · ex vulnere
mortuus est Ex libro xxxi°

Belli aduersus philippum Macedo
nie regem, quod intermissum erat
repetiti causae, referuntur · hoc tem
pore initiorum duo iuvenes acarna
nes qui non erant initiati athe
nas venerunt, et in sacrarium cereris
cum aliis popularibus suis intrauerunt.
Ob hoc tamquam summum nefas commis
sent, ab atheniensibus occisi sunt ·
Acarnanes mortibus suorum commoti,
ad vindicandos illos auxilia a phi
lippo petierunt · et athenas oppugna
uerunt Athenienses auxilium a ro
manis petierunt Post pacem carta
giniensibus datam quadringentesimo
anno ab urbe condita paucis
mensibus porta Iani clausa a
perta est autem anno quingentesimo
quinto, cum atheniensium qui a phi
lippo obsidebantur, legati auxilium
a senatu petissent et id senatus
ferendum censuisset, plebe quia tot bel
lorum continuus labor grauis erat
dissentiente tenuit autoritas pa
trum, ut socie ciuitati et ferre quoque
opem populus iuberet Id bellum per
sulpitio consuli mandatum est qui ex
ercitum in Macedoniam duxit, equestribus
plus prosperis cum philippo pugnauit
Abideni a philippo obsessi, ad exemplum
saguntinorum, suos se quoque occiderunt
L. furius pretor Gallos insubres
rebellantes et amilcarem penum

bellu in ea parte moliente, ac-
uit Amilcar eo bello occisus e. 7
milia hom xxxvi. pterea expedi
tiones philippi regis. 7 sulpicii 9s
expugnationes q3 urbium ab utroq3
factas continet. Sulpicius consul
bellu gerebat adiuvantibus rege Ata
lo 7 rhodiis Triumphavit de
gallis l. furius pretor Ex libro xx

Compla prodigia xiio
Que diversis regionibus nunciata
referuntur. inter que in Macedonia in
puppe longe navis laurea esse
nata. T. quintius flaminius consul
adversus philippum feliciter pugnavit in
faucibus epiri. fugatum q3 coegit in
regnum reverti. Ipse thesaliam que
est vicina Macedonie sociis Etho
lis 7 athamanibus vexavit. l. quintius
flaminius fr. cons navali prelio
Atalo rege 7 rhodiis adiuvantibus
Euboeam 7 maritima oram Athenis
amicicia recepti sunt pretorum numerus
ampliatus e. ut seni crearentur Co
niuracio servorum facta de solvendis
Cartaginiensium obsidibus oppressa
e. duo milia necati Cornelius
cetegus cons Gallos insubres p
lio fudit Cu lacedemoniis et ti
ranno eorum nabide amicicia
iuncta est. pretea expugnationes ur
bium in macedonia referuntur
T. quintius fla Ex libro xxxiii
minius pro cons cum philippo

ad cynoscefalas in Thesalia
acie victo debellavit l. quintius
flaminius ille fr. a carnanas
leucade urbe, q̃ capta est a car
nanis expugnata in deditionem acce
pit pax petenti philippo grecia
liberata, data e. Atalus ab the
bis ob subitam valitudinem pergamum
translatus decessit G. sem
pronius tuditanus pretor ab celti
beris cum exercitu cesus e. l. fu
rius purpureo 7 cl. mar
cellus cons boios 7 insubres
Gallos subegerunt Marcellus
triumphavit Hanibal frustra
in africa bellum molitus, 7 ob
hoc romanis per epistolas adver
se factionis principibus delata ppter
metum romanorum qui legatos
ad senatum cartaginiensium de
eo miserat, profugus ad anti
ochum sirie regem se contulit
Bellum adversus romanos parantem
l. Ex oppia Ex libro xxxiiii
Quam G. oppius tr. pl. bel
lo punico de fingendis matro
narum cultibus tulerat, cum magna
contencione abrogata e. cum
porcius cato auctor fuisset ne
ea lex aboleretur In hispaniam
a3 profectus bello quod emporiis
orsus e. citeriorem hispaniam
placavit T. quintius flaminius
bellum adversus lacedemonios
7 tirannum eorum nabidem

prospere gestum data his parte q
lem ipse uolebat liberatos ex
argis qui subditione tira
ni erant fuit Res postea in
hispania et adiutus barbaros et in
subres Gallos felicitate gesta
referuntur Senatus tunc primum se
cretus a populo ludos spectauit ut
fieret sextus elius petus et lu
cius cornelius cethegus censo
res mulcebant cum indigna
tione plebis colonie plures de
ducte sunt M portius Cato
de hispania triumphauit T
quintius flamminius qui philippum
macedonum regem et nabidem
lacedemoniorum tirannum vi
cerat greciam quoque omnem liberauit
ob hanc rerum statum multitudine
triduo triumphauit legati car
taginiensium nunciauerunt han
balem qui ad anthiocum con
fugerat bellum cum eo moliri et
enciauit cum hanibal ex aristo
nem tirum sine litteris carta
ginem missum ad bellandum pe
nos concitare P Scipio afri
canus legatus ad anthiocum mis
sus ephesi cum hanibale qui se
anthioco iunxerat collocutus est
ut si fieri posset metum ei quem
ex populo romano conceperat eximeret Inter
alia cum quereret quem fuisse
maximum imperatorem hanibal
crederet respondit alexan
drum macedonum regem quod parua ma
nu innumerabiles exercitus fudisset quodque ultimas
oras quas visere supra spem humanam
esset peragrasset Querenti deinde quem
secundum poneret pirrhum inquit castra me
tari primum docuisse Ad hoc neminem
neque loca elegantius cepisse presidia
disposuisse. Exquirenti quem tercium diceret
semetipsum dixit Ridens Scipio
quidnam tu diceres si me vicisses et
vero inquit et ante alexandrum et ante
pirrhum atque alios posuissem

Ex libro xxxv

INter alia prodigia
que plurima fuisse traduntur
bouem gn domicii consulis locutam roma
caue tibi Refertur nabis lacede
moniorum tirannus incitatus ab etho
lis qui et philippum et anthiocum ad
inferendum bellum populo romano sollicitabat a po
pulo romano descivisse et bello aduersus
philopomenem acheorum pretorem ge
sto ab etholis interfectus est Etho
li quoque ab amicitia populi romani de
fecerunt cum societate iuncta Anthiocus
Sirie rex bellum grecie intulisset
complures urbes occupauit Inter quas
chalchidem et totam euboeam Res pre
terea in liguribus gestas et apparatum
belli ab anthioco continet

Ex libro xxxvi

ACilius glabrio consul
Anthiocum ad termophilas philip
po rege adiuuante uictum grecia
expulit idemque etholos subegit

P. Cornelius Scipio nasica cons
edem matris deum quam ipse in pala
tium intulerat, vir optimus a senatu
iudicatus dedicavit. Idem Boios Gal
los victos in deditionem accepit. De
his triumphavit. Preterea navalia
certamina prospera adversus prefectos An
thiochi regis referuntur. Ex libro xxx
L. Cornelius Scipio cons vii°
C. legato Scipione africano
fratre qui se legatum fratri futurum dixerat
si ei grecia provincia decerneretur cum C.
Lelio qui multum in senatu poterat, ea provincia
dari videretur profectus ad bellum ad
versus Anthiochum regem gerendum, primus
omnium romanorum ducum in Asiam traie
cit. Regillus adversus regiam classem
Anthiochi feliciter pugnavit ad myo
nensum rhodiis iuvantibus. Filius
africani captus ab anthioco, patri
remissus est. Victo deinde Anthio
cho ab L. Cornelio Scipione,
adiuvante eumene rege Attali
pergameni filio pax data est ea con
ditione, ut omnibus provinciis citra
taurum montem cederet. L. Corneli
us Scipio qui cum anthiocho de
bellaverat cognomine fratri exequatus
asiaticus appellatus. Colonia dedu
cta est Bononia. Eumenes quo Bononia ::
iuvante Anthiochus victus erat
regnum ampliatum. Rhodiis quoque
qui et ipsi iuvabant, quedam civitates
concesse. Emilius regillus qui
prefectos anthiochi navali pr
lio devicerat, navalem triumphum
reduxit. M. acilius glabrio, qui
Grecia expulerat et de Etholis tri
umphavit. Ex libro xxxviii°
Marcus fulvius cons in epi
ro ambracienses obsessos
in deditionem accepit. Cephala
niam subegit. Etholis perdomitis
pacem dedit. Gn. Manlius con
sul collega eius gallogrecos
tholos bogios et tectosagos
et trocmos qui brenno duce in
asiam transierant, cum soli cis
taurum montem non appareret
vicit. Eorum origo. et quomodo ea
loca que tenent occupaverant
refertur. Exemplum quoque virtutis et
pudicitie in femina traditur. que cum
regis gallogrecorum uxor fuit, ca
pta centurionem qui ei vim in
tulerat occidit. Lustrum a censori lustrum
bus conditum. Censa sunt civium
capita cclxm iii x. Cum aria
rathe capadocie rege ami
cicia icta est. Gn. Manlius
[illegible] x legatis ex quorum
consilio fedus cum anthioco con
scripserat. De gallogrecis acta
causa in senatu triumphavit.
Scipio africanus die ei dicta
ut quidam tradunt a P. petilio
tribuno plebis ut quidam a nevio quod
preda ex anthioco capta, erari
um fraudasset, postquam is dies

venit euocatus in rostra sicut
die inquit qua captam Kartha
ginem vici et prosequente populo ca
pitolium ascendit. Inde ne am
plius tribuniciis iniuriis vexa
retur, in voluntarium exilium
concessit Literni; ibi an Rome
defunctus sit, nam monumenta
eius utrobique sunt. L. Scipio a
siaticus frater Africani eodem die
peculatus accusatus damnatus
que cum in vincula et carcerem duce
retur, Tiberius Sempronius Gracchus tri-
bunus plebis qui antea Scipionibus inimi
cus fuerat, intercessit. Et ob id
beneficium Africani filiam duxit.
Cum questores in bona eius
publice possidenda misissent,
non modo in his ullum vestigium pe
cunie regie apparuit, sed nequaquam
tantum redactum, quanta summa erat
damnatus. Collatam a cognatis
et amicis innumerabilem pecuniam
accipere noluit; que necessaria erat
ad cultum redempta. Ex libro xxxix

Marcus Emilius consul
liguribus subactis, viam pla
centia usque Ariminum perductam
Flaminie iunxit. Initia luxurie
introducta ab exercitu asiatico re
feruntur. Ligures quicumque citra
appenninum erant sublati sunt.
Bachanalia sacrum grecum et noctur
num omnium scelerum seminarium,
cum ad ingentis turbe con
iurationem pervenerit, sed investigatum
et multorum pena sublatum est a cen
soribus. M. Valerio Flacco. M. Valerio
Catone et belli et pacis artibus ma
ximo, motus est senatu L. Quintius Flamin
nus frater Titi quod Gallie provinciam consul
obtineret, rogatu a Penno Philippo
quem amabat, scorto nobili, Gallum
quendam sua manu occiderat, sive ut quidam
tradiderant, unum ex damnatis securi
percusserat, rogatus a meretrice Placen
tina cuius amore deperibat. Extat o
ratio M. Catonis in eum. Scipio Litern
decessit. Et tamquam lugente fortuna
circa idem tempus duo funera ma
ximorum virorum. Hanibal a Pru
sia Bithinie rege, ad quem victo
Antiocho confugerat, cum dederetur Ro
manis, qui ad exposcendum eum T. Quinti
um Flamininum miserant, veneno mor
tem consciuit. Philopomenes quoque
dux Acheorum maximus a Messeniis
occisus veneno, cum ab his in bello ca
ptus esset. Colonie Potentia et Pisaurum
et Mutina et Parma deducte sunt. Pre
terea res adversus Celtiberos prospere
gestas, et initia causasque belli ma
cedonici continet. Cuius origo
inde fluxit, quod Philippus egre
ferebat regnum suum a Romanis
imminui, et quod cogeretur a Tracibus ali
isque locis presidia deducere. Ex libro xl

Cum Philippus liberos
eorum quos in vinculis habebat
nobilium hominum conquiri ad mor

[interlinear gloss above "Colonie Potentia et Pisaurum": liuigo potentia / piceno]

tem misisset Theoxena verita pu
beris suis ad modum pueris regie li
bidinis prelatis in medium gladiis et po
culis in quo venenum erat, suasit
his ut imminens ludibrium morte
effugerent. Et cum persuasisset ipsa se
interemit. Certamina inter philippi
regis macedonie filios, persen et
demetrium referuntur. et ut fraude
fratris sui demetrius fictis criminibus
inter que accusatione parricidii
et affectione regni primum petita
ad ultimum quoniam populi romani ami
cus erat veneno necatus est. Re
gnum que macedonie mortuo phi
lippo ad persen venit. Item res in
liguribus et hispania celtiberos a con
sulibus feliciter gestas continet. Colo
nia aquileia deducta est. Libri *Aquileia*
nume pompilii in agro L. Pe
tilii scribe sub ianiculo cultoribus
agri, area lapidea clusi inven
ti sunt et greci et latini in quibus cum
plera que dissolvendarum religionum
preter ad que delecti erant legis
set, iuraint senatum contra rem p
esse ut legerentur comburerentur que. Ex
senatus consulto in comitio exusti sunt.
Philippus egritudine animi confectus
quod demetrium filium falsis persei al
terius filii in eum delationibus im
pulsus veneno sustulisset, et de pe

na persei cogitavit voluitque anti
gonum potius amicum suum succes
sorem regni sui relinquere. Sed
in hac cogitatione captus est. Perse
us regnum excepit. Ex libro
I Gnis in ede veste ext[inctus]
tinctus est. Tiberius sempronius
gracchus proconsul celtiberos victos
in deditionem accepit. Monimen
tumque operum suorum graccurim op
pidum in hispania constituit.
Et a postumio albino proconsule
vaccei et lusitani subacti sunt.
uterque triumphavit. Antiochus
Antiochi filius obses a populo
romano datus, mortuo fratre Se
leuco qui patri defuncto succes
serat in regnum Syrie ab ur
be dimissus. Lustrum a censo *Lustrum*
ribus conditum. Censa sunt civi
um capita cclviii. d. ccxciiii.
Q. voconius saxa tr. pl. legem
tulit nequis mulierem here *Lex de feminis*
dem institueret suasit legem M.
Cato extat oratio eius. Preterea
res adversus ligures histros
et sardos et celtiberos a consulibus
diversis prospere gestas et initia
belli macedonici continet quod
Perseus philippi filius molie
batur. miserat ad cartaginenses
A legationem et ab his nocte
audita erat. Sed et alias gre
cie civitates solicitabat. Cum
preter religionem quod multa tem

ipsa magnifica multis [illegible]
Athenis Iovis olimpi et anthi
ochie illustrissimum regem egit
Q. fulvius flaccus Ex libro xlii
censor templi iunonis la
cine tegulis marmoreis spo
liavit ut ede quam dedicabat
tegeret. tegule ex senatus con
sulto reportate. Eumenes a
sie rex in senatu de perseo ma
cedonie rege questus est. cuius
iniurie in populum romanum refe
runtur. Ob quas bello ei indicto
p. licinius crassus cons. cui man
datum erat in macedoniam transi
levibusque expeditionibus eque
stribus prelijs in thesalia cum perseo
eventu pugnavit. Inter masinis
sam et carthaginienses de a
gro fuit ductus a senatu dis
ceptandum data. legati missi
ad socias civitates reges que ro
gandos ut in fide permane
rent dubitantibus rhodiis. lu
strum a censoribus conditum. Ce
sa sunt civium capita cclxvii
ccxxxi. Res preterea adversus
Corsos et ligures prospere gestas
continet Ex libro xliii

Pretores aliquot eo quod a
variare et crudeliter provin
cias administraverant damna
ti sunt. P. licinius crassus pro
cons. complures in grecia ur
bes expugnavit et crudeliter corri
puit. Ob id captivi qui ab eo
sub corona venierant ex s. c. postea
restituti sunt. Item a prefectis
classium romanarum multa impote
ter in socios facta. Res a perseo re
ge prospere gestas continet. Et quod
dardanis et illyrico cuius rex erat
gentius motus qui in hispania ab
olocino facta erat ipso interfecto
consedit. M. emilius lepidus a
censoribus princeps lectus. Ex li

Q. marcius philippus bro xliiii
per invios saltus penetravit
in macedoniam et complures urbes
occupavit. Rhodii misere lega
tos romam minantes ut perseo
auxilio essent nisi populus ro
manus cum illo pacem amicitiamque
iungeret. Indigne id latum.
Cum id bellum lucio emilio pau
lo sequentis anni cons. iterum man
datum esset paulus in contione
precatus ut quicquid duri populo ro
mano immineret in suam domum converteret
et in macedoniam profectus vicit per
sen. totamque macedoniam in po
testatem redegit. Ante confligeret
predixit exercitui ne miraretur quod
luna prima nocte defectura e
rat. Gentius quoque rex illyriorum cum
rebellasset a lucio anicio pretore vi
ctus venit in deditionem et cum
uxore liberis ac propinquis roma

missis legatis alexandri et cleo
patra & ptolomeo regibus uene
runt querentes de anthioco rege
Syrie, quod eis bellum inferret. perse
us solicitatis in auxilium, eume
ne rege pergami & gentio rege
illiricorum, quia eis pecuniam quam
promiserat, non dabat relictus ab his
est ∴ Ex libro xlv

Perseus ab emilio paulo in
samotracie captus est. Cum
anthiocus syrie rex ptolomeum
& cleopatram egipti reges obsi
deret, & missis ad eum a senatu le
gatis qui iuberent ab obsidio
ne solo regie absisteret, editis man
datis consideraturum se quid fa
ciendum esset respondisset unus
ex legatis Popilius uirga re
gem circumscripsit, iussitque antequam
circulo excederet responsum daret.
qua asperitate effecit, ut anthiocus
bellum omitteret. legationes gratula
tium populorum atque regum in sena
tu admisse Rhodiorum qui eo
bello contra populum romanum faue
rant exclusa. Postera die cum eo
quererentur, ut his bellum moueretur
tam in senatu patrie sue lega
ti egerunt nec tamquam socii, nec tam
quam hostes dimissi. Macedonia in pro
uincie forma redacta. Emilius
paulus repugnantibus militibus
eius propter minorem predam & contradicen
te seruio sulpitio galba trium
phauit & persen cum tribus filiis
duxit ante currum. Cuius triumphi
leticia ne solida ei contingeret
duorum filiorum funeribus insigni
ta est. Quorum alterius morte tri
umphum patris precessit, alterius
secuta est. lustrum a censoribus
conditum. Censa sunt ciuium
capita cccxxvii . cccxv. Prusias
rex bithinie romam ut senatui
gratias ageret ob uictoriam
ex Macedonia partam uenit &
nicomedem filium senatui com
mendauit Rex plenus adula
tionis libertum se populi romani
dicebat Ex libro xlvi

Eumenes rex Romam uenit
qui macedonico bello me
dium egerat, ne aut hostis iudica
tus uideretur si exclusus esset
aut liberatus crimine si admitte
tur In commune res lata est ne cui
regi uenire romam liceret
Cl. Marcellus consul alpinos gal
los. G. Sulpitius Gallus consul
ligures subegit. legati persie
regis questi sunt de Eumene quod
fines suos popularetur. dixe
runt quod cum conspirasse cum anthi
oco aduersus p. r. Societas
cum rhodiis deprecantibus iuncta
est. lustrum a censoribus conditum
Censa sunt ciuium capita cccxxxvii

Popilius ∴

lustrum

Rex adula
tor ∴

lustrum

xvi princeps senatus M. Emi
lius lepidus. ptolomeus egypti
rex pulsus regno a minore
fratre missis ad eum legatis
restitutus est Ariarate capa
docie rege mortuo filius e
ius ariarates regnum accepit
et amicitiam cum p. r. per legatos
renouauit Res preterea ad
uersus ligures et corsos et lusita
nos varios euentu gestas et mo
tus sirie mortuo Anthioco
qui filium anthiocum puerum
ad modum reliquerat conti
net. Huic Anthioco puero
cum lisia tutore demetrius
seleuci filius qui rome ob-
ses fuerat clam quia non di
mittebatur a romanis inter
emit et ipse in regnum receptus
L. Emilio paulo qui persen
uicerat mortuo cuius tanta
abstinentia fuit, ut cum ex hi-
spania et ex macedonia imen-
sas opes retulisset, vix ex
auctione eius redactum sit
unde uxori eius dos solueretur
Pomptine paludes a corne
lio cetego cons. cum ea prouin
cia euenerat siccate. ager ex
ex his factus Ex libro xlvii
In cremelio p. r. multa
indicta est quod cum M.
Emilio lepido pontifice ma

ximo iniuriose contendat. sacro
rumque magistratuum ius potentius
fuit Lex de ambitu lata lustrum
a censoribus conditum Censa sunt ci
uium capita ccc xxxviii. m. xvi. prin
ceps senatus emilius lepidus. Inter
ptolomeos fratres qui dissidebant
fedus ictum, ut alter egypto, alter cire
nis regnaret Ariarates capa
docie rex consilio demetrii Sirie re
gis et viribus pulsus regno a se
natu restitutus est Missi a senatu
qui inter massinissam et cartagini
enses de agro iudicarent. C.
martius consul aduersus dalmatas
primum parum prospere, postea feliciter
pugnauit. Cum quibus bello confligen
di causa fuit, quod illirios socios p.
r. vastauerant. Eandem quoque gentem
Cornelius nasica cons. domu
it Q. opimius cons. transalpinos
ligures qui massiliensium oppi
da Antipolim et Niceam vasta
bant subegit. Preterea res in his
pania a compluribus parum prospere
gestas continet Consules anno
quingentesimo nonagesimo octa
uo ab urbe condita magistra
tum inire ceperunt Mutandi co
mitia causa fuit. quod hispani
rebellabant legati ad discepta-
dum inter cartaginenses et massi
nissam missi nuntiauerunt, vim
naualis materie se cartagine
deprehendisse Aliquot pretores

a provinciis avaritie nomine accu-
sati dampnati sunt. Ex libro xlviii

Lustrum a censoribus conditum
est. Censa sunt civium capita
cccxxiiii. Semina tertii punici bel-
li referuntur. Cum in finibus car-
taginensium ingentis numidarum ex-
ercitus duce ariobarzane, siphacis
nepote, diceretur esse, marcus
portius cato suasit ut cartagin-
ensibus, qui exercitum specie contra mas-
sinissam regem, re contra romanos accitum
in finibus haberent, bellum indice-
retur. Contradicente P. cornelio
nasica, placuit legatos mitti
cartaginem qui specularentur
quid ageretur. Castigato senatu
cartaginensium, quod contra fedus
et exercitum et navales materias haberent,
pacem inter eos et massinissam fa-
cere voluerunt, Massinissa agro,
de quo lis erat, decedente.
Sed gisto, amilcaris filius, homo
sediciosus, qui tunc in magistratu
erat, cum senatus pariturum se iudici-
bus legatis dixisset, ita bellum
concitavit adversus romanos sua-
dendo ut legatis quo minus
violarentur fuga consuluerit. Id
nunciantes infestum iam senatum
cartaginensibus infestiorem fece-
runt. Marci porcii Catonis filius
in pretura mortuus. Funus tenuis-
simo, ut potuit (nam et pauper
erat), sumptu fecit. Andriscus, qui
se persei filium regis quondam
macedonie ingenti assevera-
tione mentiretur, roma missus.
Marcus emilius lepidus, qui
princeps senatus sextus iam te-
soribus lectus, antequam expira-
ret, precepit filiis lecto se stra-
to sine linteis, sine purpura
efferrent. In reliquum funus ne
plus quam eris decies consume-
rent: imaginum specie, non sump-
tibus nobilitari magnorum
virorum funera solere. De ve-
neficiis questio. Publicie et li-
cinie nobiles femine, que vi-
ros suos consulares necasse
se insimulabantur, cognita causa,
cum pretori predes vades de-
dissent, cognatorum decreto ne-
cate sunt. Gulussa, massinis-
se filius, nunciavit cartagi-
ne delectus agi, classem
comparari et haud dubie bellum
strui. Cum cato suaderet ut his
bellum indiceretur, P. cornelius
nasica dicendo nihil temere
faciendum, placuit x legatos
mitti exploratum. L. licinius
lucullus, A. postumius albi-
nus consules cum delectum
severe agerent, nec quemquam gratia di-
mitterent, a tribunis plebis qui pro amicis
vacationem impetrare non
poterant in carcerem con-

tati sui. Cum hispaniense bel
lum parum prospere aliquotiens ge
stum ita confudisset civitatem
romanam ut ne hi quidem
invenirentur qui aut tribuna
tum exciperet aut legati ire
vellent. P. Cornelius appella
tio ex vinusia corneliorum fa
milia est. Sed qui africani di
cunt gloriosius nominantur. quoque
emiliani, etiam ad differentiam
maioris africani. Unde hic hec
satis quod clare gentis posterioris
africani. Cornelius emilia
nus processit, et excepturum se mi
litie genus quodcumque imperatum
esset professus est. Quo exemplo
omnes ad studium militandi
concitavit. L. Lucullus consul
cum Marcus Claudius Mar
cellus successerat placasse
omnes celtiberie populos videretur
vacceos et cantabros et alias
incognitas adhuc nationes
in hispania subegit. Ibi P.
Cor. africanus Scipio emili
anus L. Cornelii Pauli filius
africani nepos et adoptivus
provocatorem barbarum tribunus
militum occidit. Et in expugna
tione intercatie urbis maius
periculum adiit. Nam murum
primus transcendit. Servius
Sulpicius Galba pretor male
adversus lusitanos pugnavit.
Cum legati ex africa cum ora
toribus cartaginensium et

[interlinear glosses: l. cartor; Emilio paulo; macedonico; ex emilia; filii maioris africani]

Gulussa massinisse filio redissent
dicerent quod se et exercitum et classem car
tagine deprendisse, rogari sententie pla
cuit Catone et aliis principibus sena
tus suadentibus ut in africam con
festim exercitus transportaretur.
Cum cornelius nasica diceret no
dum sibi iustam causam belli videri, pla
cuit ut bello abstinerent si cartagi
nenses classem exussissent et exer
citum dimisissent. sin minus, proximi con
sules de punico bello referrent.
Cum locatum a censoribus theatrum
extrueretur, P. Cor. Nasica aucto
re, tamquam inutile et nociturum publicis
moribus ex senatus consulto de
structum est. populusque aliquamdiu
stans ludos spectavit. Cartagi
nenses cum adversus fedus massi
nisse bellum intulissent, victi ab
sene annos xcii et sine pulpamine
manducaret si gustaret panem tantum
solito insuper romani bellum meruerunt. Ex libro xlvimo

Tertii punici belli initium, altero et
sexcentesimo ab urbe condi
ta anno, intra quintum annum quam erat
ceptum consumati. Inter M. Por. Cato
nem et Scipionem nasicam, quorum
alter sapientissimus vir in civitate
habebatur, alter optimus vir et iudicatus
a senatu erat, diversis certatum
sententiis est, Catone suadente bel
lum et ut tolleretur deleretur quod car
tago, Nasica dissuadente. pla
cuit tamen quod contra fedus naves haberent

qui exercitus extra fines duxissent, qui
socios populi ro. et amico massinisse
arma intulissent, qui filium eius
Gulussam, qui cum legatis ro
mis in oppidum non recepissent
Bellum sub media pace quoque ulle
copie in naves imponerent. Uti
censes legati roma venerunt
se sua que omnia dedentes. ea
legatio velut omen grata patribus,
acerba cartaginensibus fuit

Tpo m' bella punica

ludi diti patri ad tarentum
ex precepto librorum facti. quin
genti sexagesimo primo puncto bel
lo. quingentesimo et alto anno
ab urbe condita facti erant le
gati xxx roma venerunt, per
quos se cartaginenses dede
bant. Catonis sententia devi
cit ut in decreto perstaretur et ut
consules quam primum ad bellum pro
ficiscerentur. Qui cum in affricam
transierunt, acceptis quos im
peraverant ccc obsidibus et ar
mis et omnibus instrumentis quoque
belli, si qua cartaginenses erant cum
ex auctoritate patrum iuberent
ut in alium locum dum a mari x
passuum, ne minus remotum oppidum
facerent indignitate rei ad bella
dum cartaginenses compulle
runt obsideri oppugnari quoque ce

pta est cartago a l. marcio
m. manilio consulibus. In qua
oppugnatione, cum neglectas
ab una parte muros duo
tribuni temere cum cohortibus
suis irrupissent et ab oppida
nis graviter caederentur a Scipio
ne Emiliano expliciti sunt
per quem et castellum romanorum
quod nocte expugnabant pau
cis equitibus iuvantibus
liberatum est. Castrorum quoque quae
cartaginenses omnibus copiis
ab urbe pariter egressi oppug
nabant liberatorum is ipse scipio
praecipuam tulit. Praeterea cum ab irri
ta oppugnatione cartaginis
consul alter cum romam ad co
mitia iret, exercitum duceret ad
versus hasdrubalem, cum alta
mari saltum iniquum insederat
Suasit Scipio consuli ne tam iniqui
to loco confligeret. Victus de
inde complurium qui et prudentie
et virtuti eius invidebant sen
tenciis et ipse saltum ingressus est
Cum sicut praedixerat fusus fugatusque
esset romanus exercitus et due
cohortes ab hoste obsiderentur
cum paucis equitum turmis in
saltum reversus liberavit eas et
incolumes reduxit. Quam virtu
tem eius et catonis prompte
ad vituperandum lingue in se
natu sic prosecutus est, ut diceret

reliquos qui in africa mili
taret / umbris imitare . Sci
pione ingerere et p. r. eo fa
uore complexus ut tamen
ille plurime cum tribus consule
scribent . cum hoc per etatem non
liceret. Cum L. Scribonius tr. pl.
rogationem promulgasset, ut
lusitani qui in fide p. r.
dediti ab Servio Galba in Gal
liam venissent in libertatem re
stituerentur, M. Cato acerri
me suasit. extat oratio et in
analibus eius inclusa. Q. Ful
uius nobilior et sepe ab eo in
senatu laceratus respondit
pro Galba. Ipse quoque cum se dam
nari videret, complexus duos
filios pretextatos et Sulpicii Galli
filium cuius tutor erat, ita mi
serabiliter pro se locutus est, ut ro
gatio antiquaretur. Extant tres
orationes eius . due adversus
Libonem tr. pl. rogationemque
eius habite de lusitanis Ca
tone L. Cornelium Cethegum
in qua lusitanos propter se castra
habentes cesos fatetur quod compe
rtum habuit equo atque homine
suo ritu immolatis per speciem pa
cis adoriri exercitum suum in ani
mo habuisse. Andriscus quidam
ultime sortis homo Persei regis
filium ferens et mutato nomine

Philippus vocatus cum ab urbe ro
ma quo illum demetrius Sirie rex
ob hoc ipsum mendacium miserat, clam
profugisset multis ad falsam eius
fabulam velut ad veram coeun
tibus, contracto exercitu totam macedo
niam aut voluntate incolentium
aut armis occupavit / fabulam
autem talem finxerat, ex pelice se
Perseo rege ortum traditum educan
dum crete se cuidam esse, ut belli
tasque quod ille cum romanis gereret
aliquod velut semen regie stirpis
extaret. Adramitti se educatum
usque ad duodecimum etatis an
num patrem eum esse credentem
a quo educaretur, ignarum generis fu
isse sui. Affecto deinde eo cum prope
ad ultimum finem vite esset, dete
ctam tandem sibi originem suam
falseque matri libellum datum signo
Persei regis signatum quem sibi tra
deret cum ad etatem puberem venisset
obtestationesque ultimas adie
ctas ut res in occulto ad id
tempus servaretur. Pubescenti
libellum traditum in quo relicti
sibi duo thesauri a patre dicerentur
Tum scienti mulieri subditum esse
veram stirpem ignorantis edidisse
genus atque obtestatam ut prius quam
manaret ad Eumenem res Per
seo inimicum excederet his locis
ne interficeretur. Eo se exterritum

simul sperante aliquo a demetrio i
syriam se contulit atque ibi pri-
mus esset palorum exprime auxili
Thesalia cum Ex libro l°
Ut illam invadere armis atque
occupare pseudo philippus ne-
lut per legatos romanorum au-
xilius atheorum defensa est. Pru-
sia rex bithinie omnium vilissimo-
rum quoque maiorum a micomede filio
adiuvante attalo rege perga-
mi occisus habebat alium fili-
um qui pro superiore ordine den-
tium enatum fuisse unum os con-
tinens dicitur. Cum in legatos ad
pacem inter micomedem et prusiam
faciendam ad romanos missi et esset
Cum unus ex inlitis cicatribus scar-
sum caput haberet. Alter podiba eque
esset tamen ingenio socors haberetur
Dixit Cato eam legationem nec
caput nec pedes nec cor habere. In
siria quoque eo tempore stirpe generis pa-
rem macedonum regis inertia
socordia quoque similem ipsi regnum
habebat. Jacente eo in gyneceo et lu-
stris amonius regebat per quem et
cum omnes regie et laodone re-
gina et antigona demetrii filius
occisi. Massinissa numidie rex
maior xc annis decessit vir
insignis inter cetera iuvenilia o-
pera que ad ultimum edidit adeo
etiam usus in senectam viguit ut

post sextum et octogesimum an-
num filium genuerit. Inter tres
liberos eius maxima natu
in ipsa gulussa mastanabal
qui etiam grecas litteras eruditus
erat. P. Scipio emilianus cum
communibus his et regnum pater reliquisset
et dividere eos arbitro Scipio-
ne iussisset partes administra-
di regni divisit. Item phame
hamilconi prefecto equitum certa
genesum viro forti et cuius pre-
cipua opera peni utebantur per-
suasit ut cum equitatu suo ad ro-
manos transiret. Ex his le-
gatis qui ad massinissam missi
erant Cl. Marcellus cooorta
tempestate fluctibus obrutus
est. Cartaginenses hasdruba-
lem massinisse nepotem quem
pretore habebant homines pro-
ditionis suspectum in curia oc-
ciderunt. Quia suspicio inde mana-
vit quod propinquus esset gulusse
romanorum auxilia iuvantis.
P. Scipio emilianus cum edili-
tatem peteret consul a populo dictus
cum per annos consulem fieri non
liceret cum magno certamine suf-
fragantis legis et repugnanti-
bus aliquamdiu patribus legi-
bus soluta et consul creatus. M.
Emilius aliquot urbes circum
positas cartaginem expugnavit.
Pseudo philippus in macedo-
nia caeso cum exercitu. M.

iuventio pretore atque cecilio victus captusque est Et recepta macedonia Ex libro lio

Cartago in circuitu M xxiii passuum patens magno labore obsessa et per partes capta est primum a mancino legato deinde a Scipione cons cui ex sorte africa provincia data erat Carthaginienses portum novum quia vetus obstructus a Scipione erat facta et iterum clam exiguo tempore ampla classe infeliciter navali prelio pugnaverunt Hasdrubalis quoque ducis eorum castra ad neferim oppidum loco difficili sita cum exercitu deleta sunt a Scipione qui tandem expugnavit septingentesimo anno quam erat condita Spoliorum maior pars siculis quibus ablata erant reddita Ultimo urbis excidio cum se hasdrubal Scipioni dedisset uxor eius que paucis ante diebus de marito impetrare nequiverat ut ad victorem transfugerent in medium se flagrantis urbis incendium cum duobus liberis ex arce precipitavit Scipio exemplo patris sui emilii paulli qui macedoniam (scilicet bello macedonico) vicerat ludos fecit transfugasque ac fugitivos bestiis obiecit

Uxor Hasdrubalis

Belli achaici semina referuntur quia legati romani ab achaicis pulsati sunt Corinthi missi ut eas civitates que sub ditione philippi fuerant ab achaico consilio secernerent Ex libro lii

Cum acheis qui in auxilio boetos et chalcidienses habebant q cecilius metellus ad thermophilas bello confluxit Quibus victis dux eorum Critolaus mortem sibi veneno conscivit In cuius locum dieus achaici motus primus auctor ab acheis dux creatus ad isthmo a l. mummio cons victus est qui omni achaia in deditionem accepta corinthon ex senatus consulto diruit quia ibi legati romani violati erant Thebe quoque et calchis que auxilio fuerant diruta Ipse l. mummius abstinentissimum virum egit nec quicquam ex his opibus ornamentisque que preudives corinthos habuit in domum eius pervenit Q. cecilius metellus triumphavit P. Cornelius africanus Scipio emilianus de cartagine et hasdrubale Viriatus in hispania primum ex pastore venator et ex venatore latro mox quoque iusti exercitus dux factus totam lusitaniam occupavit M. vetilium pretorem fuso exercitu eius cepit

post quem et plautius pretor nihilo fe
licius rem gessit tantumque ter
roris hostis impulit ut adversus
eum consulari opus esset et duce
et exercitu preterea motus syrie et bel
la inter reges gesta referuntur
Alexander homo ignoto et incerte
stirpis occiso sicut ante dictum est de
metrio rege in syria regnabat
hunc demetrius demetrii filius
qui a patre quondam ob incertos
belli casus ablegatus gnidon
fuerat contempta inertia so
cordiaque eius adiuvante pto
lomeo egipti rege cuius filiam
cleopatram in matrimonium acce
perat bello interemit. cuius in lo
cum eius frater minor ptholomeus
qui cirenis regnabat successit de
metrius ob crudelitatem quam in su
os per tormenta exercebat ab dio
doto quodam uno ex subiectis qui
alexandri filio bimulo admo
dum regnum asserebat bello superatus
seleuciam confugit. L. mummius de
acheis triumphavit signa erea
marmoreaque et tabulas pictas
in triumpho tulit Ex libro liii°

Appius claudius cons. salas
sos gentem alpinam domuit
Alter pseudo philippus in macedo
nia a L. tremelio questore cum
exercitu cesus est. Q. cecilius
metellus procons. celtiberos cecidit
A Q. fabio procons pars magna
lusitanie expugnatis aliquot ur
bibus recepta est. C. Iulius sena
tor grece res romanas scribit. Ex li

Q. Pompeius cons. bro liiii°
in hispania termestinos
subegit. cum hisdem et numantinis
pacem ab infirmitate fecit. lu
strum a censoribus conditum. Cen
sa sunt civium capita CCCXX
VIII. a CCCXLII. Cum macedo
num legati questum de iunio
sillano pretore venissent quod
acceptis pecuniis provinciam spo
liasset et senatus de querelis
eorum vellet cognoscere. T. man
lius torquatus pater sillani peti
it impetravitque ut sibi cognicio
mandaretur et domi causa
cognita filium condempnavit ab
dicavitque. ac ne funeri quidem
eius cum suspendio vitam finis
set interfuit. sedensque domi
potestatem consultandi ex insti
tuto fecit. Q. fabius procons re
bus in hispania prospere gestis
labem imposuit. pace cum viriato
equis condicionibus facta. viria
tus a proditoribus consilio servilii
cepionis interfectus est et ab exer
citu suo multum comploratus
ac nobiliter sepultus. vir duxque
magnus et per xiiii annos quibus
cum romanis bellum gessit frequentius
superior Ex libro lv°

P. Cornelius
P nasica cui cognomen
scapion fuit, ab irridente
curiatio tr. pl. impositum
& decimo iunio bruto cos.
delectum habentibus in conspe
ctu tironum, res salubris
in exemplum facta est. Nam
C. matienus accusatus
est apud tri. pl. quod ex
ercitum ex hispania deseruisset
damnatus quod sub furca diu
virgis cesus est & sextertio nu
mo venit. Tri. pl. quia non
impetrarent, ut sibi denos
quos vellent milites eximere li
ceret, consules in carcerem duci
iusserunt. Iunius brutus in hispa
nia, his qui sub viriato mi
litauerant agros & oppidum
dedit, quod vocatur valentia. M.
popilius a numantinis cum
quibus pacem factam, irritam
fieri senatus censuerat, cum exer
citu fusus fugatus quod est. C.
hostilio mancino cons. sacrifican
te, pulli ex cauea euolaue
runt. Conscendenti deinde
nauem, ut in hispaniam proficisce
retur, audiuit mane mancine
qui auspicia tristia fuisse euen
tu promptum est. victus enim a
numantinis est & castris exutus
Cum spes nulla seruandi exer

citus esset, pacem cum his fecit igno
miniosam quam ratam esse vetuit
xxx. romanorum a iiii. numan
tinorum victa erant. Decimus Iu
nius lusitaniam expugnationibus ur
bium usque ad occeanum perdomuit.
Et cum flumen obliuionem transire
nollet, raptum signifero signum, ipse
transtulit. & sic ut transgrederentur
persuasit. Alexandri filius rex
syrie x. annos admodum habens,
a diodoto qui Tryphon cognominabatur
tutore suo per fraudem occisus est
corruptis medicis qui illum cal
culi dolore consumi, ad popu
lum mentiti, dum secant occiderunt.

D Ecimus Iunius Ex libro lvi
brutus in hispania ulteriore
feliciter aduersus gallicenos pugna
uit. Dissimili euentu. M. emi
lius lepidus procos. aduersus va
cceos res gessit. Cladem similem
numantine passus est, ad exsol
uendum foederis numantini religio
ne populum mancinus, cum huius rei au
ctor fuisset, deditus numantinis
non est receptus. Lustrum a cen
soribus conditum. Censa sunt
ciuium capita cccxvii d ccxxx
iii. Fuluius flaccus vardeos in
illirico subegit. M. cossonius pre
tor in tracia cum scordiscis prospere
pugnauit. Cum bellum numantinum
vicio ducum non sine pudore
publico duraret delatus est ultro

Consules carcerati

Valentia

f. obliuio

Perfidia tutoris

Lustrum

Scipioni africano a senatu prohibitum quod
x consulatus Quo tum illi quo
propter ob legem que vetabat quemque
iterum consulem fieri non licuit,
sicut priori consulatu legibus so
luta est Bellum servile in Italia
ortum, cum opprimi a pretoribus non
potuisset et C. fulvio cons. manda
tum est Huius belli initium fuit. Eu
nus servus natione syrus, qui et
cta agrestium servorum manu et so
lutis ergastulis, iusti exercitus
numerum explevit Cleon quoque alter servus
ad lxx servorum contraxit et iun
ctis copiis adversus exercitum roma
num bellum sepe gesserunt Ex libro l

Scipio africanus numantiam vii
obsedit et corruptum licentia
luxuria quoque exercitum, ad severissimam
militare disciplinam revocavit. o
mnia deliciarum instrumenta reddidit
Duo milia scortorum a castris eiecit
militem quottidie in opere habuit et xx
xx dierum frumentum ad septenos
vallos ferre cogebat Egre propter onus
incedenti dicebat Cum gladio te
vallare scieris, vallum ferre desi
nito alio scutum parum habilem feren
amplius eum scutum iusto ferre. neque
id se reprehendere quando melius scu
to quam gladio utitur Quem mili
tem ex ordine deprendit, si Romanus
esset vitibus, si exterus virgis
cecidit Iumenta omnia ne exonera
rent militem vendidit :

Sepe adversus eruptiones ho
stium feliciter pugnavit Vaccea
obsessi liberis coniugibusque trucidatis
ipsi se interemerunt Scipi
o amplissima munera mis
sa sibi ab Antiocho rege
Sirie, cum celare alius im
peratoribus regum munera
mos esset, pro tribunali ac
cepturum esse dixit
omnia quoque ea questore accepta referre
in publicas tabulas iussit Ex his
se viris fortibus dona daturum
Cum undique numantiam obsi
dione clausisset et obsessos
fame videret urgeri, hostes
qui pabulatum exierant vetu
it occidi. quod diceret velocius eos
absumpturos frumentum quod haberent
si plures fuissent Ex libro lviii

Tiberius sempronius Gracchus tribunus plebis cum
legem agrariam ferret
adversus voluntatem senatus et eq
uestris ordinis, ne quis ex publico agro
plus quam xx iugera possideret, i
eo furore exarsit ut M. o
ctavio collega causam diverse par
tis defendenti potestate lege
lata abrogaret Se quoque et graccum
fratrem, et appium claudium soce
rum triumviros ad dividendum
agrum crearet Promulgavit
et aliam legem agrariam quasi
sibi latius agrum patefa
ceret, ut idem triumviri iudi

tatem qua publicus ager qua privatus esset. Deinde cum minus agri esset quam quod dividi posset sine offensa etiam plebis quoniam eos ad cupiditatem amplum modum sperandi incitaverat, legem se promulgaturum ostendit, ut his qui Sempronia lege agrum accipere deberent pecunia que regis Attali fuisset divideretur. Heredem autem populum Romanum reliquerat Attalus rex Pergami Eumenis filius. Tot indignitatibus commotus graviter senatus, ante omnes C. Annius cons. qui cum senatu in Gracchum perorasset raptus ab eo ad populum delatusque plebi, rursus in eum pro rostris contionatus. Cum iterum tr. pl. creari vellet Gracchus auctore P. Cornelio Nasica in capitolio ab optimatibus occisus est, ictus primum fragmentis subselliorum et inter alios qui in ea seditione occisi erant insepultus in flumen proiectus. Res preterea in Sicilia vario eventu adversus fugitivos gestas continet. Ex libro lviiii

Numantini fame coacti ipsi se per vices trucidaverunt. Captam urbem Scipio Africanus delevit et de ea triumphavit xiiii post annos Carthaginem deletam. P. Rutilius cons. in Sicilia cum fugitivis debellavit. Aristonicus Eumenis regis filius Asiam occupavit cum testamento Attali regis legata p. r. libera esse deberent. Adversus eum P. Licinius Crassus cons. cum idem pontifex maximus, quod nunquam antea factum erat, extra Italiam profectus, prelio victus et occisus est. M. Perpenna cons. victum Aristonicum in deditionem accepit. Q. Pompeius Q. Metellum censorem a quo senatu legendo preteritus erat de saxo deici iussit. Quod ne fieret ceteri tr. pl. auxilio fuerunt. Cum Carbo tr. pl. rogationem tulisset ut eundem tr. pl. quotiens vellet creare liceret, rogationem eius P. Africanus gravissima oratione dissuasit, in qua dixit Ti. Gracchum iure cesum videri. Gracchus contra suasit rogationem. Sed Scipio [illegible]. Bella inter Anthiochum Syrie et Phraaten Parthorum regem gesta nec magis quieta res Egypti referuntur. Ex libro lx

Ptolomeus Euergetes cognominatus ob nimiam

crudelitatem suis invisus, incensa
a populo regia, cum Cypron profugit
et cum sorori eius Cleopatre, quam
filia eius virgine per vim compres-
sa atque in matrimonium ducta re-
pudiaverat regnum a populo datum
esset, infensus filium quem ex illa
habebat Cypro occidit, caput quoque
eius manus et pedes matri mi-
sit. Seditiones a triumviris Fulvio
Flacco et C. Graccho et C. Papi-
rio Carbone de agro dividendo
creatis excitate, cum P. Scipio A-
fricanus adversaretur, fortis et ac
validus pridie domum se recepisset,
mortuus in cubiculo inventus est.
Suspecta fuit tamquam ei venenum
dedisset Sempronia uxor, hinc ma-
xime quod soror esset Gracchorum
cum quibus simultas Africano fuerat.
De morte tamen eius nulla questio acta.
Defuncto eo acrius seditiones trium-
virales exarsunt. C. Sempronius cos.
adversus Iapidas primo male rem
gessit, mox victoria cladem ac-
ceptam emendavit, virtute Decimi
Iunii Bruti qui Lusitaniam subege-
rat. Ex libro LX

L. Aurelius cons. bellantes Sar-
dos subegit. Fulvius Flaccus pri-
mus transalpinos Ligures do-
muit bello, missus in auxili-
um Massiliensium adversus Salavi-
os Gallos, qui fines Massili-
ensium populabantur. L. Opimius
pretor Fregellanos qui defecerant
in deditionem accepit. Fregellas
diruit. Pestilentia in Africa
ab ingenti locustarum multi-
tudine, et inde necatarum stra-
ge fuisse traditur. Lustrum a
censoribus conditum. Censa sunt
civium capita CCCXCIIII DCCXX-
VI. Gracchus Tiberii frater tri-
bunus plebis eloquentior quam frater, perni-
ciosas aliquot leges tulit,
inter quas frumentariam, ut
senis et triente frumentum plebi
daretur. Alteram legem agra-
riam quam et frater eius fuerat.
Tertiam qua equestrem ordinem
tunc cum senatu consentientem
corrumperet ut sescenti ex equi-
tibus in curiam sublegerentur. Et quia
illis temporibus CCC tantum senato-
res erant, de quibus CCC sena-
toribus admiscerentur, id est ut e-
quester ordo bis tantum virium
in senatu haberet. Et continuato
in alterum annum tribunatu le-
gibus agrariis latis efficit,
ut complures colonie in Italia
deducerentur. Et una in solo diru-
te Carthaginis, quo ipse triumvir
creatus coloniam deduxit. Pre-
terea res a Q. Metello cos.

adversus baleares gessit. continet quas greci gymnesias appellant. quia estate nudi exigunt. baleares. a teli missu appellati aut a blato herculis comite ibi relicto cum hercules ad gerionem navigaret. Motus que syrie referunt in quibus cleopatra demetrium virum suum et seleucum filium indignata quod occiso patre eius iniussu suo, dyadema sumpsisset interimit. Ex libro lxii

G. Sextius proconsul victa salluviorum gente coloniam aquas sextias condidit ob aquarum copiam e calidis frigidisque fontibus atque a nomine suo ita appellatas. Gn. domitius proconsul adversus allobrogas ad oppidum vindalium feliciter pugnavit. Quibus bellum inferendi causa fuit quod teutomotulum salluviorum regem fugientem recepissent et omni ope iuvissent. quodque eduorum agros p. r. vastassent. C. Gracchus seditioso tribunatu acto, cum aventinum quoque armata multitudine occupasset, a L. opimio cons. ex senatus consulto, vocato ad arma populo pulsus et occisus est. et cum eo fulvius flaccus consularis socius eiusdem furoris. Q. fabius maximus cons. pauli nepos, adversus allobrogas et bituitum arvernorum regem feliciter pugnavit. Ex bituiti exercitu occisa milia cxx. Ipse cum ad satisfaciendum senatum romam profectus esset, albam custodiendus datus est, quia contra pacem videbatur ut in galliam remitteretur. Decretum quoque est ut congonnetiacus filius eius comprehensus romam mitteretur. Allobroges in deditionem recepti. L. opimius accusatus apud populum a q. decio tr. pl. quod indemnatos cives in carcerem coniecisset, absolutus est. Ex libro lxiii

Q. Marcius cons. Stoenos gentem alpinam expugnavit. Micipsa numidie rex mortuus regnum tribus filiis reliquit Adherbali et hiempsali et Iugurthe fratris filio quem adoptaverat. L. cecilius metellus dalmatas subegit. Iugurtha hiempsalem fratrem petiit bello quem victum occidit. Adherbalem regno expulit. Is a senatu restitutus. L. domitius metellus. Gn. domitius enobarbus censores duos et xxx. senatu moverunt. Preterea motus syrie regnum que continet. Ex libro lx

C. Porcius cons. in Thracia
male adversus Scor-
Lustrum discos pugnavit. Lustrum a censo-
ribus conditum. Censa sunt civi-
um capita CCCXCIIII.CCCXXXVI.
Emilia, Licinia, Marcia vesta-
les virgines incesti dampnate sunt.
Quod quidem incestum quemadmodum et com-
missum et deprehensum et vindicatum
sit refert. Cimbri gens vaga
populabundi in Illiricum venerunt;
ab his Papirius Carbo cons. cum
exercitu fusus est. Livius Drusus cons.
adversus Scordiscos gentem a Gal-
lis oriundam in Tracia felici-
ter pugnavit. Ex libro LXV

Adherbal bello petitus ab
Jugurta et in oppido Cirta
obsessus contra denunciationem sena-
tus ab eo occisus est, et ob hoc bel-
lum Jugurte indictum. Quod cum Cal-
phurnius Bestia cons. gerere iussus
pacem cum Jugurta iniussu populi et
senatus fecit, Jugurta fide publica
evocatus ad indicandos auctores
consiliorum suorum, quod multos pe-
cunia in senatu corrupisse dice-
batur, Romam venit. Et propter cedem
admissam in regulum quendam
nomine Massimam, qui regnum eius
populo Romano invisi affectabat, ro-
me interfectum, cum periclitaretur causam
capitis dicere, clam profugit. Et

exiens urbe fertur dixisse
o urbem venalem et cito pe-
rituram, si emptorem invene-
rit. Aurelius Postumius lega-
tus infeliciter prelio adversus Jugur-
tam gesto, pacem quoque adiecit
ignominiosam, quam non esse servan-
dam senatus censuit. Ex libro

Q. Cecilius LXVI
Q. Metello cons. duobus
preliis Jugurtam fudit, totamque
Numidiam vastavit. M. Junius
Sillanus cons. adversus Cimbros
infeliciter pugnavit. Legatis Cim-
brorum sedem et agros in quibus
consisterent postulantibus, sena-
tus negavit. M. Minutius pro-
cons. adversus Tracas prospere
pugnavit. L. Cassius cons.
a Tigurinis Gallis pago Helve-
tiorum, qui a civitate seces-
serant, in finibus Allobrogum
cum exercitu cesus est. Milites
qui ex ea cede superaverant ob-
sidibus datis et dimidia re-
rum omnium parte ut incolumes
dimitterentur cum hostibus pa-
cti sunt. Jugurta pulsus
a Gaio Mario Numidia cum
auxilio Bochi Maurorum re-
gis adiutus esset. Et cesis
prelio Bochi quoque copiis, no-
lente Boccho bellum infeli-
citer susceptum diutius sustine-
re noluit. Vincta ab eo
et Mario tradita est. In q

re praecipua opera L. Cornelii Sille quaestoris C. Marii fuit.

Aurelius Ex libro lxvii

M. Aurelius Scaurus legatus consulis a Cimbris fuso exercitu captus est. Et cum in consilium ab his advocatus deterreret eos ne Alpes transirent Italiam petituri, eo quod diceret Romanos vinci non posse, a Boiorige feroci iuvene occisus est. Ab isdem hostibus Cn. Mallius consul et Q. Servilius Caepio proconsul victi proelio castris quoque binis exuti sunt. Militum milia lxxx occisa, calonum et lixarum xl secundum Arausionem. Caepionis, cuius temeritate clades accepta erat, damnati bona publicata sunt, primi post regem Tarquinium, imperiumque ei abrogatum. In triumpho C. Marii ducti ante currum eius Iugurtha cum duobus filiis et in carcere necatus est. Marius triumphali veste in senatum venit, quod nemo ante eum fecerat. Ei propter metum Cimbrici belli continuatus per complures annos consulatus est. Consulatu secundo et tertio absens consul creatus quartum consulatum dissimulanter captans consecutus est. Cn. Domitius pontifex maximus populi suffragio creatus est. Cimbri vastatis omnibus quae inter Rhodanum et Pyreneum sunt per saltum in Hispaniam transgressi, ibique multa loca populati a Celtiberis fugati sunt, reversique in Galliam in bellicosos se Teutonis iunxerunt.

Ex libro lxviii

M. Antonius praetor in Ciliciam maritimos praedones id est piratas persecutus est. C. Marius consul summa vi oppugnata a Theutonis et Ambronibus castra defendit. Duobus deinde proeliis circa Aquas Sextias eos hostes delevit. In quibus caesa traduntur hostium cc milia, capta xc. Marius absens quintum consul creatus est. Triumphum oblatum donec et Cimbros vinceret distulit. Cimbri cum repulso ab Alpibus fugatoque Q. Catulo proconsule, qui fauces Alpium obsidebat ad flumen Athesim castellum editum insedit, relinqueret, quod virtute sua explicata fugientem proconsulem exercitumque consecuta est, in Italiam traiecissent, iunctis eiusdem Catuli et C. Marii exercitibus proelio victi sunt. In quo caesa dicuntur hostium cxl, capta lx. Marius totius civitatis consensu exceptus pro duobus triumphis qui offerebantur uno contentus fuit. Primores civitatis, qui ei aliquamdiu ut novo homini ad tantos honores evecto inviderant, conservatam ab eo rem publicam fatebantur. Publicius Malleolus matre occisa primus in culleo insutus in mare praecipitatus est. Ancilia cum strepitu mota esse ante Cimbricum bellum refertur. Bella praeterea inter Syrie reges gesta continet.

Ex libro lxix

L. Apuleius Saturninus adiuvante C. Mario et per milites occiso A. Nunnio competitore tribunus plebis per vim creatus, non

minus violenter tribunatum quam petierat
gessit. et cum legem agrariam per vim
tulisset metello numidico quod in eam
non iuraverat diem dixit. Qui cum a
bonis civibus defenderetur ne causa dimi-
cationis esset in exilium voluntarium rho-
dum profectus est. ibique audiendo et le-
gendo magnos viros avocabatur.
Profecto C. marius seditionis auctor
qui sextum consulatum per tribus sparsa emerat
aqua et igni interdixit. Idem apule-
ius saturninus tr. pl. C. memmium
candidatum consulatus quoniam adversarium
eius actionibus suis timebat occidit.
Ob has res concitato senatu in cuius cau-
sam et C. marius homo varii et mu-
tabilis ingenii consiliique semper secundum
fortunam transierat oppressus armis
cum glaucia pretore et aliis eiusdem
furoris bello quodam interfectus est.
Q. cecilius metellus ab exilio
ingenti totius civitatis favore redu-
ctus est. M. aquilius proconsul in sicilia bel-
lum servile incitatum confecit.

Ex libro LXX

Cum M. aquilius de pecu-
niis repetundis causam diceret ipse
iudices rogare noluit. M. Anto-
nius qui pro eo perorabat tunicam a pe-
ctore eius discidit ut honestas ci-
catrices ostenderet. Indubitate abso-
luta est. Cicero eius rei solus au-
ctor. T. didius proconsul adversus celtiberos
feliciter pugnavit. ptholomeus cyre-
narum rex cui cognomen apion
fuit mortuus heredem populum romanum
reliquit et eius regni civitates
senatus liberas esse iussit. Ari-
obarzanes in regnum cappado-
cie a L. cornelio silla redu-
ctus est. Parthorum legati a rege
Arsace missi venerunt ad sillam
ut amicitiam populi romani peterent. P. ruti- P. Rutilius
lius vir summe innocentie quoniam le-
gatus Q. mucii proconsul a publica-
norum iniuriis asiam defenderat, in-
visus equestri ordini penes quem iu-
dicia erant repetundarum dampnatus
in exilium missus est. C. sentius pre-
tor adversus thraces infeliciter pu-
gnavit. Senatus cum impotentiam eque-
stris ordinis in iudiciis exercendis
ferre nollet omni vi niti cepit ut ad
se iudicia transferret. sustinente cau-
sam eius M. livio druso tr.
pl. qui ut vires sibi acquireret per-
niciosa spe largitionis plebem
concitavit. Preterea motus sirie re-
gum continet.

Ex libro LXXI

M. livius drusus tr. pl. quo
maioribus viribus senatus
causam susceptam tueretur socios itali-
cos populos spe civitatis romane so-
licitavit. His adiuvantibus per vim
legibus agrariis frumentariis
latis iudiciariam quoque pertulit
ut equa parte iudicia penes se-
natum et equestrem ordinem essent.
Cum deinde promissa sociis civitas
prestari non posset irati itali
defectionem agitare ceperunt. Eorum

coitus coniurationes et orationes in consiliis principum referuntur. Propter que Livius Drusus invisus et senatui factus velut socialis belli auctor, incertum a quo occisus est. Ex libro lxxii

Italici populi defecerunt. Picentes, Vestini, Marsi, Peligni, Marrucini, Samnites, Lucani. Initio belli a Picentibus moto, Q. Servilius proconsul in oppido Asculo cum omnibus civibus Romanis qui in eo oppido erant occisus est. Saga populus sumpsit. Servius Galba a Lucanis comprehensus unius femine opera, ad quam devertebatur, captivitate erepta est. Esernia et Alba colonie ab Italicis obsesse sunt. Auxilia deinde Latini nominis externarum gentium missa populo Romano et expeditiones invicem expugnationesque urbium referuntur. Ex libro lxxiii

Iulius Cesar consul male adversus Samnites pugnavit. Nola colonia in potestatem Samnitium venit cum L. Postumio pretore, qui ab his interfectus est. Complures populi ad hostes defecerunt. Cum P. Rutilius consul parum prospere adversus Marsos pugnasset et in eo prelio cecidisset, C. Marius legatus eius meliore eventu cum hostibus conflixit. Sex. Sulpicius Pelignos prelio fudit. Q. Cepio legatus Rutilii cum obsessus prospere in hostes irrupisset et ob eum successum equatum ei cum C. Mario esset imperium, temerarius factus et circumventus insidiis fuso exercitu cecidit. L. Iulius Cesar consul feliciter adversus Samnites pugnavit. Ob eam victoriam Rome saga posita sunt. Et ut varia belli fortuna esset, Esernia colonia cum M. Marcello in potestatem Samnitium venit. Sed et C. Marius prelio Marsos fudit, Hirio Asinio pretore Marrucinorum occiso. C. Celius in Gallia transalpina Salluvios rebellantes vicit. Ex libro lxxiiii

Cn. Pompeius Picentes prelio fudit. Obsedit. Propter quam victoriam Rome pretexte et alia magistratuum insignia sumpta sunt. C. Marius cum Marsis dubio eventu pugnavit. Libertini tunc primum militare ceperunt. Aulus Plotius legatus Umbros, L. Porcius pretor Marsos, cum utrique populi defecissent, prelio vicerunt. Nicomedes in Bithyniam, Ariobarzanes in Cappadocie regnum reducti sunt. Cn. Pompeius consul Marsos acie vicit. Cum ere alieno pressa esset civitas, A. Sempronius Asellio pretor, quoniam secundum debitores ius dicebat, ab his qui fenerabant in foro occisus est. Preterea incursiones Thracum in Macedoniam populationesque continet. Ex libro lxxv

Aulus Postumius Albinus legatus cum classi preesset, infamis crimine proditionis ab exercitu suo interfectus est. L. Cornelius Silla legatus Samnites prelio vicit et bina castra eorum expugnavit. Cn. Pompeius Vestinos in deditionem accepit. L. Porcius consul

rebus prospere gestis fusis que aliquociens mar-
sis dum castra eorum expugnat cecidit
Ea res hostibus victoriam eius prelii
dedit. Cosconius et lucanus sam-
tes acie vicerunt Marium egnatium
nobilissimum hostium ducem occide-
runt compluraque oppida in deditionem
acceperunt. L. sulla hirpinos domu-
it samnites pluribus preliis fudit aliquot
populos recepit quantas que raro consules a-
lias ante consulatum rebus gestis ad
petendum consulatum romam est profectus

Aurelia gra Ex libro lxxvj

A-binius legatus rebus adversus
lucanos prospere gestis et plurimis
oppidis expugnatis in obsidione ho-
stium castrorum cecidit. Sulpitius le-
gatus marrucinos cecidit totam que eam
regionem recepit. Cn. pompeius procos.
vestinos et pelignos in deditionem ac-
cepit. Marsi quoque a L. cinna et cecilio
pio legatis aliquot preliis fracti pe-
tere pacem ceperunt. Asculum a Cn.
pompeio captum est. Cesis et a ma-
merco emilio legato italicis silo
poppedius dux marsorum auctor eius
rei in prelio cecidit. Ariobarzanes
cappadocie, Nicomedes bithinie re-
gno a mithridate ponti rege pulsi
sunt. preterea incursiones tracum in ma-
cedonia populationes que continet

Cum p. sulpitius Ex libro lxxvij
tribunus plebis auctore C. mario
perniciosas leges promulgasset ut ex-
ules revocaret et novi cives
libertini que distribuerentur et ut C.
marius adversus mithridatem ponti
regem dux crearetur et adversantibus
consulibus q. pompeio et l. sulle
vim intulisset occiso q. pompeio
consulis filio genero sulle. L. sulla
cos. cum exercitu in urbem venit et ad-
versus factionem sulpitii et marii in
ipsa urbe pugnavit eam que expulit
ex quibus xij a senatu hostes inter
quos C. marius pater et filius iudicati
sunt. p. sulpitius cum in quadam villa
lateret indicio servi sui retractus occi-
sus est. Servus ut premium promissum
indici haberet manumissus et ob sce- Iuste
lus proditi domini de saxo deiectus est
C. marius filius in africam traiecit. C.
marius pater cum in paludibus minturnen-
sium lateret extractus est ab oppida-
nis et cum missus ad eum occidendum
servus natione gallus maiestate
tanti viri perterritus recessisset impositus
publice navi delatus est in africam
L. sulla civitatis statum ordinavit
exin colonias deduxit. q. pompe-
ius cos. ad accipiendum a Cn. pom-
peio procos. exercitum profectus consilio eius
occisus est. Mithridates ponti rex bi-
thinia et cappadocia occupatis expulso
aquilio legato frigiam provinciam populi romani cum ingenti
exercitu intravit. Ex libro lxxviij

Mithridates asiam occupavit
Q. oppium procos. item aquilium
legatum in vincula coniecit iussu que
eius quidquid civium romanorum in asia
fuit uno die trucidatum est. Urbem

rhodii qui soli in fide permanserant oppugnavit et aliquot preliis navalibus victus recessit. Archelaus prefectus regium in greciam cum exercitu venit Athenas occupavit. preterea ceterarum urbium insularumque alias ad mitridatem, alias ad p. r. civitates suas trahentibus continet. Ex

Cornelius libro lxxix

L. Cinna cum perniciosas leges per vim atque arma ferret pulsus urbe a Cn. Octavio collega cum sex tribunis pl. imperioque ei abrogato corruptum Ap. Claudii exercitum in potestatem suam redegit et bellum urbi intulit accersito C. Mario ex Africa cum aliis exulibus, in quo bello duo fratres, alter ex Pompei exercitu, alter ex Cinne ignorantes concurrerunt. et cum victor spoliaret occisum, agnito fratre ingenti lamentatione edita, rogo ei extructo ipse se super rogum transfodit et eodem igne consumptus est. Et cum opprimi inter initia potuissent Cn. Pompei fraude, qui utramque partem fovendo vires Cinne dedit nec nisi profligatis optimatium rebus auxilium tulit, et consulis segnitia confirmati, Cinna et Marius quattuor exercitibus, ex quibus duo Q. Sertorio et Carboni dati sunt, urbem circumsederunt. hostiam coloniam expugnaverunt et crudeliter diripuerunt. Ex libro lxxx°

Italicis populis a senatu civitas data est. Samnites qui soli arma recipiebant Cinne et Mario se coniunxerunt. ab hiis Plancius cum exercitu cesus est. Cinna et Marius cum Carbone et Sertorio Ianiculum oppugnaverunt et fugati ab Octavio consule recesserunt. Marius Antium et Ariciam et Lanuvium colonias expugnavit. Cum nulla spes esset optimatibus resistendi propter segnitiam et perfidiam ducum et militum, qui corrupti aut pugnare nolebant aut in diversas partes transibant, Cinna et Marius in urbem recepti sunt qui velut captam eam cedibus et rapinis vastaverunt. Cn. Octavio consule occiso et omnibus adverse partis nobilibus trucidatis, inter quos M. Antonio eloquentissimo viro et C. et L. Cesare, quorum capita in rostris posita sunt. Crassus filius ab equitibus Fimbrie occisus est, pater Crassus ne quid indignum virtute sua pateretur gladio se transfixit. (Se occidit) Et absque ulla comitia consules in sequentem annum se ipsos renunciaverunt, eodemque die quo magistratum inierat Marius Sextum Licinium senatorem de saxo deici iussit. (Mors Marii) Editisque plurimis sceleribus idibus Ianuarii decessit, vir cuius si examinentur cum virtutibus vitia, haud facile sit dictu utrum bello melior an pace perniciosior fuit. adeo quam rem p. armatus servavit, eam primo togatus omni genere fraudis, postremo armis hostiliter evertit.

L. Silla Athenas Ex lxxxi

quas Archelaus prefectus Mitridatis occupaverat, circumsedens et cum magno labore expugnavit, urbi lib[ertatem]

tate et qui habuerat redditis exigua
qui sola in asia in fide manserat summa
parte adversus mithridatem defensa est provin-
cia eius in macedonia continet. Ex libro
Sylla copias regis que ma- lxxxii
cedonia occupata in thessaliam
venerant prelio vicit cesis hostium et
et castellis expugnatis. Renovato de-
inde bello iterum exercitum regis fudit
ac delevit. Archelaus cum classe
regia sille se tradidit. L. Valerius
Flaccus consul collega cinne missus ut
sille succederet propter avariciam invisus
Auaricia exercitui suo a G. fimbria legato ipsius
ultime audacie homine occisus est et
imperium ad fimbriam translatum. Preterea
expugnate in asia urbes a mithridate
et crudeliter direpta provincia et incursi-
ones thracum in macedoniam referun-
tur. Ex libro lxxxiii
Flavius fimbria in asia fusis prelio
aliquot prefectis mithridatis urbe pergama
mum cepit obsessumque regem non
multum abfuit quin caperet. urbem Ili-
um que se potestati sille reservabat ex-
pugnavit ac delevit et magnam partem
asie recepit. Sylla compluribus preliis
thracas cecidit. L. cinna et G. pa-
pirius carbo a se ipsis consules per bien-
nium facti bellum contra sillam pararent
effectum est per lucium valerium flaccum
principem senatus qui orationem in senatu
habuit et per eos qui concordie studebant
ut legati ad sillam de pace mit-
terentur. Cinna ab exercitu suo quem in-
vitum cogebat naves conscendere et ad-
versus sillam proficisci interfectus est.
Consulatum carbo solus gessit. Syl-
la cum in asiam venisset pacem cum
mithridate fecit ita ut is rederet pro-
vincias asiam bithyniam cappado-
ciam. Fimbria deserta ab exercitu qui
ad sillam transierat ipse se percussit
impetravitque de servo suo prebere cervi-
cem ut se occideret. Ex libro
Sylla legatis qui a senatu lxxxiiii
missi erant futurum se in potestate
senatus respondit si cives qui pulsi a
cinna ad se confugerant restituerentur.
Que conditio cum iusta senatui
videretur per carbonem factionemque
eius cui bellum videbatur utilius
ne conveniret effectum est. Idem cum
ab omnibus italie oppidis colo-
nis [?] carbo exigere vellet ut fide
eorum contra sillam obligaret consensu
senatus prohibita est. Novis ci-
vibus senatus consulto suffragium da-
tum est. Q. metellus pius qui
partes optimatum secutus erat
cum in africa bellum moliretur a G.
fabio pretore pulsus est. senatus consul-
tumque per factionem carbonis et
marianarum partium factum est ut
omnes ubique exercitus dimitterentur. Liber-
tini in v et xxx tribus distributi
sunt. Preterea belli apparatum qui contra
sillam excitabatur continet. Ex li-
Sylla in italiam bro lxxxv
cum exercitu traiecit. missisque
legatis qui de pace agerent et

ab cos. Gn. Norbano violatis eun-
dem Norbanum proelio vicit. Et cum L.
Scipionis alterius cos. cum quo per omnia
id egerat pacem iungere, nec potue-
rat, castra oppugnaturus esset, universus exer-
citus consulis sollicitatus per emissarios a
Sulla milites signa ad Sullam transtu-
lit. Scipio cum occidi posset, dimissus
est. Gn. Pompeius, Gn. Pompei eius (margin: Gn. Pompe-ius)
qui Esculum ceperat filius, conscripto vo-
luntariorum exercitu cum tribus legionibus
ad Sullam veniat, ad quem se no-
bilitas omnis conferebat, ita ut deser-
ta urbe ad castra veniretur. Preterea
expeditiones per totam Italiam utriusque
partis ducum referuntur. Ex li-
bro lxxxvi

Cum C. Marius C.
Marii filius cos. ante annos
xx per vim creatus esset. C. Fabius in
Africa propter crudelitatem et avaritiam
suam in pretorio suo vivus exustus
est. L. Philippus legatus Sulle, Sar-
diniam Q. Antonio pretore pulso et
occiso occupavit. Sulla cum Itali-
cis populis, ne timeretur ab his velut
erepturus civitatem et suffragii ius (margin: Callide)
nuper datum, fedus percussit. Idemque
ex fiducia iam certe victorie, litigato-
res a quibus adibatur vadimonia
Roma deferre iussit, cum a par-
te diversa urbs adhuc teneretur.
L. Damasippus pretor ex volun-
tate C. Marii consulis, cum sena-
tum contraxisset, omnem que in urbe erat
nobilitatem trucidavit. Ex cuius nume-
ro Q. Mutius Scevola pontifex ma-
ximus fugiens in vestibulo edis Ve-
ste occisus est. Preterea bellum a L.

Murena adversus Mitridatem in Asia
gestum continet. Ex libro lxxxvii

Sulla C. Marium, exercitu eius fu-
so deletoque ad Sacriportum, in op-
pido Preneste obsedit. Urbem Romam
ex inimicorum manibus recepit. Marium
erumpere temptantem repulit. Preterea res
a legatis eius eadem utrique fortuna partium
gestas continet. Ex libro lxxxviii

Sulla Carbone cum exercitu ad Clu-
sium ad Faventiam Fidentiamque ce-
so Italia expulit, cum Samnitibus qui
soli ex Italicis populis nondum arma po-
suerant iuxta urbem Romanam ante Colli-
nam debellavit. Recuperata re p. pul-
cherrimam victoriam crudelitate quanta in nullo
hominum fuit inquinavit. VIII milia dedi-
torum in villa publica trucidavit. Ta-
bulam proscriptionis posuit. Urbem ac totam
Italiam cedibus replevit. Inter quas omnes Pre-
nestinos inermes occidi iussit. Ma-
rium senatorii ordinis virum cruribus
brachiisque fractis, auribus presectis et oculis
effossis necavit. C. Marius Preneste
obsessus a Lucretio Afella Sillane
partis viro cum per cuniculum captaret
evadere, septum exercitu, mortem conscivit.
Id est in ipso cuniculo cum sentiret se evadere
non posse, cum Thelesino fuge comite
stricto utrimque gladio concurrit. Quem cum oc-
cidisset, ipse saucius impetravit a servo ut se
occideret. Ex libro lxxxix

M. Brutum Gn. Papirio Carbone
qui Corciram appulerat mis-
sus nave piscatoria, Libeum ut ex-
ploraret an ibi Pompeius esset, et cir-
cumventus navibus quas Pompeius miserat, ipse

mucrone ipso ad [illegible] cum
ex corporis [illegible] Gn. Pompeius
in Siciliam cum imperio a senatu missus Gn.
Carbonem qui flens muliebriter mortem tu
lit captum occidit. Silla dictator fac
tus quod nemo umquam fecerat cum fascibus xxiiii
processit. Legem novam tulit ... tribunorum plebis potestatem minuit et om
ne ius legum ferendarum ademit. Pontificum
augurum que collegium ampliavit ut es
sent xv. Senatum ex equestri ordine sup
plevit. Proscriptorum liberis ius petendorum
honorum eripuit et bona eorum ven
didit ex quibus plurima primo rapuit. Re
dactum est sexiens miliens. Quintum
Lucretium Ofellam adversus volun
tatem suam consulatum petentem ius
sit occidi in foro. Et cum hoc indigne
ferret populus Romanus contione advocata se
iussisse dixit. Gn. Pompeius in Africa
Gn. Domitium proscriptum et Hiarbam regem
Numidie bellum molientes victos
occidit. Et iiii et xx annos natus ad
huc eques Romanus quod nulli contigerat ex Af
rica triumphavit. Gaius Norbanus consularis
proscriptus in urbe Rhodo cum comprehenderetur ipse
se occidit. Mutilus unus ex proscriptis clam
capite adoperto ad posticum edium Ba
stie uxoris cum accessisset admissus non
est quia illum proscriptum diceret. Itaque se ipse trans
fodit et sanguine suo fores uxoris respersit. Sil
la Nolam in Samnio recepit. xlvii le
giones in agros captos deduxit et eos his
divisit. Volteras quod oppidum ad
huc in armis erat obsessum in deditionem
accepit. Mitilene quoque in Asia que sola

urbs post victum Mitridatem arma retinebat
expugnate dirute que sunt. Ex libro
lxxxx
Silla decessit. Honos
que ei a senatu habitus est ut in
campo Martio sepeliretur. M. Lepidus
cum acta Sille temptaret rescindere bellum
excitavit. A Q. Catulo collega Italia
depulsus est et in Sardinia frustra bel
lum molitus periit. M. Brutus qui Cisalpinam
Galliam obtinebat a Gn. Pompeio oc
cisus est. Q. Sertorius proscriptus in ulteriore
Hispania ingens bellum excitavit. L.
Manlius proconsul et M. Domitius legatus ab
Hirtuleio questore prelio victi sunt. Prete
rea a P. Servilio proconsule adversus Cilicas ge
sta res continet. Ex libro lxxxxi
Gn. Pompeius cum adhuc eques esset cum
imperio consulari adversus Sertorium
missus est. Sertorius aliquot urbes ex
pugnavit. Plurimas que civitates in potesta
te suam redegit. Appius Claudius
proconsul Thracas pluribus preliis vicit.
Q. Metellus proconsul L. Hirtuleium que
storem Sertorii cum exercitu cecidit. Ex
libro lxxxxii
Gn. Pompeius dubio
eventu cum Sertorio pugnavit ita
ut singula ex utraque parte cornua vice
rint. Q. Metellus Sertorium et Perpernam
cum duobus exercitibus prelio fudit. Cuius
victorie partem cupiens ferre Pompe
ius parum prospere pugnavit. Obsessa
deinde Clunia Sertorius assiduis
eruptionibus non leviora damna
obsidentibus intulit. Preterea a C. Curio
ne proconsule in Thracia res gestas adversus
Dardanos. Et Sertorii multa crude
lia in suos facta continet. Qui plurimos ex
amicis et secum proscriptis crimine proditionis

Iusticia Sille

Superbe

Tempna uxor

Domi Nole

Mitilene capta

insulatos occidit. Ex lib° lxxxxiii

P. Servilius procos in Cilicia Isauros domuit et aliquot urbes piratarum expugnavit. Nicomedes Bithinie rex p. r. fecit heredem regnumque eius in provinciam redactum est. Mithridates federe cum Sertorio icto bellum p. r. intulit. Apparatus deinde regiarum copiarum pedestrium navaliumque et occupata Bithinia. M. Aurelius Cotta cos. ad Calcedonam prelio a rege victus. Res que a Pompeio et Metello adversus Sertorium, qui omnibus belli militieque artibus par fuit, et ab obsidione Calaguritani oppidi depulsos coegit diversas regiones petere, Metellum ulteriorem Hispaniam, Pompeium Galliam.

L. Licinius Ex lib° lxxxxiiii

L. Lucullus cos. adversus Mithridatem equestribus preliis feliciter pugnavit et aliquas expeditiones prosperas fecit, postea retes que pugnam milites a seditione inhibuit. Deiotarus Gallogrecie tetrarches prefectos Mithridatis bellum in Frigia moventes cecidit. Preterea res a Gn. Pompeio in Hispania contra Sertorium prospere gestas continet. Ex lib° lxxxxv

C. Curio cos. Dardanos in Thracia domuit. lxxiiii gladiatores Capue ex ludo Lentuli profugerunt et congregata fugitivorum ergastulorumque multitudine Crixo et Spartaco ducibus bello excitato Claudium Pulcrum legatum et P. Varenium pretorem prelio vicerunt. L. Lucullus procos. ad Cizicum urbem exercitum Mithridatis fame ferroque delevit. Pulsoque Bithinia rege variis belli ac naufragiorum casibus fractum coegit Pontum profugere. Ex lib° lxxxxvi

Q. Arrius pretor Crixum fugitivorum ducem cum xx hominum cecidit. Gn. Lentulus consul male adversus Spartacum pugnavit. Ab eodem cos. L. Gellius et Q. Arrius pretor acie victi sunt. Sertorius a M. Antonio et M. Perpenna et aliis coniuratis in convivio interfectus est octavo ducatus sui anno, magnus dux et adversus duos imperatores Pompeium et Metellum vel frequentius victor, ad ultimum et sevus et prodigus. Imperium partium ad Marcum translatum, quem Gn. Pompeius victum captumque interfecit ac recepit Hispanias decimo fere anno quam ceptum erat bellum. C. Cassius procos. et Gn. Manlius pretor male adversus Spartacum pugnaverunt, idque bellum M. Crasso pretori mandatum est. Ex lib° lxxxxvii

M. Crassus pretor primum cum parte fugitivorum que ex Gallis Germanisque constabat feliciter pugnavit, cesis hostium xxxv milibus et ducibus eorum cesis et Ganico. Cum Spartaco dein bellavit, cesis cum eo lx m. Antonius pretor bellum adversus Cretenses parum prospere gestum morte sua finivit. M. Lucullus procos. Thraces subegit. L. Lucullus in Ponto adversus Mithridatem feliciter pugnavit, cesis hostium amplius quam lx m. Crassus et Gn. Pompeius consules facti sunt. Pompeius ante questuram gereret ex equite Romano. Tribuniciam potestatem restituerunt. Iudicia quoque per M. Aurelium Cottam pretorem ad equites Romanos translata sunt. Mithridates desperatione rerum suarum co-

ad tigranem armenie regem confugit

Machares Ex libro lxxxxviii
Mitridatis filius bossori rex a L.
lucullo in amiciciam receptus est. Gn. lentulus
et L. gellius censores asperam censuram ege-
runt. iiii et lx e senatu motis a quibus lu-
stro condito censa sunt civium capita dccc m.
L. licinius metellus pretor in sicilia adversus
piratas prospere rem gessit. Templum
iovis in capitolio quod incendio consum-
ptum erat refectum dedicatum a Q. catulo de-
dicatum est. L. lucullus in armenia mi-
tridatem et tigranem et ingentes utriusque
regis copias pluribus preliis fudit. Q.
metellus proconsul bello adversus cretenses man-
dato cydoniam urbem obsedit. G. tri-
arius legatus luculli adversus mitridatem
parum prospere pugnavit. lucullum ne perse-
queretur mitridatem ac tigranem summamque vi-
ctorie imponeret seditio militum tenuit
qui sequi nolebant, quia legiones valiane
impleta a se stipendia dicentes lu-
cullum reliquerunt Ex libro lxxxxix

Q. metellus proconsul Gnoson et li-
ctum et cydoniam et alias plurimas
urbes expugnavit. L. roscius tribunus plebis le-
gem tulit ut equitibus romanis in theatro x-
iiii gradus proximi assignarentur. Gn. pompe-
ius lege ad populum lata persequi piratas
iussus qui commercium annone intercluserat
intra xl diem toto mari eos expulit
bello cum eis in cilicia confecto ac-
ceptis in deditionem piratis agros et ur-
bes dedit. Preterea res gestas a Q.
metello adversus cretenses continet et e-
pistolas metelli et Gn. pompei invicem
missas. queritur Q. metellus gloriam si-
bi rerum a se gestarum a pompeio pre-
reptam qui in cretam miserit legatum suum ad
accipiendas urbium deditiones. pompeius
rationem reddit hoc se facere debuisse

C. Manilius Ex libro 100
tribunus plebis magna indignatione nobi-
litatis legem tulit ut pompeio mitrida-
tici bellum mandaretur. Contio eius
bona. Q. metellus perdomitis cretensibus li-
bere in id tempus insule leges dedit.
Gn. pompeius ad gerendum bellum ad-
versus mitridatem profectus cum rege par-
thorum phraate amiciciam renovavit.
equestri prelio mitridatem vicit preterea
bellum inter phraatem parthorum regem et
tigranem patrem et filium gestum continet Ex
libro ci

Gn. pompeius mitridatem
nocturno prelio victum coegit bos-
foron profugere. Tigranem in deditionem
accepit atque ademptis syria, fenice,
cilicia, regnum armenie restituit. Co-
niuratio eorum qui in petitione consulatus
ambitus damnati erant, facta de inter-
ficiendis consulibus, oppressa est. Gn.
pompeius cum mitridatem persequeretur in
ultimas ignotasque gentes penetravit. hi-
beros albanosque qui transitum non da-
bant prelio vicit. preterea fugam mitrida-
tis per cholchos et heniochos et res
ab eo in bosforo gestas continet

Gn. pompeius Ex libro cii
in provincie formam pontum rede-
git. farnaces filius mitridatis
bellum patri intulit. Ab eo mitrida-
tes obsessus in regia cum veneno
sumpto parum profecisset ad mortem
a milite gallo nomine bituito
a quo ut adiuvaret se petierat
interfectus est. Gn. pompeius iudeos
subegit. fanum eorum hiero-

solima inuiolatum an id tempus cep
it. Catilina bis repulsam i petitio
ne consulatus passus, cum lentulo pre
tore, & cethego & pluribus aliis coniu
rat de cede consulum & senatus,
incendiis urbis, & opprimenda re
p. Exercitu etiam i etruria comparato
Ea coniuratio industria m. tullii ciceronis
eruta e. Catilina urbe pulso
de reliquis coniuratis supplicium su
mptum est. Ex libro c iii

Catilina a C. Antonio pro
consule exercitu cesus e. p. clodius
accusatus quod i habitu mulieris i sa
crum i quo virorum mittere nefas e,
& misisset & uxorem metelli pon
tificis stuprasset, absolutus e. Gn.
pontinius pretor allobroges qui rebel
lauerant ad solonem domuit
p. clodius ad plebem transiit. G.
cesar lusitanos subegit. eo tempore con
sulatus candidatus & captante r p
inuadere conspiratio inter tres ciui
tatis principes facta e Gn. pompe
ii. m. crassi. G. Cesaris. leges
agrarie a se consule & magistro
tumultu inuito senatu, & altero con
sule bibulo late sunt. G. antonius
pro consul i macedonia non prospere rem
gessit. M. cicero lege a p. clo
dio tr. pl. lata quod indempnatos
ciues necauisset, i exilium missus
i prouinciam Galliam profectus he
luetios gentem uagam domuit,
que sedem querens per prouinciam cesa
ris narbonem, iter facere uolebat.
Postea situm Gallie continet
Pompeius de rebus mitridatis

magne & tigranis filio triumphauit. magnus
et alter Gaius consulatus e. Ex libro
c iiii

Prima pars libri situm germanie
moresque continet. G. cesar cum ad
versus germanos, qui ariouisto duce i gal
liam transcenderant, exercitum duceret, rogatus
ab eduis & sequanis quorum ager possidere
batur, trepidationem militum propter metum no
vorum hostium ortam, allocutione exercitus i
hibuit. & victos prelio germanos gallia
expulit. M. Cicero pompeio inter alios
enitente, & T. annio milone tr. pl
ingenti gaudio senatus ac totius urbis
ab exilio reuocatus e. Gn. pompeio
per quinquennium annone cura mandata
e. Cesar ambianos suessiones vir
omanduos. atrebates. belgarum populos
quorum ingens multitudo erat, prelio victos
in deditionem accepit. ac deinde contra neruios
unam ex his ciuitatibus cum magno discrimine
pugnauit eamque gentem deleuit, que bellum
gessit donec ex lx milibus armatorum ccc superessent
ex sexcentis senatoribus tres tantum euade
rent. lege lata de redigenda in provin
ciae formam Cypro & publicanda re
gia pecunia. M. Catoni administratio
eius rei mandata est. Ptholomeus e
gipti rex ob iniurias quas patiebatur
a suis, relicto regno roma uenit. G. ce
sar venetos gentem occeano iunctam
nauali prelio vicit, preterea res a le
gatis eius eadem fortuna gestas continet.
c v

Cum G. Catonis tr. pl. intercessi
onibus comitia tollerentur. sena
tus vestem mutauit. M. cato i petitione
pretorie, prelato vatinio, repulsam tulit.
Idem cum legem impediret qua prouincie

Laus victorie ab exilio

Venetos alios

Senatus vestem mutauit

M. cato

[illegible] in quinque mi populo [illegible]
me Crasso siria & pthicu bellu
dabant̃ a G trebonio tr. pl
legis autore, in vmilia duitius
e Aurelius gabinius pos p tho
lomeu reduxit in regnu egi
pti. eiecto Archelao quē sibi
regem asciuiant Cesar victis
gmanis i gallia reñs, rhe
nu transcendit & p'ximā par
tem gmanie domuit. Ac de
inde occeano i britaniam p
paru p'spe tempestatibus aduersis
traiecit iterū paru felicius
magis qz hostiu multitudine tera
aliquā parte insule in potesta
tem redegit Ex libro c vi

Iulia ce filia pompei v
xor decessit. honor qz ei
a populo habitus est ut in campo
marcio sepeliretur Gallorū
aliquot ppl Ambiorige duce
eburnoz defecerūt a quibus
cotta & tigorz legati cesaris cir
cumventi insidiis cum exercitu cui
preerat, cesi sunt. Et cu aliarū
q3 regionū castra, expugnata
magno labore defensa essēt
int' que eius qui intreboris p
exercitū. acto ab ipso cesare ho
stes plio fusi sunt. M crassi p
thie illaturus bellū, Eufratē
flumē trasiit Victus qz prelio
in quo & filius eius ceciderit
cū reliquias exercitus in colle

[illegible] in colloquiu
ab hostibus velut de pace eēt ev
ire. quorz dux erat Surenas
comprehensus qz, ne quasi viuus pa
teret, repugnans interfectus est
Cesar Ex libro c vii
Obtenus in gallia victis
iterū in gmania trāsiit n°
qz ibi hoste invento reūsus
in galliā, Eburonas & alias
ciuitates q conspirauerant
vicit, & Ambiorigem in fugā
vertit. p clodii. c anno mi
lone candidato consulatus
Appia via ad bouillas occisi
corpa plebs in curia cremavit
Cu sediciones int' candida
tos consulatu hispeu scipio
ne milone essent, qui acris
cau contendebant & ad compri
mendas eas gn pompeio le
gato & senatu. osul x tio fc
est absens & solus, qd nulli
alii unquā. Questione decreta
de morte p clodii, milo iudi
cio dānatus, i exiliū actus
est. Lex data est ut ro abse
tis cesaris in petitione osu
latus haberetur, invito & cōdice
te marco Catone Seq
res gestas a G cesare ad
uersus gallos qui ppe vniuersi
vercingetorige arverno du
ce defecerūt & laboriosas
obsidiones vrbiu gtinet
int' quas auaricu biturigu

[illegible] Ex libro
Cum C. cesar Gal[lia]... c viii
los ad alesia vicit, omnes
ex gallie civitates que in armis
fuerant, in deditionem accepit
C. x cassius questor c crassi
parthos qui in Siria transce
derant cecidit In petitione
consulatus M. Cato repul
sam tulit Creatis cons. Servio
Sulpitio M. Marcello C. ce
sar bello vaccos ac alios gallo
rum populos domuit Preterea
continet inter consules de suc
cessore C. cesari mittendo
agente in senatu Marcello
cons. ut ce ad petitionem consu
latus veniret cum is lege la
ta in id tempus consulatus pro
vincias obtinere deberet Res ex
a M. bibulo in Syria ge
stas continet Ex libro c ix

Qui est civilis belli primus
causas civilium armorum
et initia referunt. contentiones
de successore C. cesari mit
tendo. cum se dimissurum exercitum
negaret nisi a pompeio dimitte
rentur. et C. Curionis tr. pl.
primum adversus ce de re p.
cesaris actiones continet Cum
senatus consultum factum esset
ut successor cesari mitteretur
M. x antonio et q. cassio
tr. pl. quod intercessionibus ad

[illegible] senatus consultum [illegible]
pulsis mandatum est a senatu
cons. et Gn. pompeio ut viderent
ne quid res p. detrimenti caperet
C. cesar bello inimicos persecuturus
cum exercitu in Italiam venit Corfi
nium cum lucio domitio et l. len
tulo cepit. eos quod dimisit. Gn. pom
peium ceteros quod partium eius Italia
expulit Ex libro c x

Qui est civilis belli secundus C.
cesar massiliam que portas clau
serat obsedit et relictis in obsidi
one urbis eius legatis C. trebo
nio et decimo brutto profectus in hispa
niam L. afranium et M. petreium
legatos Gn. pompei cum vii le
gionibus ad ilerdam in deditionem
accepit omnes quod incolumes dimisit
Varrone quoque legato pompei
cum exercitu in potestatem suam re
dacto gaditanis civitatem dedit
massilienses duobus navalibus
proeliis victi, post longam obsidio
nem potentie cesaris se permise
runt. C. Antonius legatus ce ma
le adversus pompeianos in illi
rico rebus gestis captus est In
quo bello opitergini transpadani
ce auxiliares, rate sua ab hosti
bus navibus clausa, potius quam in
potestatem hostium venirent inter
se concurrentes occubuerunt
C. Curio legatus cesaris cum
prospere adversus varum partium pom

[illegible] pugnasset a [illegible] ciamne cum exercitu cesus est. Cesar in greciam traiecit. Ex libro

Qui est ciuilis belli sextus. c xi

M. Celius rufus pretor, cum sediciones in urbe concitaret, nouarum tabularum spe plebe sollicitata abrogato magistratu pulsus urbe milonem exuli qui fugitiuorum exercitum contraxerat, se coniunxit. Utrique cum bellum molirentur interfecti sunt. Cleopatra regina Egipti a ptolomeo fratre regno pulsa est. Propter q. cassii pretoris auariciam crudelitatem cordubenses in hispania cum duabus varrianis legionibus a partibus cesaris desciuerunt. Cn. pompeius ad dirachium obsessus a cesare et presidiis eius cum magna clade diuerse partis expugnatis obsidione liberatus translato in thessaliam bello apud pharsaliam acie victus est. Cicero in castris remansit. vir nichil minus quam ad bella natus. omnibus qui aduersarum partium qui se potestati victoris permiserant cesar ignouit. Ex libro c xii

Qui est ciuilis belli quartus. Trepidantia victarum partium in diuersas orbis terrarum partes et fuga refertur. Cn. pompeius cum Egiptum petisset iussu [illegible] Ptolomei regis pupilli sui theodoto preceptore cuius magna apud regem auctoritas erat et photino occisus est ab archelao cui id facinus erat delegatum in nauicula antequam in terram exiret. Cornelia uxor et sextus pompeius filius Cipron refugiunt. Cesar post tertium diem insecutus cum ei theodotus caput pompei et anulum obtulisset infensus est et illacrimauit. Sine periculo alexandriam tumultuantem intrauit. Cesar dictator creatus cleopatram in regnum egipti reduxit. Et inferentem bellum ptholomeum hisdem auctoribus quibus pompeium interfecerat cum magno suo discrimine euicit. ptholomeus dum fugit in Nilo nauicula subsedit. Preterea laboriosum M. catonis in affrica per deserta cum legionibus iter et bellum Cn. domitio aduersus pharnacem parum prospere gestum continet. Ex libro c xiii

Confirmatis in affrica pompeianis partibus imperium earum P. scipioni delatum est Catone cui ex equo deferebatur imperium cedente. Et cum de diruenda urbe vtica propter fauorem ciuitatis eius in cesarem deliberaretur, Id quod ne fieret M. Cato tenui-

esset Iuba suadente ut diru ceretur totaque eius in custodia mandata est cesarem. In pompei magni filium in hispania contractis viribus, quarum ducatum nec Scipio nec petreius excipere volebant bellum adversus Cesarem renovavit. Farnaces mitridatis filius, ex prito sine ulla belli mora victus est. Cum sediciones rome a p. dolobella tr. pl. legem ferente de novis tabulis excitate essent. et ex ea causa plebs tumultuaret inductis a M. Antonio magistro equitum in urbem militibus octingentis a plebe sunt cesi. Cesar veteranis cum seditione missionem postulantibus dedit. Et cum in africa traiecisset adversus copias Iube regis cum discrimine magno pugnavit

Ex libro c xiiii

Bellum in Syria cecilius bassus eques romanus pompeianarum partium excitavit Relicto a legione sexta cesare, que ad bassum transierat. Omisso ab eo, cesare scipione pretorem Iuba cum victi ad Thapsum castris eorum expugnatis Cato audita re cum se percussisset utice, et interveniente filio curaretur, inter ipsam curationem, rescisso vulnere expiravit anno etatis xlviii Petreius Iubam seque interfecerat. P. Scipio in nave circumventus honeste morti vocem quoque adiecit quaerentibus enim imperatorem hostibus dixit imperator se bene habet. faustus et afranius occisi. Catonis filio venia data. Brutus legatus cesaris in Gallia bellovacos rebellantes prelio vicit.

Ex libro c xv

Cesar iiii triumphos duxit ex gallia, ex egypto. ex ponto, ex africa. Epulum et omnis generis spectacula dedit. M. Marcello consulari, senatu rogante reditum concessit. qui beneficio eius Marcellus frui non potuit a gn. mago cliente suo athenis occisus. Censum egit quo censa sunt civium capita cl. profectusque in hispaniam adversus gn. Pompeium, multis utrimque expeditionibus factis, et aliquot urbibus expugnatis, summam victoriam cum magno discrimine, ad mundam urbem consecutus est. Pompeius sextus effugit

Ex libro c xvi

Cesar in hispania quintum triumphum egit. et cum plurimi et maximi honores a senatu decreti essent, inter quos ut parens patrie appellaretur et sacrosanctus, ac dictator in perpetuum esset, invidie adversus eum causam prestiterunt, quod senatui deferenti hos honores cum ante edem veneris genitricis sederet non assurrexit. Et quod a M. Antonio consule collega suo inter lupercos currente, diadema capiti suo im-

positu in sella reposuit. Et cum epi-
dio marullo et cesetio flauo tr. pl.
inuidiam et tamquam regni affectati
potestas abrogata est. Ex his causis
conspiratione in eum facta cuius ca-
pita fuerunt M. Brutus et cassius et
ex cesaris partibus dec. brutus et M.
trebonius, in pompei curia occisus
est xxiij vulneribus. Occupatum quoque
ab interfectoribus eius capitolium.
Oblivione deinde cedis eius a
senatu decreta, obsidibus An-
tonij et lepidi de liberis acceptis
coniurati a capitolio descenderunt.
Testo cesaris heres ex parte di-
midia institutus est gaius octa-
uius sororis nepos et in nomen
adoptatus est. Cesaris corpus
cum in campum martium ferretur, a ple-
be ante rostra crematum est. Di-
ctature honos in perpetuum sublatus
est. Chamates humillime sor-
tis homo qui se G. marii filium
ferebat, cum apud credulam ple-
bem seditiones moueret, necatus
est. Ex libro c xvij

G. Ottauius ex epiro roma ve-
nit. eo enim illum cesar premi-
serat, bellum in Macedonia gestu-
rus. Ominibus quoque prosperis ex-
ceptus et nomen cesaris sumpsit.
In confusione rerum ac tumultu
illum, lepidum pontificem tum maxi-
mum intercepat. Et M. Antonius con-
sul cum impotenter dominaretur, le-
gemque de permutatione prouin-
ciarum per vim tulisset. Et cesa-
rem quoque petenter ut sibi ad-
uersus percussores auunculi ad-
esset, magnis iniuriis affectus
est. Cesar et sibi, et rei p. vi-
res aduersus eum parans, de-
ductos in colonias veteranos
excitauit. legiones quoque
quarta et martia signa ab an-
tonio ad cesarem tulerunt. De-
inde complures seuitia M. An-
tonii, passim in castris suis
trucidati. quia et suspecti erant
ad cesarem destinauerunt. Deci-
mus brutus ut petenti eis al-
pinam Galliam Antonio ob-
sisteret, mutinam cum exercitu occupa-
uit. Preterea discursum utrius-
que partis virorum ad accipien-
das prouincias, apparatus quoque
belli continet. Ex libro c xviij

M. Brutus in grecia sub pre-
texto rei publice et suscepti
contra marcum Antonium bel-
li exercitum cui vatinius preerat
cum prouincia in potestatem suam
redegit. G. cesari qui primus
rei p. arma sumpserat pro p.
romano, imperium a senatu
datum est, cum consularibus or-
namentis. adiectumque ut se-
nator esset. M. Antonius dec.
brutum mutine obsedit. missi
quoque ad eum a senatu lega-
ti de pace parum ad com-
ponendam eam value-
runt populus romanus

scelera sumpsit. M. Brutus in
Epiro. G. Antonii pretorem
cum exercitu ponti sue subegit
C. Trebonius Ex libro cxviii
in asia fraude p. Do
labelle occisus est. Ob id
facinus dolabella hostis a
senatu iudicatus Cum pansa
cons. male adversus Anto
nium pugnasset A. hircius
cons. cum exercitu superveniens
fusis M. Antonii copiis, for
tuna utriusque partes equa
vit Victus deinde ab hir
cio et cesare Antonius in
Galliam confugit. Et M. le
pidum cum legionibus que
sub ipso erant sibi iunxit ho
stis que a senatu cum omnibus
qui intra presidia eius es
sent iudicatus est. A. hir
tius qui post victoriam
in ipsis hostium castris ce
ciderat et C. pansa ex vulne
re quod in adverso prelio ex
ceperat defunctus in campo
martio sepulti sunt. Adversus
G. cesarem qui solus ex tri
bus ducibus superat parum
gratus senatus fuit. Q.
decimo Bruto obsidione
mutinensi a cesare li
berato triumphi honore de
creto cesaris militum que

eius mentione non satis grate
habita. Ob que G. cesar reconciliata
per M. lepidum cum M. Antonio
gratia roma cum exercitu venit. Et per
culsis adventu eius his qui in
eum iniqui erant, cum xviii annos
haberet Consul creatus est Ex libro
G. Cesar consul legem cxx
tulit de questione habenda
in eos quorum opera pater occisus
esset. postulati que ea lege M. bru
tus. G. cassius. dec. bruto. absen
tes damnati sunt Cum M. Anto
nii vires Asinius que pollio et mu
natius plancus cum exercitibus suis ad
iuti ampliassent, dec. brutus
cui senatus ut persequeretur Antoni
um mandaverat relictus a legio
nibus suis iussu Antonii in cuius
potestatem venerat profugiens, cesus a
capeno sequano interfectus est G. ce
sar pacem cum Antonio et lepido
fecit. ita ut duo viri rei p. con
stituende per quinquennium essent. ipse
et lepidus et Antonius. et ut suos quisque
inimicos proscriberent. In qua pro
scriptione plurimi equites, cxxx
senatorum nomina x fuerunt. et inter
eos L. pauli fratris M. lepidi. et
L. cesaris Antonii avunculi. et
M. ciceronis. huius occisi a popili Marcus tullius
o legionario milite cum haberet
annos lxiii caput que cum dextra
manu in rostris positum est. Preterea
res a M. bruto in grecia ge
stas continet Ex libro cxxi

Cassius cum mandatum a
senatu erat ut dobellam
hostem iudicatum bello persequeretur
retur auctoritate rei p. adiu
tus Syriam cum tribus exercitibus
qui in eadem provincia erant
in potestatem suam redegit
dolobellam in urbe laodicia
obsessum mori coegit Ex libro

M. Brutus adversus thra cxxii
cas parum prospere rem gessit
omnibusque transmarinis
provinciis exercitibusque in potesta
tem eius et G. Cassii redactis
coierunt smirne uterque ad ordi
nanda belli futuri consilia.
M. messale publicolam fra
trem victum eius consilio con
donaverunt Ex libro cxxiii

Sextus pompeius magni
filius, lectis ex epiro proscriptis
ac fugitivis cum exercitu
diu sine ulla loci cuiusque pos
sessione predata in mari, mes
sena oppidum in Sicilia primum
deinde totam provinciam occupa
vit. Occisoque pompeio bithi
nico pretore qui salvidenum le
gatum cesaris navali prelio vi
cit Cesar et Antonius cum exerciti
bus Greciam traiecerunt Bellum
adversus Brutum et cassium gestu
ri. Q. cornificius in africa T.
Sextium Cassianarum par
tium ducem prelio vicit

Cesar et Ex libro cxxiiii
Antonius apud philippos
vario eventu adversus Brutum
et Cassium pugnaverunt. Ita
ut dextra utriusque cornua vi
cerent. Et castra quoque utrinque
ab his qui vicerant expugna
rentur. Sed inequalem fortu
nam partium mors Cassii fe
cit. qui cum in eo cornu fuisset
quod pulsum erat, totum exercitum
fusum ratus mortem conscivit
Altera deinde victus M. Brutus
et ipse vitam finivit. exorato Stra
tone fuge comite ut sibi
gladium adigeret Annorum erat
circa xl. Inter quos Q. Hor
tensius occisus est Ex libro c

Cesar relicto trans xxv
mare Antonio provin
cie ex parte imperii posite
reversus in italia
veteranis agros divisit. Se
ditiones exercitus sui que
corrupti a fulvia M. An
tonii uxore milites adversus
imperatorem suum concitave
rant, cum gravi periculo inhi
buit. L. Antonius cons. M.
Antonii frater eadem fulvia
consiliatrice bellum ce. intu
lit receptis in partes su
as populis quorum agri
veteranis assignati erant
Et M. lepido qui custodie

urbis cum exercitu precariu
fuso, hostium in urbem cum
pu Ex libro cxxvi

Cesar cum esset annorum xxiii. obsessum in oppido Perusia L. Antonium conatum aliquotiens erumpere, et repulsum fame coegit in deditionem venire. Ipsi et omnibus militibus ignovit, Perusiam diruit. Redactis in potestatem suam omnibus diverse partis exercitibus, bellum citra ullum sanguinem confecit. Ex libro cxxvii

Parthi Labieno qui Pompeianorum partium fuerat, duce in Siriam irruperunt. victo Decidio Saxa et M. Antonii legato, totamque eam provinciam occupaverunt. M. Antonius cum ad bellum adversus Cesarem gerendum uxore Fulvia, ne concordie ducum obstaret, pace facta cum Cesare, sororem eius Octaviam in matrimonium duxit. Q. Salvidienum consilia nefaria adversus Cesarem molitum, indicio protraxit. Isque damnatus mortem conscivit. P. Ventidius Antonii legatus Parthos prelio victos Syria expu

lit labieno eorum duce occiso.
Cum vicinus Italie hostis Sex. Pompeius Siciliam teneret, et commercium annone impediret, expostulatam utrique pacem Cesar et Antonius fecerunt, ita ut Siciliam provinciam haberet. Preterea motus Affrice et bella in ea gesta continet. Ex libro cxxviii

Cum Sex. Pompeius rursus latrociniis mare infestum redderet, nec pacem quam acceperat perferret, Cesar necessario adversus eum bello suscepto duobus pluribus cum dubio eventu pugnavit. P. Ventidius legatus M. Antonii legatus Parthos in Syria prelio vicit, regemque eorum occidit. Iudei quoque a legatis Antonii subacti sunt. Preterea belli Siculi apparatum continet. Ex libro cxxviiii

Adversus Pompeium navalibus pluribus vario eventu pugnatum est. ita ut ex duabus Cesaris classibus alteram cui Agrippa preerat vinceret. Alteram quam Cesar duxerat deleret. expositi in terra milites, in magno periculo essent victus deinde Pompeius in Siciliam profugit. M. Lepidus qui ex Africa, velut ad societatem belli contra Sex. Pompeium Cesari gerendi traiecerat, cum bellum Cesari quoque inferret, reli

[illegible]
honore vitam impetravit. M.
agrippa navali corona a
cesare donatus est Cum honor
nulli ante eum habitus erat

M. Antonius diu cum Cle- Ex
opatra luxuriatur libro c xxx
mediam ingressus bellum cum
legionibus xviii. et xvi. equitum
parthis intulit. et cum duabus le-
gionibus amissis, nulla re pro-
spere cedente retro rediret
insecutus subinde parthis et in
genti trepidatione et magno
totius exercitus periculo, in arme
niam reversus est xxi. die ccc
milia fuga emensus ita viii.
hominum tempestatibus amisit te
pestates quoque infestas, sup
tam infeliciter susceptum parthicum bel
li culpa sua passus est. quia
hiemare in Armenia nole
bat dum ad cleopatram festi
nat Ex libro c xxxi

Sex. pompeius cum in fide
M. Antonii veniret bel
lum adversus eum in asia moli
ens, oppressus a legatis eius oc
cisus est Cesar seditionem ve
teranorum, cum magna pernicie
motam inhibuit. Iapigyas et
dalmatas et pannonios subegit Antonius Artuadem ar-

[illegible]
[illegible]
Regnum quoque armenie filio
suo ex cleopatra nato de
dit. quam uxoris loco iam
pridem captus amore eius
habere cepat Ex libro c xxxii

Cesar in Illirico dalma
tas domuit. Cum M. An-
tonius ob amorem Cleopatre
ex qua duos filios habe
bat philadelphum et alexan
drum, nec in urbem venire
vellet. nec finito eius tempore
rata imperium deponere, bel
lum quoque moliretur, quod urbi et
Italie inferret, ingentibus
tam navalibus quam terrestribus
copiis ob hoc contractis, re-
misso quoque octavie sorori
cesaris repudio, Cesar in
Epirum cum exercitu traie
cit. Pugne deinde nava
lis et prelia equestria secunda
cesaris referuntur Ex libro

M. Antonius ad c xxxiii
Actium classe victus
Alexandriam perfugit obses
sus quoque a cesare, in ultima
desperatione rerum precipue
occise cleopatre falso ru
more impulsus, se ipse in-
terfecit Cesar Alexan
dria in potestatem redac
ta Cleopatra ne in ar-

buram victor [illegible] tempore [illegible]
taria morte defunctus. In ur
bem reuersus tres triumphos
egit. unum ex Illirico. alte
rum ex actiaca victoria, ter
tium de Cleopatra. Imposi
to fine civilibus bellis et
alii dicunt tricesimo
alto et vicesimo anno. M.
lepidus lepidi. qui triumvir
fuerat filius coniurationem
adversus cesarem facta, bellum
moliens oppressus et occisus
est Ex libro c xxx iiii

Cesar rebus compo
sitis. et omnibus provin
ciis certam formam reddi
tis. Augustus quoque cogno
minatus est. et mensis sex
tilis in honore eius appel
latus. Cum ille conventum nar
bone egit, Census a tri
bus galliis quas pater
Cesar vicerat actus. Bellum
adversus bastarnas et Mesos
et alias gentes a M. crasso
referuntur Ex libro c xxx v

Bellum a M. Crasso ad
versus thracas, et a ce
sare adversus hispanos ge
stum refertur Et salassi
gens alpina perdomiti Ex li

Petra Tib. Nero bro c xxx vi
ne et druso cesaris
privigno domiti Agrippa
cesaris gener mortuus
a druso Census actus est

Civitates Ex libro c xxx vii
Germanie cis rhenum et
trans rhenum posite oppugnan
tur a druso. Et tumultus qui ob
censum in Galliis exortus erat
componitur Ara cesaris ad con
fluentem araris et rhodanum dedi
cata, sacerdote creato C. Iulio
vercundaridubrio eduo Ex li

Thraces domiti a bro c xl
Cepione Item Cerusti. the
treri. thaua, alie quam German
rum trans rhenum gentes sub
acte a druso referuntur. Octa
uia soror augusti defuncta
ante amisso filio marcello cu
ius monumenta sicut theatrum
et porticus nominis eius dicata

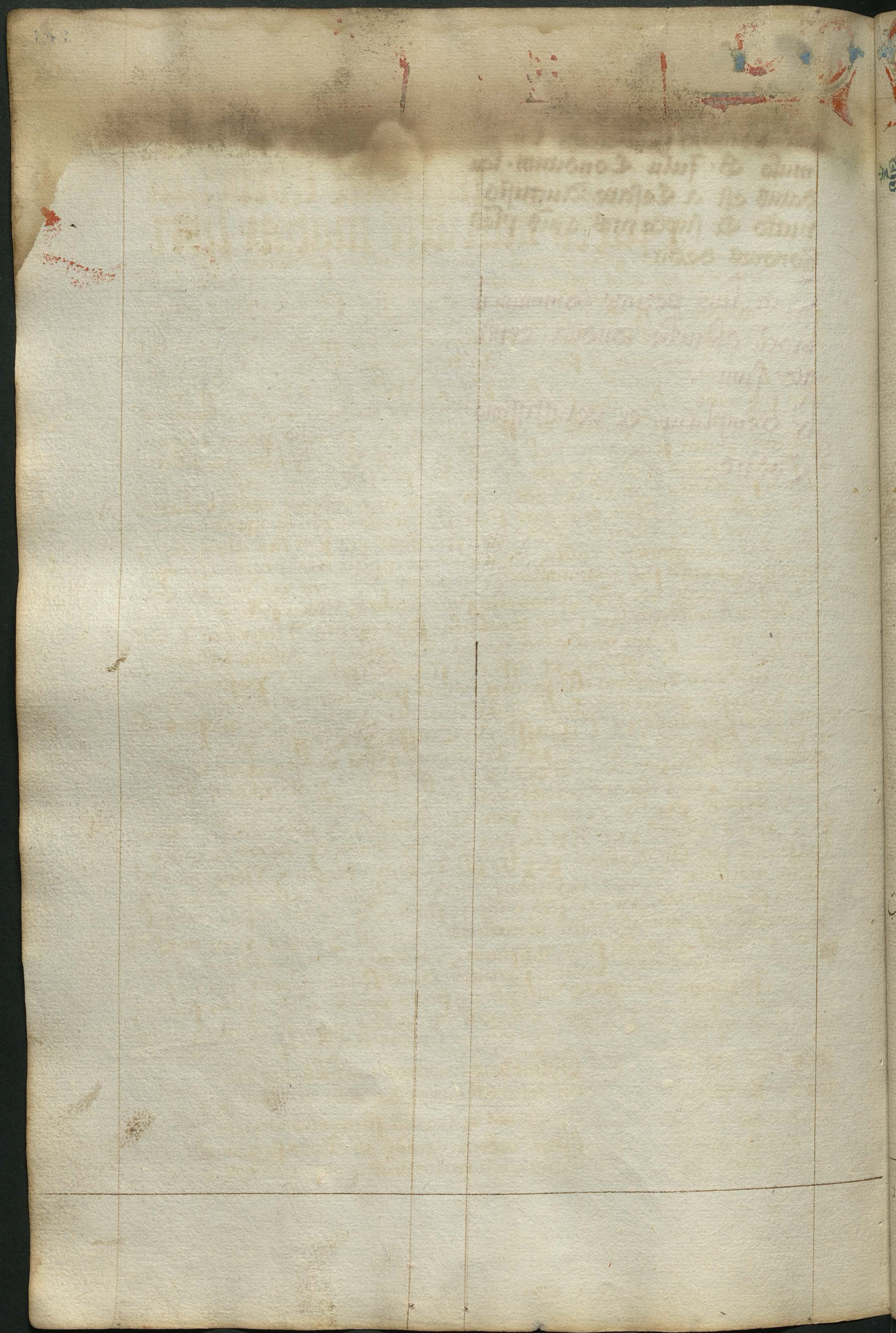
Bellum adversus Ex libro c li
transrhenanas gentes a dru
so gestum refertur In quo inter
primores pugnaverunt chunsticta
et avectius tribuni ex civitate
nerviorum, Dalmatas et panno
iste fuit tiberius
mios, Nero frater drusi subi
egit Pax cum parthis facta est
Signis a rege eorum que sub
crasso et postea sub Antonio ca
pta erant, redditis Ex libro c lii

Bellum adversus Germanorum
trans rhenum civitates ge
stum a druso refertur. Ipse
ex fractura, equo super crus eius
collapso, xxx. die quam id accide
rat, mortuus Corpus a Nero
ne fratre, qui nuntio valetu

dinis enotitus receptum accurre
rat Romam peruectum · et in tu
mulo G · Julii Conditum · lau
datus est a Cesare Augusto
uitrico · Et supremis eius plures
honores dedit ·

Titi liuii peritae omnium li
brorū ab urbe condita expli
cite sunt ∴

H̄ exemplaui ex vetustissimo
Codice

Ut hec tabula Valerii cuilib3 prosit opz significari librorum Valerii inscribere numerum libri

et capli · et in lateribus plurium exemplorum Nam hoc ordine sunt notata hincinde et locorum exempla · necnon et moralia ipsius exceptis contentis in prologis secundum literas alphabethi tam primarias quam secundarias Circa quam est considerandum · de quo quis querere intendat An de Religione vel paupertate An de ludo labore vel pace An de pecunia vel fortuna An de magnitudine vel superbia An de alexandro vel hanibale · cuius nomen per h · scribitur An de Socrate vel platone etc. Et recurrendum est ad literas dominum huius dicti etc. a · p nas sinecum Multa enim cum bonitatibus sunt tamen nota sub nominibus capitulorum · quedam sub nominibus populorum vt populi attenienses · populi Saguntini quedam etiam sub nominibus vt dignitatis et officii vt Rex Dux princeps poeta philosophus Belliger Pictor fenerator vel parentele et sexus vt pater filius · Mater filia · frater soror · matrona mulier virgo vxor etc. Quedam sub hoc nomine insito · quedam tam in singulari quam in plurali vt quedam e portu Sicilie videbat naues e Cartagine recedentes Cedum propinquas suas strangulari fecerunt · que venenauerunt viros suos Aliqui etiam additur nomen specificatis etiam secundum literas alphabethi vt quidam Cartaginensis Quidam Spartanus et quidam ciuis et talis Et non primo quod Tirannus sub rege intelligitur Magnates sub duce vel principe Sapientes sub poeta vel philosopho Romanis sub Romane Nota tertio quod exempla extellentem indicata hoc signo per tabulam sunt notata Nota etiam quod extra utriusque affricani sunt tamen nota per hec nomina ordinalia scilicet posterior et superior cum hoc cognomine affricanus vt affricanus superior affricanus posterior Ceterorum vero virorum illustrium nomina sunt nomina propria nomina magis usitata vt Cesar pompeius Tullius Silla Marius Ad dicam cuiusque specialiter quibus in libris historicis intelligitur anl per ap · appius per B · brutus per · C · cornelius per · Ca · camillus per · D · decius per · ff · flauius per · G · Gaius per Gn · Gneus per · L · linius per · M · Marcus per · P · publius per · Q · quintus per · S · Sextus per · Sp · Spurius per · T · Titus per Con · Consul · per · P · R · populus romanus per · R · p · Respublica per Se · Senatus per Se con Senatus consultus per Tr · Tribunus per Tr · pl · Tribunus plebis Nota quarto Si in moralitate Valerii vel alterius autoris allegandi est aliqua dictio ad predicta se continuans vt igitur · sed · vnde · postquam etc. que ut do est subtrahenda et permittenda · est oratio ad quam moralitas continuat Si qua vero imperfecta oratio contineant quitenda sunt in perfectam obligata vbi dicit Valerius humani ingenii prona voluntate vetita scrutandi Dicatur humani ingenii vetita scrutandi est prona voluntas Item vbi circa finem primi dicit nam dicit Cum sapiens recte ab ea plurimum licencie vim vendicauit penes quam infinitus circa gignendi labor consistit Dicatur recte ab ea plurimum licencie vendicatur penes quam etc.

li · 1 · c · 1 · ex° 3 et 5	Absoluit deus innocentes inmabilis que ondit
li · 2 · c · 1 · ex° 72	Abstinentes erant antiqui Romani in victu
li · 2 · c · 1 · ex° 7	Abstinencia est causa sanitatis corporalis
li · 4 · c · 3 · ex° 20	Abstinere debemus oculos ab illicitis sic et manus
li · 2 · c · 2 · ex° 3	Addere est multo plus quam reddere

l. 8	c. 1	ex° 2 9	Adverse de unusquisque usque ad mortem
l. 8	c. 1	ex° 3, 7	Adverse volentes multi in modo pati oportet
l. 4	c. 4	ex° 16	Adversa faciunt homines strenuosiores quam prospera
l. 6	c. 9	ex° 10	Adversa sepe mutantur in prospera et econverso
l. 8	c. 1	ex° 3	Adversis non debemus deprimi nec prosperis elevari
l. 4	c. 1	ex° capitulum	Adversis melius amici cognoscuntur quam prosperis
l. 8	c. 1	capitulum primum	Adversis melius quam prosperis amicorum memoria servatur
l. 2	c. 2	ex° 2	Adversitas fortificat imbecilles
l. 1	c. 6	ex° 1	Adversitate oppressus debet eligere tuta consilia
l. 6	c. 9	in prohemio	Adversitatis non sperare finem stultum est
l. 4	c. 3	ex° ultimo	Adulatores maxime sunt vitande : perierunt
l. 6	c. 3	ex° 20	Adulatore Dario facta more persarum Thimagoram Atheniensem :
l. 20	c. 1	ex° 8	Affinitati [illegible] debemus decollavit
l. 2	c. 2	ex° 13	Affricanus superior transfugas Romanos crucifixit, latinos vero :
l. 2	c. 7	ex° 7	Affricano superiori filium suum captum misit Antiochus
l. 2	c. 7	ex° 3	Affricanum superiorem et alii predones venerati sunt
l. 3	c. 7	ex° 1	Affricani superioris filius a paucis se capi permisit
l. 3	c. 7	ex° 2	Affricanum superioris filium suum preturam agere non permiserunt
l. 4	c. 7	ex° 4	Affricani superioris filii [illegible] de [illegible] suffragio se :
l. 3	c. 1	ex° 1	Affricanus superior armorum et [illegible] obtinuit [illegible] : fecit
l. 3	c. 1	ex° 2	Affricanus superior in oppido obsesso permisit se eius ius :
l. 3	c. 1	ex° 3	Affricanus superior duxit exercitum in Africam senatu nolente : fecit
l. 3	c. 1	ex° 4	Affricanus superior exploratores [illegible] per manipulos [illegible] misit
l. 3	c. 1	ex° 7	Affricanus superior fratrem suum coactus [illegible] reddere indigere recessit
l. 3	c. 1	ex° 6	Affricanus superior erarium aperuit cum questores id facere non auderent
l. 3	c. 1	ex° 1	Affricanus superior [illegible] supplicat [illegible] dixit
l. 4	c. 1	ex° 6	Affricanus superior sibi consulatum perpetuum noluit
l. 4	c. 1	ex° 1	Affricanus superior causam Hannibalis in senatu defendit
l. 4	c. 3	ex° 3	Affricanus superior T. Gracco in Jovis epulo [illegible]
l. 4	c. 3	ex° 1	Affricanus superior [illegible] sponsam suam inviolatam reddidit
l. 7	c. 2	ex° 6	Affricanus superiore [illegible] se :
l. 7	c. 3	ex° 2	Affricanus superior in carcere [illegible] exulat : est
l. 7	c. 4	ex° 2	Affricanus superior pubes patrem suum [illegible] ab Hannibale liberavit
l. 7	c. 7	ex° 1	Affricanus superior [illegible] ad celum
l. 7	c. 6	ex° 1	Affricanus superior senatores non relinquere [illegible] coegit
l. 6	c. 6	ex° 4	Affricanus superior Cartaginem dimisit quod se legatos asseruerat
l. 6	c. 4	ex° 7	Affricani superioris uxor [illegible] suis [illegible] :
l. 6	c. 9	ex° 2	Affricanus superior magne dissolucionis in adolescentia fuit ; tulit
l. 4	c. 3	ex° 4	Affricanus superior Siculorum armis et equis Romanos munivit
l. 8	c. 3	ex° 14	Affricanus superior Ennio poete effigiem [illegible] sua gesta : descripsit

l8	c16	ex° 10	Affricanus superior etiam multis ... a senatoribus consul factus
l8	c16	ex° 2	Affricani superioris ymago in cella Jovis in capitolio posita fuit
l9	c8	ex° 1	Affricanus superior suppletis fidei in persona sua casu receptis amisit
l2	c1	ex° 3 4	Affricani posterioris prima senatus segregatos a populo ludis instituit
l2	c2	ex° 1	Affricanus posterior institores lucras et scorta exercitu repulit
l2	c2	ex° 14	Affricanus posterior exercitus transfugas feris obiecit ; electus fuit
l3	c2	ex° 7	Affricanus posterior adolescens ab Affricanis et Masinissa arbiter
l3	c2	ex° 6	Affricanus posterior hostem qui eum provocaverat interemit
l3	c2	ex° 1	Affricanus posterior inter acie menia primus ascendit
l3	c6	ex° 1	Affricanus posterior palestre indulsit
l3	c7	ex° 6	Affricanus posterior dixit eiusdem non esse obsidere et timere
l4	c1	ex° 2	Affricanus posterior censuit esse rogandos non ut dii res eas meliorarent [illegible]
l4	c1	ex° 5	Affricanus posterior arratorem fecit et iudicem esse noluit ualet
l4	c1	ex° 14	Affricani posterioris hostis necem Metellus Macedonicus flevit
l4	c2	ex° 11	Affricanus posterior septem simul sociatus in legatione ivit
l7	c1	ex° 2	Affricanus posterior ornamenta a templis Sicilie rapta restituit
l7	c1	ex° 12	Affricanus posterior sobrinum Masinisse q Romanis plurimi s remisit
l7	c3	ex° 7	Affricanus posterior post ruinam Cartaginis et Numantie cpue Rome misit
l6	c3	ex° 3	Affricanus posterior Romanis dixit non [illegible] non solum ... legatos adduxit
l6	c4	ex° 3	Affricanus posterior ita se gesturum censat sui loco sicut esse loco
l6	c4	ex° 4	Affricanus posterior inopiis et auri nunquam dixit in Hispaniam esse mittendos
l8	c16	ex° 7	Affricanus posterior ex candidato edilitatis consul est factus
l1	c2	ex° 2	Affricanus posterior dixit in re militari esse ... non putaram
l1	c2	ex° 3	Affricanus posterior dixit non esse pugnandum cum hoste nisi necessitas opportunitas assit
l8	c11	ex° 2	Agamemnonis merorem in ... de Ephigenia pictor ... reliquit
l2	c1	ex° 8	Agendi velle alios et timere eiusdem non est
l1	c7	ex° 11	Alcibiades interfectus ante palio ut somniaverat tectus est
l2	c1	ex° 7	Alcibiades puer Periclis subtilissimum consilium dedit
l6	c4	ex° 19	Alcibiades primo omni fortuna deinde omni infortunio respersus fuit
l1	c7	ex° 10	Allexander a Cassandro se interfici somniaverat
l1	c6	ex° 11	Allexandro Calanus moriens in brevi ... te videbo
l3	c3	ex° 2	Allexandri puer restrictus manus perulit ne sacrificium impediret
l3	c8	ex° ult	Allexander potionem sumpsit medici non obstantibus litteris de ipso
l4	c7	ex° 2	Allexandri Ephestionem simul Allexandrum esse affirmavit ; suspectis
l7	c1	ex° 15	Allexander milites fessos ... ad ignem sedi sue imposuit
l7	c1	ex° 19	Allexander moriens dextram omnibus tangendam prebuit ; libavit
l7	c6	ex° 17	Allexander manu Atheas diruptis ... a Scitarum Macedonum
l4	c4	ex° 2	Allexander se rerum conditore dare ... esse asseruit
l4	c3	ex° 10	Allexander iussu ... recepit et lavatum direxit
l8	c2	ex° 4	Allexander a solo Apelle pingi et a solo Lisippo voluit fingi
l8	c14	ex° 10	Allexander Anaxagore questus est quod nondum unum mundum obtinuisset

l 9	c 3	ex 10	Allex^r lisimacu[m] leoni obiecit Clitu[m] hasta tiec[it] et calisthene[m] de-cepit
l 9	c 7	ex 6	Allex^r persarum mores ac cultum patrie fastidivit
l 9	c 4	ex 2	Allex^o regi suspicio de uxore extitit ad mortem amici
l 3	c 8	ex 4	Amicos inimicos equare Siracusani noluit sustinuit mortem
l 5	c 7	ex 7	Amici lucii captiui ad cor voluntatis misericordia imploravit
l 4	c 6	ex 4	Amicissimos prestat morte coniugi quam vita distrahi
l 4	c 7	ex in pri[ncipio]	Amici in adversis melius quam in prosperis cognoscuntur
l 4	c 7	ex 11	Amicus potest appellari alter ego
l 4	c 7	ex circa me[dium]	Amici adversitates tenacius memorantur
l 4	c 7	ex 10 extra	Amici fidelissimi fuerunt damon et Phicias
l 6	c 4	ex 6	Amicus ab amico iniustum petere non debet
l 6	c 6	ex 16	Amicus fidelis servandus est inviolabilis
l 7	c 1	ex 21	Amicorum vitia patienter portanda sunt
l 7	c 2	ex 16	Amicos diversos acquirere melius est quam divicias cogitare
l 1	c 2	ex 17	Amici empti pecunia non diu durant
l 4	c 7	ex circa pri[ncipium]	Amicicie vinculum forcius est quam parentele
l 4	c 7	ex 10	Amicicie tum veneracionis quanta deorum cerimoniis debetur
l 4	c 7	ex 4	Amicicie quanta sit potencia
l 7	c 1	ex 20	Amicicie signa ostendens non est iudicandus amicus
l 7	c 1	ex circa pri[ncipium]	Amicicia posterior non debet evacuare priorem
l 1	c 3	ex 17	Amicicia timenda et ne in inimicias convertatur
l 2	c 1	ex 16	Amor facit mortem non timere
l 7	c 7	ex 17 2	Amori exteriori amor fraternus preponendus est
l 1	c 7	ex 8	Amilcar Siracusis cenare sompniavit
l 9	c 3	ex 11	Amilcar quatuor leones in Romanum imperium se alere predicabat
l 1	c 6	ex 16	Amola desuper rogo ardente pedagogi auxilium implorat
l 3	c 7	ex 17 in	Anthonius de mendacio aetatis ius subire quam fugere maluit
l 7	c 1	ex 1 in	Anthonius brutum liberto suo sepeliendum tradidit
l 7	c 3	ex Mag	Anthonius nullam orationem scripsit ut a se dicta negare possit
l 8	c 9	ex 2 in	Anthonius ad se interficiendum missos eloquencia inhibuit
l 7	c 2	ex 33	Annuli decem Romanis Cannis tres modios impleverunt
l 1	c 4	ex 28	Apes in ore Platonis mellificaverunt
l 1	c 2	ex 2	Apius cecatus fuit quia literas ad suos transtulerat
l 1	c 6	ex 16	Apius iure deum Appollis Euboe cellam obtinuit
l 7	c 2	ex 1	Apius suma hominibus negocium prestat quam ocium
l 8	c 4	ex 7	Apius cervus deforme pacem cum pirro prohibuit
l 1	c 2	ex 4	Appollini opera Brennius gallorum dux dum se intersecat
l 1	c 4	ex 19	Appollinis caput terre delapsum octavio mortem indicat
l 1	c 6	ex 27	Appollinis suma zophysta ludificatus quem recepit
l 1	c 2	ex 3	Appollo sacrilegos manuum amputacione punivit
l 1	c 6	ex 38	Aqua quedam virtutem inebriandi habet ut vinum
l 8	c 1	ex 7	Aqua cribro delata ad vestem templi eius monialem absolvit

l. 1 c. 8 Exo 20 Aemule Cassie mala meditantur
l. 7 c. 2 Exo 3 Amicicie tele leges sunt compatibiles
l. 1 c. 7 Exo 18 Archadum duorum unus alteri mortem suam indicavit
l. 6 c. 3 Exo 19 Archilochi libros parum pudicos Lacedemonii ex urbe eiecerunt
l. 8 c. 7 Exo 18 Archimedis attencio ad suas formas describendas sibi mortis occasio fuit
l. 2 c. 1 Exo 11 Argumenta fabularum Livius poeta invenit libavit
l. 5 c. 6 Exo 17 Aristotiles Athenas Alexandri magni diruptas a(?) Macedonum
l. 7 c. 2 Exo 20 Aristotilis sententia raro cum principe vel iocunde loquendum est
l. 7 c. 2 Exo 21 Aristotilis sententia nemo se laudare nec vituperare debet
l. 7 c. 2 Exo 28 Aristotilis sententia voluptates abire considerandum est
l. 8 c. 17 Exo 11 Aristotiles libros a se donatos Theodecti ad sibi attribuit
l. 2 c. 1 Exo 10 Arma nulla portare licebat in Massiliam
l. 8 c. 12 Exo capitulo principio Artem imitari naturam ipsa natura non patitur
l. 2 c. 7 Exo 21 Artis perfecte magna est fiducia et laus intrinseca
l. 2 c. 1 Exo 60 Artem unde quisque vivat Athenienses scire volebant
l. 8 c. 12 Exo capitulo principio Artis sue uniusquisque operator optimus est
l. 1 c. 3 Exo 12 Asinium suum et non se fortibus asinaius affirmat
l. 1 c. 3 Exo 20 Aspice non demum illicita sit nec tangere
l. 2 c. 1 Exo 69 Athenienses in foro tenebant mores ad aliorum emendacionem
l. 2 c. 1 Exo 60 Athenienses vitam universalis examinabat ad honestatem quam deducantur
l. 2 c. 1 Exo 61 Athenienses ad virtutem excitandum caput pecudis coniunxerunt
l. 2 c. 1 Exo 62 Athenienses libertos ingratos ad servitutem inducebant
l. 7 c. 3 Exo 20 Atheniensium civiliter peremptoris socii se dimiserunt
l. 6 c. 3 Exo 20 Athenienses Timagoram more Persarum adulatum peremerunt
l. 6 c. 7 Exo 12 Athenienses utile consilium renuerunt quia erat iniustum
l. 9 c. 8 Exo 11 Athenienses decem imperatores necaverunt quia milites non sepulterunt
l. 1 c. 6 Exo 23 Athleta Egles vir loquelam adeptus est
l. 2 c. 1 Exo 2 Athletarum certamen Staurus invenit
l. 1 c. 1 Exo 23 Athilius regulus supplicium et Cartaginem redyt ut iuravat
l. 2 c. 2 Exo 5 Athilius senex Calvicia quo deridebatur virga percussit
l. 2 c. 2 Exo 25 Athilius amputata dextra leva puppim Massiliensium insiluit
l. 1 c. 8 Exo 7 Athilius regulus a consulatu ad aratrum redyt perimit
l. 6 c. 1 Exo 6 Athilius philistus muliebria pati in pueritia coactus filiam suam strupta
l. 1 c. 3 Exo capitulo principio Avaricia et luxuria ubi imperium prout ibi magnum exercitum
l. 9 c. 1 Exo ult Avaricia semper a cupiditate torquetur nec unquam saciatur
l. 6 c. 8 Exo 8 Avaricia et inopia in rectore inter sunt vitanda
l. 9 c. 8 Exo ult Avarus divicias non possidet sed a diviciis possidetur
l. 3 c. 2 Exo 22 Audacia trium Hambali castra sua et spem Capue rapuit
l. 3 c. 1 Exo 3 Audacia Cathonis adhuc pueri magna fuit
l. 3 c. 2 Exo 15 Audacia Sceuole ad rempublicam defendendam
l. 6 c. 2 Exo 1 Audacem loqui interdum prodest ad sui defensionem
l. 1 c. 7 Exo 1 Augustum egrum interesse prelio per medicum suum palam est confirmatum

l 8 c 1 Exo 9 Augustus et agrippa arma fuerunt ... sunt conflata
l 1 c 6 Exo 9 Aurea et argentea ornamenta templorum ad militiae stipendia
l 1 c 7 Exo 1 Auspicium in omnibus antiquitus petebatur

B

l 9 c 1 Exo 3 Balnea pestifera orata primus instituit ... fuit
l 9 c 1 Exo pri Beatitudo humana in ... Re vite papue ...
l 1 c 2 Exo 19 Beata est terra sapiencia recta
l 1 c 2 Exo 17 Beatus nemo dicendus est in vita ista
l 1 c 3 Exo 29 Beatus est humilis cultor ruris et doctrine
l 1 c 2 Exo 29 Beatior est ... qui credit esse miser
l 1 c 1 Exo 2 Beatior est pauper modicus quam dives viciosus
l 2 c 1 Exo 12 Bellantes pro defensione patrie gloriose moriuntur
l 1 c 3 Exo 3 Bellare compulsum abstinere se alio miserum est
l 1 c 8 Exo pro Bellare volentes astucijs uti oportet
l 1 c 2 Exo 2 Bellicus error inemendabilis est
l 7 c 2 Exo 9 Belli tempore sunt leges defendende et non audiende
l 8 c 2 Exo ... Bellum pace mutatum multum gaudium affert
l 1 c 3 Exo 3 Bellum explorato consilio committendum est
l 1 c 2 Exo 3 Bellum cum hoste gerenti non debet ... virg ... vtili
l 3 c 8 Exo 3 Bellum cum hoste fortiori gerere non est tutum
l 2 c 3 Exo 8 Belligeris in bello semper da nomen pro signo
l 3 c 2 Exo 2 Belligeris Cesar amavit auferendo sibi statum
l 1 c 8 Exo 20 Belligeris mestum et paludamentum ... in Crasso ... predixit
l 2 c 2 Exo 2 Belligeri sibi arma ferre debent
l 8 c 1 Exo 1 Belligeri morti se exponere debent pro salute sui ducis
l 2 c 2 Exo ... Belligeri ... dediti cuerant
l 3 c 8 ... Bene accepta debemus perficere et bene gesta defendere
l 1 c 2 Exo 11 Beneficencia laudari magis est opulencia
l 2 c 1 Exo 11 Beneficiis tributio debetur magis ... quam ...
l 7 c 3 Exo 19 Beneficio indignus est qui non refert gratias de accepto
l 7 c 2 Exo ... Beneficio amicos agere melius est quam multas divicias ...
l 9 c 1 Exo pri Benivolentia posterior non debet evacuare priorem
l 1 c 2 Exo 18 Bona vera permanencia sunt nec deserunt fugientes
l 9 c 2 Exo 20 Boni caduca cura minima debet esse
l 8 c 8 Exo ... Bonum publicum non privatum exemplo Romanorum ...
l 6 c 8 Exo ... Bonum pro malo est reddendum
l 8 c 1 Exo ... Bonum sciens et non faciens reprehendendum est
l 1 c 8 Exo 19 Bono habito privari maioris doloris est si numquam habitum esset
l 2 c 3 Exo 2 Bonum renuens est puniendus
l 6 c 9 Exo ... Bona temporalia instabilia sunt et caduca
l 1 c 2 Exo 18 Bona a deo petenda sunt et non aliud
l 1 c 2 Exo 18 Bona nostra nobiscum portamus

l 9 c 3 lib 20 Brutum eneo falleris actore illius in lusu occidit
l 2 c 1 lib 8. 8. Bruti pro salute Terencia mori voluit : dedit
l 1 c 3 lib 8. xj. Bruto suum natalem agenti carmen homeri pedem signum:
l 6 c 2 lib 4. 8. Bruto lusitani dixerunt aurum se fuisse ingesse non aurum
l 7 c 1 lib 11. m. Brutum labito suo sepeliendum anthonius fecit
l 7 c 6 lib 1. m. Brutus pro libertate arruntem occidit et ab eo occisus fuit
l 7 c 8 lib 1. m. Brutus filios suos volentes adducere tarquinium in regnum securi percussit
l 6 c 2 lib 8. Brutus maciem securi descendit
l 1 c 3 lib 2 Brutus se obtusum finxit et mortem euadet : tecavit
l 2 c 3 lib 2 Brutus et valerius max. ad anthonium uxoris repudio a senatu:
l 1 c 3 lib 3 Brutus terram matrem osculatus Roma a seruitute liberauit
l 8 c 17 lib 2 Brutus visus quasi dictus ipsum commendauit templorum portas aperuit
l 9 c 13 lib 3 Brutus Ciuem dare gladio amonit vero ita viua ludauit
l 9 c 12 lib antefin Caduca bona nimia deus esse curat : in sic dictatur
l 1 c 2 lib 3 Camillus pretendere mala in se transferri precatus est
l 1 c 1 lib 2 Camillus consulatum noluit capere tempore vir regio:
l 1 c 3 lib 2 Camillus veientane preda res iudicatur in exilium missus fuit
l 6 c 1 lib 1 Camilli iudicio ludi magistrum proditorem fecit ad faliscos:
l 1 c 1 lib 17 Capuani Romanos victos et victores excepit : victum innisit
l 8 c 1 lib 8 Canis pietas ad affectum carnis latuit
l 3 c 1 lib 8 Capere velle et timere alios cuiusdam non est
l 1 c 5 lib 10 Capitolio Romani a gallis obsessi per mille pondera auri se redierunt
l 6 c 3 lib 1 Capitolio Marcus manlius quia rem publicam inuahat deiectus fuit
l 2 c 2 lib 3 Captiuitatem Crassi ut euadet oculo quendam percussit
l 9 c 3 lib 2 Carbo ad lachariam decapitatus fuit
l 7 c 2 lib 11 Carbo a dissolutis militibus quos regulare voluit occisus est
l 7 c 3 lib 11 Carbonium qui bona pompey defendit ipse pompeyus occidi fecit
l 2 c 1 lib 2 Carbulius repudium primus incepit
l 2 c 1 lib 9 Caristia annua omni anno discordia tollebatur
l 6 c 4 lib 20 Carere scipio abijt post consulatum triumphum et plurium
l 1 c 6 lib 11. 6. Cassium in Emacthia Cesar terruit
l 3 c 1 lib 26. Cassius puer Sille filium sermonatum percussit
l 1 c 8 lib 26. Cassius filium suum qui legem agrariam tulerat occidit fecit
l 9 c 9 lib 26 Cassius vatem dormia in paritatem hostium esse se penit
l 2 c 1 lib 3 Caste mulieres a Romanis cena pudicie tenabantur
l 1 c 3 lib 22 Castitas xenocratis philozophi
l 1 c 3 lib 8 Castitas cuiusdam iuuenis Etrusci magis mirata fuit
l 1 c 3 lib 1 Castitas superioris affectam
l 6 c de pudicitia Castitatis exempla quam plurima sunt in vj. c. de pudicicia
l 3 c 8 lib 11 Casu aliquid agere consilio sopito periculosum est
l 8 c 12 lib xii Casu medium fit quod arte nequit fieri

l 9 · c 8	Ex° 7	Cathilina filium necauit ut potiret[ur] hor' stilla
l 9 · c 11	Ex° 3	Cathilina d[ixi]t incendiu[m] excitatu[m] si aq[ua] nequeo ruina extinguam
l 2 · c ę	Ex° 3	Catho L. flaminiu[m] e senatu amouit mer̃ assiu
l 2 · c 7	Ex° 8	Cathonem superiore[m] in carcere[m] ser[re] senat[us] no[n] dubitauit
l 2 · c 7	Ex° 10	Catho posterior virtutib[us] suis effec[it] ut ab eo virtuosi q[ui]s nota[re]t
l 3 · c 1	Ex° 2	Catho posterior a pincipe rogi no[n] potuit a p[ro]posito remoueri
l 3 · c 1	Ex° 13	Catho posterior puer sillem m[a]n[u] sua[m] noluit
l 3 · c 2	Ex° 11	Catho superior gladium s[ib]i delapsum int[er] p[ro]eliantes sustulit
l 3 · c ę	Ex° 6	Catho superior Tusculi ignobil[is] nobilissim[us] Rome fuit
l 3 · c 7	Ex° 13	Catho superior accusat[us] emulu[m] suu[m] in iudiciu[m] petiit
l ę · c 1	Ex° 11	Catho posterior alios no[n] decreta nec s[ib]i decern[i] noluit
l ę · c 3	Ex° 2	Catho in delicios continentia p[ro]uabat
l ę · c 3	Ex° 7	Catho superior ad eos suis victu nautar[um] mare transiit
l ę · c 3	Ex° 10	Catho posterior cum filiis in bellis ciuilib[us] tm̃ duodecim suis h[abui]t
l 6 · c 2	Ex° 7	Catho rejecit tabellas pompey laudat[ionis] senatore a se
l 8 · c 2	Ex° 5	Catho dap[er]t[um] cetmaliu[m] silere de fit[r]o domi[bus] vendite dapnatu[m]
l 8 · c 7	Ex° 1	Catho octoginta annor[um] sua[m] ar[tem] capitale[m] egit
l 8 · c 7	Ex° 2	Catho vetustissim[us] q[uam] gallam d[i]st[r]ictissim[us] s[em]p[er] defend[it]
l 8 · c 7	Ex° 3	Catho pene senex lit[er]as didicit
l 8 · c 7	Ex° ę	Catho eciam in senatu grecos libros lectitabat
l 8 · c 10	Ex° 3	Cathonis superiore ymago in curia posita fuit · fuit
l 8 · c 10	Ex° 3	Cathonis consilio p[er]misit sipionis magno cartago deleta
l 8 · c 10	Ex° 7	Cathoni a Cypro reuertenti ingruit [et] p[o]p[u]l[u]s occurrerunt
l 9 · c 9	Ex° 7 9	Catulo nimis p[ro] lascimo decimi megnus bellu[m] ciuile detrusit
l 8 · c 9	Ex° 10 9	Catulum pompeyo mu[lt]is duar[um] sillbar[um] p[er] R[omanum] equauit
l 9 · c 12	Ex° 7	Catulus cubiculo recent' in calcinato se peremit
l 8 · c 7	Ex° 1	Cecipontius et pollius causas egerit
l 8 · c 15	Ex° 7	Cecus apius de fortune patrem cu[m] pirio p[ro]hibuit
l 7 · c 3	Ex° 3	Celium dum custodi calice[m] est ne cerva amitta[t]
l 4 · c 3	Ex° 7	Cenare secum imperator invitabat [et] p[er] ea de inuitabat
l 1 · c 1	Ex° a fi	Ceteris ne sac[er]dos cessaret mulieres p[ro]hibere se luge[re]
l 1 · c 1	Ex° 9	Ceremonie a ceretarys q[ui]a sac[ra] mortuor[um] s[er]vauit
l 1 · c ę	Ex° 22	Cesaris morte[m] significat cor in extis no[n] reperiri
l 1 · c 7	Ex° 2	Cesarem p[ro]r[su]s fidatum se in simulacione ecc Calphurnia sopiat
l 1 · c 8	Ex° 11	Cesar Cassium in Emathia terruit
l 3 · c 2	Ex° 20	Cesar pugnas scutum militis suo ablato excitu[m] amauit
l 3 · c 2	Ex° 24	Cesar aquiliferos in hostem dirigens patos vinci · vincere fe[cit]
l 3 · c 7	Ex° 18	Cesari int[er] poetas venienti accius poeta nu[m]q[uam] assurrexit
l 3 · c 8	Ex° 8	Cesar Centurio a pompeianis capt[us] mori maluit q[uam] fieri
l ę · c 7	Ex° 1	Cesar moriens in sicura sua toga complicauit : pompeia[nus]
l 5 · c 1	Ex° 17	Cesar ad pompey caput lacrimat honestissime ipm crimai iussit

l 1	c 1	Ex°	6	Cesar morte Cathonis audita ipm invidisse dixit
l 6	c 9	Ex°	15	Cesar a quibus captus fuerat eos deinde crucifixit
l 1	c 8	Ex°	1	Cesar de cadaueribus humatiorum aggerem expleuit
l 8	c 11	Ex°	3	Cesar a spurinam frustra amonitus fuit ut prius tres dies
l 9	c 8	Ex°	2	Cesar annicle nauicule se commisit ... caueret
l 5	c 4	Ex°	9	Cymon patris sepulturam voluntaria incarceracione redemit
l 5	c 3	Ex°	18	Cymon ab atheniensibus fatuus reputatus eis post salubriter imperauit
l 4	c 1	Ex°	4	Cynanatus dictature quindenam renuncians ebdomade facere perseuerat
l 4	c 4	Ex°	1	Cynanato tm quatuor iugera terre dictatura delata fuit
l 2	c 2	Ex°	8	Cyncinnatus minucium deponere consulatum coegit
l 1	c 6	Ex°	11	Ciues ex ara Junonis latine [illegible] non remouebant
l 6	c 4	Ex°	7	Caius filius ne anthiochus discederet an responsum populus iussit
l 8	c 7	Ex°	21	Cirus bonum suorum militum nomina sciuit
l 9	c 10	Ex°	3	Ciri caput utri pleno sanguine immisit regina Thamaris
l 2	c 4	Ex°	6	Claudius nero Salinatorem condempnat
l 4	c 1	Ex°	10	Claudius nero cum Salinatore cum triumpharet noluit ...
l 4	c 2	Ex°	3	Claudius nero inimicicias Salinatoris in collegio consulatus depo:
l 7	c 4	Ex°	4	Claudius nero hanibalem et Salinator cepit asdrubalem fuit
l 3	c 7	Ex°	21	Claudius quidam de sparta urbe se velle pugnare non fugere dixit
l 4	c 1	Ex°	8	Congiri de aliquo volentes pacienter se tollandi et audiendi
l 2	c 1	Ex°	14	Consiliarii reipublice non suum sed commune bonum attendebant
l 3	c 3	Ex°	2	Consulatus Senatus noluit reuelare pompeio
l 4	c 2	Ex°	24	Consilia sapientum senentibus male dicit
l 2	c 1	Ex°	13	Consilia regencium rei publice decent esse secreta
l 1	c 4	Ex°	8	Consilia humana non debent preferri diuinis
l 6	c 7	Ex°	12	Consilium contra iusticiam et equitatem est spernendum
l 3	c 8	Ex°	11	Consilium sapientis semper non est tutum
l 2	c 1	Ex°	13	Consilio licet imprudenter reuelato fabius maximus reprehensus fuit
l 1	c 2	Ex°	ult	Consuetudine mala delectari periculosum est
l 3	c 8	Ex°	4	Consulatum renunciare in pellicanum piso cogi non potuit
l 4	c 1	Ex°	6	Consulatum perpetuum noluit superior affricanus
l 3	c 2	Ex°	8	Consulatum coegit Cyncinnatus minucium deponere
l 4	c 1	Ex°	1	Consulatus ... et edes publius valerius diminuit
l 3	c 8	Ex°	in medio	Constant ad affectum deducit quod vere inuite promissum est
l 3	c 4	Ex°	5	Contumelia virtutem acuit
l 2	c 4	Ex°	7	Conuiuiorum expense superflue sunt coherende
l 1	c 6	Ex°	6	Corriolanum ab excidio urbis matris preces repulerunt
l	c	Ex°		Corriolanum matris et uxoris amore ... duas ... habuerat
l	c	Ex°		Corriolanus ... nisi hostem suum accipere voluit
l 4	c 4	Ex°	1	Cornelia filios suos ornamenta sua appellauit
l 7	c 12	Ex°	4	Cornelius cesus ... denarium ...

l 7 c 1 ex° 1 Cornelius Scipio Hannonem in pugna defunctum honorifice sepelivit
l 1 c 2 ex° 20 Corona regia mitis e testa
l 2 c 1 ex° 11 Coronatus fuit pro pueris ad virtute excitandos
l 3 c 2 ex° 6 Corvum hoste quem provocavat interimit fuit
l 1 c 6 ex° 20 Crasso paludamentum nigrum et milites mesti mala signa
l 3 c 2 ex° 13 Crassus ut servitute evaderet oculo quendam perussit
l 3 c 1 ex° 13 Crassus desertus a Carbone emulum consiliarium habuit
l 5 c 7 ex° 7 Crassus in conspectu soceri noluit supplicare
l 6 c 7 ex° 9 Crassus Carbonis emuli sui servum secretis sibi delatis remisit
l 6 c 9 ex° 12 Crasso Diviti suum cognomine pena confugit
l 8 c 1 ex° 8 Crassus cuique greco sua greca lingua reddit
l 4 c 1 ex° 13 Credere unius testimonio pessimi exempli est
l 2 c 7 ex° ult Credendum est veris probatis etiam sine iuramento
l 9 c 1 ex° 4 Creditores discerpserit se promittit defendere debitores
l 8 c 13 ex° 4 Crepide et auricule sue ymaginis quod a cerdone abstulit
l 1 c 7 ex° 12 Cresus filium suum eripi ferro sompniavit
l 9 c 2 ex° 18 Crudelitas sepe vertitur in suum actorem
l 4 c 1 ex° 12 Custodes sibi commissa aliquando debent custodire
l 3 c 8 ex° et pe Cura quanta sit in perficiendo bella accepta et in defendendo bene gesta
l 4 c 4 ex° 10 Cura bonorum caducorum minima debet esse quam fieri locupletem
l 2 c 1 ex° 14 Cura alius esse debet et alios et in ipsum mentitos
l 4 c 3 ex° 6 Curius vendit Samnitibus se malle locupletibus imperare
l 4 c 3 ex° 1 Curius ex preda plurium nisi plagis popularis accipere voluit
l 9 c 1 ex° 8 Curio amentissimus filius debitum sestertiorum sexcentorum fecit
l 9 c 1 ex° 7 Curio omnibus abundans honoribus ab Bibulo Scevola non
l 4 c 4 ex° 10 Damon et Phintias alter pro altero se morti exposuit
l 2 c 7 ex° 6 Damnato et exulibus nequit auferri hominis propria dignitatem
l 8 c 1 ex° 7 Damnati innocentes mediante divino auxilio liberantur
l 3 c 2 ex° 31 Darius cum mago maluit interfici quam vivere
l 7 c 2 ex° 12 Darius a Silosonte donatus pallio civitatem ei donavit
l 2 c 3 ex° 18 Debiles et enerves a virtuosis oderunt
l 2 c 1 ex° 4 Debita honorum illustrium de cui persolvebant
l 4 c 6 ex° 3 Debitores solvere nequientes Considius fenerator non gravat
l 5 c 6 ex° 4 l 1 c 7 ex° 7 fi Decii duo pro salute exercitus morti se dederunt
l 2 c 4 ex° ult Dedecus medium cavit vitiosos
l 4 l 1 c 3 ex° 12 Darii genitalibus equi immissis equus exercitus hinnivit
l 9 c 3 ex° 7 Darius quinque comitis socios in fluctus socios dedit fecit
l 2 c 1 ex° 10 Deliciarum Asie aspectu Parisatas cum laboriosissime se effeminat
l 1 c 6 ex° 19 Dentium loco unum Prusias habuit
l 1 c 6 ex° 30 Dentes duplices habuit filia Mitridatis
l 1 c 3 ex° ult Derisionis causa datum vel dictum aliquem prodest

l. 6 c. 1 Ex° 11 Detractoribus de facili non est credendum
l. 8 c. 1 Ex° ult Detractoris aculeos euitare difficile est
l. 1 c. 1 Ex° 22 Deorum ac parentum iniuria est pariter vindicanda
l. 1 c. 2 Ex° 11 Deos nichil est petendum nisi ut bona tribuant
l. 1 c. 2 Ex° circa fi Deus qui facilius est ad sanandum aptissimus est ad eligendum
l. 3 c. 3 Ex° 1 Dextram flamme Sceuola iniecit
l. 7 c. 2 Ex° 12 Dixisse aliquando me penituit tacuisse numquam Xenocrates dixit
l. 1 c. 6 Ex° 37 Dictinno sagittas et venenum expellunt capre cum sagittate
l. 2 c. 1 Ex° ult Dignitate in summa consules decem magnum consuetudinem non miscere [?]
l. 1 c. 2 Ex° 11 Dignitati sub habitu vetule [?] preceptor in Siciliam euasit
l. 6 c. 1 Ex° 3 Dignitatem censure sibi irrogatam eciam coactus assumpsit
l. 8 c. 1 Ex° 8 Dignitatis dictature extimator Cincinnatus renuens [illegible]
l. 8 c. 8 Ex° 1 Dignitas dictature Cincinnati tamen cum uxore iugera terre est delata [illegible]
l. 6 c. 8 Ex° 11 Dignitates viciosis conferebant antiquitus [illegible] fieri prohibuit [?]
l. 9 c. 9 Ex° 3 Dignitate indigni merentur a subditis dehonestari
l. 2 c. 1 Ex° 18 Dignitate aliqua habentes debent a parentibus honorari
l. 2 c. 2 Ex° 17 Dignitatem non debet aliquis usurpare
l. 2 c. 2 Ex° 1 Dignitate alios excedentes debent eos virtute precellere
l. 3 c. 8 Ex° 8 Dignitati vel officio quis non debet inmerito renunciare
l. 8 c. 2 Ex° 1 Dignitate principes iniurias deponere debent
l. 8 c. 1 Ex° 7 Dignitates non debent ex hereditate
l. 1 c. 3 Ex° [illegible] Dionisius tirannus deos impune spoliat et contempsit
l. 1 c. 7 Ex° 18 Dionisii tirannidem Himera sompniat
l. 1 c. 7 Ex° 11 Dionisii mater ipso gravida se satirum parere sompniauit
l. 6 c. 2 Ex° 11 Dionisii vitam optabat ne peior succederet
l. 6 c. 9 Ex° 12 Dionisii filius ex tiranno ludi magister factus fuit
l. 9 c. 8 Ex° 2 Dionisius nec amicis nec filiabus nec uxori fidit
l. 1 c. 3 Ex° 22 Dissimulare metum aptum est quam armis protegere
l. 2 c. 2 Ex° ult Disciplina militaris multum Romano imperio contulit
l. 2 c. 2 Ex° 17 Disciplina militaris exigit asperitatem regiminis
l. 2 c. 1 Ex° 1 Discordia coniuges in templo dee viriplace deponebant
l. 2 c. 1 Ex° 9 Discordia primiorum caristia annone tollebatur
l. 1 c. 2 Ex° 1 Discordia inter collegas est sepius causa mali
l. 1 c. 8 Ex° 18 Diuine voluntati non debemus contraire
l. 1 c. 7 Ex° 13 Diuinam ordinationem humana consilia impedire non possunt
l. 1 c. 7 Ex° 8 Diuinam ordinationem iudicare recusans contra [?] potest
l. 1 c. 1 Ex° 12 Diuino a cultu non debent homines amoueri
l. 1 c. 2 Ex° ult Diuino cultui deputata nullatenus auferri debent
l. 1 c. 2 Ex° 18 Diuina vindicta tarde si puniunt grauiter
l. 1 c. 8 Ex° 11 Diuinatores sepe falluntur in suis iudiciis
l. 8 c. 8 Ex° 1 Dicior est qui nichil concupiscit quam qui cuncta possidet

l 4 c 3 Ex° 8 Diuitē sat non multa possidere sed modica desiderare
l 4 c 4 Ex° in pri Diuicie multis acritudinibus sunt represse
l 4 c 4 Ex° 1 Diuicias suas suos filios Cornelia reputauit
l 4 c 3 Ex° 5 Diuitibus imperare quam diues fieri Curius maluit
l 8 c 7 Ex° ext 1 Diuicie hominem a studio trahere : continent
l 4 c 4 Ex° 2 Diuites solliciti pauperiores sunt pauperibus in modicis
l 1 c 7 Ex° 3 Dictha sibi in tercia non meliora sed polliceri
l 2 c 1 Ex° 61 Dolens nimium mortem principis deum offendit
l 9 c 12 Ex° 12 Dolor nimius preter causa mortis
l 1 c 8 Ex° 1 Domicio de victoria in bello nuncio canent Roma
l 6 c 3 Ex° 11 Domicius pastorem quod apri cum vestitu interfecerat peremit
l 6 c 7 Ex° 8 Domicia hostis sui Scauri presidium suum adeo remisit
l 9 c 5 Ex° 6 Domicius Crasso et Crassus Domicio suas iniurias obiecerunt
l 9 c 6 Ex° 3 Domicius regem Arvernorum fraude in colloquium cepit
l 6 c 3 Ex° 2 Dominii optati suspicione Spurius Cassius oppressus fuit
l 4 c 1 Ex° 21 Dominium sibi et aliis Theopompus minuit dum prolongavit
l 6 c 3 Ex° 3 Dominium optacionem melius sub dominibus obviavit fuit
l 6 c 7 Ex° 1 Dominium solum acceptum dum est cum expedit Rx
l 9 c 4 Ex° ext Donum temporale est causa maximi timoris
l 1 c 3 Ex° 4 Dona que rogamus nolle sumere stultum est
l 4 c 8 Ex° 1 Donum tyre veritatis oblatum • oblatum preciosius
l 4 c 3 Ex° 5 Donis preciosis preferenda est libertas et honestas
l 4 c 2 Ex° 3 Dotem magis exegit et bonis reddit fama in prudice
l 4 c 4 Ex° 3 Dotis mos apud Romanos antiquitus primus fuit
l 9 c 3 Ex° 3 Drusus scivit Germanice aliaz a sua gente non gerunt
l 8 c 1 Ex° 6 Drusus sciver et cec his cause primo exponit
l 9 c 7 Ex° 2 Drusus trepl. qui ipsum interpellauerat interemit
l 9 c 8 Ex° 3 Dux Albinus suspicione fuit a militibus lapidatus
l 1 c 7 Ex° 6 Dux Amilcar Siracusis se cenare sompniauit
l 9 c 3 Ex° 1 Dux Amilcar quatuor leones se alere in Roma imprudenter
l 1 c 2 Ex° 4 Dux Gallorum Brennus qui Apollini detrahat se interimit
l 2 c 2 Ex° 22 Duces inconsulte plantes Cartaginem cruciabant
l 3 c 2 Ex° 4 Ducem Fidenatum Cornelius interimit : sepeliuit
l 2 c 5 Ex° 6 Dux Pausanias post laboriosissimam cultu Asie se efferat
l 7 c 1 Ex° 1 Duce Cartaginensium Hannone Cornelius Scipio honoriste ;
l 9 c 1 Ex° 5 Dux Hanibal Capue delicys tabuit
l 2 c 1 Ex° 12 Ducem suo occiso Celtiberi nolebant superesse
l 2 c 2 Ex° 63 Ducis salutem milites fortiter defendere debent
l 2 c 2 Ex° 22 Ducem plus quam hostem timere milites debent
l 2 c 2 Ex° 19 Ducem suum occidentes inclitus pena ferenda est
l 9 c 8 Ex° 7 Ducibus est cauendum ne aliquid negligentes offendat primum

l 6 c 7 exo 7 · Ebrietas utriusque via ... et viri ... appetit
l 6 c 2 exo 12 · Ebrietas et yra obsistat mentem ne vere iudicet
l 7 c 1 exo 12 · Ebrietas accepti ... excusat
l 7 c 1 exo 8 · Eclia non debet ... occupari
l 5 c 2 exo 6 · Ecclesiarum bona rapere periculosissimum est
l 8 c 11 exo 1 · Eclipsi lune Romanos exterritos Sulpicius ... instruxit
l 8 c 11 exo 3 · Eclipsi solis athenienses exterritos Pericles se curavit
l 5 c 3 exo 7 · Edipi athenis inter ... et paladis templum sepultus fuit
l 4 c 8 exo 1 · Egenis sua Gillias liberalissime dispergebat
l 1 c 8 exo 4 · Egles athleta mutus adeptus fuit loquelam
l 4 c 4 exo 8 · Elii xvi unica domicula et unico fundo contenti fuerunt
l 4 c 4 exo 9 · Elii ante victoriam regis nullum argenti preter scrupulum habuerat
l 5 c 6 exo 9 · Elius picum interfecit ad salutem patrie et ...
l 9 c 9 exo 1 · Elius Cynna pro Cornelio Cynna a plebe discerptus fuit
l 8 c 9 exo 3 · Eloquentia sua M Anthonius ad se interfectores ... missos mitigabat
l 8 c 9 exo prohem · Eloquentie est vis maxima in plurimis viris
l 8 c 10 exo prohem · Eloquentie vero in pronunciacione et gestu consistit
l 1 c 1 exo 12 · Emilia veste ... ignis extincti absolvit
l 3 c 1 exo 1 · Emilius Lepidus puer ... ab hoste ...
l 4 c 2 exo 1 · Emilius Lepidus et Fulvius Flacci inimicicias ... deposuit
l 7 c 1 exo 20 · Emilium paulum Hanibal ... ut ...
l 8 c 1 exo 10 · Emilius Scaurus repetundarum ... absolutus fuit
l 8 c 1 exo 2 · Emilius Stasippo ... utilem ... tollere noluit
l 4 c 1 exo 12 · Emulorum utiliorum morte dolere laudabile est
l 4 c 1 exo 9 · Emulo ... laus est
l 1 c 3 exo 18 · Eque genitalibus manibus Darii ... equus hinnivit
l 8 c 2 exo 2 · Equum quo durat ... pactum ... fuit
l 1 c 3 exo 8 · Equorum caudis Sertorius Romanos ... comparavit
l 6 c 7 exo 2 · Equitas in omnibus servanda est
l 1 c 2 exo 2 · Error mariti inemendabilis est
l 9 c 9 exo prohem · Error temeritati proximus est
l 3 c 8 exo 8 · Euripides Cheruas filius fuit
l 4 c 1 exo 2 · Exemplo ... ab ambitione retrahunt
l 3 c 8 exo 7 · Exilium quis dicit malle ... iniusticiam agere
l 1 c 1 exo 17 · Expensis non est parcendum si ad religionis cultum
l 2 c 2 exo 2 · Expense superflue maxime ... sunt vitande
l 3 c 2 exo 2 · Exploratores Affricanorum Scipio per manipulos duci iussit
l 2 c 1 exo 1 · Fabius maximus fabii ... et ... nepos fuit et filius ...
l 3 c 1 exo 11 · Fabius maximus ... dictata ... fuit
l 1 c 1 exo 20 · Fabius sacrificium ... per Gallos ivit et rediit
l 2 c 11 exo 12 · Fabius maximus ... impudenter ... reprehensus fuit

l 2	c 1	Ex^o	8 Fabium maxi[mum] in consule a lictore noluit re
l 2	c 1	Ex^o	4 Fabius maxi[mus] filio consuli in pedes voluit procurrere
l 2	c 1	Ex^o	21 Fabius maxi[mus] equites Arabicam constituit
l 2	c 1	Ex^o	28 Fabius maxi[mus] turba forensem in quatuor tribus descripsit
l 2	c 2	Ex^o	12 Fabius Max[imus] eius filius maxi[mus] abscondi mandavit
l 3	c 7	Ex^o	3 Fabii maximi filius perditus fuit exheredatus
l 3	c 8	Ex^o	2 Fabius plurimum lacessit in amore patrie constans fuit
l 3	c 8	Ex^o	2 Fabius Rome cum prefuit non pugnando contra Scipio fugavit
l 4	c 1	Ex^o	7 Fabius max[imus] consulatum domui sue offeri toties noluit
l 4	c 8	Ex^o	1 Fabius max[imus] pro captivis fundum suum vendidit
l 4	c 2	Ex^o	4 Fabii in exequiis Romanis plurimum statim est constituit
l 7	c 2	Ex^o	1 Fabium patrem suum vocavit Numicius alterum suum
l 7	c 7	Ex^o	2 Fabius maxi[mus] triumphum ducere noluit necesse fuit - decrevit
l 6	c 9	Ex^o	4 Fabius maxi[mus] ab adolescentia usque ad senectutem
l 1	c 3	Ex^o	9 Fabius max[imus] suspectum et seruitutem obsesso hostes fecit
l 8	c 14	Ex^o	3 Fabius max[imus] sacerdotum augurat[us] lxii annis tenuit
l 8	c 14	Ex^o	6 Fabius pictura facere in eadem salutis nomen suum inscripsit
l 4	c 3	Ex^o	12 Fabius Gurges et Fab[ius] pictor et Ogulnius ptolomei munera insistauit
l 6	c 1	Ex^o	7 Fab[ius] Servilianus filium suum sodomitica intermit et scelerum
l 2	c 4	Ex^o	4 Fabricium Rufinum a Senatu reiecerat : eiusdem fecit
l 4	c 3	Ex^o	8 Fabricius et argentum et suos Samnitium recusat
l 4	c 3	Ex^o	9 Fabricius nichil fieri cum in voluptatem monstri sibi reputabat
l 4	c 4	Ex^o	4 Fabricius et papus nil argenti preter patellam deorum et salinum
l 4	c 9	Ex^o	10 Fabricius filias Senatus dotat : habuit
l	de iustitia	c	4 Fabricius Pirro medicum suum proditionem detexit ut ne
l 2	c 1	Ex^o	21 Fabularum argumenta Livius invenit : ne exercitet
l 4	c 7	Ex^o	8 Faciem deferunt suam Spurinam ut mulieras ad libidinem
l 4	c 7	Ex^o	11 Falce sedem Codri per athenienses constituit
l 1	c 2	Ex^o	3 Facultatem genderes omittere stultum est
l 7	c 8	Ex^o	12 Fama hominis est mortalis
l 2	c 7	Ex^o	3 Fama hominis et hostium in admirationem convertit
l 8	c 14	Ex^o	vlt Famosos quidam esse se maleficiis fecerunt
l 1	c 7	Ex^o	12 Fatalia difficilimum est vitare
l 1	c 1	Ex^o	2 Felicitas non in multis divitiis sed in vite securitate consistit
l 4	c 1	Ex^o	cxfi Felicitas nulla cautela contra detrimentum non concedit
l 9	c 7	Ex^o	8 Felicitas moderate pro contraria est
l 9	c 12	Ex^o	cxpti Felicitas humana perpetue per et ultimo die vite consistit
l 4	c 8	Ex^o	3 Fenerator debitores nequiuntes solvere non coegit
l 6	c 4	Ex^o	9 Ferrum lusitanie non aurum relinquere sui maiores
l 7	c 4	Ex^o	12 Filius Cresi pro salute patris eclamans loquelam accepit
l 1	c 7	Ex^o	12 Filium suum Cresus a ferro per somnium

l. 9 c. 10 ex° 8 Filii sui mestitorem Athomiae intestat
l. 7 c. 8 ex° 10 Filii duo tyranni cuiusdam interfecerunt parentem alterutrum
l. 7 c. 8 ex° 13 Filii scitarum voluerunt pugnare nisi pro sepulcris parentum
l. 5 c. 7 ex° 13 Filii adultio zelantes fecerunt virum bonum eunuchum et ad filio
l. 8 c. 1 ex° 8 Filius ezopi auicula ad cantum aptas et pretiosas lapidibus refecit
l. 7 c. 8 ex° vlt Filii militum et filii parentum testamentum rescindebant : dicunt
l. 7 c. 8 ex° vlt Filii et filie parentum testamentum honorare predigni refugere
l. 3 c. 1 ex° 18 Filios filios persi an septimum non respiciebat
l. 2 c. 2 ex° 9 11 Filios suos caste egressos postumius et manlius occiderunt
l. 3 c. 7 ex° ptom Filii quidam a virtute parentum degenerarunt
l. 8 c. 1 ex° 18 Filiorum vindicta aliquando petita est relinquenda : remisit
l. 8 c. 8 ex° 1 Filii eius mortem ratus est ornamenta pulcerrima parentum
l. 7 c. 1 ex° 8 Filium masinisse sanatum senatus magis ac muneribus donavit.
l. 7 c. 1 ex° ptom Filios quidam plusquam se ipsos dilexerunt
l. 7 c. 8 ex° ptom Filiorum amori utilitas patrie et iusticia preponenda
l. 7 c. 9 ex° ptom Filios quidam patres nimium dilexerunt
l. 7 c. 9 ex° prus Filiis et liberis non viciosis hereditas est relinquenda
l. 8 c. 9 ex° 21 Filii pro maliciis parentum interdum puniuntur
l. 9 c. 1 ex° 13 Filii dormientes inventi a parricidio absoluti sunt
l. 1 c. 3 ex° 12 Filium periculo gravi subitu accursu per inventrice corripuit
l. 1 c. 8 ex° 2 Filius clariani tanti patri similis fuisse fugisse et Fabios
l. 9 c. 11 ex° ptom Fabios filii antiqui nece parentum privaverunt
l. 9 c. 11 ex° a filii Filii dissimiles suis patribus interdum nascuntur
l. 9 c. 11 ex° 3 Filium suum celeri alia pretium ut habet uxorem
l. 9 c. 10 ex° ptom Filiorum obitum quidam parentes patienter tulerunt
l. 3 c. 8 ex° 3 Filii etiam in parentes impios pietatem esse debent : strenuum peperit
l. 3 c. 2 ex° 10 Filia catholinis pro marito suo forfice se percussit
l. 7 c. 1 ex° 20 Filiam philistrati quendam iuvenem osculatum filie cum phili:
l. 7 c. 8 ex° 178 Filia una matrem aliam patrem lactavit in carcere
l. 6 c. 1 ex° 2 Filiam suam virginem ne corrumperetur occidit
l. 6 c. 1 ex° plis Filias suas multi in plerum legem pudicicie intriminit
l. 3 c. 8 ex° a pn Femini dicunt benecepta et defendi hii gesta
l. 1 c. 8 ex° pn Flamma capitis servii et b martii coronatus circumdedit
l. 1 c. 8 ex° 17 Flamineo pugnante equite accidit et sig vehelli negaret
l. 1 c. 2 ex° 1 Flaminum triumphantem duo in la fidei redemptor secuta :
l. 7 c. 3 ex° 20 Fori atheniensium similitudine peremptorum predimiserunt : fuit
l. 9 c. 11 ex° a pn Fortitudo fortitudo ea gauphylz et alius gauphyl commisit
l. 7 c. 8 ex° 24 Formice de ore Mide signarum receperunt
l. 9 c. 12 ex° vlt Fortitudo corporis sepe est causa mortis
l. 9 c. 12 ex° pn Fortes corpore et plurimi sunt eleres mente
l. 1 c. 1 ex° pn Fortuna ad vitam et laetus tribuunt mala quam bona

F

l	c	ex°	
l 6	c 9	ex° ext pri	Fortune instabilitas nos inducit ad spernend bona i adiss
l	c	ex°	Fortuna blanda animum ad temeritatem impellit · etiam
l 6	c 9	ex° ext pri	Fortune mutatio in claris viris dat fiduciam et tollit diffidentiam
l 6	c 9	ex° ext i	Fortuna bona subito accedit et recedit
l ibidem		ex°	Fortune bona in nullo loco et in nulla persona stabilia manent
l ibidem		ex°	Fortuna bona cito deserunt quos extulerant
l ibidem		ex°	Fortuna bonorum preteritorum recordacione miseria duplicat
l 1	c 7	ex° 6	Fratres C. Gracci sibi mortem denunciavit in sompnio
l 5	c 5	ex° 3	Fratrem mortuis laborantem Tiberius pre visitavit
l 5	c 5	ex° 2	Fratrem suum insultes Pompeius perimit et suscipiam sit procurat
l 5	c 6	ex° 4	Fratres Phileni Cartaginis terminos sua morte longavit
l 9	c 11	ex° 8	Fratrem in regno pugnatum deterior obiit
l 2	c 7	ex° 2 2 2 2 3	Fugitivum et transfuge sunt genera puniendi
l 2	c 8	ex° 2 ex	Fulvius Flaccus triumphum renuncat exulat
l 9	c 7	ex° ext	Fulvius Flaccus senatum ne redderet
l 1	c 1	ex° 6	Fulvius Flaccus tecti de templo quia restat Junonis abstulerat
l 2	c 3	ex° 7	Fulvius Flaccus fratrem insolite iura tutissimum senatum amovit
l 3	c 8	ex° 1	Fulvius Flaccus Capuanos presides tollere persequavit
l 2	c 2	ex° 1	Fulvius Flaccus minucias Lepidus in censura deposuit
l 5	c 8	ex° 3	Gallici ab legis dicere ad instar per destit flamini
l	c 1	ex° 10	Gaudium est occultandum in tristicia
l 9	c 12	ex° 22	Gaudium nimium et inmoderatum occasio mortis
l 1	c 1	ex° 9	Gente imperfida et crudeli gesta per te bona
l 2	c 1	ex° 10	Gesta inclita maiorum ad instigandum iuvenum recitant
l 2	c 8	ex° 2 in	Gesta preclara memoria iuvenescunt
l 8	c 11	ex° 9	Gesticulatores et gestus suos predicant
l	c 8	ex° 1	Gilias natus et honestis rebus liberalissimus fuit
l 4	c 3	ex° 21	Gloriam facile attingit qui qualis videri cupit talis existit
l 8	c 14	ex° 7	Glorie cupiditate et humiles tangit interdum
l 8	c 14	ex° 7	Glorie et a contemptoribus ipsam querit
l 1	c 6	ex° 22	Gorgias e mortua natus fuit : vixerint
l 8	c 13	ex° 4	Gorgias C et VII annos vixit et cunnad perfecit
l 1	c 8	ex° 11	Graccha sacrificium angues ter depaste sunt
l 1	c 7	ex° 6	Gracco frater mortem denunciat : deposuit
l 3	c 3	ex° 18	Graccus suas sedes Scipionis institit liut
l	c 1	ex° 9	Graccus Scipionem Asiaticum in carcere ductum absolvit
l	c 2	ex° 3	Graccus et Affranius superior maiestatis in Jovis templo
l 5	c 6	ex° 8	Graccus Sempronius ob victoriam Beneventi suis liberavit
l 6	c 5	ex° 6	Graccus collegam suum sine se dampnari non permisit
l 5	c 2	ex° pertem	Gratum esse debemus de beneficiis receptis
l 5	c 3	ex° 19	Gratiam non referens beneficio dat non sumendi

l7 c3 ex 9 Graccos infra redd^t quos odiosos inimicos fecit

l2 c1 ex 17 Grecos nec eos audire nec eis respondere Romani nisi latine :

l9 c1 ex 37 scip Gule dediti semper appetunt delicata :volebat

l1 c7 ex 9 Anibali in sopno vastitas Italie demonstrata

l3 c1 ex 17 Hanibal egre tulit ut Prusias extis plus quam sibi :

l5 c1 ex 20 Hanibal Emilium paulum funerandum censuit :credebat

l5 c1 ex 21 Hanibal Crassum honorifice sepelivit

l5 c1 ex 28 Hanibal Marcellum lictia et sagulo donatum honorifice sepelivit

l4 c3 ex 19 Hanibal superior devictus primo deo fugit Cartaginensium pacem

l4 c3 ex 20 Hanibal bona Fabii non vastat ut redderet eum suspectum

l4 c6 ex 1 Hanibal ad Cannas Romanos devicit sole eis adverso

l9 c1 ex 12 Hanibal Capuanis deliciis fuit victus

l9 c7 ex 19 Hanibal pontem ex hominibus fecit

l9 c2 ex 20 Hanibal Romanos propinquos inter se pugnare fecit

l9 c3 ex 12 Hanibal novem annorum iuravit se inimicissimum Romanorum

l9 c3 ex 13 Hanibal bellorum peritorum fine pulveris ... dimicat

l9 c1 ex 8 Hanibal in Cannensi victoria suos cives fastidivit

l9 c1 ex 0 Hanibal invictos vapore balneorum extinxit et ...

l9 c8 ex 1 Hanibal sui gubernatorem supplicio interemit puteis : ~~...~~ insulte

l5 c6 ex 27 Herba graminea hac virtute ... a ...

l7 c9 ex pro Hereditas ex malis filiis ... ex ... dimittenda est

l2 c1 ex 12 historiae illustrium maiorum ad ministerium iuvenum recitari debent

l8 c4 ex 9 historia Rosinis mare sua admirabilis fuit

l2 c1 ex 01 histriones non admittantur in scena propter actus inhonestos

l8 c8 ex l Homerus aptat fidibus manus Achillis

l9 c12 ex 12 Homerus quod fatta de sex ... a piscatoribus interemit

l4 c2 ex 1 homines viles labor facit desidia vero resolvit

l4 c2 ex 21 Homo non debet se laudare neque vituperare

l2 c1 ex 01 Honor est alimentum virtutis l.

l3 c1 ex 1 honorem meruit pretiosum quamvis puer

l2 c3 ex 2 honorem renuens exigunt premiandi

l8 c15 ex 7 Honor sepe sequitur non appetentem persequitur

l8 c7 ex 6 Honorem sibi indebitum nemo recipere debet

l2 c2 ex l6 Honorem vel dignitatem nemo debet indebite usurpare

l8 c1 ex pro Honores sunt fugiendi periculis parandi

l8 c1 ex 0 Honores sibi oblatos superior ... refutat

l ... c ... ex Honores et dignitates ... a hominibus antiquis ... l

l3 c2 ex 1 Horatius Cocles ponte ... Tiberi ...

l6 c5 ex 12 Horatius ... filiam ... interemit

l8 c1 ex 1 Horatium ... populus absolvit

l8 c14 ex 1 Hortensius ... fuit amico ... pre

l. 3 c. 8 q° 41 Innocens timor dampnandus non est
l. 1 c. 2 q° 15 Innocenti mori melius quam culpa dignari
l. 1 c. 1 q° 38 Innocentes deus defendit mirabiliter
l. 3 c. 7 q° 127 Innocens accusatus audacter se defendit
l. 8 c. 7 q° 29 Insufficientes se reputantes efficiuntur valentes
l. 4 c. 7 q° ap Invidia dolet malis gaudet et prosperis bonis
l. 1 c. 1 q° 7 Invidiam nimiam hic clemens et humana vicit
l. 3 c. 1 q° 64 Ioculatoribus non est multum favendum
l. 1 c. 5 q° 22 Ira loquelam Egle athleta assumit
l. 9 c. 3 q° apri Ira et odium magnos fluctus in pectoribus humanis excitant
l. 9 c. 3 q° 10 Ira facit etiam proprios amicos occidere
l. 9 c. 3 q° 1 Ira et odium Hanibal in Romanos incendebat
l. 4 c. 1 q° 19 Irato animo non est quicquam tempus
l. 3 c. 8 q° 2 Ipsa pre aut ambo numquam voluit falsum maritum
l. 4 c. 4 q° 12 Iudex debet secundum allegata et testificata iudicare
l. 4 c. 4 q° 12 Iudex actor et testis quis non esse debet in eadem causa
l. 5 c. 3 q° 14 Iudex ut iuste iudicare possit caveat ebrietatem
l. 5 c. 2 q° ult Iudicium filium Cambises exoriatur et filium iudicaturum
l. 4 c. 1 q° 9 Iudicium libido corrumpit : pelli super se fecit
l. 4 c. 1 q° 9 Iulia mutata vestem Pompeyi ... abortivit
l. 2 c. 1 q° 11 Iuniores suis maioribus in convivio preferri nolebant
l. 2 c. 7 q° in fine Iuramentum non est prestandum viris pessimis
l. 1 c. 1 q° 23 Iuramentum inviolabile est servandum ut l. 1 c. 3 q° 10
l. 2 c. 1 q° 29 Ius civile Gn. Flavius divulgavit
l. 7 c. 8 q° 3 Iusticia et amicitie felicius non est omittenda
l. 5 c. 7 q° ult Iusticia eciam erga hostes servanda est
l. 2 c. 1 q° p Iuvenes suos maiores in precio habebant
l. 3 c. 8 q° 8 Iuvenes bone indolis a suis maioribus non debent separi
l. 5 c. 9 q° plis Iuvenes vite dissolute multum viciosi efficiuntur
l. 3 c. 2 q° 7 Iuvenes periculis et laboribus sponte debent se offerre
l. 2 c. 1 q° 21 Iuventus equestris bis in anno urbem spectaculo suo colit
l. 3 c. 7 q° 17 Labori ad intus solacium et tractus admiscendi . Stant
l. 8 c. 8 q° 2 Labori non potest homo continue assistere deficit ne
l. 4 c. 3 q° 9 Labor impolitus aquilis despicit ... ven
l. 7 c. 2 q° 1 Labore homines ad virtutem excitantur desidia dissolvuntur
l. 8 c. 7 q° 11 Labore agrimus verba non negatur
l. 2 c. 2 q° penult Lacrimantibus ... et ... non congaudendum
l. 1 c. 1 q° 9 Lacrimas Siracusis ruentibus Marcellus dedit et lapidis ictu
l. 1 c. 5 q° 19 Lapidis ictu philosophus ... et non alius ... fuit
l. 3 c. 1 q° 71 Larve ad vitandum ebrietatem vel ... invente sunt
l. 7 c. 2 q° 21 Laudare vel vituperare nemo se debet

l3	c2	ex	3 Laudatore privata non indig[et], ut in publice effecta
l3	c1	ex	25 Laude merita non assequentes debent tenere fiduciam
l2	c3	ex	11 Lauciam de suis civibus aliquis non habebat
l2	c3	ex	12 Laucia imperatores conabant
l2	c1	ex	20 Legatorum offensa g[ra]vit vindicta
l4	c3	ex	13 Legati in publicum debent ponere sibi donata
l4	c3	ex	13 Legatis donata in ipsos debent comitti
l6	c6	ex	1 Legati ex uxorum capitalium offendi non debent
l6	c7	ex	ult Leges a statuentibus ipsis sunt servande : primum in condit
l7	c3	ex	9 Leges in seditione non sunt legende sed pertegende : iussit:
l1	c2	ex	9 Legem agrariam a Tiberio promulgatam senatus [?]uai:
l3	c1	ex	6 Leges civitatis cum eadem sunt violande est l1 c2 ex 32
l3	c1	ex	26 Leges prelati debent subditis dare non commisso
l1	c2	ex	31 Leges arancearum telis sunt similes
l8	c6	ex	24 Leges in casus auctoribus sunt servande
l4	c1	ex	9 Lelius et Scipio amicissimi fuerunt
l8	c8	ex	1 Lelius et Scipio cochulas et calculos collegerunt
l1	c1	ex	1 Leno hereditatem non meruit obtinere
l1	c6	ex	12 Lentulus rogum in littore visum esse Pompei dixit
l6	c9	ex	10 Lentulus repetundarum reus fuit ... desiram dedit ...
l7	c3	ex	4 pro Lentulus pro libertate a Graccho defensa iustitia;
l1	c3	ex	22 Leonem non est in urbe nutrire si nutritum tollerare : extant
l9	c3	ex	11 Leones sequiuor in Roma imperii nutrire ... alebat
l9	c3	ex	10 Leoni Lysimachum Alexander obiecit
l3	c3	ex	32 Leonidas Spartanus apud Termopilas Xersem detinuit
l1	c4	ex	28 Lepus in exitu Xersee natus eius fugam significavit
l1	c3	ex	10 Letum [?] petiluis cepit sperans se captum castris
l8	c8	ex	8 Liberalissimus fuit Gillias Agrigentinus in opibus ...
l4	c8	ex	mp Liberalitatem novitas rei gratam facit
l4	c8	ex	mp Liberalitatem iusticia et honestas debent comitari
l4	c8	ex	11 Liberalitas maior est apud veteres quam sunt vires
l4	c8	ex	ult Liberalitatem cum suis et servitute effugere magnum gaudium est
l7	c8	ex	ult Liberalitatem prius amare quam peccare debemus
l6	c3	ex	13 Liberalitatis executores graviter sunt puniendi
l5	c1	ex	21 Libri contra religionem sunt comburendi
l6	c3	ex	19 Libri libidinosi in scola minime sunt legendi
l4	c3	ex	20 Libidinosorum aspectus est fugiendus
l9	c1	ex	12 Libidine et luxuria nichil est fedius
l5	c6	ex	ult Licencia maiorum qui hi ... : fecerunt
l7	c3	ex	13 Ligurgum lapidatum toto populo Athenienses expu:
l3	c3	ex	6 Linguam ... ob ... : abierunt

cogit
l 2 c 2 Ex 11 Letum a quinque coheredibus relictum nisi importa recipere :
l 6 c 2 Ex 1 Loqui cum audacia aliquando prodest
l 1 c 2 Ex 21 Loqui interdum multos penituit
l 1 c 2 Ex 23 Loquendum est raro apud principes et verba placida
l 6 c 1 Ex 1 Lucrecia a Tarquinii filio stuprum passa se peremit
l 2 c 1 Ex 17 Lucri dato abstinendum est ex levioribus
l 1 c 2 Ex 16 Luctibus plena sunt omnia tecta
l 2 c 1 Ex 32 Ludi scenici seu teatrales primus fiebat Rome : vincti
l 2 c 1 Ex 37 Ludorum scenicorum et theatrum qui sunt inventores
l 6 c 7 Ex 1 Ludi cum primus magnum ipsi cedentibus iussit senatus ad sufficios :
l 8 c 8 Ex 2 Ludo et solacijs interdum indulgent perfectissimi viri
l 2 c 1 Ex 01 Luxuriosi actus sunt detestandi
l 2 c 2 Ex 223 Luxurie et comessacionibus dediti debilitantur
l 9 c 3 Ex 1?2 Luxuria et avaricia magnopere sunt vitanda
l 9 c 1 Ex 11 Luxuria sepe causa magnorum scelerum
l 9 c 1 Ex 12 Luxuria fortes debilitantur et virtuosi effeminantur
l 9 c in principio Luxurie facilius est reprehendere quam vitare
l 3 c 2 Ex 17 Magnus carcer est dignitas sine vita quam vita sine dignitate
l 6 c 7 Ex 1 Magnum ludi cum primus senatus iussit ad sufficios :
l 2 c 1 Ex in principio Maiestas clarorum virorum valde est honoranda : teuti
l 3 c 2 Ex 14 Maiores tempore est non ere virtuosiores sive moribus
l 3 c 2 Ex in fine Maiores ita dixerunt facile mores et adipis [illegible] venerant lz
l 2 c 1 Ex 10 Maiores a minoribus qui patres honorabantur
l 2 c 1 Ex 12 Maiores gesta inclita ad misterium iuvenum decantabant
l 1 c 2 Ex 11 Mala ipa sunt hominibus leviora
l 9 c 2 Ex 6 Malum non sunt cum morientur
l 8 c 1 Ex 10 Male sepe redundat in utile parentis
l 8 c 3 Ex 3 Mala interdum quis bonum officium non meretur
l 6 c 9 Ex 2 Mali non bene ferunt correctores bonorum
l 2 c 3 Ex 12 Maligni puniendi sunt ad terrorem aliorum
l 1 c 8 Ex 17 Mala hominum ventura sepe denunciantur aliquibus
l 1 c 8 Ex 16 Mancino in hispaniam ituro ita sic accideret
l 2 c 3 Ex 1 Manifesto in negotio non est assumendum tempus
l 2 c 2 Ex 1 Manlius filium suum sine licencia castra egressum mactari iussit
l 7 c 9 Ex 3 Manlius a patre male tractatus ipsum tamen liberavit : accepit excedit
l 7 c 8 Ex 3 Manlius Torquatus filium suum qui pecuniam a sociis suis
l 6 c 3 Ex 1 Manlius e capitolio unde gallos expulerat precipitatus fuit
l 6 c 9 Ex 1 Manlius morte matris sunt sicque ex sociis audet [illegible]
l 6 c 9 Ex 2 Manlius sibi iniuste [illegible] offensis de [illegible] 2c
l 6 c 4 Ex 1 Manlius pro inutili a patre [illegible] relegatus magnum [illegible]
l 9 c 2 Ex 6 Manlius Torquatus sibi iunioribus triumphum duxit quod filium
suum decollat

l 1	c 1	ex ult	Manstretendo ex appa cordi molle obtul^t
l 4	c 3	ex 10	Manus et oculos ab illicitis pot abstine debem
l 1	c 7	ex 2	Manibus an rustic ablaret Scipio nasica q̄rens edilit no
l 8	c 1	ex 27	Manu ori appo h̄e oblivisceba^r Carneades p̄pt studium
l 1	c 1	ex 17	Marcellus monitus ne templum due plurib dijs faceret paruit
l 1	c 6	ex 18	Marcello sacrificanti in iecore p̄me hostie nulliu cap^t apparuit
l 2	c 3	ex 4	Marcellus de Siracusis captis no triumphavit
l 3	c 2	ex 7	Marcellus rege Gallor obtrunca^t et eum exarmavit
l 4	c 1	ex 8	Marcellus titulos de se questos tu in diecelaz recepit
l 5	c 1	ex 9	Marcellus Siracusar lugubre casum flevit ; confudit
l 5	c 1	ex 28	Marcellum sagulo et lancea donatum Hanibal funera^t
l 9	c 11	ex 4	Marcellum in amicum a cesare suspectio Marchylo livore ;
l 5	c 2	ex 6	Marcellum in Pompeium misit declamate quites du lie
l 8	c 15	ex 2	Marius fuit adualis q̄otid dux elect ; involuit
l 5	c 10	ex 3	Marcius rex a rege filij adimaz p̄fit senatores ad q̄silm ;
l 1	c 4	ex 24	Marcij conat e capite flama effluxit
l 2	c 2	ex 10	Marcium scribe. C. Marcius p̄tore senat prohibuit
l 3	c 4	ex 7	Marc p̄ p̄na an c̄sul q̄ civis Romanus fct fuit
l 1	c 2	ex 24	Maritae volens aquem viri provid q̄ dimicans grat
l 1	c 3	ex 6	Marius asellus ad aq̄ c̄res et fugere monuit
l 2	c 1	ex 16	Marius nisi Rome nunq̄ voluit loqui
l 2	c 1	ex 29	Marius milites capite censos elegit ; fugit
l 2	c 7	ex 1	Marius incarcerati claritate Cimbri amonit timens ;
l 3	c 2	ex 19	Marius vult de senet senatum et ordine equestre mysedi ;
l 3	c 8	ex 6	Mariu et Scevola q̄ dep̄nat a Silla cogi no potuit ; cesses ipegit
l 7	c 2	ex 9	Marius Calcitos alg Rom despexit fugavit aucthonos ;
l 6	c 1	ex 12	Marius p̄niat sobrinu suu a plooo ure fuisse perempt fecit
l 6	c 9	ex 14	Marius int miseros miserrim int felices felicissim fuit
l 8	c 2	ex 3	Marius compulit Titinium redde dote fame repudiate
l 8	c 6	ex 2	Marius unde dampnavit Satin nu inde dampnat fuit
l 8	c 15	ex 8	Mariu efferum ipsius p̄dixit futur ee silem ipsi
l 9	c 2	ex 11	Marius Cayum Cesarem ad bustum seditiosissimi hac ;
l 9	c 2	ex 11	Maris cap^t Antonij int eplas diu tenens eius orationz ; trucidavit
l 1	c 6	ex 23	Mare mortua Gorgias p̄gnata est ; in sinu recep^t
l 7	c 4	ex 1	Matris Carcosam p̄ris arcuerit cu ab virib excidio
l 9	c 15	ex 213	Matres due visis filijs ad strage e tristes in lac perempte ;
l 2	c 1	ex 3	Matrone uno viro contente corona pudicitie honorabant ;
l 2	c 1	ex 4	Matrone veneficium primo invenerunt ; crediti obiere
l 1	c 6	ex ult	Mellificaverunt apes in ore Platonis
l 1	c 2	ex 6	Mendici maliciosi mortem merentur quib ; turit
× l 1	c 6	ex 20	Mater quedam viso stupro filie ad filia obvenit obmu ;

l 5 c 1	ex	26	Mensam auream sapientum septem missam [illegible] retinuit
l 3 c 6	ex	2	Exule natus Tarquinius priscus regnum Rome occupavit
l 2 c 2	ex	1	Meretrices lixas et institores Affricanus superior expulit exercitu: Frontini
l 2 c 2	ex	2	Metellus non tulit milites suos uti fines aut muros ad Karda
l 2 c 2	ex	11	Metellus quinque cohortes que a loco fugatas eum recipere coegit
l 2 c 7	ex	1	Metellus iudices Romani reddere noluerunt
l 5 c 1	ex	12	Metellus Macedonicus Affricani hostis necem flevit
l 5 c 1	ex	10	Metellus numidicus ab exilio revocatus letitiam non ondit
l 7 c 2	ex	8	Metellus pius pro Calidio populo supplicavit quod patrem suum ab exilio re:
l 6 c 1	ex	8	Metellus Celer Sergium matrone diem dixit quia primum stupri: revocat
l 6 c 1	ex	1	Metellus animi et corporis dotibus et omni felicitate usus fuit: nimirum prosperitas
l 9 c 8	ex	7	Metellus simulata instabilitate Ciribiam Celtiberiam vicit
l 9 c 8	ex	3	Metelli testatum non Scipio sagineas et affines publicavit vitium magistratus fuit
l 8 c 7	ex	12	Metellus pius cum turbis illustribus in Corduba [illegible] fuit et cestat
l 9 c 8	ex	1	Metrum non subtraxisse Romanis auxilium Tullius hostibus persuasit
l 7 c 8	ex	27	Midoos [illegible] fratres [illegible] frawet: post cepit
l 6 c 7	ex	7	Milites morti se exponere dixerunt pro salute sui ducis
l 2 c 2	ex	prologo	Militia urbana multi tamquam regnantes et principes periti fuerunt
l 1 c 2	ex	2	Militari in re Affricanus dicebat esse dicere non putaram
l 2 c 2	ex	1	Militaris disciplina necessaria est ad custodiam pacis
l 7 c 1	ex	7	Minutius a Fabio quod [illegible] cum prem voluit
l 2 c 6	ex	1	Miracula multa probonis et malos dedit
l 6 c 9	ex	capitulo	Miserie finem non sperare stultum est
l 7 c 3	ex	9	Miseria grossos reddit quos ociosos innia fert
l 7 c 3	ex	9	Miseris communis timor succurrendum est
l 7 c 1	ex	9	Miseris communis mitis quam patiendum est
l 7 c 1	ex	3	Misereri laudabilius est quam superare
l 5 c 2	ex	ultimo	Misericordia [illegible] est facienda
l 5 c 8	ex	ultimo	Misericordia multorum in pauperes habuit Gillias
l 5 c 7	ex	3	Misericordia hostibus petentibus est tribuenda
l 9 c 7	ex	8	Moderatio et felicitas sibi invicem adversantur
l 8 c 10	ex	12	Mores omnibus [illegible] opibus presunt
l 1 c 7	ex	3	Mori qui noluit pro salute sua [illegible] l. 7. c. 6. e. 9.
l 2 c 1	ex	12	Mori gaudebant in bello Celtiberi et Cimbri
l 3 c 8	ex	12	Mori Siracusani maluit quam [illegible] equare
l 7 c 10	ex	6	Mori oportet omne quod vivit
l 6 c 6	ex	1	Mori petiit Romanorum [illegible] quam Affricanis se dare maluerit
l 9 c 2	ex	12	Mori precat innocentem quam vivere nocentem
l 3 c 2	ex	4	Mori in dignitate melius est quam vivere in servitute
l 9 c 12	ex	22	Moriuntur inter alios cum nimio gaudio

li 1	c 6	Ex	2	Moriens Calanus in b[illegible] te uidebo
li 2	c 2	Ex	3	Moriens uictorios[illegible] nascitur
li 1	c 1	Ex	20	Mortis timore quis non debet desistere a cultu diuino
li 1	c 1	Ex	ult	Mortuorum dolore quis non debet desistere a cultu diuino
li 1	c 7	Ex	mlt	Mors tamen ipsa quam Acna [illegible] est in sompno demonstrata
li 1	c 8	Ex	3	Mortem et vitam eundem egerit duo philosophi eodem die nati
li 1	c 7	Ex	6	Mortem fatatam difficile est euitare
li 2	c 1	Ex	12	Mortem filiorum T. celebrabant et natiuitatem deflebant
li 2	c 1	Ex	61	Morte proximi nimium dolens deum offendit quamplures
li 2	c 8	Ex	67	Mortis timore quis non debet innocentem condempnare
li 2	c 2	Ex	sep	Mortem intulerunt sibi ipsis et illatam receperunt alacriter
li 1	c 7	Ex	11	Mortem aliunde retribuunt unius pro infinitis ab eis receptis
li 2	c 1	Ex	10	Mortem filiorum parentes tulerunt equanimiter patientes
li 1	c 7	Ex	6	Mortem unius a qua futura denunciant
li 1	c 10	Ex	7	Mortem filiorum parentes tulerunt equanimiter patientes
li 1	c 8	Ex	18	Mortuus est [illegible] die septima in regno reuixit
li 2	c 1	Ex	61	Mortuos suos Massilienses non lugebant
li 2	c 1	Ex	61	Mortuos plorans nimium vide [illegible] de sua inuenit
li 1	c 1	Ex	28	Morte hostium non est nimis letandum
li 1	c 1	Ex	mlt	Mortuorum etiam inimicorum corpora honorifice sunt sepelienda
li 9	c 3	Ex	3	Mortem timere non debemus
li 8	c 1	Ex	28	Mortem sepe meruerunt studio nimis intenti
li 9	c 12	Ex	mlt	Mortui sunt plures extranea morte
li 1	c 7	Ex		Mulieres senatus quamplurimum [illegible] Coriolanum
li 1	c 8	Ex	2	Mulier desponsata restitutum [illegible] refundere noluit
li 8	c 3	Ex	1	Mulier Amesia quasi asina se data defendit Androgina dicta fuit
li 8	c 8	Ex	2	Mulier Busa x Romanos Canensi strage sustentauit [illegible]
li 2	c 2	Ex	18	Mulieres Lacedemonie admonebant natos ut vel vincerent
li 8	c 2	Ex		Mulier quedam a rege Philippo ebrio ad ipsum sobrium appellat
li 6	c 2	Ex	17	Mulier quedam Dionisii vitam optat ne sibi succederet peior
li 8	c 3	Ex	infi	Mulier Hortensia causam feminarum constanter egit
li 1	c 7	Ex	2	Mulieris verbis quis [illegible] adhibere fidem
li 9	c 1	Ex	7	Mulierum ornatus minuendus est [illegible] augendus
li 8	c 2	Ex	2	Mulierum amor sepe in odium transmutatur
li 2	c 1	Ex	3	Mulieres uno viro debent esse contente
li 2	c 1	Ex	7	Mulieres a vino se abstinere debent
li 2	c 1	Ex	6	Mulieres ad dignitatem suam conseruandam [illegible] se prout
li 2	c 1	Ex		Mulieres non debent aspici libidinoso aspectu sed honesto
li 8	c 1	Ex	9	Mulieres ad peccandum non sunt incitande
li 6	c 1	Ex	2 ult	Mulieres quedam seipsas interfecerunt ne perderent castitatem

l. 5. c. 3. ex.° [?] Mulier ebrietati deserviens virtutibus viam claudit vicijs aperit
l. 5. c. 3. ex.° 12 Mulieres vino dedite sunt graviter puniende
l. 1. c. 6. ex.° 6 Munerum ducentis numis apud obsessos emit : mus
l. 9. c. 14. ex.° in ph[ilosophis] Nasus medium ex speciosis deformis et ex robustis fragilis
l. 1. c. 2. ex.° 9 Nati gente perfida possunt tamen boni esse, attende patet
l. 3. c. 4. ex.° patrum Nati ignobilibus parentibus et loco ad summum pervenerunt
l. 1. c. 6. ex.° 31 Natura multa miranda producit
l. 1. c. 8. ex.° de alia Natura mariam linceam habet
l. 2. c. 6. ex.° 1 Natura gignendi nobis legem dedit
l. 4. c. 6. ex.° 15 Natura pietatis et caritatis est prima magistra
l. 8. c. 7. ex.° 10 Naturam malignitatem Demostenes philosophus superavit
l. 8. c. 12. ex.° ex[ternum] pri[mum] Natura quoque non patitur ut ars ipsam imitetur : sequatur
l. 1. c. 3. ex.° 10 Navigium Antiochi diminutum fuit a Fabio causa pacis per medium
l. 1. c. 8. ex.° 28 Nautam a fluctu e navi eiectum in navim fluctus contrarius impulit
l. 2. c. 2. ex.° 11 Necessitas cogit operari homines ut vivere
l. 3. c. 8. ex.° Necessitas plus impellit quam verecundia repellat
l. 5. c. 8. ex.° in ph[ilosophis] Necessitas liberalitatem efficit gratam
l. 1. c. 2. ex.° 3 Necessitate compulsio ad pugnam abstinere se a prelio miserum est
l. 1. c. 6. ex.° Necessitate compulsis debet eligere tuta consilia non nobilia
l. 1. c. 6. ex.° Necessitati nobilis animus cedit
l. 1. c. 6. ex.° pri[mum] Necessitas cogit hominem facere multa dura et inhonesta
l. 1. c. 6. ex.° in ph[ilosophis] Necessitatis sunt amarissime leges et crudelissima imperia
l. 1. c. 1. ex.° 22 Negligentes offensiones puniendi sunt
l. 1. c. 3. ex.° 1 Negotium et exercitium hominibus prestat quam ocium
l. 2. c. 3. ex.° 1 Negocio in manifesto tempore non est consumendum
l. 5. c. 6. ex.° 3 Nemius Agrippa de publico est funeratus
l. 1. c. 3. ex.° 1 Nerone Galmaticum senatus inter se regaliavit
l. 2. c. 1. ex.° 32 Nemius Centurio velites invenit
l. 5. c. 3. ex.° ult[imum] Nobiles et ignobiles pariter virtutes agere possunt in bonos se
l. 3. c. 8. ex.° Nobiles et maiores non debent ut superbe nec sibi fovere mores
l. 2. c. 1. ex.° 28 Nobiles et potentes non debent opprimere pauperes et plebeios
l. 3. c. 2. ex.° 11 Nobilibus potior est dignitas sine vita quam vita sine dignitate
l. 1. c. 3. ex.° 2 Obsequio suspectum et fermentum Fabius vicit :
l. 1. c. 3. ex.° 2 Obsequiis deinceps Tusculanum Romanis in se firmatos
l. 1. c. 6. ex.° 6 Obsessi Agatacles Cartaginem obsedit
l. 1. c. 6. ex.° ult[imum] Obsessi necessitate compulsi fame concedit turpia
l. 1. c. 3. ex.° 12 Ocium est causa desidie et plurium
l. 8. c. 8. ex.° in ph[ilosophis] Ocium iners est vitandum sed recreacio appetendum
l. 1. c. 8. ex.° 20 Oculos assimilavit fuit et magis abstinere debemus : fecit
l. 6. c. 1. ex.° 13 Oculum unum relevavit sibi alium filio pro adulterio eruit
l. 8. c. 4. ex.° in ph[ilosophis] Odium et ira excitant in corporibus et pectoribus magnos motus

l 9 c 3 G 776 Odio mihi homo est sua tamen sapit
l 2 c 1 G 63 Offensiones multiplicatis venia non est digna
l 1 c 1 G 22 Officiales si negligentes puniendi
l 4 c 3 G 21 Officio metum dissimulare melius est quam armis protegere
l 2 c 2 G 223 Officium quod simulagentibus discordia disponere dicunt
l 2 c 8 G mgh Oportunitas utilitate efficit gratum
l 9 c 1 G pis Orata corporis voluntatibus insudant
l p c 2 G 11 Oravit sepe ipsum non impetrasse melius fuit
l 3 b c G Orandum nihil est nisi ut deus tribuat bona : scilicet fugit
l 3 c 2 G 1 Oratius Cocles ponte rescisso arma in Tiberim transnatat
l 7 c 10 G 11 Oratio pusillum a deo ... templum ad fletum morte filii non :
l 6 c 3 G 12 Oratius sororem interemit quia flebat maritum ab eo occisum :
l 1 c 6 G 0 Ornamenta templorum ad bellum profecta ... sunt ...
l 2 c 2 G 1 Ornamenta pristina ponit si filii eius morerentur
l 6 c 3 G 7 Pacem cum hostibus tempore famis penam meretur
l 2 c 2 G 2 Pax inter amicos facta plurimum gaudium affert
l 6 c 2 G 1 Pacem tenere homo mente gloriam alius fecit
l 1 c 2 G 33 Pax in magna strage hostium est appetenda
l 8 c 1 G 7 Pacem tempore ... plurimum ...
l 1 c 1 G 2 Pace sepe homines in desidiam resolvuntur et ego
l 1 c 2 G 2 Panis electione Romani in Capitolio obsessi Galles :
l 1 c 2 G 2 Paupertas maiorum decus fuit Tarquinii filium meruit :
l 8 c 1 G 3 Parere nolle parentibus petentibus venia magna est
l 1 c 1 G 72 Paritas est mater sanitatis et hostis superflui
l 2 c 3 G 62 Paritas antiquorum Romanorum fuit magna : deceperunt
l 1 c 1 G 22 Parentum antiquorum iniuria patri est iudicanda
l 2 c 1 G 8 Parentibus quanta reverentia debeatur : ut Gabius sic fecit
l 7 c 2 G 1 Parentes diligere prima lex est nature
l 7 c 2 G 13 Parentum sepulcra non sinebant Scithe violari
l 7 c 2 G 3 Parentibus etiam iniquis debemus obsequi
l 7 c 2 G 9 Parentibus etiam mortuis debemus obsequi
l 8 c 1 G 29 Parum facere dum nos reputamus valentes efficimur
l 2 c 1 G 16 Parvula unica preservant acutum
l 2 c 1 G 20 Parentes fuerunt legati Romani in Tarento
l 3 c 3 G 1 Patientia Mutii Scevole magna fuit
l 3 c 3 G 3 Patientiam magnam dicunt ut hii pueri
l 3 c 3 G mlt Patientia magnam habuerunt quidam plurimi in tormentis
l 3 c 8 G 2 Patientia filii mariti in pressura et cives magna fuit
l 3 c 1 G 1 Patientia fortuna adversam mutat in prosperam
l 8 c 8 G 1 Patientiam magnam in tormentis habuit servus ... :
l 2 c 1 G 22 Patientem decet portare quicquid alteri fecit : Anthonius

l. 5 c. 1 Ex. 21 Patient(er) portare debem(us) amicorum iniurias
l. 4 c. 2 Ex. 16 Pacient(er) portare debem(us) tribulationes ab aliorum
l. 1 c. 7 Ex. in fi(ne) Paciencia queri d(e)z q(uod) gr(ati)a impetrari nequit
l. 5 c. 8 Ex. 3 Patres quidam iusticiam sequentes filios acrit(er) punier(un)t
l. 5 c. 10 Ex. p(er) tot(um) Patres quidam filiorum obitum pacient(er) toleraverunt
l. 2 c. 1 Ex. 18 Pater d(e) reverenciam filio in dignitate existenti : tumxit
l. 5 c. 9 Ex. 4 Pater quidam filio p(ar)ricidiu(m) machynato se occidend(um) trad(it) eum:
l. 5 c. 1 Ex. 4 Pat(er) quidam filii amore vt aduocata sua gaudet pass(us) e(st)
l. 5 c. 9 Ex. 1 Patris necem filium attemptare no(n) est verisimile
l. 5 c. 4 Ex. 1 Patribus tenent(ur) filii et in dignitate positi obedire : liberaret
l. 5 c. 1 Ex. 3 Pater quidam s(cilicet) Bulbus p(ro)script(us) se occidens tradidit ut filium
l. 5 c. 1 Ex. 2 Pater quidam s(cilicet) Cest(ius) a Cesare cogi no(n) potuit ut filium:
l. 5 c. 4 Ex. 9 P(at)ris sepultura(m) Cymon volu(n)taria morte redemit : abdicaret
l. 8 c. 3 Ex. 3 P(at)ris Hortensia facundiam repetiit in causa matronarum
l. 5 c. 3 Ex. 3 P(at)rie mala in se velle pati et b(e)ll(a) agere virtuosissim(um) est
l. 8 c. 1 Ex. 2 P(at)ri maximum merito(rum) est largit(us) Demostenes ut melius studeret
l. 5 c. 6 Ex. p(er) to(tum) P(at)rie p(ro) salute vel augmento multi se morti exposuerunt
l. 5 c. 6 Ex. in p(ri)n(cipio) P(at)rie amor amori parentum preponendus amor est
l. 5 c. 6 Ex. 8 P(at)rie paupertatem omnes sublevare tenent(ur)
l. 5 c. 1 Ex. 10 P(at)rie onera et labores sponte debem(us) subire
l. 5 c. 6 Ex. 1 Patrie p(ro) libertate Brutus duritiam omnes ab eo occisi fuit
l. 5 c. 6 Ex. 4 P(at)rie amore Philem(i) fr(atr)es terre infodi sustinuerunt
l. 5 c. 6 Ex. 11 P(at)rie amore Codrus nece(m) sibi fallac(ite)r quesivit
l. 5 c. 6 Ex. 2 P(at)rie pro salute Curi(us) letifere fovee se inyecit
l. 5 c. 10 Ex. 2 P(at)rie pro salute Paulus Emilianus filiorum obitum compensavit
l. 5 c. 2 Ex. 11 P(at)ria defunctos Hircium et Pansam et mortuorum sepultos ...
l. 1 c. 3 Ex. 4 Paulus Omen vero p(ro)f(ecto) suscipiendi a filiola accepit : h(ab)erat
l. 1 c. 8 Ex. 2 Paulum Persa(m) regem cepisse Castor et Pol(lux) nunciaverunt
l. 2 c. 7 Ex. 14 Paulus Emilius transfugas et truces elephant(is) substravit
l. 2 c. 7 Ex. 4 Pauli Emilii feretrum Macedones quidam hostes tulerunt
l. 5 c. 3 Ex. 11 Paulus ex victoria Perse sola victoria reportat:
l. 4 c. 4 Ex. 10 Paulus tam pauper decessit q(uod) oportuit sui fundum vendi p(ro) :
l. 5 c. 1 Ex. 13 Paulus Perse capto ma(n)u(m) ... ostend(i)t : dote reddenda u(xor)i
l. 5 c. 10 Ex. 2 Paulus Emilius filiorum obitum salute p(at)rie compensavit
l. 1 c. 7 Ex. 3 Paulus ... sua nobilitate no(n) mori p(ro)m(i)n(a)cia vicit
l. 1 c. 8 Ex. 1 Paulum et Romanos Castor et Pollux adiuverunt
l. 4 c. 4 Ex. 3 Paup(er) Agrippa defunct(us) de publico e(st) funerat(us)
l. 7 c. 1 Ex. 2 Paup(er)imum Archadum Aglaum feliciorem Appollo affirmat
l. 4 c. 4 Ex. 2 Paupertatem voluntariam appetebat Romani

l 7 c 1		ex 2	Paupertas secura maior est quam abundancia anxiosa
l 3 c 3		ex 9	Pauper ad summam dignitatem virtute descendit
l 4 c 4		ex 1	Paupertas solidis ac certis bonis habundat
l 4 c 4		ex 11	Paupertati illustrium de publico succurrebatur
l 4 c 4		ex in fine	Paupertas illustres viros gignit
l ibidem			Paupertas illustrium omnes virtutes antecellit
l 8	c 14	ex 12	Pausanias Philippum ut clarescat euadet interimit
l 9	c 14	ex 1	Pausanias an laboriosissimi cultu desic se efficiat
l 2	c 1	ex 10	Petitum in potencia non commissum Paulo cuius e commisso
l 2	c 1	ex 11	Pecuniam in alia vita reddendam Galli aliis mutuabant
l 7	c 2	ex 28	Pecunia vir egens preferatur pecuniae viro egenti
l 7	c 6	ex 7	Pelles scutorum Casilinates fame comederunt
l 2	c 2	ex 22	Pena reis est infligenda ad terrorem maiorum
l 4	c 1	ex 19	Penam iratus non debet sumere de subdito
l 9	c 2	ex 18	Pena sepe redit in suum actorem
l 3	c 2	ex 37	Penam propriam pati est a pena liberari
l 9	c 6	ex in principio	Perfidia cum abest quantum fides seu legalitas prodest
l 2	c 2	ex 6 1	Periclis caput conavit Athenienses ad virtute eniten[dum]
l 4	c 3	ex 20	Pericles ait non solum manus sed et pedes continentes esse debent
l 5	c 10	ex 2	Pericles obitu filiorum coronam non deposuit
l 8	c 9	ex 7	Pericles Athenas suo arbitrio auditu : predixit
l 8	c 9	ex 6	Periclem primo contionantem audiuit quidam auertere oportere
l 8	c 11	ex 3	Pericles Athenienses eclipsso sole exterrito securavit
l 8	c 14	ex in principio	Pietatis atque facultati ac imperii est deferendum
l 3	c 4	ex 7	Premia an consul qui alius bonus fuit
l 8	c 15	ex 4	Premia omnibus quos in senatu grauat superavit
l 1	c 3	ex 4	Persei regis superandi Paulus a filia omen sibi accepit
l 2	c 1	ex 12	Persei de captione consilium augurum capit esse nemo sciuit
l 5	c 1	ex 13	Perse rege capto Paulus maxima humanitate ostendit
l 7	c 3	ex 13	Persam albe defunctum senatus regaliter funeravit
l 3	c 3	ex 4	Petimus sepe quod obtinere est malum
l 8	c 10	ex 11	Phalaris lapidatus fuit in Citamba Zenonis ab eo tormenti
l 7	c 2	ex 13	Philosophi amphiarai sepulchrum templum fecerunt
l 9	c 12	ex 11	Philosophus Anacharsis aranearum telis leges comparavit
l 8	c 7	ex 21	Philosophus Anacreontem granum vue passule extinxit
l 5	c 10	ex 6	Philosophus Anaxagoras inquit si possessiones mee non perissent ego perissem
l 4	c 2	ex 29	Philosophus Anaxagoras narrata sibi morte filii nichil novum nunciatis
l 3	c 3	ex 4	Philosophus Anaxagore summa virtus et utilis altera doctrine : sunt
l 7	c 3	ex 10	Philosophus Anaxarchus in tirannum ipsum torquentem lingua exspuit
l 8	c 7	ex 28	Philosophus Anaximenes Alexandrum precavit ut Lampsacum dirueret
l 4	c 1	ex 14	Philosophus Archimenia sine figuris sibi fuit cum mortis : non essem
l 2	c 7	ex 3	Philosophus Archytas villico suo dixit de te supplicium sumerem si irat
			Philosophorum Harmodii et Aristogitonis ymagines pro numinibus sunt venerate

l 1	c 3	ca	28	Phus Diogenes migt Alex° a sole ut no obstet
l 1	c 2	ca	28	phs Bias dixit Bona mea mecum porto
l 1	c 3	ca	17	phs Bias dixit timend e ne amicicia in inimicicia vrta²
l 8	c 1	ca	27	phs Carneades pter studiu cibi manu oblivisceba² : gabat
l 8	c 6	ca	26	phs Carneades cum Crisippo disputaturus elleboro se p² :
l 8	c 1	ca	32	phs Cleantes aq° nocturno haustu diurnu studiu sustentavit
l 8	c 1	ca	28	phs Democrit(us) magnu patrimoniu donavit patrie ut attencius poss :
l 3	c 8	ca	8	phs Demosthenes Cultellarij phs fuit : stude²
l 9	c 12	ca	13	Phus Euripedes a canibus laceratus est
l 1	c 3	ca	15	phs Demostenes hospitam decepta a deposito libera(vi)t
l 8	c 6	ca	10	phs Demostenes ne desid(iam) labores sustulit
l 3	c 8	ca	8	phs Euripedes olitricis filius fuit
l 3	c 1	ca	19	phs Euripedes dt se solitu docere no docere exponere fabulas :
l 3	c 1	ca	20	phs Euripedes suos tres v(er)sus pretio quatuor asserunt
l 9	c 12	ca	17	phs Philomenes risu causato a ficubus ab azello comestis interijt
l 8	c 1	ca	16	phs Pittagoras sapientie et honestati a iuventa studuit
l 8	c 1	ca	18	phs Pittagoras a persis astronomiam didicit : cogno(vi)t
l 8	c 1	ca	11	phs Pittagoras ab egiptijs immutabiliu seclorum observatos :
l 8	c 1	ca	19	phs Pittagoras Cretam et Lacedemoniam adijt ut earu leges :
l 8	c 1	ca	20	phs Pittagoras magna Greciam adijt ut sua studia applicaret
l 8	c 15	ca	18	phs Pittagore ductoris passione causa habita fuit : in mores inspiceret
l 8	c 15	ca	17	phs Pittagore domus in templum ... conversa fuit : egerunt
l 8	c 6	ca	38	phs Philistratus et ypocrides eode die nati eande vita et mortem :
l 8	c 3	ca	37	phs Sophocles filium certis gavisus fuit
l 9	c 12	ca	18	phs Sophocles victoria tragedie intulit sibi mortem : fuit
l 7	c 3	ca	17	phs Solon legum inventor ab Atheniensibus Cipru fugere compulsus :
l 1	c 2	ca	17	phs Solonis sentencia nemo beatus dicendus est in vita
l 1	c 2	ca	16	phs Solonis sentencia luctu plena sunt omnia terra
l 1	c 2	ca	14	phs Solonis sentencia ipsa mala sunt omnibus lemora
l 3	c 8	ca	11	phs Phocion alienu consiliu fuisse felicius sibi quam dt sapientia
l 7	c 3	ca	19	phs Phocion ab Atheniensibus ... ex finibus patrie eiectus fuit
l 2	c 11	ca	12	phus Xenocratem iurare iudices no permiserunt
l 8	c 3	ca	22	phus Xenocratem meretrix statuam appellavit
l 8	c 3	ca	23	Phus Xenocratem Alex(andri) pecuniam recipere noluit
l 1	c 2	ca	21	phus Xenocratem dixisse aliud pecunie ... tacuisse nunquam
l 1	c 6	ca	9	phs quidam ictu lapidis et no alique oblitus fuit
l 8	c 11	ca	7	Pictor Archimedis claudicante vulcanum veste texit : pict(ura) figura(vi)t
l 8	c 12	ca	2	Pictor quidam morte Agamemnonis de effigiem faciendo velamine ca:
l 8	c 12	ca	12	Pictor Praxiteles sic venerem Eufronio in domo figura dese(ci)t pg xij deos
l 8	c 11	ca	6	Pictor Praxiteles se venerem figura(vi)t ... cecinit : pictor
l 3	c 1	ca	22	Pictor Zeusis se promisse Helenam tam pulcra qu leda peperit
l 7	c 8	ca	1	Pictas excitat mentes subtilia excogitare facit

l6	c8	Ex	1	Pietatem maximam quidam servus habuit erga dominum suum
l2	c1	Ex	11	Pigri ad excitacionem aliqui ignominia excitandi sunt
l9	c1	Ex	25	Piscatores quidam predixunt mensam auream loco piscium
l3	c8	Ex	1	Piso a tribunis cogi non potuit ut Pallicani consulatum renunciaret
l4	c3	Ex	18	Piso filium suum fortissime preliantem sola aurea corona donavit
l8	c2	Ex	8	Piso de Pompeyo ... de Manlio deduxit iudicium
l8	c1	Ex	6	Pisonem ceno lento ore somnum assurgentes eum absolvunt
l1	c1	Ex	20	Platonis in os apes insignis eloquentie mel tulere
l8	c1	Ex	26	Plato sibi sui penam unius amico commisit
l8	c1	Ex	21	Plato se maledicenti a servo suo non credidit
l1	c2	Ex	19	Platonis sententia: Beata est terra sapiencia recta
l8	c7	Ex	22	Plato ut Geometriam addisceret in Egiptum peragravit
l8	c7	Ex	22	Plato Tharentum et Locros perexit ut se pictagoricis perceptis imbueret
l8	c7	Ex	23	Platoni morienti versus ... sub capite inventi
l8	c12	Ex	2	Plato ipsum consulentes de ara mo... et forma ad Euclidem remisit
l3	c7	Ex	8	Poeta Accius Cesari inter poetas venienti numquam assurrexit
l3	c7	Ex	20	Poeta Alexides et versus Euripides ... in ... duos tres
l1	c8	Ex	33	Poeta Antipater tantum natalia suo singulis annis febricitat
l7	c2	Ex	22	Poeta Aristofenes ... in urbe nutrire sunt
l9	c12	Ex	13	Poeta Eschillus testudine ab aquila in suum caput ... mittente ...
l2	c1	Ex	31	Poeta Ennius argumenta fabularum primus invenit ... demissa ...
l1	c7	Ex	11	Poeta Simonides a naufragio et ruina liberatur ... ab eo
l8	c7	Ex	32	Poeta Simonides in etate ... carmina ... LXXX anno
l7	c2	Ex	21	Poeta Tales ait cogitata deos nedum facta fallunt
l1	c3	Ex	1	Pompeyo Catha Basilica ... abstulit
l1	c2	Ex	21	Pompeyo fulmina adversa et strage exercitus ... periit
l1	c6	Ex	12	Pompeyi esse rogum in littore visum ... fuit magnum
l2	c1	Ex	23	Pompeius ... in ... theatri ... non posse
l2	c3	Ex	2	Pompeius dignitatem ... imposuit ut ... secerint ...
l8	c7	Ex	6	Pompeius Larisame dixit obsequium istud pro victoria
l8	c1	Ex	12	Pompeius amicissimus fuit Valerii auctoris
l7	c1	Ex	10	Pompeius Tigrani ... regnum restituit
l7	c1	Ex	10	Pompeium Sulla ... horat ... suas ...
l7	c2	Ex	21	Pompeius Carbonem ... defendat iussit occidi
l6	c2	Ex	1	Pompeius mileas molestias et contumelias pacienter tulit
l8	c14	Ex	3	Pompeius Stephane ... gesta describebat
x l9	c7	Ex	8	Pompeius socerum suum ... donari proposuit
l9	c7	Ex	13	Pompeius ipso ... supplicantem ut expectaret ...
l8	c7	Ex	1	Pompeius ... testimonium illustrium absolutus fuit
l9	c1	Ex	6	Pompeium milites Gnei Pompei trucidarunt
l4	c9	Ex	1	Populum senatum Valerius Publicola ...
x l8	c15	Ex	9	Pompeius senatus decreto consulatum ... solus gessit

l 8	c 9	E	1	Populus sepe nimio gaudio z insolita letitia extinctus
l 8	c 1	E	21	Populi amorem dedit que veteres z domum
l 7	c 3	E	ult	Populi furore ecc bn meriti ecc molestan
l 2	c 1	E	22	Populares honorare tene voces z consules R.p.
l 2	c 1	E	79	Populi athenien in foro thebat viros ad corum confusioz
l 2	c 1	E	60	Ppli athenien vita cyl gravabat ad virtute z honestatem
l 2	c 1	E	61	Ppli athenien ad virtute excitaci capt periclis conart
l 2	c 1	E	62	Ppli athenien liberos migratos ad servitutem inducebat
l 2	c 1	E	17	Ppli licii in funeribus mulieribus vestibus se induebant
l	c	E		Ppli Masilienses mimis civitatem manumissioz denegabat
l 2	c 1	E	62	Ppli Masilienses ioculatores a scena arcebant
l 2	c 1	E	63	Ppli Masilienses ab urbe sua truitanos excludebant
l 2	c 1	E	66	Ppli Masilienses ad mortem instrue gladios in publico habebat
l 2	c 1	E	61	Ppli Masilien defunctos suos non lugebant
l 2	c 1	E	68	Ppli Masilienses in nimia prosperitate z in nimia adversitate vene
l 2	c 1	E	69	Ppli Masilienses in sua oppida telum ferri non sinebant
l 3	c 2	E	17	Ppliorum Masiliensium navem athilius dextra puat lena
l 6	c 8	E	9	Ppli lusitani bruto dixerunt maiores suos didicisse non misit
l 2	c 10	E	8	Ppli castiliantes vestes servitutem media cederunt ; anas
l 2	c 1	E	62	Ppli Celtiberi z Cimbri in bello mori gaudebant
l 2	c 1	E	63	Ppli Celtiberi duci suo superesse recusabant
l 1	c 8	E	9	Ppli Cretenses urinam siti biberunt : pellicis soluent
l 9	c 2	E	29	Ppli Etrusci vivorum corporibus mortua apponebant : be leant
l 2	c 1	E	61	Ppli Galli sua pecuniam mutuabat in alia vita reddendam
l 2	c 1	E	77	Ppli lacedemonii ab aspectu dare se abstinebant ne eis :
l 6	c 3	E	9	Ppli lacedemonii q7 gerami dici libros dicti par/ pudicos ex vr:
l 6	c 8	E	3	Ppli lacedemonii nimis gravati a philippo moicos se dicebat
l 3	c 2	E	36	Ppli numantini ... honoribus ... suis z se dedunt
l 1	c 6	E	10	Ppli numantini a scipione obsessi humanis dapibus se alebant
l 6	c 6	E	1	Ppli petilini maluerunt mori ... amici ... se afferunt
l 6	c 6	E	6	Ppli Saguntini ut fidem Romanis servarent se z sua igni dederunt
l 2	c 1	E	71	Ppli Spartani qui z lacedemonii ... se ad plin exaltat
l 2	c 1	E	78	Ppli Spartani ad cruorem celandum rubeis vestibus in bello utebantur
l 9	c 10	E	1	Ppli Tusculani ... Romani ... de tribu pollia elegerunt ; lunt
l 2	c 1	E	18	Ppli Traces natalicium suorum filiorum flebant z mortem celeb :
l 9	c 1	E	3	Pplos volsinienses servus suis ... fecit
l 2	c 2	E	6	Postumius filium suum sine licentia castris egressum occidi iussit
l 8	c 1	E	21	Possessiones melius est ut pereant quam possessor
l 7	c 1	E	8	Potentes pacienter debent audire volentes de se conqueri
l 6	c 9	E	21	Potentum et nobilium filii aliquando in miseria moriunt
l 1	c 2	E	22	Potentibus et tirannis resistere difficile est

l 8 c 1 e prol. Potencia regencium sp temperanda est ; salute impat

l 1 c 2 e 3 Preliare compulsum abstinere se a prelio miserum est

l 2 c 1 e ult Principes decet vulgari consuetudinem non immisceri

l 1 c 2 e 32 Princeps Agesilaus dicebat leges non spesse sinadas

l 7 c 1 e 11 Princeps Antigonus ossa pirri filio eius defenda in sepulcrum:

l 7 c 3 e 11 Princeps Aristides civitate iustitie ab atheniensibus exulat ; decet

l 7 c 8 e 8 Princeps Cymon a filia sua in carcere lactatus fuit

l 7 c 8 e 9 Princeps Cymon sepultam per voluntaria carceracione redemit

l 6 c 9 e 18 Princeps Cymon ab atheniensibus stultus reputatus est eius pro:

l c 3 e 28 Princeps Epam mundas vestes omnium honestissime tradidit

l 7 c 3 e 13 Princeps Ligurgum lapidatum oculo erutum athe sepultum

l 7 c 3 e 13 Princeps Meltiades per victoriam persarum in carcere mortuus est:

l 3 c 2 e 33 Princeps Othoades clipeo suo inscripsit signe visse sit ; sepulcrum erant

l 2 c 1 e 15 Princeps Pericles postquam fuit ad virtute exercitatus vixissem

l 8 c 3 e 30 Princeps Pericles ait non solum manus et sed oculi decent esse continentes

l 7 c 10 e 2 Princeps Pericles obitu filiorum coronam non deposuit

l 8 c 9 e 1 Princeps Pericles athenas suo versat arbitrio ; te perdunt

l 8 c 9 e 6 Principem Periclem primo concionari auditum quidam senex oppor;

l 8 c 11 e 3 Princeps Pericles athenienses solis eclipsi exterritos securavit

l 6 c 7 e 11 Princeps Pittacus inutilem dominum in bello accepit in pace re;

l 11 c 2 e 38 Princeps bonus honores in pace dimittit consulunt a nevertem ; nutat

l 7 c 3 e 18 Princeps Themistocles xersis victor obviam perfugit ab athen:

l 7 c 6 e 13 Princeps Themistocles nec athenas intrat tamen suadere se peniter. e redact

l 6 c 9 e 11 Princeps Themistocles cuius miseriis se suspendit per de xerse;

l 1 c 2 e 28 Princeps Themistocles congerens pecuniam domi personam prave virum ; triumphum

l 8 c 1 e 30 Princeps Themistocles omnium suorum non sciunt civium ; egenti

l 8 c 11 e 8 Princeps Themistocles virtutibus Melciades ad virtute accensus fuit

l 8 c 11 e 9 Principi Themistocli scriptor gestorum suorum gratissimus fuit

l 8 c 1 e 23 Princeps Trasibulus athenis a triginta tyrannis in patriam reductus imposuit:

l 7 c 6 e 12 Princeps Trasibulus athenas a xxx tyrannis liberat; neque pecoris malorum nuto:

l 6 c 2 e 1 Princeps Pincernatu clez pua pmst homines que deravent ; fiet

l 9 c 2 e 26 Principi raro aut unde loquendum est

l 2 c 1 e 37 Principia parvula executionem permanent sepe mandat

l 2 c 1 e 81 Principia bona sepe in malum convertuntur ; caruisse

l 1 c 8 e ult Prodigiis et signis malis mala imminentia sunt irata

l 1 c 6 e 14 Prosperitatem non habuisse utilius est quam tali precepta calculare ne:

l 6 c 9 e ult Prosperitate et iniuria minimam adversitate et ego nihil deficient

l 8 c 1 e 3 Prosperis non debemus elevari nec adversis deprimi

l 3 c 3 e 11 Prosperitas impellit ad temeritatem

l 8 c 1 e ult Prosperitas nulla tam parvula quam detras non commodat

l 9 c 7 e 8 Prosperitas moderacioni contraria est

l 1 c 6 e 29 Prusias os unum loco superiorum dentium habuit

l 9 c 2 § 23 Ptolomeus ex Cleopatra sorore sua filium habitum occidi fecit
l 7 c 1 § 6 Ptolomeum a more e regno electum senatus in regnum restituit
l 9 c 2 § 28 Ptolomeus iuvenes in gymnasio partim ferro partim flamma consumpsit
l 9 c 4 § 8 Ptolomeus rex Cipriorum possessione sue pecunie peremptus fuit
l 2 c 2 § 18 Publica utilitas privatae est preponenda
l 8 c 4 § 11 Pusillanimum verbum et non pertinacium ex antiquis reprehendit
l 2 c 1 § 3 Pudicicia matronarum honorabatur ab hominibus
l 8 c 7 § simpli Pudet non confiteri mediocria videntem dominos confiteri maxima
l 3 c 3 § 1 Puer utriusque meruit honorem
l 6 c 3 § 19 Pueris non sunt legendi libri inhonesti
l 5 c 1 § 2 Pueri hostium belli tempore sunt salvandi
l 3 c 1 § 7 Puer adhuc parvus Alcibiades sagax fuit
l 3 c 3 § 3 Pueri altari ministrantes pacientissimi esse dicuntur
l 3 c 8 § 3 Pugnare cum se fortiori non est tutum
l 9 c 4 § simpli Pulcro turpis et forti debilis quis nascitur: recedere
l 8 c 7 § 7 Pulveri figuras inscribens Archimenides sentit mortem
l 7 c 3 § simpli Q uercu cotiabatur quod suos amicos a morte servabat
l 1 c 6 § 31 Quidam e portu Sicilie vidit naves e Carthagine;
l 1 c 6 § 15 Quidam scilicet a mola desiit rogo ardente pedagogi;
l 3 c 2 § 2 Quidam scilicet Atilius dextra amissa navem hostium iniecit
l 6 c 5 § 18 Quidam scilicet Carondas contra leges suas armatus ingressus se percussit
l 9 c 2 § 10 Quidam scilicet Castricius Carboni se multos gladiis ... annos;
l 3 c 2 § 16 Quidam scilicet Cinegirus rex Tarentinorum levavit navem hostium instrumento
l 5 c 6 § 3 Quidam scilicet Cippus ne rex esset se perpetuum in exilium ...
l 3 c 1 § 21 Quidam scilicet Claudius Spartanus se pugnare non fugere velle dixit
l 3 c 2 § 29 Quidam scilicet Dentatus ... viginti ... aciem ingressus a morte evasit;
l 4 c 2 § 7 Quidam scilicet Fimbria ... de ... viro ... noluit diffinire
l 9 c 11 § 2 Quidam scilicet Fimbria Scevole obitum ... telum parum recepisse
l 6 c 2 § 1 Quidam scilicet Favonius ... alligato crure ... cum ... Aldyama
l 7 c 1 § 11 Quidam scilicet ... Philippi ... suos ... annum implorat
l 1 c 6 § 10 Quidam scilicet Labeo Nullanos et Neapolitanos ... l 1 c 3 §
l 6 c 9 § 16 Quidam scilicet Lauma ... e rogo ardente ... sedisset
l 6 c 9 § 1 Quidam scilicet Polemo ex guloso magnus philosophus evasit
l 6 c 4 § 3 Quidam scilicet Popilius ... Anthioco ... responsum;
l 8 c 1 § 9 Quidam scilicet Pulseo ... ambo ... eripuit
l 9 c 12 § 8 Quidam scilicet Rodia gesticulator ... in scena ... gestu sedit
l 3 c 1 § 28 Quidam scilicet Sicille ... similiter ... se ... fuisse
l 6 c 8 § 13 Quidam scilicet Spartanus illustris ... assentiri ... se;
l 3 c 7 § 29 Quidam scilicet Spartanus ... muros non vinis ... melior
l 4 c 5 § 8 Quidam scilicet Spurina ... esse fertur dignus
l 1 c 1 § 22 Quidam scilicet Spurina ... non ... ad;
l 8 c 7 § 28 Quidam scilicet Stasippus ... vitam

... se melius ... in umbra ... sagittarum

l 6 c 2 ex 10 Quia uxor Lisiades d[illegible] in[illegible] [illegible]
l 3 c 3 ex 1 Qui Theodorus cognito [illegible] ut [illegible] tirannidem indicaret
l 3 c 2 ex 37 Qui Theramenes venenum intrepide hausit: [illegible] [illegible]
l 6 c 3 ex 9 Qui [illegible] ne militaret [illegible] sinistre digitos amputavit
l 1 c 3 ex 11 Qui Vetulo proscriptus [illegible] habitu evasit in Sicilia
l 1 c 3 ex 10 Qui Volusius proscriptus [illegible] habitu ad Brutum evasit
l 1 c 3 ex 18 Qui dignitatem petens penam capitalem evasit
l 1 c 1 ex 1 Qui ut mortuum a patre [illegible] senatus [illegible] [illegible]
l 8 c 1 ex 21 Qui ut puerum dilectum sagaciter [illegible] omisso [illegible] fuit
l 8 c 14 ex 13 Qui Diane templum incendit ut per orbem effunderetur nomen
l 9 c 15 ex 8 Qui se regem Capadocie fecit
l 5 c 3 ex 18 Qui provincias suas [illegible] fecerunt [illegible] venaverant viros: suos
l 2 c 7 ex 1 R [illegible] Metello iudices nolunt
l 8 c 10 ex 12 Recitatio [illegible] motu corporis
l 8 c 8 ex 11 Recreatio [illegible] tempore laboris [illegible]
l 3 c 6 ex 1 Recreatio [illegible] a labore cessandum
l 6 c 2 ex 2 Rector severus dissolutos [illegible] ne [illegible]
l 6 c 2 ex [illegible] Rector avarus [illegible] [illegible]
l 2 c 2 ex [illegible] Rectores [illegible] subditis [illegible]
l 2 c 3 ex 3 Reddere debitum [illegible] ab [illegible]
l 3 c 1 ex 9 R. p. utilia [illegible] [illegible] nullum [illegible]
l 8 c 1 ex [illegible] Rei mortis [illegible] [illegible] liberati sunt
l 2 c 1 ex 28 Rex Antiochus a Romanis [illegible] astrictus [illegible] se [illegible]: tum dixit
l 7 c 1 ex Regi Antiocho [illegible] capto [illegible] Seleucus cessit
l 9 c 17 ex 6 Regis Antiochi [illegible] sub veterno dissimulavit
l 7 c 1 ex 9 Rex Ariobarzanes regnum Capadocie filio suo cessit
l 8 c 8 ex 2 Regi Attalo Romani Asiam bello captam donavit
l 7 c 2 ex 12 Rex Attalus a Romanis Asiam [illegible] in testamento eius [illegible]
l 6 c 3 ex 21 Rex Cambises [illegible] iudicem [illegible] et pelle [illegible]
l 8 c 1 ex 31 Rex Cirus omnium suorum militum nomina sciunt: [illegible]
l 9 c 10 ex 3 Regis Ciri caput regina Thamaris utri [illegible] [illegible]
l 7 c 6 ex 11 Rex Codrus pro Athenis mortem [illegible] [illegible]
l 3 c 1 ex 31 Rex Darius cum mago malebat mori quam [illegible] [illegible]
l 3 c 1 ex 26 Rex Codrus Athenis [illegible] se datum [illegible] suas [illegible]
l 7 c 2 ex 12 Rex Darius a Silosonte pallio dono [illegible] donavit
l 1 c 3 ex 12 Regis Darii [illegible] genitalibus [illegible] [illegible]
l 9 c 2 ex 27 Rex Darius [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] fecit
l 1 c 2 ex 9 Rex Massinissa [illegible] [illegible] [illegible] a [illegible] oblatos:
l 7 c 2 ex 17 Rex Massinissa [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible]
l 7 c 2 ex 17 Rex Massinissa filius suus reliquit ut [illegible] Scipio statuit [illegible]:
l 1 c 2 ex 10 Regi Massinisse Romani imperium Romanum [illegible]: [illegible]
l 8 c 13 ex 9 Rex Massinissa [illegible] imbre [illegible] [illegible] senatus [illegible]
l 8 c 13 ex 10 Rex Massinissa stans in motu pedes fatigabat

l 8 c 8 G 11 Rex Masinissa pro tota die in equo insidebat
l 8 c 8 G 12 Rex Masinissa post octogesimum septimum annum filium generavit
l 9 c 8 G 1 Rex Masinissa salutem suam canum custodia protegebat
l 7 c 2 G 13 Rex Mitridates pro Leonico qui eum defendit contra Rodianos:
l 8 c 1 G 31 Rex Mitridates xx duarum gentium linguas didicit; captivos puniunt
l 9 c 2 G 21 Rex Mitridates octoginta milia Romanorum maiorum occidit
l 9 c 11 G 9 Rex Mitridates cum de regno pugnit ; quam tela pati
l 2 c 1 G ult Reges Numidie more suorum neminem osculabantur
l 3 c 3 G 8 Rex Falaris Zenonis tormenti incitamento fuit lapidatus
l 8 c 2 G 28 Rex Phalaris thauro eneo auctorem illius interfecit
l 1 c 6 G 20 Rex Philippus Macedo obiit quadrigam ab Appoline sibi dicta
l 6 c 2 G 12 Rege Philippo Spartanos minus quam mori mallebant:
l 1 c 2 G 27 Rex Philippus ait pecunia captatos magis reputandos quam fideles
l 8 c 11 G 12 Regem Philippum Pausanias occidere cum adesset interemit
l 1 c 2 G 8 Rex Pirrus thaurum Proserpine depredatum naufragium tulit
l 6 c 3 G 18 Regis Pirri muneribus nulla Romanorum ianua patuit
l 4 c 3 G 1 Regis Pirri de preda Curius nec quantum proplaret accipere noluit
l 7 c 2 G 22 Rex Pirrus ait sit dicentibus quod deo pereus dixissent non vinum defecisse
l 7 c 1 G 23 Rex Pirrus Romanis legatus occidit
l 7 c 1 G 28 Regis Pirri ossa filio suo Antigonus donavit ; re cepit
l 6 c 7 G 8 Regem Pirrum senatus admonuit ut caveret venenum
l 7 c 1 G 21 Rex Phisistratus a Trasippo exprobatus comprimuit ; cuidam amicorum
l 7 c 1 G 20 Regem Phisistratum Athenienses sua orone elegerunt
Reges Romanorum fuerunt Romulus post Numa Popilius post Tullius
Hostilius Ancus Marcius post Tarquinius Priscus deinde Servius
Tullius sextus Tarquinius superbus vero ; largitus est
l c G Rex Stanisarum Kyreos sub specie victuarum maria Romanis;
l 8 c 1 G 21 Rex Deopopys sibi et filius penitus diminuit et fuerit lo rex
l 8 c 1 G 1 Rex Sardanapellus suorum familiaritate ignorabatur
l 1 c 2 G 28 Rex quidam dixit Dyaderma magis nobile quam felix
l 9 c 3 G 18 Regina Assiriorum Semiramis incompto crine Babilonem expugnavit
l 9 c 8 G 3 Regina Tracie Tamiris Ciri caput vas pleno sanguine
l 9 c 2 G 22 Regina Tracie fecerit hominem per merum ferunt Siser
l 9 c 1 G 8 Reginus Scipionem decantatum et cum eo effugit
l 2 c 8 G 10 Regulus Metello gestorum et pluribus eitibus equos abstulit
l 2 c 8 G 11 Regulus Romanos legatos fidem Hannibali servare cogit
l 8 c 7 G 7 Regulus et consulatu ad aratrum redit
l 4 c 8 G 6 Regulus filius eius quatuor iugera terre habuit
l 9 c 1 G 1 Regulares quos nolebat Gneus Carbo milites cum peremerit
l 1 c 1 G 1 Religio quantum sit veneranda
l 1 c 1 G 11 Religioni omnia sunt postponenda ; instalat
l 1 c 1 G 18 Religionem quia Romani assuevabat deus per Romanos impio;
l 6 c 1 G 15 Regina Gallo grecorum cum pena a Centurio stuprata cum;
non sat

l 1	c 5	§	20	Religionis causa se et bo morti exponere
l 1	c 1	§	21	Religionem quia ipsi viri de cuncte colebat
l 1	c 1	§	ult	Religio vetuit Marcum luge̅ ne Cereris sac̄ offaciat
l 1	c 1	§	2	Religione violata vel neglecta complurimi sunt puniti
l 1	c 2	§	8 19	Religioni deputata nullatenus sunt auferenda
l 1	c 1	§	1	Repudium Catulus p(rim)us incepit repudiu
l 1	c 2	§	1	Repudium a l Anthonio factum inconsulto re in senatu eiect
l 2	c 1	§	21	Rebus factis magis debetur recipienti quam agenti
l 9	c 7	§	9	Reuerentiam exhibere maioribus laudabile est
l 9	c 12	§	17	Risus nimius philemonis fuit causa mortis
l 8	c 7	§	6	Reuerentiam exhibere senibus renuens est dignus pena
l 1	c 2	§	11	Rogaui sepe quod non impetrasse melius foret
l 1	in de	§		Rogandum nil est ut vtrosque bonorum turbuat
l 1	c 6	§	16	Rogo ardens Amola pedagogi [illegible] impetrunt
l 1	c 6	§	10	Rogo ardens lamia pretor clamat : ita lauit
l 1	c 6	§	18	Rogo reuixit pamphilus et diebus xii iacens narravit
l 2	c 1	§	2	Roma tota fuit destructa a Gallis preter Capitolium
l 1	c 1	§	1	Romani pro religione inducendam sua da et augenda instituerunt
l 1	c 1	§	8	Romani Figulum et Nasicam cassauerunt quia vitia in tempore erat
l 1	c 1	§	12	Romani quam Religione seruabatur sacris corpore proprio vigilabant
l 1	c 2	§	17	Romani nec grecos audire nec eis respondere nisi latine volebant
l 2	c 1	§	13	Romani sua consilia nemini reuelabant
l 3	c 2	§	11	Romani quidam per mare natantes Cartaginensem certe vicerunt
l 2	c 3	§	19	Romanorum nullus diripuit bona proscriptorum a Mario et Cinna
l 3	c 2	§	12	Romanus quidam cum dente Affricano corrosit nares et aures
l 2	c 8	§	2	Romani Asiam bello captam Regi Attalo donauerunt
l 2	c 8	§	7	Romani vrbes a philippo regitas immunes fecerunt
l 7	c 6	§	2	Romani custodias nationis in secundo bello punico se et sua obtulerunt
! Ro l 7	c 6	§	9:	Romane ornamenta sua in publicum detulerunt ferebant
l 9	c 1	§	7	Romane varij coloris vestes vel auri plus semuncia non :
l 2	c 1	§	26	Romulus et Remus lupercalium inuenerunt ludum
l 3	c 2	§	3	Romulus Acronem regem quem eum prouocauerat interemit
l 4	c 3	§	1	Romulum senatus in Curia lacerauit
l 8	c 1	§	29	Rudes quamdiu nos reputamus valentes efficimur gimnasiat
l 6	c 9	§	2	Rudis iuuenis potest esse virtuosus in processu : iussa sapientes
l 2	c 2	§	9	Rutilianum papirium fustigari mandauit quare gerit :
l 7	c 11	§	1	Rutilanus vetustissimus ad bellum filium periculosum sequauit

l. 2	c. 5	Ex.	20	[R]utilius [illegible] invenit. [illegible] leges dedit
l. 2	c. 2	Ex.	3	Rutilius gnatum suum quia arte neglecta amicitiam habuit expulit
l. 2	c. 7	Ex.	6	Rutilium exulem omnes civitates Italie certatim receperunt ex professo
l. 2	c. 9	Ex.	3	Rutilius Censorinus censuram iteratam coactus assumpsit
l. 5	c. 2	Ex.	6	Rutilius amico cum indignatione retulit quod non prestitit amicicia tua si petit
l. 6	c. 2	Ex.	11	Rutilius sine causa reus factus in nullo unquam se humiliat
l. 6	c. 9	Ex.	8	Rutilius Siculus apud eos publicorum mercenarius fuit prius
l. 1	c. 2	Ex.	3	[S]eleucos Apollo mantium amputatione punivit
l. 1	c. 1	Ex.	10	Sacerdotes et negligentes in divinis cultibus sunt puniendi
l. 1	c. 1	Ex.	1	Sacerdotibus et sacra principibus defendendum dederunt
l. 3	c. 1	Ex.	8	Sagittariis innumeris Spartanus dixit se melius pugnaturos
l. 6	c. 6	Ex.	6	Saguntini ut fidem Romanis servarent se et sua igni
l. 2	c. 8	Ex.	17	Salinator Claudium Neronem contempsit
l. 4	c. 2	Ex.	8	Salinator xxxv milia ductoribus debellavit
l. 3	c. 1	Ex.	10	Salinator petentibus hostibus dixit ut essent qui cladem domestici nunciarent
l. 4	c. 2	Ex.	2	Salinator Claudii Neronis inimicus in consulatu deponit
l. 1	c. 8	Ex.	8	Salinator Asdrubalem et Nero Hannibalem deceperunt
l. 9	c. 3	Ex.	1	Salinator a Sebali quanto se offerret res posuit se [illegible]
l. 3	c. 2	Ex.	32	Sanguine suo Otriades clipeo suo inscripsit vicisse se vicisse
l. 7	c. 6	Ex.	13	Sanguinis libatione Themistocles se peremit ne patrie repugnaret
l. 9	c. 10	Ex.	11	Sanguinem suum Tigranes filius socero gustato dedit bibere
l. 9	c. 10	Ex.	3	Sanguinem sitiens satiare bibit Cirus
l. 2	c. 1	Ex.	7	Sanitatis mater est frugalitas sive continencia
Ecgri. l. 3	c. 3	Ex.	in principio	Sapiencia mentem fortificat
l. 1	c. 2	Ex.	18	Sapiencia nunquam deserit hominem
l. 8	c. 1	Ex.	[illegible]	Sapiencia magno labore et studio acquiritur
l. 8	c. 1	Ex.	21	Sapiencia divitiis preferenda est
l. 8	c. 1	Ex.	20	Sapiencie laudes respicierunt sapientes
l. 1	c. 2	Ex.	19	Sapientes regere esse utile orbi terrarum. amatores sapiencie
l. 6	c. 9	Ex.	10	Sapientis doctrina in iudicium dissolutissimi corrigunt
l. 1	c. 2	Ex.	32	Sapientis consilio nolle intendere periculosum est
l. 8	c. 1	Ex.	30	Sapientem se noluit Pittagoras appellari sed philosophum dixit
l. 8	c. 1	Ex.	16	Sapientum nullus sibi auream mensam retinuit
l. 6	c. 3	Ex.	8	Saturninus et Flaccus seditiosissimi trucidati sunt
l. 8	c. 1	Ex.	10	Saturnini ymaginem qui eius domi habebat condemnatus
l. 9	c. 7	Ex.	3	Saturnino ne nimium tribunatum eriperet Romanum ipsum perimerent
l. 3	c. 1	Ex.	26	Scaurus Adlectans etiam invenit: cum compressit

l 3	c 1	9	Secatur a Nerone amisit ... [illegible]
l 2	c 2	10	Scaurus ... [illegible] ... minoris religi[illegible]
l 7	c 8	2	Scauri filius cum mortem quia consule desinat fugit
l 8	c 7	2	Sulla in Curte totam victoriam ... dissimit
l 1	c 2	2	Sullam augurius ex parte plaxa in hostes ire monuit
l 7	c 2	10	Sulla Pompeium qui patrem suam fundat pluimum honorat
l 6	c 9	6	Sulla a Mario fastidit orbe suis gestis replet
l 1	c 7	7	Sulla in petitione preture repulsus fuit quem postea caute devicit
l 9	c 2	1	Sulla Scipionis victoria et astutiis Hanibalis reputat
l 9	c 2	2	Sulla quot legiones Marii in Campo Marcio trucidari iussit
l 9	c 2	3	Sulla quinque milia prenestinorum intesta dissipsit
l 9	c 2	2	Sulla quatuor milia et septingintas proscriptas occidit
l 9	c 2	7	Sulla insontes divites proscripsit ut eorum bona caperet
l 9	c 2	6	Sulla eorum mulieres occidit
l 9	c 2	1	Sulla eorum cesorum capita sibi portari fecit
l 9	c 2	8	Sulla Marium pretore membratim occidit
l 9	c 2	10	Sulla Marii cineres in flumine sparsit in urbe ablatus
l 9	c 3	9	Sulla indignans ... pecunia tardius mitteret fuit ...
l 2	c 1	33	Silencium ad quid valeat
l 3	c 2	18	Scipionis Nasice instinctu seditiones suas luit Graccus
l 2	c 1	4	Scipio Nasica dixit se melius plebe ... utile R. p.
l 1	c 3	6	Scipio Nasica qui primum et Graccus liberavit ... exulat
l 6	c 8	11	Scipio Nasica de consule captivus ... et carcere consul factus fuit
l 1	c 7	2	Scipio Nasica ... edilitate non obtinuit quia rustico ... ma:
l 8	c 6	2	Scipio Nasica Cibelem Appollinis instinctu accepit
l 3	c 2	18	Scipio socer Pompei ne victus in manus Cesaris se interemit
l 3	c 6	2	Scipio Asiaticus clamidem et crepidis usus fuit
l 8	c 1	4	Scipionem Asiaticum Graccus inimicissimus absoluit
l 7	c 3	2	Scipio Asiaticus reus peculatus in carcerem duci iussus fuit
l 8	c 8	9	Scipio et Lelius amicissimi fuerunt
l 8	c 1	1	Scipio et Lelius conchas et calculos collegerunt ... fuit
l 7	c 1	1	Scipio Emiliano in publico defunctum ... sepeliunt
l 6	c 3	8	Scipio hispali filius ... non acceperat ...
l 2	c 1	13	Secreta debent esse consilia reipublice R. P.
l 2	c 3	2	Secreta consilia nullis tormentis sunt revelanda
l 1	c 1	1	Secreta consilia ... sunt occultanda
:a 11 l 1	c 1	8:	Secularia negocia non debent ...
l 3	c 8	1	Sempronia cogi non potuit ut ... acceptaret
l 7	c 6	8	Sempronius Gracchus ob victoriam Beneventi servos manumisit
l 2	c 1	21	Senatores in senaculo cotidie conveniebant :fecit
l 2	c 2	14	Senatus captivos a Pirro dimissos ... hostes actos:
l 2	c 2	18	Senatus eos qui Cannensi bello fugerant relegavit
l 2	c 2	19	Senatus eis qui ... consulem occidi ... decrevit
l 2	c 2	20	Senatus redimere recusabat quos ... Hanibal ...
l 3	c 1	11	Senatus misit supplementum exercitui in Hispaniam ... Romam

l1	c2	§	3	Senatus Delphicum [illegible] templa [illegible] / obstare
l6	c7	§	3	Senatus Camerinos invicte venditos redemit et agris restituit
l5	c11	§	[illegible]	Senatus Syrum monuit ut venenum caveret : filium misit
l6	c7	§	1	Senatus a Ptolomeo tutor relictus fuit Pontifice adiutante
l3	c	§	1	Senex nuper exoratus Postumium et Camillum condempnavit
l5	c2	§	8	Senex Perusinus a Perpenna mori coactus in somnio se vidisse
l6	c2	§	10	Sex Castricius se maiorum gratia Carbonem [illegible] innati : Pompeium vidit
l5	c2	§	13	Senectus et orbitas audaciam subministrant
l2	c1	§	11	Senibus est defendendum propter sapientiam et etatem
l2	c3	§	12	Senes tenentur informare iuvenes moribus et exemplis
l8	c18	§	10	Senectutis mirabilis fuit rex Masinissa
l7	c8	§	13	Sepulcrum patrui Scate non paciuntur violari
l1	c7	§	11	Sepelisse mortuos sepultoribus utile fuit
l1	c8	§	3l	Serpens apud Bragadam regulum exercitum valde impugnavit
l1	c2	§	8	Sertorius caudis equorum Romanum exercitum equitem et figurant
l1	c6	§	1	Servius Tullius caput flamma ardente ipsum ad regnum venit
l3	c4	§	3	Serva natus Tullius Servius Rome rex fuit
l3	c3	§	ext	Servi barbari audacia et virtus
l6	c7	§	8	Servus dominum suum accusans contra punitur mittente
l6	c1	§	9	Serviendum est eadem [illegible]
l2	c1	§	62	Servus manumisso propter ingratitudinem mente redigi ad servitutem
l3	c2	§	13	Servitutis Crassus ut careret odio quem percussit
l6	c8	§	pri	Servi quidam qualiter se habuerint in dominos suos
l6	c1	§	14	Servo suo de [illegible] supplicium de te sumere [illegible]
l1	c6	§	1	Sicorum [illegible] milia [illegible] pinco ad malum [illegible]
l9	c1	§	13	Sine stirpis [illegible] dum sine [illegible]
l3	c2	§	21	Sceva [illegible] Pompei [illegible] sustinuit
l3	c2	§	28	Sceuola solus cum multis barbaris pugnavit et mare natavit
l3	c3	§	3	Sceuola dexteram nece Porsenne frustratam flammis iniecit
l3	c8	§	6	Sceuola non potuit cogi a Silla ut Marium condempnaret
l8	c13	§	1	Sceuola consulentes ipsum devenire [illegible] ad [illegible]
l8	c8	§	1	Sceuole cum [illegible] in [illegible]
l1	c	§	1	Sext [illegible] se [illegible] Gallos subiugat Gallicos
l1	c6	§	31	Sicilie portu cernit videbat naves e Cartagine venientes
l3	c8	§	ext	Siracusanus se malle mori quam [illegible]
l8	c1	§	22	Siracusanus [illegible]
l7	c1	§	9	Siracusarum [illegible] casum Marcellus flevit
l3	c8	§	1	Socrates obstetricis et marmorarii filius fuit
l3	c8	§	[illegible]	Socrates ab Atheniensibus cogi non potuit ut iniusta sententia fieret
l6	c3	§	10	Socrates mori maluit quam uti defensione Lysie [illegible]
l7	c2	§	11	Socrates ait bona a diis et non aliud est petendum
l7	c2	§	32	Socrates ait gloriam expedite attingit qui talis vult esse [illegible]
l7	c2	§	13	Socrates ait [illegible] ex accipere uxorem quam [illegible]
l7	c2	§	18	Socrates ait melius est mori innocentem quam vivere nocentem
l8	c7	§	20	Socrates iam etate provectus fidibus tractandis operam dedit

l 8 c 8 ex ... unt
l 8 c 11 ex Solis eclipsi Athenienses exteritos Pericles securavit
l 1 c 7 ex ext Sompnio mira de qua plurimis revelavit
l 6 c de mul in ph Sperum coniunx modestiarum stultitie
l 1 c 3 ex 12 Sponsas non decet nimium amorem erga suos ostendere
l 2 c 3 ex 1 Sponsas in dubio defferant superiori toride illibatum
l 8 c 1 ex 2 d Studio nimis intente vitam abstulit Archimenidi
l 8 c 1 ex in pri Studium quod est comedi secum gerat
l 4 c 1 ex 2 Superare seipsum laudabilius est quam hostem
l 7 c 1 ex 13 Superare hostem laudabile est sed laudabilius est miserori
l 3 c 2 ex 31 Supplicium primum pecti est a pena liberari
l 2 c 1 ex 13 Taciturnitas ad quid valet. hoc obtinuit
l 1 c 2 ex 21 Tacuisse magis revocare peditum sed Dixisse
l 3 c 8 ex 2 Tarquinius procerum capita equale nat regnum;
l 9 c 2 ex 28 Tandem eneo pectoralis autore in infecerat
l 9 c 8 ex in ph Terrais non sua picta non accenat vix ...
l 9 c 8 ex in ph Veritati cuior primus est
l 3 c 8 ex 11 Terrarum in sui ... casu mutat
l 2 c 1 ex 12 Tyrannia est mater sanitatis
l 2 c 3 ex 1 Tempus non est conveniens in manifesto negotio
l 6 c 9 ex ext fi Temporalia bona instabilia sunt caduca
l 1 c 1 ex 1 Temporalium habundantia non facit hominem felicem ; precepit
l 7 c 2 ex 6 Terrenas Lucullus a superiore affectione ... pilcat
l 3 c 8 ex 12 Terrena ratio ... nat ... fuit
l 8 c 7 ex 2 Terrena ratio dictatoris ... deletam ... erunt
l 8 c 1 ex 1 Testamentum eorum ... valuisse lite
l 9 c 1 ex 13 Testimonio viris ... malum est
l 2 c 1 ex 6 Terrenus ... descendit ; pulsat
l 7 c 3 ex 12 Terrenum ... alta ... in omnibus ... ex:
l 7 c 7 ex 3 Tiberius a Tirena ubi ... die ac nocte.
l 6 c 3 ex 7 Tiberius Gracci filii sui ... fuit ; tibat
l 3 c 1 ex 8 Timere et velle ... cuiusque non est
l 1 c 3 ex 21 Timore dissimulare bonum est
l 3 c 8 ex 2 Timore pellari quo non ... innocentem ...
l 9 c 2 ex 3 Timor assiduus non sunt duces temporales esse felices
l 2 c 2 ex pre Tristitie magis supplicis sunt puniendi ; litteras ...
l 6 c 3 ex 6 Tribunus plebis Minucius suos collegas ... mol:
l 6 c 7 ex 1 Tribunorum collegium ... sui ...
l 2 c 3 ex in ph Triumphus quibus celebratur
l 2 c 3 ex 2 Triumphus ... recusatio ...
8 9 10 l 2 c 3 ex 6 Triumphus ... non dabatur
l 7 c 7 ex 2 Triumphum ex fabius maximus duce noluit mortem ...
l 9 c 11 ex 1 Tullia super corpus patris Tarquinio viro suo ... excludit
l 2 c 1 ex 14 Tullius fons Romane eloquentie fuit. De eius morte l 7 c 3 ex

l 8 c 5 h x [illegible] ...ages immisso vultu et lacrimis rogat:
l 1 c 8 h 1 Tullii Servii caput flamma ambiit : ho agres
l 3 c 2 h 1 Tullus hostilius de pastoria ad regnum venit ississe
l 1 c 8 h 1 Tullus hostilius Romanis persuasit Mettium de sua gloria dec:
l 9 c 12 h 1 Tullus hostilius cum tota domo conflagravit
l 9 c 15 h in pt Turpis ex pulchro et debilis ex forti nascitur : in mont
l 1 c 3 h 1 Vaccam Sabini Romanus sacerdos ymolavit
l 8 c 1 h 29 Valetes effiam dum nos pares faciens reputas
l 4 c 1 h 1 Valerius publicola dimisit consulares secures ...:
l 4 c 4 h 2 Valerius publicola de publico funeratus fuit
l 8 c 9 h 1 Valerius publicola seditionem sedavit : civit vi:
l 2 c 8 h 2 Valer. max. et bubulcus l. dutheum a senatu etc:
l 2 c 9 h 9 Valerius Sempronius condignos cives condepnavit : uxor repudio
l 2 c 9 h 13 Valerius Messalla post notam censoriam censor evasit
l 6 c 9 h 3 Valer. flaccus de luxuriosissimo in adolescentia castissimus fuit
l 8 c 13 h 1 Valer. Corvinus C annis vixit rei publice et suis sufficiens
l 8 c 1 h 12 Valerius Pompeius fuit ex aller. Ephestiani
l 3 c 8 h 8 Varro tabernarii natus consul fuit effectus
l 4 c 7 h 3 Varro dictaturam sibi delatam spernit
l 8 c 7 h 7 Varro et allo quantum seculi spatio vivacior fuit
l 4 c 3 h 6 Vasis fictilibus et ligneis Romani antiquitus usi sunt
l 2 c 1 h 31 Velites Nevius et Centenio invenit
l 3 c 2 h 1 Venditor bona fide dicere debet vicium rei vendende
l 2 c 1 h 6 Venenum Massilienses in urna publicitate et adiunxit ... funiebat
l 2 c 1 h 8 Veneficium et Matrone crimen habuit
l 8 c 2 h 21 Venenum effugisse Sophocles gavisus est
l 1 c 6 h 36 Vento in Cephalenia animalia expellunt sitim
l 4 c 2 h 18 Vera bona stabilia sunt nec deserunt fugientes
l 6 c 9 h 16 Verba sapientum maxime movent corda audientium
l 8 c 7 h in pt Verecundia est laudabilis multiplicat'
l 2 c 8 h ult Verecundia adeo auget virtutem hominis
l 8 c 6 h in pt Verecundum est non facere mediocria videri fieri maxima
l 3 c 1 h 20 Versus pauca artificiosi pluribus martificosis preferunt
l 5 c 1 h 13 Veste a filio monialem expulit ignis ...
l 2 c 1 h 6 Vestibus mulieribus et aliis in funeribus induebant
l 1 c 7 h 9 Veteris pollentas est prima
l 3 c 1 h 27 Viarum officium Epaminonde datum ipse ordinatissimum reddidit
l 6 c 9 h 10 Vicasi mei sapientum consilio fuit virtuosi
l 9 c 1 h 8 Vinum non fuit ubi oritur : vat an plg negat
l 5 c 1 h 1 Victoria humana assecuta nimiam, sed invidiam
l 1 c 2 h 2 Victoria Cartaginis Rome Metellus dubitavit an plus profuit:
l 3 c 3 h 3 Victoriosus Epaminondas moriens sibi vasa videbat
l 3 c 1 h 8 Vincere velle ... et timere eiusdem non est
l 5 c 1 h 13 Vincere Reges et facere pulcrum est

l 8 c 1 § 2 Vincere seipsum operosius est quam hostem
l 2 c 8 § in prologo Vincere vices in reg[no] et male vivere pessimum est
l 1 c 2 § 15 Vindicta dei lenta est
l 8 c 1 § 18 Vindicta iniuriarum negligere laudabile est
l 8 c 1 § 27 Vindicta de inimico posse fieri ad vindictam satis est
l 9 c 10 § 32 Vindicte sunt ulcerum acies et iniusti sunt aculei
l 8 c 1 § 8 Vindicta quibusque potestas est dimittenda
l 3 c 1 § 7 Vinum Romane mulieres antiquitus non bibere
l 2 c 1 § 7 Vinum ad venerem gradus est proximus ; claudit
l 6 c 3 § 17 Vini usus nimius vicijs omnibus viam aperit et virtutibus :
l 3 c 8 § in prologo Violentia plus impellit quam verecundia repellit
l 3 c 2 § 38 Virgo armenia pro puelle pudicitia mori voluit : ptc
l 1 c 8 § 6 Virgo Claudia premisi... triumphante a tribuni potestate eripuit :
l 8 c 1 § 1 Virginem Claudiam infamie crimen obiectum votis impud p :
l 3 c 2 § 2 Virgo Cladia Tiberinum insinuat ut testatur posse se indicavit
l 1 c 1 § 13 Virginis Emiliam vestem ... ignis in tela accensa ab...
l 9 c 6 § 1 Virgo Tarpeia obruta fuit gestaminibus sinistris sicut dicit
l 8 c 1 § 7 Virginem Tuciam veste ... aqua cribro delata ad eum :
l 1 c 1 § 12 Virgo vestalis ab ... suo expulsa fuit quia ignis extinctus
l 1 c 8 § in prologo Virtus ubique in magna estima... ; tempore absolvit
l 1 c 6 § ... Virtus est homini immortale
l 1 c 8 § 13 Virtus solida nascitur ... quam fingitur
l 1 c 6 § 38 Vitam et mortem eandem Polistratus et Hippoclides fecerunt
l 2 c 1 § 6 8 Vita iniusti ... exaiabat Athenis ad virtutem excitandam
l 9 c 12 § in prologo Vita nisi iniusta respicio et adiutio
libro decimo Vite brevitas multiplici operum prolongatur
l 1 c 2 § in prologo Vultus deorum de iniuria ... fieri habentur
l 9 c 10 § in prologo Vulcanus acies ... iniusti sunt dulci
l 1 c 7 § 9 Voluntas pia est inpetitu
l 5 c 1 § 8 Voluntas pro facto reputatur
l 8 c 3 § 9 Voluptatem sequentes sepe de statu suo decidunt
l 8 c 3 § 21 Voluptas fugienda est quia domina viciosa
l 1 c 2 § 28 Voluptates abeuntes considerare debemus
l 1 c 1 § 17 Vota festis ... persolvenda sunt
l 8 c 8 § 11 Utilitati amor nobilis ... cedit
l 1 c 6 § 19 Utilitatem patrie pluribus ... amare debemus
l 1 c 6 § 22 Utilius ... auferre omnem ...
l 2 c 7 § 8 Vulnus illatum quandoque redundat in utile offense
l 2 c 2 § 1 Uxor a proprio viro nunquam debet separari
l 2 c 1 § 16 Uxor cum proprio viro debet pacifice vivere
l 7 c 8 § Uxor magis dilecta a viro in morte ... cum eo
l 3 c 2 § 16 Uxor debet curare soli viro suo placere

l 4 c 6	§	7	[Uxor] Bruti amore eius se perimit
l 4 c 2	§	13	Uxoris amor erga virum medio est usque ad mortem
l 4 c 6	§	ext	Uxorem ducere est causa magne sollicitudinis et cure
l 6 c 2	§	3	Uxores dant patri omnia ad[...] amore suorum virorum
l c	§		Uxores suos viros in prelio imitari et sectari tenentur
l 4 c 6	§	2	Uxor Admeti regis Thesalie pro salute eius mori voluit
l 6 c 3	§	11	Uxores suas diversi diversis delictis diversi peremerunt
l 3 c 2	§	38	Uxor Asdrubalis se et filios flammis dedit
l 2 c 3	§	6 2	Uxoris repudio L. Antonius e senatu pulsus fuit
l 4 c 3	§	8	Uxor Drusi Germanici post mortem viri numquam nupsit
l 7 c 6	§	11	Uxores et filios Calagurritani obsessi comederunt
l 1 c 7	§	2	Uxor Cesaris sompniavit se tenere in sinu Cesarem vulneratum
l 2 c 8	§	1	Uxorati numquam senes condempnari inveniuntur
l 4 c 6	§	1	Uxor Mausoli ossa eius in potum bibit
l 4 c 6	§	9	Uxores Miniarum decapitandorum secum vestes mutaverunt
l 4 c 6	§	8	Uxor Mitridatis ipsum profugientem armata secuta fuit
l 1 c 8	§	20	Uxor Nausimenis incestu filii et filie loquelam amisit
l 6 c 1	§	19	Uxores Theotonorum se suspenderunt quia dedicati Veste non obtinuerunt
l 1 c 6	ext	23	Xerses in exercitu equus lepore natus eius fugam significavit
l 1 c 6	ext	29	Xersi regi vinum in sanguinem se convertit
l 3 c 2	ext	23	Xersem detinuit Leonidas Spartanus apud Termopilas
l 9 c 1	ext	3	Xersi nimia voluptas cavit
l 9 c 7	ext	1	Xerses bello Grecie ne videret solo suo ostilio
l 9 c 13	ext	8	Xerses iuventutem Asie misit centenum mortem [...] filios accepit fecit
l 6 c 7	ext	13	Zaleucus pro adulterio filii sibi oculum et filio eruit
l 3 c 3	ext	7	Zeno fingens se tyranno velle secreta referre eius [...]
l 3 c 3	ext	8	Zenonis terti cruciatibus fuit Phalaris lapidum necem respuit

Hec Parisius per Magistrum Benevenutum de Ymola historiarum finem Erumium tantis exportum scribere non valeo

De Religione	De Censoria nota	Qui ex illustribus viris in
De neglecta religione	De Maiestate	veste et in cetero cultu
De Ominibus		sibi licenciam contra morem
De Prodigiis	De Indole	patrie permittebant eius
De Somniis	De Fortitudine	indulserunt
De Miraculis	De Paciencia	De Fiducia sui
	Qui humili loco nati	De Constancia
De Institutis	clari evaserunt	
De disciplina militari	Qui a parentibus	De Moderatione
De Iure triumphandi	clari degeneraverunt	Qui ex nimia mi[...]

sunt amici [illegible] aut
necessitudi[ne]
De abstinentia aut
continentia
De paupertate
De verecundia
De amore coniugali
De amicitia
De liberalitate

De humanitate et clementia
De gratis
De ingratis
De pietate erga parentes
fratres et patriam
De amore parentum
et indulgentia in liberos
De parentum severitate in liberos
De parentum adversus
liberos suspicione
De ratione
De parentibus qui obitum filiorum forti
animo tulerunt

De pudicitia li[bri] se[cundi] dicta a [Valerio]
De severitate
Sunt dicta a [Valerio]
De iustitia
De fide publica
De fide uxorum
ad viros
De fide servorum
erga dominos
De mutatione
morum et fortune
De felicitate ea
que dicta a [Valerio]
De v[er]sut[ia] dicta a [Valerio]

De repuls[a]
De [sen]ectute
De testamentis
que rescissa sunt
Que rata mansit
cum causas haberent
cur rescindi possent
Qui adversus homines
optimos heredes sunt
Inferiores rei gestae
et causis abiecti vel ampl[iores]
De privatis iudiciis
insignibus
Que matres apud
ingratos pro se aut
pro aliis causas egerunt
De quaestionibus
De testibus
Que in aliis indicaverunt
ipsi commiserunt
De studio et industria
De otio
Quanta sit vis eloquentiae
Quantum motus corporis et aptus motus corporis
Quam magnus effectus observationis sit
Quae nulla arte
effici posse
Quid quaeque artes optimum
auctores esse et disputatores
De sollertia
De cupiditate gloriae
Que etiam magnifica
contigerunt

De luxuria et libidine
De crudelitate
De ira et odio
De avaricia

De superbia et
impotentia
De perfidia
De vi et seditione
De temeritate
De errore
De ultione
De dictis improbis
aut factis sceleratis
De mortibus
non vulgaribus
De cupiditate
vite
Quam exquisita custodia usi sunt
quibus suspecti
domestici
fuerunt
De similitudine
faciei
De hiis qui
in fano loco
avari me[n]ti
dando se
clarissime
familiis
inserere
conati sunt

Reges primo
Rome fuerunt
primus fuit Romulus
secundus Numa Pompilius
tercius Tullus Hostilius
quartus Ancus quintus
Tarquinius priscus
sextus Tullius servius
septimus Tarquinius
superbus. Senatus
vocabatur cetus senatorum
qui fuerunt C. patres ordinati per Romu-
lum. Sed expulsis regibus facti
consulibus auxit fuit senatus duc[en]t[is]
alys senatoribus qui vocati sunt
patres quia gubernabat rem publicam sicut
pater suos filios. Horum dignitas erat
perpetua et eorum filii patricii dicebantur.
Consules duo erant
quorum dignitas durabat
per annum. In fine anni ad-
unabatur populus in Co-
mitys ad disponendum de consula-
tu et de communi concordia. Duo
alii eligebantur. Quorum officium
erat execucionem mandare quicquid
determinabat et iubebat senatus
~~Et habebant~~ potestatem absol-
vendi et condempnandi et utrique consulum
habebat xii servitores qui dicebantur
lictores.
Dictator erat unus
magistratus qui omnes
alios dignitate excelle-
bat et honore. Ad
cuius sentenciam non potuit appellari.
Et non eligebatur nisi in magna
necessitate. Et habebat quilibet dicta-
tor sub se officialem qui magister
Militum dicebatur. Et durabat
dictatura sex mensibus et plus.

Eciam quando non imminebat
bellum, dicebatur dux
belli cui gwerra fiebat
sive Consul sive
Dictator sive alius
cuius cumque dignitatis. Habebat
autem Imperator sub se duos offi-
ciales qui legati dicebantur
qui pro imperatore toti exercitui
preminebant.
Tribuni erant de-
fensores plebis
electi in urbe
et liberi et extra
urbem per miliare et dicebantur
sacri. Ciuibus si quis officiales
iniuria intulisset decapitabatur.
Quorum officium durabat per
annum et habebat servitores qui
viatores dicebantur.
Pretor erat qui
iusticiam et potestatem
populo reddebat.
Cuius officium inventum
fuit propter nimium impedimentum
consulum belli. Et pretor
habebat providere necessitatibus
civitatis et pupillorum de victua-
libus. Et habebant restau-
rare civitatem desertam. Et resi-
debat Rome dum ac pretori
accidebant ingruentibus aliis rebus.
Capi dicebantur princi-
pes sacerdotum et sa-
crificiorum et augurum.
Inter quos dicebatur unus Rex
sacrificiorum quorum dignitas
durabat ad eternum tempus.
Censores erant officiales
electi super mores et
libras et census.

ritor[...] [...]
malos supplere auctoritate et
civium. Erant autem homines
magne auctoritatis et pruden-
cie quorum officium durabat
primo per quinquennium sed deinde
restrictum fuit ad annum et dimid[ium]

Questores erant
investigatores crimi-
nis. Et erant super
tributa et redditus
Rome. Et erant dispensatores
communis civium

Edilis erat qui custodie-
bat de dignitate et offic[io]
ecclesiarum vel capitu-
lorum vel camera aut
curia imperatoris. Cuius
dignitas edilicia et edili-
tas dicebatur

Officialis unus erat qui
habebat eligere
officiales quando discordia
civium non poterat eligere. Cuius
officium erat ad beneplacitum
populi et facta electione cessa-
bat. Erant officiales qui tunc
curam templorum et mensura-
rum et ponderum et emendationes
viarum et multorum aliorum. Et
sedebant in sede iure reddentes
de lacu et rebus communibus

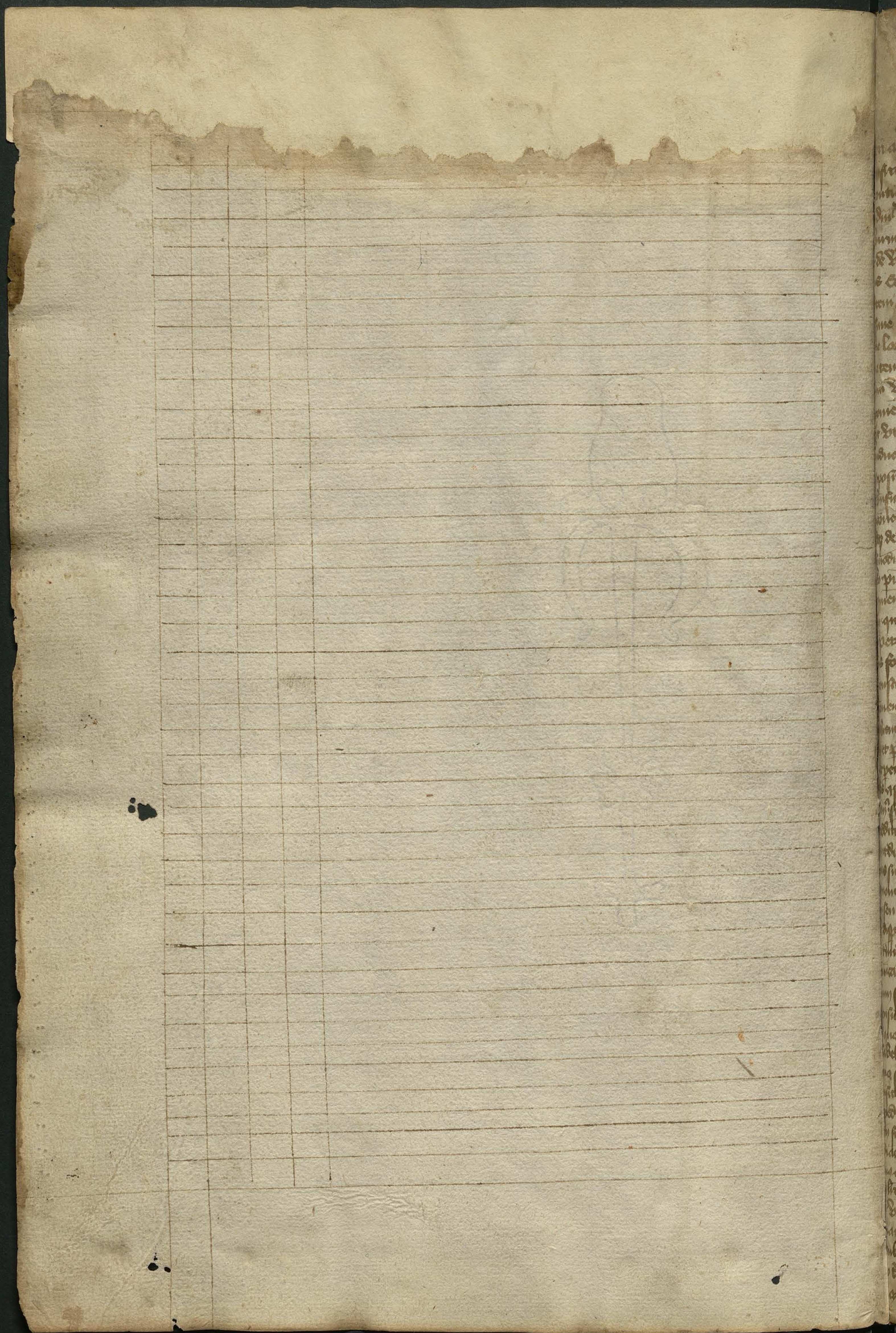
Dominium vocabatur
tam electio officia-
lium quam electorum locus et tempus

Magistratus vocabatur quelibet
officium et quelibet dignitas
Rome

Primati erant cives sine
dignitate et officio. Po-
pulus vocabatur tota civitas

[...] et pueri. Plebs
autem dicebatur populus minutus

Milites dicebantur
generaliter omnes bellige-
ri tam equestres quam
pedestres. Miliarcha
erat princeps mille militum
Centurio centum. Decurio
decem. Legio erat numerus armato-
rum indeterminatus maior et minor
Primique erant electi et scripti per
eorum preceptores. Centuria
est pars exercitus in centenos milites
divisa. Cohors quingentos
milites habet. Manipula
decem. Turma triginta

[illegible]

[illegible] ac dno dno Epo ac venerabilibus viris dnis .. preposito decano Scolastico cantori et Custodi ac omnibus et singulis
[illegible] infrascriptum tangit negocium et tangere poterit quomodolibet in futurum coniunctim vel divisim cuiuscumque status gradus ordinis condi[cionis]
[illegible] per[illegible] Nawogius prepositus Sandomiriensis Canonicus et Officialis Cracoviensis Executor unicus ad infrascript[a]
[illegible] Urbani digna dei providencia Pape Sexti moderni eius vera bulla plumbea in cordula canapis more Romane curie bull[ata]
[illegible] dni Symkonem [illegible] Regni polonie Cartam Martino Strelicz Michaelis de [illegible] clerico wratislaviens[i]
[illegible] et verbum sequitur et est talis Urbanus Epus servus servorum dei Dilecto filio .. officiali Cracoviensi Salutem et apostolicam
[illegible] Ecclesie Cracoviensis, quem dilectus filius Johannes Clerus Cracoviensis tempore provocans per nos sibi de ipso ad Ecclesiam Cracov[iensem]
[illegible] Nos volentes dilectum filium Symkonem Nicolai clericum wratislaviensis dioc. qui ut asseritur Regni polonie Vicec[ancellarius]
[illegible] in xpo filie Elizabeth Regine Ungarie Illustris pro dicto Symkone devoto suo nobis super hoc humiliter supplicantis favore pro[sequi]
[illegible] loqui latinis verbis et aliam ydoneitatem ad obtinendum dictum Archidiaconatum qui dignitas curata non tamen maior post pon[tificalem]
[illegible] tempore examinacionis huiusmodi competentem bene cantare addiscet super quo tuam conscientiam honeramus Archidiaconatum pr[edictum]
[illegible] ut asseritur non excedunt, cum illum ut prefertur vel alias quovismodo preterquam per ipsius Clerici obitum vacare contigerit conferend[um]
[illegible] ac illi vel illis ad quem vel ad quos dicti Archidiaconatus collacio provisio presentacio seu quevis alia disposicio pertinet
[illegible] ut prefertur eidem Symkoni cum omnibus iuribus et pertinenciis suis auctoritate predicta conferas et assignes, Inducens per te vel a[lium]
[illegible] Archidiaconatum [illegible] et defendere ac facias ipsum Symkonem vel procuratorem pro eo ad predictum Archidiaconatum ut est moris
[illegible] compescendo Non obstantibus quibuscumque statutis et consuetudinibus ipsius Ecclesie Cracoviensis contrariis iuramento confi[rmatis]
[illegible] Ecclesiasticis in illis partibus generales dicte sedis vel legatorum eius litteras impetrarint etiam si per eas ad inhibicionem reservacionem
[illegible] dignitatum personatuum vel officiorum aut beneficiorum aliorum processum fuerit Seu si pro[illegible] Epo et capitulo vel quibusvis aliis com[muniter]
[illegible] de dignitatibus personatibus vel officiis ac aliis beneficiis ecclesiasticis ad eorum collacionem provisionem presentacionem seu quamvis aliam dis[posicionem]
[illegible] mencionem et qualibet alia dicte sedis indulgencia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat per quam presentibus non expre[ssam]
[illegible] presentibus non fuit ad prestandum de observandis statutis et consuetudinibus dicte Ecclesie Cracoviensis solitum iuramentum dummodo in ali[is]
[illegible] quorum fructus redditus et proventus secundum taxacionem centum et [illegible] florenorum auri valorem annuum non excedunt
[illegible] quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari acsi nos die dat. presencium dictum Archidiaconatum cum illum ut prefertur vacare
[illegible] Petrum vj kl. Julii Pontificatus nostri Anno sexto Post quarumquidem litterarum apostolicarum presentacionem et recepcionem fuimus pro pa[rte]
[illegible] formam Nos igitur Nawogius officialis et Executor prefatus volentes mandatum apostolicum reverenter exequi ut tenemur an[te]
[illegible] bene cantare et congrue loqui latinis verbis et aliam ydoneitatem ad predictum Archidiaconatum obtinendum ac litterature suffic[ienciam]
[illegible] non assumuntur fructus quorum eius centum quinquaginta florenorum auri valorem annuum non excedunt necnon examinacione [illegible]
[illegible] vacare comperimus diligenter ipsum Archidiaconatum Ecclesie Cracoviensis predicte auctoritate predicta nobis in hac parte concessa cum omnibus iu[ribus]
[illegible] et pertinenciis universis prefato dno Symkoni absenti [illegible] in hac parte conferimus et donamus sibique providimus de eodem Vos
[illegible] peremptorie requirimus et monemus vobisque et vestrum cuilibet in virtute sancte obediencie et sub penis infrascriptis districte precipiendo manda[mus]
[illegible] assignantes predictum dnum Symkonem Archidiaconum vel procuratorem suum eius nomine ad predictum Archidiaconatum Ecclesie Cracoviensis eidem dno
[illegible] assignetis ipsumque dnum Symkonem Archidiaconum vel procuratorem suum eius nomine ad corporalem possessionem dicti Archidiaconatus [illegible]
[illegible] omnibus pertinentibus iuribus et obvencionibus universis prout ad vos et quemlibet vestrum pertinet inducatis integre et faciatis a[d]
[illegible] inhibentes vobis dno Epo Cracoviensi ac omnibus aliis supradictis ne predictum Archidiaconatum alicui alteri quam dicto dno Symkoni vel
[illegible] super premissis a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter attemptatum forsan est hactenus vel imposterum contigerit attemptari
[illegible] prefatum Archidiaconatum cum omnibus iuribus et pertinenciis suis integre et pacifice assequatur ac valeat pacifice possidere ip[se]
[illegible] seu aliis nec impedientibus ipsum dnum Symkonem seu ipsius procuratorem [illegible] vel dantibus auxilium consilium vel favorem publice [vel]
[illegible] opponentes vel ordinantes necnon contradictores quoslibet et rebelles aut impedientes ipsum Symkonem super premissis in aliquo vel
[illegible] a die sexta computandum et contradicione rebellione impedimento prestacione auxilio consilio vel favore huiusmodi [illegible]
[illegible] in Capitulum vero ipsius Ecclesie suspensionis et in ipsam Ecclesiam interdicti sentencias promulgamus Vobis vero dno Epo Cracoviensi
[illegible] seu alios quacumque predicta causa monicione premissa ingressum Ecclesie interdicimus in hiis scriptis et si huiusmodi interdictum per alia[s]
[illegible] suspensionis sententias per alias sex dies prefatos duodecim immediate sequentes quod absit animo sustinueritis mandato vos in hiis scri[ptis]
[illegible] ad premissa personaliter interesse pluribus aliis negociis occupati Universis et singulis Abbatibus Prioribus prepositis decanis
[illegible] Capellanis ac clericis quibuscumque per Civitatem et dioc. Cracoviensem et ubilibet constitutis et eorum cuilibet super adiecto
[illegible] secundo et tercio peremptorie coniunctim et divisim ac eorum cuilibet in solidum in virtute sancte obediencie et sub exc[ommunicacionis]
[illegible] quorum primum vos et eorum cuilibet pro omnibus dilacionibus ac monicione canonica assignamus faciant que eis in hac parte [illegible]
[illegible] fuerint personaliter accedant et presentes litteras apostolicas et hunc nostrum processum ac omnia et singula in eis contenta vobis et
[illegible] suum eius nomine iuxta predictarum litterarum apostolicarum et presentis nostri processus tenorem in prefata Cracoviensi Ecclesia recipi faciant
[illegible] Archidiaconatus Ecclesie Cracoviensis et universorum iurium et pertinenciarum eius inducant auctoritate apostolica et defendant inductum amot[o]
[illegible] omnia et singula nobis in hac parte commissa plenarie exequantur iuxta traditam seu directam a sede apostolica nobis formam [illegible]
[illegible] litteras apostolicas et hunc nostrum processum volumus penes dictum dnum Symkonem Archidiaconum vel procuratorem suum remanere et non per al[ios]
[illegible] volumus subiacere ipso facto Mandamus tamen vobis copiam fieri de premissis si eam pecieritis [illegible] volumus [illegible]
[illegible] Et si contingeret nos super premissis in aliquo procedere de quo nobis potestatem plenariam reservamus non [illegible] per hoc [illegible]
[illegible] publicum huiusmodi processum nostrum in se continens per Notarium publicum infrascriptum scribi et subscribi [illegible] publicari mandamus
[illegible] dno Indiccione septima die Mercurii vltima mensis Septembris hora tercia vel quasi in orto de [illegible] Pontificatus Sanctissi[mi]
[illegible] preposito petro Strelicz Ecclesie Cracoviensis Canonico et Bartholomeo Mathei de [illegible] clerico Gneznensis dioc. publico Imperiali [illegible]

IV

VIII

